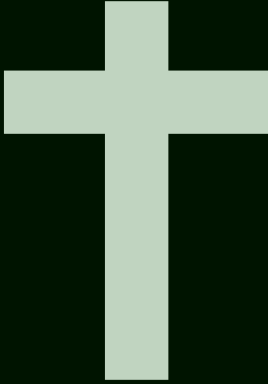

Las Escrituras en Ashéninka Ucayali del Sur del

Perú

The Holy Bible in the South Ucayali Ashéninka language of

Peru

Las Escrituras en Ashéninka Ucayali del Sur del Perú
The Holy Bible in the South Ucayali Ashéninka language of Peru

Las Escrituras en Ashéninka Ucayali del Sur del Perú

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ashéninka Ucayali del Sur (Ashéninka, South Ucayali)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-06-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

db14e188-438b-52a5-9541-56657c3fc3d9

Contents

MATEO	1
MARCOS	81
LUCAS	107
JUAN	149
RANTAYI-TAKIRI	207
ROMA-JATZI	283
1 CORINTO-JATZI	319
2 CORINTO-JATZI	356
GALACIA-JATZI	380
EFESO-JATZI	393
FILIPOS-JATZI	406
COLOSAS-JATZI	415
1 TESALÓNICA-JATZI	424
2 TESALÓNICA-JATZI	431
1 TIMOTEO	435
2 TIMOTEO	445
TITO	452
FILEMÓN	456
HEBER-PAENI	458
SANTIAHO	487
1 PEDRO	496
2 PEDRO	506
1 JUAN	513
2 JUAN	522
3 JUAN	524
JUDAS	526
ROÑAAHAN-TEETZIRI	529

KAMEETHARI ÑAANTSÍ ROJANKINA-TAKIRI MATEO

Icharini-yitari Jesús
(Lc. 3.23-38)

¹ Iroka iwaero-paeni ikaatzi icharini-takari Jesús, Jeep-atziitoetani. Tema irika Jesús riitaki icharini David eejatzi Abraham. ² Ikanta paerani Abraham, itzimaki itomi iitakiri Isaac. Ikanta Isaac tzimanaki itomi rirori, iitakiri Jacob. Ikanta Jacob tzimanaki itomi rirori, iitakiri Judá. Tema osheki rirentzi tzimaen-tsiri Judá. ³ Ikanta Judá rowakaakiro Tamar, iitakiri Fares, riima itsipa iitakiri Zara. Ikanta Fares tzimanaki itomi rirori, iitakiri Esrom. Ikanta Esrom tzimanaki itomi rirori, iitakiri Aram. ⁴ Ikanta Aram tzimanaki itomi rirori, iitakiri Aminadab. Ikanta Aminadab tzimanaki itomi rirori, iitakiri Naasón. Ikanta Naasón tzimanaki itomi rirori, iitakiri Salmón. ⁵ Ikanta Salmón rowakaakiro Rahab, iitakiri Booz. Ikanta Booz rowakaakiro Rut, iitakiri Obed. Ikanta Obed tzimanaki itomi rirori, iitakiri Isaí. ⁶ Ikanta Isaí tzimanaki itomi rirori, iitakiri David. Tema irika David riitaki pinkathari-teentsiri.

Ikanta pinkathari David rowakaakiro iina Urías, iitakiri Salomón. ⁷ Ikanta Salomón tzimanaki itomi rirori, iitakiri Roboam. Ikanta Roboam tzimanaki itomi rirori, iitakiri Abías. Ikanta Abías tzimanaki itomi rirori, iitakiri Asa. ⁸ Ikanta Asa tzimanaki itomi rirori, iitakiri Josafat. Ikanta Josafat tzimanaki itomi rirori, iitakiri Joram. Ikanta Joram tzimanaki itomi rirori, iitakiri Uzías. ⁹ Ikanta Uzías tzimanaki itomi rirori, iitakiri Jotam. Ikanta Jotam tzimanaki itomi rirori, iitakiri Acáz. Ikanta Acáz tzimanaki itomi rirori, iitakiri Ezequías. ¹⁰ Ikanta Ezequías tzimanaki itomi rirori, iitakiri Manasés. Ikanta Manasés tzimanaki itomi rirori, iitakiri Amón. Ikanta Amón tzimanaki itomi rirori, iitakiri Josías. ¹¹ Ikanta Josías tzimanaki itomi rirori, iitakiri Jeconías. Tema tee apaani ikanta Jeconías osheki rirentzi tzimaen-tsiri. Aripaete inoshikae-takiri rahaeta-nakiri maawoeni janta Kompitaariki.

¹² Ikanta ipiyaawo inoshikan-teeta-kariri Kompitaariki. Ari itzimapaeri itomi Jeconías, iitakiri Salatiel. Ikanta Salatiel tzimanaki itomi rirori, iitakiri Zorobabel. ¹³ Ikanta Zorobabel tzimanaki itomi rirori, iitakiri Abiud. Ikanta Abiud tzimanaki itomi rirori, iitakiri Eliaquim. Ikanta Eliaquim tzimanaki itomi rirori, iitakiri Azor. ¹⁴ Ikanta Azor tzimanaki itomi rirori, iitakiri Sadoc. Ikanta Sadoc tzimanaki itomi rirori,

iitakiri Aquim. Ikanta Aquim tzimanaki itomi rirori, iitakiri Eliud. ¹⁵ Ikanta Eliud tzimanaki itomi rirori, iitakiri Eleazar. Ikanta Eleazar tzimanaki itomi rirori, iitakiri Matán. Ikanta Matán tzimanaki itomi rirori, iitakiri Jacob. ¹⁶ Ikanta Jacob tzimanaki itomi rirori, iitakiri José. Riitaki José oemithori María. Tema iroka María rootaki tzimakiriri Jesús, riijatzi iiteetziri Jeepatziitoetani.

¹⁷ Riitaki irika-paeni iwaejatzitetakari retanakawo Abraham roojatzi David, ikaateeyini 14. Ipoñaana David roojatzi inoshikan-teeta-kariri Kompitaariki, ikaateeyini 14. Ikanta ipiyaawo inoshikan-teeta-kariri Kompitaariki, roojatzi itziman-takari Jeepatziitoetani, ikaateeyini 14.

Itziman-takari Jesús

(Lc. 2.1-7)

¹⁸ Iroka okanta itziman-takari paerani Jesús, Jeepatziitoetani. Eenitatsi iinathori José oeta María, rootaki ikashiyakari iinantyaawo. Teemaeta iñiuro rontsirokyawo. Roo kanteencha, motzitaki María okantakaakawo Ishire Tajorentsi. ¹⁹ Tema tampatzika-shireri rirori José, ikowawitaka romanakayaawomi rokiromi María, tee ikoyi rowashironkayiro ikemakoe-tero itzimashi-waetaka eentsite. ²⁰ Ikanta ikenkishiryaa-waeta José tsireniriki, roñaahakari Ronampiri Tajorentsi imishiwaeroki, ikantakiri:

“José, icharini pinkatharini David. ¿Iitaka pikenkishiryaantari pookiro María? Payiroota, tema Ishire Tajorentsi kantakaawori omotzitan-takari. ²¹ Aririka itzimaki eenchaaniki, piiteri “Rowawijaa-kotee Tajorentsi”. Tema riitaki owawijaa-koteerini isheninka-paeni ikaariperotakira. Tema iroka waerontsi “Rowawijaa-kotee Tajorentsi”, rootaki ikantziri iñaaniki riroripaeni “Jesús”. ²² Tema omatantayitakari iroka-paeni, ari omonkaatari okaatzi rojankinatakaakiriri Tajorentsi paerani Kamantan-taniri, ikantaki:

²³ Ari otzimaanitaki tsinani kaari ñeerini shirampari, itzimi otomi,

Iiteeteri Emanuel, rootaki owaetakaan-teerini ikanteeteri: “Itsipatee Tajorentsi.”

²⁴ Ikanta ikakitane José, imatakiro okaatzi ikantakiriri Ronampiri Tajorentsi, iinantakawo María. ²⁵ Teemaeta rontsirokityawo roojatzi itziman-takari omapokani otomi. Iiteetakiri JESÚS.

2

Ipokaki yotaniri iñeeri Jesús

¹ Tema tzimaki Jesús nampitsiki Owapankoniki, ipatsiteki Judá-paeni jempe ipinkathari-wentantzi Herodes.

Ari rareetee-yakani yotaniri-paeni Aapatziyaweniki ikinapaakiro ishitowa-piintzira ooryaa. ² Rojampi-tanta-paaki, ikantzi: “¿Jempe ijeekakika iwinkatharite Judá-paeni owakira tzimaen-tsiri? Tema janta nonampiki jempe nopoñaaka, noñaakiri ompokiro niyotan-takari tzimaki. Rootaki nopokan-tanakari nopinkathateri.” ³ Ikanta ikemaki pinkathari Herodes antawo okantzimo-shiryaa-nakari, ari ikimi-tzita-nakari maawoeni Aapatziyaweni-jatzi. ⁴ Ikaemakaan-takiri Herodes maawoeni reewarite Omperatajorentsitaa-rewo, eejatzi maawoeni Yotaantaniri, rojampitakiri, ikantziri: “¿Jempema iitzimika Jeepatzii-toetani?” ⁵ Ari ikantee-yanakini rirori: “Ari itzimiri janta Owapankoniki ipatsiteki Judá-paeni, tema ari okantzi rojankinari Kamantaniri, ikantaki:

⁶ Rooma eeroka Owapankoni jeekatsiri iipatsiteki Judá-paeni, Tekatsi theenkimini, ikantemi: “Tee piriiperotzi eerokapaeni, rawijimi itsipa pinkathari-wentziriri asheninka Judá-paeni.”

Tema aritaki ipoñeeyaari pinkathari-perori janta. Riitaki jewateerini Israel-paeni nashitari naaka.”

⁷ Tema romanakaashitakari ikaemakaan-takiri Herodes pokaentsiri yotaniri-paeni, rojampi-takiri, ikantziri: “¿Jempe okaatzika piñaantakariri ompokiro piyotan-takari tzimaki pinkathari?” ⁸ Ari ikamantakiri jempe okaatzi iñaantakariri. Ikantzi Herodes: “Kameethataki, pimatero piyaate Owapankoniki paminiri jempe ijeekika eenchaa-niki. Aririka piñaakiri eejatzi pikinapae jaka pikaman-taneena, niyaatantyaari naaka nopinkathateri.” ⁹ Ikanta ikemakirira yotaniri-paeni ikantakiriri pinkathari, awijeeya-nakini. Eejatzi iñaaneeri ompokiro iñaakiri chapinki inampiki. Ikanta rareetzi-matapaaka, iñaatziiri raatzinka-paaki ompokiro jaha ijeekakira eenchaa-niki. ¹⁰ Ikanta iñaakiri raatzinka-paaki ompokiro, antawo ikimo-shire-teeya-nakini. ¹¹ Ari ikyeeya-paakini pankotsiki, iñaapaa-kitziiri eenchaa-niki eejatzi María, riniro. Otziwerowae-yapaakani, ipinkatha-tapaakiri. Opoñaashitaka roemishitowakiro okaatzi ramakiniriri, ipaakiri ooro, kajankari, eejatzi kepishaari. Osheki owinawo iroka-paeni* ¹² Ikanta imahaeya-paakini, ari romishimpyeetakiri ikantee-tziri: “Eero pikinashi-taneeri Herodes.” Rootaki ikinanta-naari otsipaki awotsi ipiyanta-naari inampiki.

Ishiyantakari Apitantoniki

¹³ Ikanta ipiyeeyaani yotaniri-paeni. Rapiiteero Ronampiri Tajorentsi iñaanateeri José imishiwaeroki, ikantziri:

* 2:11 kepishaari = Mirra

“¡José! Pishiya-kaeri eenchaa-niki eejatzi riniro, piyaate nampitsiki Apitantoni. Ari pijeekiri janta roojatzi nokantan-teemiri: ‘Pipiyee.’ Tema awotsikitaki Herodes ikoyi rowamayiri eenchaa-niki.”¹⁴ Ikanta ikakitanaki José, ikamantakiro María, tema tsireniriki ishiyaka Apitantoniki raanakiri eenchaaniki.¹⁵ Ari ijeekakiri janta, roojatzi ikamantaari Herodes. Ari omonkaatari rojankina-takiri paerani Kamantan-taniri, ikantaki: Ijeekawitakya notyomi nampitsiki Apitantoni, tema ari nokanteeri ipiyee.

¹⁶ Ikanta riyotaki Herodes ramatawi-takiri yotaniri-paeni, otyaanakari imashirenka. Ari rotyaantaki thonkirini rowamayiri eentsi-paeni, ikantakiri: “Piyaate Owapankoniki eejatzi maawoeni nampitsiki okaatzi otsipa-nampitari, powamayiri maawoeni eenchaa-niki owakira tzima-tsiri, eejatzi kaateentsiri apite rojarentsite.” Tema ikamantakiri chapinki yotaniri-paeni jempe okaatzi iñaanta-kariri ompokiro.¹⁷ Ari omonkaatari ikamantan-takiri paerani Kamantan-taniri Jeremías, ikantaki:

¹⁸ Ikemaetaki Tonkaeroetoniki antawo irahaeya-charini. Rootaki ojawopaeni kaminkawoni Raquel irakotariri eentsite-paeni.

Tekatsi mateeroni kimoshiretahaeroni, tema ithonkiteetakirowamayi-tee-takiro eentsitepaeni.†

¹⁹ Okanta paata, kamae rirori Herodes. Roojatzi ijeekaki José Apitantoniki. Ari rapiiteero Ronampiri Tajorentsi iñaanateeri imishiwaeroki.²⁰ Ikanteeri: “¡José! Kantacha pipiye iipatsiteki Israel-paeni, paaneeri peentsite eejatzi riniro. Tema kamae kowawita-chari rowamayirimi.”

²¹ Ikanta ikakitanaki José, roojatzi riyaatanta iipatsiteki Israel-paeni, raaneeri eenchaa-niki eejatzi iina.²² Roo kanteencha, ikemaki José ikanteetzi: “Riitaki pinkathari-taatsi Arquelao inampiiteki Judá-paeni, ipoyaataari ipaapate Herodes.” Osheki ithaawanaki, tee ikoyi ijeekapae janta. Ari rapiitee-ri iñaana-teeri imishiwaeroki, ikanteetzi: “Paamae-yaari Arquelao.” Rootaki ikinanta-nakari janta Tepokiweniki.²³ Ari inampita-paawo nampitsiki Kashiyakaa-weniki. Tema ari omonkaatari ikantakiri paerani Kamantan-taniri-paeni, ikantaki: Ikashiyakahaetani iiteeteri.

3

Omitsiryaatantaniri Juan

(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9,15-17; Jn. 1.19-28)

† 2:18 Iroka Raquel rootaki iinani Israel.

¹ Okanta paerani janta ipatsiteki Judá-paeni, ari ipokaki Juan Omitsiryaaatantani, ikamantantzi. ² Iroka ikantantapaaki: “Pipakahaero pikaaripero-shire-waetaki, tema rooteentsi ipinkathari-wentantee jaka Inkitejatzi.” ³ Tema rootaki ikenkitha-takotaki paerani Kamantan-taniri Isaías, ikantzi:

Ari icheraa-haete ikaemaete ochempi-mashiki, ikanteete:

Powameetha-teeniri Pinkathari jempe ikinapaaki.

Pikimita-kaantero itampatzikae-tziro awotsi.

⁴ Rootaki ithaaritari paerani Juan, rontyee-tziro iwitzi ikyaakoetari, rowatha-kitari mashitsi-mashi. Rii rowari kentori, imiritziri iyaa pitsi.* ⁵ Osheki pokaentsiri paerani iñeeri Juan, Aapatziyaweni-jatzi, eejatzi poñaaneen-chari otsipaki inampii-teki Judá-paeni, pokaeyakini ikaatzi nampi-thapyaa-tawori Pareenkaarini. ⁶ Ikamantakoyitapaakiro okaatzi rantakiri karipero-yitatsiri, rootaki romitsiryaaatantakariri Juan irika-paeni iroka eni Pareenkaarini.

⁷ Ikanta iñaawakiri Juan ipokaeyakini Inashitantaniri eejatzi Sadoc-paeni, ikoyi romitsiryaaawentyari Tajorentsi riyotee-tantyaariri kiteshiretee, ikantawakiri: “Tee pikameetha-shire-teeya-nitzi eeroka, poshiya-shitakari maanki. ¿Poshiyaka-mintheetzi eero rowajankitahae-teemi?” ⁸ Kyaari-pero-rika pipakahaero pikaaripero-shire-waetzi, pikameetha-shiretee, poshiya-kotee-yaawo pankirentsi kithoki-tatsiri. ⁹ Eero pikanta-shire-waetzi: ‘Naaka icharini nowaejatzeneni Abraham.’ Pikemi nokantemi: ‘Eero pikantakaa-pero-waeta-shita poshiya-kaantya eeroka ikowa-perotani Tajorentsi, tema kantacha ratziri-takaero iroka mapi, rootaki poyaatee-yaarini icharini-yitee-yaari awaejatzeneni Abraham.’ ¹⁰ Eerorika poshiyawo pankirentsi kithoki-tatsiri, ichekae-takiro shachaki pankirentsi oponkitziki kaari kithoki-tatsini, rahaetakiro itahaetero.

¹¹ Aririka ipakahaero ikaaripero-shirewita atziri, aritaki nomitsiryaaan-teeyaari nijaa. Roo kanteencha, awotsikitaki matzirori ipinkatharen-tsitzi, nopinkatha-tzitakari naaka, tee okantya roshiya-kaantena romperatani nothopaantyaanariri ikyaantari iitziki. Tema riitaki kimitakaan-tyaawoni romitsiryaaan-teeromi Ishire tajorentsi, roete-shire-tanteeromi paamari. ¹² Tema roteeyakiro rirori rotekaki-mento, rooteentsi ikaateero roteka-kiwaete.

* 3:4 ikyaakoetari = camello

Rowakoyi-teero kameethari okithoki pankirentsi, ari itayimae-teeyaawo otakee-riki.”†

Romitsiryataaka Jesús

(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³ Opoñaashitaka ipokaki Jesús eniki Pareenkaariki, ipoñaakawo Tepoweniki. Ipokashi-takiri Juan romitsiryaaateri.

¹⁴ Tee ikowawita Juan romitsiryaaateri Jesús, ikantawakiri: “¿Litaka pipokashi-tantanari naaka nomitsiryaaatemi? Tema eeroka omitsiryaaatenani naaka.”

¹⁵ Rakanakiri Jesús, ikantziri: “Nokowa-pero-tatzii pomitsiryaaatena. Rootaki ikowakaa-kinari Tajorentsi.” Ari ikowanaki Juan, ikantziri: “Aritaki nomitsiryaaatakimi.”

¹⁶ Raanakiri, romitsiryaaatakiri. Ro itonkaanee-mi Jesús, kimitanaka ashitaryaa-nakityee-yaami inkite, iñahaetatzii opokashi-takiri Ishire Tajorentsi okinapaaki inkiteki oshiya-paakari jamomo. ¹⁷ Ikemaetatzii inkiteki ikantee-tanaki: “Ritaki netakoperotani irika notyomi, osheki nokimo-shirewentakiri.”

4

Rantakahaeterimi kaari kamethatatsi Jesús

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

¹ Okantakaa-nakari Jesús Ishire Tajorentsi jatanaki ochempi-mashiki, ari ikowawi-taka Kamaari rantakayirimi kaari kamethatatsi.

² Osheki kitejeri ijeekawaetaki janta, tekatsi roya, ayimatakiri itashe. Tema okaatzi 40 kitejeri ijeekawaetaki janta.

³ Ikanta Kamaari, ipokashi-takiri Jesús ikoyi rantakaerimi kaari kamethatatsi.

Ikantapaakiri: “Kyaaripero-rika Itomintzimi Tajorentsi, pipeyiro owanawontsi iroka mapi, poyaawo.”* ⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantanakiri: “Eenitatsi jankinarentsi kantatsiri:

Tee apatziro akoyiro oyaawo owanawontsi, rootaki kowapero-tachari akemijanteero okaatzi ikanteeri Tajorentsi.”

⁵ Ikanta Kamaari raanakiri nampitsiki tajorentsi-tatsiri, rateeta-kaapaakiri jenoki okaapankatapaakira tajorentsi-panko.† ⁶ Ikantawi-tapaari: “Kyaari-pero-rika Itomintzimi

† 3:12 Tema aririka owiikitero awankiri, otekaki-takiro, ataakiro otakee-riki. Rootaki aakiyite okithoki, otekitakiro kameetha, owakoyi-takiro. Ari roshiyee-yaari eejatzi pokaentsiri, rinashi-yitee-yaari atziri, ineshironka-yiteeri ikaate kemijanta-neerini, riima kaari pakahaeroni ikaaripero-shiretzi, rootaki itaantee-yaari paamariki kaari tsiwaka-nitatsini.

* 4:3 owanawontsi = pan † 4:5 nampitsi tajorentsi-tatsiri = Aapatziyaweni

Tajorentsi, pimitayi jaawikinta. Pikenkishiretero rojankinee-takiri paerani okantzi:

Rotyaantemiri Tajorentsi Ronampiri aminako-wentemini.

Riitaki thomaemini eero pantziwa-tantawo mapi piitziki.”

⁷ Ari rakaneeri Jesús, ikantziri: “Okantzi eejatzi rojankinee-takiri paerani:

Tee okameethatzi piñaanta-waetyaari Piwinkatharite Tajorentsi.”

⁸ Rapiiwi-takari Kamaari raaneeri Jesús tonkaariki ochempiki. Roñaahakiri maawoeni nampitsi ipinkathari-yitzi atziri, tema kameetha okanta owaneenka-yitaka.

⁹ Ikantapaeri: “Paminiro okaatzi tzimatsiri janta. Aririka potziwerowa-shita-kina pipinkathatena, aritaki nopakimiro maawoeni.” ¹⁰ Ari rakaneeri Jesús, ikantziri: “¡Piyaate inteena! eerokataki kamaari. Tema rojankineetaki paerani, kantatsiri:

Apinkatha-teeri Awinkatharite, apatziro akemijanteri rirori.”

‡ ¹¹ Ari rinteenaryaawitapaenta Kamaari. Pokaeya-paakini Ronampiri Tajorentsi, raminapaa-kiniri ikoyiri Jesús.

Retanakari rantayi-tziri Jesús

(Mr. 1.14-20; Lc. 4.14-15; 5.1-11; 6.17-19)

¹² Ari ikemaki Jesús omonkyahaetakiri Juan. Rootaki ipiyanta-naari rirori Tepoweniki. ¹³ Tee ijeekapae Kashiyakaa-weniki, ikinanee Capernaum-ki, ari ijeekapaeri.

Tema inkaari-thapyaaki ojeeki Capernaum, inampiiteki iwaejatziteni Zabulón-paeni eejatzi Neftalí-paeni. ¹⁴ Ari omonkaatakari okaatzi ikenkitha-takiri paerani Kamantan-niri Isaías, ikantaki:

¹⁵ Ojeeki inkaari-thapyaaki inampi Zabulón-paeni eejatzi Neftalí-paeni,

Intatsikirona Pareenkaariniki, Jeekatsiri Tepoweniki, jempe ipiyotee-yaari itsipajatzipaeni.

¹⁶ Ikaatzi kimiwi-takariri kinatsiri otsirenikakitzira,

Ari iñaayiteeriri riiperori ootamentotsi.

Otsiman-kakowi-takari raampari kathatayiri ikineemi sharinkaweniki.

Okimiwitakawo ijeekaemi okoñeetyeera.

¹⁷ Aripaete retanakawo Jesús ikenkitha-takaeri atziri-paeni, ikantziri: “Pipakahaero okaatz pantakiri kariperotatsiri, tema rooteentsi ipinkathari-wentantee jaka Inkite-jatzi.” ¹⁸ Ikanta ishire-thapyaatanakawo inkaari janta Tepoweniki, roojatzi iñaanta-paariri Simón, iiteetziri eejatzi Pedro, itsipatari rirentzi iita Andrés,

ipashikaateeyini. Tema pashikaawaerentzi riroripaeni.
¹⁹ Ikantapaakiri: “Poyaatena, okimityaawo nimaeka riimi atziri nopashikatakayimiri.” ²⁰ Tema te ishenkaanaki, rookanakiro ipashikaamento royaata-nakiri. ²¹ Ikanta riyaatanaki, iñaapaa-tziiri Jacobo eejatzi Juan, rirentzi. Ari ijeekaeyini rirori ipitoki rowamata-tziro ipashikaa-mento itsipatakari ipaapate iitachari Zebedeo. Romiñaa-nakiri eejatzi rirori, ²² rookanakiri ipaapte ipitoki, royaata-nakiri Jesús.

²³ Ithonkakiro ranashi-takawo Jesús Tepoweni, riyotaantaki maawoeni nampitsiki jempe ipiyota-piinteeta, ikamantan-takiro Kameethari Ñaantsi jempe okantakota ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Retsiya-takota-kaayitaki ikaatzi mantsiya-yitatsiri nampitsiki. ²⁴ Tema ithonka ikema-kotee-tanakiri Jesús janta. Ikemaeyakini eejatzi Tonkaeronijatzi, ramayitakiri isheninka ikaatzi mantsiyatatsiri, retsiya-takota-kahae-teeri. Ramakiri ikaatzi omatziri inashiyita-chari mantsiyarentsi, katsiwae-tatsiri, kamanawae-tatsiri, kijopooki-waeta-tsiri. Ramakiri eejatzi raahashireyi-tziri peyari. Tema ithonkakiri rowawijakoyitawaeri Jesús. ²⁵ Tema royaatee-yakirini osheki Tepowenijatzi, Apipakowenijatzi, Aapatziyaweni-jatzi, poñaayitaneen-chari otsipaki inampi Judá-paeni, eejatzi intatsikiro Pareenkaarini.

5

Ikenkithatzi Jesús tonkaariki, jempe okantakota kimoshiretaatsini

(Lc. 6.20-23)

¹ Ikanta iñaakiri Jesús osheki piyowenta-kariri, tonkaanaki ochempiki, ari ijeekapaaki janta. Pokapaaki riyotaani-paeni, ipiyowenta-paakari. ² Ari riyotaa-yitakiri, ikantziri:

³ “Ikimoshiretee shipeta-shireri, tema riitaki ñahaeroni ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi.

⁴ Ikimoshiretee iraaneenta-waeta-chari, tema riitaki roemoshirenkae-teeri.

⁵ Ikimoshiretee tsinampa-shireri, tema riitaki jeekaatsini kameetha kepatsiki ikashiya-kahae-takiriri.

⁶ Ikimoshiretee amina-mina-tzirori ikameetha-shirete, tema aritaki iñahaero ikoyiri.*

⁷ Ikimoshiretee neshironka-taniri, tema aritaki ineshironkae-teeri rirori.

⁸ Ikimoshiretee kiteshireri, tema riitaki ñahaerini Tajorentsi.

* **5:6** amina-mina-tzirori ikameetha-shirete = riitaki oshiyariri ayimaneentziri imiri eejatzi itashe ikowa-pero-teera ikameethashirete.

⁹ Ikimoshiretee oetsimaryaan-taniri, tema riitaki ikantee-teri: “itomyaayipaeni Tajorentsi.”

¹⁰ Ikimoshiretee ikemaatsi-takae-tyaari ikameetha-shiretzira, tema riitaki ñaayiteeroni ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi.

¹¹ Pikimoshiretee imaninta-waeteetemirika, ikemaatsi-takae-temirika, itheeya-kowae-teetemirika okantakaan-tziro pikemijantaana. ¹² Pithamenta-yityaa, tema Tajorentsi pinateemini inkiteki. Pikenkishireero jempe ikantee-takiri paerani ikemaatsi-takaetari etanakawori Kamantan-taniripaeni.”

Oshiyawori tziwi

¹³ “Poshiyakawo eeroka-paeni tziwi. Aririka rowaeteetero tziwi oetarikapaeni, eero okamethatzi ikatyokan-teetyaawo. Otzimatyee imaninteetero, rookaetakiro jaawiki raatzika-waeteetero.”

Oshiyariri ootamentotsi

¹⁴ “Aririka ojeeki nampitsi tonkaariki, okoñaatzi maawoeni aririka ootyaa tsireni-riki, tee omana nampitsi. Tema eeroka koñeetyaa-kotantaniri, eeroka yotaaneerini maawoeni atziri, eero pomanimo-tziri okaatzi piyotaneeri eeroka. ¹⁵ Ari okimitzita eejatzi, aririka onthoteri ootamentotsi, eero atapatako-tziri. Tema owakotziri jenoki ikoñeetyaa-kotantyaari ikaatzi jeekatsiri pankotsiki. ¹⁶ Ari pikanta-neeyaari eeroka, pijeeka-yitane kameetha iñaantemiri pisheninkapaeni okameethatzi okaatzi pantayi-taneeri. Rootaki ipinkatha-tantee-yaariri rirori Ashiteeri Inkite-jatzi.”

Ikenkitha-takotakiro Jesús Ikowakaan-teetani

¹⁷ “Eero pikenkishiryaa-shita nopokatzi nookakayimiro Ikowakaan-teetani, eero nokakayimiro eejatzi ikenkitha-takotakiri paerani Kamantan-taniri. Apatziro nopoki nomonkaa-takaa-yitee-yaawo okaatzi ikenkitha-takoe-takiri paerani. ¹⁸ Kyaaripero aritaki othonkaeyaa kepatsi eejatzi inkite, eero awijashita Ikowakaan-teetani roojatzi omonkaa-tanta-kyaari maawoeni.† ¹⁹ Eerorika pithotyero Ikowakaan-teetani, eerorika pikaman-teeri pisheninka ikemantee-yaawori rirori, eero pinintahawo ipinkathari-wentanteera Inkite-jatzi. Riima matakirori ithotyero riyotaan-teero, riitaki riipero-taatsini jempe ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi. ²⁰ ¿Poshiya-kaatzima kameetha-shirerira Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri? Eerorika pawijeeri eeroka pikameetha-shiretee, eero piñahaero ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi.”

† 5:18 Ikowakaan-teetani = jota, tilde = oryaani-paeni jankinarentsi

Ikenkitha-takotziro Jesús kijaantsi
(Lc. 12.57-59)

²¹ “Piyotee-yironi eeroka okaatzi ikantee-takiriri paerani awaejatziteni, ikantee-tziri:

Eero powamaantzi. Aririka powamaantaki, aritaki rowajankitee-takimi eeroka.

²² Iroka nokantzi naaka: Eero pikijiri pisheninka, rowajankitee-tzimi-kari. Eero pikanta-waetziri: ‘Te piyowaetzi eeroka.’ Aritaki rowajankitee-takimi pinkatharentsiki. Te okameethatzi pikija-neenta-waeteri pisheninka piitamajontzi-waeteri, patsipetawo-kari pitahaeyaa sharinkaweniki.[‡]

²³ Tema paapiintziri pipira pashita-kaari Tajorentsi pitayiniri, roo kanteencha aririka pikenkishiryaa-paakiro eenitatsi ikijawentzimiri pisheninka, ²⁴ ari pookanakiri pipira pashita-kaariri, piyaata-shiteri kijakimiri. Pinkanteeri: ‘Nosheninka, jame aakameethata-wakahaeyaa.’ Aririka paapatziya-wakahaeyaa, pipiye taapoki-mentotsiki, pita-paeniri Tajorentsi pashita-kaariri pipira. ²⁵ Eenitatsi-rika kijimini, aririka raanakimi pinkatharentsiki, pithaa-wakotya awotsiki, pikanteri: ‘Eero pikijawaeta, jame aakameethata-wakahaeyaa.’ Tema aririka rareeta-kaakimi pinkatharentsiki, ikantakiri romperatani: ‘Paanakiri irika.’ Aritaki rahaeta-nakimi romonkyahaetemi.

²⁶ Eerorika pipinata-shitari ikaatzi ikowako-takimiri, eero roemishitowa-kaanteemi. Omaperotatya.”

Ikenkitha-takotziro Jesús mayempi-taantsi

²⁷ “Piyotziro eerokapaeni ikowakaan-teetakiri paerani, ikanteetzi:

Eero pimayempitzi.

²⁸ Iroka nokantzi naaka: Aririka piñiuro tsinani, piñaama-shire-takyaaworika, pimayempi-shire-takiro. ²⁹ Iroka noshiya-kaawentemiro. Rootakirika pokiperori antakayimironi kaari kamethatatsi, pipakahaero, pikimita-kaantyaawo pikitho-kiryaa-tyeeromi, pookiro. Tema tee pikoyi patsipe-teeyaawo sharinkaweni okantakaantziro poki, tema rootaki kameetha-tatsi pijeeka-pityakitee. ³⁰ Rootakirika pakoperori antakayimironi kaari kamethatatsi, pipakahaero, pikimita-kaantyaawo pithatya-tyeeromi pako, pookiro. Tema tee pikoyi patsipe-teeyaawo sharinkaweni okantakaan-tziro pako, tema rootaki kameetha-tatsi pijeekaponchokite.

Ikenkitha-takotziro Jesús ookawakaantsi

³¹ “Ikanteetaki eejatzi paerani:

[‡] 5:22 pisheninka = pirentzi, pitsiro

Aririka rooka-wakaetyaa, otzimatyee ipaeteri jempe ojankina-takota rooka-wakaan-tyaari.

³² Iroka nokantzi naaka. Rantakiro kaari kamethatatsi ikaatzi ookashi-tawori iina, rooma iñihiro-rika omayempitaki kantacha rookiro. Aririka aawiteeyaa roori itsipa oemi, omayempi-tzimo-takiri etawitari oemintari. Ari ikantee-yaari ahaeroni roori, mayempitaki rirori.”

Ikenkitha-takotziri Jesús paeryaa-shiwae-tariri Tajorentsi

³³ “Piyotee-yironi ikantee-takiriri paerani awaejatziteni:

Eero pipaeryaa-shiwaetari Tajorentsi.

Tema aririka otzimi pikashiya-kaeriri Tajorentsi, otzimatyee pimonkaa-teniri.

³⁴ Iroka nokantzi naaka: Tee okameethatzi pipaeryaa-shiwae-tyaari Tajorentsi pimatan-tyaawori pikanta-yitziri. Eero pipaeryaa-shiwaetawo inkite, tema ari ijeekiri Tajorentsi janta. ³⁵ Eero pipaeryaa-waetziro kepatsi, tema riitaki ashitawori Tajorentsi, rootaki ikatziya-chente-tanta-piintari. Eero pipaeryaa-shiwaetawo Aapatziyaweni, tema aritaki ipinkathari-wentantee Pinkathari-perori. ³⁶ Eero pipaeryaa-shiwaetawo piito, pikante: ‘Eerorika nomatziro nokantziri, ithatyee-tenawo noeto.’ Tema tee eeroka materoni pishooka-kaero pipae, opoñaashitya pichenkae-shita-kahaero. ³⁷ Eero pamatawi-tantzi. Kyaari-pero-rika pantero pikanta-yitziri, pikante: ‘Jeen, nomatero.’ Eerorika pantziro, pikante: ‘Eero nomatziro.’ Tema tee okameethatzi poshekiro piñaani.”

Ikenkitha-takotziro Jesús ineshironka-teetziri kijaneentan-tatsiri

(Lc. 6.27-36)

³⁸ “Piyotee-yironi eeroka ikantee-takiri paerani:

Aririka pikithokiriiteri rooki itsipa atziri, okameethatzi ipiyako-wentee-tyaari, ikithoki-ryiitee-temiro poki eeroka.

Aririka pitzinkiryaa-koteri itsipa atziri, okameethatzi ipiyako-wentee-tyaari itzinkiryaakoetemi eeroka.

³⁹ Iroka nokantzi naaka. Tee okameethatzi pipiyat-yaari kijaneentzimiri. Aririka ipajaawooteetemi, pishine-teniri ipajaawotemi otsipaki. ⁴⁰ Aririka rahaetemi pinkatharentsiki ikoyi raapithee-temiro pithaari, pishine-teniri raanakiro eejatzi pipewiryakowo. ⁴¹ Aririka rompereetemi paanakiro ashaahawontsi pookiro niyanki awotsi, paanakiro ashaahawontsi pawijakaero jempe ikantee-takimi pookiromi. ⁴² Aririka ikanteetemi: ‘Pipina,’ okameethatzi pipiri. Aririka

ikanteetemi: ‘Pipawakina, ari noepiyeemi,’ okameethatzi pipiri eero pithañaa-pithatari.

⁴³ Piyotee-yironi eeroka ikanteetakiri paerani: Pineshironkateri pisheninka eeroka. Riima ikaatzi kijimiri, pikijiri rirori.

⁴⁴ Iroka nokantzi naaka: ‘Petakot-yaari kijimiri. Pamana-kotyaari maawoeni ineshironka-tanteyaariri Tajorentsi. Eero pipiyatari kijaneentzimiri, paakameetha-teeri.’

⁴⁵ Rootaki ikowakae-takiriri itomiyi-taari Ashiteeri Inkitejatzi. Tema riitaki owetsika-kiriri ooryaa kitejeta-kotziriri maawoeni atziri: kameetha-shireri, eejatzi kaari-pero-shireri. Rijatzi wetsika-kirori inkani, rowaryiiniri maawoeni atziri: tampatzika-shireri eejatzi kaaripero-shireri.

⁴⁶ Apatziro-rika petakotari ikaatzi etakotzimiri eeroka, ¿poshiya-kaantzi aritaki ipinateemi Tajorentsi? Tema eero, rootaki ranta-piintakiri shintsitziriri atziri ipinateri riitaki rashita-kaeyaari iwinkatharite wirakocha.

⁴⁷ Apatziro-rika piwetha-tapaa-kyaari pisheninka, ¿aminaashi-waetaantsi iroka? Tema rootaki ranta-piintziri itsipa-jatzi atziri. ⁴⁸ Pikameetha-shire-yitee eeroka, poshiya-kotee-yaari Ashiteeri Tajorentsi, mapero ikameetha-shiretaksi rirori.”

6

Ikenkitha-takotziri Jesús pashitan-tachari

¹ “Pipakahaero powapeyi-motari atziri-paeni pikameetha-shire-teeyini. Eekiro-rika piyaata-kaatyero, tekatsi ipinateemiri Ashiteeri Inkitejatzi.

² Aririka pipashi-tantya, eero pikanta-kanta-waetzi: ‘Nopashi-tantaka naaka.’ Apatziro ikanta-kanta-waetzi owapeyi-motan-taniri jempe ipiyota-piinteeta eejatzi jempe ikineeta-piintzi, rootaki ipinkathee-tantyaariri rirori. Tema tzimaki pinkatha-tziriri rirori.

³ Aririka pipashi-tyaari eeroka ashironkaenkari, eero pikanta-kanta-waetzi,* ⁴ pomanakaashityaawo okaatzi pipashi-tantakari. Apatziro riyotzi Tajorentsi, tema riitaki pinateemini paata.”

Ikenkitha-takotziro Jesús amanaantsi

(Lc. 11.2-4)

⁵ “Aririka pamanyaari Tajorentsi, eero poshiya-kotari owapeyi-motan-taniri. Tema ikatziya-piinta rirori ipiyota-piinteetaha eejatzi niyankineki nampitsi inaantyaariri isheninka-paeni. Tema tzimaki pinkatha-tziriri rirori.

* 6:3 Poshia-kaantero tee iyotzi pampate jempe oeta antziri pakopero

Mapperowa. ⁶ Rooma eeroka aririka pamanyaa, pashita-kotyaa pipankoki pikowakoteri Ashiteeri tsipata-kimiri. Riitaki ñeemini apaniroeni, aritaki ineshironka-takimi, riitaki pinateemini.

⁷ Aririka pamanyaa, eero papiipii-tziro okaatzi pikantakiri. Apatziro rapiipii-tziro itsipa-jatzi atziri. Roshiyakaa-mintheetzi rapiipii-tziro ikantakiri aritaki ikemakiri Tajorentsi. ⁸ Paamaeyaa poshiya-kotari-kari eeroka. Tema tekira pikowako-teriita Ashiteeri koetyimo-tzimiri, riyotzi-maetakawo rirori maawoeni. ⁹ Iroka pikante pamana-piintyaa eeroka:

Ashitanarí, nampitawori inkiteki, tema rootaki Tajorentsi piwaero eeroka.

¹⁰ Pipinkathari-wenteena naaka.

Pantakaa-yinawo jaka kepatsiki okaatzi pininta-kaanari eeroka,

Poshiya-kaanteenari inkite-weri, pantakaeri rirori maawoeni pininta-kaeriri eeroka.

¹¹ Pipapiintena okaatzi koetyimo-tanari nowayityaari.†

¹² Pipeyako-teenawo nokaaripero-shire-waetaki,

Tema nomatakiro naaka, nopeyako-teeri ikaatzi owaaripero-shire-tanari.

¹³ Eero pishinetana iñaantee-tena, ikowaete rantakahaetenawo kaari-perori.

Tema ashi powaero pipinkathari-wentantee eeroka.

Ari pikantapiin-tatya otzimimo-tzimi pishintsinka, eejatzi powaneenkawo. Aritaki okantari.

¹⁴ Aririka paripero-teeri ikaatzi kijimiri, aritaki raripero-teemi eeroka Ashiteeri Inkite-jatzi. ¹⁵ Rooma eerorika pariperotziri ikaatzi kijimiri, tema eero raripero-teemi eeroka Ashiteeri.”

Ikenkitha-takotziro Jesús tziwentaantsi

¹⁶ “Aririka pitziwentyaa poshire-takot-yaari Tajorentsi, eero pikanta-kanta-waetzi: ‘Notziwenta-tyaari Tajorentsi.’ Paamaeyaa poshiyari-kari eeroka owapeyi-motan-taniri. Itziwenta-piinta rirori mantsiya-shookiyitaki, rootaki riyotetan-tariri itziwentatyaa. Tema tzimaki pinkatha-tziriri rirori. Mapperowa. ¹⁷ Rooma eeroka aririka pitziwent-yaari Tajorentsi, pikiwawootyaa, pikishityaa kameetha, ¹⁸ eero riyotan-teetzimi pitziwentatyaa. Apatziro riyotemi Ashiteeri Inkite-jatzi, tema riitaki pinateemini.”

Ikenkitha-takotziro Jesús inkite-jato ashaahawontsi
(Lc. 12.32-34)

† 6:11 nowayityaari = pan

19 “Eero pashaahanta-shiwaeta jaka kepatsiki, osheki opereyitzi, opowanitzi, tema eenitatsi osheki koshintzi jaka. 20 Tema ro kameetha-tatsi pantayi-teero pijeekan-teeyaari kameetha inkiteki. Rootaki kimi-tyaawoni pashaahantaa-tyeeyanimi inkiteki jempe tee opereyi-tapae, opowanitapae eejatzi, tema tee itzimapae koshintzi janta. 21 Tema jempe-rika powahaantaka, aritaki poshireta-piintee-yaawo.”

Ikenkitha-takotziri Jesús ootamentotsi

(Lc. 11.33-36)

22 “Rootaki oki oshiyariri ootamentotsi awathaki. Kameetha-rika okanta poki, piñaantawo kameetha, okimi-witakawo pikoñeetyaa-kotatyeeemi.† 23 Terika okameethatzi poki, eero piñaantawo kameetha, kimiwi-taka pitsireni-kaakitako-tatyeeemi.”§

Ikenkitha-takotziro Jesús ashaahawontsi

(Lc. 16.13)

24 “Tekatsi materoni rantawae-teniri apite omperataniri. Tema apaani ikowa-perote imonkaa-teniri omperatariri, riima itsipa ikijaneenta-nakiri. Ari okantari eejatzi: Tekatsi materoni ranteniri Tajorentsi ikoyiri rirori, aririka ikenkishiryaa-koe-tyaawo ashaahawontsi kimi-tanaka roomi omperat-yaarini.”

Ikenkitha-takotziro Jesús kanta-shiryaaantsi

(Lc. 12.22-31)

25 “Pikemi nokante: Eero okantzimo-shiryaa-waetzimi pikante: ‘itaka noyaari, iitaka nomiriteri, iitaka nokitha-tyaari?’ Tema eenitatsi akenkishiryaa-piintyaari, rootaki kowapero-tachari, awijiro okaatzi owa-piintari, eejatzi akithaa-piintari. 26 Jame akenkishiryaa-koteri tsimereeriki-paeni. Tee ipankitziro royaari, tee rowetsiki ipanko rowantyaawori iwankiri. Roo kanteencha, Tajorentsi papiintziriri okaatzi rowayitari. ¿Tema retakoperotzimi eerokapaeni Tajorentsi? 27 Eekiro-rika piyaata-kaatyeeero okantzimo-shiryaa-waetzimi, ¿arima pimatakiro powawineenta-waero pojarentsite? 28 Jame akenkishiryaa-kotero incha-teyaki-paeni, tee añiuro antawaete, tee ontyaawenta okithaa-tyaari. Teemaeta okan-tzimo-shiryaa-waetawo, okante: ‘itaka nokithaa-tyaari?’* 29 Owaneenkataka

† 6:22 Oshiyakaa-wenta-chari okitsi kameethari, riitaki atziri pimantatsiri (kaari mashitha-tatsiri), riitaki ñahaeroni ikematha-teero okaatzi rantakaeriri Tajorentsi, tema ijeekanaatzi okoñeetyeera § 6:23 Oshiyakaa-wenta-chari eerorika okameethatzi oki, riitaki atziri mashithari kaari kematha-teroni okaatzi rantakaeriri Tajorentsi, tema ijeekatzii otsirenikaakitziira * 6:28 incha-teyak-paeni = lirio

kameetha, awijakiri rowaneenkata Salomón, pinkathari-tatsiri paerani. ³⁰ Tema riitaki Tajorentsi owaneenka-tzirori. Okantawita eepichokiini añaaawitawo owaneenkata-paenta, roo ojamanitaki te okamethataneer aririka okama-teyatanaki, ichekae-takiro, itahaetakiro. ¿Eeroma raminakowentzimi eeroka Tajorentsi? Aritaki, eero pikijo-shirewaetzi. ³¹ Aritapaaki okantzimo-shiryaa-waetzimi, pikante: ‘itaka noyaari, iitaka nomiriteri, iitaka nokithaa-tyaari?’ ³² Apatziro okantzimo-shiryaa-waetziri itsipa-jatzipaeni. Rooma eerokapaeni, riyotako-tzimi Ashiteeri Inkitejatzi iitarika koetyimo-tzimiri. ³³ Tema rootaki kowapero-tachari ipinkathari-wenteemi Tajorentsi, rowameetha-shire-teemi eejatzi, aritaki ipayiteemiro okaatzi koetyimo-tzimiri.

³⁴ Aritaki okantari, eero okantzimo-shiryaa-waetzimi oetarika awijimo-temini okitejeta-manee, aritaki piñaakiro. Tema maawoeni kitejeriki-paeni piña-piintakiro okaatzi kantzimo-shiryaa-yitzimiri.”

7

Ikenkitha-takotziro Jesús kijimataantsi (Lc. 6.37-38,41-42)

¹ “Tee okameethatzi pikijima-tante, paamaeyaa ikijima-teetzimi-kari eeroka. ² Aririka pikanta-koteri pisheninka, aritaki ikantako-tanakimi eejatzi eeroka. Otzimatyee paamaeyaa, otzimi-kari pantzimo-tantani, imaperoetee-mikari eeroka paata ipiyeeteemi. ³ Tema oshiyawo aririka otyaakitemi antawo incha-petoki pokiki, ¿arima paminakiri itsipa tyaaki-teenchari rokiki? ⁴ ¿Kantachama pikanteri: ‘Pipoki nayimiro tyaaki-takimiri?’ Tema otyaaki-takimi eeroka antawo incha-petoki. ⁵ Tema poshiyakari eeroka owapeyi-motan-taniri. Tema otzimatyee petawakyaawo eeroka paawaero inchapetoki otzikaa-kimiri pokiki, okantya paminanee kameetha paantee-yaanariri rinchapetokite tyaaki-teenchari itsipa.

⁶ Tee ipaetziri otsitzi okaatzi rooperotatsiri rashitari Tajorentsi. Tee ipaetziri eejatzi chaancho okaatzi poreryaa-yitatsiri pinapero-tachari, tema te riyotziro ineshironka-waetzi ari roepatsi-takiro eejatzi ari raatzika-waetakiro. Teera ipaetatyeeeri ikowawitari, osheki

imashireyantzitanaki, aritaki ratsikantaki.”*

Ikenkitha-takotziri Jesús amanaperotariri Tajorentsi
(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷ “Pikowako-tante, pithotyakotee eejatzi, aritaki ipaeteemiro pikoyiri. Poshiya-kaantero aririka pareetyaa pankotsiki, pikanta-paakiri ashitawori: ‘Pashita-reenawo pipanko.’ Ari rashita-ryaakimiro ipanko. ⁸ Tema aritaki ipaeteeri kowakotan-tatsiri. Ikaate amina-mina-teeroni, aritaki roñaahae-teeri. Aririka ikantante: ‘Pashita-reenawo.’ Aritaki rashitaryahae-takiniri. ⁹ Aririka ikowakotemi pitomi, ikantemi: ‘Pawa, pipina noyaari.’ ¿Arima pipakiri mapi?†
¹⁰ Aririka ikantemi: ‘Pipina shima.’ ¿Arima pipakiri maanki royaari? ¹¹ Tema piyotziro petakotari eeroka pitomi-paeni, okantawita pikaari-pero-wita eeroka. Riitaki maperotzirori Ashiteeri Inkite-jatzi, retakotari maawoeni amanayi-teeriri. ¹² Aririka pikoyi retakoeteemi, petawakyaawo eeroka petakotantyyaa. Tema rootaki Ikowakaan-teetani, roojatzi ikantakiri paerani Kamantan-taniri-paeni.”

Ikenkitha-takoe-tziro awotsi-manchaki
(Lc. 13.24)

¹³ “Aririka pikoyi pikyaa-wanko-teeri Tajorentsi, pikimitakantyyaawo pipampi-thata-tyeeromi awotsi-manchaki. Tema eenitatsi otsipa jaawoki-tatsiri, kaari pomeentsi-tachani ikinantee-tyaawo. Tema osheki pampitha-takirori, riitaki ashironkahaa-chani sharinkaweniki. ¹⁴ Rooma awotsi-manchaki, tee ishekitzi kinantyyaawoni, riitaki areetaa-chani janta ashi rowaero rañahae.”

Ikenkitha-takotziri Jesús thaeri
(Lc. 6.43-44)

¹⁵ “Paamahae-yaani eerokapaeni ramatawi-tzimi-kari oshiyawi-tariri Kamantan-taniri, roshiya-paakyaari ipireetari eero imashireyantzi-waetzi. Roo kanteencha, kaari-pero-shiretaksi rirori inthomoeki, roshiyakari owantaniri.‡ ¹⁶ Otzimatyye aminiri kameetha-rika okaatzirantayitzi, rootaki ayotant-yaari kameethashiretaksi rirori. ¿Añiiroma chochoki imiriteetziri okithoki-tantyyaawo owaato kitochee? Tema te. ¿Kantachama okithoki-tantyyaawo otsipa

* **7:6** Ikantee-tziri jaka: “roopero-tatsiri rashitari Tajorentsi” eejatzi “poreryaa-yitatsiri pinapero-tachari”, rootaki oshiyakaa-wentacha Kameethari Naantsi. Tema rootaki iñaani Tajorentsi oshiyariri ikaatziri poreryaa-yitatsiri pinapero-tachari. Riima otsitzi eejatzi chaancho, riitaki oshiyakaa-wenta-chari ikaatziri kaari koyironi ikemijanteero Kameethari Naantsi, osheki ikijaneentakiri kamantan-tzirori. Terika ikoyiro ikemijante, eero ishitsiteetziri ikemijante
† **7:9** noyaari = pan ‡ **7:15** ipireetari tee imashiyantzi-waetzi = owisha = owantaniri = lobo

chochoki-paeni roori? Tema eero. § 17 Roorika inchato jaankanato-tatsiri oshooki, okithokitzi kameetha. Rooma inchato jampishi-tatsiri, tee okameethatzi okithoki. 18 Tema okaatzi inchato jaankanato-tatsiri oshooki, tee okaariperotzi okithoki. Ari okantari eejatzi inchato jampiya-shita-tsiri oshi, tee okameethatzi okithoki. 19 Tema ari itowaetakiro inchato kaari kithoki-tatsini, rahaetero itahaetero. 20 Aritaki piyotee-yawakirini eeroka-paeni amatawitantani aririka piñaayi-takiro okaatzi rantayitziri.”

Ikenkitha-takotziri Jesús yotako-pero-teeriri
(Lc. 13.25-27)

21 “Eeniwitacha osheki kantanari: ‘Eerokataki Nowinkatharite, nopinkatha-tzimi.’ Eero ikyahae rirori inkiteki jempe ipinkathari-wenteeri Tajorentsi. Apatziro ikaatzi antaneerori ikoyiri Ashitanari Inkite-jatzi. 22 Aririka nopinkatharitee paata ari nopiyoteeri maawoeni atziri. Eenitatsi kantayi-teenani: ‘Nowinkatharite, nopaeryaakimiro piwaero nokenkitha-takotzimi. Nopaeryaakimi netsiya-takota-kaeri raahashiri-tziri peyari. Ari nokimiteeriri eejatzi nosheninka-paeni, osheki notajonka-wenta-yitaki nopaeriiniri piwaero.’ 23 Ari nokanta-wakiri naaka: ‘Tee niyotzimi. Piyaate inteena, tema osheki pantakiro kaari kamethatatsi.’”

Ikenkitha-takoe-tziri apite wetsika-tsiri ipanko
(Lc. 6.46-49)

24 “Pikemi. Aririka pikenkishiryaaakotero maawoeni nokanta-kimiri, aririka pikemijanta-neero maawoeni, ari okameethatzi. Rootaki piyotani-tyaari. Poshiyaari wetsika-tsiri ipanko okijopathatzira kepatsi. 25 Oparyawitaka antawo inkani, amaaniwitaka. Antawo otampyaa-witaka, ookanta-witapaakawo pankotsi, tee aawiyiuro. Tema owatzika-kityaa kameetha okijopathatzira kepatsi. 26 Ari okimitari eejatzi eerorika pikenkishiryaaako-tziro okaatzi nokanta-yitakimiri, eerorika pikemijanta-neero, te piyotantzi. Poshiya-kotakari wetsika-tsiri ipanko impanekii-teki. 27 Okanta oparya-paaki inkani, amaanita-paaki. Ari otampyaa-tapaaki, ookanta-paakawo pankotsi, tyaanaki. Tee iñahaeteero.”

28 Rootaki riyotaa-kiriri Jesús ikaatzi piyowenta-kariri. Ipampoyeeyanakirini atziri-paeni ikemirira. 29 Tema tee omaanta ishintsinka riyotaantzira, rawijiri riyotaantzi Yotaantaniri-paeni.

8

Retsiyatakotakahaeri Jesús omatziri pathaa-wontsi
(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

¹ Ikanta roerinkaawo Jesús ikenkitha-takira tonkaariki, royaateeri osheki atziri. ² Ari ipokashi-takiri omatziri pathaa-wontsi, rotziwerowa-shita-paakari, ikantapaakiri: “Pinkatharí, pikoyi-rika, niyotzi aritaki pimatakiro petsiyatakotakahaena.” ³ Roojatzi rakotan-tanaka Jesús, rotzinkakiri eepichokiini, ikantziri: “Nokoyi, petsiyatakotee.” Etsiyatanaki ipathaa-waewitaha. ⁴ Ikantawitawaari Jesús pathaawae-witachari: “Eerowa pikamantakotana. Apatziro powanakiro piyaata-shiteri Omperatajorentsi-taarewo, pimatán-tyaawori Ikwakaantani paerani Moisés, paanakiniri Tajorentsi pashita-kaariri pipira, rootaki riyotan-teetyaari etsiyata-koteemi.”

Retsiya-takota-kahaeri Jesús romperatani reewarite owayiri-paeni
(Lc. 7.1-10)

⁵ Ikanta rawijanaki Jesús, areetee-yakani nampitsiki Capernaum. Ari ipokaki reewari rowayirite wirakocha iñeeri Jesús, ⁶ ikantapaakiri: “Nowinkatharité, eenitatsi naaka nomperatani nopankoki, maperotaka imantsiyataki, kijopookitaki.” ⁷ Ari rakanakiri ikantziri: “Aritaki niyaataki netsiya-takota-kahaeri.” ⁸ Ikantanaki rirori: “Osheki nopinkatha-takimi eeroka, tema tekatsi koyinani naaka, eero okanta pikyaa-wankotana. Apatziro nokoyi pikanta-kantereri retsiya-takotee, aritaki omatakyaa pikantereri.*” ⁹ Eenitatsi omperatanari naaka, eenitatsi eejatzi owayiri-paeni nomperatari naaka. Aririka nokantereri: ‘Piyaate,’ aritaki riyataki. Aririka nokante itsipa: ‘Pipoki,’ aritaki ipokaki. Aririka nokantereri nomperatani: ‘Pantero iroka,’ imatziro rantziro.” ¹⁰ Ari ipampoyaanakiri Jesús ikemakirira ikantaki reewarite owayiri. Ikantanakiri ikaatzi oyaatakiriri: “Riitaki matakirori irika ikemijantzi, tema jaka inampiiteki Israel-paeni tekira noñee apaani oshiyaarini irika. Omaperotatya. ¹¹ Pikemi, aririka ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, aritaki itzimaki osheki itsipa-jatzi poñaachani otsipaki nampitsi, inintahaeyaa rakiyoteeri awaejatziteni Abraham, Isaac, eejatzi Jacob. ¹² Eero itzima-perotee asheninka jeekaatsini janta. Riitaki ikowawi-teetari ipinkathari-wenteeri maawoeni janta, tema osheki ipiyathataka, rootaki rookantee-yaariri otsireni-kaakitzi. Ari riraawae-tyaari,

* 8:8 Irika reewari rowayirite wirakocha, kaari Judá-paeni, itsipa-jatzi atziri. Paerani tee ikyaa-wanko-tziri Judá-paeni itsipa-jatzi kaari isheninkata.

ratsikae-kiwae-teeyaa ikemaatsi-teeyaa.”¹³ Ipithoka-shitanaari reewarite owayiri, ikantziri: “Pipiye pipankoki. Pimatakiro pikemijantzi eeroka, rootaki retsiya-takotan-teeyaaari pomperatani.” Intsi paete retsiya-takotanaki romperatani ipankokinta.

Retsiyatakotakahaero Jesús riyote Pedro

(Mr. 1.29-34; Lc. 4.38-41)

¹⁴ Ikanta ikinanaki Jesús ipankoki Pedro. iñaapaatziiro riyote omaryaaka, omatatziiro jaawa-kirentsi. ¹⁵ Rotzinkan-tapaakawo eepichokiini rako, etsiyatakotanaki. Piriintanaka, aminayi-tawakiniri oetarika opawakiriri. ¹⁶ Okanta otsireniityaanaki, ramaeta-paakiniri osheki raahashiretziri peyari. Retsiya-takota-kaayi-teeri ikijatha-yitakiri iweyarite. Retsiya-takota-kaaki eejatzi ikaatzi mantsiya-tatsiri. ¹⁷ Ari omonkaatari ikamantan-takiri paerani Kamantan-taniri Isaías, ikantaki: Riitaki anakironi amantsiyanka, Rijjatzi anakironi okaatzi akemaatsi-yitari.

Kowatsiri royaateri Jesús

(Lc. 9.57-62)

¹⁸ Ikanta iñaakiri Jesús isheni-pero-tapaaki atziri piyowentakariri, ikantanakiri riyotaani: “Jame amontyaakotee intatsikirona.” ¹⁹ Ikantawi-tawaari Yotaantaniri: “Yotaanari, nokoyi noyaata-nakimi jempe pikinayite eeroka.” ²⁰ Rakanaki Jesús, ikantziri: “Eenitatsi imoo kowincha imaantapiintari, eejatzi ikimita tsimereriki-paeni eenitatsi imenkoshi. Riima irika Itomi Atziri tee otzimi ipanko imaantyaari rirori.” ²¹ Ari ikantanaki riyotaani: “Yotaanari, nokowawitaka naaka noyaata-nakimi, eero nomatzimaeta nimaeka, nokowatzii noñeeri nokitata-neeri ashitanari, aripaete noyaatemi.” ²² Ikantanaki Jesús: “Poyaatena. Tema ikaatzi kamatsiri, aritaki ikitateeri rirori kaminkari-paeni.”

Romaeriiro Jesús tampyaa

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

²³ Ari rotetanaka Jesús pitotsiki, itsipatakari riyotaani-paeni. ²⁴ Ikanta imontyaa-kotanaka, maanaki Jesús pitotsiki. Ro roweyaa-kowitaka niyankyaani, omapokakiri riyotaani-paeni antawo tampyaa, kitaatapaaka nijaa pitotsiki otamakaa-tanakira inkaari. ²⁵ Riyaata-shitanakiri apani riyotaani Jesús, rowakiryapaakiri, ikan-tziri: “¡Yotaanari, apiinkatyeeewe! ¡Powawijaa-koteena!” ²⁶ Ikantanakiri rirori: “¿Itaka pithaawantari? ¿Tekirama pikemijanta-perotzi?” Piriintanaka, romaeryaakiro tampyaa

eejatzi otamakaatzi inkaari, awijanaki, maeryaa-tanee kameetha. ²⁷ Ipampoyeeyanakirini Jesús, antawo ipinkathatanakiri, ikanta-wakahaeyani: “¿Iitaka atzirita-tsiri irika? Romaeryaantawori tampyaa, eejatzi inkaari.”

Gadara-jatzi raahashiretziri peyari

(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸ Areetee-yakani intatsikiro, aatakota-paaki nampitsiki iiteetziri Gadara. Ari ishiyashi-tawakari apite atziri raahashiretziri peyari ipoñaakawo kitataarewo-mashiki. Iki-jakaakari peyari, osheki ithaa-wanteetari, tee imateetyaa ikineete janta. ²⁹ Icheraa-pero-tanaki ikantzi: “¡Jesús, Itomi Tajorentsi! ¿Nimaekama powajankitena tekira omonkaatyaata? ¿Jempema nokanta-kimika eeroka?” ³⁰ Ari ishimoka-waeteeyini osheki chaancho janta. ³¹ Ñaawaetanaki iweyarite, ikantzi: “Aririka petsiyatakotakahaeri naahashiretanewo, potyaantena ipiyotakaha chaancho.” ³² Ikantzi Jesús: “¡Piyaate peyari!” Jatanaki peyari-paeni chaanchoki, raahashireta-paakiri, rootaki ishiyan-tanakari impeetaki, pariye-yapaakani maawoeni inkaareki, thonkaka ipiinkaeyakini. ³³ Ikanta iñaakiro aminiriri chaancho okaatzi awijeentsiri, shiyanaka nampitsiki, ikamantapaakiri maawoeni atziri okaatzi iñaakiri. ³⁴ Rootaki riyaa-shitan-tanakariri atziripaeni irika Jesús, ikantapaakiri: “Tee nokoyi piyeeki nonampiki, pamine jempe pikini.”

9

Retsiyatakotakahaeri Jesús kijopookiri

(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

¹ Ikanta rotetanaa Jesús pitotsiki, montyaa-kotanaa inampiki. ² Ari ramaeta-kiniri kijopookiri, inatakoe-takiri romaryaa-mentoki. Riyoshire-tawakiri Jesús ikaatzi natakotakiriri osheki rawentaa-paakari, iñaanata-wakiri mantsiyari, ikantziri: “Pithaamenta-shiretyaa nosheninká, tema ipeyakoe-teemiro pikaaripero-shire-witaka.” ³ Kemawaki rirori Yotaantaniri-paeni, ikanta-shire-tanaki: “Itheenkatajorentsi-tatzii irika.” ⁴ Tema yotaki Jesús jempe ikantashiretzi, rojampi-tanakiri, ikantziri: “¿Iitaka pikaaripero-shire-tantari?” ⁵ ¿Tema okameethatzi nokante: ‘Ipeyakoe-teemiro pikaaripero-shire-witaka?’ ¿Rooma pikoyi nokanteri: ‘Pikatziyane, piyaatee?’ ⁶ Nimaeka piyoteri Itomi Atziri otzimimo-tziri ishintsinka jaka kepatsiki, aritaki ipeyakoteeniri antawitawori kaari kamethatatsi.” Ipithokashita-nakari kijopookiri, ikantziri: “Pikatziye, paaneero pomaryaa-mento, piyaatee pipankoki.” ⁷ Apathakirotonaa ikatziyanaa mantsiya-witachari, jatee ipankoki. ⁸ Tema

iñaakiri maawoeni piyoteen-chari, ipampoyeeyanakirini iñaawaerira riyaaatee. Ikantee-yanakini: “Imapero-tatyaa Tajorentsi, riitaki matakirori otzimimo-tantariri itajorenka irika atziri.”

*Omiñahae-tanakiri Mateo
(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)*

⁹ Ikanta rawijanaki Jesús, roojatzi iñaanta-paariri Mateo, irika riitaki shintsi-tantatsiri ramaeteniri koriki. Ikan-tapaakiri: “Poyaatena.” Roojatzi ikatziyantana Mateo royaata-nakiri. ¹⁰ Areetaka ipankoki Mateo rowakae-yaari Jesús, ari ikaatakiriri riyotaani-paeni. Tema osheki shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki oyaatanakiriri Jesús, riyaatzitaka eejatzi osheki antayitzirori kaari-perori. Ari ikaatzi rakiyotakiri Jesús. ¹¹ Ikanta iñaakiri Inashitanta-niri, ikaemakiri riyotaani Jesús, rojampi-takiri, ikantziri: “¿Iitaka rakiyotan-tariri Jesús shintsi-tatsiri ramaeteniri koriki eejatzi antayitzirori kaari-perori? Tee okameethatzi.” ¹² Ikemaki rirori Jesús, ikantzi: “Aririka imantsiyate atziri ipokashi-tziri aawintantaniri, riima atziri kaari mantsiyatatsi tekatsi ikoyi rirori. ¹³ Otzimatayee pikenkishireero Ikan-takaantani Tajorentsi, kantatsiri:

Tee apatziro nokoyi pamayiteena pipira pitayinari.

Roo nokowa-pero-teeri pineshironka-teeri pisheninka.

Tema tee apatziro nopokashi-tziri kameetha-shireri nokaema-shire-teeri, tema nopokashi-tatziiri kaari-pero-shireri nokaema-shire-teeri ipakahaero kaari-perori.”

*Ikenkitha-takotziro Jesús itziwenteeta
(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)*

¹⁴ Ari ipokaeyakini riyotaani Juan, rojampi-tapaakiri Jesús, ikantziri: “¿Iitaka kaari itziwentanta piyotaani? Tema notziwenta-piinta naaka, ari ikimi-tzitari riyotaani Inashitantaniri.” ¹⁵ Ari rakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Aririka aate aawakaan-tsiki, ¿arima owashire-tapaakyaa? Rooma aririka paata, rahaetakiri iimenteetari, aripaete itziwenteetyaa. ¹⁶ Tema apaani paejatopookiri kithaarentsi, aririkami rowama-tanteetyaawo owakirari ojapeki, aritaki otzijaa-pero-tanaki aririka amintha-tanakyaa owakirari ojapeki. ¹⁷ Ari okimitari eejatzi, tee ikameethatzi paejatoteentsiri mashitsi-naki rowantee-tyaari eeryaari imiriteetziri. Aririka rowantee-tyaari, aritaki ijanaryaanaki, ari apaatashi-waetakyya imiriteetziri eejatzi mashitsi-naki. Tema riitaki kameetha-tatsi owakirari mashitsi-naki rowantee-tyaari.”

Rishinto Jairo eejatzi tsinani otzinka-kirori eepichokiini rithaari Jesús

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸ Ikenkithawae-mintheetzi Jesús, areetapaaka ijewarite Judá-paeni, otziwerowa-paaka ipinkatha-tapaakiri, ikantziri: “Kamaki nishintyo, rootaki nopokantari piyaate nopankoki pantantee-yaawo eepichokiini pako, añahaeta.” ¹⁹ Ari riyaaatanaki Jesús, eejatzi riyotaani-paeni, royaatanakiri. ²⁰ Ari opokapaaki tsinani mantsiya-tatsiri, tema osheki ojarentsi ojokaawaetaka ira, kaatakotaki 12 ojarentsi, okinashi-tapaakiri itaapiiki Jesús, antakiro eepichokiini opatziki iithaari. ²¹ Okanta-shiretzi: “Aririka notzinki-takiri eepichokiini iithaari, aritaki netsiyata-kotee.” ²² Ari ipithoka-shita-nakawo Jesús, ikantziro: “Pithaamenteeyaa nosheninká, rootaki etsiyatakoteemiri pawentaanaha.” Intsipaeete etsiyatanaki omantsiyanka tsinani. ²³ Ikanta rareeta-paaka Jesús ipankoki reewarite Judá-paeni, iñaapaa-tziiri showiwentzirori kamaentsiri, osheki atziri akisheenkaateen-chari rirahaeyani. ²⁴ Ikantapaakiri: “Pishekaeyini, tee okami piraa-koteeya-karini, omakoryaatzii.” Tema itheenkaetatziiri Jesús. ²⁵ Romishitowa-paakiri maawoeni, kyaapaaki Jesús, roteeya-wako-tapaakiro, piriintanaa eentsi. ²⁶ Tee romanako-tanaka Jesús, ikemakoe-tanakiri maawoeni janta.

Retsiyatakotakahaeri Jesús apite mawityaakiri

²⁷ Ikanta rawijanaki Jesús, royaatanakiri apite mawityaakiri, ikantzi ikaemi: “¡Ikashiyakaetani pinkatharini David, pineshironka-teena!” ²⁸ Roojatzi rareetan-tapaakari pankot-siki. Ipokapaaki okaakiini mawityaakiri, ari rojampi-takiri Jesús, ikantziri: “¿Tema pawentaakina eeroka aritaki nomatakiro pikoyiri?” Ikanteeyini rirori: “Jeen, ari pimatakiro Nowinkatharite.” ²⁹ Akotanaki Jesús, ipampitakiri eepichokiini rokiki, ikantziri: “Owawijaakoteemi pawentaana.” ³⁰ Apathakirotanee raminanee kameetha. Ishintsi-thawitawaari, ikantziri: “Eero pikaman-takotana netsiyatakotahaemi.” ³¹ Roo kanteencha, jateeya-nakini irika-paeni ikamantan-tanaki, ithonka ikemakoe-tanakiri Jesús janta.

Iñaawaeta-kahaeri Jesús kijopaanteri

³² Ikanta ramaeta-paakiniri Jesús raahashiretziri peyari, ikijopaantetatsiri. ³³ Tema retsiyatakotakaa-wakiri Jesús irika atziri, ñaawaetanee, tema romishitowaeniri iweyarite. Ipampoyeeyanakirini atziri-paeni, ikanta-shire-teeyini: “Te añaaapiintziri asheninka-paeni imatero oshiyaawoni rantakiri irika.” ³⁴ Riima Inashitantaniri-paeni, ikanteeyini rirori:

“Ipajawyaa-kiri reewarite peyari retsiyatakotakaantariri raahashiretani.”

Jampaen-kataki pankirentsi

³⁵ Tema ithonka ranashi-takawo Jesús maawoeni nampitsi, riyotaan-tayitaki jempe ipiyota-piinteeta. Ikenkithata-piintakiro Kameethari Ñaantsi, jempe okanta ipinkathari-wentantee. Retsiyatakotakaayiteeri maawoeni, tekatsi apaani mantsiyarentsi pomeentsi-tzimo-tyaarini. ³⁶ Ikanta iñaakiri Jesús osheki piyowenta-kariri, antawo retako-shiretanakari, ikantanaki: “Kyaari-perotaki rashironkaayita irika atziri-paeni.

Roshiyakari ipireetari eerorika itzimi aamaakowentyaarini.”*

³⁷ Eekiro ikantana-kitziiri riyotaani-paeni: “Roshiyakawo irika-paeni atziri ojampaen-katzi pankirentsi, teemaeta itzima-perotzi atziri owiiteeroni. ³⁸ Pamaneeri eerokapaeni Awinkatharite, rotyaantantyaari osheki jatashiterini atziri-paeni, tema eenitatsi osheki kemijantaa-tsini.”

10

Riyoshiitaki Jesús 12 Otyaanta-newopaeni

(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

¹ Roojatzi riyoyaantaka Jesús 12 riyotaanewo, ipakiri ishintsinka. Imatanakiro rirori retsiyakotakaa-yitziri maawoeni inashiyitachari imantsiyanka eejatzi ikaatzi raahashireyi-tziri peyari. ² Irika ikaatzi 12 riyoyaakiri Jesús, riiyitaki iitakiri Otyaantaarewo: Etanakawori Simón, iitakiri Pedro. Kaakitapaaki Andrés, rirentzi Pedro. Kaakitapaaki Jacobo itomi Zebedeo eejatzi Juan rirentzi. ³ Kaakitapaaki rirori Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo shitsitantatsiri amaeteniri koriki, kaakitapaaki Jacobo itomi Alfeo, Tadeo, ⁴ kaakitapaaki Simón, iiteetziri eejatzi Kijakotan-taniri. Kaakitapaaki iweyaanta-paakawori Judas Nampitsiweri, riitakira pithoka-shita-kariri Jesús.

Rotyaantee-takiri kaata-tsiri 12

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵ Opoñaashita rotyaantakiri Jesús kaatatsiri 12, riyotaa-yitawakiri, ikantziri: “Eero pikini ijeekira itsipa-jatzi atziri, eero pikinanaki eejatzi inampiki Oshitekii-tonijatzi. ⁶ Apatziro pikinayitanaki inampiki Israel-paeni, jempe ijeekayitzi oshiyakariri ipireetari peyayiteenchari. ⁷ Aririka piyaatanaki iroka pikante pikamantante: ‘Rooteentsi

* 9:36 ipireetari = owisha = oveja

ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi jaka.’⁸ Petsiyatakotakaa-yiteeri mantsiyari, powañaa-yiteeri kamatsiri, petsiyatakotakaeri pathaawae-tatsiri, eejatzi raahashireyi-tziri peyari. Tema Tajorentsi neshironka-teemi eerokapaini, tee ikowakotzimi pipinateri. Rootaki pimataneeri eeroka eero pikowakotantzi ipineetemi, pineshironka-tantee.⁹ Eero paanaki piyorikite,*¹⁰ eejatzi poyaari awotsiki. Eero paanaki otsipa pithaari, eejatzi otsipa pikyaan-tyaari piitziki, pikotzi. Tekatsi otsipa paanakiri. Tema ikanteetzi:
Ari ipineeteri antawae-tatsiri.

¹¹ Aririka pareetakyaa nampitsiki, paminapaaki aakameetha-tawakimini, riitaki pijeeki-motapaakiri, roojatzi pawijan-takyaari otsipaki nampitsi.¹² Aririka pareetakyaa pankotsiki, piwetha-tanta-paakyaa.¹³ Aririka raakameetha-tawakimi piwetha-tapaakari, aritaki ijeekae kameetha. Eerorika raakameetha-tawakimi, aminaashitaka piwetha-witapaakari.¹⁴ Eerorika raakameetha-tzimi, eerorika ikemijantzimi eejatzi, pawija-pithateri, potekaneero pipatsi-te piitzira.¹⁵ Riitaki imapero-ete paata rowajankiteeteri, aritaki awijanakiro ikantee-takiri paerani Paamaarini-jatzi eejatzi Katsimaaniri-jatzi. Omaperotatyaaha.”

Ikemaatsi-takae-teemi paata

¹⁶ “Notyaantzimira nimaeka, poshiyakari rotyaantee-tziri ipireetari jempe ipiyota owantaniri. Roo kanteencha, otzimatyee poshiya-kotyaari eeroka-paeni kokiyantzi maanki, poshiya-kotyaari eejatzi jamomo itsinampa-shire-waetzi.†¹⁷ Paamaeyaa. Tema rahaeta-tyeemi jewariki, ipajawae-teetemi jempe ipiyota-piinteeta.¹⁸ Ompoñaaashitya rahaeta-nakimi ijeekira pinkathari-perori okantakaantziro pawentaanaha. Ari pikenkitha-takoyi-teenari janta, ikemayitee eejatzi itsipa-jatzi atziripaeni.¹⁹ Aririka ahaeta-nakimi, eero pikanta-shire-waetzi: ‘¿Iitakama noñaawae-tapaakiri?’ Tema eenitatsi yotashire-takae-mironi iitarika piñaawaeteri.²⁰ Eero piyotashitawo eeroka iitarika piñaawaeteri, rootaki Ishire tajorentsi poñaachari Ashitzimiriki yotakae-mironi okaate piñaawaeteri.²¹ Aritaki iñahaetaki aakaanterini rirentzi rowamaa-kanterini. Aakaanterini itomi. Eenitatsi owamaakaan-terini ashitariri ikijaneenta-nakiri.²² Osheki kijaneentemini okantakaawo pikemijantaana. Roo kanteencha, ikaatzi oejokiro-tanari rawentahaana, riitaki awijako-taatsini.‡²³ Aririka

* **10:9** piyorikite = oro, plata, cobre † **10:16** ipireetari = owisha; owantaniri = lobo ‡ **10:22** Paminero ‘Jempe Ikantee-tziro Ñaantsi-paeni’ okantakota ‘Waerontsi’.

ikijaneentee-tanakimi janta, pawija-pithateri. Tema tekira pithotyeerota piyaayite inampiki Israel-paeni, piyapaaka irika Itomi Atziri. Omaperotatyaaha.

²⁴ Teera iñahaetzi apaani riyotahae-tziri rawijiri iyoteeriri. Te iñahaetzi eejatzi apaani omperataarewo rawijiri omperatariri ipinkatheeteri. ²⁵ Apatziro añiiri apaani riyotahae-tziri ikimityaari yoteeriri paerani. Ari ikantari eejatzi omperataarewo. Tema osheki ikijaneentee-takina nimaeka naaka, ikimitakantakina naakami Nantatsiri. Eeroka imapero-teete ikijaneenteetemi pikemijantaanaha.”

¿Iitakama athaawan-tyaari?

(Lc. 12.2-9)

²⁶ “Eero pithaawan-tawaetari irika-paeni, tema otzimatyee okoñaata-koyitee okaatzi omanako-witeenchari, ooñaawonteeero kaari ikematha-witeeta paerani. ²⁷ Eenitatsi-rika nokaman-temiri tsireniriki, pikamantan-teero eeroka kitejeriki. Eenitatsi-rika nokenkitha-takaemiri eerokapaini nomanakaashitari, pikaman-teeri eeroka maawoeni atziri. ²⁸ Eero pithaawan-tawaetari kowatsini rowamayimi, tema eero imatziro rookaemi rirori sharinkaweniki. Apatziro pithaawan-tyaari Tajorentsi matzirori ithonkantzi, rooka-shire-tantzi sharinkaweniki. ²⁹ Tema tee ipina-perowita tsumereri-paeni, roo kanteencha riyotzi Tajorentsi aririka ikamahaante apaani.* ³⁰ Tema riyotzitawo Tajorentsi jempe okaatzi tzimatsiri aeshi. ³¹ Piñaakiro, tema raamaakotari Tajorentsi tsmereeriki-paeni, eeroka imaperotzi raamakowenteemi. Eero pithaawan-tawaetari kijaneentzimiri. ³² Aririka pikanteri pisheninka: ‘Nopinkatha-teeri Jesús,’ aritaki nokanteeri Ashitanari Inkite-jatzi: ‘Pawa, ipinkatha-taana irika.’ ³³ Rooma pikanteri-rika pisheninka: ‘Tee nopinkatha-tziri Jesús,’ aritaki nokantzi-tyaari naaka, nokanteeri Ashitanari: ‘Pawá, tee ipinkathatana irika.’ ”

Ikenkitha-takota Jesús

(Lc. 12.49-53; 14.26-27)

³⁴ “Eero pikenkishiryaa-waeta eerokapaeni, tee apatziro nopoki niyotaa-yiteeri atziri-paeni raakameethata-wakahaeyaa jaka kepatsiki, tema okimiwi-takawo namatyeeemi owathaa-mentotsi ikosheka-wakaan-teetyaari. ³⁵ Tema iroka nopokan-takari: Ikijaneenteeri atziri ipaapate,

§ **10:27** Iroka okantakota eejatzi iroka versículo: Eeroka-paeni niyotaa-yitee iroka-paeni, tee riyotakotziro theenkaniri-paeni, tema eeroka-paeni kenkitha-takaa-yiteerini okaatzi niyotaa-kimiri. * **10:29** tee ipina-perowita = apaani koriki ikaate-rika apite tsmeryaaniki

Okijaneenteero tsinani iniro,
Okijaneenteero tsinani ayiro.

³⁶ Ipithoka-shita-wakaeyaa atziri-paeni ikijaneenta-wakaeyaa ikaatzi ijeekaeyini ipankoki.

³⁷ Rootaki kameetha-witacha petakot-yaari pipaapate, piniro, peentsite-paeni. Roo kanteencha, roorika poetziñaariko-teeya petakot-yaari pisheninka-paeni, awijanakiro-rika okaatzi petakotana naaka, eero nokimita-kaemi naapatziyani. ³⁸ Otzimatyee pikyaaryoo-wenteero okaatzi nokenkitha-takaa-yitakimiri, okantawityaa ikentakoetemi. Eerorika pipakaero, eero nokimita-kaemi naapatziyani. ³⁹ Tema ikaatzi etakowae-tachari apaniroeni rootaki rantantawori ikowashi-waetari rirori, aritaki ipeyashi-teeyaa. Riima ikaatzi atsipewentawori rantaneero nokoyiri naaka rootaki ikamawentan-tanari, aritaki rawijakotee.”

Ipineeteeri paata
(Mr. 9.41)

⁴⁰ “Eenitatsi-rika aapatziyemini, naaka raapatziyaka. Ari okantari eejatzi, eenitatsi-rika aapatziyinani naaka, riitaki raapatziyaka Ashitanari otyaanta-kinari jaka. ⁴¹ Eenitatsi-rika yotemini eerokataki Kamantan-taniri rootaki raapatziyan-tzimiri, aritaki pikaateeri paata ipinateemi Tajorentsi. Ari okanta eejatzi, eenitatsi-rika yotakimini kameethashireteemi pikemijantee rootaki raakameetha-tantzimiri, aritaki pikaateeri paata ipinateemi Tajorentsi. ⁴² Aririka riyoteemi eeroka niyotaani, rootaki ipantee-tzimiri pimiri okantawitaka tee piriiperowita eeroka, aritakira ipineeteeri paata irika etakota-kamiri. Omaperotatyaaha.”

11

Rotyaantakiri Juan riyotaani
(Lc. 7.18-35)

¹ Ikaatakiro Jesús riyotaakiri 12 riyotaani. Awijanaki ikamantante maawoeni nampitsiki okaatzi jeekatsiri janta.

² Tema omonkyahaetakiri rirori Juan omitsiryaaatantani, ari ikemako-takiri Jeepatziitoetani okaatzi rantayi-takiri. Rotyaantaki apite riyotaani, ³ rojampiteri, ikanteri: “¿Eerokama iiteetzi, ‘Pokatsini?’ tema eeroka, ¿Eenitatsima itsipa noyaakoteri?” ⁴ Ikanta rareetee-yakani, rojampitapaakiri Jesús. Ari rakanaki rirori, ikantzi: “Aririka pipiyanee, pikaman-tapaeri Juan okaatzi pikemakiri eeroka, okaatzi piñaakiri nantayi-takiri. ⁵ Tema naminakaa-yiteeri

mawityaakiri, nanashi-takaa-yiteeri kijopookiri, netsiya-takota-kaayi-teeri pathaawae-tatsiri, nokemakaa-yiteeri matayempitari, nañaakaa-yiteeri kaminkari, nokenkitha-takoteeniri Kameethari Ñaantsi ashironkaenkari-paeni.
⁶ Ikimoshiretee ikaate kaari kijoshire-wenteenani.”

⁷ Ikanta ipiyaawo riyotaani Juan, rojampi-tanakiri Jesús ikaatzi piyowenta-kariri, ikenkitha-takotziri Juan, ikantzi: “¿Iitakama piñaakiri chapinki ochempi-mashiki? ¿Riima piñaaki oshiyawori jawooki ompironka-kaawo tampyaa?”
⁸ ¿Piñaakirima rowaneenkata ikithaata? Tema tee rowaneenkata. Tema ikaatzi owaneenka-tachari ikithaata, riitaki jeeka-tsiri ipanko-ki pinkathari. ⁹ Rootaki piyaata-shitan-tariri piyotzi riitaki Kamantan-taniri. Tema imaperotatziiro rirori rawijanakiri itsipa Kamantan-taniri-paeni. ¹⁰ Tema riitaki rojankina-takoe-takiri paerani ikanteetzi: Pamini, aritaki notyaantaki etyaawoni ikamanta-kotemi, Riitaki owetsikaan-temini jempe pikinapaaki.

¹¹ Pikemi nokantzi naaka: Paerani osheki atziri tzimawiteenchari, tekatsi awijirini Juan omitsiryaaatantaniro okaatzi riyotani-tzi rirori. Riima ikaate tsinampa-shiretaatsini, ipinkathari-wenteeri Tajorentsi inkiteki, aritaki rawijeeri rirori Juan. Omaperotatyaaha. ¹² Tema owakira retanta-nakawori Juan ikenkitha-takaemi roojatzi nimaeka, eenitatsi osheki kowatsiri intsipaete iñiiro ipinkathari-wenteeri Inkite-jatzi. Kimiwitaka ishintsiteetziri aririka rowayiriteetyaa. ¹³ Paerani eeniyitatsi Kamantan-taniri-paeni eejatzi Ikowakaan-teetani, rootaki ikamantan-teetakiri roojatzi itziman-takari Juan. ¹⁴ Riitakira Juan ikenkitha-takoe-takiri paerani, tema riitaki Elías-tatsiri pokatsini. ¿Pikemijantziroma? ¹⁵ Koyirori ikemathatero, ikemijante. ¹⁶ ¿Iitaka noshiya-kaanteriri irikapaeni atziri? Roshiyakari rowashaantawaeta eentsi aririka roshiyakowaetantyyaa, ¹⁷ ikanta-wakaeyani: ‘Jame ashowiwaete.’ Tee ikoyi. Ikantawita: ‘Jame omampawaetyaa owashiretantyaari.’ Tee ikoyi. ¹⁸ Aritaki pikantee-yakani eerokapaeni. Piñaawi-takari Juan, itziwenta-paaka, tee imiritziro kachori, pikantee-yakirini: ‘Raahashireta-tziiri peyari, rootaki itziwae-tantari.’ ¹⁹ Ipokawitaka Itomi Atziri, tee itzitawo rirori owanawontsi, imiritziro kachori. Pikantee-yakirini: ‘Kaari-perori irika, niyawae-rintzi, shinkitzinkari. Raapatziyari shitsitantatsiri amaeteniri koriki, raapatziyari eejatzi kaari-pero-shireri.’ Tekatsi oetyaa, tema aririka iñahaeteero okaate awijatsini paata, ari riyoteeri omaperotatyyaa riyotanitzi.”

* **11:7** oshiyawori jawooki ompironkakaawo tampyaa = atziri shipeta-shireri

Ashironkaamatsiteerini kijoshire-tatsiri
(Lc. 10.13-16)

²⁰ Opoñaashita ikenkitha-takota-nakiri Jesús ikaatzi ñaawita-kawori itajonka-wentantzi nampitsiki, teemaeta ipakahiro ikaaripero-shire-teeyini. Ikantzi: ²¹ “Ashironkaamatsiteerini Shimapankoni-jatzi eejatzi nampitarori Corazín. Osheki piñaawi-takawo notajonka-wentantaki, teemaeta pikemijanteeyini. Riimi ñaakinani Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi, aritaki ikithaa-tanakyaawomi karenimawo-tatsiri kithaarentsi, jeekawae-tanakimi jamampoki rowashiretako-takotyaa ikaaripero-shire-yitakira, ari ikemijanteemi maawoeni riroripaeni.† ²² Paata aririka raminakoe-teeri maawoeni rantayi-takiri, eero imapero-teetziri rowajankiteeteri Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi. Tema eeroka imaperoete rowajankiteetemi. ²³ Eejatzi eerokapaeni Capernaum-jatzi-ite, pikenkishirewita piyaaatee inkiteki, apatziro piyaa-matsitee jempe ikinayitzi kaminkari. Riimi ñaakinanimi paerani Paamaarini-jatzi okaatzi piñaawitakari eerokapaeni, roojatzi ijeekimi nimaeka riroripaeni. ²⁴ Paata aririka raminakoe-teeri maawoeni rantayi-takiri, eero imapero-teetziri rowajankiteeteri Paamaarini-jatzi, apatziro imaperoe-teemi eeroka.”

Pipoki nojeekika naaka, pimakoryahae
(Lc. 10.21-22)

²⁵ Rootaki ramananta-nakari Jesús, ikantzi: “Pawa, tema eeroka pinkathari-wentziriri inkite-jatzi eejatzi kepatsi-jatzi, osheki najahaa-wentakimi. Tema eeroka omani-motakiri yotaniri iroka-paeni, riitaki piyotakaa-yitee oshiyariri eentsi itsinampa-shiretzi. ²⁶ Ari okanta, tema rootaki inimotakimiri eeroka Ashitanari.” ²⁷ Ikantanakiri piyowenta-kariri: “Riitaki Ashitanari yotakaa-nawori maawoeni. Apatziro riyotana rirori, tema naaka Itomi. Ari nokimitzita naaka apatziro niyotziri Ashitanari, kantacha niyotakaa-yiteeri nokoyiri naaka riyoteeri. ²⁸ Aririka piñeero okantzimo-shire-waetemi, opomeentsi-tzimo-waetemi, pipoki nojeekira naaka, aritaki nomakoryaa-shire-takaa-yiteemi. ²⁹ Okimiwitakawo otzimi-rika oeta nokema-tena-takae-miri. Tema eenitatsi nokoyiri niyoteemiri: tema naaka tsinampa-shireri. Aritaki piñahaero nomakoryaa-shireta-kahaemi. ³⁰ Tema okaatzi nokema-tena-takaemiri naaka, tee opomeentsi-perota.”

† 11:21 Tema irikapae Corazín-jatzi eejatzi Shimapankoni-jatzi, Judá-paenira irika. Riima Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi, itsipa-jatzipaeni irika, tee isheninkatari Judá-paeni

12

Ikenkitha-takotziro Jesús kitejeri imakoryaan-teetari
(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

¹ Okanta kitejeri imakoryaan-teetari, ikinimo-tanakiro Jesús pankirentsi-mashi. Ari ijaperyanakiro okithoki pankirentsi riyotaani Jesús, tema itasheyee-yatziini. ² Iñaakiri Inashitantaniri, ikantanakiri Jesús: “Paminiri piyotaani ijaperyaakiwaetzi kitejeri imakoryaan-teetari, tema tee oshinetaan-tsitzi iroka ijaperyaakiwaete.” ³ Akanaki Jesús ikantziri: “Tema piñaana-takotziri pinkatharini David aantawi-takariri itashe itsipatari ikaateeyinira. ⁴ Ikyaaiki tajorentsi-pankoki, rowakawo tajorentsi-tatsiri, ipakiri ikaateeyini. Tee oshinetaan-tsiwita, apatziro rowapiintawo Ompera-tajorentsi-taarewo. ⁵ Tema piñaana-tziro Ikantakaan-teetani, tema rantawaeta-piintzi Ompera-tajorentsi-taarewo kitejeri imakoryaan-teeri tajorentsi-pankoki, tekatsi kijantyaarini. ⁶ Nokantzi naaka, eenitatsi jaka ipinkathaperoe-tziri, riitaki awijirori tajorentsi-panko. ⁷ Rootaki rojankina-tantee-takari paerani, kantatsiri: Tee nokoyi pamaena pipira pitayinari, Rootaki nokowa-pero-teeri petakoteeyaari pisheninka. Aririka pikematha-teromi iroka, eero pikijantarimi irika-paeni, tema tee ikaaripero-shiretzi. ⁸ Tema irika Itomi Atziri riitaki pinkathari-perotatsiri, rawijiro kitejeri imakoryaan-teetari.”

Atziri kijowakori
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹ Opoñaashita rawijanaki Jesús, kyaapaaki ipiyota-piinteetaha. ¹⁰ Ari ijeekakiri janta kijowakori. Ikanta Inashitantaniri-paeni, rojampi-takiri Jesús, ikantziri: “¿Shinetaan-tsita-tsimá retsiya-takota-kaanteete kitejeri imakoryaan-teetari?” Rootaki rojampi-tantariri omatantyaari ikantakoteri. ¹¹ Akanaki Jesús, ikantziri: “Teera paminashitari eeroka pipira aririka rotetyaa omooki kitejeri imakoryaan-teetari, petakotari, pomijokyaahaeri. ¹² Riitaki etakoperoetari atziri, rawijiri ipireetari. Tema shinetaan-tsitatsi aneshironka-tante kitejeri imakoryaan-teetari.”* ¹³ Iñaanata-nakiri kijowakori, ikantziri: “Pampiryaa-wakotee.” Matanaka ikantakiri, akotsitane kameetha atziri, oshiyanaawo otsipa rako. ¹⁴ Ari ishitowae-yanakini Inashitantaniri ipiyotee-yakani, ikenkitha-waetaka-wakaaka, ikanta-wakahaeyani: “¿Jempema akante-rika Jesús owamaan-tyaariri?”

* 12:12 ipireetari = owisha = oveja

Rojankina-takotee-yakirini paerani Jesús

¹⁵ Yotaki Jesús ikowaetatzii rowamahaeteri, rootaki rawijan-tanakari. Royaata-nakiri osheki atziri, retsiyatakotakaayitziri osheki mantsiyari. ¹⁶ Ishintsi-thawi-takari ikantziri: “Eero pikaman-takotana.” ¹⁷ Ari omonkaatari ikenkitha-takiri paerani Kamantan-taniri Isaías, ikantzi:

¹⁸ Irika nomperatanewo, riitaki niyoyaakiri.

Netakotani naaka, riitaki oemoshirenkanari.

kijokiro oyiri Noshire

Ikenkithata-kahaeri itsipa-jatzipaeni atziri ikamanteeri
tampatzika-shire-takaanta-tsiri.

¹⁹ Eero icheraa-waetzi rirori,

Eero ikemaetziri ishinchee-nkate ikenkitha-takotyaa ojaa-wokiyitzira.

²⁰ Eero rowatsita-pero-tziro ijateero jonkari jataawi-tachari,

Eero roetsiwakiro paamari-menki tsiwaki-mateen-tsiri,

Roojatzi rotsinampaan-teeyaawori iñeeteerorika rooperori.†

²¹ Riitaki royaako-tziri itsipa-jatzipaeni atziri rawentaa-piintee-yaari.‡

Kijimatzirori Ishire Tajorentsi

(Mr. 3.20-30; Lc. 11.14-23)

²² Ari ramaeta-kiniri Jesús raahashiretziri peyari. Tema imawityaakitakaakiri, ikijo-waante-takaakiri. Imatakiri retsiyatakotaka-waeri, aminanee kameetha, ñaawaetanee.

²³ Ipampoyeyanakirini maawoeni atziri, ikanteeyini: “¿Riima irika ikashiya-kaeta-kiriri pinkatharini David?”

²⁴ Kemaeyakini rirori Inashitantaniri, ikanteeyini: “Irika atziri roshincha-tziiri Nantatsiri ashitariri peyari, rootaki roshinchaan-tariri rirori ikaatzi raahashiretziri peyari.” ²⁵ Yotzimaetaka rirori Jesús ikenkishiryaakari Inashitantaniri, ikantanakiri: “Aririka ikosheka-wakaeyaa

atziri jempe ipinkathari-wentee-tziri, aritaki rookawenta-wakaakyaa. Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri inampiki,

aritaki rookawenta-wakaakyaa. Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri jempe ijeeka-wankota-wakaa, aritaki rookawenta-wakaakyaa.

²⁶ Ari ikantzitari eejatzi peyari aririka ikosheka-wakae-yaami. Aritaki rookawenta-wakaakyaa, ¿eeroma

ithonka rookawenta-wakaa-nakyaa? ²⁷ Riitakirikami

† 12:20 Oshiyakaa-wenta-chari jonkari eejatzi paamari-menki tsiwaki-mateen-tsiri, riitaki atziri-paeni kemijanta-tsiri eepichokiini, ashironkaa-shire-yitachari, mantsiya-shire-yitatsiri, shipeta-shire-tatsiri, tema aritaki ineshironka-teeri Jesús, eero ishinetziri irikapaeni rashironkaa-yiteeyaa, tema ari aawyyaa-shiretakaa-yitee-yaari, roshire-pero-yiteeyaari. ‡ 12:21 Paminiro ‘Jempe Ikantee-tziro Ñaantsi-paeni’ okantakota ‘Waerontsi’.

Kamaari Nantatsiri shintsitakaenani naaka, ¿riijatzima shintsitakaeriri piyotaani eeroka retsiya-takota-kaantariri ikaatzi raahashiretee-tziri? Aririka okanta pithawe-tako-tziiri piyotaani, aritaki ikijanta-kimiro okaatzi pikantakiri. ²⁸ Rooma naaka ipanawo ishintsinka Ishire tajorentsi poñaachari Tajorentsi, rootaki nomatan-tariri netsiyata-kotakaa-yitziri ikaatzi raahashiretziri peyari. Tema romapokakimi eeroka-paeni Tajorentsi ipinkathari-wentantee. ²⁹ Tema aririka ikowaete ikoshiteeteri atziri ñaaperori kameetha, otzimatyee reteeta-wakyaari roojoteeteri, ero imataneero ikijako-wentyaawo rashi-witari rayiteeteri. ³⁰ Tema ikaatzi kaari aapatziyanari naaka, riitaki kijaneentanari. Ikaatzi kaari amitako-tanari rowita-kotena, reewana-takota-tyaana. ³¹ Pikemi nokantzimiri naaka: Kantacha Tajorentsi raripero-teeri antayitzirori kaari-perori, ari ikanteteeri ñaawaetzirori kaari-perori-paeni. Riima kijima-takironi Ishire tajorentsi, ero raripero-teeri. ³² Ari okantari eejatzi: Kantacha raripero-teeri Tajorentsi kijima-terini Itomi Atziri, riima kijima-takironi Ishire tajorentsi, ero raripero-teeri. ³³ Tema okimiwi-takawo aririka iñahaetero kameethari chochoki, riyoteetzi kameethari okanta owaato. Rooma piyanta-tsiri chochoki, riyoteetzi kaari-perori owaato. ³⁴ Tema poshiyakari maanki eerokapaeni, kaari-pero-shireteeyakimini. Tekatsi pikantyya piñaawaetero kameethari, tee okameethatzi okaatzi pikenkishiryaa-yitakari, rootaki okaaripero-tantari piñaawae-yitziri. ³⁵ Tema apaani kameetha-shireri ikenkishiryaaawo kameethari, rootaki okameetha-tantari rantayi-tziri. Riima kaari-pero-shireri tee ikenkishiryaaawo kameethari, rootaki okaaripero-tantari rantayi-tziri. ³⁶ Roo kanteencha nokantantari naaka, paata aritaki raminakoe-teero kowaenka-yitatsiri ñaantsi okaatzi iñaawae-yitziri atziri-paeni. ³⁷ Kameetharika okanta piñaawae-yitziri, aritaki raakameethee-teemi. Terika okameethatzi, ikantee-teemi: 'Kaari-perori eeroka, osheki pikemaatsi-waeteeyaa.' ”

*Ikoyi kaari-pero-shireri-paeni itajonka-wentan-teete
(Lc. 11.29-32)*

³⁸ Ari rakanaki Inashitantaniri eejatzi Yotaantaniri, ikantzi: “¡Yotaanari! Nokoyi noñeemi pitajonka-wentante.” ³⁹ Ikantzi Jesús: “Tema kaari-pero-shireri eerokapaeni, osheki pitheenkakiri Tajorentsi pikoyi piñeena notajonka-wentante. Eeromaeta nomatziro, apatziro piñeero awijimotakiriri paerani Kamantan-taniri Jonás. ⁴⁰ Tema iniyakiri antari omani, okaatzi mawa kiteejeri eejatzi mawa tsireniri ijeekaki imotziki. Aritaki ikantee-yaari irika Itomi Atziri

ikitawita-paentyaa kepatsiki okaate mawa kiteejeri eejatzi mawa tsireniri. ⁴¹ Paata aririka raminakoe-teero okaatzi ranteetziri, aritaki riyakowenteemi Naana-weni-jatzi, tema ikemijantakiri paerani rirori Jonás, ipakaa-neero rantayitziro kaari-perori. Tema irika jeekimo-takimiri eeroka-paeni rawijiri Jonás. ⁴² Paata aririka raminakoe-teero okaatzi ranteetziri, aritaki iyakowenteemi tsinani pinkatha-wotatsiri paerani kirinkanta, tema opokaki paerani roori ijeekira yotaniri pinkathari Salomón, okemijantakiri. Tema irika jeekimo-takimiri eeroka rawijiri Salomón.”

Ipiyashi-tantzi peyari
(Lc. 11.24-26)

⁴³ “Tema okimiwi-takawo ijeeka-shire-tantyaarimi peyari apaani atziri, ipankotakawo rañaa-mento. Aririka rookawi-teeta-kyaari, etsiyata-kowitaa atziri. Jatanaki peyari ikinawaete ochempi-mashiki, tee iñee jempe ijeeki. ⁴⁴ Ari ikanta-shiretee peyari: ‘Nopiyeeta nopankoki jempe nopoñaaka.’ Piyapaa peyari, iñaapaa-tziiro kameetha opishitaka ishire atziri, owaneenkataka, tekatsi jeekant-yaawoni. ⁴⁵ Riyaata-shita-nakiri maperotzirori ipeyaritzi, ikantakiri: ‘Jame aate nopankoki, pitsipa-tena apinkatharite.’ Ramaki ikaatzi 7 peyari. Aritaki rashironkaapero-tyaari atziri, awijanakiro rashironkaawita paerani. Aritaki pikantee-yaari eerokapaeni.”

Riniro Jesús eejatzi rirentzi-paeni
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶ Eekiro ikenkitha-takaa-tziiri Jesús atziri-paeni piyowenta-kariri, areetapaaka riniro otsipatakari rirentzi-paeni, okatziya-paaka jantakiroki, okaemakaan-tapaakiri. ⁴⁷ Ikantawi-teetakari Jesús: “Ari opoki piniro otsipatari pirentzi-paeni, okoyi oñeemi.” ⁴⁸ Rakanaki Jesús, ikantzi: “¿Otzimikama noninrotari, itzimika nirentzitari?” ⁴⁹ Rookotanakiri ikaatzi riyotaa-piintakiri, ikantzi: “Irikapaeni riitaki nokimitakahaari yeeyi, rootaki nokimitakahaari nonaanate. ⁵⁰ Tema ikaatzi antaneerori ikoyiri Ashitanari Inkite-jatzi, riitaki nirentzi-taari, rootaki notsiro-taari eejatzi noniron-taari.”

13

Roshiya-kaawentziri Jesús pankiwae-rintzi
(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Roojatzi rawijantanaka Jesús ijeekawi-tapaaka pankotsiki, ikinanaki inkaari-thapyaaki. Ari ijeekapaaki. ² Ari ipiyowenta-paari osheki atziri. Ari rote-tanakari rirori

pitotsiki, jeekapaaki. Katziyee-yakani atziri-paeni inkaarithapyaaki. ³ Roshia-kaawenta-tziiniri okaatzi ikenkitha-takaeriri, ikantziri: “Eenitatsi pankiwae-rintzi jatatsiri ipankiwaete. ⁴ Ikanta rookaki-takiro iwankiri, eenitatsi ookakita-paenchari awotsiki, ipokapaaki tsimereeriki, rowapaakawo. ⁵ Eenitatsi otsipa ookakita-paenchari omapi-pookitzira tee otzima-perotzi kepatsi, intsipaete oshookawitanaka. Tee otonta-patha-tzi kepatsi, ⁶ jampiya-shitanaki pankirentsi ishintsi-tapaakira ooryaa, tema tee otzima-perotzi oparetha. ⁷ Eenitatsi otsipa ookakita-paenchari kitochee-mashiki, anaanakiro kitochee oshookanaki, kamanaki pankirentsi. ⁸ Rooma otsipa ookakita-paenchari okameetha-pathatzira kepatsi, kameetha oshookanaki, kithoki-tanaki maawoeni. Tzimanee okithoki shookapaent-siri. Apaani tzima-pero-teentsiri okithoki, otsipa ari oshekineentzi okithoki, otsipa eepichokiini okithokitzi.*
⁹ Koyirori ikemathatero, ikemijante.”

¿Oetaka roshia-kaawentan-tawori Jesús?

(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Ari rojampi-tanakiri riyotaani, ikantziri: “¿Iitaka poshiya-kaawentan-tanariri atziri-paeni pikenkitha-takaeriri?” ¹¹ Rakanaki Jesús, ikantzi: “Ishinettee-takimiro eeroka piyotako-teero ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, riima irikapaeni tee ishinettee-tziniri rirori. ¹² Ikaatzi otzimimo-takiri, aritaki otzimimo-pero-teeri. Riima kaari otzimimotzi, imaperoteeri raapithee-teeri okaatzi tzimimowitariri.† ¹³ Rootaki noshiya-kaawentan-tawori okaatzi nokenkitha-tziri, aritaki raminawityaa irikapaeni, eero iñiimaetawo. Ari ikemawi-tyaawo, eero ikematha-tawakiro nokanta-witariri. ¹⁴ Riitaki ikenkitha-takotakiri paerani Kamantan-tanirini Isaías, ikantaki: Pikemae-yawit-yaani, eeromaeta pikematha-tziro. Paminee-yawit-yaani, eeromaeta piñiuro.
¹⁵ Ikijoshiretee irikapaeni.
 Imatayempitayitee.
 Imawityaaki-yitee.
 Rootaki eero ikowichaa-tanta,
 Eero ikemi,
 Eero ikenkishiryaa,
 Tema eero ikemijantee, eero rawijakotee eejatzi.

* **13:8** Tzimanee okithoki shookapaen-tsiri = okaatzi 100 okithoki, otsipa okaatzi 60 okithoki, otsipa okaatzi 30 okithoki † **13:12** Iroka okantakota kenkitha-takota-chari jaka: Eepichokiini-rika pikemijanta-wakiro nokanta-kimiri, eepichokiini piyoteero. Rooma pikemijanta-pero-tawaki-rika, osheki piyotawakiri, eekiro niyotakaa-pero-tanaki-tyeemi.

¹⁶ Rooma eerokapaeni pikimo-shire-wenteero poki eejatzi pikempita, tema aminawaeteemi, pikemayi-teero eejatzi. ¹⁷ Rootaki ikowawi-takari paerani Kamantan-taniri-paeni eejatzi kameethashireri-paeni iñiromi okaatzi piñaakiri, okaatzi pikemayi-teeri eejatzi eerokapaeni. Teemaeta ikemaeyironi rirori. Omaperotatya.”

Ikenkitha-takotziro Jesús roshiya-kaawentziri pankiwae-rintzi

(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

¹⁸ “Pikemi nokaman-temiro noshiya-kaawentakiri pankiwae-rintzi. ¹⁹ Eenitatsi kemirori nokenkitha-takotziro ipinkathari-wentantee Tajorentsi, teemaeta ikemathatziro. Aritaki ipokaki Kaari-perori, roka-kaapaakiri ikemijantawita. Riitaki oshiyakawori ookakita-paenchari awotsiki. ²⁰ Eenitatsi thaamentawakawori iñaani Tajorentsi, ikemijantzi intsipaete owakira ikemawakiro. Riitaki oshiyakawori ookakita-paenchari omapi-pookitzira. ²¹ Tee riyotako-pero-tawakiro iñaani Tajorentsi, tee reshiwentanakiro ikemaatsi-wenta-nakawo ikemijantzi, rooka-nakiro. Roshiyakawo pankirentsi jampishi-teentsiri kaari tzimapero-tatsi oparitha. ²² Eenitatsi kemirori iñaani Tajorentsi, roo kanteencha osheki iñaamatawo ithaamenta-waeta, ikenkishiryaa-kotawo rashaahawo, rootaki ipeyakotanta-kawori iñaani Tajorentsi, tee ikemijantzi. Roshiyakawo ookakita-paenchari kitochee-mashiki, kaari kithoki-tatsini. ²³ Eenitatsi itsipa kemirori iñaani Tajorentsi, ikemijantanakiro. Ikyaryoo-wenta-nakiro. Riitaki oshiyakawori pankirentsi shookapaen-tsiri okameetha-pathatzira kepatsi, osheni-pero-tanaki okithoki, otsipa oshenineentzi, otsipa eepichokiini okithoki-tanaki.”

Ikenkitha-takotziri Jesús pankitzirori

²⁴ Rapiitakiro Jesús roshiya-kaawentziniri, ikantzi: “Iroka oshiyari eejatzi ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, oshiyari atziri pankitzirori kameetha-kiri pankirentsi. ²⁵ Ikanta imahaeyini tsireniriki aminako-wentzirori, pokaki ijaneentani ramaki inchashi, ipankitapaentziro itsipataakiro pankirentsi, piyanaka.† ²⁶ Okanta oshookanaki pankirentsi, kithoki-kitanaki. Ari okimitakari eejatzi inchashi itsipatee-takirori pankirentsi. ²⁷ Ikanta iñaakiro rompera-teetani, ikamantakiri ashitawori, ikantakiri: ‘Teera okameethatzi okithoki pankirentsi apankitakiri powaneki, ¿iitaka tsipataa-kirori inchashi?’ ²⁸ Ikantanaki ashitawori rowane: ‘Riitaki pankita-kirori kijaneentanari.’ Ikantzi

† 13:25 pankirentsi = trigo

romperatani: ‘¿Pikoyi niyaate nothoka-yiteero?’ ²⁹ Ikantzi ashitawori: ‘Eero, pithoka-kotzirokari pankirentsi. ³⁰ Ari okantawakaata otsipat-yaawo oshooki, roojatzi ojampatan-takyaari pankirentsi. Aripaete nokantemi: Pichekiro inchashi, pitayiro. Powiiki-teero pankirentsi, powakoyi-teero.’”

Roshiya-kaawentziro Jesús oryaani-tatsiri okithoki
(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Ari rapiitakiro Jesús roshiya-kaawentziro ikenkitha-tziri, ikantzi: “Iroka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiyakari pankitzirori oryaani-kitatsiri okithoki. § ³² Tema oryaani okantawita okithoki, aririka oshookanaki, awijanakiro otsipa iwankiri rowaneki, antawo otewatanaki, aritaki imenkoshi-yityaari tsmereeriki-paeni.”

Roshiya-kaawentee-tziro shineya-kaerori ratanteetari
(Lc. 13.20-21)

³³ Rapiitakiro roshiya-kaawentziro Jesús ikenkitha-takaan-tziri, ikantzi: “Iroka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiya-kotawo tsinani amiroka-patha-tzirori ratanteetari. Aakotakiro pankirentsi-pane okaatzi mawa pachakaki, owaetakiro shineya-kaerori, roojatzi oshineyan-tanakyaari maawoeni opatha.”

Okaatzi Ikenkitha-takiri Jesús
(Mr. 4.33-34)

³⁴ Ari ikanta-piinta Jesús ikenkitha-takaeri atziri-paeni okaatzi riyoteeriri. Eerorika otzimi kenkitharentsi tekatsira riyoteeriri. ³⁵ Ari omonkaatari ikantakiri paerani Kamantan-niriri ikenkitha-takotziri Tajorentsi, ikantaki: Noshiya-kaawenta-tyeeniri atziri-paeni okaate nokenkitha-teniriri. Niyotahaeri kaari riyowita paerani owakira owetsikan-takari kepatsi roojatzi nimaeka.

Riyotaan-tziro Jesús oshiyakaa-wentari inchashi

³⁶ Ikanta rowetha-tanaari Jesús ikaatzi piyowenta-kariri, kyaapaaki pankotsiki. Ipiyowenta-paakari riyotaani, ikantziri: “Piyoteenawo okaatzi poshiya-kaawentakiri. ¿iitakama oshiyakaa-wentari inchashi itsipatee-takirori pankirentsi ipankitee-tziro?” ³⁷ Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “Irika Itomi Atziri riitaki oshiyariri pankita-kirori pankirentsi rowaneki. ³⁸ Rooma owaantsi rootaki oshiyawori kepatsi ajeekantari. Rooma pankirentsi oshiyakaa-wentari ikaatzi ipinkathari-wenteeri Tajorentsi.

Rooma inchashi oshiyakaa-wentari ikaatzi rashiyitari Kaariperori. ³⁹ Riima kijaneenan-taniri pankita-kirori inchashi roshiya-kaawentari Kamaari. Rooma rowiiteetziro okithoki pankirentsi, oshiyakaa-wentawo othonkanteeyaari paata kepatsi. Ikaatzi owiiteeroni okithoki pankirentsi roshiya-kaawentari ronampiripaeni tajorentsi. ⁴⁰ Piñaakiro jempe ikantee-takiro ithokae-takiro inchashi, rahaeta-nakiro itahaetziro. Oshiyakaa-wentawo jempe ikantee-teero paata kepatsi aririka othonkaeyaa. ⁴¹ Rotyaanteeri Ronampiri tajorentsite Itomi Atziri, ipiyoteeri kaaripero-yitatsiri, eejatzi kaaripero-shire-takaeriri itsipa, eero itsipataari ikaatzi ipinkathari-wenteeri Inkite-jatzi. ⁴² Rookaeri jempe opaamataki tahaantsi. Ari riraawae-teeyaa, ratsikae-kiwaetyaa. ⁴³ Riima kameetha-shire-yiteen-tsiri ijeekimoteeri Ashitariri jempe ipinkatharitzii, ari ishikipakiryaa roshiyee-yaari ooryaa. Koyirori ikemathatero, ikemijante.”

Ikenkitha-takotziri Jesús omanachari koriki

⁴⁴ Rapiitakiro Jesús, ikantzi: “Iroka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiyari kotari koriki romanee-tziri owaantsiki. Eenitatsi atziri ñaakiriri, tee okantya raanakiri, eejatzi romananeeri, tekatsi ikamante. Antawo ikimo-shirewenta-nakiri koriki, jataki ipimantziro okaatzi tzimimotziriri, ramanantakiro owaantsi.”

Ikenkitha-takotziro Jesús poreryaari pinapero-tachari

⁴⁵ Ikantzi eejatzi Jesús: “Iroka ikanta eejatzi ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiyari kowatsiri ramanante riperori poreryaari.* ⁴⁶ Iñaaki riiperori poreryaari, ikowaki ramananteri. Piyaa inampiki, ipimanta-paakiro okaatzi tzimimo-tziriri, ramanantakiri poreryaari.”

Ikenkitha-takotziro Jesús pashikaamentotsi

⁴⁷ Ikantaki eejatzi Jesús: “Iroka ikanta eejatzi ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiyari pashikaawaetatsiri. Raaki osheki inashiyitachari shima. ⁴⁸ Inoshika-kotakiri othapyaaki, riyoshiitakiri kameetha-tatsiri roteyitakiri kantziriki. Ikaatzi kaari kameetha-tatsini, rookayi-takiri. ⁴⁹ Aritaki okantee-yaari paata aririka othonkateeyaa kepatsi. Ipokaki ronampiripaeni tajorentsi, riyoshii-teeri kameetha-shireri eejatzi kaari-pero-shireri. ⁵⁰ Rookaeri kaari-pero-shireri jempe opaamataki tahaantsi, ari riraawae-teeyaari, ratsikae-kiwae-teeyaa.”

Owakirari ashaahawontsi eejatzi paejatotsiri

* 13:45 poreryaari = perla

⁵¹ Ari ikantzi Jesús: “¿Pikematha-takiro okaatzi nokantakiri?” Ikanteeyini riyotaani: “Nokematha-takiro.” ⁵² Eekiro ikantana-kitzii Jesús: “Noshiya-kaawenteri ipaapate-teetari tzimatsiri rashaahawo pinapero-tachari. Tema raapiintzi paejato rashaahawo, raapiintzi eejatzi owakirari. Ari ikantyaari eejatzi yotaantaniri-paeni ipinkathari-wenteeri Inkite-jatzi, riyotaan-teero okaatzi etawori riyotaan-teetziro paerani, riyotaan-teero eejatzi owakira-tatsiri.”

Piyaa Jesús Kashiyakaa-weniki

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³ Ikaatakiro Jesús roshiya-kaawentakiro okaatzi ikenkitha-takotakiri, awijanaki. ⁵⁴ Areetaa inampiki. Riyotaan-tapae ipiyota-piinteetaha. Ipampoyeeyanakirini ikaatzi kemiriri, ikanteeyini: “¿Litaka matakaa-kiriri irika riyotani-tantari, itajonka-wentantaki eejatzi? ⁵⁵ ¿Kaarima itomi kemitzirori incha-kota? ¿Kaarima otomi María? ¿Kaarima rirentzi Jacobo, José, Simón, eejatzi Judas?† ⁵⁶ ¿Kaarima atsipatari ritsiro-paeni jaka? ¿Jempema raakiroka okaatzi riyotani-tantakari?” ⁵⁷ Tema osheki itheenkaetakiri, ikijaneentee-tanakiri. Rootaki ikantan-tanakari Jesús: “Ashi oyiro tee ipinkatha-teetziri Kamantan-taniri inampiki eejatzi ipankoki rirori. Rooma otsipaki nampitsi, osheki ipinkatha-teeteri.” ⁵⁸ Tema osheki itheenki-matee-takiri Jesús inampiki, rootaki kaari imatantawo itajonka-wentante.

14

Kamaki Juan omitsiryaantaniri

(Mr. 6.14-29; Lc. 3.19-20; 9.7-9)

¹ Ikanta pinkathari Herodes, ikemako-takiri Jesús.* ² Ikantakiri romperatani: “Irika Jesús riitakira Juan omitsiryaantaniri. Riitaki añahaatsiri, rootaki otzimantari itajorenka.” ³ Tema riitaki Herodes aakaan-takiriri ketziroini Juan, roojota-kaantakiri, romonkyaa-kaantakiri, okantakaan-tziro Herodías iinanta-witari Felipe, rirentzi rirori. ⁴ Tema ikaminaa-witatyaari paerani Juan irika Herodes, ikantawitari: “Tee okameethatzi payiteri iina pirentzi.” ⁵ Ari ikowawitaka Herodes rowamaa-kanter, roo kanteencha osheki ithaawan-takari atziri-paeni, tema riyoteeyini atziri-paeni Kamantan-taniri irika Juan. ⁶ Okanta paata, rootaki kiteejeri roemoshirenka-witawo itzimantari Herodes. Ipiyotee-yakani isheninka, roemoshirenkaeyani. Ari opokapaaki ishinto Herodías, omampaa-paaka. Osheki okameetha-tzimo-takiri Herodes.

† 13:55 Jacobo = Santiago * 14:1 pinkathari = tetrarca

⁷ Ikantakiro: “Eenitatsi-rika pikowako-tenari, aritaki nopakimiro. Omaperotatya, riyotzi Tajorentsi eero namatawi-tzimi.” ⁸ Tema iyotaakiro iniro jempe okante. Rootaki okantan-takariri: “Nokowakiro pipenawo iito Juan omitsiryaaantaniri, powakinawo pachaka-shetakiki.” ⁹ Ari rowashiretako-tanakari Herodes, tee ikowawita. Roo kanteencha, tema ikemaeya-kirini inkaahanki isheninka ikantakirori, ikantanakiri romperatani-paeni: “Pamakiniro okowakiri ewankawo.” ¹⁰ Ithatyee-takiri Juan janta omonkyahaetakirinta. ¹¹ Ramakoe-takiro iito pachaka-shetakiki, ipakiro ewankawo, aanakiniro iniro. ¹² Ikanta ipokaeya-paakini riyotaani Juan, ikitateeri. Jateeya-nakini ijeekira Jesús, ikamantapaakiri.

Rowakaari Jesús 5000 atziri

(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³ Ikanta ikemako-takiri Jesús rowamanteetakariri Juan, otetanaka pitotsiki, riyaaete ijeekawaete janta. Roo kanteencha ikemaeyakini atziri-paeni jempe riyaaete, royaatzishi-tanakiri ikineeya-nakini awotsiki. ¹⁴ Roo raatako-tapaa-kitziini Jesús, iñaapaa-tziiri osheki oyaawentakariri. Retako-tapaakari, retsiyatakotakiri osheki mantsiyari. ¹⁵ Okanta otsireniityaanaki, ipokapaaki riyotaani, ikantziri: “¡Yotaanari! Ajeekatziira ochempimashiki, tema tsireniityaaki. Pikaatero pikenkithatzi, riyaaeteeta atziri-paeni nampitsiki ramanante royaari.” ¹⁶ Ari rakanaki Jesús, ikantziri: “¿Litakama ratsipe-tantyaawori riyaaitee? Pipiri eeroka royaari.” ¹⁷ Ikantzi riyotaani: “Tekatsi nopiriri naaka apatziro otzimi 5 ratanteetari eejatzi apite shima.”† ¹⁸ Ikantzi Jesús: “Pamakinari.” ¹⁹ Opoñaashita ikantakiri maawoeni atziri-paeni ijeekaeyini katawoshimashiki. Raakiro ratanteetari eejatzi shima, aminanaki inkiteki, ramanakotakawo. Itzimpetowakiro, ipayitakiri riyotaani, rowawijaa-kiniri rirori atziri-paeni piyoteenchari. ²⁰ Tema maawoeni rowaeyakani, kemaneeenteyakani. Rowiiteero okaatzi tzimakaan-taneen-tsiri, roteyiteero okaatzi 12 kantziri jahaachari. ²¹ Kimitaka ikaatzi 5000 shirampari-paeni owahaen-chari, teemaeta riyoteetzi jempe-rika okaatzi tsinani-paeni eejatzi eentsipaeni owaenchari.

Ranashi-tantawo Jesús inkaari

(Mr. 6.45-52; Jn. 6.15-21)

²² Opoñaashita ikantaneeri Jesús riyotaani: “Peteeyaawo pimontyahae intatsikiro.” Rowetha-yitawaari eejatzi

† 14:17 ratanteetari = pan

ikaatzi piyowenta-kariri, ikantawaeri: “Kantacha piyaayitee nimaeka.” ²³ Ikanta ithonkakiri rowetha-tawaari atziri-paeni, tonkaanaki Jesús ochempiki ramana. Ari ijeekakiri rirori tonkaariki ramana roojatzi otsireni-tanta-nakari. ²⁴ Roweyaako-teeyakani riyotaani-paeni niyankyaani inkaari, antawo otamakaatanaki inkaari, tema itonkiyotakityaawo tampyaa. ²⁵ Okanta okiteje-tzimataki, ipokashi-teeri Jesús riyotaani-paeni ranashi-tantaawo inkaari. ²⁶ Ikanta iñaawaeri riyotaani ranashi-tantaawo inkaari, tee riyotawaeri, ithaawan-tawakari, ikaemae-yanakini, ikantzi: “¡Kaakitaki peyariwé!” ²⁷ Roo kanteencha, iñaanata-paeri Jesús riyotaani-paeni, ikantziri: “Naaka pokaatsi, pitontashiretzi eero pithaawan-tashitana.” ²⁸ Ari rakanaki Pedro, ikantziri: “Nowinkatharite, eeroka-rika, pikanta-kaeyaawo nanashi-tantyaawo naaka inkaari notonkiyo-tantawae-miri.” ²⁹ Ikantzi Jesús: “Pipokanaki.” Ayiitanaki Pedro, ranashi-tanta-nakawo inkaari jataki ijeekakira Jesús. ³⁰ Roo kanteencha, ikenkishiryaanakawo Pedro antawo-paeni otamakaatzi inkaari, ithaawan-tanakawo, tsitsiyadaki. Ari ikaemanaki, ikantzi: “Pinkathari, paawaena.” ³¹ Rakotashitanakiri Jesús, roteeya-waeri. Ikantziri: “Eepichokiini pawentaana. ¿Iitaka pikijo-shire-tantari?” ³² Ikanta rotetee-yapaani pitotsiki, awijeekatanaki tampyaa. ³³ Tema antawo ipinkatha-tanakiri ikaatzi oteteen-chari pitotsiki, ikantee-yirini: “Omaperotatyaa eeroka Itomi Tajorentsi.”

Retsiyatakotakaantaki Jesús Genesaret-ki

(Mr. 6.53-56)

³⁴ Areeteeyakani intatsikiro, ojeekira nampitsi iiteetziri Piyompishaari. ³⁵ Tema riyotawakiri atziri-paeni ikaatzi nampitawori janta riitaki Jesús, ikamantakiri maawoeni atziri jeekatsiri janta, ramayita-paakiniri ikaatzi mantsiyayitatsiri. ³⁶ Ikantee-takiri Jesús: “Pishineteri mantsiyari-paeni rantawakiro eepichokiini opatzi-kaaki pithaari.” Tema ikaatzi antzita-kiriri iithaari Jesús, etsiyata-koyitee.

15

Owaaripero-shire-tziriri atziri

(Mr. 7.1-23)

¹ Ikanta Inashitantaniri-paeni eejatzi Yotaantaniri-paeni poñaayi-teenchari Aapatziyaweniki, rojampi-tanakiri Jesús, ikantziri: ² “¿Iitaka kaari imatantawo piyotaani-paeni okaatzi ameyitari aakapaeni riyotahaeri awaejatziteni? Tema tee ikiwaakota aririka rowaeyaani.” ³ Rakanakiri Jesús, ikantziri: “¿Iitakama pipiyatha-tanta-wori eeroka Ikantakaantani Tajorentsi, apatziro poetziñaarikotawo

okaatzi riyotahaeri paerani awaejatziteni? ⁴ Iroka ikantzi Tajorentsi:

Pipinkatha-teeri pipaapate eejatzi piniro.

Ikantaki eejatzi:

Ikaate yakaterini ipaapate eejatzi riniro, otzimatyee rowamahaeteri.

⁵ Roo kanteencha, pikanta-piinteyini eeroka: ‘Kameetha-tatsi akanteri ashiteeri: “¡Pawa! Nashita-kaakari Tajorentsi maawoeni noorikite, eero okanta noneshironkatemi.” ’

⁶ Tema piyotaa-shitakari okaatzi rameteetari paerani, tee piyotaan-tziro ikoyiri Tajorentsi. Rootaki kaari ineshironkantaari asheninka-paeni ipaapate. Piñaakiro. ⁷ Tema eeroka owapeyi-motan-taniri. Eeroka ikenkitha-takotakiri paerani Isaías, ikantaki:

⁸ Ipinkatha-tashitana ipaanteki atziri-paeni,

Teemaeta ikenkishiryaa-kotana kameetha.

⁹ Aminaashita rotziwerowayita ipinkathatana,

Riyotaan-tashi-takawo rameyitari rirori.”

¹⁰ Ikaemakiri Jesús maawoeni piyowenta-kariri, ikantziri: “Powayempi-tayityaa, pikematha-tantenari: ¹¹ Tema

ikaatzi owayitari tee rowaaripero-shire-tantzi, rooma okaatzi añaawae-yitziri, rootaki owaaripero-shire-tanta-tsiri.” ¹² Ikanta riyotaani-paeni Jesús ipokashi-tapaakiri

okaakiini, ikantapaakiri: “Teera inimotziri Inashitantaniri-paeni ikemakimi pikantaki.” ¹³ Ikantanaki Jesús: “Aritaki ithokaero Ashitanari Inkite-jatzi maawoeni pankirentsi

kaari ipankitzi rirori. ¹⁴ Pamina-minthata-shityaari. Tema roshiya-tyaari apaani mawityaakiri akathata-wakaa-chari. Aririka rakathata-wakaeyaa mawityaakiri, tee riyotzi jempe

ikini, tema apitekiro rotetee-yaani omooki.” ¹⁵ Ikantzi Pedro: “Piyoteenawo okaatzi poshiya-kaawentakiri.”

¹⁶ Ikantzi Jesús: “¿Pimatzi-takama eeroka-paeni tee otzimimoto-zimi piyotani? ¹⁷ ¿Tema piyotzi okaatzi owapiintari okini asheetoki, roojatzi oshitowan-teeyaari? ¹⁸ Roo kanteencha

aririka añaawae-yitero kaari-perori akenkishiryaaari, rootaki owaaripero-shire-tanta-tsiri. ¹⁹ Tema ashireki akenkishiryaa-yitawo kaari-perori, owamaan-taantsi,

mayempi-taantsi, kaari kinataantsi, koshitaantsi, theyakotaantsi, kijima-taantsi. ²⁰ Rootaki owaaripero-shire-tanta-tsiri iroka-paeni. Rooma eerorika akiwaakota aririka oyaa, tee owaaripero-shire-tantzi roori.”

Awentaanka Owinteni-jato
(Mr. 7.24-30)

21 Ikanta rawijanaki Jesús, jataki janta Mapiniki eejatzi Shimaaki. 22 Ari oshiyashi-tawakari Owinteni-jato nampitawori janta, okaemapaaki roori, okantziri: “¡Pinkathari, Ikashiyakaetani pinkatharini David. Nokoyi pineshironkatena! Tema maperotaka nishintyo okemaatsi-waeta raahashiretziro peyari.” 23 Te rakiro Jesús. Ari ipokapaaki riyotaani, ikantapaakiri: “Potyaanteero, osheki oñaashirenkakaie okaema-kaematzi oyaatakaera.” 24 Ari rakanakiro Jesús, ikantzi: “Apatziro rotyaantee-takina noneshironka-teeri nosheninka Israel-paeni oshiyakariri ipireetari ipeyawae-yitaka.”* 25 Ari otziwerowa-shita-nakari Jesús iroka tsinani, okantanakiri: “¡Pinkatharí, pineshironkatena!” 26 Ari ikantzi Jesús: “Tema tee aapithatziri rowanawo eentsite apiri otsitzi royaawo.”† 27 Akanakiri roori, okantziri: “Omaperotatyaa pikantakiri Pinkatharí. Roo kanteencha, rowapiintawo otsitzi okaatzi rowaryaapetokeerikitziri ashitariri.” 28 Eekiro ikantana-kitziro Jesús: “¡Tsinaní, omaperotatyaa pawentaakina! Rootaki nomatan-tyaawori pikowakotakinari.” Apathakirotanana etsiyata-kotanee ishinto.

Retsiya-takota-kahae Jesús osheki atziri

29 Ikanta rawijanaki Jesús, ikinanaki inkaari-thapyaaki jeekatsiri Tepoweniki. Opoñaashita itonkaanaki ochempiki, ari ijeekapaakiri janta. 30 Ari riyataakiri osheki atziri, ramayitaki inashiyitachari imantsiyanka: ethori-waeta-tsiri, mawityaakiri, kijowaanteri, thatyaaponthori, maawoeni. Ipiyota-kiniri ikatziyakaha Jesús, tema ithonkiri retsiyatakotakaa-yiteeri. 31 Ari ipampoyeeyanakirini Jesús iñaawaeta-kahaerira kijowaanteri, etsiyata-koyitee thatyaaponthori, ranashi-takaa-yiteeri kijopookiri eejatzi ethori-waeta-tsiri, raminakaa-yiteeri mawityaakiri. Ikanteeyini atziri: “Omaperotatyaa ikameethataki Itajorentsita Israel.”

Rowakaari Jesús 4000 atziri

(Mr. 8.1-10)

32 Ipiyotakiri Jesús riyotaani, ikantakiri: “Osheki noneshironka-takiri atziri-paeni, tema okaatzi mawa kitejeri ijeekae-yakini ikemijantana, tekatsi rowaeyaa. Tee nokoyi riyata-shiteeyaa eero rowanaa, ayiri-kari itashe awotsiki.” 33 Ikanteeyini riyotaani: “¿Jempema ayika ratanteetari

* 15:24 ipireetari = owisha = oveja † 15:26 Roo rametee-yarini paerani Judá-paeni roshiya-kaawentantzi. Riitaki otsitzi oshiyarinimi itsipa-jatzipaeni kaari isheninkata. Rootaki imatakiri paerani Jesús, tema roshiya-kaawentakiro tsinani rootaki oshiyarinimi otsitzi, tema kaari isheninka. Riima isheninkapaeni Judá-paeni, riitaki oshiyarinimi eentsi.

owakaeyaariri jaka ochempi-mashiki? Osheki ikaateeyini.”
³⁴ Ari rojampi-tziri Jesús riyotaani, ikantziri: “¿Jempema okaatzika ratanteetari?” Ikantzi riyotaani: “Eenitatsi okaatzi 7, eenitatsi eejatzi eepichokiini shimaa-niki.”[†] ³⁵ Ari ikantanakiri ikaatzi piyoteen-chari ijeekaeyini jaawiki.
³⁶ Raakiro 7 ratanteetari eejatzi shimaa-niki, ramanakotanakawo. Itzimpetowa-yitakiro, ipayitakiri riyotaani, rowawijaa-kiniri piyoteen-chari atziri. ³⁷ Owaeyakani maawoeni, kemaeyakani. Rowiiteero tzimahaan-tapaentsiri, ijaayiteero okaatzi 7 kantziri. ³⁸ Ikaatzi 4000 shirampari owaenchari. Tee riyoe-tzi jempe okaatzi tsinani-paeni eejatzi eentsi-paeni owaenchari. ³⁹ Ikanta rowetha-tawaari Jesús ikaatzi owaenchari, otetanaa pitotsiki, montyaanaka Pankothanthaariki.

16

Ikowakoe-tziri Jesús itajonka-wentante
 (Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

¹ Ikanta Inashitantaniri-paeni eejatzi Sadoc-paeni, ikowaeyakini ikompita-kaeyaarimi Jesús. Ikantakiri: “Anjatya pitajonka-wentante niyotan-tyaari omaperotatyaa rotyaantakimi Tajorentsi jaka.” ² Rakanakiri Jesús ikantzi: “Aririka piñeero okityonkaetyee tsirenii-teeni, pikanteeyini: ‘Ooryaa-manaatyee inkaamani.’” ³ Rooma aririka piñeero okitejetamaneerika okityonkaetyee menkori inkiteki, pikantzi: ‘Oparyatyee inkani.’ Tema piyotako-witawo inkite, piyotako-witawo aririka oparii inkani. Teemaeta piyoyitziro okaatzi piñaayi-witakari nimaeka jaka. ⁴ Tee pikameetha-shire-teeya-nitzi eeroka, osheki pitheenkakiri Tajorentsi, pikowashi-teeyani piñeena notajonka-wentante, eeromaeta noñaayimiro. Apatziro piñihiro oshiyaawoni awijimo-takiriri paerani Jonás.” Ipakaakiro Jesús ikantayi-takiri, awijanaki rirori.

Shineya-kaerori ratantari Inashitantaniri
 (Mr. 8.14-21)

⁵ Ikanta rareetee-yakani riyotaani Jesús intatsikiro, tee raanaki ratanteetari, ipeyakota-nakiro.* ⁶ Ikantzi Jesús: “Paamaeyaawo shineya-kaerori ratantari Inashitantaniri eejatzi rashi Sadoc-paeni.” ⁷ Ikanta-wakahaeyani riyotaani: “¿litakama ikantan-teeri Jesús? ¿Rooma ikantan-teeri teera ami ratanteetari?” ⁸ Yotaki Jesús ikanta-wakaari riyotaani, ikantziri: “Tekira poshire-perotana eeroka-paeni, rootaki pikenkishiryaa-waetantari,

[†] 15:34 ratanteetari = pan * 16:5 ratanteetari = pan

pikanteeyini: 'Teera ami ratanteetari.'⁹ ¿Tekirama pikematha-teeyironi? Chapinki otzimawita ratanteetari okaatzi 5, roo kanteencha nowakaakari ikaatzi 5000 atziri. Powiiteero tzimahaan-tapaen-tsiri. ¿Jempema okaatzika kantziri pijaayiteeri? ¹⁰ Eejatzi nokimitakiro kaatatsiri 7 ratanteetari, nowakaakari ikaatzi 4000 atziri. ¿Jempema okaatzika kantziri pijaayi-teeri? ¹¹ ¿Litakama kaari pikemathatantawo eeroka-paeni? Teera nokenkithatakotziro owaetari ratanteetari. Tema nokanta-tziimi: 'Paamaeyaawo shineyakaerori ratantari Inashitantaniri eejatzi rashi Sadoc-paeni.'"¹² Ari riyotanaki riyotaani, teera ikenkithatakotziro Jesús shineyakaerori ratanteetari, roshiya-kaawenta-tziiro okaatzi riyotaan-tayitziri Inashitantaniri eejatzi Sadoc-paeni.

Riyotaki Pedro: Riitaki Jeepatzii-toetani Jesús

(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³ Ikanta rareetaka Jesús Cesarea-ki, inampiiteki Filipo. Ari rojampi-takiri riyotaani, ikantziri: "¿Litakama ikenkishiryaakoe-tariri Itomi Atziri?" ¹⁴ Akahaeyanagini riyotaani, ikantzi: "Eenitatsi atziri kantatsiri, 'Eeroka Juan Omitsiryaatantaniri.' Ikantzi itsipa, 'riitaki koñaataatsi Elías.' Ikantzi itsipa 'riitaki Kamantan-tanirini Jeremías.' Eenitatsi kantayi-tatsiri eejatzi, riitaki itsipa Kamantan-taniri." ¹⁵ Ikantzi Jesús: "¿Jempema pikanteeyini eeroka?" ¹⁶ Ari rakanaki Simón Pedro, ikantzi: "Eeroka Jeepatzii-toetani Itomi Tajorentsi Kañaari." ¹⁷ Ikantzi Jesús: "Eeroka ikimo-shire-wenteete Simón itomi Jonás, kaari atziri yotakae-mironi, riitaki Ashitanari Inkite-jatzi yotakaa-kimirori. ¹⁸ Noeteemi Kijori, tema poshiyakawo eeroka kijo-pathari kepatsi, aritaki nowetsikaero nopanko. Ikaate kemijantaa-tsini paata, riitaki oshiyayi-teeyaawoni pankotsi. Ero rotsinampahae-tziri ipeyakaa-shiteetyaari sharinkaweniki.† ¹⁹ Poshiyaari aminakowentzirori ashitakowo pankotsi, kantacha rashita-ryeero, rashiteero, rintsiriitero kameetha. Rootakira pankotsi oshiyakaa-wentachari ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi. Tema ikaatzi pishine-teeri eeroka jaka kepatsiki, riitaki ishineteete inkiteki. Riima kaari pishine-yitee eeroka jaka kepatsiki, eero ishinete-tziri eejatzi janta inkiteki." ²⁰ Eekiro ikantankitziiri Jesús maawoeni riyotaani: "Paata pikamantantzi, pikante: 'Riitaki Jeepatzii-toetani irika Jesús.'"

Ikamanta-koteero Jesús ikami

(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

† 16:18 Kijori = ikantee-tziri iñaaniki rirori-paeni 'Petros', rootaki oshiyawori iñaaniki wirakocha ikanteetzi 'Pedro'

²¹ Ari retanakawo Jesús ikamantziri riyotaani-paeni, ikantziri: “Okowa-perota aate Aapatziyaweniki, tema antawo ikemaatsi-takaena antariperopaeni, reewa-perorite Ompera-tajorentsi-taarewo, eejatzi reewarite Yotaantaniri-paeni, aritaki rowamaa-kaantena. Roo awijawi-takyaa mawa kitejeri añahaana.” ²² Ikanta Pedro, raanakiri Jesús inteeneeni, ikantakiri: “PINKATHARI, tee inimotana pikantziri, tee nokoyi awijimotemi pikantakiri.” ²³ Ari ipithoka-pithatanakari Jesús irika Pedro, ikantanakiri: “Piyaaate Kamaari. Tee poshoretawo eeroka ikowakaanari Tajorentsi, apatziro poshoretawo ikowa-piintziri atziri-paeni.”

²⁴ Ikantanakiri Jesús itsipapaeni riyotaani: “Eenitatsi-rika kowatsiri itsipatena, ipakahaero ikowashi-yitari rantero, okantawityaa ikentakoe-terimi, itsipatena. ²⁵ Tema ikaatzi etakowae-tachari rantayi-tziro ikowayi-tziri rirori, aritaki ipeyashi-teeyaa. Riima ikaatzi atsipewentawori rantaneero nokoyiri naaka rootaki ikamawentantanari, aritaki rawi-jakotee. ²⁶ Aminaashi-waeta otzimimo-tantzi ashaahawontsi jaka kepatsiki, aritaki opeyakaa-shitee-yaari. ¿Kantachama ipinako-wenteetya eero ipeyashi-waetanteeta? ²⁷ Aririka ipiyee paata irika Itomi Atziri ramaero rowaneenkawo Ashitariri, itsipatee-yaari ronampiripaeni tajorentsi, riitaki pinatapaeroni okaatzi ranteetakiri. ²⁸ Omapero-tatyaa, eenitatsi pikaatziri jaka, tekiraha pikamiita aritaki piñaakiri Itomi Atziri jempe ikantyyaa ipinkathari-wentante.”

17

Ishipakiri-motziri Jesús riyotaani

(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

¹ Okanta awijaki 6 kitejeri, raaneeri Jesús Pedro, Jacobo, Juan rirentzi Jacobo. Tonkaanaki ochempiki. ² Ari ishipakiryaa-wootzi-motakiri riyotaani, roshiya-nakari ooryaa, omatzitanaka iithaari kitamaa-nikitanaki. ³ Iñaatziiri Moisés itsipatakari Elías ikenkitha-waeta-kaeri Jesús. ⁴ Ari ikaemanaki Pedro, ikantzi: “¡PINKATHARI! Omaperotatya okameethatzi pamakina jaka. Kameetha nowetsikimi mawa panko-shetantsi: Apaani pashi eeroka, apaani rashi Moisés, rashi apaani Elías.” ⁵ Iñaawae-mintheetzi, opamanka-paakiri oorenta-chari menkori. Ikematzi iñaawae-teetanaki menkoriki, ikanteetzi: “Notyomi irika netakoperotani, osheki nokimo-shire-wentakiri. Pikemijanteeri.” ⁶ Ikanta ikemaeyakini ikantee-takiri, oeyotee-yanakani jaawiki, antawo ithaawanaki. ⁷ Ari ipokapaaki Jesús, rotzinka-paakiri riyotaani-paeni, ikantziri: “Pikatziye, eero pithaawaeyini.”

⁸ Ari raminawi-tanaari, tekatsi iñaanee, apaniroeni ikatziyaka Jesús.

⁹ Ikanta roerinkae-yaani taapiki, ikantakiri Jesús riyotaani: “Eero pikamantan-tziro piñaakiri roojatzi paata aririka rañahae irika Itomi Atziri ikamawi-takyaa-rika.” ¹⁰ Rojampitanakiri riyotaani, ikantziri: “¡Iyotaanari! ¿Iitaka ikantako-tziri Yotaantaniri-paeni, ikantzi: “Aririka ipokimataki Jeepatzii-toetani, riitaki jewatapaen-tsini Elías ipoki?”” ¹¹ Rakanaki Jesús, ikantzi: “Omaperotatya ikantziri, riitaki jewatapaen-tsini Elías ipoki, itampatzika-shire-tanta-paaki. ¹² Pikemi nokante naaka: Areewitaka Elías, tekatsi yotawakirini, osheki rowajankitee-takiri. Ari ikantee-teriri Itomi Atziri, osheki rowajankiteeteri rirori.” ¹³ Ari riyotee-yanakini riyotaani riitaki Juan Omitsiryaatantaniri ikenkitha-takotziri.

Retsiyatakotziri Jesús ewankari raahashiretziri peyari
(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Ikanta raretee-yapaani ipiyoteeyanira atziri. Poka-paaki apaani atziri iñeeri Jesús. Rotziwerowa-shita-paakari, ikantapaakiri: ¹⁵ “¡Pinkathari! Pineshironka-teenari notyomi, osheki ikamana-waetzi, antawo ikemaatsi-waetaka, itaawaeta-piintaka, ipiinka-waetzi nijaaki. ¹⁶ Namawitakanari piyotaani raawinteenarimi. Teemaeta imatziri.” ¹⁷ Ari rakanaki Jesús, ikantanaki: “Tee pikemijantee-yanitzii eero, pikinashi-waetaka. ¿Jempema okaateka piyote? Pama-kiri jaka pitomi.” ¹⁸ Ikanta ikijawakiri Jesús peyari, rooka-neeri ewankari. Etsiyata-kotanee. ¹⁹ Ikanta riyotaanipaeni Jesús raanakiri inteeneeni, rojampi-tanakiri, ikantziri: “¡Iyotaanari! ¿Iitaka kaari nomatantari naaka notsinampaeri peyari?” ²⁰ Ikantzi Jesús: “Tema tekira pawentaari kameetha Tajorentsi, rootaki kaari paawyaantari. Pikemi nokante: Okantawityaa eepichokiini pawentee-yaari Tajorentsi, aritaki poshirinkakiro ochempi, pikantero: ‘Pishirinki.’ Aritaki oshirinkanaki. Tema tekatsi kompitzi-motemini aririka pikemijanta-perote. Omaperotatya.*” ²¹ Roo kanteencha, aririka pikoyi petsiya-takota-kaeri oshiyariri irika ewankari, otzimatyee pamanaperotyaa kameetha, pitziwentyaari.”†

Rapiiteero Jesús ikamantakota ikami
(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

²² Ikanta raretee-yakani Jesús janta Tepoweniki, rapitakiri ikantziri riyotaani: “Ipimantee-tatyeeri Itomi Atziri. ²³ Ari rowamahaeteri. Roo awijawi-takyaa mawa kitejeri,

* 17:20 eepichokiini = oryaani-tatsiri oshiyawo okithoki “mostaza” † 17:21 Paminero Jempe Ikantee-tziro Ñaantsi-paeni okantakota ‘otsipajato ñaantsi-paeni’.

aritaki rañahae.” Antawo rowashiri-tanaka riyotaani-paeni ikemakiri ikantaki.

Ipineetziro rashita-kaetawori Tajorentsi-panko

²⁴ Ikanta rareetaka Jesús nampitsiki Capernaum, ari ipokaki shintsi-tatsiri ipaeteri koriki rashita-kaetawori tajorentsi-panko, rojampi-tapaakiri Pedro, ikantziri: “¿Ipinata-piintziro iyoteemiri ikashiya-kaetawori Tajorentsi-panko?” ²⁵ Ikantanaki Pedro: “Ipinata-piintziro.” Ikanta ipiyaa jempe ijeekaeyini, riitaki thaawako-tawaencha Jesús rojampi-tawaeri Pedro, ikantziri: “¿Iitaka pikenkishiryaaari Simón? ¿Iitaka ishintsi-tziri pinkathari-paeni ipinateri koriki? ¿Riima ishintsitzi isheninka-pero-paeni rirori? ¿Riima ishintsitzi itsipa-jatzi areetzinkari-paeni?” ²⁶ Ari rakanaki Pedro, ikantzi: “Riitaki ishintsi-tziri areetzinkari-paeni.” Ikantzi Jesús: “Ari okanta. Tema tee okowa-perota ipinatero isheninkatari rirori. ²⁷ Roo kanteencha, tee nokoyi ikijawaetyaa shintsi-tatsiri ipaeteri koriki. Piyaaate inkaariki pakachaate. Aririka pinoshikaki, pamina-paanteteri, aritaki piñeeri koriki. Paanakiniri shintsi-tatsiri ipaeteri koriki. Riitaki pipinawentyaari eeroka eejatzi naaka.”

18

Jempe itzimi riipero-tatsiri

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

¹ Ikanta riyotaani-paeni Jesús ipiyowenta-paakari, ari rojampi-takiri, ikantziri: “¿Yotaanari! Aririka ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi. ¿Itzimikama riipero-tatsi itsipatyaari ipinkatharite?” ² Ari ikaemaki Jesús apaani eentsi, ikatziyakiri jempe ijeekae-yakini rirori, ³ ikantziri: “Eerorika pipakahaero jempe pikanta paerani, eerorika poshiyaari jempe ikanta irika eentsi, eero ipinkathari-wenteemi Inkite-jatzi. omaperotatya. ⁴ Tema ikaatzit sinampa-shire-tatsini roshiyaari irika eentsi, riitaki riipero-taatsini jempe ipinkatharitee Inkite-jatzi. ⁵ Ikaatzit aakameetha-teeriri oshiyakariri eentsi rawentahaana, naaka raakameethataki.”*

Aririka antakaantero kaari-perori

(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶ “Eenitatsi-rika antakaerini kaari-perori oshiyakariri eentsi rawentahaana, okantashimaetya ithatakaeteri mapi ikentsiki, rowiinkae-takiri ocheenkaatzira inkaari.

⁷ Omaperotatya okowaenkate kepatsiki. Ari itzimaki antakaan-tayiteroni kaari-perori. Ashironkamatsiteerini

* 18:5 Pameniro ‘Jempe Ikanteetziro Ñaantsipaeni’ okantakota ‘Waerontsi’.

antakaan-teroni kaari-perori. ⁸ Rootakirika pako, piitzi pikaaripero-tanta, pipakahaero, pikimita-kaantero pitha-tyaatyee-romi, tema rootaki kameetha-tatsi pawijakopon-chokite, tee okameethatzi otzimawita apite pako, apite piitzi, rootaki kantakaan-teemi paata ashi powantee-yaawori pitahaeya. ⁹ Rootakirika poki pikaaripero-tantari, pipakahaero, pikimita-kaantero pojoryaatyeeromi, tema rootaki kameetha-tatsi pawijako-pityaakitee, tee okameethatzi otzimawita apite poki, rootaki kantakaan-teemi paata rookae-teemi opaamatakira sharinkaweni.”

Roshiya-kaawentee-tziri peyawitachari ipireetari
(Lc. 15.3-7)

¹⁰ “Paamaeya pimaninta-waetziri-kari oshiyayi-takariri eentsi. Tema raminakowentani Ronampiri tajorentsi itsipata-piintari Ashitanari Inkite-jatzi. ¹¹ Tema rootaki ipokantari Itomi Atziri rowawijaa-koyiteeri ikaatzi peyawiteen-chari.† ¹² Pikemi noshiya-kaawentemiro. Eenitatsi piratachari ikaatzi 100 ipireetari. Ikanta ipeyahaantaka apaani, ikaatanee 99 ipira. Rookanakiri 99 ipira ochempi-mashiki, jataki ithotyaako-teeri peyeenchari.‡ ¹³ Ikanta iñahaeri, antawo ikimo-shiretee rahaerira peyawiteen-chari, tema awijanakiro ikimo-shire-wentziri itsipa 99 ipira kaari peyachani. ¹⁴ Ari ikantari eejatzi Ashiteeri Inkite-jatzi, tee ikoyi ipeyahaan-tawaetyaa apaani oshiyakariri irika eentsi.”

Jempe ikanteeta rariperota-wakaeta

¹⁵ “Aririka ikaaripero-tzimotemi kemijantzinkari, piyaata-shiteri ijeekira apaniroeni, ari pikenkitha-waeta-kaeri, riyotan-tyaari oeta ikinakaa-shitakari. Aririka ikemimi pikaminayiriri, poshiya-kaanteeri riimi pirentzi okaakiini.§ ¹⁶ Rooma eerorika ikemimi pikaminaa-witariri, paanaki itsipa kemijantzinkari, eerorika apite, riitaki pitsipa-tyaari pikamineeri. Tema otzimatyee ikaate apite, eerorika mawa riitaki akakotemini pikamineerira.

¹⁷ Eerorika ikemimi pikaminaa-witari, pikamanteri maawoeni kemijantzinkari. Eekiro-rika riyaata-kaatyero, poshiya-kaanteri itsipajatzi atziri kaari pisheninkata, tema roshiyakari shintsi-tatsiri ipaeteri koriki. ¹⁸ Tema ikaatzi pishine-teeri eeroka jaka kepatsiki, riitaki ishineteete inkiteki. Riima kaari pishine-yitee eeroka jaka kepatsiki, eero ishineteete-tziri eejatzi janta inkiteki.

† 18:11 Iroka versículo tee oñahawotziro jempe rojankina-takoteetero otsipaki jankinarentsiki. ‡ 18:12 ipireetari = owisha = oveja § 18:15 kemijantzinkari = pirentzi

Omaperotatya. ¹⁹ Napiitero nokantemi: Aririka pikaate apite paapatziyakota-wakae-yaawo pikenkishiryaari pikowakotanteri, opoñaashitya pikowakoteri Ashitanari Inkite-jatzi, aritaki imatakaa-kimiro rirori. ²⁰ Jempe-rika ipiyota apite, teerika mawa atziri rawentaana, aritaki nojeekitari naaka janta notsipatari.”

²¹ Ikanta Pedro rojampi-tanakiri Jesús, ikantziri: “¡Pinkathari! Aririka rowaariperotena nokaatzira nokemijanteeyini, ¿jempema okaate nopeyakoteri nariperotantee-yaariri? ¿Apatziroma okaate 7?”* ²² Ari rakanaki Jesús, ikantanakiri: “Teera apatziro pipeyakoteri okaate 7, tema osheki papiiteri pipeyako-teeri.”†

Ikenkitha-takoe-tziri apite ireewita-tsiri

²³ “Iroka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, tema roshiya-kotari pinkathari ikowako-tziri romperatani ipinateeri rireewi-tziri. ²⁴ Ikanta retanakawo pinkathari ikowako-tziri ireewitziriri, ramaeta-paakiri ireewipero-tatsiri.‡ ²⁵ Tema tekatsi rayi ipinakowentee-yaari. Ikantanaki pinkathari: ‘Paanakiri irika atziri, iina, itomipaeni, eejatzi okaatzi tzimimo-tziriri, pipimanteri. Ari nahaeri naaka koriki ikaatzi rireewi-tanari.’ ²⁶ Ari rotziwerowanaka omperataarewo, ikantanakiri pinkathari: ‘Eero pipimantana, poyaawen-tawakina eepichokiini, aritaki nopinateemi.’ ²⁷ Ari ineshironka-tanakiri pinkathari irika romperatani, ikantziri: ‘Kameethataki, tee pireewitaana.’ Tema ipeyako-takiri okaatzi rireewi-tziriri. ²⁸ Ikanta riyaaatane omperataarewo, itonkiyo-takari ireewitziriri rirori eepichokiini. Roteeya-kentsi-tawakiri, ikantziri: ‘Pipinateena pireewi-tanari.’§ ²⁹ Ari rotziwerowa-shiwitanakari, ikantziri: ‘Poyaawentawakya eepichokiini, aritaki nopinateemi.’ ³⁰ Teemaeta ikoyi royaawentyaa, raanakiri, romonkyaa-kaantakiri, ikantziri: ‘Aritaki nomishitowa-kaanteemi aririka pipinateena.’ ³¹ Iñaakiri ikaateeyini, tee inimota-nakiri, jatanaki ikamantziri iwinkatharite. ³² Ikanta pinkathari, ikaemakaan-takiri

* **18:21** nokaatzi nokemijanteeyini = yeeyi † **18:22** Ikantakoe-tziri jaka “osheki papiiteri,” aririka apeyako-tante okaate 7, apiiteero 7, apiiteero 7, roojatzi 70. Eenitatsi oshiyakaa-wentari 7, rootaki kameetha-shiretaantsi. Tema akoyirika aripero-teeri owaaripero-teeri, eero apakayiro apeyakoteri rantzimo-teeri. ‡ **18:24** Ikantakoe-tziri jaka “ireewi-pero-tatsiri” rootaki oshiyawori akante rireewitaki ikaatzi 10,000 riyeekitaki koriki. Ari rantawae-wityaa osheki ojarentsi, eeromaeta ipinako-wenta. Irika osheki koriki iiteetziri “talento”, 40 kilo ikaatzi itenatzi. Tema apaani talento ranteta ipineeteri 20 atziri rantawaete apaani ojarentsi. § **18:28** eepichokiini = 100 denario

romperatani, ikantawakiri: ‘Eeroka kaari-perori. Nopeyako-takimiro pireewi-tana eeroka, pikantakina: poyaawenta-wakina.’³³ Ari pikantantemi eeroka, pineshironkante. ³⁴ Tema antawo ikijanaka pinkathari, ipajata-kaantakiri, romonkyaa-kaantakiri, ikantziri: ‘Aririka pipinateena eeroka, aritaki nomishitowa-kaanteemi.’³⁵ Ari ikanteemiri paata Ashitanari Inkite-jatzi, eerorika pipeyako-teeniri kameetha owaari-pero-tzimiri pikaatzira piyemijantzinkarite.”*

19

Tee okameethatzi rookaetero iinanteetari
(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

¹ Ari ithonka-nakiro Jesús riyotaantzi Tepoweniki, awijanaki intatsikiro Pareenkaariniki iipatsiteki Judá-paeni. ² Ipiyowentee-tawaari. retsiyatakota-kaapae osheki mantsiyari-paeni janta.

³ Ari ipokashi-takiri Inashitantaniri-paeni ikoyi ikompita-kaeyarimi Jesús, rojampi-tapaakiri, ikantziri: “¿Jesús! ¿Shinetaan-tsita-tsimá rookashi-waetyaawo iina atziri?”

⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantziri: “¿Tema piñaana-takotziri owakira rowetsikan-teeta-kariri atziri? Tema rowetsikaetaki shirampari eejatzi tsinani. ⁵ Ikanteetaki:

Eero ijeekae ewankari ashitariri, rayi iina,

Tema apaani ikantaneeyaa iwathaki okimi-tyaawomi
rowithaawakaatyeyaa.

⁶ Tema ikaatzi aawakaa-naachari teera apite ikantaneeyaa, apaani ikantana iwathaki. Rootaki eero okantanta rookaero atziri iina itsipata-kaariri Tajorentsi.” ⁷ Rapiitakiri Inashitantaniri rojampi-tziri, ikantziri: “¿Litakama ikantakotziri paerani Moisés, ikantaki:

Aririka rooka-wakaetyaa, otzimatyee ipaeteri jempe
ojankina-takota rooka-wakaan-tyaari?”

⁸ Ikantzi Jesús: “Okantakaawo pipiyatha-waeta, rootaki ishinetan-tzimirori Moisés pookiro piina. Tema paerani owakira rowetsikan-teeta-kawori maawoeni, tee ari okantyyaa. ⁹ Nokantzi naaka: Kaaripero-shiretaki ikaatzi ookashi-tawori iina, rooma iñeero-rika omayempitaki kantacha rookiro. Aririka aawiteeyaa roori itsipa oemi, omayempi-tzimo-takiri etawitari oemintari. Ari ikantee-yaari ahaeroni roori, mayempitaki rirori.”

* 18:35 piyemijantzinkarite = pirentzi

¹⁰ Ikantzi riyotaani: “Aririka okanta, eero rahaetzimi iinanteetari.” ¹¹ Ikantzi Jesús: “Riirika Tajorentsi kowakae-mironi aritaki pikematha-takiro. Teera maawoeni ikemath-eetziro jempe-rika okantakota aawakahaantsi. ¹² Eenitatsi atziri ari ikantzita itzimapaaki tee okantya rayi iina. Eenitatsi itsipa raathoki-teetziri, tee okantya rayi iina. Eenitatsi itsipa kowatsiri ijeekashiwaetyaa apaniroeni, tema ikyaaryoo-wenta-tziiri pinkathari-tatsiri inkiteki. Kowatsiri ikemath-atero nokantakiri, imatero.”

Itajonka-wentziri Jesús eentsi-paeni

(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

¹³ Ari ramaeta-paakiniri Jesús eentsi-paeni, ikantee-tapaakiri: “Nokoyi pamana-kotenari neentsite, poteyapatzii-toteri pitajonka-wenteri.” Ikantzi riyotaani Jesús: “Eero poñaashirenkiri Awinkatharite.” ¹⁴ Ikantzi Jesús: “Eero pikoshekari, nokoyi naaka ramaetenari eentsi. Tema ikaatzi oshiyako-tanaariri eentsi, riitaki ñahaeroni jempe ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi.” ¹⁵ Ikanta ithonkakiri Jesús roteya-patzii-totakiri eentsi-paeni, jatanee rirori.

Ewankari Ashaahantachari

(Mr. 10.17-31; Lc. 18.15-17)

¹⁶ Ari ipokapaaki apaani ewankari iñeeri Jesús, ikanta-paakiri: “¡Kameethari yotaantanirí! ¿litaka nanteeri ashi nowantee-yaawori nañaahae?” ¹⁷ Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “¿litaka pikantan-tanari ‘kameethari?’ Teera itzimi apaani kameethari, apatziro ikantakaawo Tajorentsi ikameethatzi. Pikoyi-rika ashi poyiro pañaahae, pimonkaa-yiteero ikantee-takiri Ikowakaan-teetaniki.” ¹⁸ Ikowanaki ewankari riyotakotero, ikantziri: “¿Otzimikama pikantziri?” Ikantzi Jesús: Eero powamaantzi. Eero pimayempitzi. Eero pikoshitzi. Eero pitheeya-kotanta.

¹⁹ Pipinkatha-teeri pipaapate eejatzi piniro.

Petakoteeyaari pisheninka poshiya-kaanteri petakota eeroka.

²⁰ Ikantzi ewankari: “Nomatakiro maawoeni iroka, roojatzi netanakawo paerani eeniro neentsi-tapaaki. ¿litakama koetyaa-chari nimaeka?” ²¹ Ikantzi Jesús: “Pikoyi-rika pitampatzika-shirete, piyaate, pipimantero maawoeni tzimimo-tzimiri, pipiri ashironkaenkari, tema okimiwi-takawo powahaantee-yaami inkiteki. Aririka pimatakiro pipoki, poyaatena.” ²² Ikanta ikemaki ewankari, owashiretanaka ipiyanaaha, tema ashaahantzinkari rirori.

²³ Ikantanakiri Jesús riyotaani: “Osheki opomeentsi-tzimo-tyaari ashaahantachari riyatee ipinkatharitee Inkitejatzi. Omaperotatya.” ²⁴ Rapiita-nakiro Jesús, ikantzi: “Tema osheki ipomeentsitawo ikyaakoetani ikyaant-yaawo oryaani omoo. Rii maperota-chani ashaahantzinkari ipomeentsi-teeyaawo ikyahae ipinkathari-wentantzira Tajorentsi.”* ²⁵ Ikanta ikemaki riyotaani-paeni, ari ipampoyeeyanakirini, ikanta-wakahaeyani: “¿Iitakama awijako-taatsini?” ²⁶ Ari raminanakiri Jesús riyotaani-paeni, ikantziri: “Eero rotsinampaero atziri-paeni, riima Tajorentsi tekatsi pomeentsi-tzimo-tyaarini rirori.” ²⁷ Ari rakanaki Pedro, ikantzi: “Irika nokaateeyini nokoyi noyaatanakimi, tema nookayi-tanakiro okaatzi tzimimotanari. ¿Iitaka ipineeteenari paata?” ²⁸ Ikantzi Jesús: “Aririka owakiratee paata maawoeni, ipinkatharitee Itomi Atziri ijeekan-teeyaawo owaneenka-tachari ijeeka-mento. Aritaki pikantee-yaari eerokapaeni pikaatzira poyaatakina, pipinkathari-wenteeri maawoeni ikaate icharini-teeyaari Israel, ikaatzira 12 rinashiyitaha. Omaperotatya. ²⁹ Tema eeniyitatsi awentahaanari, rootaki rookanta-nakawori ipanko, rirentzi, ritsiro, ashitariri, iina, reentsite, iipatsite. Aritaki iñahaero otzimimo-teeri osheki, ashi rowaero rañaažitee.† ³⁰ Roo kanteencha, eenitatsi nimaeka osheki etayiwi-tawori, riitakira impoetaa-tsini iñaažiteero. Eenitatsi itsipa impoeyi-tatsiri nimaeka, riitakira etayıtee-yaawoni iñaažiteero.”

20

Antawae-tatsiri chochoki-mashiki

¹ “Iroka okantakota ipinkathari-wentantee Inkitejatzi, oshiyariri atziri tzimatsiri ichochoki-mashite. Rananinkanaki ramine antawae-tatsini iwankiri-mashiki. ² Ikanta iñaaiki kowatsiri rantawaete, ikantakiri: ‘Petanakyaawo nimaeka pantawaete roojatzi tsireniiteeni, nopinatemi apaani koriki ikaatzi ipinatanta-piinteetzi rantawae-teetzira apaani kitejeri.’ Ikanteeyini antawae-rintzi: ‘Kameethataki.’ Rotyaantakiri iwankiri-mashiki.* ³ Ikanta ijenokii-tyaapaaki ooryaa eejatzi ipiyanaa ashitawori iwankiri-mashi nampitsiki. Iñaaape itsipa ikatziyeeyani tekatsi rantawaeri.† ⁴ Ikantapaakiri: ‘Piyaaete pantawaete nowankiri-mashiki, aritaki nopinatakimi okaatzi ipinatanta-piinteetzi.’ Jateeyakini rantawaete. ⁵ Ari

* 19:24 ikyaakoetani = camello † 19:29 otzimimo-teeri osheki = rookanaki-rika apaani, aritaki ipaeteeri 100; Waerontsi * 20:2 koriki = denario † 20:3 ijenokii-tyaapaaki ooryaa = ooryaa 3. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.)

ikantakiro itampatzika-tapaaki ooryaa, eejatzi iteenkanaki ooryaa.† 6 Ari ikantakirori eejatzi otsireniityaanaki, iñaapae atziri ijeekaeyini, tekatsi rantawaeri, rojampi-tapaakiri: ‘¿Tekatsima pantawaeri pijeekawaetashitantari kitejeriki?’§ 7 Rakaeya-nakini, ikantzi: ‘Tekatsi antawae-takaenani.’ Ikantzi rirori: ‘Piyaate pantawaete nowankiri-mashiki, aritaki nopinatakimi okaatzi ipinatanta-piinteetzi.’ 8 Okanta otsireni-tanaki, ikantakiri ashitawori iwankiri-mashi kempoyee-niriri iyorikite, ikantziri: ‘Pikaemeru maawoeni antawae-rintzi pipinateri apaani koriki ikaatzi ipinatanta-piinteetzi rantawae-teetzira apaani kitejeri. Riitaki petawakya pipinateri impoeta-paentsiri rantawaetzi, roojatzi pimatantakyaariri etakawori rantawaetaki amaetyaaka.’ 9 Ari ipokaeya-paakini impoeta-paentsiri rantawaetaki, eepichokiini rantawae-witaka ipineetakiri apaani koriki. 10 Ipokaeya-paakini etakawori rantawaetaki amaetyaaka, roshiya-kaantzi riitaki ipina-peroete. Tema te, ari roshiyakari itsipa-paeni jempe ikaatzi ipineetakiriri. 11 Ikanta ipinawi-teetakari, ikijanakiri ashitawori rantawaeri, 12 ikantanakiri: ‘Tee rantawae-perotzi impoeta-paentsiri, roo kanteencha imonkaa-takina pipinata-kinari, naaka atsipewi-takariri ooryaa.’ 13 Ikantzi ashitawori iwankiri-mashi: ‘Nosheninká, nopinatakimi kameetha, ¿tema nokantzi-takimi amaetyaaka nopinatemi apaani koriki? 14 Irika apaani koriki nopinatzimiri, piyaatee. Tema naaka nintashi-tacha nopinateri apaani koriki impoeta-paentsiri rantawaetzi, 15 ¿Eeroma omata nopinatante nokoyiri naaka? ¿Pikijako-neenta-tyaawoma noneshironka-tantzi naaka?’ 16 Tema osheki jewatatsiri iñaayiteero, tema riitaki impoeta-tsini. Eenitatsi osheki impoeyi-tatsiri iñaayiteero, tema riitaki jewatatsini. Tema osheki ikaemawitee, roo kanteencha eepichokiini ikaate riyoshii-teeteri.” *

Rapiitakiro Jesús ikamantakota rowamahaeteri

(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

17 Ikanta itonkaanee Jesús riyaaero Aapatziyaweniki, riitaki itsipatanaa 12 riyotaani, ikantakiri awotsiki: 18 “Aatatziira Aapatziyaweniki. Ari raakaan-teeteriri Itomi Atziri, rayiri reewari Ompera-tajorentsi-taarewo, itsipatayaaari Yotaantaniri, riitaki iyakowenterini rowamahaeteri.

† 20:5 itampatzika-tapaaki ooryaa = ooryaa 6, iteenkanaki ooryaa = ooryaa 9. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.) § 20:6 otsireniityaanaki = ooryaa 11. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.) * 20:16 Paminiro Jempe Ikantee-tziro Ñaantsi-paeni okantakota ‘inashiyita ñaantsi-paeni’.

19 Rowawijaa-kiniri itsipa-jatzipaeni atziri rowashiya-mintha-waetyaari, ipajawaeteri, ikentako-takiri. Roo awijawi-takyaa mawa kitejeri, aritaki rañahae.”

Ikoyiri Jacobo eejatzi Juan

(Mr. 10.35-45)

20 Okanta iina Zebedeo opokashi-takiri Jesús, otsipatakari otomi-paeni, irika Jacobo eejatzi Juan. Otziwerowa-paaka, okantapaakiri: “Nokoyi pineshironkatena.” 21 Ari rojampi-tanakiro Jesús, ikantziro: “¿Litaka pikowako-tanari?” Okantzi roori: “Tema rooteentsi pipinkatharentsite eeroka, nokoyi itsipatemi notyomi ipinkathari-wentante, ijeekimotemi apaani pakoperoki, riima itsipa ijeeki pampateki.” 22 Ikantzi Jesús: “Teera piyotziro oeta pikowako-tanari. Tema osheki nokemaatsi-tyaari naaka. ¿Arima pamawe-takiro eeroka okaatzi pikemaatsi-tyaari? ¿Arima poshiya-kina nokami naaka?” Ikanteeyini: “Aritaki nomatakiro.”† 23 Ikantzi Jesús: “Omaperotatya, tema rooteentsi pikemaatsityaawo okaate nokemaatsi-tyaari naaka. Rooma pitsipa-tenarika apinkathari-wentante pijeeki apaani nakoperoki, itsipa nampateki, teera naaka nintakae-yaawoni itzimi notsipa-tyaari, apatziro riyotzi Ashitanari jempe itzimi ikashiya-kaakiri.”‡ 24 Ikanta ikemaeyakini itsipa riyotaani, ikijeeta-nakiri Juan eejatzi Jacobo. 25 Ipiyota-neeri Jesús riyotaani-paeni, ikantziri: “Piyoteeyini eeroka jempe ikanta iwinkatharite itsipa-jatzipaeni, osheki rompera-tanta. Ari roshiyari eejatzi riipero-tatsiri ipinkatha-teetziri rirori. 26 Rooma eeroka-paeni, aririka pikoyi piriiperote, poshiya-kotyaari jempe ikanta omperataarewo. 27 Roorika pikoyi peewata-kaante, poshiya-kotyaari ompereetari. 28 Tee roo ipokant-yaari Itomi Atziri rompera-tantyyaa, roo ipokantakari roshiya-kotyaari ompereetari, ikamawentante, riitaki pinakowentan-tatsini, rookakaa-wenteeri maawoeni.”

Ramina-kahaeri apite mawityaakiri

(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

29 Ikanta rawijee-yanakini Kashiryariki, osheki atziri oyaatana-kiriri. 30 Ari ijeeki awotsi-nampiki apite mawityaakiri. Kemaki rirori, ikanteetzi: “Ari ikinapaaki Jesús jaka awotsiki.” Rootaki ikaeman-tanakari, ikantzi: “¡Pinkatharí, Ikashiyakaetani pinkatharini David,

† 20:22 Tema iroka ikantawita Jesús: “¿Arima pimatakiro eeroka piriro kepishaari okaate niriri naaka? ¿Arima poshiya-kina omitsiryaaateetena naaka?”

‡ 20:23 Tema iroka ikantawita Jesús: “Omaperotatya, aritaki pimatakiro piriro niriri naaka, aritaki poshiya-kina romitsiryaaateetena naaka.”

pineshironka-teena naaka!”³¹ Osheki ikijatha-witee-takari. Tee imaeritzi, eekiro icheraanakitzi ikaemi: “¡Pinkatharí, Ikashiyakaetani pinkatharini David, pineshironka-teena naaka!”³² Katziya-paaka Jesús, ikaemakiri ikantziri: “¿litaka pikoyiri?”³³ Ikanteeyini rirori: “Pinkathari, nokoyi naminee kameetha.”³⁴ Antawo ineshironka-tanakiri Jesús irika mawityaakiri, ipampita-kiri rooki. Apathakiroтана aminanee kameetha, royaata-nakiri Jesús.

21

Rareetan-takari Jesús Aapatziyaweniki
(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Tema okaakitzi-matapaaki rareetan-tyaari Jesús Aapatziyaweniki. Tema areetee-yakani Chochoki-pankoniki omontetakari ochempi Yeenkae-toni. Ari rotyaantakiri Jesús apite riyotaani, ² ikantakiri: “Piyaate nampitsiki amontetakari, ari piñero othatakotyaa ikyaakoetari otsipata-kyaari iryaani. Pithataryaa-kotapaakiro, pamakinawo.*³ Eenitatsirika ojampitawakimini, pikantanakiri eeroka: ‘Ikowatziro pinkathari. Aritaki roepiyeemiro.’”⁴ Ari omonkaatari rojankina-takiri paerani Kamantan-taniri, ikantaki:

⁵ Pikaman-teero maawoeni Kijakowentoni-jato, pikantero: Awotsikitaki Piwinkatharite ipokashi-takimi, Itsinampa-shiretaki ipokaki ikyaakotaka, Ewonkiri raakahae-tziri tenari.

⁶ Ikanta riyataanaki apite riyotaani, imatakiro okaatzi ikantawa-kiriri Jesús. ⁷ Ramakiro ikyaakoetari itsipataakiro iryaani. Rowanki-takiniri maathaantsi imitzikaaki, ikyaako-tanakari Jesús. ⁸ Ikanta atziri-paeni jeekaentsiri janta, romaanka-shita-nakiri iithaaripaeni awotsiki jempe ikinanaki. Eenitatsi itsipa chekaneen-tsiri inchashi romaanka-shitanakiri rirori. ⁹ Tema ikaatzi atziri jewateentsiri, ikaatzi oyaatakiriri itaapiiki, ikaemaeyini, ikantzi: ¡Jame apinkatha-teeri Ikashiyakaetani pinkatharini David! ¡Tajonka-wentantaniri, tema Pinkathari otyaanta-kiriri!

¡Jame apinkatha-teeri Inkite-jatziwé!†

¹⁰ Ikanta rareeta-paaka Jesús Aapatziyaweniki, rojampitawakaanaka ikaatzi nampitawori, ikanteeyini: “¿Jempema iitaka irika?”¹¹ Tzimatsi kantaneen-tsiri: “Riitaki Jesús, Kamantan-taniri, poñaachari Kashiyakaa-weniki jeekatsiri Tepoweniki.”

Romishitoyiri Jesús pimantawaetatsiri tajorentsi-pankoki
(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

* 21:2 ikyaakotari = burro, pollino, asno

† 21:9 Jame apinkatha-teeri = Hosana; Waerontsi

¹² Tema kyaapaaki Jesús tajorentsi-panko, romishitowa-paakiri pimanta-tsiri, eejatzi ikaatzi amananta-tsiri. Rotatsinka-yitapaakiro rowantariri koriki, ari ikimitzitakawo jempe rowaetziri jamomo-paeni. ¹³ Ikantapaakiri: “Rojankinee-takiro paerani iñaawaetzi Tajorentsi, ikantzi:

Nopanko iroka, aritaki ramana-piinteetena.

Roo kanteencha eerokapaeni, aritaki pamatawi-tanta-piintaki pipimantawae-yitzi, poshiya-kaantakiro koshintzi-panko.”

¹⁴ Ari ipokaeya-paakini tajorentsi-pankoki osheki mawityaakiri, kijopookiri, maawoeni retsiya-takota-kaayi-teeri.

¹⁵ Tema ipampoyeeyanakironi okaatzi rantakiri Jesús. Ari ikaemae-yanakini eentsi-paeni, ikanteeyini:

¡Jame apinkatha-teeri Ikashiyakaetani pinkatharini David!

Roo kanteencha reewarite-paeni Ompera-tajorentsi-taarewo, eejatzi Yotaantaniri, ikijeeya-nakani rirori, tema tee inimotziri. ¹⁶ Rojampi-teeta-nakiri Jesús, ikantee-tziri:

“¿Pikemakiro ma ikantee-yirini ewankari-paeni?”

Ikantzi Jesús: “Nokemakiri. ¿Tema piñaana-tziro eeroka jankinarentsi? kantatsiri:

Riitaki eentsi-paeni eejatzi ikaatzi thotatsiri iteni,

Pimatakaakiri ipinkatha-yiteemi.”

¹⁷ Ari rawijanaki Jesús, ikinanakiro Ashironkaaweniki. Ari imaaki janta.

*Riyakatziro Jesús pankirentsi kaari kithoki-tatsini
(Mr. 11.12-14,20-26)*

¹⁸ Okanta okitejeta-manee, ipiyaawo Jesús nampitsiki. Ari itasheya-paaki niyanki awotsi. ¹⁹ Iñaapaaki awotsi-nampiki pankirentsi, riyaaata-shita-nakiro, iñaatziro tee okithokitzi, iyoshii-tashita oshi. Ikantanakiro: “Ashi powaero eero pikithokitee.” Okanta pankirentsi, kamashi-tanaki. †

²⁰ Ikanta iñaakiro riyotaani, ari ipampoyeeyanakironi, rojampi-tanakiri, ikantziri: “¿Litaka okamashi-tanta-nakari pankirentsi?”

²¹ Rakanaki Jesús, ikantziri: “Omaperotatyá nokantemiri, kyaaryoo-rika pawenteena, eerorika pikijoshire-waetzi, aritaki pimateero eeroka, aritaki awijanakiro jempe okanta piñaakiro pankirentsi. Kantacha piñaanatero ochempi, pikantero: ‘Pishirinki ochempi, pipiinki inkaariki.’ Aritaki omatakyaa.

²² Tema okaatzi pikowako-tanteeri pamananiki, aririka pawentaa-nakyaari Tajorentsi, aritaki ipakimiro.”

† 21:19 pankirentsi = higuera

Itajorenka Jesús

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³ Ikanta rareetaawo Jesús Tajorentsi-pankoki, riyotaan-tapae. Ari ipokakiri reewarite Ompera-tajorentsi-taarewo, eejatzi antaripero-paeni, rojampi-tapaakiri: “¿Litaka otyaanta-kimiri poñaahantero pitajorenka?” ²⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantziri: “Eejatzi naaka eenitatsi nojampi-temiri. Aririka pakakinawo, aritaki nokantakimi iita otyaanta-kinari. ²⁵ Tema romitsiryaa-tantaki paerani Juan, ¿litaka otyaanta-kiriri? ¿Riima Tajorentsi? ¿Atzirima?” Ari ikanta-wakahae-yanakani: “Aririka akanteri Tajorentsi otyaantakiri, aritaki ikantanakae: ‘¿litakama kaari pikemijanantari?’ ²⁶ Aririka akante: ‘Atziri otyaantakiri,’ aritaki ikijanakae atziri-paeni.” Tema ikanteeyini atziri-paeni Kamantan-tanirini Juan. ²⁷ Ari ikanteeyini: “Tee niyotziro.” Ikantzi Jesús: “Pikimitaka eerokapaeni tee pikoyi pikaman-tenawo, eejatzi naaka eero nokaman-tzimiro iita otyaanta-kinari.”

Ikenkitha-takoe-tziri apite itominteetari

²⁸ Ikantzi Jesús: “¿Jempema okantzi-motzimi eeroka-paeni iroka? Eenitatsi atziri tzimatsiri apite itomi. Okanta paata ikantakiri itomi: ‘Notyomi, piyaate pantawaete pankirentsi-mashiki.’ ²⁹ Ikantzi itomi: ‘Tee nokoyi.’ Roo ojamaniityaanaki, opiyimo-taari itomi, jataki rantawaetzi. ³⁰ Opoñaashita ikantakiri itsipa itomi. Ikantanaki rirori: ‘Ari nomatakiro Pawa.’ Teemaeta riyaatzi. ³¹ ¿Itzimikama itomi antakirori ikowakiri ipaapate?” Ari ikanteeyini: “Riitaki antakirori retakari romperatari.” Ikantzi Jesús: “Rootaki awijeemini ipinkathari-wenteeri Tajorentsi mayempiro-paeni eejatzi shintsita-piinta-tsiri apiri ayorikite rotyaanteniri wirakocha-paeni. Omaperotatya. ³² Tema ipokawitaka paerani Juan, ikamanta-witakimi pikameetha-shire-tantee-yaari, roo kanteencha tee pikemijanta-wakiri. Riima ikaatzi shintsita-piinta-tsiri apiri ayorikite eejatzi mayempiro-paeni, okemijantanaki. Piñaawi-takari eerokapaeni, teemaeta pipakaero jempe pikanteeyani, pikemijanan-teeyairi.”

Kaari-pero-shireri antawae-rintzi

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³ “Pikemi napiitero noshiya-kaawentemiro: Eenitatsi atziri pankitzirori chochoki-mashi, itanto-takotakiro maawoeni othapiki, rowetsika-shitakiro ikawirinkaaterowa paata, rowetsikaki eejatzi pankotsipenchakii raminakowentantyaawori. Raminaki atziri aminironi iwankiri-mashi. Jataki rirori inteena. ³⁴ Okanta okithoki-paetetaki chochoki,

rotyaantaki romperatani rahaate. ³⁵ Ikanta antawae-rintzi-paeni aminirori pankirentsi-mashi, iñaawakiri ipokaki omperataarewo, ipajawaetaki apaani, rowamaaki itsipa, ishemyaakiri itsipa. ³⁶ Rotyaantaki itsipa romperatani, osheki ikaatzi. Ari ikimita-wakiri eejatzi rirori. ³⁷ Ari roweyaantakawo rotyaantakiri itomi-perori rirori, ikantzi: ‘Aritateekima ipinkatha-tawakiri notyomi naaka.’ ³⁸ Ikanta iñaawakiri antawae-rintzi ipokaki itomi, ikanta-wakahaeyani: ‘Irika ashitee-yaawoni paata pankirentsi-mashi. Jame owamayiri, ayiroota aaka.’ ³⁹ Roteeya-wakiri, raanakiri othapiki pankirentsi-mashi, rowamaakiri. ⁴⁰ Aririka ipokanaki ashitawori iwankiri-mashi, ¿jempema ikante-rika antawae-rintzi-paeni?” ⁴¹ Ikanteeyini rirori: “Otzimatyeerowamahaeteri kaari-perori, raminee itsipa riiperori amineeroni pankirentsi-mashi, riitaki otyaanta-piinteeniriri okithoki iwankiri.”

⁴² Ikantzi Jesús: “Tema piñaana-tziro Jankinarentsi, ikan-teetzi:

Imaninta-witakawo mapi owetsikirori pankotsi,
Roo kanteencha rowatzikae-teero mapi pankotsi-nampiki,
ikimita-kahae-taawo roomi tzinka-mintsi.
Riitaki Awinkatharite Tajorentsi owatzikaerori onampi-naki,
Rootaki apampoyaawentan-tariri.”

⁴³ “Rootaki nokantan-tyaari naaka: Eero ipinkathari-wenteemi eeroka Tajorentsi, riira ipinkathari-wentee itsipajatzipañi jempe itzimi oshiyaawori pankirentsi okithokitzi ikemijanteera. ⁴⁴ Tema ikaate aashiraa-tantee-yaawoni mapi, aritaki itankapaaki. Riima ikaate anawyahaeri mapi, aritaki ooweteeri.”

⁴⁵ Ikanta reewarite Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi Inashitantaniri, riyotaki riitaki ikemakaetaki. ⁴⁶ Ari ikowawi-tanaka raakaan-terimi, teemaeta imatziro, osheki ithaawan-takari atziri-pañi. Tema ikanta-shire-teeyini atziri Kamantan-taniri irika Jesús.

22

Roshiya-kaawentee-tziri aawakaa-chari

¹ Ari rapiita-neero Jesús roshiya-kaawentziro riyotaantzi. Ikantzi: ² “Iroka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiyari pinkathari oemoshirenkiriri itomi raawakaa. ³ Rotyaantakiri romperatani, ikamanteri pokatsini roemoshirenkyaa. Teemaeta ipokaeyini ikaemakaantani. ⁴ Rotyaanta-witaka itsipa romperatani, ikantawakiri: ‘Pikanteri nokaemakantani ipoki royaa, nowamaaki wathan-tzi nopira, noemoshirenka-tziiri

notyomi raawakaeyaa. Tema wetsikaka maawoeni.*
 5 Roo kanteencha irikapaeni ikaemakaantani, osheki ipiyatheeya-kani. Jatayitaki rowaneki, itsipa ikinaki ipimanta-waetzi. 6 Eenitatsi itsipa owajankitaa-kiriri omperataarewo, rowamaakiri. 7 Ikanta ikemaki pinkathari, antawo ikijanaka, rotyaantaki rowayirite, ithonkakiri owanteen-tsiri, itayitakiri inampi. 8 Ikanteeri itsipa romperatani: 'Tema wetsikaka maawoeni oemoshirenkanyaari, tee nokowaneeri ipokaeyini ikaatzi nokaema-kaanta-witakari. 9 Piyaate awotsiki-paeni, pikanteri ikaate piñeeri ipokanakiita oemoshirenkyaa.' 10 Jataki omperataarewo, ipiyotaki ikaatzi iñaakiri: kameetha-tatsiri eejatzi kaariperotatsiri. Piyotee-yapaakani oemoshirenka-chani.

11 Ikanta raminakiri pinkathari ikaatzi pokaentsiri. Iñaatzii ojatekaen-chari tee ikithaatawo rowaneenka-tashi-tyaari aawakaa-chani. 12 Ikantakiri: 'Nosheninka, ¿jempema pikanta pikyaan-takari jaka tee pikithaatawo powaneenka-tashitanyariri notyomi?' Ari imaeritaki, tee raki. 13 Ikantakiri romperatani: 'Poojo-wakoteri, poojo-yitziteri, pookiri otsirenikaakitakira, ari riraawae-tyaa, ratsikae-kiwaetyaa, ikemaatsi-waeteeyaa.' 14 Tema osheki ikaemawi-teetyaa, roo kanteencha eepichokiini riyoshii-teete."

Ikenkitha-takoe-tziri koriki ipineetziriri pinkathari
 (Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

15 Ikanta riyaaatee-yeeni Inashitantaniri. Ari ikenkithawaeteeyini, ikanteeyini: "¿Jempema akinakaeroka akompita-kaant-yaariri Jesús?" 16 Rotyaantaki riyotaani Inashitantaniri itsipatakari raapatziyani Herodes, ikantapaakiri Jesús: "Yotaantaniri, okaatzi piyotaan-tziri rooperotaki iroka, rootaki riyotakoe-tanyariri kametha Tajorentsi. Tee pikemijantziro ikantayi-tziri atziri, tee piñaawae-tziro pinimota-kaant-yaariri. 17 Pikantena iitaka pikenkishiryaari eeroka: ¿Kameetha-tatsima apiri koriki ikaatzi ishintsi-tantziri iwinkatharite wirakocha-paeni?"†
 18 Riyotawakiri Jesús ikenkishiryaari, ikantziri: "Owapeyimotan-tanirí. ¿Iitaka piñaantan-tanari? 19 Poñaayinari koriki pashita-kaariri Pinkathari." Ari ramaeta-paakiniri koriki.‡
 20 Rojampi-tanakiri, ikantziri: "¿Iitaka ashitawori iwaero jaka? ¿Iitaka ashitawori roshiya-kaawo?" 21 Ikanteeyini: "Rashi iwinkatharite wirakocha." Ikantzi Jesús: "Tema riitaki iwinkatharite wirakocha ashitari, pantant-yaanariri ishintsi-tzimiri, pipinateri. Riima ikaatzi rashitari

* 22:4 nopira = toro † 22:17 iwinkatharite wirakocha-paeni = César ‡ 22:19 koriki = denario

Tajorentsi, pantant-yaanari ishintsi-tzimiri rirori.” ²² Ikanta ikemaeyakini ikantakiri Jesús, ari ipampoyeeyanakirini rooka-nakiri. Jateeyeeni.

Rojampi-takowentee-tziro rañahae kamatsiri
(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

²³ Tekira awiji iroka kitejeri, ipokaeyakini Sadoc-paeni iñeeri Jesús. Riitaki Sadoc-paeni kantatsiri: “Eero rañahae kamayita-tsiri.” Rojampi-tapaakiri Jesús, ²⁴ ikantziri: “Yotaantaniri, rojankinataki paerani Moisés, ikantzi: ‘Aririka ikami atziri, eerorika rowakayiro iina, kantacha rayiro rirentzi, rowakahaero. Ikimita-kaanteeri riimi ashityaarini rirentzi kamaentsiri.’” ²⁵ Jame akantawaki: Eenitatsi kaatatsiri 7 rirentzi. Etawori itzimi raaki iina, tekira rowakayiroota iina kamaki, rahaero itsipa rirentzi. ²⁶ Ari ikantakari eejatzi apiteta-neentsiri rirentzi. Eejatzi itsipa mawataneen-tsiri. Ari ikantakari maawoeni ikaatzira 7. ²⁷ Okanta paata kamae roori tsinani. ²⁸ Aririkami rañayitee paata kamayita-tsiri, ¿itzimikama oeminta-pero-tyaari tsinani? Tema maawoeni ikaatzira 7 iinanta-witakawo.”

²⁹ Rakanaki Jesús, ikantziri: “Pikinakaa-shitakawo eeroka, tee piyotakotziro Jankinarentsi-perori, tee piyotakotziro ishira Tajorentsi. ³⁰ Aririka rañayitee kamayita-tsiri, eero itzimi aawakae-yitaa-chani. Roshiya-paeyaari Ronampiri Tajorentsi janta inkiteki. ³¹ ¿Tema piñaanatakotziro jempe okantyya aririka rañahae kamayita-tsiri? Iroka ikantzi Tajorentsi, iñawaetzi:

³² Naakataki Itajorentsite Abraham, Isaac, eejatzi Jacob. Ari ayotziri añaaitsi rirori, tema tee imatziro kaminkari ipinkathateri Tajorentsi, apatziro ipinkatha-tziri añayita-tsiri.” ³³ Ikanta ikemaeya-kirini Jesús ikantaki, ipampoyeeyanakirini, ikanteeyini: “Omaperotatya okameethatzi riyotaan-tziri.”

Otzinkami-perori Ikantakaan-teetani
(Mr. 12.28-34; Lc. 10.25-28)

³⁴ Ikanta ikemaki Inashitantaniri kameetha rakakiri Sadoc-paeni rojampi-takiriri, piyotee-yakani rirori. ³⁵ Ikanta apaani piyoteen-chari, riijatzi yotakotzirori Ikantakaan-teetani, ipokashi-takiri Jesús rojampiteri, ikoyi ikompitakaeyarimi, ikantapaakiri: ³⁶ “Yotaantaniri, ¿otzimikama otzinkami-perori Ikantakaan-teetani?” ³⁷ Rakanaki Jesús, ikantziri: “Piwinkatharite irika Tajorentsi, otzimatyee Pininta-pero-teeri, pininta-shire-teeri, pininta-shintsiteeri. ³⁸ Rootaki iroka otzinkami-perori Ikantakaan-teetani. ³⁹ Ari oshiyawo apiteta-neentsiri, kantatsiri: Petakoteeyaari pisheninka, poshiya-kaanteeri pineshironka-tziro eeroka

piwatha. ⁴⁰ Tema iroka apite nokanta-kimiri, rootaki otzinkami-perori, rootaki poñaachari otsipaki Ikantakaan-teetani eejatzi okaatzi rojankina-takiri paerani Kamantan-taniri-paeni.”

¿Iitaka charini-tariri Jeepatzii-toetani?
(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ Imatanakiri rirori Jesús, rojampi-tanakiri Inashitan-taniri ikaateeyinira ipiyoteeyani, ⁴² ikantziri: “¿Iitaka pikenkishiryaaakotariri eeroka Jeepatzii-toetani? ¿Jempema itzimika awaejatzite ikashiya-kaetakiri paerani icharini-tyaari?” Ikanteeyini Inashitantaniri: “Riitaki pinkatharini David ikashiya-kaetakiri.” ⁴³ Ikantzi Jesús: “¿Iitakama oñaawae-takaan-takariri paerani Ishire tajorentsi pinkatharini David, roshiya-kaantziri Iwinkatharite? Ikantaki paerani: ⁴⁴ Iñaawae-tanaki Pinkathari, ikantawaeri Nowinkatharite: PijeeKapae nakoperoki apinkathari-wentante, Roojatzi nowajankitaan-teeyariri kijaneentzimiri, Ari rotziwerowa-shitee-mi, ipinkatha-teemi.

§ ⁴⁵ Imatzitakawo David ikantaki: ‘Nowinkatharite irika.’ ¿Jempe ikantyaaka icharini-tyaari?” ⁴⁶ Ari imaeriteeyanakini tee raki. Thaawa-shire-teeyanakini, tekatsi kowatsini rojampi-taneeri.

23

Ikenkitha-takotziri Jesús Iyotaan-taniri eejatzi Inashitantaniri
(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

¹ Ari ikenkitha-takaakiri Jesús piyowenta-kariri, eejatzi riyotaani-paeni, ikantzi: ² “Paminiri Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, riitaki yotako-pero-tzirori ikantakaan-tani paerani Moisés.* ³ Pikemijanteri okaatzi ikantemiri, tee okamethatzi poshiya-kotyaari okaatzi rantayi-tziri, tee imonkaa-tziro rirori okaatzi ikantziri. ⁴ Omaperotatya opomeentsita okaatzi ikowakaemiri panteeromi. Teemaeta ipomeentsi-tyaawo rirori imayiteero. ⁵ Rantashi-yitawo ikoyi iñaantee-tyaariri. Osheki rashi-minthatari mashitsimonki jempe rotetee-tziro Jankinarentsi-perori iwichakotziro ishempaki, eejatzi ipankaki. Rowaneenkakaa—kiyitziro iithaari ishirikaki manthantsi. ⁶ Rashi-minthatawo rojatekaeteri niyanki jempe rowae-yaani isheninka. Ari roshiyari aririka riyaaate pankotsiki

§ 22:44 Ari rotziwerowa-shiteemi, ipinkatha-teemi. = Ari pimakoryaa-yitzi-tantee-yaari * 23:2 yotako-pero-tzirori ikantakaan-tani Moisés = ijeekantawo ijeeka-mento Moisés

ipiyota-piinteetaha. ⁷ Ikoyi pinkathari rowethata-piintee-tyaari aririka iñahaeteri. Ikoyi ikanteri atziri-paeni: ‘¡Yotaantaniri!’[†] ⁸ Tee okameethatzi pikoyi eeroka ikanteetemi: ‘¡Yotaantaniri!’ Apatziro ikantakaawo yotaanta-tsiri, riitaki Jeepatzii-toetani tekatsi itsipa. Rooma maawoeni eeroka-paeni kimiwi-taka pirentzita-wakaeyaami. ⁹ Tema jaka kepatsiki tee okameethatzi pikanta-shiwae-tyaari pisheninka: ‘¡Ashitanari!’ Tema apatziro ikanta Ashitzimiri Inkite-jatzi. ¹⁰ Tee okameethatzi eejatzi ikanteetemi: ‘¡Nowinkatharite!’ Tema apatziro ikanta piwinkatharite, riitaki Jeepatzii-toetani. ¹¹ Ikaatzi kowatsiri ririiperote, roshiyakotyaari rompera-teetani. ¹² Ikaatzi kowashi-waeta-chani ipinkatheeteri, aritaki itsinampa-shire-takae-teeri. Riima tsinampa-waewi-tachari nimaeka riitaki ipinkatharita-kahae-teeri paata.

¹³ ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitananiri, owapeyi-motan-taniri! Potzika-yitakiri koyirori ipinkathari-wenteeri Inkite-jatzi. Eero pikyahae eeroka jempe ipinkathari-wentantee Tajorentsi, teemaeta pishinetziri itsipa ikyaayitee rirori. ¹⁴ ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri! Pameenta-shitakawo paapitha-tziro opanko kinankawo, rootaki pojamaninkan-tawori pamana-piintawita eero riyotan-teetzimi. Tema antawo rowajankitahae-teemi.[‡] ¹⁵ ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri! Osheki pishintsiyitakiri itsipajatzipaeni roshiyakotee aaka Judá-paeni, piyotaakiri rowapeyi-motantyya rirori. Aritaki roshiyakotee-mi eeroka ratsipe-teeyaawo sharinkaweni.

¹⁶ ¡Ashironkaa-matsiteemi oshiyakariri mawityaakiri rakathata-wakahae-yaani! Kantatsiri: ‘Aririka ipaeryahaetero tajorentsi-panko, ikanteete: rowajankiteena Tajorentsi-panko-weri eerorika nomatziro nokantziri. Pikantzi: tekatsi oetyaa eerorika imonkaa-teetziro. Rooma aririka ipaeryahaeteri ooro jeekatsiri tajorentsi-pankoki, pikanta-piintaki: Otzimatyee ranteetero ikantee-takiri.’ ¹⁷ ¡Majontzi-shirerí, mawityaaki-shirerí! ¿Riima ooro kowapero-tachari? Kaari, roo kowapero-tacha tajorentsi-panko otajorentsi-takaeri ooro. ¹⁸ Pikantzi eejatzi: ‘Aririka ipaeryahaetero taapoki-mentotsi, ikanteete: ‘Rowajankiteetena Ataapiintziniri taapoki-mentotsiki eerorika nomonkaa-tziro nokantziri. Terika imonkaa-teetziro, tekatsi pikante. Rooma aririka ipaeryahaeteri

[†] 23:7 Yotaantaniri = Rabí [‡] 23:14 Paminiro ‘Jempe Ikantee-tziro Ñaantsi-paeni’ okantakota ‘Otsipapaeni ñaantsi-paeni’.

ipireetari itahaetziri taapoki-mentotsiki, pikanteeyini: Oztimatyee ranteetero ikantee-takiri.’¹⁹ ¡Majontzi-shireri, mawityaaki-shireri!, ¿Riima ipireetari kowapero-tachari? Kaari, roo kowapero-tacha taapoki-mentotsi otajorentsi-takaeri itahaetziri.²⁰ Ikaatzi paeriirori taapoki-mentotsi, ithonkiri ipaeryaakiri ikaatzi itahaetziri janta.²¹ Ari ikanta ikaatzi paeriirori tajorentsi-panko, ithonkiri ipaeryaakiri ikaatzi tzimantawori.²² Ikaatzi paeriirori inkite, ithonkiro ipaeriuro ijeekinta Tajorentsi, roshiya-kaakawo riimi Tajorentsi ipaeryaaki.

²³ ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitan-taniri, owapeyi-motan-taniri! Pipapiintziri Tajorentsi owoshinikan-teetari. Teemaeta pantziro kowapero-tachari ikowakahaetzimiri: Pikameetha-shirete, pineshironka-tante, pawentaa-shire-teeyaari. Rootaki kowapero-tachari pantayi-teero, eero pipakae-maetawo panteniri kowapero-tachari. §²⁴ ¡Mawityaakiri akathata-wakaa-chari. Oshiyakariri pankinawentariri shikiriyaa-niki eero riraako-tantari, roo kanteencha riraako-waetakiri ipira ikyaakoetari.*

²⁵ ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri! Poshiyakawo iraamentotsi eejatzi owamentotsi, okitewita jenokira, rooma inthomoekira kepatsitaki. Aritaki pikantakari eeroka iñeetzimi kameethashiretakimi, tema eeroka koshintzi, pikowa-piintakiro pinintaa-waetyaa apaniroeni.²⁶ ¡Mawityaakiri Inashitantaniri! Poshiya-kaantyyaa posheta-piintziro inthomoeki piraa-mento eejatzi powamento, okitetantyyaari jenokira.

²⁷ ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitan-taniri, owapeyi-motan-taniri! Poshiyakawo okitamaawita rowantee-tariri kaminkari, owaneenkawitaka jenokira. Rooma inthomoeki ari ojeekiri itonki-pooki kaminkari, shityeen-kataki.²⁸ Ari pikantakari eeroka, iñaawitakimi atziri pantakiro kameethari, tema owapeyi-motan-taniri eeroka, kaaripero-shire-takimi.

²⁹ ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitan-taniri, owapeyi-motan-taniri! Tema powetsika-pirini-tziro ikiteetzirira Kamantan-taniri, powaneenka-yitziro jempe ikiteetziri kameetha-shireri.³⁰ Pikanteeyini: ‘Ari atzimityaami paerani eero owamaawae-tzirimi

§ 23:23 Iroka kantako-tachari “pipapiintziri Tajorentsi”, aririka oshooki 10 inchashi powoshinikan-tawori powanawo, payi apaani pashita-kaeyaari Tajorentsi. Ari pikanta-piintero, aririka oshooki 10, pinashityaa apaani pashitakae-yaari tajorentsi. Ari pikanterori okaatzi shookatsini pipanki-tziri; owoshinikan-teetari = menta, eneldo, camino * 23:24 ikyaakoetari = camello

aakapaeni, eero oshiyakotari awaejatziteni owamaayi-takiriri Kamantan-taniri.’³¹ Apaniroeni pikaman-takota, poshiya-kotakari piwaejatziteni ikaatzi owamaakiriri paerani Kamantan-taniri.³² ¡Anjatyaa pithotyahero okaatzi retanakari paerani piwaejatziteni-paeni!³³ ¡Tee pikameetha-shire-teeyini, poshiya-shitakari maanki! ¿Poshiyakaantzi eero rowajankitee-tzimi sharinkaweniki?³⁴ Rootaki notyaantan-temiri Kamantan-taniri, Yotaantaniri, eejatzi Yotzinkari. Riitaki powamaa-kaante apaani-paeni, pikenta-kotakaanteri. Riima itsipa, pipajata-kaanta-waeteri ipiyota-piinteetaha, osheki powajankitaa-yiteri nampitsiki.³⁵ Rootaki piñaant-yaawori eeroka rowajankitaa-wentee-temiri ikaatzi rowamahae-takiri paerani, retanakawo kameetha-shireri Abel roojatzi Zacarías itomini Berequías. Riitaki rowamahaetaki paerani riyateeromi taapoki-mentotsiki ipoñahaawo tajorentsi-pankoki.³⁶ Ari rowajankitaa-wentee-takiri irika-paeni okaatzi awijeen-tsiri paerani. Omaperotatya.”

Riraako-tawo Jesús Aapatziyaweni
(Lc. 13.34-35)

³⁷ “¡Aapatziyaweni-jatzi! Osheki powamaaki Kamantan-taniri. Pishemyaakiri ikaatzi rotyaanta-witee-takimiri. Tema nokowawita-piinta noshiya-kotyaarimi tsimeryaaniki rojate-tziri iryaani, ari nokoyi nokanteerimi ikaatzi notomitaari. Teemaeta ikowaeyini.³⁸ Ari okaanki-pankote pipanko.†³⁹ Eero piña-haana jaka roojatzi paata pikantan-teeyaari:

¡Tajonka-wentaarewo rika, tema riitaki Pinkathari otyaanta-kiriri!”‡

24

Ikenkitha-takotziro Jesús itzimpookaetero tajorentsi-panko
(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ Ikanta ishitowanee Jesús tajorentsi-pankoki, roo riyataaneemi. Ari ikantzi riyotaani: “Paminiro jempe okanta rowetsikae-tziro tajorentsi-panko.”² Rakanakiri Jesús, ikantzi: “Piñaakiro eeroka maawoeni mapipaeni okaatzi opewiryaaaka, eero piñaayi-teero paata ithonkaetero itzim-pookaetero. Omaperotatya.”

Iñahaeteri paata aririka othonki-mateeyaa
(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24)

† 23:38 pipanko = tasorentsi-panko ‡ 23:39 Waerontsi

³ Ikanta rareetee-yakani tonkaariki Keekiroe-toniki, jeeka-paaki Jesús. Ari ipokaeya-paakini riyotaani, rojampitapaakiri: “¿Jempema okaatzika omonkaatantyaari okaatzi pikantakiri? ¿Iitaka noñeeri niyotan-tyaari? ¿Aripaetema othonka-teeyaani aririka pipiyimatee?” ⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantanakiri: “Paamaeyaa ramatawi-teetzimi-kari.

⁵ Tema osheki pokatsini paata ipaeryaa-paakiro nowaero, ikante: ‘Naaka Jeepatzii-toetani.’ Osheki ramatawite. ⁶ Tema ari pikemako-yitakiro osheki omana-rentsi. Paamaeyaa omithaha-shire-tzimi-kari, otzimatyee omatyaa iroka-paeni, tekira omonkaatzimaetya othonkan-teeyaari maawoeni.

⁷ Ikosheka-wakaetyaa otsipaki nampitsiki, rowayirita-wakaeyaa pinkathari-paeni. Iñahaete mantsiyarentsi, tashetsi, omoyeka-yityaa jempe-rika-paeni. ⁸ Rootaki etanakyawoni ikemaatsi-teetyaawo maawoeni iroka-paeni.

⁹ Raakaan-teetemi, ari ikosheka-waetee-temi roojatzi rowamaan-teetemiri. Osheki ikijaneenta-nakimi

itsipajatzipaeni okantakaan-tziro pawentaanaha naaka.*

¹⁰ Osheki pakayiteeroni paata ikemijantawita. Raakaanta-wakaeyaa ikaateeyinira. Eero rakamethatawaka osheki ikijaneenta-wakaeyaa. ¹¹ Iñahaete osheki pokapaen-tsini roshiya-kotyaarimi Kamantan-taniri, ramatawi-tapaakiri ikaate kemijanta-wakirini. ¹² Ari ranta-peroetero kaari-perori, eero retakotawakaayitaa. ¹³ Ikaatzi oejokiro-tanari rawentaanaha, riitakira awijako-taatsini. ¹⁴ Aririka omonkaa-teeyaa ikemakoe-teero maawoeni kepatsiki

Kameethari Ñaantsi kenkitha-takotzirori ipinkathari-wentantee Tajorentsi, aripaete omonkaa-teeyaa othonkatan-teeyaari maawoeni.

¹⁵ Aritaki piñaakiri iiteetziri ‘Ipinkaetani Thonkan-taniri’, riitaki ikenkitha-takotakiri paerani Kamantan-taniri Daniel, ijeekapaaki otajorentsizira. (Ikaate ñaanateeroni iroka, otzimatyee ikemathatero.) ¹⁶ Ikaatzi nampitawori iipatsiteki Judá-paeni, otzimatyee ishiyi ochempiki. ¹⁷ Pijeeki-rika jantakiroki pipanko, ari pipoñaanakyaa pishiyanski, eero pikyaa-panaatzi paapanaate oetyaa-rika. ¹⁸ Powaneki-rika pijeeki, pishiyi eero paapanaa-tziro pithaari. ¹⁹ Ashironkamatsiteroni okaate motzita-tsini, eejatzi tzimayita-tsiri eentsite eenirowa ithoyitzi iteni! ²⁰ Pamaneri Tajorentsi, pikanteri: ‘Pookaawenteena eero noshiyan-tawae-tanaka kyaawontsi-paeteki, eejatzi kitejeri imakoryaan-teetari.’ ²¹ Tema antawo okantyyaa rashironkaetyaa paata. Tema paerani owakira rowetsikae-takiro kepatsi roojatzi nimaeka, tee iñahaetzi

* 24:9 Wairontsi

oshiyaawoni iroka ashironkahaantsi. Eero apiita iñahaete oshiyaawoni. ²² Eero ithaankiteetzi romaeryeetero iroka ashironkahaantsi, tekatsi awijako-taatsinimi. Okamintha riyoshii-teetakiri ikaatzi awentahaariri Tajorentsi, rootaki romaeryan-teeta-kawori intsipaete ashironkahaantsi. ²³ Aririka pikemi ikanteetemi: ‘Irika Jeepatzii-toetani.’ Itsipa kantatsini: ‘irinta Jeepatzii-toetani,’ eerowa pikemijantziri. ²⁴ Ari ipokaki oshiyako-tyaarini Jeepatzii-toetani, oshiyako-tyaarini Kamantan-taniri. Roñaahtapaaki kaari iñaaapiinteetzi. Itajonka-wentan-tayita-paaki. Kantacha, ramatawite eejatzi ikaatzi riyoshii-takiri Tajorentsi. ²⁵ Tema nokaman-tzita-kimiro paerani. ²⁶ Aririka ikanteetemi: ‘Areetapaaka ochempiki’, eero piyaata-shitziri. Ikante itsipa: ‘Inthomoeki pankotsiki ijeeki,’ eero pikemijantziri. ²⁷ Tema aririka ipiye Itomi Atziri, roshiyapaeyaawo ookatha-rentsi. Etanakyaawo omorekanaki ishitowa-piintzira ooryaa roojatzi jempe itziroryaa-piintzi. ²⁸ Tema jempe-rika ijeeki shitziwari, ari ipiyo-wentari amempori.”†

Ipiyantee-yaari Itomi Atziri

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-36; 17.25-36; 12.41-48)

²⁹ “Aririka okaatapaaki paata antawo rashironkaetyaa, aritaki itsiwakanaki ooryaa, eejatzi kashiri. Ari ipariyayite ompokiropaeni, maawoeni tzimawi-tachari ishintsinka inkiteki. ³⁰ Aripaete iñahaetee inkiteki riyotan-teetyaari rootaatsi ipiye Itomi Atziri. Antawo ithaawaeyini ikaatzi sheninkata-wakaa-chari jaka kepatsiki. Iñahaeta-waero rowaneenkawo eejatzi itajorenka, ikinanta-paeyaawo menkori. ³¹ Tema ishintsitapaatyero itziwoota-pae ronampiripaeni tajorentsi, ipiyota-paeri ikaatzi riyoshii-teetakiri nampitawori jempe-rika-paeni oweyaapaa kepatsiki. ³² Tema oshiyaawo jempe okanta piñaa-piintziro pankirentsi: aririka piñaaikiro eerishitee, rootaatsi ojarentsitee.‡ ³³ Rootaki piyoteri eerokapaeni, aririka piñaaikiro okaatzi nokanta-kimiri, pokimataana. ³⁴ Eero ikamita irika asheninka-paeni, roojatzi iñaaanta-kyaawori okaatzi nokanta-kimiri. Omaperotatya. ³⁵ Ari othonkaeyaari inkite eejatzi kepatsi, rooma okaatzi nokaman-takimiri otzimatyee omonkaa-yiteeyaa.

³⁶ Tekatsi yoteroni kitejeri, jempe roweeyeyaa ooryaa nopiyan-teeyaari, imatzitawo inkite-weri ronampiri

† 24:28 Ikimita añaapiintziri amempori rewoteeyani, tema ayotzi eenitatsi ka-maentsiri. Ari okimitzita eejatzi aririka añaayitakiro okaatzi ikenkitha-takotakiri Jesús, ayotzi rooteentsi ipiyimatee. ‡ 24:32 pankirentsi = higuera

tajorentsi tee riyotzi. Apatziro riyotziro Ashitanari rirori. ³⁷ Okimitee-yaawo paerani eeniro rañaawita Noé, ari okantee-yaari eejatzi ipiyeerika Itomi Atziri. ³⁸ Tema paerani tekira areeta oonkawo, inimowae-tziri atziri, rowaeyani, riraawae-teeyini, raawakayita iina. Roojatzi rotetan-tanakari Noé amaatako-mentotsiki. ³⁹ Ari inimowae-tziri tekatsi ikenkishiryeyaa roojatzi omapokan-takariri oonkawo, ithonka ipiinkaki. Ari okantee-yaari eejatzi ipiyeerika Itomi Atziri. ⁴⁰ Ijeeki apite antawae-tatsiri rowaneki, rahaetee apaani inkiteki. Riima itsipa rookaeta-nakiri. ⁴¹ Ojeeki apite tsinani otoonka-waetzi, rahaetee apaani inkiteki. Rooma otsipa rookaeta-nakiro. ⁴² Pikakempitee eeroka, tema tee piyotzi jempe-paete ipiye Piwinkatharite. ⁴³ Pikenkishiryaakoteri jempe ikantyyaa atziri, aririka riyotemi ipokatyye koshintzi tsireniriki, aritaki ikakempitakimi eero ikoshitan-teetari ipankoki. ⁴⁴ Otzimatyye paamaeyaa eeroka. Powetsikyya, tema tekatsi yotatsini jempe-paete ipiye Itomi Atziri.

Kyothaniri omperataarewo
(Lc. 12.41-48)

⁴⁵ Poshyya-kotyyaari antawae-ryaantzi omperataarewo, kyothaniri kameetha. Rookanakiri ipankoki omperatariri, ikantanakiri: ‘Paminiri ikaatzi jeekatsiri pankotsiki, pipapiinteri rowanawo.’ ⁴⁶ Tema antawo ikimoshirete irika omperataarewo aririka ipiye omperatariri, aririka iñaapaeri imonkaa-takiro ikantana-kiriri. ⁴⁷ Aritaki ishineteeniri raminakowenteeniri okaatzi rashitari. Omaperotatyya. ⁴⁸ Riima kaari-perori omperataarewo, ikantzi: ‘Eero ipiyita omperatanari.’ ⁴⁹ Rowajanki-waetakiri itsipa omperataarewo. Jataki ipiyota shinkitzinkari. ⁵⁰ Ari inimowae-tziri omperataarewo, tee riyotero kitejeri, jempe riweyeyaa ooryaa ipiye, tema romapoka-shiteeyaa rareeteeyaa. ⁵¹ Osheki rowajankitaa-paeri, rookaeri jempe ikashiya-kaetakiri owapeyi-motan-taniri. Ari riraawaetyaa, ratsikae-kiwaetyaa, ikemaatsi-teeyaa.”

25

Ikenkitha-takoe-tziro 10 ewankawo

¹ “Iroka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshyya-kotawo 10 ewankawo jatatsiri tsireniriki otonkiyo-tyaari aawakaa-chani. Aayitanaki ootamento. ² Eenitatsi 5 ewankawo yotanitatsiri, eenitatsi eejatzi 5 ewankawo kaari yotanitatsiri. ³ Iroka 5 ewankawo kaari yotanitatsiri, aawitanaka ootamento, roo kanteencha eepichokiini aanaki iyaa. ⁴ Rooma itsipa yotanitatsiri, aanaki

roori ootamento, aanaki eejatzi osheki iyaa. ⁵ Tee ipoki intsipaete aawakaa-chani, aapaakiro owochokini, mahaeya-nakini. ⁶ Okanta niyankiite tsireniri, okematzii ikaemaetzi, ikanteetzi: ‘¡Kaakitaki aawakaa-chani, pitonkiyotawakyaari!’ ⁷ Kakitanaki ewankawo-paeni, iyeekita-neeri iyaa ootamento-paeni. ⁸ Okanta ewankawo-paeni kaari yotanitatsini, okowako-witanakawo yotanitatsini, okantziro: ‘Pipina iyaaki poota-mento, rootaentsi itsiwaki nashi naaka.’ ⁹ Okantanaki yotanitatsiri: ‘Eero, ari ithaata-nakya nashi naaka, piyaate pamananta-paente eeroka.’ ¹⁰ Iyaamintheeta-paentzi amanantzi, areetapaaka aawakaa-chani. Jatanaki okaatzi oyaawenteen-chari, otonkiyo-tawakari, raanakiro jempe roemoshirenkaeteri. Rashitee-tanakiro ikyaa-piintetzi. ¹¹ Okanta opiyawi-tapaaka ewankawo jatatsiri amanantzi, okaema-kaema-witapaaka, okantzi: ‘¡Pashitarweenawo naaka!’ ¹² Okematzii rakaeta-nakiro, ikantee-tziro: ‘Tee niyomitzi. Omaperotatya.’ ¹³ Pikakempi-yitee eeroka, tema tee piyotero kitejeri, jempe ikaate ooryaa ipiye Itomi Atziri.”

Ikenkitha-takoe-tziri koriki
(Lc. 19.11-27)

¹⁴‘Iroka ikanta Inkite-jatzi ipinkathari-wentantee, roshiyakotari atziri jatatsini inteena, ipiyotakiri romperatani, ipanakiniri okaatzi rashitari raminakowenteniri. ¹⁵ Tema ipanakiri apaani-paeni tenatatsiri riyeekitaki iyorikite. Irika romperatani yotanitatsiri kameetha ipanakiri ikaatzi 5 tenatatsiri riyeekitaki koriki, itsipa romperatani kaari yoperotatsine ipanakiri ikaatzi apite tenatatsiri riyeekitaki koriki, riima iweyaanta-paakawori ipanakiri apaani. Jatanaki rirori inteena.* ¹⁶ Ikanta rompera-teetani ipaetakiri 5 koriki, rantawae-takaakiri iyorikite, roshekyakiri, rahae itsipa ikaatzi 5 koriki. ¹⁷ Ari ikantakari itsipa ipaetakiri apite tenari riyeekitaki koriki, isheniteeri rirori, rahae ikaatzi apite tenari riyeekitaki koriki. ¹⁸ Riima itsipa ipaetakiri apaani, raanakiri iyorikite, ikitatakiri kepatsiki. ¹⁹ Okanta ojamanitaki piyaa omperatariri ashitariri koriki, ikaemakaan-tapaeri romperatani-paeni riyote jempe ikantakiri iyorikite. ²⁰ Pokapaaki ipaetakiri 5 tenari riyeekitaki koriki, roñaaha-paeri itsipa 5 tenari riyeekitaki koriki ishenitakiri, ikantapaaki: ‘Pinkathari, 5 tenari riyeekitaki koriki pipakina paerani, irika itsipa 5 tenari riyeekitaki noshekyakiri.’ ²¹ Ikantzi Pinkathari: ‘Ariwé

* 25:15 tenatatsiri riyeekitaki koriki = talento. Ikaatzi ishenitzi koriki, riitaki apaani talento, itenatzi 40 kilo. Monkaataka ipinatan-teetyaari 20 antawae-tatsiri apaani ojarentsi.

nomperatani, eerokataki yotaniri. Eepichokiini koriki pikempoyaakina, aritaki pikempoyahae osheki itsipa koriki. Pipoki, pitsipa-tena aninteeyaa.’²² Areetapaaka ipaetakiri apite tenari riyeekitaki koriki, ikantapaaki: ‘Pinkathari, apite itenatzi riyeekitaki koriki pipakinari, irika itsipa apite itenatzi riyeekitaki nosheni-teeri.’²³ Ikantzi Pinkathari: ‘Ariwé nomperatani, te piyoperowita. Eepichokiini koriki pikempoyaakina, aritaki pikempoyahae itsipa osheki koriki. Pipoki, pitsipa-tena anintaawaetya.’²⁴ Ipokapaaki paetakiri apaani itenatzi riyeekitaki koriki, ikantapaaki: ‘Pinkathari, niyotzi naaka osheki pimashireyantziti, pishintsitakaantziri pantawae-takaan-tziri piyorikite, ari okanta pishekyaan-tantariri.’²⁵ Rootaki nothaa-wakaan-takimiri, naanakiri piyorikite, nokitatakiri kepatsiki. Irika namaemiri.²⁶ Rakanaki ashitariri koriki, ikantziri: ‘Eeroka kaari-perori, osheki piperanita. Piyowitaka aritaki nokijakimi eerorika pishekiiri koriki,²⁷ piñaawitaka eero pimatziro eeroka, paminemi antawae-takae-mirini, aritaki ishekineentakimi koriki, riitaki pipawae-narimi nopiyaaha nimaeka.’²⁸ Ikantee-tanakiri ikaatzi jeekaentsiri: ‘Paapithateri tenatatsiri riyeekitaki koriki, pipaeri itsipa rompera-teetani oshekyaa-kiriri ikaatzi 10 itenatzi riyeekitaki koriki.’²⁹ Tema ikaatzi otzimimo-takiri, aritaki otzimimo-pero-teeri. Riima kaari otzimimotzi, ari imaperoe-teeri raapithee-teeri okaatzi tzimimowitariri.³⁰ Paanakiri irika kaari-pero-rika, pookiri otsireni-kaakitzira. Ari riraawae-tyaari, ratsikae-kiwae-teeyaa ikemaatsi-waeteeyaa.”

Ikenkitha-takoe-tziro iyakowentaantsi

³¹ “Aririka ipiye Itomi Atziri maperori ipinkatharentsitapae. Itsipatee-yaari ronampiripaeni tajorentsi, roshiya-kotee-yaari pinkathari ijeekantawo owaneenka-tachari ijeeka-mento.³² Ipiyoteeri maawoeni atziri jempe-rika ijeekae rirori. Inashi-teeyaari rojeeka-yiteeri. Roshiyakotyaari atziri inashitariri ipireetari tee ikoyi itsipateeri.³³ Roojeekayiteeri ipira retako-perotani rakoperoki, riima ipira imaninta-yitziri rampateki roojeeka-yiteeri.†³⁴ Tema iñaanateeri Pinkathari roojeekakiri ipira rakoperoki, ikantziri: ‘Pipokaeyeni maawoeni, osheki ithaamenta-kahae-yeemini Ashitanari, pinampi-teeyaawo jempe ipinkathari-wentantzi rirori, tema paerani rowetsikayitzi-takimiro owakira rowetsikan-takawori kepatsi.³⁵ Tema piñaakina paerani ayimatana notashe, pipakina

† 25:33 ipireetari retako-perotani = owisha = oveja; ipira imaninta-yitziri = cabra

nowanawo. Piñaakina ayimatana nomiri, pipakina nomiri. Piñaakina nareetzi pinampiki, pineshironka-takina pipankoki. ³⁶ Piñaakina nojarah-kowaetzi, pipakina nokithaa-takari. Piñaakina nomantsiyataki, pamitakotakina netsiya-takotan-taari. Romonkyaa-kaanteetakina, pipokashi-takina paminana.’ ³⁷ Ari ikanteeyeni kameetha-shireri: ‘Pinkathari. ¿Jempe-paete noñiimika pitashe-neentzi, nopantzimiri powanawo? ¿Jempe noñiimika pimirineentzi, nopantzimiri pimir? ³⁸ ¿Jempe-paete noñiimika, naakameetha-tantzimiri nopankoki? ¿Jempe noñiimika pijaha-kowaetzi, nopantzimiri pithaari? ³⁹ ¿Jempe-paete noñiimika pimantsiyatzi, romonkyahaetzimi, niyaatantari noñiimi?’ ⁴⁰ Ikante Pinkathari: ‘Tema pineshironka-yitzirira ikaatzi awentaa-yitaanari noshiyakaanteeri yeeyi, naakataki pineshironkatzi. Omaperotatya.’ ⁴¹ Ipithoka-shita-nakari roojeekakiri rampateki, ikantziri: ‘¡Kaari-perori! Piyaate pikemaatsi-teeyaawo paamari kaari tsiwaka-nitaa-tsini ikashiya-kaeta-kiriri Kamaari itsipatee-yaari maawoeni ronampiri rirori. ⁴² Piñaawitakina notashe-neentzi, tee pipana noyaari. Ayimatakina nomiri, tee pipana nomiri. ⁴³ Piñaawitana nareeta pinampiki, tee pineshironka-tana pipankoki. Piñaawitakina nojaha-kowaetzi, tee pipana nokithaa-tyaari. Piñaawitakina nomantsiyatzi, romonkyahae-takina, tee pipoki piñeena.’ ⁴⁴ Ari ikantawi-tanakyaa kaari-pero-shireri: ‘Nowinkatharite, ¿jempe okaatzika noñaawi-tzimi pitashe-neentzi, pimirineentzi, pipoki nonampiki, pijaha-kowaetzi, pimantsiyatzi, romonkyahae-tzimi, teemaeta noneshironkamitzi?’ ⁴⁵ Ikante Pinkathari: ‘Tema piñaakiri rashironkaawaeta irikapaeni kaari riropero-tatsini, teera pineshironkayiritzi, naakataki pantzimotaki. Omaperotatya.’ ⁴⁶ Rootaki ratsipe-tantyaawori kanteetaa-chani owajankitahaantsi. Riima ikaate kameetha-shire-taatsini, ashi rowaero rañaayitee.”

26

Ikamanta-wakaeta raakaanteri Jesús
(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Ikanta ithonka-nakiro Jesús okaatzi ikenkitha-takotakiri, ikantanakiri riyotaani: ² “Piyoteeyini eeroka yotapaaka apite kitejeri roemoshirenkae-teero Anonkoryaantsi. Ari raakaan-teeteri Itomi Atziri ikentakoeteri.”

³ Ikanta reewarite Ompera-tajorentsi-taarewo-paeni, Yotaantaniri-paeni eejatzi Antaripero-paeni, ipiyotee-yakani ipankoki Caifás ijewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo.

⁴ Ari ikamanta-wakahae-yakani, ikantzi: “Jame amatawiteri Jesús ayiri owamaakaanteri. ⁵ Roo kanteencha, eero akoshekari kitejeri roemoshirenkaetaha, ikijako-wentari-kari atziri-paeni.”

Ijeetan-teetari Jesús kajankari
(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ Ikanta rareetaka Jesús nampitsiki Ashironkaa-pankoniki, ikyaapaaki ipankoki Simón omawitari paerani pathaa-wontsi. ⁷ Ari areetapaaka tsinani amakotaki kajankari, kameethari onaki rowetsikae-tziro mapi, osheki owinawo. Ojeetan-tapaakari iitoki Jesús ijeekakira rowaeyani.* ⁸ Ikijeeya-nakani riyotaani iñaakiro, ikantee-yanakini: “¿Litaka apaawae-tantawori? ⁹ Aritaki aakimi osheki koriki aririka opimanta-kiromi, riitaki opashit-yaaririmi ashironkaenkari.” ¹⁰ Riyotako-takiri Jesús ikenkishiryaaari, ikantziri: “¿Litaka pikijan-tawori tsinani? Kameetha noñaakiro naaka antakiri. ¹¹ Ashi rowaero pitsipa-tyaari ashironkaenkari, rooma naaka eero piñero pitsipata-piintena. ¹² Tema eewatatzii iroka tsinani ojeetan-tanawo kajankaari othawe-tatyaana jempe okantyyaa ikiteetena paata. ¹³ Jempe-rika ikamantan-teeteero Kameethari Ñaantsi, aritaki ikenkitha-takoe-teero eejatzi iroka tsinani, ikenkishiryaaantee-tyaawori antakiri roori. omaperotatya.”

Ipimantantzi Judas
(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴ Ikanta Judas Nampitsiweri kaawitachari 12 riyotaani Jesús, riyaaata-shitakiri reewari Ompera-tajorentsi-taarewo. ¹⁵ Ikenkitha-waeta-kaakiri, ikantziri: “¿Litaka pipinari aririka namakimiri?” Roñaahae-takiri ikaatzi 30 ipewiryaa koriki ipaetekiriri. ¹⁶ Aripaete retanakawo Judas ramina-mina-tziro jempe-paete raakaanteri.

Iweyaantawori rakiyota-neeri riyotaani-paeni
(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷ Tema monkaatapaa etawori kitejeri rowanta-piintee-tawori ratanteetani kaari rowaeteetzi shineya-kaeroni, pokaeya-paakini riyotaani Jesús, rojampi-tapaakiri: “¿Jempe onkotsi-takaandeka oyaari oemoshirenkantyaawori Anonkoryaantsi?” ¹⁸ Ari ikantzi rirori: “Piyaate nampitsiki. Ari pitonkiyo-takyaa atziri, pikanteri: ‘Ikantzi yotaanari: “Niyotzi rooteentsi nopeyakotyaa, nokoyi niyaate pipankoki noemoshirenkyyaa kitejeri Anonkoryaantsi, notsipa-tyaari niyotaani-paeni.” ’” ¹⁹ Imatakiro riyotaani okaatzi

* 26:7 mapi = alabastro

ikantakiriri Jesús. Ronkotsi-takaantaki royaari kitejeri Anonkoryaan-tsiki.

²⁰ Tema tsireniityaanaki rareeta-paaka Jesús, jeekapaaki rowaeyaani itsipata-paakari riyotaani ikaateeyinira 12. ²¹ Ikanta rowaeyani, ikantzi Jesús: “Pikaateeyakinira pakiyotana jaka, eenitatsi apaani aakaantenani. omaperotatya.” ²² Owashireteeyanakani. Apaani-paeni retanakawo rojampi-tziri, ikantziri: “¿Naakama Pinkathari?” ²³ Ikantzi Jesús: “Itzimi-rika ochaantakironi ratanteetani nochaantzira naaka, riitaki aakaantenani. ²⁴ Omaperotatya ipeyakotyaa Itomi Atziri, tema rootaki rojankinatakoe-takiri paerani. Roo kanteencha nokantzi naaka: ‘Eero itzimaa-jeetzimi irika, aakaanterini Itomi Atziri.’” ²⁵ Ari ikantanaki Judas pithoka-shitan-taniri: “¿Naakama Yotaanari?” Ikantzi Jesús: “Rootaki pikantakiri eeroka.”

²⁶ Tema eeniro ijeeki rowaeyani, raakiro Jesús ratanteetani, ramanakotakawo, itzimpetowakiro, ipayitakiri riyotaani, ikantziri: “Iroka, poyaawo, rootaki nowatha.” ²⁷ Raakotakiro imiriteetari, ramanakotakawo, ipakotakiri riyotaani, ikantziri: “Pireeyini maawoeni, ²⁸ tema niraa iroka, rootaki oñaahanta-pero-teroni aapatziya-wakaan-teeyaari, rootaki shitowaa-tsini rariperoe-tantyaariri antayitzirori kaari-pero-tatsiri. ²⁹ Pikemi nokante, eero niritawo iroka roojatzi paata aririka ipinkathari-wentantee Ashitanari, aripaete apiiteerori.”

Ikenkitha-tziro Jesús rookawentantya Pedro
(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰ Ikanta ikata-nakiro romampaa-kotari Tajorentsi, jateeya-nakini Keekiroe-toniki. ³¹ Ikantanakiri Jesús riyotaani: “Rooteentsi pookawentena nimaeka tsireniriki. Tema rootaki rojankinatakoe-takiri paerani ikanteetzi: Nowamayiri aminakowentziriri ipireetari, aritaki ithonkyaa ipookaeyanakini ipira.

³² Roo kanteencha aririka nañaahae, Tepowenikira piñaapaena.” ³³ Ari rakanaki Pedro, ikantzi: “Aritateekima rookawentakimi itsipa-paeni, eero nokawentzimi naaka.”

³⁴ Ikantziri Jesús: “Nimaeka tsirenirika tekira iñeeta tyaapa, mawa pikante: ‘Tee noñeeri Jesús.’ Omaperotatya.” ³⁵ Ikantzi Pedro: “Eero nookawentzimi, aritaki akaate akami.” Ari ikantee-yakini eejatzi maawoeni riyotaani.

Ramana Jesús Toonkaetoni-ki
(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶ Ikanta rareetaka Jesús itsipatakari riyotaani iiteetziro Toonkaetoni, ikantapaakiri riyotaani-paeni:

“Ari pijeekawaki jaka, niyaaneentawakiita naaka janta, namanyaa.”³⁷ Apatziro raanakiri Pedro eejatzi apite itomi Zebedeo. Tema osheki riraako-shire-tapaaka Jesús.³⁸ Ikantziri: “Owamayi-matatyaana nowashirenka. Ari pijeekawaki eeroka jaka, jame akakite.”³⁹ Awijanaki eepichokiini rirori Jesús. Otziwerowa-paaka, amanapaaka. Ikantzi: “Ashitanari, pikoyi-rika eeroka, potsiparyaa-kowentena okaate nokemaatsi-tyaari. Eero pantakaanawo nokowawitari naaka, apatziro pimatakaa-yinawo pikowakaa-kinari eeroka.”⁴⁰ Ipiyashi-tapaari riyotaani, iñaapaa-tziiri imahaeyini. Ikantapaakiri Pedro: “¿Tema pamaweneentziro eepichokiini piwochoki, pitsipa-tena akakite?†⁴¹ Pikakite, pamanyaa, paamaeyaa pantzirokari kaari amethatatsi. Osheki okaatzi kameetha-tatsiri pikowawitari panterimi, roo kanteencha tee pamawewaenitzi.”⁴² Eejatzi ipiyanaa Jesús, amanapaa, ikantzi: “Ashitanari, rootakirika natsipe-tyaari nokemaatsi-tyaawo iroka, aritaki nomatakiro pikowakaa-kinari.”⁴³ Ikanta ipiyapaa, eejatzi iñaapaeri imahaeyini, tema antawo iwochoki.⁴⁴ Ipiya-pitha-tanaari, mawa ipiyaka ramana. Roojatzi rapiitapae ikantakiri inkaahanki.⁴⁵ Ari ipiyashi-tapaakari riyotaani, ikantapaakiri: “¿Roojatzima pimahaeyini? Monkaata-paaka raakaan-tantee-tyaariri Itomi Atziri, rahaeta-nakiri kaari-pero-shireriki atziri.”⁴⁶ Pipiriinte, jame aatee. Okaakitzi-matapaaki pimantenani.”

Roteeyee-takiri Jesús

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Ikenkithaawae-mintheetzi Jesús areetapaaka Judas, kaawita-chari 12 riyotaani. Osheki atziri itsipata-paaka, ramayitaki rowathaa-mento, ipaja-mento. Rotyaantani reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo, rashii eejatzi antaripero-paeni.⁴⁸ Tema ikamantzi-takari ramayitakiri irika pithoka-shitan-taniri, ikantakiri: “Itzimi-rika nowetha-tapaa-kyaari nothowoo-tapaakiri, riitaki, poteeyiri.”⁴⁹ Ari rontsiroka-paakari Judas okaakiini Jesús, ikantapaakiri: “Yoteenari.” Ithowoo-tapaakiri rowetha-tapaakari.⁵⁰ Ari rojampi-tziri Jesús, ikantzi: “Nosheninka, tema areetakimi jaka, pimatero pipokashi-tziri.” Pokaeya-paakini itsipayi-takari, roteeya-paakiri Jesús, roojotanakiri.⁵¹ Ikanta tsipata-kariri okaakiini Jesús, ra-nakiro iyotsirote, itotzitakiri ikempita romperatani reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo.⁵² Ikantzi Jesús: “Powaero piyotsirote jempe paakiro. Tema ikaatzi to-tantawori

† 26:40 eepichokiini = apanima-cheeni hora

iroka kotsiro, aritaki itoteetakiri rirori. ⁵³ Piyotzi eeroka, kantacha namaniri Ashitanari, aritaki rotyaantakimi sheki-pero-tatsiri ronampiripaeni tajorentsi piyakowentemini. †
⁵⁴ Roo kanteencha ari omonkaa-tyaari okaatzi rojankinatakoe-takinari paerani.” ⁵⁵ Ipithoka-shita-nakari Jesús ikaatzi pokaentsiri, ikantziri: “¿Naakama koshintzi pamashitantanari powathaa-mento eejatzi pipaja-mento? ¿Tema piñaa-piintana niyotaantzi maawoeni kitejeri jaka tajorentsi-pankoki, kaarima paantana janta? ⁵⁶ Ari okantyaari, rootaki omonkaa-tantyaari okaatzi rojankinatakiri paerani Kamantan-taniri.” Ari ishiyayi-tanaka maawoeni riyotaani-paeni, rookawenta-nakari Jesús apaniroeni.

Ipiyowenteetari Jesús

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54,63-71; Jn. 18.12-14,19-24)

⁵⁷ Tema ikaatzi oteeyapaa-kiriri inkaahanki Jesús, riijatzi anakiriri ipankoki Caifás reewari-perote Omperatajorentsi-taarewo. Ari ipiyoteeyani Yotaantaniri-paeni eejatzi Antaripero-paeni. ⁵⁸ Noshikacha entsikiroeni Pedro royaata-kowentziri Jesús, roojatzi rareetan-tapaakari ipankoki reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo. Kyaapaaki owaankiiteriteki pankotsi, itsipata-paakari kempoyaan-taniri, ikoyi Pedro ikemako-wenteri jempe ikanteeteri Jesús. ⁵⁹ Ikanta reewari-perote Omperatajorentsi-taarewo itsipatakari ikaatzira piyoteen-chari, raminawitaka iita theyeko-tyaarini Jesús opoñaan-tyaari rowamaa-kaanteri. ⁶⁰ Tee iñiimaeta, ipokawitaka osheki kowatsiri itheeya-kotyaarimi. Roojatzi ikatziyan-tanakari apite theyeko-tanakariri, ⁶¹ ikantanaki: “Nokemiri naaka chapinki iñaawaetzi ikantzi: ‘Ari notzimpookakiro tajorentsi-panko, roo awijawi-takyaa mawa kitejeri, ari nothonkaero nowetsikaero.’” ⁶² Ari ikatziyanaka reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo, ikantanakiri Jesús: “¿Iitaka kaari pakanta? ¿Tema pikemi okaatzi ikantakoe-tzimiri?” ⁶³ Roojatzi imaeritaki Jesús, tee raki. Ari ishintsi-thata-nakiri, ikantziri: “Pipaereeri Kañaaniri Tajorentsi, niyotan-tyaari omaperotatya okaate pikantenari. ¿Eerokama Jeepatzii-toetani Itomi Tajorentsi?” ⁶⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantziri: “Rootaki pikantakiri eeroka. Nimaeka piñeeri Itomi Atziri ijeekimo-teeri rakoperoki Tajorentsi ipinkatharitee. Ari piñahaeri ipiye ikinapae menkoriki.” ⁶⁵ Ikanta ikemawakira Reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo, itzijaanakiro iithaari ikijanaka, ikantanaki: “Ñaakiro, ipaeryaa-shitakari

† 26:53 sheni-pero-tatsiri ronampiri tajorentsi = 12 lehión; lehión = osheki-pero-tatsiri rowayirite wirakocho, ikaate 3000 owayiri, terika ikaatzi 6000

Tajorentsi. Tekatsi akoyi otsipa ikantakoeteriri. Pikemae-yakini eeroka itheenkakiri Tajorentsi. ⁶⁶ ¿Jempema pikantee-yinika eeroka?” Ari ikanteeyini ikaateeyinira: “¡Tzimaki ratatani! ¡Otzimatyee ikami!” ⁶⁷ Ari reewawoo-waeta-nakiri. Eenitatsi itsipa kapojawoo-waeta-nakiriri. Eenitatsi itsipa pajawoo-waeta-nakiriri. ⁶⁸ Ikantziri: “¡Jeepatzii-toetani! ¿Eeroka kamantan-taniri, anjatyaa pikantena iita pajawae-tzimiri?”

Ikantzi Pedro: Tee noñiiri naaka Jesús

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.55-62; Jn. 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Roojatzi ijeekaki Pedro jakakiroki, ari oñaapaakiri omperataarewo, okantapaakiri: “¿Tema eeroka itsipata paerani Jesús Tepoweni-jatzi?” ⁷⁰ Osheki ñaakiriri Pedro rotekanakiro, ikantzi: “Tee, tee niyotziri iita pikantanari.” ⁷¹ Ari ishitowa-paentzi Pedro itanto-teetakiro kaanki-rentsiki. Eejatzi oñaapaeri otsipa omperataarewo, okantapaakiri itsipayitakari: “Riijatzi irika itsipata-piintari Jesús, Kashiyakaweni-jatzi.” ⁷² Ari rapiita-nakiro Pedro rotekanakiro, ikantzi: “Omapero-tatyaa, riyotzi Tajorentsi, tee niyoritzi naaka irika atziri pikantanari.” ⁷³ Tekira ojamanite, rapiitakiri ikaatzi itsipatakari ikantziri: “Eerokataki itsipata-piintari Jesús, tema Tepoweni-jatzi eeroka, ariiwaetaki iñaawaeta-piintzi rirori.” ⁷⁴ Ikantane Pedro: “Teera, tee niyoritzi irika atziri pikan-tanari. Apatziro riyotzi Tajorentsi notheeya-rika, riitaki owajankiteenani.” Ari iñaanaki tyaapa. ⁷⁵ Ari ikenkishiryaa-neero Pedro ikantakiriri Jesús: “Tekira iñeeta tyaapa, mawa pikante: ‘Tee noñiiri Jesús.’” Shitowanaki Pedro, antawoete riraanaka.

27

Rahaeta-nakiri Jesús Pilato-ki

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

¹ Okanta okiteejeta-manee, piyota-manaka reewarite Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi antaripero-paeni, ikamanta-wakahae-yakani rowamayiri Jesús. ² Ari roojoeta-nakiri Jesús, rahaeta-nakiri ijeeki jewari wirakocha iita Poncio Pilato, tema riitaki jewari-perori rirori.

Ikamantakari Judas

³ Ikanta Judas pithoka-shitan-taniri, riyotanaki rowamaa-kaanta-shitee-tyaari Jesús. Antawoete ikenkishiryaanaka, raaneeri 30 koriki roepiyeeniri reewari Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi antariperopaeni, ⁴ ikantapaeri: “Irika piyorikite. Tee okameethatzi okaatzi nantakiri. Tekatsi rante Jesús naakaan-tashi-takari.” Ikantee-yanakini rirori: “Taanityaa, eeroka yotzirori.” ⁵ Rookanakiri

koriki tajorentsi-pankoki, ishiya-pero-tanakityaa ipiyanaka, shirika-paaka. ⁶ Ikanta reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo, rahaeri koriki, ikanta-wakahaeyani: “Tee oshinetaan-tsitzi akempoyeeri koriki, tema riitaki apinawenta-kiriri rowamaan-teetyaariri.” ⁷ Ikanta-wakahaeyani: “¿Jempe akante-rika koriki?” Ikanteeyini: “Jame amanantan-tyaawo pitzithari-patha-tatsiri, jempe ikiteeteri ikamayiteerika itsipa-jatzipaeni atziri.” ⁸ Roojatzi nimaeka iiteetziro iroka kepatsi: “Iraantsi-patha.” ⁹ Ari omonkaatari rojankina-takiri paerani Kamantaniri Jeremías, ikantaki:

Rahaetakiri 30 koriki,

Riitaki ikowaeya-kirini Israel-paeni ipineeteri,

¹⁰ Rootaki ramanantan-teetakari pitzithari-patha,

Rootaki ikowakaa-kinari Pinkathari namanantero.

Rojampi-takiri Pilato irika Jesús

(*Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38*)

¹¹ Areetaka Jesús ijeekira jewari wirakocha, rojampitawakiri, ikantziri: “¿Eerokama iwinkatharite Judá-paeni?” Rakanaki Jesús, ikantzi: “Rootaki pikantakiri eeroka.”

¹² Ikanta reewari-peroti Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi Antaripero-paeni, osheki itheeya-kowita-paakari Jesús. Tee rakimaetari rirori. ¹³ Ikantzi Pilato: “¿Tema pikemi okaatzi ikantakoe-tzimiri?” ¹⁴ Roojatzi imaeritaki, tee raki. Osheki ipampoyaa-nakiri Pilato irika Jesús.

Riyakowentee-tziri Jesús rowamahaeteri

(*Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16*)

¹⁵ Eenitatsi rameta-piintari reewarite wirakocha: Maawoeni ojarentsi aririka roemoshirenkyaa Judá-paeni, romishitowa-kaantziri omonkyahaetziri isheninka itzimi-rika ikowaeya-kirini rirori. ¹⁶ Eenitatsi apaani Judá-paeni raakaan-teetziri iita Barrabás, ikemakoetziri rantakiro kowaenka-tatsiri. ¹⁷ Ikanta ipiyotee-yakani atziri, rojampi-tantaki Pilato, ikantzi: “¿Iitaka pikoyiri nomishitowa-kaanteri? ¿Riima Barrabás? ¿Riima pikoyiri Jesús iiteetziri Jeepatzii-toetani?”

¹⁸ Riyotzi Pilato reshitashiitari Jesús, rootaki raakaan-teetan-tariri. ¹⁹ Tema otyaantaki inkaahanki iina Pilato kamanterini, ikantakiri: “Eero pikoshekari eeroka kameetha-shireri. Tema osheki romishimpyaakina tsireniriki, antawo ominthaahashiryaakina.” ²⁰ Roo kanteencha irika-paeni reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi antaripero-paeni, rowatsimaakiri piyoteen-chari atziri, ikantziri: “Rootaki kameetha-tatsi romishitowaeteri Barrabás, riima Jesús rowamahaeteri.”

²¹ Rapiita-nakiro jewari wirakocha

rojampi-tantzi: “¿Litaka pikoyiri nomishitowa-kaanteeri?”
Ikanteeyini maawoeni: “¡Riitaki Barrabás!”²² Ikantzi Pilato:
“¿Jempema nokante-rika Jesús iiteetziri Jeepatzii-toetani?”
Ikanteeyini atziri: “¡Pikenta-kotakaanteri!”²³ Ari ikantzi
jewari wirakocha: “¿Eenitatsima kaari-perori rantakiri?”
Eekiro ishintsi-tatzii ikaemaeyini atziri, ikantzi: “¡Pikenta-
kotakaanteri!”

²⁴ Ari riyotanaki Pilato aminaashi-waeta rojampi-
tziri, tema osheki ikijeeyakani atziri. Ikaemakaantaki
nijaa, iñahaetakiri maawoeni ikewaako-tanaka, ikantzi:
“Teera naaka kantashi-tyaawoni rowamahae-takiri-rika
kameetha-shireri. Tema eeroka kantashi-tyaawori.”

²⁵ Ikanteeyini atziri piyoteen-chari: “Rootaki nokowae-
yirini, naaka rookoeteri iitarika awijeen-tsini, imaeteeri
eejatzi ikaate nocharini-yitee-yaari, rookoeteeri rirori.”

²⁶ Ari romishitowa-kaantee-takiri Barrabás. Riima Jesús
ipajata-kaanta-nakiri, riyakowentakiri ikentakoeteri.

²⁷ Ikanta owayiri-paeni, ikyaakaa-nakiri Jesús rowayiri-
pankoteki. Ari ipiyowenta-kariri.*²⁸ Aatonkoryee-tapaakiri
Jesús, ikithaa-tantakari kityonka-mawo-tatsiri oshiyawori
ikithaata-piintari pinkathari-yitatsiri.

²⁹ Ramanthee-
tantakari kitochee-tapo, roteeya-kaakiri rakoperoki
jawookaaki. Rotziwerowa-shitanakari itheenki-mawae-
tziri, ikanteeyini: “¡Apinkatha-tziri iwinkatharite Judá-paeni!”†

³⁰ Osheki reewawoo-waetakiri, rompoja-yina-waetantari
jawookaaki.³¹ Ikanta ipakaakiro ishirona-wenta-waetari.
Ratonkoryahaeniri ikithaa-takiriri inkaahanki, ikithaa-
taneeri iithaari, raanakiri ikentakoeteri.

Ikentakoe-tziri Jesús roojatzi ikamantakari

(Mr. 15.21-41; Lc. 23.26-49; Jn. 19.17-30)

³² Ikanta riyaaate-yanakini, itonkiyo-takari Simón
poñaachari Cirene, roemiñaa-nakiri inatero ikentakoe-
tantyaariri Jesús.

³³ Roojatzi rareetan-takari tonkaariki
iiteetziro Atzirii-toni.³⁴ Ari ipakoetakiri Jesús kachori
rowaatee-takiro iyepitentsi, ikanta ithotawakiro
eepichokiini, tee ririro.‡

³⁵ Ikanta ikentakoe-takiri. Raakiro
owayiri-paeni ikithaatariki Jesús, rookimo-takaayitakawo,
ikimita-kaantakiro iñaaaryaa-teeta riyotan-tyaari itzimi
ayironi. Ari omonkaatariki ikenkitha-takiri paerani

Kamantan-taniri, ikantaki:
Ipawakaakawo nomaatha.

* **27:27** rowayiri-pankote = pretorio † **27:29** Roo rameta-piintari
pinkathari ramantheetawo poreryaa-yitatsiri, roteeya-piintziro eejatzi rakoper-
oki kotsirokaaki. ‡ **27:34** Rootaki roeteetziriri atziri eero ikemaatsi-tanta
aririka rowajankitahaeteri.

Iñaaryaawentakawo riyotan-tyaari itzimi-rika ayironi.

³⁶ Ari ijeekae-yakini raminako-wentziri. ³⁷ Rojankineetaki ikentakoe-tanta-kariri, okantzi: IRIKA JESÚS, RIITAKI IWINKATHARITE JUDÁ-PAENI. Ikenta-koeta-kiniri jeñokiini ipatziitoki. ³⁸ Itsipatee-takiri apite koshintzi ikentakoe-tziri, rowatzika-koetakiri rakoperoki, itsipa rampateki. ³⁹ Itheenki-mawae-takiri ikaatzi awijayi-tatsiri janta, roteka-yinata. § ⁴⁰ Ikantee-tziri: “Eeroka tzimpookironi tajorentsi-panko, roo awijaki mawa kiteejeri powetsikaero. Eerokami Itomi Tajorentsi powawijaa-koteeyaa. ¿Litaka kaari payiitanta ikentakoe-takimira?” ⁴¹ Ari imatzitakawo reewari-perorite Ompera-tajorentsi-taarewo, Yotaantaniri-paeni, Inashitantaniri-paeni, eejatzi antaripero-paeni, ikanteeyini: ⁴² “Rowawijaa-kotziri itsipa, ¿kaari imatantawo rowawijaa-koteeyaa rirori riimi iwinkatharite Israel-paeni? Ari rowawijaa-kotee-yaami ikentakoe-takiri, aritaki akemijanta-kirimi ⁴³ Rawentaari Tajorentsi, anjatyaa añeeri omapero-rika retakotari ari rowawijaa-koteeri. Tema ikantapiintzi: ‘Naaka Itomi Tajorentsi.’” ⁴⁴ Ari imatzitakawo koshintzi itsipatakari ikentakota, itheenki-mawae-takiri.

Ikamantakari Jesús

(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

⁴⁵ Ikanta itampatzika-tapaaki ooryaa, omapoka-shitanaka otsireni-tanaki, roojatzi tsirenii-teeni ithapero-tanaka ooryaa.* ⁴⁶ Ari ikaemanaki Jesús shintsiini, ikantanaki: “¡Elí! ¡Elí! ¿Lama sabactani?” (Roo akantziri añaaniki aaka: “¡Tajorentsi! ¡Tajorentsi! ¿Litaka pookawentan-takinari?”) ⁴⁷ Ikanta jeekawenta-kiriri, ikemawakiri ikaemanaki, ikanteeyini: “Pikemiri, ikaematziiri Elías.”† ⁴⁸ Ishiya-paenta, romitsitsiya-paentzi maathaantsi kepishaariki, rankowii-takiniri jawoo-pankeki, rowaanka-kotakiniri ratsimiyaa-tawakiromi. ⁴⁹ Ikanteeyini itsipa: “¡Pipakaeri! Añaawakiri ari ipokaki Elías rookakaa-wenteeri.” ⁵⁰ Rapiita-nakiro Jesús ishintsitanakiro ikaemanaki, peyanaka.

⁵¹ Okanta tajorentsi-pankoki, tzijaanaki niyanki ithatashii-tzirori, apimawotanaki, etanakawo jenoki roojatzi jaawiki. Antawo omoyekanaka kotaayi-tanaki mapi. ⁵² Ithonka ipookako-tanaki kaminkari, osheki añahaatsi kameetha-shireri kamawiteen-chari. ⁵³ Tema rañahaera paerani

§ 27:39 Roo rametee-yarini Judá-paeni roteka-yinata aririka itheenka-shire-tante. Rootaki oshiyawori ameteeyarini aakapaeni, aririka ookoteri atziri atheenka-shireteri, akanteri: “¡Piñaakiro! ¡Pikemakiro!” * 27:45 itampatzika-tapaaki = ooryaa 6; ithapero-tanaka ooryaa = ooryaa 9. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.) † 27:47 Ikanta = ooryaa 9. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.)

Jesús, ikaatzi añahaatsiri ishitowa-neero omooki jatayitee nampitsiki tajorentsi-tatsiri, osheki atziri roñaaha-yitaari.†
 54 Ikanta reewari owayiri-paeni eejatzi ikaatzi ikatziya-wentari Jesús, iñaakiro omoyeka, iñaakiro okaatzi awijeentsiri, antawo ithaawanaki, ikantanaki: “¿Omapero-witatyama Itomitari Tajorentsi irika?”

55 Aminako-takiri janta osheki tsinani. Rootaki poñeenchari Tepoweniki oyaatziri Jesús, osheki amitakota-piintakiri.
 56 Iroka okaateeyini: María Pankothanthaari-jato, María riniro Jacobo eejatzi José, aritaki ojeekakiri eejatzi riniro itomi-paeni Zebedeo.

Ikiteetakiri Jesús

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

57 Okanta otsireniityaanaki, ari ipokaki ashaahantachari poñaachari Tonkaeroetoniki, iita José. Riijatzi riyotaani Jesús. 58 Riyaata-shitakiri Pilato, ikantapaakiri: “Pishine-tenari nokitateeri Jesús.” Kowaki Pilato raaneeri ikitateeri. 59 Ikanta José, rapinee-tantakari Jesús kitamaari maathaantsi. 60 Rowakota-paentziri owakiranatakira imoonta-kaantziri José shirantaa ikashiya-kaari kaminkari, roepinaa-kaantaki antawo mapi, rashi-takotan-takariri. Piyanaka José. 61 Okanta María Pankothanthaari-jato, eejatzi otsipa María, amineeyakini jempe ikiteetakiri.

Aminako-wentziriri jempe ikiteetakiri

62 Okanta awijanaki rowetsika-wenta-piinteetawo kitejeri imakoryaan-teetari, ari riyataki reewari Omperatajorentsi-taarewo eejatzi Inashitantaniri janta ipankoki Pilato, 63 ikantapaakiri: “Pinkatharí, chapinki eeniro rañaawita kamatawiri, nokemiri ikantzi: ‘Aririka nokamawitakyaa, roo awijawi-takyaa mawa kitejeri, aritaki nañaahae.’” 64 Potyaante aminako-wenterini roojatzi omonkaa-tantakyaari mawa kiteejeri. Aamaashityaa riyataki tsireniriki riyotaani-paeni, rahaateri. Ikanteri atziri-paeni: ‘¡Añahae Jesús!’ Aririka imatakiro, aritaki omaperotakya ramatawitantante.” 65 Ikantanaki Pilato: “Irika owayiri-paeni, paanakiri, pikanteri raminako-wenteri jempe okanta pikoyiro eeroka.” 66 Jateeyakini jempe rowakoe-takiri Jesús, itsireka-kotapaakiri omooki. Ari ijeekawentee-yirini.

28

Rañaantaari Jesús

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

† 27:53 nampitsi tajorentsi-tatsiri = Aapatziyaweni

¹ Okanta awijanaki kitejeri imakoryaan-teetari, tema kitejeta-manee etapiintawori kitejeri. Ananinkanaki María Pankothanthaari-jato eejatzi otsipa María aminiro jempe ikiteetakiri Jesús. ² Omapoka-shitanaka oshintsitanaki omoyeka, tema rayiita-paakitzi Ronampiri Awinkatharite, katziya-paaka kitataa-remooki, iteenka-paakiro mapi rashitan-teeta-kawori, ari ijeekapaaki. ³ Ishipakiryapaaki kimiwitaka oorenta ookatha-rentsi. Kitamaa-nikiri iithaari roowaetaki okitamaa-nikitzi jiriniki. ⁴ Ikanta owayiri aminako-wentziriri kitataarewo, antawo ithaawanaki, okawaetanaka iñaawakirira ronampiri tajorentsi, tyaanaki kimiwitanaka ikamana-kityeemi. ⁵ Ari iñaanata-nakiro ronampiri tajorentsi tsinani-paeni jeekaen-tsiri, ikantziro: “Eero pithaawan-teeyanani eeroka. Niyotaki riitaki pipokashitzi Jesús ikentakoe-takiri. ⁶ Tee ijeeki jaka, añahae, aritaki ikantzi-takimi chapinki. Pipoki paminiro jempe romaryaawitaka. ⁷ Pipiyanaki, pikamanteri riyotaani-paeni añahae Jesús ikamawitakaha, reewateemi Tepoweniki, aritaki piñahaeriri janta. Rootaki ikantee-takinari nokamantemi.” ⁸ Tee oshenkaanaki tsinani-paeni opiya-pitha-tanakawo kaminkari-mooki, otsinkashiryaa-nakiro, roo kanteencha osheki othaamentanaka, oshiyana-kityaa iroka-paeni iyaate okamanteri riyotaani. Oshiya-mintheeta okamanteri riyotaani, ⁹ itonkiyo-takawo Jesús awotsiki, rowetha-tawakawo. Iyaatashi-tanakiri ikatziyakaha, otziwerowa-shita-paakari, awithaki-tapaakiri iitziki. ¹⁰ Ari ikantziro Jesús: “Eero pithaawan-tashi-waetana. Piyaate, pikamanteri ikaatzi noyeyitetaari, riyaate Tepoweniki, aritaki iñaayiteenari janta.”

Ikenkitha-takiri owayiri

¹¹ Okanta opiyeeya-nakani tsinani, jatanaki eejatzi owayiri-paeni nampitsiki, ikamantakiri reewari Omperatajorentsi-taarewo okaatzi awijeem-tsiri. ¹² Ari ipiyoteeyanakani eejatzi antaripero-paeni, ikanta-wakahae-yaani: “Jempe akantyaaka omanako-tantyaariri?” Ikaemakiri owayiri, ikaminaakiri ikantziri: “Irika osheki koriki nopinatemi, ¹³ pikanteri atziri-paeni: ‘Ipokaeyakini niyankiiteki tsireniki riyotaani, nomaamintheetzi naaka, ikoshita-paentziri.’ ¹⁴ Aririka ikemaki jewari wirakocha, naaka kantako-wentemini eero rowajankitaan-tzimi.” ¹⁵ Raakiri owayiri-paeni ipineeta-kiriri, imatakiro ikamantan-tayitakiro ñaantsi okaatzi ikantee-takiriri. Rootaki imatzita-nakari eejatzi apaani-paeni Judá-paeni ikamantan-tziro iroka ñaantsi roojatzi ikantziro nimaeka.

*Rotyaantziri Jesús riyotaani**(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)*

¹⁶ Ikanta 11 riyotaani Jesús jataki Tepoweniki, ojeekira ochempi ikantzi-takariri Jesús jempe ñahaeri. ¹⁷ Ikanta ñaawaeri Jesús, rotziwerowa-shita-waari. Eenitatsi kijoshire-tatsiri, ikanta-shiretzi: “Riitatakiña Jesús.” ¹⁸ Ari ipokapaaki Jesús okaakiini, ikantapaakiri: “Tema othonkaeya ipinkathee-teena inkiteki eejatzi kepatsiki. ¹⁹ Rootaki nokantanteemiri eerokapaeni: Piyaate pithonkiro maawoeni nampitsi, pikemijanta-kaayi-teeri atziri-paeni. Aririka ikemijanta-yitee, pomitsiryaateeri, riitaki ishineyi-teeri Ashiteeri, Itomi, eejatzi Ishire tajorentsi. ²⁰ Piyotaa-yiteeri ranteero okaatzi niyotaa-yitakimiri eeroka. Rooma naaka ari nokanteetatyeeyaani notsipa-teemi, roojatzi paata othonkan-teeyaari kepatsi.” Ari okantyaari.

KAMEETHARI ÑAANTSÍ ROJANKINA-TAKIRI MARCOS

*Ikamantantakiri Juan Omitsiryaatan-taniri
(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9,15-17; Jn. 1.19-28)*

¹ Iroka okanta opoñaan-tanakari Kameethari Ñaantsi jempe ikanta-kota Itomi Tajorentsi, irika Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

² Riitaki rojankinata-kotakiri Kamantantaniri Isaías, ikantzi: Pamini, aritaki notyaantaki etyaawoni ikamanta-kotemi, Riitaki wetsi-kimironi jempe pikinapaaki.

³ Eenitatsi cheraapaen-tsini ochempi-mashiki, ikantan-tapaaki:

Powameethateeniri Pinkathari jempe ikinapaaki.

Pikimita-kaantero itampatzikae-tziro awotsi.

⁴ Tema pokaki Juan ochempi-mashiki, ikamantantzi, ikenkithata-kota-paakiro jempe okanta-kota omitsiryaataantsi, ikantan-tapaaki: “Pookaero kaari-perori, aritaki ipeyakoe-teemiro pikaaripero-shire-witaka.”

⁵ Osheki pokaentsiri iñeeri Juan, Aapatziyaweni-jatzi, eejatzi poñaaneen-chari otsipaki inampiki-paeni Judá-paeni. Ikamanta-koyitakiro ikaaripero-shire-waetzi,

rootaki romitsiryaatan-takariri Juan irika-paeni janta Pareenkaariniki. ⁶ Rootaki ithaaritari Juan, rontyee-tziro iwitzi ikyaakoetari, rowatha-kitakari mashitsi-mashi. Riitaki

rowari kentori, imiritziri iyaa pitsi.* ⁷ Iroka ikantaki Juan ikenkithatzi:

“Awotsikitaki matzirori ipinkatha-rentsitzi, nopinkathatzi-takari naaka. Tee okantya ikimita-kaantena romperatani noeyotan-tyaari nothopaeniri ikyaantari iitziki. ⁸ Apatzirowa nomitsiryaatantawo naaka nijaa. Roo kanteencha, riitaki kimitakaan-tyaawoni romitsiryaatan-teeromi Ishire tajorentsi.”

*Romitsiryaataka Jesús
(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)*

⁹ Ikanta ipokaki Jesús ipoñaakawo nampitsiki Kashiyakaa-weniki jeekatsiri janta Tepokiweniki. Romitsiryaata-wakiri Juan janta Pareenkaariki. ¹⁰ Roo itonkaaneemi Jesús,

iñaatziiro ashitaryaa-naka inkite, oshaawin-kashita-paakari Ishire tajorentsi okinapaaki jenoki roshiya-paakari jamomo.

¹¹ Ikemaetatzii inkiteki ikantee-tanaki:

Eerokatakira Notyomi netako-perotani. Osheki nokimo-shire-wentakimi.

* 1:6 ikyaakoetari = camello

*Ikaaripero-shireta-kaeterimi Jesús**(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)*

¹² Okanta Ishire tajorentsi aanakiri Jesús ochempimashiki. ¹³ Ari ikowawitakari Kamaari ikaaripero-shireta-kaerimi. Tema osheki kitejeri ijeekaki janta itzimayitzira mashireyantzi atsikan-taniri, okaatzi 40 kitejeri. Roojatzi ipokanta-paakari ronampiripaeni Tajorentsi raminayitapaakiniri ikoyiri.†

*Retanakari rantayitziri Jesús**(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)*

¹⁴ Ikanta ikinanaki Jesús Tepokiweniki ikamantantero Kameethari Ñaantsi jempe okanta-kota ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Tema romonkyahaetakiri rirori Juan. ¹⁵ Ikantan-tapaaki Jesús, ikamantantzi: “Monkaataka iñeetan-tyaariri Tajorentsi ipinkathari-wentantee, pikemijanteero Kameethari Ñaantsi. Pooka-yiteero pikaaripero-shireta-waetzi.”

*Raantee-tanakariri 4 shimaawaetzinkari**(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)*

¹⁶ Ikanta ishirethapyata-nakawo Jesús inkaari janta Tepokiweniki, iñaapaa-tziiri iitachari Simón itsipatakari rirentzi Andrés ipashikawaeteeyini. Tema shimaawaetzinkari irikapaeni. ¹⁷ Ikantapaakiri: “Poyaatena, ari okimitee-yaawo nimaeka riimi atziri noshimaata-kahae-miri.” ¹⁸ Tee ishenkaanaka, rookanakiro ipashikaa-mento royaata-nakiri. ¹⁹ Roo riyaaaneetanakitzi, iñaapaa-tziiri Jacobo, itomi Zebedeo, eejatzi Juan, rirentzi. Ari ijeekaeyini rirori ipitoki rowaepatziro ipashikaa-mento. ²⁰ Roemiñaa-nakiri eejatzi, royaata-nakiri. Eeni-ro ijeekanaki ipaapate itsipayitari ratzirite.

*Atziri raahashiretziri peyari**(Lc. 4.31-37)*

²¹ Aritaki areete-yakani Jesús nampitsiki Capernaum. Okanta apaani kitejeri imakoryaan-teetari, ikyaapaaki Kemijantantsipankoki, ari riyotaan-tapaaki. ²² Ari ipampoyee-yanakirini atziri-paeni ikemirira. Tema tee omaanta ishintsinka riyotaantzi, rawijiri riyotaantzi Yotaantaniri-paeni. ²³ Ari ijeekakiri atziri raahashiretziri peyari janta Kemijantantsipankoki, kaemanaki rirori, ²⁴ ikantzi: “Jesús, Kashiyakaa-weni-jatzi, niyotzimi naaka, eerokataki Itajorentsite Pawa. Rootaki pipokantari jaka pithonkae-yinani.” ²⁵ Ari ikijathata-nakiri Jesús, ikantanakiri: “¡Pimaerite peyari, piyaatee! ²⁶ Ishintsitanakiro

† 1:13 Kamaari = Yakatantaniri

ikaemanaki atziri, rompetata-kaawaeta-nakari iweyarite, rooka-neerira. ²⁷ Ari ipampoyeeyanakirini atziri-paeni, ikanta-wakaanaka: “¿Oetakama iroka? ¿Owakirarima iyotahaantsi iroka? Rotsinampaeri retsiyata-kota-kaeri raahashiretziri peyari.” ²⁸ Ikemakoe-tanakiri intsipaete Jesús maawoeni janta Tepokiweniki.

Retsiyata-kota-kahaero Jesús riyote Pedro
(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹ Ikanta ishitowa-neera Jesús Kemijantantsipankoki, raanakiri Juan eejatzi Jacobo, ikineeya-nakini ipankoki Simón, ijeekaki eejatzi Andrés rirentzi Simón. ³⁰ Roo rareeta-paaki-tyaani, ikantee-tawakiri: “Omatatziiro jaawaki-rentsi riyote Simón.” ³¹ Ari ipithoka-shita-nakawo, rakatha-wakotakiro, roejeekakiro. Etsiyata-kotanaki. Piriintanaka aminayita-wakiniri oeta opawakiriri.

Retsiyata-kota-kaayitziri Jesús mantsiyari
(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³² Okanta otsireniityaanaki, ramaeta-paakiniri Jesús osheki mantsiyari, ramaeta-kiniri eejatzi osheki raahashiretziri peyari. ³³ Ipiyowentee-tapaakari Jesús pankotsiki. ³⁴ Retsiyata-kota-kaayiteeri maawoeni. Teera ishinetzi apaani peyari iñaawaete retsiyata-kota-kaayitzirira ikaatzi raahashireyitziri. Tema riyotzi peyari jempe iita Jesús.

Riyotaantzi Jesús maawoeni Tepokiweniki
(Lc. 4.42-44)

³⁵ Okanta okitejetzi-mataki, ananinkanaki Jesús apaniroeni, riyaatero ochempi-mashiki, ari ramanapaaka. ³⁶ Ikanta Simón itsipatakari ikaatzi royaatee-yirini, ithotyakotaateeri. ³⁷ Ikanta iñaapaeri, ikantapaeri: “¡Yotaanari! Ithotyakoe-tatziimira.” ³⁸ Rakanakiri rirori ikantzi: “Jame aate, teera roo nopokan-tyaari nojeeki jaka, otzimatyee niyotaan-tayite otsipaki nampitsi.” ³⁹ Ari okantzi-maetaka, ithonkakiro Jesús ranashitakawo Tepokiweni, riyotaantaki jempe ojeekayitzi kemijantantsipankopaeni maawoeni nampitsiki, retsiyata-kota-kaayitee osheki raahashireyi-witari peyari.

Retsiyata-kota-kaeri omatziri pathaawontsi
(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

⁴⁰ Ikanta ipokaki omatziri pathaawontsi, rotziwerowa-shita-paakari Jesús, ikowa-kota-paakiri ikantziri: “Pikoyirika, aritaki omatakyaa petsiyata-kota-kahaena.” ⁴¹ Raminanakiri Jesús, retako-shireta-nakari. Rootaki rakotan-tanakari Jesús, rotzinkakiri eepichokiini, ikantziri:

“Nokoyi, petsiyata-kotee.”⁴² Etsiyatanaki ipathaa-waewita. Tekatsitane. ⁴³ Ikantawita-waari riyaaateera inampiki, ⁴⁴ ikantziri: “Eero pikamanta-kotana. Apatziro powanakiro piyaata-shiteri Ompera-tajorentsitaa-rewo, pantantyaawori Ikantakaantani paerani Moisés, paanakiniri Tajorentsi pipira patsipeta-kaani, rootaki riyotan-teetyaari etsiyata-koteemi.” ⁴⁵ Roo kanteencha ikamantantanaki pathaawae-witachari janta nampitsiki jempe okanta retsiyata-kotantaari. Rootaki kaari ijeekantanaa Jesús nampitsiki. Jataki ochempi-mashiki, ari ijeekakiri. Aritzimaetaka ipokashitziriri osheki atziri.

2

Retsiyata-kota-kahaeri Jesús kijopookiri

(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

¹ Awijaki jempe okaatzi kitejeri, eejatzi ipiyaa Jesús nampitsiki Capernaum. Ikemayitawae atziri-paeni, ikanteetzi: “Areetaa Jesús.” ² Ipiyowenta-waari, tee ranteta-paakyaawo pankotsi. Riyotaa-yitapaeri maawoeni. ³ Eenitatsi ⁴ atziri pokashita-kiriri Jesús inata-kotakiri kijopookita-tsiri. ⁴ Tee imata iñeeri, rotzikakiri osheki atziri piyoteen-chari. Ateetanaki jenoki pankotsiki, imoontashitapaakiri ikatziyakaha Jesús, ari rowayiita-kotakiri kijopookiri. ⁵ Ikanta riyoshiryaa-wakiri Jesús osheki rawentahae-yapaa-karini, iñaanata-wakiri kijopookiri, ikantziri: “¡Notyomi! Ipeyakoe-teemiro pikaaripero-shire-witaka.” ⁶ Kemaeyakini Yotaantaniri, ikanta-shireteeyanakini rirori: ⁷ “Itheenka-tajorentsitatzi irika. Tema tekatsi manteroni ipeyakotantero kaari-perori, apatziro imatziro Tajorentsi.” ⁸ Yotaki Jesús ikenkishiryaaakari, rojampitakiri, ikantziri: “¿Litaka pikenkishiryaa-waeta-shitantari? ⁹ ¿Tema okameethatzi nokanteri kijopookiri: ‘Ipeyakoe-teemiro pikaaripero-shire-witaka?’” ⁹ Rooma pikoyi nokanteri: “Pikatziye, paaneero pomaryaa-mento, piyaatee?” ¹⁰ Nimaeka piyoteri Itomi Atziri otzimi-motziri ishintsinka jaka kepatsiki, aritaki ipeyakoteeri kaaripero-shire-witachari.” Ipithoka-shita-nakari kijopookiri, ikantziri: ¹¹ “Nokantzimi Naaka, pikatziye, paaneero pomaryaa-mento, piyaatee pipankoki.” ¹² Katziyanaka kijopookiwitachari, raaneero romaryaan-tawitari, shitowanaki. Maawoeni atziri iñaakiri, ipampoyeeyanakirini iñaawaerira riyaaatee. Iweshiryaaawenta-nakari Tajorentsi, ikantee-yanakini: “Teera añaaipiintziro oshiyaawoni iroka.”

Romiñaa-nakiri Jesús Leví

(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

13 Ikanta rapiita-paero Jesús riyotaa-yitapaeri atziri inkaari-thapyaaiki. Ari ipiyowentee-tawaari. 14 Ikanta rawijanaki Jesús, roojatzi iñaanta-paariri itomi Alfeo iitachari Leví. Ijeeki rirori, rowakiri reewari wirakocha ishintsitantzi ramaeteniri koriki, ikantapaakiri: “Poyaatena.” Ari ikatziyanaka rirori royaata-nakiri.* 15 Ikanta rareeta-kaakari ipankoki rowakae-yaari Jesús, ari ikaatakiri riyotaani-paeni eejatzi itsipa ikaatzi oyaata-piintziriri. Tema osheki shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki jataneentsiri, riyaatzi-tanaka osheki kaari-pero-shireri-paeni. Tema maawoeni rakiyotakiri Jesús ikaatzi oyaatakiriri. 16 Ikanta Inashitantaniri-paeni eejatzi Yotaantaniri-paeni, iñaakiri Jesús rakiyotziri ikaatzi shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki, osheki eejatzi kaari-pero-shireri-paeni. Rojampitakiri riyotaani Jesús, ikantziri: “¿Iitaka itsipatan-tariri kaari-pero-shireri-paeni, itsipatakari eejatzi shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki?” 17 Ikemaki rirori Jesús, ikantzi: “Aririka imantsiyate atziri ipoka-shitziri aawintan-tatsiri, riima atziri kaari mantsiyatatsi tekatsi ikoyi rirori. Tema tee nopoka-shitziri naaka kameetha-shiretatsiri, tema nopoka-shita-tziiri kaari-pero-shireri nokaema-shireteeri rookaero kaari-perori.”

Ikenkithata-kotziro Jesús itziwenteeta
(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

18 Eenitatsi pokashita-kiriri Jesús, rojampita-paakiri ikantziri: “Itzita-piintakawo riyotaani Juan rowanawo, ari ikimitari riyotaani Inashitantaniri-paeni. ¿Iitaka kaari itzitantawo piyotaani eeroka?” 19 Ari rakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Aririka itsipatee-tyaari aawakaa-chari, ¿arima itziwenteetapaakya? Kimitaka eero, tema osheki ikimoshireteetapaaki rowawaeteetyaa. 20 Rooma paata, aririka rahaetakiri iimenteetari, aripaetera itziwenteetyaa. 21 Tema apaani paejatoteentsiri ikithaateetari, aririka rowamatan-tantee-tyaawo owakirari ojapeki, aritaki otzijaa-perotanaki aririka aminthata-nakyaawo owakirari ojapeki. 22 Ari okimitari eejatzi, tee ikametha-perotzi paejatoteentsiri mashitsi-naki rowantee-tyaari eeryaari imiriteetziri. “Aririka rowantee-tyaari, aritaki itziijaanaki, apaatashi-waetakyaawo imiriteetziri eejatzi mashitsi-naki. Tema apatziri ikameethatzi owakirari mashitsi-naki rowantee-tyaari.”

Ikenkithata-kotziro Jesús kitejeri imakoryaan-teetari
(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

* 2:14 Leví = Mateo

²³ Okanta kitejeri imakoryaan-teetari, ikinanaki Jesús pankirentsi-mashiki. Ari ijaperyaa-kita-nakiro riyotaani okithoki pankirentsi. ²⁴ Tee inimotziri Inashitantaniri-paeni, rojampitakiri Jesús, ikantanakiri: “¿Litaka ijaperyaa-kitan-tawori piyotaani? Tema tee oshinetaa-ntsitzi rantawaeteete kitejeri imakoryaan-teetari.” ²⁵ Akanaki Jesús ikantzi: “¿Tema piñaanata-kotziri pinkatharini David ikowityaa-waentan-takari aantawityaariri itashe, itsipayitakari ikaateeyini?” ²⁶ Tema ikyaaki David tajorentsi-pankoki romperatajorentsipaetetantari Abiatar, rowakawo ratanteetari tajorentsita-tsiri, ipakiri eejatzi itsipayitakari. Tema tee oshinetaan-tsiwita rowaetyaawo, apatziro rowapiintayitawo Ompera-tajorentsita-rewo.” ²⁷ Eekiro ikantankitzi Jesús: “Tema riitaki atziri-paeni kantakaan-tzirori otziman-takari kitejeri imakoryaan-teetari. Tema kaari kitejeri imakoryaan-teetari kantakaan-teroni itziman-takari atziri-paeni. ²⁸ Tema irika Itomi Atziri riitaki pinkathari-perotatsiri, rawijiro kitejeri imakoryaan-teetari.”

3

Atziri kijowakori

(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

¹ Ikanta ikyaapae Jesús kemijantaantsipankoki. Ari ijeekakiri atziri kijowakori. ² Ikowaeta-tziira iñahaeteri retsiyata-kota-kaeri mantsiyari kitejeri imakoryaan-teetari. Raminakoperoetakiri, omatantyaari ikanta-koteri. ³ Ari ikaemakiri Jesús kijowakori, ikantziri: “Pipoki, pojatenkyaa niyanki.” ⁴ Rojampitakiri ikaatzi piyowenta-kariri, ikantziri: “¿Otzimikama shinetaa-ntsita-tsiri anteri kitejeri imakoryaan-teetari? ¿Tema okameethatzi aneshironkatante, rooma kameethatzi owamaante? ¿Tema okameethatzi antero rooperori, rooma kameethatzi akaaripero-waete?” Tekatsi akatsini. ⁵ Raminanakiri Jesús piyowenta-kariri, owatsimaa-shireta-nakiri iñaaayitakiri kijoshireri ikanteeyini, ikantanakiri kijowakori: “Pampiryaa-wakotee.” Matanaka, akotsitane kameetha. ⁶ Ari ishitowae-yanakini Inashitantaniri ipiyotee-yakani, jataki ikenkitha-waeta-kaeri aapatziyariri Herodes, ikanteeyini: “¿Jempema akante-rika Jesús owamaan-tyaariri?”

Ipiyoteeta inkaari-thapyaaki

⁷ Ikanta ishitowanee Jesús, ikinanee inkaari-thapyaaki itsipata-naari riyotaanewo. Kijokiro rowanakiri Tepokiweni-jatzi, nampiyitawori ipatsiteki Judá-paeni, ⁸ Aapatziyaweni-jatzi, Kiraarini-jatzi, maawoeni nampiyitawori intatsikiro Pareenkaarini. Ikemaeyakini

eejatzi Mapini-jatzi, Shimaa-jatzi, ikanteetzi: “Roñaahantaki Jesús osheki kaari iñaapiinteetzi.” Pokaeya-nakini iñeeri. ⁹ Rootaki ikantan-tanakariri Jesús riyotaani ramineniri pitotsi, eero ratsinakan-teetari. ¹⁰ Tema imatakiro Jesús retsiyata-kota-kaayitaki osheki. Otatsinkawirinikita-wakaaka mantsiyari ikoyi ipampitanta-wakyaari eepichokiini rako. ¹¹ Ipoka-piinta-yitzi raahashireyitziri peyari, rotziwerowa-shitari Jesús, antawo ikaemanaki, ikantzi: “¡Eeroka Itomi Tajorentsi!” ¹² Eero riyotzi-tanteetari Jesús, ikijatha-yitanakiri.

Riyoshiitaki Jesús 12 Otyaantaa-rewo-paeni
(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³ Ikanta itonkaanaki Jesús ochempiki. Ari ikaemakaan-takiri ikaatzi ookimotakariri. Jateeyakini ikaatzi ikaemakaan-takiri. ¹⁴ Aripaete riyoshiitaki 12 itsipata-piintyaari, riyyitaki iitakiri Otyaantaa-rewo-paeni, riitaki rotyaanteri ikenkithata-kaantayite. ¹⁵ Ipajawyaakari retsiyata-kota-kaayiteeri rirori mantsiyari, ikaatzi raahashireyitziri peyari. ¹⁶ Irika ikaatzi riyoshiitakiri: Simón, iitakiri “Pedro,” (akantziri añaaniki aaka: “Kijori.”) ¹⁷ Kaakitapaaki Jacobo itomi Zebedeo eejatzi Juan, riijatzi rirentzi Jacobo. Iitakiri “Boanerges,” (akantziri añaaniki aaka: “Otomi ookatha-rentsi.”) ¹⁸ Kaakitapaaki Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo, Tadeo, kaakitapaaka Simón, Kijakotan-taniri.* ¹⁹ Kaakitapaaki Judas Nampitsi-weri, pithoka-shityaarini paata. Ikanta ipokae Jesús pankotsiki.†

Kijimatziriri Ishire tajorentsi
(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23)

²⁰ Ari ipiyowenta-waari osheki atziri-paeni, tee omateeya riyaa-paente rowaeyaa Jesús. ²¹ Eenitatsi kanteen-tsiri: “Shinkiwentaka Jesús.” Rootaki ipokantawitakari isheninka-paeni okaakiini, raaneerimi. ²² Areetee-yapaakani eejatzi Yotaantaniri ipoñaayitaka Aapatziyaweniki, ikantapaaki rirori: “Irika atziri roshinchaa-tziiri Nantatsiri, rootaki retsiyata-kota-kaantariri ikaatzi raahashiretziri peyari.” ²³ Ikanta ikemaki Jesús, ipiyotee-yakirini, roshiya-kaawenta-tziiniri okaatzi ikenkithata-kaeriri, ikantziri: “¿Eenitatsima Kamaari kaminaa-wakaa-chari eero ikamaaritanta?‡” ²⁴ Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri jempe ipinkathari-wentee-tziri,

* **3:18** Kijakotan-taniri = cananeo = Owinteni-weri † **3:19** Iroka-paeni oweyaanta-paakawori ñaantsi-paeni, eenitatsi ojankina-yitaka eejatzi janta 3.20.

‡ **3:23** Kamaari = Yakatantaniri

aritaki rookawenta-wakaakyaa. ²⁵ Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri jempe ijeeka-wankota-wakaa, aritaki rookawenta-wakaakyaa. ²⁶ Ari ikantari eejatzi Kamaari aririka ikosheka-wakae-yaami, aritaki rookawenta-wakaakyaa, eero ishintsitzi, ari ithonkyaari. ²⁷ Tema aririka ikowaete ikoshiteeteri atziri shintsita-tsiri kameetha, otzimatyee reteeta-wakyaari roojoteeteri, eero imataneero ikijako-wentyaawo rashiwitari, rayitee-tanakiri.

²⁸ Pikemi kyaariperota-tsiri nokanteri: ari rariperoteeri Tajorentsi antayitzirori kaari-perori, ari ikimitahaeriri eejatzi theenka-tajorentsita-tsiri. Omaperotatya. ²⁹ Riima kijimata-kirini Ishire tajorentsi, ashi rowaero eero rariperoteeri.” ³⁰ Rootaki ikantan-takari Jesús, tema ikantee-tatziiri: “Kamaarira irika.”

Riniro Jesús eejatzi rirentzi-paeni
(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹ Ari areetapaakari riniro Jesús otsipatakari rirentzi-paeni, okaemakaan-tapaakiri, okatziya-paaka onkokiroeni. ³² Ikantawitakari ikaatzi piyowenta-kariri: “Ari opokiri piniro eejatzi pirentzi-paeni, okoyi oñeemi.” ³³ Ikantanaki Jesús: “¿Otzimikama niniroitari, itzimika nirentzitari?” ³⁴ Ari raminanakiri ikaatzi piyowenta-kariri, ikantzi: “Irika-paeni, riitaki nokimita-kahaari yeeyi, roojatzi nokimita-kahaari nonaanate. ³⁵ Ikaatzi antaneerori ikoyiri Tajorentsi, riitaki nirentzitaari, rootaki notsirotaari eejatzi niniron-taari.”

4

Roshiya-kaawentziri Jesús pankiwae-rintzi
(Mt. 13.1-23; Lc. 8.4-15)

¹ Ikanta ipiyanaa eejatzi Jesús inkaari-thapyaaki, riyotaan-tapae. Ipiyowentee-tawaari. Otetanaka pitotsiki, jeeka-kotaki niyankyaani eepichokiini, katziyee-yakani atziri-paeni ochereeteki ikemijantee-yirini. ² Tema okaatzi riyotaa-yitziriri, roshiya-kaawenta-tziiniri, ikantzi: ³ “Eenitatsi pankiwae-rintzi jatatsiri ipankiwaete. ⁴ Ikanta rookakitakiro iwankiri, eenitatsi ookakita-paenchari awotsiki, ipokapaaki tsimereriki, rowapaakawo. ⁵ Eenitatsi otsipa ookakita-paenchari omapi-pookitzi tee otzima-perotzi kepatsi, intsipaete oshooka-witanaka. Tee otonta-pathatatzii kepatsi, ⁶ jampiya-shitanaki pankirentsi ishintsita-paakira ooryaa, tema tee otzima-perotzi oparetha. ⁷ Eenitatsi otsipa ookakita-paenchari kitochee-mashiki, anaanakiro kitochee oshookanaki. Tee okithokitzi, kamanaki pankirentsi. ⁸ Rooma otsipa ookakita-paenchari okameetha-pathatzi kepatsi, kameetha oshookanaki, kithokitanaki maawoeni.

Tzimayitee okithoki apaani-paeni okaatzi shookaen-tsiri. Apaani shookapaen-tsiri, eepichokiini okithokitanaki, otsipa osheki pichokineenta-neentsiri, otsipa sheki-perota-neentsiri okithoki.”* ⁹ Eekiro ikantana-kitzii Jesús: “Okowa-perotatyaa iroka, otzimatyee pikemijantee-yawakini maawoeni.”†

¹⁰ Tema jateeyeeni maawoeni atziri, ari ijeekaki Jesús itsipayitakari ikaatzi oyaayita-kiriri, eejatzi 12 riyotaani. Ari rojampita-nakiri Jesús ikaatzi itsipatakari, ikantziri: “¿Jempema okanta-kotaka okaatzi poshiya-kaawentakiri inkaahanki?” ¹¹ Rakanakiri Jesús, ikantziri: “Ishinette-takimiro eeroka piyota-koteero jempe okanta-kota ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Riima itsipa-paeni, eero nokaman-tzitari rirori, apatziro noshiyaka-wenta-yiteniri, ¹² ari okantyyaa

Eero iñaantawo ikemayi-witari.

Okantawitakyaa ikemijante, eero ikemathatziro,

Ari okantyyaa eero ipiyya-shiretantaa, tema eero ipeyakoe-teeri rirori.” ¹³ Eekiro rojampita-tziiri Jesús

ikaatzi itsipatakari, ikantziri: “¿Tema piyotawakiro noshiya-kaawentakiri? Aririka noshiya-kaawentakimiro otsipa, ¿jempe pikantyyaa piyotan-tyaawori?”

¹⁴ Tema irika atziri ookakita-kirori iwankiri, riitakira oshiyakaa-wentacha kamantantzirori iñaani Tajorentsi. ¹⁵ Eenitatsi kemawitawori ñaantsi, ipokapaaki Kamaari, imaejanta-kaapaakiri.

Riiyitakira oshiyakaa-wentziri ookakita-paenchari awotsiki.† ¹⁶ Eenitatsi kemawitawori ñaantsi, ikemijantawita intsipaete. Roshiya-kowitakawo ookakita-paenchari omapi-pookitzira, oshooka-witanaka intsipaete.

¹⁷ Tee riyotako-perotziro ñaantsi, tee ramawetziro ikemaatsi-wentanakawo ikemijantzi, rooka-nakiro. Roshiyakawo pankirentsi jampishiteen-tsiri kaari tzima-perota-tsini oparetha. ¹⁸ Eenitatsi itsipa kemawitawori ñaantsi, oshiyakaa-wentakiri ookakita-paenchari kitochee-mashiki. ¹⁹ Okantakaan-tziro iñaawenashiryayita otzimi-moteeri jaawiki-jato, ikenkishiryaa-kotawo rashaahantyyaa, rootaki ikowa-perotaki otzimi-moteeri maawoeni. Awijanakiro ñaantsi ikemawitawakari, roshiyakawo pankirentsi kaari kithokita-tsini. ²⁰ Eenitatsi kemawakirori ñaantsi, oshiyakaa-

* **4:8** eepichokiini okithokitanaki = okaatzi 30 okithoki; osheki pichokineenta-neentsiri = okaatzi 60 okithoki; sheki-perota-neentsiri okithoki = okaatzi 100 okithoki † **4:9** okowa-perotatyaa = tzimatsiri ikempita ‡ **4:15** Kamaari = Yakatantaniri

wentakiri ookakita-paenchari okameetha-pathatzi kepatsi. Ikemijantanee, roshiya-kotakawo apaani shookapaen-tsiri, tzimaneen-tsiri eepichokiini okithoki, otsipa osheki pichokineenta-neentsiri, otsipa sheki-perota-neentsiri okithoki.”

Okoñaata-koyitee omanako-witeen-chari
(Lc. 8.16-18)

²¹ Ari ikantaki eejatzi: “Akoyi-rika ootyaari ootamento, ¿arima atapata-kotakiri? ¿Owakotzirima otapinaki? Teera. Tema owakotziri jenoki. ²² Ari okantyyaa okoñaata-kotan-teeyaari eejatzi omanako-yiwiteen-chari, ooñaawonteeero kaari ikematha-witeeta paerani. ²³ Okowa-perotatyaa iroka, otzimatyee pikemijantee-yawakini maawoeni.” ²⁴ Ikantanakiri eejatzi: “Paamaeyaawo okaatzi pikemakiri. Eenitatsirika pantzi-motantani, ari imaperoe-teemi paata eeroka. § ²⁵ Ikaatzi otzimi-motakiri, ari otzimimo-peroteeri osheki. Riima kaari otzimi-motzi, ari imaperoe-teeri raapithee-teeri okaatzi tzimimo-witariri.”*

Roshiya-kaawentziro Jesús oshooki pankirentsi

²⁶ Ari ikantanaki eejatzi Jesús: “Eenitatsira okimitari ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Okimita-tyaari apaani atziri pankitziro pankirentsi, ²⁷ imayi tsireniriki, ikanta ikakita-manee. Teemaeta riyotero jempe okanta oshookan-tanakari iwankiri. ²⁸ Apatziro oshooka-waetzi, etanakyaawo oshitowanaki oryaani oshi, okanta opowaen-karyaanaki, tzimanaki osheki okithoki. ²⁹ Aririka ojampataki, monkaa-paeteta-paaka rowiikitan-teetyaawori.”

Roshiya-kaawentee-tziro okithoki inchato ryaani-kitatsiri
(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰ Ikantanaki eejatzi Jesús: “¿Oetaka oshiyari eejatzi ipinkathari-wentantee Tajorentsi? ¿Oetaka noshiya-kaawente-miri? ³¹ Oshiyatyaawo aririka apankitero oryaanikitatsiri okithoki. Okantawita oryaaniwita, † ³² aririka apankitakiro, oshookanaki, awijanakiro otsipa pankirentsi, ari antawotanaki otewa, ari imenkoshi-yityaari tsmireriki otsimankae-tyeera.”

§ 4:24 Okaatzi kenkithata-kota-chari jaka, iroka okanta-kota: Eepichokiini-rika pikemijanta-wakiro nokanta-kimiri, eepichokiini piyoteero. Rooma pikemijanta-perotawaki-rika, osheki piyotawakiri, eekiro niyotakaa-perota-nakityeemiro.

* 4:25 Iroka oshiyakaa-wenta-chari okaatzi ikenkithata-koetziri jaka: Ikaatzi yotawakironi niyotaa-kiriri, eekiro niyotakaa-perota-nakityeeri. Riima kaari kemijanta-wakironi niyotaa-witakariri, imaperoteeyaa eero riyoteero. † 4:31 oryaanikitatsiri okithoki = mostaza

¿Oetaka roshiya-kaawentan-tawori Jesús ikenkitha-yitziri?
(Mt. 13.34-35)

³³ Ari ikanta-piintatyaa Jesús roshiyakaa-wenta-yitziniri atziri okaatzi riyotaa-yitziriri. Eepichokiini-rika ikemathayitero atziri-paeni, eepichokiini riyotaa-yiteri. Osheki-rika ikemathayitero atziri-paeni, oshekira riyotaa-yiteri. ³⁴ Tekatsi apaani okaatzi ikamantantziri kaari roshiya-kaawentzi. Riima riyotaani-paeni, ikemathata-kaakiri okaatzi riyotaa-yitakiriri.

Romaeriuro Jesús tampyaa
(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵ Okanta otsireniityaanaki, ikantaneeri riyotaani: "Jame amontyahaе intatsikironta." ³⁶ Tema jateeyeeni maawoeni piyowenta-kariri. Ari ijeekaki rirori pitotsiki, montyaa-kotee-yaani. Eenitatsi oyaatana-kiriri ikinakoyitanaki otsipaki pitotsi. ³⁷ Ari omapoka-paakari antawo tampyaa, antawo otamakaatanaki, kitaata-paaka nijaa pitotsiki. ³⁸ Roo kanteencha Jesús, maatsi rirori opataki pitotsi, rotzii-totaka. Ari riyaa-shiita-nakiri rowakiryahaetapaakiri, ikantee-tziri: "¡Yotaanari! ¡Atsitsiya-kotatyee! ¿Tema okantzimoshireemi?" ³⁹ Piriintanaka Jesús, iñaanata-nakiro tampyaa, ikantziro: "¡Aritapaaki pitampyaataki!" Ikantzitanakawo inkaari eejatzi: "¡Pimaeryaate!" Awijanaki tampyaa, maeryaatanee inkaari. ⁴⁰ Ikantziri riyotaani: "¿Oetaka pithaawan-tanakari? ¿Tekirama pawentaa-perotana?" ⁴¹ Osheki ipinkathata-nakiri, ikamanta-wakahae-yanakani ithaawan-kakiini: "¿Iitayakama irika romaeryan-tawori tampyaa, romaeryiro eejatzi inkaari?"

5

Gadara-jatzi raahashiretziri peyari
(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

¹ Areetee-yakani intatsikironta inkaari, aatakota-paaki nampitsiki iiteetziri Gadara.* ² Roo raata-kowita-paaka, ishiya-shita-wakari raahashiretziri peyari ipoñaakawo kitataa-rewomashiki, ³ ari ijeekawaetziri rirori. Tee raawyeetziri roojowitee-tantari eshirotha. ⁴ Itzimpejiro roojowitee-tantari iitziki eejatzi rakoki. Tekatsira otsinampaerini. ⁵ Ashi royiuro maawoeni kitejeriki eejatzi tsireniriki, ikinayitzi ochempiki, kitataa-rewomashiki, ikaemawaetzi, otoyitakiri mapisheta-paeni. ⁶ Ikanta iñaawakirira ipokaki Jesús, ishiya-shita-wakari, rotziwerowashita-paakari. ⁷ Atawo ikaemapaaki, ikantzi: "¡Jesús! ¡Itomi Tajorentsi-perori! ¿Jempema pikantenaka? ¡Tee

* 5:1 Gadara = Gerasa

nokoyi powashironkaena!”⁸ Tema ikijathata-paakiri Jesús, ikantapaakiri: “¡Piyaaate peyari!”⁹ Ikanta rojampitanakiri, ikantziri: “¿Jempema piitaka?” Ari rakanaki peyari, ikantzi: “Noeta ‘Oshekyaaantzi,’ tema osheki nokaateeyini.”¹⁰ Eekiro ipankinawenta-nakityaari peyari, ikantziri: “Tee nokoyi potyaantena otsipaki nampitsi.”¹¹ Ari ipiyotaka tyonkaarikiini osheki chaancho ishimokawaeteeyini.¹² Ikanteeyini peyari: “Potyaantena janta chaanchoki.”¹³ Ikantzi Jesús: “Pimatero.” Jatanaki peyari-paeni chaanchoki, raahashireta-paakiri, rootaki ishiyan-tanakari impeetaki, japokae-yapaakani maawoeni inkaariki, thonkaka ipiinkaki. Aamaaka ikaawita 2000 chaancho.

¹⁴ Ari ishiyee-yanakani aminakowentziriri chaancho-paeni, ikamantanta-paaki nampitsiki, ikamantakiri eejatzi maawoeni jeekayita-tsiri rowaneki. Pokaeya-nakini raminiro awijeem-tsiri.¹⁵ Ipoka-shita-paakiri Jesús. Iñaapaatziri raahashirewitari oshekyaaantzi peyari. Ijeekaki, kameetha ikantanaa, ikithaataa. Ari ithaawae-yanakini.¹⁶ Ikaatzi ñaakiriri inkaahanki ikamanta-wakiri okaatzi awiji-mota-kiriri raahashirewitari peyari eejatzi chaancho-paeni.”¹⁷ Ikantee-tanakiri Jesús: “Tee nokoyi pijeeki nonampiki, pamini jempe pikini.”¹⁸ Ikanta rotetanaa Jesús pitotsiki, ipankinawenta-witawaari retsiyata-kotakahaeri, ikantawita-waari: “Nokoyi noyaata-nakimi.”¹⁹ Rakanaki Jesús, ikantzi: “Eero poyaatana, piyaatee pisheninkaki. Pikanta-paeri: ‘Rowawijaa-kotaana Tajorentsi, ineshironkataana Pinkathari.’ ”²⁰ Ari imatakiro irika retsiyata-kota-kahae-teeri, jatee inampiki iitachari Apipakoweni, ikamanta-paeri maawoeni atziri, ikantapaeri: “Retsiyata-kota-kahaana Jesús.” Ari ipampoyahae-tanakiri ikemaetzirira ikantayita-paeri.

Rishinto Jairo eejatzi tsinani pampitzita-kiriri ithaari Jesús (Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹ Ikanta ipiyaa Jesús ipoñahaawo intatsikiro. Ipiyowenta-waari osheki atziri inkaari-thapyaaki.²² Ari rareeta-paaka jewatatsiri kemijantantsipankoki iita Jairo. Iñaapaakiri Jesús, rotziwerowa-shita-paakari,²³ ikantapaakiri: “Okamatyee nishintyo. Nokoyi piyaate pipampitantyaawo eepichikiini pako, etsiyata-koteeta.”²⁴ Ikanta riyaaatanaki Jesús, roo kan-teencha royaata-nakiri osheki atziri, ratsinakimateeyakirini.

²⁵ Okanta apaani tsinani ojokaawaeta-chari ira, okatakotaki 12 ojarentsi omantsiya-waetaki,²⁶ osheki raawinta-witee-takawo, othonkakiro tzimimo-witawori opinawenta. Atsipewaetashitakawo, eekiro omaperotatyaa omantsiyatzi.

27 Okemaki roori ikenkithata-koetziri Jesús. Okina-shitanakiri itaapiiki, opampitzita-paakiri eepichokiini ithaari. 28 Okanta-shiretzi: “Aririka nopampitzi-takiri eepichokiini ithaari, aritaki netsiyata-kotee.” 29 Apathakirotananaa etsiyatanaki ojokaawaewitawo ira. Okemawakiro owathaki roori tee okatsiwaetanee. 30 Tema yotaki Jesús eenitatsi etsiyata-kotakaa-shitakari ishintsinka, ipithoka-shitanakawo, rojampita-nakiri ikaatzi oyaatakiriri, ikantziri: “¿Litaka pampitzita-kinawori noethaari?” 31 Rakanakiri riyotaani, ikantzi: “¿Tema piñiiri ratsinakimayitakimi atziri? Eekiro pikantatzii: ‘¿Lita pampitzita-kinawori?’ ” 32 Eekiro ramina-minata-nakitzi Jesús, iñaantyaariri pampitzita-kiriri iithaari. 33 Okanta iroka tsinani opinkathata-nakiri Jesús, ompetawaetanaka. Tema iyotzi rootaki retsiyata-kota-kahae. Iyaata-shita-nakiri, otziwerowa-shita-paakari, okamanta-kota-paaka. 34 Ikantanakiro rirori: “Tsinani, rootaki etsiyata-kota-kahaemiri pawentahaana. Kantacha piyaatee, pikimoshiretanee, tema etsiyata-koteemi.”

35 Tekira ithonkirootami Jesús iñaanatziro tsinani, areetapaaka poñeenchari ipankoki jewari, ikantapaakiri: “Kamaki pishinto. ¿Eero poñaashirenkiri yotaantaniri?” 36 Ikanta ikemawaki Jesús ikantee-tapaakiri, ikantanakiri jewatakaan-tatziri kemijantantsipankoki, ikantziri: “Eero pithaawa-shiwaeta. Pawentee-na.” 37 Tekatsi ishinete royaata-nakiri. Apatziro raanakiri Pedro, Jacobo, Juan. Riitaki Juan rirentzi Jacobo. 38 Ikanta riyataki, areetaka ipankoki jewari. Iñaapaa-tziiri rakishiyeenka-mashitaka atziri-paeni, antawo riraa-kotee-yakawoni. 39 Kyaapaaki Jesús, ikantapaakiri: “¿Litaka piraantee-yarini? Tee okami eentsi, omakoryaatzi.” 40 Itheenka-shiryawitee-takari Jesús. Romishitowa-paakiri maawoeni. Apatziro ijeekanaki ashitawori eejatzi riyotaani-paeni. Ikyaa-shita-nakiro romaryahae-takirowa eentsi. 41 Roteya-wakota-paakiro, iñaanata-paakiro, ikantziro: “¡Talita cumi!” (Akantziri aaka: “Eentsi, pipiriinte.”) 42 Piriintanaa eentsi, anashitanaa. Tema tzimaki 12 ojarentsite, rootaki anashiwaetan-tanaari. Tema ipampoyeeyanakironi ikaatzi ñaakirori. 43 Ikantzi Jesús: “Pipiroota owanawo.” Ipoñaashita ikantanakiri eejatzi: “Teera nokoyi pikaman-tayiteri atziri-paeni.”

6

Ipiyaa Jesús Kashiyakaaweniki

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

- 1 Ikanta ipiya Jesús inampiki, ari royaateeri riyotaani.
2 Okanta apaani kitejeri imakoryaan-teetari, riyotaantaki

Jesús kemijantantsipankoki. Ipampoyeeyakirini ikaatzi kemiriri, ikanteeyini: “¿Litaka matakaa-kiriri irika riyotanitari, itajonka-wentantaki eejatzi? ³ ¿Kaarima itomi kemitzirori incha-kota? ¿Tema riitaki otomi María? Añiiri Jacobo, José, Judas eejatzi Simón, riitaki rirentzi-paeni. ¿Kaarima atsipatari ritsiropaeni jaka?” Osheki itheenki-mawaetee-takiri.* ⁴ Rootaki ikantan-tanakari Jesús: “Ashi oyiroye tee ipinkathatee-tziri Kamantantaniri inampiki ijeekayitzira isheninka, eejatzi ipankoki rirori. Rooma otsipaki nampitsi, aritaki ipinkathatee-takiri.” ⁵ Ari okanta kaari okantan-tanaa Jesús roñaahantero ishintsinka janta. Apatziro retsiyata-kotakae apaani-paeni mantsiyari, ipampitanta-nakari eepichokiini rako. ⁶ Tema ipampoyeeyanakirini Jesús ikaatzi kijoshire-waeta-tsiri, kaari kowatsini ikemijanteri. Rootaki ikinanta-nakari riyotaan-tayitzi otsipaki nampitsi okaatzi tzimayita-tsiri janta.

Rotyaan-teetziri 12 yotaa-rewo

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷ Ikanta ipiyotakiri Jesús 12 riyotaani. Ipakiri ishintsinka. Imatanakiro rirori retsiyata-kota-kaayitziri raahashireyitziri peyari. Rotyaan-takiri, itsipata-wakayitanakyaa ikaate apite. ⁸ Ikantawakiri: “Eero paanaki jempe oetyaa, eero paanaki powanawo, pithaate, eejatzi piyorikite, apatziro paanaki pikotzi. ⁹ Eero paanaki eejatzi otsipa pithaari. Apatziro panaki pikyaan-tari piitziki.” ¹⁰ Ikantzi-tawakari eejatzi: “Aririka pareetakyya pankotsi, ari pima-paaki, roojatzi pawijan-takyaari otsipaki nampitsi. ¹¹ Eerorika raakameethee-tzimi, eerorika ikemijantee-tzimi, pawija-pithateri. Potekaneero pipatsite piitziki, rootaki riyotan-teetyaari tee ikemijantziri Tajorentsi. Riitaki imaperote paata aririka raminakoe-teeri maawoeni rantayitakiri. Aritaki awijeero paata ikantee-takiri Paamaarini-jatzi eejatzi Katsimaaniri-jatzi. Kyaaripero.”† ¹² Ikanta riyaaetee-yakini riyotaani Jesús ikamanta-yitakiri atziri rookaero ikaaripero-shire-waetzi. ¹³ Retsiyata-kota-kaayitaki raahashiretziri peyari, ari ikimitakiri osheki mantsiyari itziritan-takari yeenkantsi.

Ikamantakari Juan omitsiryaatan-taniri

(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

¹⁴ Ikanta pinkathari Herodes ikema-kotakiri Jesús okaatzi rantayitziri. Tema ikanteetaki: “Irika Jesús

* 6:3 Jacobo = Santiago. † 6:11 Eeniyitatsi jankina-rentsi jempe tee ifeetziro oweyaantawori iroka ñaantsi jaka. inashiyita ñaantsi-paeni

riitaki Juan Omitsiryaatan-taniri. Riitaki añahaatsi, rootaki otzimantari itajorenka.”¹⁵ Itsipa kantayita-tsiri: “Elías irika.” Ikanteetzi eejatzi: “Aamaa riitaki oshiyariri Kamantantaniri tzimita-chari paerani.”¹⁶ Ikanta ikemaki Herodes ikantee-takiri, ikantanaki rirori: “Riitaki añahaatsi Juan nothatya-kaantakiri.”¹⁷ Tema riitaki Herodes aakaantzi-takariri chapinkipaete Juan, roojota-kaantakiri, romonkyaa-kaantakiri, okantakaan-tziro Herodías iinanta-witari Felipe, rirentzi rirori. Rootaki iinantaari Herodes.¹⁸ Tema ikaminaa-witatyaa paerani Juan irika Herodes, ikantawitari: “Tee okameethatzi payiteri iina pirentzi.”¹⁹ Rootaki opoñaantari okijaneentziri Herodías, okowawitaka owamaakaan-terimi.²⁰ Ari okanta romonkyaa-kantantakariri Herodes. Roo kanteencha Herodes antawo ipinkathatakiri Juan, riyotzi kameetha-shireri irika, iiteshoretakaani Tajorentsi. Tee ikoyi rowamahaeteri. Tema okaatzi ikaminaa-witariri, okompitzimo-shiretakari Herodes. Ari rama-wewitawo ikemijantziri.²¹ Okanta apaani kitejeri, roemoshirenkawitawo Herodes itziman-takari paerani. Ipokaeyakini inampina-paeni, reewarita owayiri-paeni, eejatzi ikaatzi jewayita-tsiri Tepokiweniki. Owaeyakani.²² Ari okyaapaaki ishinto Herodías rowaeyanira, otzironkapaaka, okameethatzi-motanakiri Herodes otzironkani, ari ikimiyitakari ikaatzi itsipatakari rowaeyani. Ikantanakiro Herodes: “Ari nopakimi oetarika pikowa-kotenari.”²³ Eero namatawitzimi, riyotzi Tajorentsi kyaaripero nokantzi. Rootakirika pikowakiri okaatzi nopinkathari-wentziri, aritaki nopakimi kashetani.”²⁴ Iyaata-shitanakiro iniro, okantapaakiro: “¿Oetaka nokowa-koteriri?” Okantanaki iniro: “Pikowa-koteri iito Juan Omitsiryaatan-taniri.”²⁵ Piyapaaka ewankawo, okantapaakiri: “Nokoyi pipenawo iito Juan, powakinawo pajoshetakiki.”²⁶ Antawo rowashiretakotanaka pinkathari. Roo kanteencha, tema maawoeni ikemaetakiri inkaahanki ikantakirori ewankawo, tekatsi ikinakaa-neero, otzimatyee ipiro okowa-kota-kiriri.²⁷ Rotyaantaki owayiri ramakiniri iito Juan. Jatanaki owayiri jempe romonkyaa-haetakiri Juan, ithatyaa-paakiri,²⁸ ramakotakiro iito pajoshetakiki. Ipaetakiro ewankawo, aanakiniro iniro.²⁹ Ikanta ikemaeyakini riyotaani Juan. Pokaeyakini, ikitateeri.

Rowakaari Jesús 5000 shirampari
(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰ Tema areeyitee-yaani rotyaantani, piyotapaa maawoeni jempe ijeeki Jesús, ikamanta-paeri okaatzi

rantayitakiri, okaatzi riyotaan-takiri. ³¹ Eekiro ipokae-yatziini atziri, piyayitacha itsipa. Tee omateeya riyaa-paente eepichokiini Jesús rowaeyaa. Rootaki ikantan-tanakariri Jesús riyotaani: “Jame aate ochempi-mashiki, amakoryaa-wakiita eepichokiini.” ³² Oteteeya-nakani pitotsiki, jateeyakini. ³³ Roo kanteencha, osheki aminakota-wakiriri riyaa-tanaki, riyotawakiri riitaki. Shiyeeyanakani ikineeyakini awotsiki, ipoñaanakawo nampitsiki-paeni. Riitaki eteeyakawoni rareetaka, piyotee-yapaakani. ³⁴ Ikanta rareeta-paaka Jesús, iñaapaa-tziiri ipiyotee-yakani. Retakoshiryaa-paakari. Tema ikimita-kityaari ipireetari eerorika itzimi aminakowenteerini. Riyotaa-yitapaeri eejatzi. † ³⁵ Tema tsireniityaanaki, ipokapaaki riyotaani, ikantziri: “¡Yotaanari! Ajeekatziira ochempi-mashiki, tema tsireniityaaki. ³⁶ Pikaatero piyotaantzi, riyaa-teeta atziri-paeni nampitsiki ramanante royaari, riyaa-yite eejatzi ikowa-kowate owanawontsi owaantsiki-paeni.” ³⁷ Rakanaki Jesús, ikantanakiri: “Pipiri eeroka royaari.” Ikantzi: “¿Pikowatziima niyaate namananta-kite nowakae-yaariri? Otzimatyeera antawaetemi ikaate 6 kashiri aantyaari osheki koriki amanantan-tyaari owanawontsi, owakaan-tyaariri maawoeni.” § ³⁸ Ikantzi Jesús: “¿Jempe okaatzika owanawontsi ramaantakari atziri-paeni? Piyaate pamina-kitero.” Ikanta ramina-kitziro, ikantziri: “Eenitatsi ikaatzi apite shima eejatzi okaatzi 5 atanteetari.”* ³⁹ Ikantzi Jesús: “Poejeekiri maawoeni atziri eerimashaatakira katawoshi, piinashi-yityaari poejeeka-yiteri.” ⁴⁰ Ari imatakiri. Eenitatsi inashiyiteen-chari ijeekayitaki aamaaka ikaatzi 100 atziri, imataka eejatzi itsipa aamaaka ikaatzi 50 atziri. Ari ikantayita-kiriri, rojeekakiri maawoeni. ⁴¹ Ikanta raakiri Jesús irika shima eejatzi atanteetari, aminanaki inkiteki, ramanakowentakawo. Itzimpetowakiro tanteetari, ipayitakiri riyotaani, rowawijaa-kiniri rirori atziri-paeni. Ari ikimita-kiriri eejatzi apite shima, rantetaakari maawoeni. ⁴² Tema maawoeni rowaeyakani, kemaneentee-yakani. ⁴³ Rowiiteero okaatzi tzimahaanta-neentsiri, roteyiteeri shima eejatzi atanteetari okaatzi 12 kantziri jaayitapaachari. ⁴⁴ Aamaaka ikaatzi 5000 shirampari owaenchari.

Ranashitantawo Jesús inkaari

(Mt. 14.22-27; Jn. 6.15-21)

⁴⁵ Opoñaashita ikantaneeri Jesús riyotaani: “Peteeyaawo pimontyahae intatsikiro nampitsiki Shima-pankoniki.” Rowetha-yitawaari ikaatzi piyowenta-kariri, ikantawaeri:

† 6:34 ipireetari = owisha
atanteetari = pan

§ 6:37 osheki koriki = 200 denario

* 6:38

“Kantacha piyaayitee nimaeka.” ⁴⁶ Ikanta riyaaatee-yeeni maawoeni atziri, tonkaanaki Jesús ochempiki ramanya. ⁴⁷ Tema tsirenitanki, iweyaa-kotee-yaani riyotaani niyankyaani inkaari imontyaa-koteeyani. Apaniroeni ijeekaki Jesús ochempiki, ⁴⁸ ramina-kotakiri riyotaani, ishintsiiyi ikomateeyini oepiya-piyata-kotakiri tampyaa. Okanta okitejetzi-mataki, ipoka-shiteeri Jesús riyotaani-paeni ranashitan-taawo inkaari, ikina-shita-paeri itaapiiki, rooteentsi rawijanakirimi riyotaani-paeni. ⁴⁹ Iñaawaeri rirori, roshiyakaatzi shiretsi irika, kaemaeya-nakini, ⁵⁰ tema maawoeni otsinka-shiryaa-nakiri iñaawaerira. Roo kanteencha, iñaanata-paeri Jesús rirori, ikantapaeri: “Naaka pokaatsi, pitonta-shireyite eero pithaawan-tashitana.” ⁵¹ Otetapaa pitotsiki, awijeek-katanaki tampyaa. Ipampoyeeyanakirimi riyotaani. ⁵² Tema tekiraata riyotakotziroota oshekyaan-takawori Jesús owanawontsi, okantakaan-tziro ikijo-shire-waeteeyini.

Retsiyata-kota-kaantzi Jesús Piyompi-shaariki
(Mt. 14.34-36)

⁵³ Areetee-yakani intatsikiro, ojeeki nampitsi iiteetziri Piyompi-shaari, roojota-paakiro pitotsi ochereeteki. ⁵⁴ Roo rayiitee-yapaa-kitziini pitotsiki, riyota-wakiri Jesús. ⁵⁵ Ikamanta-wakaanaka maawoeni nampitawori janta, ramakoe-tapaakiri mantsiyari romaryaha-mentoki. Jempe ijeekaki Jesús, ari ramakoe-tziniriri. ⁵⁶ Omatzitaka ikinayitaki ewonkiriki nampitsi, otzinkamiki nampitsi, eejatzi owaantsiki, rowakoe-tziniri mantsiyari-paeni awotsiki jempe riyomparita-piinteeta, ikantee-tziri: “Pishineteri mantsiyari-paeni ipampitawakiro eepichokiini opatzi-kaakiki pithaari.” Tema ikaatzi pampitzita-kiriri ithaari Jesús, etsiyata-koyitee.

7

Owaaripero-shiretziriri atziri
(Mt. 15.1-20)

¹ Ikanta ipokaeyakini Inashitantaniri itsipatakari Yotaantaniri-paeni, ipoñaayitaka Aapatziyaweniki. Ipiyotee-yapaakani ijeekakira Jesús. ² Tema iñaapaa-kitziiri riyotaani tee rantziro rameta-piinteetari ikiwaakota aririka rowaeyaani. Ikiji-mata-paakiri. ³ Tema okaatzi ranta-piintziri Inashitantaniri-paeni eejatzi itsipa Judá-paeni, eerorika ikiwaakota, eero rowaa. Rootaki rameta-piintakari paerani iwaejatzeneni, aririka ikoyi royaa, otzimatyee ikiwaakota-wakyaa. ⁴ Aririka rareeteeyaa

ramananta-waetzi, tekira rowapae-yaata, ikiwaako-perota-paeyaa. Teera apaani okantyyaa rameyitari, ikiwayitzitawo eejatzi riraa-mento, ichomoni, ronkotsi-mento, imaantari, maawoeni. ⁵ Rootaki rojampitan-takariri Jesús, ikantziri: “¿litaka ipeyakotan-takawori piyotaani riyotaa-yiteeri paerani awaejatziteni? Noñaapaakiri rowaeyani, tee ikiwaakotyaa.” ⁶ Rakanaki Jesús, ikantzi: “Tema owapeyimotan-taniri eerokapaeni. Eeroka ikenkithata-kotaki paerani Isaías, ikantaki rojankinariki:

Ipinkathata-shitana ipaanteki atziri-paeni,
Teemaeta roshiretana kameetha.

⁷ Aminaa-shita rotziwerowayita ipinkathatana,
Riyotaanta-shitakawo rameyitari rirori.

⁸ Pipeyakotakawo eeroka Ikantakaantani Tajorentsi, pantashi-yitakawo rameyitari atziri-paeni. Pikiwayitziro pichomoni, piraa-mento. Osheki okaatzi pantashi-yitakari.”*

⁹ Ikantanakiri eejatzi: “Roo panta-perotaki rameyitari awaejatziteni, pitheen-kawaetakiro Ikantakaantani Tajorentsi. ¹⁰ Iroka ikantaki paerani Moisés rojankinariki: Pipinkathateeri pipaapate eejatzi piniro.

Ikantaki eejatzi:

Ikaate yakaterini ipaapate eejatzi riniro, otzimatyee rowamayiteri.

¹¹ Roo kanteencha, pikanta-piinteeyini eeroka: ‘Kameethatatsi akanteri ashiteeri: “¡Pawa! Nashitakaakari Tajorentsi maawoeni noorikite, eero omata noneshironkatemi.”’ † ¹² Ari pikantakari eeroka, okaatzi piyotaakiriri pisheninka rootaki kantakaariri kaari ineshironka-yitan-taariri ashitariri. ¹³ Apatziro pantashi-yitakawo rameteetari paerani, rootaki paminaa-shitakaanta-kawori iñaani Tajorentsi. Ari pikanta-piintatyaa pantayitziro kimitakawori iroka.”

¹⁴ Rapiitakiro ikaemaeri Jesús maawoeni piyowentakariri, ikantziri: “Powayempi-yityaa, pikemathatan-tenari maawoeni. ¹⁵ Tema okaatzi rowaetari, tee owaaripero-shiretantzi. Rooma okaatzi añaawae-yitziri, omishitowa-yitziri inthomoenta, rootakira owaaripero-shiretan-tatsiri. ¹⁶ Okowa-perotatyaa iroka, otzimatyee pikemijantee-yawakini.” ¹⁷ Ikanta riyaaate-yeeni atziri, kyaapae Jesús pankotsiki. Ari rojampitakiri riyotaani, ikantziri: “¿litaka poshiya-kaawentakiri?” ¹⁸ Rakanaki

* **7:8** Eeniyitatsi jankina-rentsi jempe tee iñahaetzirowe yaantawori iroka ñaantsi jaka: inashiyita ñaantsi-paeni † **7:11** ashitakaa-kariri Tajorentsi = Corbán

Jesús, ikantzi: “¿Pimatzi-takama eeroka-paeni tee otzimi-motzimi piyotani? ¿Tema piyotzi eeroka tee owaaripero-shiretantzi okaatzi rowaetari?”¹⁹ Tekatsira okantero ashire, apatziro okiniro asheetoki, roojatzi oshitowan-tanee-yaari.” Rootaki riyotaan-takiri Jesús, tema tee okaariperotzi okaatzi rowaetari.²⁰ Ari ikantanaki eejatzi: “Rooma aririka akenkishireeyaa antakaeri itsipa atziri kaari-perori, rootakira owaaripero-shiretan-tatsiri.²¹ Tema inthomoenta ashireki akenkithashiryaa-koyitawo kaari-perori, kaari kinataantsi, mayempitaantsi, owamaan-taantsi.†²² koshitaantsi, mashithataantsi, kaari-pero-shiretaantsi, amatawitaantsi, mayempiryoo-kitaantsi, amakoneentaantsi, kijimataantsi, ajahaawentaantsi, majontzi-shiretaantsi.²³ Tema okaatzi ikenkithashiryaa-piintakari atziri kaari-perori iroka, rootaki iñaantawori owaaripero-shire-waetziri. Tema inthomoenta ishireki opoñaayitaka iroka-paeni.”

Awentaanka Owinteni-jato

(Mt. 15.21-28)

²⁴ Ikanta rawijanaki Jesús, jataki Mapiniki eejatzi Shimaaki. Ari ijeekapaaki pankotsi, tee ikowawityaa ikemakoe-terimi. Teemaeta omata romana-kotyaa.²⁵ Tema eenitatsi janta apaani tsinani, raahashiretziri peyari ishinto. Okema-kota-wakiri roori Jesús, iyaata-shitanakiri, otziwerowa-shita-paakari.²⁶ Kaari Judá-paeni iroka tsinani, Owinteni-jato iroka. Okantapaakiri: “Pinkathari, petsiyata-kotakaa-yinawo nishintyo, raahashireta-tziiro peyari.”§²⁷ Ikantanakiro rirori: “Teera aapitha-tziri rowanawo eentsite apiri otsitzi royaawo, apatziro rowawo rirori roojatzi ikemantanakyaari.”*²⁸ Opoñaashita akanaki tsinani, okantziri: “Omaperotatya pikantakiri Pinkathari. Roo kanteencha, rowapiintawo otsitzi okaatzi rookapetokeerekiyitziri eenchaa-niki.”²⁹ Ikantzi Jesús: “Ari okanta, omaperotatya pikantakiri. Kantacha piyaatee, ari piñaapaero pishinto, etsiyata-kotee roori.”³⁰ Okanta iyaatee tsinani opankoki, oñaapaero ishinto omaryahaka omaantareki, etsiyata-kotee.

Retsiyata-kota-kahaeri Jesús matakempitari

† 7:21 Iroka ñaantsi “koshitaantsi” añaayitziro jaka Jankina-rentsi 7.22, rooma otsipa-paeni janta 7.21: inashiyita ñaantsi-paeni § 7:26 kaari Judá-paeni = grieho

* 7:27 Rootaki rametee-yarini paerani Judá-paeni roshiya-kaawentantzi. Ri-itaki otsitzi oshiyariri kaari Judá-paeni. Rootaki imatakiri paerani Jesús, tema roshiya-kaawentakiro tsinani rootaki oshiyariri otsitzi, tema kaari isheninka. Riima isheninka-paeni Judá-paeni, riitaki oshiyariri eentsi.

³¹ Ikanta rowaanaa Jesús ijeekawita-paaka Mapiniki ikinaneero Shimaaki, roojatzi rareetan-taari Tepokiweniki. Rootaki kepatsi iiteetzi janta Apipakoweni. ³² Ari ramaetakiniriri matakempitari, majontziyitatsiri eejatzi. Ikantee-tapaakiri: “Jesús, pipampitanta-wakyaari eepichokiini pako.” ³³ Ikanta raanakiri Jesús inteeneeni, rojaantan-takari rakoe-mpeki ikempitaki, itziritan-takari ishimori ineneki. ³⁴ Aminanaki inkiteki, ¿ishintsitanaki rañeenkatanaki,? ikantziri: “¡Efata!” (Akantziri añaaniki aaka: “piwitaryahae-yaata.”) ³⁵ Apathakirotaanaa iwitaryaanaaka ikempita, tee imajontzitanee eejatzi, matanaa iñaawaetzi. ³⁶ Ikantawitakari Jesús ikaateeyinira atziri-paeni: “Eero pikamanta-kotana.” Roo kanteencha ipiyathatakari, ikamanta-nakiri maawoeni atziri. ³⁷ Tema ipampoyeeyanakirini Jesús, ikanteetzi: “¿Litaka okameethantari rantziri irika? Ikema-kahaeri matakempiwitachari, iñaawaeta-kahaeri eejatzi majontziwitachari.”

8

Rowakaari Jesús 4000 shirampari (Mt. 15.32-39)

¹ Ikanta ipiyoteeyani osheki atziri, thonkapaaka rowanawo. Ikaemakiri Jesús riyotaani ikantziri: ² “Osheki noneshironkatakiri atziri-paeni, tema okaatzi mawa kitejeri ijeekae-yakini ikemijantana, tekatsi rowaeyaa. ³ Aririka notyaan-teeri, ari aakiri itashe awotsiki, tema eeniyitatsi poñaachari inteena.” ⁴ Rakanaki riyotaani, ikantziri: “¿Jempema ayika owakaeyariri jaka ochempimashiki?”* ⁵ Ari rojampitziri Jesús riyotaani, ikantziri: “¿Jempema okaatzika atanteetari tzimatsiri?” Ikantzi riyotaani: “Eenitatsi okaatzi 7.” ⁶ Ari ikantakiri ikaatzi piyoteen-chari ijeekaeyini jaawiki. Raakiro 7 atanteetari, ramanakowentakawo. Itzimpetowa-yitakiro, ipayitakiri riyotaani, ipayitakiri rirori ikaatzi piyoteen-chari atziri. ⁷ Tzimi-tacha jempe-rika ikaatzi shimaa-niki. Ramanakowentakari eejatzi, riitaki ipaetakiriri eejatzi atziri-paeni. ⁸ Owaeyakani maawoeni, kemaeyakani. Rowiiteero tzimahaanta-paentsiri, ijaayitee okaatzi 7 kantziri. ⁹ Maawoeni owaenchari aamaaka ikaatzi 4000 shirampari. Ari rotyaanta-yiteeriri riyaaate. ¹⁰ Ikanta rotetanaa Jesús pitotsiki itsipata-naari riyotaani, montyaa-kotanaa intatsikirona oetaha Dalmanuta.

Ikowakoe-tziri Jesús itajonka-wentante (Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

* 8:4 owakaeyariri, atanteetari = pan

¹¹ Ikanta ipokaeyakini Inashitantaniri, iñaana-minthata-paakiri Jesús, ikoyi iñeero itajonka-wentante, rootaki riyotan-teetyaari omaperotatya opoñaawo itajorenka inkiteki, iñaanta-tyaari. ¹² Rañeenkatanaki Jesús, ikantzi: “¿Oetaka ikowantari iñeena notajonka-wentante irika-paeni? Ero noñaayi-maetari. Omaperotatya.” ¹³ Piyanaka Jesús, montyaa-kotanaa.

Shineya-kaerori atanteetari Inashitantaniri
(Mt. 16.5-12)

¹⁴ Ari ipeyakota-nakiro riyotaani rahaanta-nakyaami atanteetari, apatziro raamatsitanaki apaani janta ipitoki.†
¹⁵ Ari ikantzi Jesús: “Paamaeyaawo shineya-kaerori ratantari Inashitantaniri eejatzi rashi Herodes.” ¹⁶ Ari iñaanata-wakahaeyani riyotaani, ikanta-wakaa: “¿Rooma ikantan-teeri teera amaki atanteetari?” ¹⁷ Yotaki Jesús ikanta-wakaari riyotaani, ikantziri: “Tekira poshire-peroteeyani eeroka, rootaki pikenkishiryaa-waetantari, pikanteeyini: ‘Teera amaki atanteetari.’ ¿Tekirama pikemathatee-yironi? Pikijoshireyitakimi. ¹⁸ Eeniwitacha poki tee piñaantzi. Eeniwitacha pikempita tee pikemi. ¿Tema pikenkishireero nosheky aantakawori owanawontsi? ¹⁹ Chapinki otzimawita atanteetari okaatzi 5, roo kanteencha nowakaaka ikaatzi 5000 atziri. Paayiteero tzmahaanta-paentsiri. ¿Jempema okaatzika kantziri pijaayiteeri?” Ikanteeyini: “12 kantziri.” ²⁰ “Eejatzi nokimitakiro kaatatsiri 7 atanteetari, nowakaaka ikaatzi 4000 atziri. ¿Jempema okaatzika kantziri pijaayiteeri?” Ikanteeyini: “7 kantziri.” ²¹ Ari ikantziri: “¿Tekirama piyotakotziroota?”

Retsiyata-kota-kahaeri mawityaakiri

²² Areetaka Jesús Shima-pankoniki. Ramaeta-kiniri mawityaakiri, ikantee-tapaakiri: “Pipampitanta-wakyaari eepichokiini pako.” ²³ Ikanta rakatha-wakota-nakiri Jesús irika mawityaakiri. Raanakiri othapiki nampitsi. Reewatakiri rokiki, ipampitantakari eepichokiini rako. Rojampi-tanakiri: “¿Kantacha pamine?” ²⁴ Ari raminanaki, ikantzi: “Aminawitaana, noñaawitaari atziri ranashiteeyani, roo kanteencha tee ikoña-a-perotzi, roshiyakawo inchato.” ²⁵ Ikanta rapiitakiri ipampitziri rokiki, ramina-kahaeri. Ari retsiyata-kotanaki, koñaatanee ramini inteena, iñaaneero maawoeni. ²⁶ Rotyaanteeri retsiyata-kota-kahaeri, ikantawaeri: “Eero pikinane nampitsiki, tee nokoyi pikamanta-kotena.”

Riyotaki Pedro: Jeepatzii-totaa-rewo irika Jesús
(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

† 8:14 atanteetari = pan

27 Ikanta rowaanaa Jesús, itsipata-naari riyotaani, riyaaero maawoeni nampitsi jeekatsiri Cesarea-ki inampiiteki Filipino. Okanta niyanki awotsi rojampitakiri riyotaani, ikantziri: “¿Iitaka ikenkithashiryaa-kotanari atziri-paeni?” 28 Akaeyanakini riyotaani, ikantzi: “Eenitatsi atziri kantatsiri Juan Omitsiryaatan-taniri eeroka. Ikantzi itsipa Elías eeroka. Eenitatsi kantayita-tsiri eejatzi, itsipa Kamantantaniri eeroka.” 29 Ikanta rojampita-nakiri rirori, ikantziri: “¿Jempema pikanteeyini eeroka?” Ari rakanaki Pedro: “¡Jeepatzii-totaa-rewo eeroka!” 30 Ikantzi Jesús: “Eero pikamanta-kotana.”

Ikenkithata-kotziro Jesús ikami

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

31 Ari retanakawo Jesús ikamantziri riyotaani okaate awiji-moterini Itomi Atziri. Ikantziri: “Antawo ikemaatsita-kaena Antaripero-paeni, reewari-paeni Ompera-tajorentsitaarewo, eejatzi Yotaantaniri-paeni, ari rowamaa-kaantenari. Roo mawatapaen-tsiri kitejeri, añahaana.” 32 Ari ikantakiriri, tee romaniro. Ari raanakiri Pedro inteeneeni Jesús ikowawita ikaminayirimi. 33 Ipithoka-pithata-nakari, raminanakiri itsipa riyotaani-paeni, ikijathata-nakiri Pedro, ikantziri: “Piyaae Kamaari. Tee poshoretawo eeroka ikowakaanari Tajorentsi, apatziro poshoretawo ikowapiintziri atziri-paeni.” † 34 Ikanta ikaemakiri Jesús ikaatzi piyowenta-kariri, ikaemakiri eejatzi riyotaani, ikantakiri: “Eenitatsi-rika kowatsiri itsipatena, rookaero ikowashiyitari rantero, okantawityaa ikentakoe-teri, itsipatena. 35 Tema ikaatzi etakowaeta-chari rantayitziro ikowayitziro rirori, ari ipeya-shiteeyaa. Riima ikaatzi atsipewentawori rantaneero nokoyiri naaka, okantakaan-tziro ikemijantziro Kameethari Ñaantsi, rootaki ikamawentan-takinari aritaki rawijako-shiretee. 36 Aminaashi-waeta otzimi-motantzi owaahawontsi jaka kepatsiki, aritaki opeyakaa-shitan-teeyaa. 37 ¿Kantachama ipinako-wenteetyaa eero ipeyashiwaetan-teeta? 38 Tema ikaatzi kaaniwentanani naaka eejatzi okaatzi nokenkithata-koyitakiri, ari imatapaeri eejatzi Itomi Atziri ikaaniwenta-paeri paata aririka ipiye ramaero rowaneenkawo Ashitariri, eejatzi rashi Ronampiripaeni tajorentsita-tsiri.”

9

1 Ari ikantanaki eejatzi Jesús: {Mt 16.28 “Omaperotatyaa, eenitatsi pikaatziri jaka, tekira pikamiita aritaki} piñaakiro ishintsinka Tajorentsi jempe ikanta ipinkathari-wentantzi.”

† 8:33 Kamaari = Yakatantaniri

Ishipakirii-motakiri Jesús riyotaani
(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

² {Mt 17.1 Okanta awijaki 6 kitejeri. Tonkaanaki Jesús ochempiki, raanakiri Pedro, Juan eejatzi Jacobo.} Ari ishipakirii-mota-kiriri. ³ Kitamaatana ithaari, tekatsi akimita-kaantyya okitamaata-nakira. ⁴ Iñaatziiri Elías itsipata-paakari Moisés, ikenkitha-waeta-kaapaakiri Jesús. ⁵ Ari iñaawaetanaki Pedro, ikantzi: “¡Yotaanari! {Mt 17.4 Omaperotatya okameethatzi pamakina jaka. Kameetha nowetsikimi mawa pipanko-sheta: Apaani pashi eeroaka, apaani rashi Moisés, rashi apaani Elías.}” ⁶ Tema ithaawae-yanaki-tziini, rootaki iñaawaeta-shiwaetan-tanakari. ⁷ Ari opamanka-paakiri menkori. {Mt 17.5 Ikematzii iñaawaetee-tanaki menkoriki, ikanteetzi: “Notyomira irika netakoperotani.} Pikemijanteeri.” ⁸ Ikanta ramina-pero-witee-yanaani, tekatsi iñaanee, apatziro Jesús.

⁹ Ikanta roerinkae-yaanira ochempiki, ikowa-kotakiri eero ikamantantziro iñaakiri roojatzi paata aririka rañahae. Tema irika Itomi Atziri ari rañahae ikamawita-kyaaha. ¹⁰ Rootaki eero ikamanta-kotantari, roo kanteencha osheki rojampita-wakahae-yakani rirori jempe oeta ikanta-kotziri Jesús, ari rañahae ikamawitakyaa. ¹¹ Ikanta rojampita-nakiri, ikantziri: {Mt 17.10 “¿litaka ikanta-kotziri Yotaantaniripaeni, ikantzi: ‘Aririka ipoki-mataki Jeepatzii-totaa-rewo, riitaki jewatapaen-tsini Elías ipoki?’”} ¹² Ari rakanaki Jesús, ikantziri: {Mt 17.11 “Omaperotatyaa ikantziri, riitaki jewatapaen-tsini Elías ipoki, itampatzika-shiretan-tapaaki.} ¿Jempema okantzika rojankinata-koetakina paerani? Tema okantzi: ‘Irika Itomi Atziri osheki ikemaatsi-waetyaari, osheki itheenka-waeteeteri.’ ¹³ Pikemi nokante naaka: Areewitaka Elías. Osheki rowajankitee-takiri, imonkaatakiro okaatzi rojankinata-koeta-kiriri.”

Retsiyata-kota-kaeri Jesús eentsi raahashiretziri peyari
(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Ikanta rareetaari Jesús rookanakirira itsipa riyotaanipaeni, iñaapaa-tziiri ipiyowentakari osheki atziri eejatzi Yotaantaniri-paeni, osheki iñaana-minthatakiri. ¹⁵ Ikanta iñaawaerira ipokae Jesús, tee riyotee-yini jempe ikinapae, ishiya-shita-waari rowethata-waari. ¹⁶ Rojampita-paakiri Jesús, ikantziri: “¿litaka piñaana-takotziriri?.” ¹⁷ Akanaki apaani, ikantanaki: “Yotaanari, namatziimiri notyomi raahashiretziri peyari, tee omateeya iñaawaetee. ¹⁸ Ipoka-shita-paeri-rika, osheki rompaja-kaawaetari kepatsiki. Ishimore-paanteta-kaawaetziri, ratsikae-kiwaeta,

ikijota-kaawaetziri. Nokanta-witakari piyotaani rowawijaa-koteenari, tee imatziri.”¹⁹ {Lc 9.41 Rakanaki Jesús, ikantanaki: “Tee pikemijantee-yanitzi eeroka. ¿Jempema okaate nojeeki-mota-neemi, noñeero namaweyitemi? Pamakiri jaka pitomi.”}²⁰ Ramaeta-paakiniri. Ikanta iñaapaa-kirira peyari irika Jesús, antawo rompetata-kaanakari eentsi, tyaanaki, ipinaawaeta kepatsiki, ishimore-paanteta-kaanakari.²¹ Rojampita-nakiri Jesús ipaapate eentsi, ikantziri: “¿Jempe okaatzika retantanakari peentsite?” Ikantzi: “Ari ikantzita owakira reentsita-paaki.”²² Itaakaa-waewitakari paamariki, ipiinka-waetzi nijaaki, ikowatzii rowamayiri. Kantacha-rika pineshironkatena, pimatero.”²³ Ikantzi Jesús: “¿Oetaka pikantantari ‘Kantacha-rika...?’ aririka pikemijantane, aritaki omatakyaa maawoeni.”²⁴ Ari ishintsitanakiro ikaemanaki ipaapate eentsi, ikantanaki: “Kemijanta-witachana, terika nokemijanta-perotzi, pikemijantakaa-peroteena eeroka.”²⁵ Ikanta iñaakiri Jesús ipokaeya-paakini osheki atziri-paeni, ikijathata-nakiri peyari, ikantanakiri: “Kamaari, matakempita-takaanani. Pinteenareeyaari eentsi, eerowa pipiya-shitaari.”²⁶ Ari ishintsitanakiro ikaemanaki peyari. Ikamanata-kaanakiri eentsi. Osheki kantaneen-tsiri: “Kamaki eentsi.”²⁷ Ikanta rakatha-wakota-nakiri Jesús, ipirintakiri. katziyanaa.²⁸ Ikanta ikyaapaaki Jesús pankotsiki, ari rojampita-kiriri riyotaani apaniroeni, ikantziri: {Mt 17.19 “¿¿litaka kaari nomatantari naaka notsinampaeri peyari?”}²⁹ Ikantzi Jesús: “Omaperotatyaa ishintsitzi irika peyari, okowatyaa oetziñaarikotyaaawo amanyaa, atzi-wentyaari eejatzi.”*

Rapiiteero Jesús ikamanta-kota ikami-motante
(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

³⁰ Ikanta rowaanaa Jesús, ikinayitane Tepokiweniki. Teera ikoyi ikema-koteri atziri-paeni.³¹ Tema riyotaa-yitakiri riyotaani, ikantayitzi: “Rooteentsi raakaan-teeteri Itomi Atziri. Ari rowamahaeteri. Roo mawatapaen-tsini kitejeri, aritaki rañahae eejatzi.”³² Roo kanteencha tee ikemathateeyironi okaatzi ikantawitariri. Tekatsi kowatsini rojampiteri.

Jempe itzimi riiperota-tsiri
(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

³³ Areetee-yaani nampitsiki Capernaum. Ikanta ijeekae-yapaenira pankotsi, rojampitakiri Jesús, ikantziri: “¿litaka

* 9:29 Eeniyyatzi jankina-rentsi jempe tee iñeetziro oweyaantawori iroka ñaantsi jaka. inashiyita ñaantsi-paeni

pikanta-wakaari inkaahanki awotsiki?” ³⁴ Ari imaeriteeyakini riyotaani. Tema ikanta-wakaa-wenta-tyaawo inkaahanki itzimi-rika riiperota-tsiri. ³⁵ Jeekanaki Jesús, ipiyotakiri 12 riyotaani, ikantziri: “Aririka pikoyi piriiperote, poshiya-kotyaari jempe ikanta omperataa-rewo, tema tee iriiperotzi rirori.” ³⁶ Ramaki apaani eentsi ijeekae-yakinira, ithomaakiri, ikantzi: ³⁷ {Mt 18.5 “Ikaatzi aakameethateeriri oshiyakariri eentsi rawentaana, naaka raakameethataki.} Ari okimitari eejatzi, aririka paakameethatakina naaka, oshiyawaetakawo riitaki paakameethata-neemi otyaantakinari jaka.”

Ari atsipatari kaari kijaneenteeri
(Lc. 9.49-50)

³⁸ Ari ikantanaki Juan: “Yotaanari, noñaaki chapinki apaani atziri paeriirori piwaero, rowawijaa-kotakiri raa-hashiretziri peyari. Teera añeeri atsipatyaari jaka, nooka-kaakiri.” ³⁹ Ikantzi Jesús: “Eero pooka-kaerimi. Tema ikaatzi tajonka-wentan-tatsiri ipaerirowa nowaero, eero ikiji-mataana ojamaniityaaki. ⁴⁰ {Lc 9.50 Tema ari atsipatari kaari kijaneenteeni.} ⁴¹ Aririka ikaminthahaetemi, ikanteete: ‘Nopakotemi nijaa okantakaan-tziro rashiteemi Jeepatzii-totaa-rewo,’ riitaki ipineeteeri paata. Omaperotatya.”†

Eero pantakaan-tziro kaari-perori
(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

⁴² “Itzimi-rika antakaa-kirini kaari-perori kimitaariri eentsi rawentaa-kinaha, aritaki rowajankitee-teeri. Roo kameethatatsi ithatakae-tenirimi mapi ikentsiki, rowiinkae-teri inkaariki, ari okantya eero ikaariperota-kaantanta.‡ ⁴³ Rootakirika pako kaariperota-kaemiri, pookaero ari okantya pawijakotan-teeyaari, pikimita-kaantero pithatya-tyeeromi pako. Roojatzi piyaaponchokitan-teeyaari inkiteki. Tema tee okameethatzi otzimawita apite pako rootaki piñaanteyaawori paata rookaeteemi sharinkaweniki ashi powaero janta pitahaeyaa, ⁴⁴ jempe tee ikaamanitapae chowitsi janta, jempe tee otsiwakanitapae paamari.§ ⁴⁵ Rootakirika piitzi kaariperota-kaemiri, pookaero ari okantya pawijakotan-teeyaari, pikimita-kaantero pithatya-tyeeromi piitzi. Roojatzi piyaaponchokitanteeyaari inkiteki. Tema tee okameethatzi otzimawita apite piitzi rootaki piñaanteyaawori paata

† 9:41 rashiteemi: waerontsi ‡ 9:42 mapi = mapi itoonkan-teetari § 9:44 Eeniyyitatsi Jankina-rentsi jempe tee iñeetziro iroka-paeni ñaantsi. inashiyita ñaantsi-paeni

rookaeteemi sharinkaweniki ashi powaero janta pitahaeyaa, ⁴⁶ jempe tee ikaamanitapae chowitsi janta, jempe tee otsiwaka-nitapae paamari eejatzi. ⁴⁷ Rootakirika poki kaariperota-kaemiri, pookaero ari okantyyaa pawijakotan-teeyaari, pikimita-kaantero pikitho-kiryaa-tyeeromi poki. Roojatzi piyaa-pityaakitan-teeyaari inkiteki. Tema tee okameethatzi otzimawita apite poki rootaki piñaanteyaawori paata rookaeteemi sharinkaweniki ashi powaero janta pitahaeyaa, ⁴⁸ jempe tee ikaamanitee chowitsi janta, jempe tee otsiwaka-nitee paamari eejatzi. ⁴⁹ Tema paamariki iñaantee-temi maawoeni, ikimita-kaantee-temiro jempe ikanta ikatyokae-tziri ratsipeta-kaetani. ⁵⁰ Kameetha okanta tziwi okatyotzi. Roo kanteencha aririka rowaeteetero oetarikapaeni, eero okameethatzi ikatyokan-teetyaawo. Ari pikanta-neeyaari eeroka otzimatyee pikimita-koteeyaawo tziwi-perori, paapatziya-waka-yiteeyaa, tema tee okameethatzi pitzima-wenta-wakaeyaa.”

KAMEETHARI ÑAANTSI ROJANKINA-TAKIRI LUCAS

Rowetheetari Teófilo

¹ Osheki kowawiteencha rojankinateromi okaatzi awijimoyitakaeri. ² Ikowaetaki ithotyahaetero okaatzi riyotaa-yitakaeri ñaaperoyita-kirori owakirani ikaatzi kamanta-kaerori iroka ñaantsi. ³ Ari nokimitakari eejatzi naaka Teófilo. Tema nomampaakawo eentsikiroeni jempe okanta opoñaan-tanakari, rootaki nojankinatan-tzimirori eeroka okaatzi awijayiteen-tsiri. ⁴ Ari okantyya piyota-kotan-tyaawori kameetha okaatzi riyotaa-witee-takimiri.

Ikamantanteetzi itzimi Juan

⁵ Paerani, ipinkatha-ritantari Herodes iipatsiteki Judá-paeni, ari ijeekiri apaani Ompera-tajorentsitaa-rewo iita Zacarías, riitaki icharinini Abías. Rooma iina oeta Elisabet, rootaki ijawoni Aarón. ⁶ Kameetha-shireri ikanteeyani apitekiro-paeni ipinkathatziri Tajorentsi. Ranta-piintziro maawoeni Ikantakaantani eejatzi ipinkakaantani, tee otzimawaetzi rantani. ⁷ Roo kanteencha tee itzimi itomipaeni, tema maaniro iroka Elisabet. Antyashipariteeyakani apitekiro-paeni. ⁸ Okanta paata, monkaatapaaka kitejeri imateero ikaateeyini rompera-tajorentsitaa-rewotzi Zacarías. ⁹ Tema rootaki rameteeya-piintarinini Ompera-tajorentsitaa-rewo, ikimita-kaantawo iñaaryaateeta, ari riyoteetzi riitaki Zacarías kyaatsini tajorentsi-pankoki itayiniri Tajorentsi kajanka-pathari. ¹⁰ Piyotee-yachani ikaateeyini onkokiroeni ramaneeyani itayitzirowa kajanka-pathari. ¹¹ Ari roñaaha-kariri Zacarías Ronampiri Tajorentsi, ikatziyi-mota-paakari rakoperoki itayirowa kajanka-pathari. ¹² Ikanta iñaawakiri, antawo ipampoyaanakiri ithaawan-tanakari. ¹³ Ari iñaawaetanaki ronampiri Tajorentsi, ikantzi: “Zacarías, eero pithaawantana. Tema ikemaeta-kimiro pamanani. Aritaki piñaakiro piina Elisabet, itzimi eentsite. Riitaki piiteri Juan. ¹⁴ Aririka itzimaki pitomi, osheki pikimo-shire-wenter, ari ikantzi-tyaari eejatzi atziri-paeni. ¹⁵ Tema riiperori ikantakae-yaari Tajorentsi. Eero pimira-kaeri kachoyita-tsiri ishinkiteetari. Tema ijeekan-tzitakari Ishire tajorentsi tekira itzimiita. ¹⁶ Ikenkishiryaa-kaayitee-yaari osheki Israel-paeni ipiya-shire-yitee ikemijanteeri Awinkatharite Tajorentsi. ¹⁷ Riitaki jewateerini Awinkatharite. Ikantakaa-kyaari itajorenka

Kamantanta-nirini Elías, aritaki roepiya-shireteeri ikaatzi ipapateteetari, osheki ikowaperoteeri itomi-paeni. Aritaki rotsimaryaa-shireta-kahaeri katsima-shireri, rowetsika-shireta-kaanteeyaa ikemijanteeteri Awinkatharite.”
 18 Rakanakiri Zacarías irika ronampiri Tajorentsi, ikantziri: “¡Ari! ¿Jempema okantyyaa niyotan-tyaawori pikanta-kinari? Tema antyashiparitakina naaka, eejatzi okimitakari noena.”
 19 Ikantzi ronampiri Tajorentsi: “Naakataki Gabriel, jeekimotziriri Tajorentsi. Riitaki otyaanta-kinari nokaman-temiro iroka Kameethari Ñaantsi. 20 Roo kanteencha, okantakaawo pitheen-kakiro noñaani, ari pikijopaantetaki nimaeka roojatzi omonkaatan-takyaari okaatzi nokantakimiri.” 21 Jeekaeya-tsinini isheninka-paeni onkokiroeniki royaawentee-yarini Zacarías. Ikanta-wakahaeyani: “¿Litaka rojamanitantari Zacarías tajorentsi-pankoki?” 22 Ikanta ishitowa-witapaaha Zacarías, tee omata iñaawaetapae, rooko-rooko-waeta-shitapaaka. Ari riyotanaki ikaateeyini eenitatsi iñaakiri tajorentsi-pankoki. ashi rowanakiro ikijopaantetanaki. 23 Roojatzi imonkaatan-taawori kitejeri ijeeki tajorentsi-pankoki, jatee ipankoki rirori.

24 Okanta paata, motzitaki Elisabet iina Zacarías. Osheki okenkishiryaa, tee oshitowae opankoki ikaatzi 5 kashiri omaerentaka, okanta-shiretzi: 25 “Rootaki inintakaa-kinari Tajorentsi, eero imaninta-shiryaa-waetantana nosheninka-paeni.”

Itziman-takari Jesús

26 Ikanta imonkaata-paaka kashiri 6, rotyaan-teeri Tajorentsi ronampiri Gabriel nampitsiki Kashiyakaa-weniki jeekatsiri Tepokiweniki, 27 iñeero tsinani kaari yoterini shirampari, iitachari María, tema rootaki ikashiyakari iinantyaari ewankari José, riitaki icharini pinkatharini David. 28 Ikanta ikyaapaaki ronampiri Tajorentsi ojeekira María, ikantapaakiro: “¡Nowethatzimi tsinani, itsipateemi eeroka Awinkatharite. Pawijayiteero otsipa tsinani-paeni ineshironka-peroteemi!” 29 Okanta oñaawakiri ronampiri Tajorentsi iroka María, antawo opampoyaanakiri, roojatzi owanakiro okaatzi ikantapaa-kirori rowethata-paakawo. 30 Ari ikantziro ronampiri Tajorentsi: “María, eero pithaawantana, ineshironkatani eeroka Tajorentsi. 31 Aritaki piñaakiro pimotozite, itzimi peentsite. Riitaki piiteri Jesús. 32 Riitaki materoni riiperotatsini, iiteeteri Itomi Jenoki-jatzi. Tema riitaki ipinkatha-ritakaeri Tajorentsi, ikimitaakiri paerani icharinini David ipinkatha-ritakaakiri. 33 Riitaki pinkathari-wenteerini ikaatzi icharini-yitaari picharinini Jacob, ashi rowaero ipinkathari-wentantee

rirori.”³⁴ Ari ojampita-nakiri María, okantziri: “¿Jempema okinika nomotzite, tee noñiiri shirampari?”³⁵ Rakanakiro ronampiri Tajorentsi, ikantziro: “Rootaki kantakae-yaawoni Ishire Tajorentsi. Tema ipamankan-tatyemiro ishintsinka Jenoki-jatzi, kimitapaa-kyaawomi opamankantzi aamparentsi. Rootaki itantyaari pitomi, Itomi Tajorentsi.³⁶ Ari okimitakari pisheninka-thori Elisabet, ikantawiteetari maanro, okantawitaka antyashipawo-witaka roori, tema motzitee. Okata-kotaki 6 kashiri.³⁷ Tema tekatsi kompitzi-motyaarini rirori Tajorentsi.”³⁸ Ari okantanaki María: “Naakataki romperatani Pinkathari, imatenawo okaatzi pikanta-kinari.” Roojatzi ipiyanta-naari ronampiri Tajorentsi.

Iyaataki María areetawo Elisabet

³⁹ Okanta otsipaki kitejeri, intsipaete iyaatanaki María tonkaariki ojeekayitzira inampi Judá-paeni,⁴⁰ roojatzi areetan-takari ipankoki Zacarías, owethata-paakawo Elisabet.⁴¹ Okanta okemawakiro Elisabet owethata-paakawo María, ishewatanaka omotzitakiri. Tema okantakaa-nakityaawo Elisabet Ishire tajorentsi,⁴² oshintsitanakiro oñaawaetanaki, okantanaki: “Eerokataki awijirori otsipa tsinani-yitatsiri itajonka-wentee-takimi. Ari ikimityaari eejatzi pitomi-paeni.⁴³ ¿Itaka pipokashitan-tanari riniron-tyaari Nowinkatharite?”⁴⁴ Tema nokemawakimi piwethata-paakina, ishewatanaka nomotzitakiri ikimo-shiretanaki.⁴⁵ Ari pikimoshiretziteeya eejatzi eeroka pikemijantakira, tema aritaki omonkaateeyaa okaatzi ikowakaa-kimiri Awinkatharite.”

⁴⁶ Opoñaashita okantanaki María:

Antawo noweshiryaaawentee-yaari Noyinka-tharite,
⁴⁷ Osheki nokimoshire-wenteeri Tajorentsi owawijaako-shireteenani.

⁴⁸ Tema iñaakina okantawita nashironkaa-waeta, tema naaka romperatani,

Ikantee-teena naaka: Antawo itajonka-wentee-takiro.

⁴⁹ Tema antawo rantzi-mota-kinari matzirori otzimi ishintsinka.

¡Tajorentsi iroka iwaero!

⁵⁰ Ashi rowaero ineshironka-yiteeri ikaate icharininteetyaari paata,

Itzimi-rika pinkatha-yiteerini.

⁵¹ Rootaki ishintsinka imatanta-yitakari.

Ithonki-teeri ikenkishiryaa-witari ranterimi kantakaa-perowaeta-chari.*

* 1:51 ishintsinka = rako

⁵² Ikaatzi pinkathari-witachari, ikantakaan-takiro Tajorentsi eero riyaaata-kaantawo ipinkatharite, Riitaki ñaaperota-kaayitariri ikaatzi tsinampa-shiryaa-witachari.

⁵³ Rashaahanta-kaayitari ikaatzi tashe-neenta-waeta-tsiri, Riima ikaatzi ashaahanta-witachari raapitha-yiteeri tzimimo-witariri romishitowae-takiri.

⁵⁴ Ineshironkateeri Israel-paeni, tema romperatani irika-paeni.

Tee ipeyakotziri ineshironka-yitziri,

⁵⁵ Tema rootaki ikashiya-kaakiriri paerani awaejatziteni, Retanari Abraham eejatzi ikaate icharinin-tayitee-yaari kanteetaa-chani.

⁵⁶ Ari ojeekimo-waeta-paentziro María iroka Elisabet ikaatzi mawa kashiri, roojatzi opiyantaari opankoki roori.

Itziman-takari Juan omitsiryaaatan-taniri

⁵⁷ Okanta paata, tzimaki Elisabet otomi. ⁵⁸ Ari ipokaeyakini osheninka-paeni ikimo-shire-wentee-yironi, tema riyotee-yakini antawo ineshironkatakiro Tajorentsi.

⁵⁹ Ikanta imaakotapaaki 8 kitejери eenchaa-nite, raanakiri itomeshitaa-niteeteri. Ari ikowawiteetaka iiteeterimi Zacarías, raakoteri iwaero ipaapate. ⁶⁰ Teemaeta okoyi riniro, okantanaki roori: “Eero iita Zacarías, iityaa Juan.” ⁶¹ Ari ikantee-tanakiro: “¿Iitakakayaa? Tema tekatsi pisheninka iitachani Juan.” ⁶² Tema rookota-shitee-takanari Zacarías rojampitee-tziri jempe ikoyiro iiteri. ⁶³ Ari rookotanaki Zacarías incha-kota ramaeteniri. Ari rojankinatakiri, okantzi: “Juan iityaa.” Ari ipampoyee-yanakini ikaatzi ojampita-kiriri. ⁶⁴ Ari romapoka-shitanaa ñaawaetane Zacarías. Antawo ipinkathata-nakiri Tajorentsi, iweshiryaa-wenta-nakari. ⁶⁵ Tema antawo ipampoyee-yanakini maawoeni isheninka-paeni Zacarías. Ithonka ikemakoe-tanakiri maawoeni tonkaariki-paeni iipatsiteki Judá-paeni. ⁶⁶ Ari ikenkishireyanakani ikaatzi kemakowenta-kiriri, ikanteeyini: “¿Jempema iityaaka paata irika eenchaa-niki?” Tema raminako-wentakiri Awinkatharite irika eenchaa-niki.”

Ikamantantakiri Zacarías

⁶⁷ Ikanta Zacarías, ashitariri eenchaa-niki, okantakaanakari Ishire Tajorentsi ikamantantanaki, ikantzi:

⁶⁸ Ajahaawenteeteeyaari Awinkatharite Tajorentsi, Itajorentsiti Israel-paeni,

Ipokaki retsinaryaa-koyitee ikaatzi rashiyitari rirori.

⁶⁹ Rotyaan-takaeri riiperori Owawijaa-kotan-taniri,

Riitaki isheninkaete icharini David, romperatani.

- 70 Rootaki ikamantantakiri paerani tajorentsita-tsiri Kamantantaniri-paeni.
- 71 Riitaki owawijaa-koyiteeniri itzimawita osheki kijaneenteeri.
- 72 Tema ineshironkatee imonkaateero ikantakiri paerani awaejatzeni, Oshireki rowakiro tajorentsita-tsiri ikashiya-kaakiriri paerani.
- 73 Tema ikanta-perotakiri paerani acharinini Abraham, Okaate ikashiya-kaeyaariri.
- 74 Rookakaa-wentee itzimayiwita kijaneenta-yiteeri, Tekatsi athaawan-tawaeteeyaa akemijanteeri rirori.
- 75 Akiteshireyitee. Akameetha-shirewenteeri maawoeni kitejeri.
- 76 Rooma eeroka notyomi, iiteetemi Iyamanta-nirite Jenokijatzi. Tema eerokataki jewateerini Awinkatharite, powameetha-teeniri jempe ikinayitanaki.
- 77 Eeroka kamanteerini asheninka-paeni, riyotan-teeyaari riitaki owawijaa-kotan-taniri. Riitaki peyakoteerini ikaaripero-shireta-waewitaka.
- 78 Tema antawo okantaka ineshironkatee Tajorentsi, Rotyaan-takaeri poñaachari inkiteki ikimita-kota-paakawo owakira okitejeta-manee.
- 79 Ikoñeetyaa-koteeri jeekayita-tsiri otsirenikaakitzira. Ikoñeetyaa-koteeri ikaatzi otsiman-kakowitakari raampari yotakaan-tatsiri riyaaatee-tatyeeera sharinkaweniki. Riitaki thaamenta-kaayiteeni anashitan-teeyaawo awotsi ijeekan-teetari kameetha.
- 80 Tema thamentacha ikimotatzitzi eenchaa-niki, aawyaashirewaetaki. Ari ijeekawaetzi ochempi-mashiki, roojatzitzi omonkaatan-takari roñaahae-yaari isheninka-paeni Israel-paeni.

2

Itziman-takari Jesús (Mt. 1.18-25)

¹ Ikanta paata César Augusto, iwinkatharite wirakocha-paeni, ikantakaantaki rojankinata-kotyaa maawoeni atziri-paeni. ² Aripaete omapokaka rojankinata-koetyaa reewatantari Cirenio janta Tonkaeroniki. ³ Ari riyaaeteeyakini maawoeni atziri rojankinata-koyityaa inampiki jempe ipoñaayita paerani icharini. ⁴ Rootaki itonkaantanakari rirori José, ipoñaanaka Kashiyaakaa-weniki jeekatsiri

Tepokiweniki, riyaaero jempe itzimaki paerani pinkatharini David, iiteetziri Owapankoni jeekatsiri iipatsiteki Judá-paeni. Tema irika José riitaki icharini pinkatharini David.⁵ Ari rojankinata-kotyaari rirori eejatzi inathori María ikashiyakari inantyaawo, tema motzitaki roori.⁶ Ikanta rareetee-yakanira Owapankoniki, ari omonkaataka otzimaanitan-tyaari María.⁷ Ari itzimakiri etakawori otomi. Oponatakiri, omaryaakiri rowamentoki piratzi, tema tee oñaapaaki jempe omaapaaki.

Ronampiripaeni Tajorentsi eejatzi Kakiwentziriri ipirapaeni

⁸ Eenitatsi aminakowentziriri ipira-paeni inteena ojeka-neentzi nampitsiki Owapankoni, roetziñaarikotawo tsirenikiri ikakiwentziriri ipira-paeni.*⁹ Riitaki roñaahakari Ronampiri Tajorentsi. Tema ikoñeetyaa-kotanta-paakari rowaneenkawo Tajorentsi. Antawo ithaawan-teeya-nakarini.¹⁰ Ari iñaanata-paakiri, ikantziri: “Eero pithaawantana, namatziimi Kameethari Ñaantsi, rootaki oemoshirenkaerini maawoeni atziri.¹¹ Tzimakira nimaeka Owawijaa-kotan-taniri inampiki pinkatharini David, riitaki Jeepatzii-totaa-rewo Awinkatharite.¹² Iroka piyotan-tyaariri: Ari piñaakiri iponeetakiri eenchaa-niki romaryahae-takiri rowamentoki piratsi.”¹³ Romapoka-shita ikoñaata-paaki osheki inkite-weri itsipata-paakari ronampiri Tajorentsi, iweshi-ryaawenta-paakari Tajorentsi, ikanteeyini:

¹⁴ ¡Osheki okameetha-taki otzimi-motziri rowaneenkawo Tajorentsi jeekatsiri ojenoki-perotzira inkite!

¡Ijeekayitee kameetha ineshironkatani jaka kepatsiki!

¹⁵ Ikanta ipiyanaa ronampiripaeni Tajorentsi inkiteki, ikanta-wakaanaka aminakowentziriri ipira-paeni: “Jame aate Owapankoniki, amina-kitero oeta awijeen-tsiri. Aritaki añeeroni ikamanta-kaeri Tajorentsi.”¹⁶ Tema intsipaete riyaaete-yanakini, roojatzi iñaanta-paakawori María eejatzi José, omaryaakiri eenchaa-nikite rowamentoki piratsi.¹⁷ Ikanta iñaapaakiri, ikamantanta-paakiro okaatzi ikamantakiriri ronampiri Tajorentsi.¹⁸ Tema ipampoyeeyanakirini ikaatzi kemayita-kiriri aminakowentziriri ipira-paeni ikenkitha-waetzi.¹⁹ Rooma María, roojatzi owakiro roori okaatzi ikantee-tapaa-kirori.²⁰ Ari ipiyanaari irika-paeni aminakowentziriri ipira-paeni, iweshiryaawentanakari Tajorentsi, rajahaa-wentakari, tema iñaakiro okaatzi ikemakiri ikamantee-takiri.

Rahaeta-nakiri Jesús tajorentsi-pankoki

* 2:8 ipira = owisha

²¹ Tema maakotapaaki 8 kitejeri eenchaa-niki, rahaeta-nakiri itomeshitaa-niteeteri. Ari iiteetakiri “Jesús,” tema ari ikantzi-taka ronampiri Tajorentsi jempe iityaa tekira omotziteriita María.

²² Okanta omonkaataka romaerenteeyani imonkaatan-tyaawori Ikantakaan-tani jewarini Moisés. Ari rahaeta-nakiri eenchaa-niki Aapatziyaweniki rashita-kaetyaari Tajorentsi. ²³ Rootaki imonkaatan-tyaawori Iñaani Tajorentsi, kantatsiri: Riirika shirampari omapokani tsinani, rashita-kaetyaari Awinkatharite, itajorentsite irika.

²⁴ Imatantyaawori imonkaatero Iñaani Tajorentsi, otzimatyee rashita-kaeyaari ratsipeta-kaani:

Apite shiro, eerorika ikaate apite iryaani jamomo.

²⁵ Eenitatsi janta Aapatziyaweniki iitachari Simeón. Tampatzika-shireri rirori, pinkatha-tajorentsitananiri irika, ojeeka-shiretan-takari Ishire tajorentsi. Riitaki oyaawentawori roemoshirenkae-teeri isheninka-paeni Israel-paeni. ²⁶ Riitaki riyoshireta-kaakiri Ishire tajorentsi, eero ikamita rirori roojatzi iñaanta-kyaariri Ijeepatzii-totani Tajorentsi. ²⁷ Ikantakaakari Ishire tajorentsi, pokaki tajorentsi-pankoki. Ikanta rareeta-kaapaakari ipaapate Jesús tajorentsi-pankoki imonkaatan-tyaawori Ikantakaan-teetani, ²⁸ ithomaa-wakiri Simeón irika eenchaa-niki, iweshiryaa-wenta-nakari Tajorentsi, ikantzi:

²⁹ Monkaataka Nowinkatharite okaatzi pikanta-kinari, Pishinetena nokami, tema naaka pomperatani.

³⁰ Tema noñaanakiri owawijaa-kotan-taniri,

³¹ Riitaki potyaan-takiri iñaayiteeri maawoeni atziri-paeni,

³² Riitaki koñeetyaa-koteerini atziri-paeni kaari nosheninkata, Riitaki kantakae-yaawoni ipinkatheetan-tyaariri nosheninka Israel-paeni pashitari eeroka.

³³ Tema ipampoyaanakiri José eejatzi María okemirira ikantee-tziriri eenchaa-nikite. ³⁴ Ikanta Simeón ramana-kota-nakari ipaapate eenchaa-niki itajonka-wentee-takiri. Opoñaashita ikantanakiro riniro: “¡María! Irika eenchaa-niki riitaki kantakae-yaawoni rowajankitaan-teetyaari osheki asheninka Israel-paeni. Rijjatzi kantakae-yaawoni rawijako-shiretan-teeyaari eejatzi osheki asheninka-paeni. Roñaahantantayita-paakiro kaari iñaapiinteetzi. Roo kanteencha osheki koshekyaarini.† ³⁵ Tema irika eenchaa-niki riitaki oñaahan-teroni okaatzi ikenkishiretzi-takari. Roo kanteencha, antawo powashireteeyaa eeroka kimityaawonimi rowatheetatyemimi.”

† 2:34 owajankitaa = antziwa; awijako-shireri = tzinaa

³⁶ Ari ojeeki eejatzi tsinani iitachari Ana, Kamantantaniro roori, rishinto Fanuel icharinini Aser. Antyashipawotaki roori. Ayiwitaka oemi eeniro ewankawota-paaki, okaatzi 7 ojarentsi otsipawitakari oemi. ³⁷ Tema okaataki 84 ojarentsite okinankawotaki roori. Ashi oyiro ojeeki tajorentsi-pankoki, oetziñaarikotawo mawoeniki kitejeri eejatzi tsireniriki amana, otziwentakawo. ³⁸ Ari opokapaakiri eejatzi roori, oweshiryaa-wenta-paakari Tajorentsi. Ari okenkithata-kota-nakiri eenchaa-niki, ithonka ikemaeya-kironi ikaatzi oyaawentawori rookakaa-wentee-teeri Aapatziyaweni-jatzi.

Ipiyantaari Kashiyakaa-weniki

³⁹ Tema imonkaatakiro Ikantakaanani Tajorentsi, piyaa Tepokiweniki ojeekira inampi Kashiyakaa-weniki. ⁴⁰ Tema eerikiro ithaamentatya ikimotatzi eenchaa-niki, eekiro riyaatatzi ishintsitzi, yotaniryaa-niki rirori. Kaminthaa rowakiri Tajorentsi.

Ijeeki Jesús tajorentsi-pankoki

⁴¹ Ari ikantapiintatyaani ashitariri Jesús riyaatzi ojarentsiki-paeni janta Aapatziyaweniki roemoshirenkiro Anonkoryaantsi. ⁴² Tema okaataki Jesús 12 rojarentsite, jateeyakini Aapatziyaweniki, tema rootaki rametee-yarini roemoshirenkyaa. ⁴³ Tema ipakaakiro roemoshirenkaeyani, piyeeyaani ashitariri, roojatzi ijeekanaki rirori Jesús Aapatziyaweniki, teemaeta riyotzi ipaapate eejatzi riniro. ⁴⁴ Roshiyakaanzi jewatee itsipayitanaari ikaateeyini. Anashitaka apaani kitejeri, ari rojampi-witakari isheninkapaeni ikaatzira ipiyeeyaani. ⁴⁵ Teemaeta iñiiri. Rootaki ipiyanta-naari Aapatziyaweniki raminapanaateri. ⁴⁶ Tema okaatzi mawa kitejeri iñaantaariri ijeeki Tajorentsi-pankoki, ikenkitha-waeta-kaeri ikaatzi yotakotzirori Ikantakaan-teetani, rojatekae-takiri niyanki, rojampi-minthatziri. ⁴⁷ Tema ikaatzi kemakiriri rakayitakiro okaatzi rojampiteetziriri, ipampoyeeyakirini iñaakiri omaperotatya riyotanitzi. ⁴⁸ Ikanta iñaapaeri ashitariri, ari ipampoyeeyapaakirini eejatzi rirori, oñaanata-paakiri riniro, okantziri: “Notyomi, ¿jempema pikantenaka? Osheki nothotyaakowitakimi notsipatari pipaapate, antawo pominthaaahakina.” ⁴⁹ Ari rakanaki rirori, ikantanaki: “¿Litaka pithotyaakotan-tanari? ¿Tema piyotzi okowa-perotatyaa nojeeki ipankoki Ashitanari?” ⁵⁰ Teemaeta ikematha-tziro ashitariri okaatzi ikantakiri. ⁵¹ Raaneeri, jateeyeeni Kashiyakaa-weniki. Tee ipiyatha-waeta okaatzi romperatee-tariri. Rooma riniro Jesús roojatzi owakiro okaatzi rantziri.

⁵² Eekiro ithaamentatyaa ikimotatzi Jesús, yotaniri rirori. Ineshironkaperotziri rirori Tajorentsi. Ari ikimitaa-kiriri eejatzi atziri-paeni ineshironkaperotziri rirori.

3

Ikamantantziri Juan omitsiryaatan-taniri
(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

¹ Tema okaataki 15 ojarentsi ipinkathari-wentantzi wirakocha Tiberio César maawoeni janta. Rowakiri inampina iitachari Poncio Pilato reewarite iipatsiteki Judá-paeni. Riitaki owakiriri Herodes reewarite Tepokiweniki. Ari ikimitakiri Felipe rirentzi Herodes, rowakiri reewarite Iturea-ki eejatzi Traconite-ki. Eejatzi ikimitakiri Lisantias, rowakiri reewarite Abilinia-ki. ² Riitakira Ompera-tajorentsi-perori-paeni janta irika Anás eejatzi Caifás. Aripaete ikenkitha-waeta-kaakiri Tajorentsi itomi Zacarías iitachari Juan janta ochempi-mashiki. ³ Rootaki riyaaatan-takari Juan intatsikiro Pareenkaarini, ithonka ranashitakawo nampitsi okaatzi tzimatsiri janta, ikenkithata-kotakiro omitsiryaataantsi, ikantzi: “Pookaero pantayitziro kaari-perori, pomitsiryaawentee-yaari Awinkatharite Tajorentsi, aritaki ipeyakoe-teemiropikaaripero-waetaki.” ⁴ Ari omonkaatari rojankinatakiri paerani Kamantantaniri Isaías, ikantaki: Eenitatsi cheraapaen-tsini ochempi-mashiki, ikantan-tapaaki:

Powameethateniri Awinkatharite jempe ikinapaaki,
Pikimita-kaantero itampatzikae-tziro awotsi.

⁵ Omameri-pathatee otenkanaa-yitzi,

Owinteni-yitee ochempi,

Otampatzikayitee awotsi okaatzi tzipiwita-chari,

Kameetha omameri-tyaayite.

⁶ Ari iñahaero maawoeni atziri jempe ikanta Tajorentsi rowawijaa-kotantzi.

⁷ Ikantayita-wakiri atziri pokayiteen-tsiri romitsiryaatyaa: “Tee pikameetha-shiretee-yanitzi eeroka, pikimita-shitakari maanki. ¿Poshiyakaantaki eero rowajankitahae-teemi?”

⁸ Kyaari-pero-rika pookaero pikaaripero-shire-waetzi, pikameetha-shire-yitee, pikimityaawo pankirentsi kithokita-tsiri. Eero pikanta-shire-waetzi: ‘Naaka icharini nowae-jatziteni Abraham.’ Pikemi nokantemi: Eero pikantakaapero-waeta-shita pikimita-kaantyyaa eeroka ikowa-perotani Tajorentsi, tema kantacha ratzirita-kaero iroka mapi, rootaki poyaatee-yaarini icharini-yitee-yaari awaejatziteni Abraham. ⁹ Eerorika oshiyaawo pankirentsi kithokita-tsiri,

ari ichekantetakyaawo shachaki oponkitziki pankirentsi kaari kithokita-tsini, rahaetakiro itahaetero.

¹⁰ Ikanta atziri-paeni rojampita-nakiri, ikantziri: “¿Oetaka nanteeri?” ¹¹ Ari rakanakiri, ikantzi: “Eenitatsi-rika apite pithaari, pipiri apaani kaari otzimi-motzi. Eenitatsi-rika powanawo, ari pikimitakiro eejatzi.” ¹² Ikanta ipokaeyakini shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki ikoyi rirori romitsiryaatyaa, ikantapaakiri: “Yotaantaniri, ¿oetaka nanteeri naaka?” ¹³ Ikantakiri: “Eero pawijakaero ikantee-takimiri okaate pikowa-kotanteri.” ¹⁴ Ikanta rojanpitakiri owayiri-paeni rirori: “Naaka, ¿iitaka nanteeri?” Rakanakiri, ikantzi: “Eero pajarii-matanta, eero pitheeya-kotanta okantyaa paapithatan-tyaariri atziri jempe-rika oeyityaa. Pikimo-shire-wenteri ikaatzi ipineetzimiri eeroka.”

¹⁵ Tema osheki ikenkishiryaa-kaakari Juan maawoeni atziri-paeni, ikanta-shireteeyini: “¿Kaarima irika Jeepatzii-totaa-rewo?” ¹⁶ Rootaki ikantan-tanakariri Juan maawoeni atziri, ikantziri: “Apatzirowa nomitsiryaatantawo naaka nijaa. Roo kanteencha, awotsikitaki matzirori ipinkatharentsitsi, nopinkathatzi-tari naaka. Tee nokaneentya roshiya-kaantena romperatani nothopaan-tyaanariri ikyaantari iitziki. Tema riitaki kimitakaan-tyaawoni romitsiryaatan-teeromi Ishire tajorentsi, roete-shiretan-teeromi paamari. ¹⁷ Tema roteeyakiro rirori rotekakimento, rooteentsi ikaatero roteka-kiwaete. Rowakoyiteero kameethari okithoki pankirentsi, itaayi-teero otakee-reki.”

¹⁸ Rootaki iroka-paeni ñaantsi ikantakiri Juan ikenkithata-kaeri maawoeni atziri-paeni Kameethari Ñaantsi. ¹⁹ Ari ikimitaa-kiriri eejatzi Herodes pinkatha-ritatsiri, ikaminaawitakari, raakirowa Herodías iinanta-witari Felipe rirentzi. Tema eenitatsi eejatzi osheki otsipa kaari-perori rantayitakiri. ²⁰ Rootaki owatsita-perota-kirori rantakiri Herodes romonkyaa-kaantakiri Juan.

Romitsiryaataka Jesús

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Ikanta romitsiryaatziri Juan maawoeni atziri-paeni, ari romitsiryaata-kiriri eejatzi Jesús. Jamanamintheeta Jesús, kimiwitaka ashitaryaa-nakityeeyaami inkite.* ²² Ari iñahaetaki oshaawiin-kashita-paakari Ishire tajorentsi okimita-paakari jamomo. Ikemaetatzii inkiteki ikantee-tanaki: “Eerokataki Notyomi netako-perotani. Osheki nokimo-shire-wentakimi.”

Icharini-yitari Jesús

(Mt. 1.1-17)

* 3:21 inkite

²³ Ikanta retanta-nakawo Jesús rantayitakiri, tem okaataki 30 rojarentsite. Ikanteetzi riitaki tomintakari José. Tominta-nakariri José iita Elí, ²⁴ tominta-nakariri Elí iita Matat, tominta-nakariri Matat iita Leví, tominta-nakariri Leví iita Melqui, tominta-nakariri Melqui iita Rana, tominta-nakariri Rana iita José, ²⁵ tominta-nakariri José iita Matatías, tominta-nakariri Matatías iita Amós, tominta-nakariri Amós iita Nahum, tominta-nakariri Nahum iita Esli, tominta-nakariri Esli iita Nahae, ²⁶ tominta-nakariri Nahae iita Maat, tominta-nakariri Maat iita Matatías, tominta-nakariri Matatías iita Semei, tominta-nakariri Semei iita José, tominta-nakariri José iita Judá, ²⁷ tominta-nakariri Judá iita Joana, tominta-nakariri Joana iita Resa, tominta-nakariri Resa iita Zorobabel, tominta-nakariri Zorobabel iita Salateel, tominta-nakariri Salateel iita Neri, ²⁸ tominta-nakariri Neri iita Melqui, tominta-nakariri Melqui iita Adi, tominta-nakariri Adi iita Cosam, tominta-nakariri Cosam iita Elmodam, tominta-nakariri Elmodam iita Er, ²⁹ tominta-nakariri Er iita Josué, tominta-nakariri Josué iita Eliezer, tominta-nakariri Eliezer iita Jorim, tominta-nakariri Jorim iita Matat, ³⁰ tominta-nakariri Matat iita Leví, tominta-nakariri Leví iita Simeón, tominta-nakariri Simeón iita Judá, tominta-nakariri Judá iita José, tominta-nakariri José iita Jonán, tominta-nakariri Jonán iita Eliaquim, ³¹ tominta-nakariri Eliaquim iita Melea, tominta-nakariri Melea iita Mainán, tominta-nakariri Mainán iita Matata, tominta-nakariri Matata iita Natán, ³² tominta-nakariri Natán iita David, tominta-nakariri David iita Isaí, tominta-nakariri Isaí iita Obed, tominta-nakariri Obed iita Booz, tominta-nakariri Booz iita Salmón, tominta-nakariri Salmón iita Naasón, ³³ tominta-nakariri Naasón iita Aminadab, tominta-nakariri Aminadab iita Aram, tominta-nakariri Aram iita Eson, tominta-nakariri Eson iita Fares, tominta-nakariri Fares iita Judá, ³⁴ tominta-nakariri Judá iita Jacob, tominta-nakariri Jacob iita Isaac, tominta-nakariri Isaac iita Abraham, tominta-nakariri Abraham iita Taré, tominta-nakariri Taré iita Nacor, ³⁵ tominta-nakariri Nacor iita Seruh, tominta-nakariri Seruh iita Ragau, tominta-nakariri Ragau iita Peleh, tominta-nakariri Peleh iita Heber, tominta-nakariri Heber iita Sala, ³⁶ tominta-nakariri Sala iita Cainán, tominta-nakariri Cainán iita Arfaxad, tominta-nakariri Arfaxad iita Sem, tominta-nakariri Sem iita Noé, tominta-nakariri Noé iita Lamec, ³⁷ tominta-nakariri Lamec iita Musalén, tominta-nakariri Musalén iita Enoc, tominta-nakariri Enoc iita Jared, tominta-nakariri Jared iita Mahalaleel, tominta-nakariri Mahalaleel iita Cainán, ³⁸ tominta-nakariri Cainán iita Enós, tominta-nakariri Enós iita Set, tominta-nakariri Set

iita Adán, tominta-nakariri Adán riitaki Tajorentsi.

4

Ikaariperota-kaeterimi Jesús

(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

¹ Tema ojeeka-shiretan-tanakari Jesús Ishire tajorentsi, ipiyaa ipoñahaawo Pareenkaariki. Tema okantakaakari Ishire tajorentsi jataki ochempi-mashiki. ² Ari ijeekakiri janta okaatzi 40 kitejeri, ikowawitaka Kamaari ikaaripero-shireta-kaerimi. Tema tekatsi royaari janta, ayimatakiri itashe. ³ Ikantawita-paakari: “Omaperota-tyaarika Itomintzimi Tajorentsi, pipeyiro owanawontsi iroka mapi.” ⁴ Ari rakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Eenitatsi jankina-rentsi kantatsiri:

Tee apatziro okowityee-motari atziri owanawontsi, tema rootaki kowaperotacha akemijanteero okaatzi ikanteeri Tajorentsi.”*

⁵ Ikanta Kamaari raanakiri Jesús tonkaariki. Ari ikoñaatakaapaentziro maawoeni nampitsi ipinkatha-yitziri atziri.

⁶ Ikantapaeri: “Ari nokanta-kaakyaawo ipinkathatemi piñaayitakiri, ari nopakimiro eejatzi rowaneenkawo. Tema naaka rashita-kaetaka maawoeni, ari omatakyaa nopiri itzimi-rika nokoyiri. ⁷ Aririka pipinkathatena, maawoeni ikaatzi piñaakiri, eeroka ashitaneeyaarini.” ⁸ Ari rakanakiri Jesús, ikantziri: “Eenitatsi rojankineetakiri paerani, kantatsiri:

Pipinkathateri Pitajorentsite, riitaki pikemijanteri apaani.”

⁹ Ikanta Kamaari raanakiri Aapatziyaweniki, rateeta-kaapaakiri jenoki omitzikaaki tajorentsi-panko. Ikantawitapaari: “Kyaari-pero-rika Itomintzimi Tajorentsi, pijapoki jaawikinta. ¹⁰ Pikenkishireero rojankinee-takiri paerani okantzi:

Ari rotyaan-takimiri Tajorentsi Ronampiri raminakowentemi,

¹¹ Riitaki thomaawakimini eero pantziwatantawo mapi pitiziki.”

¹² Ari rakanakiri Jesús, ikantziri: “Iroka ikanteetaki eejatzi paerani:

Tee okameethatzi piñaantyaari Piwinkatharite Tajorentsi.”

¹³ Teera rotsinampaa-shityaari Kamaari ikaaripero-shireta-kaeri Jesús, iteenkapithata-paentziri eepichokiini.

Retanakari rantayitziri Jesús

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

* 4:4 tema rootaki kowaperotacha akemijanteero okaatzi ikanteeri Tajorentsi: inashiyita ñaantsi-paeni

¹⁴ Ikanta riyaaateero Jesús Tepokiweniki, otyaanakari ish-
intsinka Ishire tajorentsi. Ithonka ikemakoe-tanakiri janta
inampiiteki. ¹⁵ Riyotaan-tayitaki kemijantantsipankoki. Os-
heki ajahaakariri janta.

Ipiyaa Jesús Kashiyakaa-weniki

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶ Ikanta ipiyyaawo Jesús Kashiyakaa-weniki, areetaa in-
ampiki jempe rantaritaki paerani. Ari omonkaatapaa kitejeri
imakoryaan-teetari, jataki kemijantantsipankoki, rootaki
rameta-piintari rirori. Ari ikatziyanaka iñaanatero jankina-
rentsi. ¹⁷ Ipaetakiri rojankinari Kamantanta-nirini Isaías.
Ikanta rapinee-ryaakiro jankina-rentsi, raminakiro jempe
ojankinataka, kantatsiri:

¹⁸ Ojeekantana Ishire Tajorentsi,
Tema riitaki jeepatzi-tota-kinari.

Rotyaan-takina nokenkithata-kahaeri ashironkaenkari
Kameethari Ñaantsi.

Netsinaryaa-koteeri okantzimo-shireta-waetari.

Nokaman-teeri inoshikaetani nokanteeri: “Aritaki
pijeekawaetee kameetha romonkyaawitee-takimira.”

Aritaki naminakaa-yiteeri mawityaakiri-paeni,

Aritaki nookakaa-wenteeri ikaatzi rompera-waeteetari.

¹⁹ Rotyaan-takina nokenkithate: “Nimaeka ojarentsiki ari
ikaminthahae Tajorentsi.”

²⁰ Ikanta rapineeta-neero Jesús jankina-rentsi, ipaneeri
jewatzirori kenkitha-rentsi, jeekanaki. Tema ipam-
poyeeyanakirini maawoeni atziri ikaatzi jeekaen-tsiri
kemijantantsipankoki. ²¹ Ari retanakawo ikantanaki:

“Omonkaatzi-motakimi nimaeka iroka Jankina-
rentsi okaatzi pikemakiri noñaanata-kimiro.” ²² Tema

ipampoyeeyanakirini ikaatzi kemakiriri ikenkithataki
Jesús kameetha. Ikanteeyini: “¿Kaarima irika itomi José?”

²³ Roojatzi ikantan-tanakariri: “Kimitaka ari pikantakina:
‘Ajantyyaa aawintan-tzinkari paawintyyaa eeroka. Tema
osheki nokemako-wentakimi pantayitakiri Capernaum,
ajantyyaa pantapaero eejatzi jaka pinampiki.’” ²⁴ Eekiro

ikantana-kitzii Jesús: “Omaperotatyaa nokantemiri, ashi
oyiro tee ipinkathatee-tziri Kamantantaniri inampiki rirori.

²⁵ Tema omaperotyaa iroka, paerani eeniro ijeekawitani
Elías, tee oparya-hae inkani okaatzi mawa ojarentsi
eejatzi 6 kashiri janta inampiiteki Israel-paeni, antawo
itasheneenteetaki. Osheki kinankawo tzimawita-chari janta,
²⁶ roo kanteencha, tee rotyaan-teetziri Elías riyaaata-shitero
kinankawo isheninka, apatziro rotyaan-teetakiri riyaaata-
shitero otsipa-jato kaari isheninkata janta nampitsiki

Sarepta jeekatsiri Shimaaki ²⁷ Ari okimitakari eejatzi eeniro ijeekawita Kamantantaniri Eliseo, tzimawita-cha inampiiteki Israel-paeni osheki mantsiyari pathaawaeta-siri. Roo kantariteencha tee rotyaan-teetziri Eliseo retsiyata-kota-kahae apaani, tema rii rotyaan-teetaki Naamán kaari isheninkata poñaachari Tonkaeroni, retsiyata-kota-kahaeri.” ²⁸ Ikanta ikemaeyakini ikaatzi jeekaentsirini kemijantaantsipankoki, antawo ikijeeya-nakani. ²⁹ Ikatziyee-yanakani, rahaeta-nakiri Jesús iweyaa-thapita nampitsi jempe ojeeki impeeta ikowaeyini rowaririmi. ³⁰ Roo kanteencha Jesús, ishiya-pithata-nakari rojatekan-tanakari niyanki, jatee.

Atziri raahashiretziri peyari

(Mr. 1.21-28)

³¹ Ikanta roerinkaa Jesús nampitsiki Capernaum jeekatsiri Tepokiweniki. Riyotaa-yitapaeri atziri kitejeri imakoryaan-teetari. ³² Tema tee omaanta ishintsinka riyotaantzira, ipampoyeeyanakirini ikaatzi kemakirori riyotaan-tziri. ³³ Okanta janta kemijantaantsipankoki, ari ijeekakiri atziri raahashiretziri peyari, ishintsitanakiro ikaemanaki, ³⁴ ikantzi: “Jesús, Kashiyakaa-weni-jatzi, niyotzimi naaka, eerokataki Itajorentsita Pawa. Rootaki pipokantari jaka pithonkae-yinani.” ³⁵ Ari ikijathata-nakiri Jesús, ikantanakiri: “¡Pimaerite peyari, piyaatee! Ari ityaanaki atziri rooka-neeri iweyarite, teemaeta romantsiyaa-nakiri.” ³⁶ Ari ipampoyeeyanakirini atziri-paeni, ikanta-wakaanaka: “¿Oetakama iroka ñaantsi? Eenitatsi ishintsinka rotsinampaantariri romishiyiri peyari ikijathatakirira.” ³⁷ Tema ithonka ikemakoe-tanakiri Jesús maawoeni janta inampiiteki.

Retsiyata-kota-kahaero Jesús riyote Pedro

(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸ Ikanta ishitowanaki Jesús kemijantaantsipankoki, kyaapaaki ipankoki Simón. Ikantee-tawakiri: “Omatatziiro riyote Simón antawo jaawaki-rentsi.” ³⁹ Ari roeyotashita-nakawo omaryaakaha roori, kimiwitaka ikijathata-kityeeromi jaawaki-rentsi. Etsiyata-kotanaki ojaawaki-witaka. Apathakirotananaa opiriintanaa, aminayita-kiniri opawakiriri.

Retsiyata-kota-kaayitziri Jesús mantsiyari-paeni

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.31-34)

⁴⁰ Okanta otsireniityaanaki, ramaeta-paakiniri Jesús osheki atziri inashi-yitachari imantsiyanka. Ikanta iñaawakiri

Jesús, apatziro ipampitantakari eepichokiini rako, etsiyata-koyitanee. ⁴¹ Osheki atziri raahashiretziri peyari romishitowaki iweyarite, antawo ikaemayitzi peyari, ikantzi: “¡It-omi Tajorentsi eeroka!” Teemaeta ishinetziri iñaawaeta peyari, ikijatha-yitakiri, tema riyoteeyini peyari-paeni riitaki Jeepatzii-totaa-rewo irika Jesús.

Riyotaantzi Jesús maawoeni Tepokiweniki
(Mr. 1.35-39)

⁴² Okanta okitejetzi-mataki, ananinkanaki Jesús apaniroeni, ishitowanaki riyaaero ochempi-mashiki. Osheki thotyaakoyiteerini jempe-rika ikinaki. Ikanta iñeeteeri jempe ijeeki, tee ikowaetzi riyaaete. ⁴³ Roojatzi ikantan-tanakari Jesús: “Otzimatyee ikemaetero eejatzi otsipaki nampitsi Kameethari Ñaantsi jempe okanta-kota ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Tema rootaki rotyaantantee-takinari.” ⁴⁴ Eekiro riyaaata-kaana-kitziiro Jesús ikenkithatanaki kemijantaantsipankoki-paeni okaatzi tzimatsiri janta Tepokiweniki.

5

Kaari iñeeta-piintzi shimaataantsi

¹ Okanta apaani kitejeri, ijeeki Jesús inkaari-cheraaki janta Piyompi-shaariki. Ratsinaki-matakiri atziri ikaatzi piyowenta-kariri ikemijantziro iñaani Tajorentsi. ² Ari iñaaki apite pitotsi owaataka impanekiiteki. Tee rotetan-teeyaawoni ashitawori, tema ikiwaeya-tziironi ishimaamento. ³ Otetapaaka Jesús pitotsiki. Riitaki ashitawori Simón iroka pitotsi, ikantakiri rotyaantero eepichokiini niyankyaani. Ari ijeekan-tanakawo Jesús pitotsi, retanaawo riyotaa-yitaneeri atziri. ⁴ Ikanta ithonkanakiro riyotaantzi, ikantzi: “Simón, paanakiro pipito niyankyaani inkaari, ari pishimaatyaari.” ⁵ Ari rakanaki Simón, ikantzi: “Nomawitakawo noshimaata tsireni-paete, tekatsi nayi. Tema eeroka kantanari, aritaki nomatakiro.” ⁶ Imatakiro ishimaata Simón, raaki osheki shima, rooteentsi otzijaanakimi ishimaamento. ⁷ Ikaema-wakoteeri ikaata-piintziri ishimaata ramitakoteeri. Ikanta riyaaata-shitanakiri, ikina-kotee-yakini otsipaki pitotsi, ijaayitakiro apitekiro-paeni ipito, roowiteen-chami itsitsiya-koteeyini. ⁸ Ikanta iñaakiro Simón Pedro awijeentsiri, rotziwerowashita-nakari Jesús, ikantanakiri: “Piteenkapithatena Pinkathari, kaari-pero-shireri naaka.” ⁹ Tema antawo ithaawanaki Simón iñaakiro raaki osheki shima. Ari ikantakari eejatzi itsipatee-yakarini. ¹⁰ Imatzita-nakawo Jacobo eejatzi Juan, itomi-paeni Zebedeo, tema riijatzi

itsipatakari Simón. Roo kanteencha Jesús ikantanakiri Simón: “Eero pithaawa-shiwaeta, okimitee-yaawo nimaeka riimi atziri noshimaata-kahae-miri.” ¹¹ Ikanta raata-kotee-yapaeni, rooka-nakiro maawoeni, royaatee-yanakirini Jesús.

Retsiyata-kota-kahaeri Jesús omatziri pathaawontsi
(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Ikanta rareetaka Jesús otsipaki nampitsi, ari ipokakiri omatziri pathaawontsi. Ari iñaapaakiri Jesús, rotziwerowa-shita-paakari, ikantapaakiri: “Pinkathari, pikoyi-rika, aritaki omatakyaa petsiyata-kota-kahaena.” ¹³ Rootaki rakotan-tanakari Jesús, rotzinkakiri eepichokiini, ikantziri: “Nokoyi, petsiyata-kotee.” Etsiyatanaki ipathaa-waewita. ¹⁴ Ikantawita-waari: “Eero pikamanta-kotana. Apatziro powanakiro piyaata-shiteri Ompera-tajorentsita-rewo, pantantyaawori Ikantakaantani paerani Moisés, paanakiniri Tajorentsi patsipeta-kaani pipira, rootaki riyotan-teetyaari etsiyata-koteemi.” ¹⁵ Roo kanteencha ithonkaka ikemakoe-tanakiri Jesús inteena. Osheki atziri piyowenta-kariri ikemijantziri. Ikowaeyini retsiyata-kota-kaayiteeniri eejatzi imantsiyanka-paeni. ¹⁶ Roo kanteencha ijeekawaetzi apaniroeni rirori Jesús ochempi-mashiki, ari ramanari.

Retsiyata-kota-kaeri Jesús Kijopookiri
(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷ Okanta otsipa kitejeri riyotaantzi Jesús, ari ijeekae-yakini Inashitantaniri eejatzi Yotaantaniri, riitaki poñaayiteen-chari nampitsiki-paeni tzimatsiri janta Tepokiweniki, ipatsiteki Judá-paeni, poñaayiteen-chari eejatzi nampitsiki Aapatziyaweni. Tema otyaakari Jesús ishintsinka Tajorentsi, kantacha retsiyata-kota-kaayiteri mantsiyari. ¹⁸ Ari ramaeta-paakiri kijopookiri inatakoe-takiri romaryaa-mentoki. Ikoyi ikyaakaa-paakirimi pankotsiki, romaryaa-koteri jempe ijeekaki Jesús. ¹⁹ Teemaeta omata ikyaakaeri, tema osheki atziri piyoteenchari. Rateeta-kaanakiri jenoki pankotsiki, imoontakiro pankotsi, rowayiita-kotakiri ipiyowentee-takarira Jesús. ²⁰ Riyotzi Jesús kyaaripero rawentaakari irika-paeni, ikantanakiri kijopookiri: “¡Nosheninka! Ipeyakoe-teemiro pikaaripero-shire-witaka.” ²¹ Ikanta ikemaeyakini Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, ikanta-shiretee-yanakini: “Itheenka-tziiri Tajorentsi irikawé. Tema tekatsi materoni ipeyakotantero kaari-perori, apatziro Tajorentsi ipeyakotan-tziro.” ²² Riyotzimaetaka Jesús ikenkishiryaaari irika-paeni, rojampita-nakiri, ikantziri: “¿Litakama pikenkishiryaa-waeta-shitantari?” ²³ ¿Tema okameethatzi nokante: ‘Ipeyakoe-teemiro pikaaripero-shire-witaka?’ Rooma pikoyi nokanteri: ‘Pikatziye,

piyaatee.’²⁴ Nimaeka piyoteri Itomi Atziri otzimi-motziri ishintsinka jaka kepatsiki, aritaki ipeyakoteeri kaaripero-shire-witachari.” Ipithoka-shita-nakari kijopookiri, ikantziri: “Nokantzimi Naaka, pikatziye, paanero pomaryaa-mento, piyaatee pipankoki.”²⁵ Apathakirotanana ipiriintanaka kijopookiri, raanero romaryaan-tawitari. Tema iweshiryaa-wenta-nakari Tajorentsi jaatee ipankoki.²⁶ Tema ipampoyeeyanakirini ikaatzi ñaakiriri, iweshiryaa-wenta-yitanakari eejatzi rirori Tajorentsi. Ithaawan-kakiini ikanteeyini: “Teera añaaapiinta-tziro kimityaawoni iroka.”

Rahaetan-tanakariri Leví
(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷ Ikanta ishitora-neera Jesús, iñaapaakiri iitachari Leví. Ijeeki rirori, jempe rowakiri jewari wirakocha ishintsitantzi ramaeteniri koriki, ikantapaakiri: “Poyaatena.”

²⁸ Katziyanaka Leví, rookanakiro maawoeni, royaata-nakiri.

²⁹ Ikanta Leví raanakiri Jesús roemoshirenkyaa ipankoki itsipata-nakari riyotaani. Ari riyaatzitakari eejatzi osheki shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki, osheki itsipa-paeni jatayiteen-tsiri. Ari ikaatee-yakirini rowaeyani.³⁰ Ikanta Inashitantaniri itsipatakari Yotaantaniri, iñaana-minthatakiri riyotaani Jesús, ikantziri: “¿Litaka pitsipatan-tariri powaeyani eejatzi pimiriteeyini kaari-pero-shireri, pitsipatakari eejatzi shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki?”³¹ Ari rakanaki Jesús, ikantanakiri: “Aririka imantsiyate atziri ipoka-shitziri aawintan-tatsiri, riima atziri kaari mantsiyatatsi tekatsi ikoyi rirori.³² Tema tee nopoka-shitziri ikimitakantawitari kameetha-shireri, tema nopoka-shita-tziiri kaari-pero-shireri nokaema-shireteeri rookaero kaari-perori.”

Ikenkithata-kotziro Jesús itziwenteeta
(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³ Ikanta rojampitee-takiri Jesús, ikantee-tziri: “¿Litaka kaari itziwentanta piyotaani? Riima rashi Juan, eejatzi rashi Inashitantaniri-paeni, osheki itziwenta-piinteeyani, ramaneeyani eejatzi. Noñiiri piyotaani eeroka, tee itziwenta-nityaa, owawaeyitacha, irawaetatsi imiri.”³⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “Aririka itsipatee-tyaari aawakaa-chari, ¿arima itziwenteetapaakyya? ³⁵ Rooma paata, aririka rahaetakiri iimenteetari, aripaetera itziwenteetyaa.”³⁶ Ari roshiya-kaawenta-nakiniri Jesús, ikantziri: “Apaani paejatoteentsiri ikithaateetari, aririkami rowamatan-teetantyaawo ojapeki owakirari, ari omaperota-nakyya otzijaaperotanaki aririka aminthata-nakyya owakirari. Teera okameethatakaero paejatoteentsiri ikithaateetari rowamatantee-tantyaawomi owakirari.³⁷ Ari okimitari eejatzi, tee ikameethaperotzi

paejatoteentsiri mashitsi-naki rowantee-tyaari eeryaari imiriteetziri. Aririka rowantee-tyaari, aritaki itzijaanaki, apaatashi-waetakyaa imiriteetziri eejatzi mashitsi-naki. ³⁸ Tema apatziro ikameethatzi owakirari mashitsi-naki rowantee-tyaari. ³⁹ Ikaatzi ametawori imiritziro poetatsiri, eero rametaawo imiritee-ro eeryaari. Ikanta-piinte: 'Rootaki kameethatatsi amiritero poetatsiri.'

6

Ikenkithata-kotziro Jesús kitejeri imakoryaan-teetari
(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ Okanta apaani kitejeri imakoryaan-teetari, ikinaki Jesús pankirentsi-mashiki. Ikanta riyotaani-paeni rojaperyaak-itanaki okithoki, ramiroka-kitakiro rowantyaawori. ² Tee inimotziri Inashitantaniri-paeni, rojampitakiri ikantziri: "¿Itaka pijaperyaa-kitan-tawori? Tema tee oshinetaa-ntsita rantawaeteete kitejeri imakoryaan-teetari." ³ Ari rakanaki Jesús, ikantanaki: "¿Tema piñaanata-kotziri pinkatharini David aantawita-kariri itashe itsipayitakari ikaateeyini? ⁴ Ikyaaiki tajorentsi-pankoki, raakiro ratanteetari tajorentsita-tsiri, rowakawo rirori, ipakiri eejatzi itsipayitakari. Tema tee oshinetaan-tsiwita rowaetyaawo, apatziro rowapiinta-yitawo Ompera-tajorentsita-rewo." ⁵ Ari ikantaki eejatzi: "Irika Itomi Atziri ipinkathari-perotzi rirori, rawijiro kitejeri imakoryaan-teetari."

Atziri kijowakori
(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Okanta otsipa kitejeri imakoryaan-teetari, ikyaaki Jesús kemijantantsipankoki, riyotaan-tapae eejatzi. Ari ijeekakiri kijowakota-tsiri rakoperoki. ⁷ Tema raminakoperoeyakirini Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, ikoyi iñeeri Jesús retsiyata-kota-kaeri kijowakori kitejeri imakoryaan-teetari otziman-tyaari ikanta-koteriri. ⁸ Iyotzimaetaka Jesús oeta ikenkishiryaari irika-paeni. Ikaemakiri kijowakori, ikantziri: "Pipoki, pojatenkyaa nopiyotee-yakanika naaka." Pokanaki kijowakori, katziya-paaka. ⁹ Ari ikantzi Jesús: "Nokoyi nojampitee-yimini: ¿Otzimikama shinetaa-ntsita-tsiri anteri kitejeri imakoryaan-teetari? ¿Tema okameethatzi aneshironkatante, rooma kameethatatsi owamaante? ¿Tema okameethatzi antero rooperori, rooma kameethatatsi akaaripero-waete?" ¹⁰ Raminanakiri Jesús piyowenta-kariri, iñaanata-nakiri kijowakori, ikantziri: "Pampiryaawakotee." Matanaka ikantakiri, akotsitane kameetha. ¹¹ Tema antawo ikijeeya-nakani jewari-paeni. Ikamanta-wakahae-yakani jempe ikinakaero ikoshekyaaari Jesús.

*Riyoshiitaki Jesús 12 Otyaantaa-rewo**(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)*

¹² Ari itonkaanaki Jesús ochempiki ramanyaa. Tema roetziñaarikotakawo maawoeni tsireniriki ramaniri Tajorentsi.

¹³ Okanta okitejeta-manee, ipiyotakiri maawoeni riyotaani. Ari riyoshiitaki ikaatzi 12, riitaki iitakiri Otyaantaa-rewo.

¹⁴ Irika ikaatzi riyoshiitakiri: Simón, riitaki iitakiri Pedro, (akantziri añaaniki aaka Kijori.) Riyoshiitakiri Andrés rirentzi Simón. Riyoshiitakiri Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo. Riyoshiitakiri Simón iiteetziri eejatzi Kijakotan-taniri.* ¹⁶ Riyoshiitakiri Judas rirentzi Jacobo. Riyoshiitakiri eejatzi Judas Nampitsiweri, riitaki pithoka-shityaarini paata.

*Ikenkithata-kaeri Jesús osheki atziri**(Mt. 4.23-25)*

¹⁷ Ikanta roerinkae-yaani Jesús itsipataari riyotaani. Ari ijeekae-yapaakini owinteni-pathatzi. Osheki atziri piyowenta-wakaariri, Aapatziyaweni-jatzi, eejatzi ikaatzi nampiyitawori ipatsiteki Judá-paeni. Eenitatsi poñaayiteenchari inkaari-thapyaaki nampitsiki Mapiniki eejatzi Shimaaki. Ipokaeyakini irika-paeni ikemiro ikenkithatziri Jesús, ikowaeya-tziini rirori-paeni retsiyata-koeteeniri imantsiyarite-paeni.† ¹⁸ Tema ikaatzi raahashireyitziri peyari, retsiyata-kota-kaayiteeri. ¹⁹ Ikowaeyakini maawoeni atziri ipampitanta-wakyaari eepichokiini rako, tema otzimi-motziri Jesús ishintsinka, retsiyata-kota-kaayitziri maawoeni.

*Ikenkithata-koetziri kimoshireta-tsini eejatzi ashironkaachani**(Mt. 5.1-12)*

²⁰ Ikanta raminanakiri Jesús riyotaani, ikantziri: “Ari itajonka-wentee-teemi eeroka-paeni ashironkaenkari, tema eerokataki ñahaeroni ipinkathari-wentantee Tajorentsi.

²¹ Ari itajonka-wentee-teemi piñaawitawo pitashe-neenta-waetzi nimaeka, tema rooteentsi piñero pikemaneenteeyaa. Ari itajonka-wentee-teemi piñaayi-witawo piraa-neenta-waeta nimaeka, tema rooteentsi piñero pishironta-waeteeyaa.

²² Ari itajonka-wentee-teemi okantawitakyaa piñaayi-witawo nimaeka ikijaneenteetemi, rokimaetemi, ikaweya-waeteetemi, imaninta-waeteetemi, okantakaan-tziro pawentaari Itomi Atziri. ²³ Pithaamenta-yiteeyaa, pikimo-shire-yitee, tema Tajorentsi pinayiteemini

* 6:15 Kijakotan-taniri = cananeo = Owinteni-weri † 6:17 Iroka-paeni oweyaanta-paakawori ñaantsi, eenitatsi ojankinataka eejatzi janta vs 6.18.

inkiteki. Pikenkishireero okaatzi rantakiri piwaejatzitene ikemaatsita-kaawaetakari Kamantantaniri-paeni.

²⁴ ¡Ashironka-matsiteetemi ashaahantzinkari! Tema piñaayitakiro nimaeka pinintaa-waeyitaka.

²⁵ ¡Ashironka-matsiteetemi pikaatzi piñiuro nimaeka pikema-neentayita! Tema aritaki piñeero paata eeroka pitashe-neentee.

¡ashironka-matsiteetemi pikaatzi piñaayitziro nimaeka pishironta-waeta! Ari piñeero paata pikemaatsi-waeteeyaa, ari piraawaetee-yaari eejatzi.

²⁶ ¡Ashironka-matsiteetemi pikaatzi rajahaa-wenteetzimi nimaeka! Tema ari ikantawitee-takari paerani oshiyakowitariri Kamantantaniri-paeni.”

Petakotyaari kijaneenta-yitzimiri

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷ “Roo kanteencha pikemi nokantzi naaka: Petakoteeyaari ikaatzi kijaneenta-yitzimiri, paakameetha-yiteeri. ²⁸ Eero pipiyatari kijimawaetzimiri. Pamana-koyityaari theeyakoyitzimiri. ²⁹ Aririka ipajawooteetemi, pishineteeyaari imontewootanakimi ipajatemi. Aririka ikowaete rahaetero pithaari pipewiryaaakowo, pishineteniri eejatzi raanakiro pikithaatakarira. ³⁰ Aririka ikanteetemi: ‘Pipina,’ okameethatzi pipimanta-yite. Aririka rayitee-temiro pashitari, te okameethatzi pikiñaani-wentero. ³¹ Pikoyi-rika retakoe-temi, petawakyaawo eeroka petakotantyyaa.

³² Aririka petakota-shitakyaari ikaatzi etakota-yitzimiri eeroka, ¿Kameethatakima iroka? Tema tee, tema rootaki imata-piintakiri kaari-pero-shireri. ³³ Aririka paakameethata-shitakyaari ikaatzi aakameethatzimiri eeroka ¿Kameethatakima iroka? Tema tee, tema rootaki imata-piintakiri kaari-pero-shireri. ³⁴ Aririka ikanteetemi: ‘Pipawakinawo, ari noepiyeemi,’ roojatzi pipantawakari tema piyotzi ari imateemi eeroka paata. ¿Kameethatakima iroka? Tema tee, tema rootaki imata-piintziri kaari-pero-shireri. ³⁵ Petakoyiteeyaari eeroka kijayitzimiri, eero pipiyatari. Pipimanta-yite aririka ikowa-koteetemi, eero poyaawenta ipiyeetemi eeroka. Antawo ipineeteemi, itominteemira Jenoki-jatzi. Omaperotatya retakoyitakari rirori maawoeni atziri kaari pasoonkitantatsini eejatzi kaari-pero-shireri-paeni. ³⁶ Ikimiteero Ashiteeri retakotanta, ari pikimita-neeyaari eeroka.”

Ikenkithata-kotziro Jesús kantzimataantsi

(Mt. 7.1-5)

³⁷ “Tee okameethatzi piyakowentante, paamaeyaa riyakowentee-tzimi-kari eeroka. Eero pikantzi-matantzi,

imaeteemi-kari eeroka paata. Aririka pipeyakotante, ari imaeteemi eeroka paata. ³⁸ Pipimanta-yitee, tema ari imaeteemi eeroka paata, rawijakae-teemiro eeroka okaatzi pipimantakiri. Eenitatsi-rika pantzi-motantakiri, ari imaperotee-teemi paata eeroka.”

³⁹ Ikanta roshiya-kaawenta-nakiniri Jesús, ikantzi: “¿Kantachama ikathata-wakaeyaa mawityaakiri? Tema tee riyotzi jempe ikini, ari iparyaki apitekiro-paeni omooki. ⁴⁰ Teera iñahaetzi apaani iyotee-tziri rawijiri yoteeriri. Rooma paata aririka riyotaa-peroe-takiri aritaki ikimitee-yaari yoteeriri paerani. ⁴¹ Tema okimiwitakawo aririka otyaa-kitemi antawo incha-petoki pokiki, ¿kantachama pamineri itsipa tyaa-kita-chari eepichokiini rokiki? ⁴² ¿Kantachama pikanteri: ‘Pipoki nayimiro tyaa-kita-kimiri?’ Tema otyaakitakimi eeroka antawo incha-petoki. Tema poshiyakari eeroka owapeyi-motan-taniri. Otzimatyee petawakyaawo eeroka paawaero antawo inchapetoki otzikaa-kimiri pokiki, paminee kameetha paantee-yaanariri tyaa-kiteen-chari eepichokiini.”

Ari iyoetzirori okithokitanaki-rika
(Mt. 7.15-20)

⁴³ “Apaani inchato jaankanata-tsiri oshooki, tee iñeetziro okaariperote okithoki. Rooma inchato jampiya-shita-tsiri, tee okameethatzi okithoki. ⁴⁴ Otzimatyee aminakoteri kameetha-rika okaatzi rantayitziri, rootaki ayotantyaari kameetha-shireri irika. ¿Añiiroma chochoki imiriteetziri okithokitan-tyaawo owaato kitochee? Tema tee. ¿Kantachama okithokitan-tyaawo otsipa chochoki-paeni roori? Tema eero.† ⁴⁵ Arira ikimi-yitanaari kameetha-shireri ikenkishiryaa-piintawo kameethari, rootaki okameethantari rantayitziri. Riima kaari-pero-shireri tee ikenkishiryaa-piintawo kameethari, rootaki okaariperotantari rantayitziri. Tema okaatzi ikenkishiryaa-yitari, rootaki iñaaniyitakari eejatzi.”

Ikenkithata-koetziri apite owatzikirori ipanko
(Mt. 7.24-29)

⁴⁶ “¿Iitaka ikantee-tantanari: ‘Pinkathari, pinkathari?’ Teemaeta ranteena-wo okaatzi nokanta-yitziri. ⁴⁷ Tzimayitatsi mataneerori okaatzi nokanta-yitziri. Irika roshiya-naari: ⁴⁸ Tema roshiyari apaani atziri wetsika-tsiri ipanko, ikiya-shitakiro otzinkami okijo-pathatzira kepatsi, rowatzikakiro. Okanta opokaki antawo amaani, ookanta-paakawo pankotsi, tee eewokiro. Tema rowatzikae-takitziro

† 6:44 chochoki imiriteetziri = uva; chochoki-paeni = higo

kameetha okijo-pathatzira. ⁴⁹ Riima ikaatzi peyakotzirori nokanta-yitziriri, kaari antaneeroni. Roshiyakari apaani atziri wetsika-witachari ipanko, teemaeta ikiyashi-perotziro inthomoeki. Okanta opokaki antawo amaani, ookanta-paakawo, tyaanaki. Tee iñeeteero.”

7

Retsiyata-kota-kahaeri Jesús romperatani reewarite owayiri-paeni
(Mt. 8.5-13)

¹ Tema ithonka-nakiro Jesús ikenkithata-kaeri atziri-paeni, jatee nampitsiki Capernaum. ² Ikanta imantsiyataki retako-perotani romperatani reewarite owayiri-paeni wirakocha, rooteentsi ikamemi. ³ Ari ikemako-wentakiriri Jesús, rotyaantaki rantariperote Judá-paeni, ikaemiri Jesús, retsiyata-kota-kaeniriita romperatani. ⁴ Ikanta riyaaata-shitakiri Jesús, ikantapaakiri: “Ohseki okameethate pamita-koteri irika reewarite owayiri-paeni, ⁵ tema raakameethata-piintakina, rowetsika-kaantakina noyemijantaantsipankote.” ⁶ Ikanta Jesús royaata-nakiri pokashita-kiriri. Rootentsi raree-tyaami ipankoki, itonkiyotakari itsipa-minthari reewarite owayiri, riitaki itsipa rotyaan-takiri, ikantawakiri rirori: “Pinkathari, ikantakaan-tzimi neewarite, ikantzi: ‘Osheki nopinkathatakimi eeroka, eero omata pikyaa-wankotena, tema tekatsi kowaperotenani naaka.*’ ⁷ Rootaki kaari niyaata-shitan-tzimi noñeemi naaka. Apatziro nokoyiro piñaani pikanta-kaanta-wakiri nomperatani, aritaki retsiyata-kotee. ⁸ Eenitatsi omperatanari naaka, eenitatsi eejatzi owayiri-paeni nomperatari naaka. Aririka nokanteri: ‘Piyaate,’ aritaki riyaaataki. Aririka nokanteri itsipa: ‘Pipoki,’ aritaki ipokaki. Aririka nokanteri nomperatani: ‘Pantero iroka,’ aritaki rantakiro.” ⁹ Ari ipampoyaanakiri Jesús ikemakirira ikantaki reewarite owayiri. Ipithoka-shitanakari ikaatzi oyaatakiriri, ikantziri: “Riitaki matakirori ikemijantzi irika, tema ikaatzira tzimatsiri nosheninkapaeni Israel-paeni tekira noñeeta apaani oshiyaarini irika.” ¹⁰ Ikanta ipiyanaawo ipankoki jewari ikaatzi rotyaan-teetakiri, iñaapaa-tziiri rompereetari etsiyata-kotee imantsiyata-witaha.

Rowañaahaeri Jesús eentsite kinankawo

* **7:6** Irika reewarite owayiri kaari Judá-paeni, itsipa-jatzi atziri irika. Tema paerani apaani Judá-paeni, tee ikyaa-wanko-ritzi kaari isheninkata.

¹¹ Ikanta riyaaataki Jesús nampitsiki iiteetziri Owaneenkaweni, itsipayitakari riyotaani. Osheki eejatzi atziri-paeni oyaatakiriri. ¹² Ikanta rareetzi-mataka nampitsiki, itonkiyota-kotantaka rahaetziri kaminkari ikiteeteri, apintzite otomi iroka tsinani kinankawo. Osheki atziri oyaatakirori iroka tsinani. ¹³ Ikanta iñaawakirowa Jesús kinankawo tsinani, antawo retako-shireta-nakawo. Ikantziro: “Aritapaaki piraawaetaka.” ¹⁴ Ipokapaaki okaakiini, ipampita-paakiro rowantee-takariri kaminkari. Katziyee-yapaakani natakotziriri. Ikantzi Jesús: “Ewankari, eeroka noñaanatzi, pipiriintee.” ¹⁵ Piriintanaa kamawiteenchari ñaawaetanee. Rakathata-neeri Jesús roojatzi riniroki. ¹⁶ Antawo ithaawae-yanakini ikaatzi ñaakiriri. Ikanta iweshiryaa-wenta-nakari Tajorentsi, ikantee-yanakini: “Pokaki riiperori Kamantantaniri.” Ikanteeyini eejatzi: “Riitaki Tajorentsi kaminthaa-yiteeri.” ¹⁷ Ithonka ikemakoe-tanakiro rantakiri Jesús maawoeni ipatsiteki Judá-paeni, eejatzi otsipaki nampitsi okaatzi ijeeka-nampi-yitziri janta.

Rotyaan-takiri Juan riyotaani
(Mt. 11.2-19)

¹⁸ Ikanta ikemaki Juan okaatzi awijeen-tsiri, ikamantakiri riyotaani-paeni. Ari riyoshiitaki apite riyotaani, ¹⁹ rotyaan-takiri rojampiteri Jesús, ikanteri: “¿Eerokama iiteetziri, ‘Pokatsini?’ Kaari-rika eeroka, ¿Eenitatsima itsipa noyaa-koteri?” ²⁰ Ikanta riyaaateeyanakini, iñaapaakiri Jesús, ikantapaakiri: “Rotyaan-takina Juan Omitsiryaatananiri nojampitemi: ¿Eerokama iiteetzi ‘Pokatsini?’ Kaari-rika eeroka, ¿Eenitatsima itsipa noyaa-koteri?” ²¹ Tema eekiro retsiyata-kota-kaayitatziiri Jesús inashiyita-chari imantsiyanka, ikaatzi raahashireyitziri peyari, rokiryaa-kaayitee osheki mawityaakiri. ²² Roojatzi ikantanakariri ikaatzi pokaentsiri: “Aririka pipiyanee, pikaman-tapaeri Juan okaatzi piñaakiri eeroka nantakiri, okaatzi pikema-kinari eejatzi. Tema naminakaa-yiteeri mawityaakiri, nanashita-kaayiteeri kijopookiri, netsiyata-kota-kaayiteeri pathaawaeta-tsiri, nokemakaa-yiteeri matayempiri, nañaakaa-yiteeri kaminkari, nokenkithata-koteeniri Kameethari Ñaantsi ashironkaenkari-paeni. ²³ Tema ari itajonka-wentee-teeri ikaate kaari kijoshire-wenteenani.”

²⁴ Ikanta ipiyeeya-naani rotyaantani Juan, rojampitanakiri Jesús ikaatzi piyowenta-kariri, ikenkithata-kotziri Juan, ikantzi: “¿Iitaka piñaakiri chapinki ochempi-mashiki? ¿Riima piñaaki kimitawori jawooki opironka-tonkita-kaawo

tampyaa?† ²⁵ ¿Piñaakirima rowaneenkata ikithaata? Tema tee. Tema ikaatzi owaneenkata-chari ikithaata, ijeeka-wankotziri pinkathari. ²⁶ Tema rootaki piyaata-shitan-takariri piyotee-yakini Kamantantaniri irika. Tema imaperota-tziiro rirori rawijanakiri itsipa Kamantantaniri-paeni. ²⁷ Tema riitaki rojankinata-koetakiri paerani, ikanteetaki:

Pamine, aritaki notyaantaki etyaawoni ikamanta-kotemi, Riitaki wetsiki-mironi jempe pikinapaaki.

²⁸ Pikemi nokantzi naaka: Paerani osheki atziri tzimawiteen-chari, tekatsi awijirini Juan okaatzi riyota-nitakiri. Riima ikaate tsinampa-shiretaa-tsini, ipinkathari-wenteeri Tajorentsi, aritaki rawijeeri Juan.”

²⁹ Ikaatzi kemakiriri ikantayitakiri Juan, ikantanakiri: “Nokoyi pomitsiryaatena.” Ari imatzita-nakawo ikoyi romitsiryaateeteri ikaatzi shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki. Ari imonkaatzirori okaatzi inintakaan-takiri Tajorentsi. ³⁰ Riima Inashitantaniri-paeni eejatzi Yotaantaniri-paeni tee ishinetyaa romitsiryaayiteri Juan, ari rapaatzirori okaatzi ikashiya-kaantziri Tajorentsi.

³¹ Ipoñaashita ikantzi Jesús: “¿Litaka noshiya-kaanteriri irika-paeni atziri? ³² Nokimita-kaanteri owashaantawae-rintzi eentsi kaankii-rentsiki aririka roshiya-kaawaetyaa ikaatzi reentsiteeyini, ikanta-wakahae-yaani: ‘Jame ashowite omampaan-tyaari.’ Tee ikoyi. Ikantawita: ‘Jame omampaeya owashiretan-tyaari.’ Tee ikoyi.

³³ Aritaki pikantee-yakani eeroka-paeni. Piñaawitakari Juan itzitapaakawo owanawontsi, tee imiritziro shinchaari, pikantee-yakirini: ‘Raahashireta-tziiri peyari, rootaki itziwaetantari.’‡ ³⁴ Ikanta ipokaki Itomi Atziri, tee itziwityaawo rirori owanawontsi, imiritziro shinchaari. Ikantee-takiri: ‘Kaari-perori irika, niyawae-rintzi, shinkitzinkari, raapatziyari shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki, raapatziyari eejatzi kaari-pero-shireri.’ ³⁵ Tekatsi oetyaa ikantee-takiriri, tema aririka iñahaeteero okaate awijatsini paata, ari riyoteeri omaperotatya riyota-nitzi.”§

Rareetari Jesús Inashitantaniri iitachari Simón

³⁶ Ikanta apaani Inashitantaniri raanakiri Jesús rowakae-yaari. Areetee-yakani ipankoki, jeekapaaki Jesús rowapiinteeta. ³⁷ Okanta apaani kaari-pero-shireri tsinani nampitawori janta, okemako-wentakiri Jesús areetaka ipankoki Inashitantaniri rowaeyaani,

† 7:24 kimitawori jawooki opironka-tonkita-kaawo tampyaa = atziri shipeta-shireri ‡ 7:33 owanawontsi = pan; shinchaari = vino § 7:35 okaate awijatsini = okaate tzimaaniyatsini

jataki roori aakotanaki kajankari owantawo onaki rowetsikae-tziro mapinaki.* 38 Okatziyi-mota-paakari iitziki Jesús, irayi-mota-paakari. Okanta othaatanaka oyaaki okiki ashetapaakiri iitziki, oshetan-tanaari oeshi. Okanta onintaneeri iitziki, ojeetan-tanakari kajankari. 39 Ikanta iñaakiri Inashitantaniri amakiriri Jesús, ikanta-shiretanaki: “Kyaari-pero-rikami Ikamantanta-nirite irika, ari riyotakiromi jempe okantawaeta iroka tsinani antakiriri, tema kaari-pero-shireri roori.” 40 Ipoñaashita ikantanakiri Jesús irika Inashitantaniri: “Simón, eenitatsi nokoyiri nokantemiri.” Ikantzi rirori: “Ajantyya pikantenawo yotaantaniri.” 41 Ikantzi Jesús: “Eenitatsi atziri pinatziriri itsipa apite atziri. Apaani ipina-perotaki osheki koriki, riima itsipa ipinatakiri eepichokiini.† 42 Okanta paata, tee imateeri irika apite atziri roepiyeeri koriki, ipeyaakoe-teeri rireewitani apitekiro-paeni. Ajantyya pikantena, ¿Itzimikama etako-perotan-tachani?” 43 Ikantzi Simón: “Riitakira etako-perotan-tacha atziri ipeyako-peroe-takiri rireewitani.” Ikantzi Jesús: “Pimatakiro eeroka pikantakiri.” 44 Raminanakiro Jesús ojeekaki tsinani, ikantziri Simón: “¿Piñaakiro antakiri iroka tsinani? Tema nokyya-wankowitakimi eeroka, teemaeta pipana nijaa nokewa-paakyyaari noetziki. Rooma iroka tsinani, okewan-takinawo oyaaki shitowa-neentsiri okiki, opoñaashita oshetan-takinawo oeshi. 45 Tee pitho-woota-wakina tee powethata-wakina eeroka, rooma iroka tsinani osheki onintakina noetziki. 46 Tee pijee-patzii-totan-tanari eeroka yeenkantsi pipinkathatena, rooma iroka tsinani, ojeetan-takinawo kajankari noetziki. 47 Osheki okaaripero-shire-witaka iroka tsinani, ipeyakoe-teeniro okantakaawo osheki etakotantaka. Riima ikaatzi ipeyakoe-tziri eepichokiini, eepichokiini retakotanta.” 48 Opoñaashita ikantanakiro tsinani: “Ipeyakoe-teemiro okaatzi pikaaripero-shire-witaka.” 49 Ikantee-yanakini ikaatzi itsipatee-yarini: “¿Iitattyakama irika imatantawori kaari-perori ipeyakotantero?” 50 Eekiro ikantana-kitziiro Jesús iroka tsinani: “Piyaatee kameetha, rootaki pawijako-shiretan-taari pawentaana.”

8

Tsinani amitako-yitakiriri Jesús

1 Ikanta itsipayitakari Jesús 12 riyotaani, ithonkakiro maawoeni nampitsi ikenkithataki jempe ikanta-kota

* 7:37 mapinaki = alabastro † 7:41 ipinatakiri osheki koriki = 500 denario; ipinatakiri eepichokiini = 50 denario

Tajorentsi ipinkathari-wentantee. ² Ari ikaatakiro tsinani-paeni okaatzi retsiyata-kota-kahaeri raahashirewitari peyari, okaatzi mantsiya-yiwita-chari eejatzi. Iroka okaatzi oyaatakiriri: María, iiteetziri Pankothanthaari-jato, raahashirewitari ikaatzi 7 peyari, ³ kaakitapaaki roori Juana iina Chuza romperatani Herodes, kaakitapaaki Susana. Eenitatsi eejatzi otsipa-paeni tsinani okaatzi papiinta-kiriri koriki Jesús.

Roshiya-kaawentziri Jesús pankiwae-ryaantzi
(Mt. 13.1-15,18-23; Mr. 4.1-20)

⁴ Ikanta ipiyowenta-paakari Jesús osheki atziri. Riitaki poñaažiteen-chari otsipaki-paeni nampitsi ikoyi iñeeri. Roshiya-kaawenta-tziiniri okaatzi riyotaa-yitziriri, ikantziri: ⁵ “Eenitatsi pankiwae-rintzi jatatsiri ipankiwaete. Ikanta rooka-kitakiro iwankiri, eenitatsi ookakita-paenchari awotsiki, ithonka raatzika-kitee-takiro. Ikanta ipokaeyakini tsimereriki, rowapaakawo. ⁶ Eenitatsi otsipa ookakita-paenchari omapi-pookitzira kepatsi. Okanta oshooka-witanaka, intsipaete ojampishitanaki, tema tee irenka-pathata kepatsi. ⁷ Eenitatsi otsipa ookakita-paenchari kitochee-mashiki. Otsipataanakawo kitochee-mashi oshooka-witanaka. Okanta awijanakiro kitochee oshookanaki, kamanaki pankirentsi. ⁸ Rooma otsipa ookakita-paenchari okameetha-pathatzira kepatsi, kameetha oshooka-paaki, kithokitanaki. Tema eenitatsi shookapaen-tsiri kameetha.” Ikanta ikaatakiro ikenkithataki, ari icheraanaki ikantanaki: “Okowa-perotatyaa iroka, otzimatyee pikemijantee-yawakini maawoeni.”*

⁹ Ari rojampita-nakiri riyotaani-paeni, ikantziri: “¿Oetaka oshiyakaa-wenta-chari okaatzi piyotaan-takiri?” ¹⁰ Ikantzi Jesús: “Ishinette-takimiro eeroka piyota-koteero jempe okanta-kotaka ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Riima itsipa-paeni, eero nokaman-tziri, apatziro noshiya-kaawenteniri. Ari raminawitee-yaani, eero iñiimaetawo. Ari ikemawitee-yakyaawoni, eero ikematha-tzimaetawo.

¹¹ Iroka okanta-kota noshiya-kaawentakiri: Iroka okithoki ipankitee-takiri, rootaki oshiyakaa-wentacha iñaaani Tajorentsi. ¹² Okaatzi ookakita-paenchari awotsiki, oshiyakaa-wentari kemawitawori ñaantsi, ipokapaaki Kamaari imaejanta-kaapaakiri, tee ikemijantzi, eero rawijako-shiretee.

¹³ Ari okimita ookakita-paenchari omapi-pookitzira, oshiyakaa-wentari kemawitawori ñaantsi, intsipaete ikemijantawitawaka. Tee riyotako-perota-wakiro

* 8:8 shookapaen-tsiri kameetha = okaatzi 100 okithoki

ñaantsi, rooka-nakiro ikemijantzi. Tee ramawetziro rantakae-takirira kaari-perori, tema ikimitakawo pankirentsi tee otzima-perotzi oparetha. ¹⁴ Ari okimita ookakita-paenchari okitochee-mashitzira, oshiyakaa-wentari kemawitawori ñaantsi. Okantakaan-tziro okantzimo-shire-waetari, ikenkishiryaa-waeta rashaahantyyaa, iñaamawaetawo ithaamenta-waetyaa. Tema awijanakiro ñaantsi ikemawitakari, roshiyakawo pankirentsi kaari kithokita-tsini. ¹⁵ Rooma okithoki ookakita-paenchari okameetha-pathatzi kepatsi, oshiyakaa-wentari kemijanta-neerori ñaantsi, kameetha-shiretanee, amawewaetanee, roshiya-kotakawo pankirentsi kameetha shookanaki, osheki okithokitanaki.”

Okoñaata-koyitee omanako-yiwiteen-chari

(Mr. 4.21-25)

¹⁶ “Akoyi-rika onthoteri ootamentotsi, tee atapata-kotziri. Tee owakotziri otapinaki. Tema owakotziri jenoki ikoñeetyaakotantyyaari ikaatzi kyahaa-tsiri.† ¹⁷ Ari okimityaari eejatzi, otzimatyee okoñaata-koyitee omanako-yiwiteen-chari, ooñaawonteeero kaari ikematha-witeeta paerani. ¹⁸ Paamawentyaawo okaatzi pikemakiri. Jempe-rika itzimi otzimi-motakiri, ari otzimimo-peroteeri osheki. Riima kaari otzimi-motzi, imaperoe-teeri raapithee-teeri okaatzi tzimimo-witariri.”‡

Riniro Jesús eejatzi rirentzi-paeni

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹ Okanta opoka-shitakiri riniro Jesús otsipatakari rirentzi-paeni oñeeri. Teemaeta omatziro oñeeri rotzikakiro atziri piyowenta-kariri. ²⁰ Ari ikamantee-takiri, ikantee-tziri: “Ari opoki piniro otsipatakari pirentzi-paeni, okoyi oñeemi.” ²¹ Ikantanaki rirori: “Ikaatzi kemaerori iñaani Tajorentsi, rantaneero eejatzi okaatzi ikowakaeriri, riitaki nirentzitari, rootaki nonirontari.”

Romaeriuro Jesús tampyaa

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² Ari rotetanaka Jesús pitotsiki itsipata-naari riyotaani-paeni, ikantaneeri: “Jame amontyahaе intatsikironta.” Jateeyakini. ²³ Ikanta imontyaa-koteeyani, maanaki Jesús. Ari itampyaata-kotaki niyankyaa-niki inkaari, antawo otamakaanaki, kitaa-tapaaka nijaa pitotsiki,

† **8:16** otapinaki = otapinaki amaamento, ojenoki-neenta-yitatzi imaantari-paeni oshiyaawomi okaatzi ojenoki-yitzi menkontsi-tapi ‡ **8:18** Okaatzi kenkithata-kota-chari jaka, iroka okanta-kota: “Eepichokiini-rika pikemijanta-wakiro nokanta-kimiri, eepichokiini piyoteero. Rooma pikemijanta-perotawaki-rika, osheki piyotawakiri, eekiro niyotakaa-perota-nakityeemiro.”

rooteentsi itsitsiya-koteeyini. ²⁴ Riyaata-shitee-tanakiri Jesús, rowakiryahae-tapaakiri, ikantee-tziri: “¡Yotaanari! ¡Yotaanari! ¡Atsitsiya-kotatyee!” Piriintanaka Jesús, iñaanatanakiro tampyaa, ikantziro: “¡Aritapaaki pitampyaataki!” Ikantziro otamakaatzi inkaari: “¡Pimaeryaate!” Awijanaki tampyaa, maeryaatanee inkaari. ²⁵ Ikantziri riyotaani-paeni: “¿Jempema okinakika pawentaani?” Tema ipampoyee-yanakirini riyotaani, antawo ithaawan-tanakari, ikantawakahaeyani: “¿litatyaakama irika romoeryaan-tawori tampyaa, eejatzi inkaari?”

Gadara-jatzi raahashiretziri peyari
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶ Ikanta imontyaakawo Jesús intatsikiro inkaari Tepokiweni, areetee-yakani nampitsiki Gadara. § ²⁷ Roo raata-kowita-paaka, ishiya-shita-wakari raahashiretziri peyari. Paeranitaki raahashiretee-tziri, tee ikithaateeyaa, tee rame-teeyaa ijeekae pankotsiki, ashi royiro ijeekawaetzi kitataarewo-mashiki. ²⁸ Ikanta iñaawakiri Jesús, rotziwerowa-shita-wakari. Ishintsitanakiro ikaemanaki, ikantzi: “¡Jesús! ¡Itomi Tajorentsi-perori! ¿Jempema pikantenaka? ¡Tee nokoyi powashironkaena!” ²⁹ (Tema ikijathata-wakitziiri Jesús irika peyari rookaneeri irika atziri. Paeranitaki ijeeka-shiretan-takari. Osheki roojotan-tawiteetari eshirotha, ithatyaay-itziro. Ishiya-shiya-waeta ochempi-mashiki ikantakaari peyari.) ³⁰ Ikanta rojampita-nakiri: “¿Jempema piitaka?” Ikanteeyini peyari: “Noeta ‘Oshekyaantzi.’” Tema osheki peyari jeeka-shiretan-takariri irika atziri. ³¹ Eekiro ikantana-kitzii peyari: “Tee nokoyi pithonkae-yinani.” ³² Ari ipiyotaka tyonkaarikiini osheki chaancho ishimokawaeteeyini. Ikanteeyini peyari: “Potyaantena chaanchoki.” Ikantzi Jesús: “Pimatero.” ³³ Jatanaki peyari-paeni chaanchoki, raahashireta-paakiri, rootaki ishian-tanakari impeetaki, japokae-yapaakani maawoeni inkaariki, thonkaka ipiinkaki.

³⁴ Ikanta iñaakiro aminakowentziriri chaancho-paeni okaatzi awijeent-siri, shiyeeya-nakani, ikamantanta-paaki nampitsiki, ikamanta-nakiri eejatzi ikaatzi jeekayita-tsiri rowaneki. ³⁵ Ari ipokaeya-nakini atziri raminiro okaatzi awijeent-siri. Ikanta rareetee-yapaakani ijeekaki Jesús, iñaapaa-tziiri raahashirewitari peyari ijeekaki itsipatakari Jesús, ikithaataka, kameetha ikantanaa. Ari ithaawae-yanakini. ³⁶ Tema ikaatzi ñaakirori awijeent-siri, ikamanta-wakiri ikaatzi pokayiteent-siri, ikantziri: “Riitaki irika etsiyata-kota-kahaeriri raahashirewitari

peyari.” ³⁷ Ikanta nampiyitawori ipatsiteki Gadara-jatzi, osheki ipankinawentee-yakarini Jesús, ikantziri: “Piyaatee, tee nokoyi pijeeeki-motena.” Rootaki ikantan-tariri, tema antawo ithaawan-tanakari. Ari rotetanaa Jesús pitotsiki, piyanaka. ³⁸ Ipankinawenta-witawaari retsiyata-kota-kahaeri, ikantziri: “Nokoyi noyaata-nakimi.” Rakanakiri Jesús, ikantziri: ³⁹ “Eero poyaatana, piyaatee pinampiki pikamantantee, pikantapae: ‘Rowawijaa-kotaana Tajorentsi.’” Imatakiro irika atziri, jatee inampiki, ikamantapaeri maawoeni atziri, ikantapaeri: “Rowawijaa-kotaana Jesús.”

Rishinto Jairo eejatzi tsinani pampitzitakiriri ithaari Jesús (Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰ Ikanta ipiyaa Jesús, osheki ithaamentakari atziri ipiyowenta-waari, tema riitaki royaako-yitakiri. ⁴¹ Eenitatsi apaani atziri iita Jairo, riitaki jewatakaan-tatsiri kemijantantsipankoki. Iñaapaakiri Jesús, rotziwerowashita-paakari, ikantapaakiri: “Pinkathari, nokoyi piyaate nopankoki.” ⁴² Tema okami-matatzii rapintote rishinto. Tema okaataki roori 12 ojarentsite. Royaata-nakiri Jesús pokashita-kiriri. Ikanta royaatzirira atziri-paeni irika Jesús, ratsinaki-matakiri.

⁴³ Okanta apaani tsinani ojokaawaeta-chari ira, okaatakotaki 12 ojarentsi omantsiya-waetaki, tekatsi-maeta materoni raawintero. Tema thonka-kotaka orikite aawinta-kaanta-witaka. ⁴⁴ Okina-shita-paakiri itaapiiki Jesús, opampitzitakiri eepichokiini opatzikakiki ithaari. Apathakirotonaa etsiyata-kotanaki ojokaawaetaha ira.

⁴⁵ Ikanta rojampitan-tanaki Jesús, ikantzi: “¿Iitaka pampitakinari?” Tekatsi kamanta-tsinani iita pampitzitakiriri. Ari iñaawaetanaki Pedro itsipatakari ikaateeyini, ikantzi: “Yotaanari, tema piñaakiri ratsinaki-matakimi osheki atziri.” ⁴⁶ Eekiro ishintsita-nakitzi Jesús ikantzi: “Iitaka pampitakinari. Tema nokemawakiro noshintsinka eenitatsi etsiyata-kotakaa-shitakari.” ⁴⁷ Okanta oñaakiro iroka tsinani tee omana-kota okaatzi antakiri, ompetawaetanaka, opoka-shita-paakiri Jesús, otziwerowashita-paakari, maawoeni ikemaetakiro okamanta-kota, ikemaetakiro jempe okanta omapoka-shitanaka etsiyata-kotanee ojokaawaetziro ira. ⁴⁸ Ikantanakiro rirori: “Tsinani, rootaki etsiyatakotakahaemiri pawentaana. Kantacha piyaatee, pikimoshiretanee.”

⁴⁹ Tekira ithonkirootami Jesús iñaanatziro tsinani, areetapaaka poñeenchari ipankoki jewari, ikantapaakiri: “Kamakira pishinto, aritapaaki poñaashirenkakiri

yotaantaniri.”⁵⁰ Ikanta ikemakiri Jesús areetapaen-chari, ikantanakiri rirori: “Eero pithaawa-shiwaeta. Pawenteena, aritaki etsiyata-kotee.”⁵¹ Ikanta rareetee-yapaakani pankotsiki, tekatsi ishinete ikyaapaaki, apatziro Pedro, Jacobo, Juan, ashitawori rishinto eejatzi iniro.⁵² Osheki irakotee-yawoni kamaentsiri. Ikantapaaki Jesús: “Eero pirahaeyani, tee okami, omakoryaatzii.”⁵³ Itheenka-shiryawitee-takari Jesús, tema omaperotatya iñahaetakiro okamaki eentsi.⁵⁴ Ikanta roteya-wakota-paakiro Jesús, ishitsitanaki iñaanatanakiro, ikantziro: “¡Eentsi, pipiriinte!”⁵⁵ Piyashire-tapaaka eentsi, piriintanaa. Ari ikantzi Jesús: “Pipiro owanawo.”⁵⁶ Ari ipampoyaanakiri Jesús irika ashitawori eentsi. Eekiro ikantana-kitzii Jesús: “Tee nokoyi pikamantantero okaatzi piñaakiri.”

9

Rotyaan-teetziri 12 Yotaa-rewo (Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

¹ Ikanta ipiyotakiri Jesús 12 riyotaani ipakiri ishintsinka. Imatanakiro rirori retsiyata-kota-kaayitziri raahashireyitziri peyari eejatzi mantsiya-rentsi-paeni.
² Rotyaan-takiri ikamantantero jempe okanta-kota ipinkathari-wentantee Tajorentsi, retsiyata-kota-kaayiteeri mantsiyata-tsiri.
³ Ikantayitakiri: “Eero paayitanaki oetarika, eero paanaki pikotzi, pithaate, powanawo, piyorikite, eero paanaki eejatzi otsipa pithaari.
⁴ Aririka pareetakyaa pankotsiki, ari pimaa-piintatyee roojatzi pawijan-takyaari.
⁵ Eerorika raakameethee-tzimi janta, pawija-pithateri, potekaneero pipatsite piitziki, rootaki riyotan-teetyaari tee ikemijantzi.”*
⁶ Ikanta riyatee-yakini riyotaani, ithonka ikamantantakiro nampitsiki Kameethari Ñaantsi, osheki mantsiyari retsiyata-kota-kaayitaki.

Ikamantakari Juan omitsiryataan-taniri (Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷ Ikanta pinkathari Herodes ikema-kotakiri Jesús okaatzi rantayitakiri, okantzimo-shireta-nakari, tema eenitatsi kantatsiri: “Añahaera Juan Omitsiryataan-taniri.”
⁸ Itsipa kantatsiri: “Elías irika.” Ikanteetzi eejatzi: “Aamaa riitaki piriintaacha itsipa Kamantantaniri jeekitachari paerani.”
⁹ Roojatzi ikantan-tanakari Herodes: “Tema nothatyaa-kaantakiri Juan. ¿Jempema itzimi nokemako-tziri nimaeka?” Osheki ikowawitaka iñeerimi Jesús.

* 9:5 otekirori ipatste iitziki

Rowaeyani 5000 shirampari
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-34; Jn. 6.1-14)

¹⁰ Ikanta ipiyayitaaha Otyaantaa-rewo, ikamanta-paeri Jesús okaatzi rantayitakiri. Ikanta ipiyota-waeri maawoeni, raanakiri nampitsiki iiteetziro Shima-pankoni. ¹¹ Roo kanteencha riyotee-yakini atziri jempe ikinaki, royaata-nakiri. Raawakiri Jesús kameetha irika-paeni, ikamantakiri jempe okanta-kota ipinkathari-wentantee Tajorentsi, retsiyata-kota-kaayitakiri mantsiya-yitatsiri. ¹² Tema tsireniityaanaki, ipokapaaki riyotaani ikaatzi 12, ikantapaakiri: “Potyaan-teeri atziri-paeni nampitsiki, ramini jempe imayi, jempe royaa eejatzi, aamaa-shityaa eenitatsirika owaantsiki. Tema ajeekatzi ochempi-mashiki.” ¹³ Ari ikantzi Jesús: “Pipiri eeroka royaari.” Ari ikanteeyini: “Tekatsi nopiri, apatziro ikaatzi apite shima eejatzi okaatzi 5 atantari. ¿Pikoyima niyaate namananta-kiteniri royaari maawoeni atziri?”[†] ¹⁴ Aamaaka ikaateeyini 5000 shirampari piyoteen-chari. Opoñaashita Jesús ikantziri riyotaani: “Pipiyoyiteri ikaate 50 atziri poejeeka-yiteri, ari pikimitakiriri maawoeni.” ¹⁵ Ari ikantakiro, roejeekakiri maawoeni atziri. ¹⁶ Ikanta raakiri Jesús irika shima eejatzi atantari, aminanaki inkiteki, ramanakotakawo. Itzimpetowakiro, ipayitakiri riyotaani, rowawijaa-kiniri rirori atziri-paeni piyoteen-chari. ¹⁷ Tema maawoeni rowaeyakani, kemae-yapaakani. Rowiiteero okaatzi tzmahaanta-neentsiri, roteyiteero okaatzi 12 kantziri jaapaachari.

Riyotaki Pedro: Jeepatzii-totaa-rewo irika Jesús
(Mt. 16.13-20; Mr. 8.27-30)

¹⁸ Ikanta ijeeki Jesús ramaneeyani itsipatari riyotaani. Ari rojampita-kiriri ikantziri: “¿Iitaka ikenkishiryaa-kotanari atziri-paeni?” ¹⁹ Akaeyanakini riyotaani, ikantzi: “Eenitatsi atziri kantatsiri, Juan Omitsiryaatan-taniri eeroka. Ikantzi itsipa Elías eeroka. Eenitatsi kantayita-tsiri eejatzi, riitaki etawori Kamantantaniri añahaatsiri.” ²⁰ Opoñaashita ikantzi Jesús: “¿Jempema pikanteeyini eeroka?” Ari rakanaki Pedro, ikantzi: “Eerokataki Jeepatzii-totaa-rewo poñaachari Tajorentsiki.” ²¹ Ari ikantanakiri Jesús: “Eerowa pikamantakotana.”

Ikenkithata-kotziro Jesús rowamaeteri
(Mt. 16.21-28; Mr. 8.31-9.1)

²² Eekiro ikantana-kitzii: {Mr 8.31 “Antawo ikemaatsita-kaena Antaripero-paeni, reewari-paeni Omperatajorentsita-rewo, eejatzi Yotaantaniri-paeni, aritaki

[†] 9:13 atantari = pan

rowamaa-kaantakina. Roo mawatapaen-tsini kitejeri, añahaana.”}

²³ Ari ikantanakiri maawoeni: {Mr 8.34 “Eenitatsi-rika kowatsiri itsipatena, rookaero ikowashi-yitari rantero, okantawityaa ikentakoe-teri,} itsipata-piintena kitejeriki. ²⁴ {Mr 8.35 Tema ikaatzi etakowaeta-chari rantayitziro ikowayitziri rirori, ari ipeya-shiteeyaa. Riima ikaatzi atsipewentawori rantaneero nokoyiri naaka} rootaki ikamawentan-tanari, aritaki rawijako-shiretee. ²⁵ {Mt 16.26/ Mr 8.36 Aminaashi-waeta otzimi-motantzi owaahawontsi jaka kepatsiki, aritaki opeyakaa-shitan-teeyaa.} ²⁶ {Mr 8.38 Tema ikaatzi pashiwentakakinari naaka eejatzi okaatzi nokenkithata-koyitakiri, ari imatapaeri eejatzi Itomi Atziri ipashiwen-takaapaeyaari paata aririka ipiye ramaero} rowaneenkawo, rashi Ashitariri, {Mr 8.38 eejatzi rashi ronampiripaeni tajorentsitaa-tsiri.”} ²⁷ Ari ikantanaki eejatzi Jesús: {Mt 16.28 “Omaperotatyaa, eenitatsi pikaatziri jaka, tekira pikamiita aritaki} piñaakiro jempe ikantyyaa Tajorentsi ipinkathari-wentante.”

Ishipakirii-motziri Jesús riyotaani
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Okanta awijaki 8 kitejeri, tonkaanaki Jesús ochempiki ramanyaa, ari itsipata-nakari Pedro, Jacobo eejatzi Juan. ²⁹ Ikanta ramanaha, ari ipaashini-pootanaki Jesús, kitamaanikitanaki ithaari oshipakiryaaanaki. ³⁰ Iñeetatzii apite katziya-paenchari itsipata-paakari Jesús, Moisés irika itsipatakari Elías. ³¹ Otapotakari rowaneenkawo jempe ikatziyee-yapaakani, ari ikenkitha-kotee-yironi jempe ikanteeteri Jesús rowamahaeteri Aapatziyaweniki. ³² Tema ayimata-kirira Pedro iwochokini eejatzi ikimitakari ikaatzi itsipatakari. Okanta awiji-mota-nakiri iwochoki, iñaatziiro rowaneenkawo Jesús itsipata-karira apite koñaata-paentsiri. ³³ Roo ipiyi-matanaka apitera tsipata-paentariri Jesús, ikantzi Pedro: “¡Yotaanari! {Mt 17.4 Omaperotatyaa okameethatzi pamakina jaka. Kameetha nowetsikimi mawa panko-tsisheta: Apaani pashi eeroka, apaani rashi Moisés, rashi apaani Elías.”} Iñaawaeta-shitanaka Pedro, tee riyotzi oeta ikantziri. ³⁴ Iñaawae-mintheetzi Pedro, opamanka-paakiri menkori, antawo ithaawanaki. ³⁵ {Mt 17.5 Ikematzi iñaawaetee-tanaki menkoriki, ikanteetzi: “Notyomi irika} niyoshiitakiri. Pikemijanteeri.” ³⁶ Okaatapaakira ñaantsi iñaawaetee-takiri, iñeetatzii apaniroeni ijeekanee Jesús ikatziya. Teera ikamantantzi-tyaawo riyotaani jempe ikanta iñaakiri, romanakotakiro.

Retsiyata-kota-kaeri Jesús eentsi raahashiretziri peyari
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Okanta okitejetamanee, oerinkae-yaani Jesús ipoñahaawo tonkaariki ochempiki, osheki pokapaen-tsiri itonkiyotawaeyaari. ³⁸ Ari rojatekaka apaani atziri, ishintanakiro kaemanaki ikantzi: “¡Yotaantaniri, nokoyi pamininari napintzite notyomi!” ³⁹ Raahashireta-tziiri peyari, osheki ikaemakaa-waetziri, ishimore-paanteta-kaeri ikamana-waetzi, rompoja-kaawaetari, tee rookaneentziri eepichokiini. ⁴⁰ Nokanta-witakari piyotaani retsiyata-kota-kaenari, tee imatziri.” ⁴¹ {Mr 9.19 Rakanaki Jesús ikantanaki: “Tee pikemijantee-yanitzi eeroka,} pikinashi-waetaka. {Mr 9.19 ¿Jempema okaate nojeeki-mota-neemi, noñeero namaweyitemi? Pamakiri jaka pitomi.”} ⁴² Ikanta ramaeta-paakiri eentsi, ishinki-wenta-kaanakari peyari, tyaanaki jaawiki, antawo rompetawaetanaka. Ikanta Jesús ikijathatakiri peyari, etsiyata-kotanee eentsi, raaneeri ashitariri. ⁴³ Tema ipampoyeeyanakirini atziri iñaakiro ishintsinka Tajorentsi.

Rapiiteero Jesús ikamanta-kota ikami-motante
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Ikanta rapiitakiro Jesús ikantziri riyotaani: ⁴⁴ “Powakempityaawo eeroka iroka ñaantsi, okowaperotatyaa. Rooteentsi raakaan-teeteri Itomi Atziri” ⁴⁵ Roo kanteencha tee ikemathatee-yironi okaatzi ikantawitariri, tema romana-pithee-tatziiri eero ikemathatantawo. Rootakira ithaawan-teeyarini tekatsi ojampiterini oeta ikenkithata-kotziri.

Jempe itzimi riiperota-tsini
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶ Ikanta riyotaani Jesús ikanta-wakaa-wentakawo iitarika riiperota-tsini. ⁴⁷ Roo kanteencha riyotaki Jesús oeta ikenkishiryaaari riyotaani-paeni. Raaki apaani eentsi, roejeekakiri jempe ijeekaeyini. ⁴⁸ Opoñaashita ikantzi: {Mt 18.5 “Ikaatzi aakameethateeriri oshiyakariri eentsi rawentaana, naaka raakameethataki.} {Mr 9.37 Ari okimitari eejatzi, aririka paakameethatakina naaka, oshiyawaetakawo riitaki paakameethatane otyaanta-kinari jaka.} Ikaatzi kaari riiperota-tsini nimaeka jaka, riitaki riiperotaa-tsini paata.”

Ari atsipatari kaari kijaneenteeni
(Mr. 9.38-40)

49 {Mr 9.38 Opoñaashita ikantanaki Juan: “Yotaanari, noñaaki chapinki apaani atziri paerirori piwaero, retsiyata-kota-kaakiri raahashiretziri peyari. Teera añeeri atsipatyaari jaka, nooka-kaakiri.”} 50 Ikantanaki Jesús: “Eero pooka-kaerimi, {Mr 9.40 tema ari atsipatari kaari kijaneenteeni.”} †

Ikijathatee-tziri Jacobo eejatzi Juan

51 Aritaki monkaatzi-mata-paaka roenokan-teeyaari Jesús, tonta-shiretanaki riyaate Aapatziyaweniki. 52 Rotyaantaki amina-an-takiterini janta Oshitekii-toniki. 53 Roo kanteencha tee ikowaeyini Oshitekii-toni-jatzi ikini-moteri, tema riyoteeyini riyaatatye Aapatziyaweniki. 54 Ikanta Jacobo eejatzi Juan, ikantanakiri Jesús: “Pinkathari, jame akaemakaante ookatha-rentsi opoñaakya inkiteki, ikimitakiro paerani Elías, ithonkyaata itayaa irika-paeni.” § 55 Ari ipithoka-shita-nakari Jesús, ikijathata-nakiri, ikantziri: “Tema tee pikameetha-shirete eeroka. 56 Teera rootaki ipokantyaari Itomi Atziri jaka ipeyashi-waeteeyaa atziri, tema otzimatyee rowawijaa-koyiteeri.” Roojatzi ikinanta-nakari otsipaki nampitsi.*

*Kowawita-chari royaaterimi Jesús
(Mt. 8.18-22)*

57 Ikanta rawijanakira Jesús, ikantawitee-tawaari awotsiki: {Mt 8.19 “Yotaanari, nokoyi noyaata-nakimi jempe pikinayite eeroka.”} 58 {Mt 8.20 Rakanaki Jesús, ikantziri: “Eenitatsira imoo kowincha imaanta-piintari, eejatzi ikimita tsimereri-paeni eenitatsi imayimento. Riima irika Itomi Atziri tee otzimi ipanko imaanta-piintyaari rirori.”} 59 Opoñaashita ikantawita-nakari Jesús itsipa: “Poyaatena eeroka.” Ikantzi rirori: “Pinkathari, {Mt 8.21 nokowawitaka naaka noyaata-nakimi, eeromaeta nimaeka, nokowatzii noñeero nokitataneeeri ashitanari, aripaete noyaatemi.”} 60 Ikantanakiri Jesús: {Mt 8.22 “Tema ikaatzi kamashireta-tsiri, aritaki ikitateeri rirori kaminkari-paeni.”} Otzimatyee pikenkithata-koteero eeroka jempe okanta-kota ipinkathari-wentantee Tajorentsi.” 61 Ari ikantawitanaka itsipa: “Pinkathari, nokoyi naaka noyaatemi, roo kanteencha pishinetena nowethatapanaatyaari nosheninka nonampiki.” 62 Rakanaki Jesús, ikantziri: “Apatziro okanta pamina-piintziro pikiyashitziro piwankiri, tekatsi paminayitanee otsipa. Ari ikimitari kaari ookaeroni ranta-piintayitziro, teera iñeero okameethatzimoperoteri ipinkathari-wenteeri Tajorentsi.”

† 9:50 atsipatari kaari kijaneenteeni: inashiyita ñaantsi-paeni § 9:54
ookatha-rentsi = paamari * 9:56 Eeniyitatsi jankina-rentsi jempe tee iñeetziro etanakawori iroka ñaantsi jaka. inashiyita ñaantsi-paeni

10

Rotyaan-teetakiri ikaatzi 70

¹ Okanta okaatapaaki iroka-paeni, ari raminaki Jesús itsipa rotyaanteri ikaatzi 70, apite-paeni rotyaan-takiri, reewateri nampitsiki jempe ikinayitanaki rirori. ² Ikantakiri: {Mt 9.37-38 “Roshiyakawo irika-paeni atziri ojampaenkatziki pankirentsi, roo kanteencha tee itzima-perotzi atziri owiiteeroni. Pamaneeri eeroka-paeni Awinkatharite, rotyaan-teeta osheki jatashiterini atziri-paeni, tema eenitatsi osheki kemijantaa-tsini.} ³ Piyaateeyini eeroka, naakataki otyaantzimiri, {Mt 10.16 pikimitakari rotyaan-teetziri ipireetari jempe ipiyota katsimari owantaniri.}* ⁴ Eero paanaki piyorikite, powanawo, paakontata-shityaa. Eero piwethatari piñaanakiri awotsiki pojamanitzi-kari. ⁵ Aririka pareetakyaa pankotsiki, piwethata-paakyaari jeekatsiri. Pikanta-paakiri: ‘Okantashitzimaetyaa pijeeka-waete kameetha pipankoki.’ ⁶ Eenitatsi-rika aakameethata-wakimini, aritaki ijeekae kameetha. Rooma eerorika raakameethatzimi, aminaa-shita piwetha-witapaakari. ⁷ Ari pimaa-piintatyee pankotsiki jempe pareetaka, eero pamina-minatzi otsipa pankotsi. Ari poyaari, piraayitero ipaetemiri. Tema {1Ti 5.18 otzimatyee ipineeteri antawaeta-tsiri. ⁸ Aririka raakameethateetemi nampitsiki jempe pareetakyaa, poyaawo okaate ipaetemiri janta. ⁹ Petsiyata-kota-kaayiteri mansiyari janta, pikanteri: ‘Rooteentsi ipinkathari-wentantee Tajorentsi.’ ¹⁰ Rooma pareewitakyaa otsipaki nampitsi, eerorika raakameethee-tzimi, pawijapithateri, pikanta-nakiri: ¹¹ ‘Ari notekaneero noepatsite noetziki jaka, rootaki riyotee-tantyaari tee pikemijantzi. Roo kanteencha, otzimatyee piyote rooteentsi ipinkathari-wentantee Tajorentsi.’† ¹² Roo kanteencha, paata oweyaantyaawoni kitejeri, imaperoe-teeri rowajankiteeteri rirori nampitawori janta, aritaki awijeero ikanteeteri Paamaarini-jatzi.”

Ashironkamatsiteerini kijoshireri nampitsiki-paeni
(Mt. 11.20-24)

¹³ {Mt 11.21 “Ashironkaamatsitemini Shima-pankoni-jatzi eejatzi nampitawori Corazín. Osheki piñaawitakawo notajonka-wentantaki, teemaeta pikemijanteeyini. Riimi

* **10:3** ipireetari = owisha; owantaniri = lobo † **10:11** otekirori ipatsite iitziki

ñaakinani Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi, aritaki ikithaata-nakyaawomi meremawota-tsiri kithaarentsi, jeekawaeta-nakimi jamampoki rowashireta-kotyaa ikaaripero-shire-yitaki, ikemijanteemi maawoeni rirori-paeni.} † 14 {Mt 11.22 Eerokataki imaperote rowajankiteeteri paata aririka raminakoe-teeri maawoeni ranteetakiri. Aritaki awijeero ikanteeteri Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi.} 15 {Mt 11.23 Eejatzi eeroka-paeni nampitawori Capernaum, pikenkishirewita piyaatee inkiteki, apatziro piyaa-matsitee jempe ikinayitzi kaminkari.}

16 Eenitatsi-rika kemijantemini, naakataki ikemijantaki. Itzimi-rika maninta-shireta-kimini, naaka imaninta-shiretaki. Itzimi-rika maninta-shireta-kinari naaka, imanintakiri jempe itzimi otyaanta-kinari jaka.”

Ipiyayitaa rotyaan-teetakiri ikaatzi 70

17 Tema kimoshireyitee ipiyeeyaani rotyaan-teetakiri kaatatsiri 70, ikantayitapae: “Pinkathari, tema eeroka otyaanta-kinari, rantziro peyari nokanta-yitziriri.” § 18 Ari ikantzi Jesús: “Noñaakiri Kamaari rowaryahae-takiri inkiteki ikimiwaetakawo aamorenki ookatha-rentsi.* 19 Tema naaka kantakaawo otzimi-motan-tzimiri pishintsinka, aritaki omatakya pojatekan-tyaari maanki eejatzi kitoniro-paeni. Ari potsinampaakiri peyari kijaneentzimiri, tekatsira awiji-motemini. 20 Eero pikimo-shire-wenta-shitawo rantakiro peyari pikanta-kiriri. Apatziro pikimo-shire-wentero rojankinee-teero piwaero-paeni inkiteki.”

Ikimo-shiretzi Jesús

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

21 Roojatzi ikimo-shiretan-tanakari Jesús, ikantanaki: {Mt 11:25-26 “Pawa, tema eeroka pinkathari-wentziriri inkite-jatzi eejatzi kepatsi-jatzi, osheki najahaa-wentakimi. Tema eeroka omani-motakiri yotaniri-paeni iroka-paeni, riitaki piyotakaa-yitee oshiyariri eentsi itsinampa-shiretzi. Ari okanta, tema rootaki inimota-kimiri eeroka Ashitanari.”}

22 {Mt 11.27 Ikantanakiri piyowenta-kariri: “Riitaki Ashitanari yotakaa-nawori maawoeni. Apatziro riyotana rirori, tema Itomi rowana. Ari nokimitari naaka apatziro niyotziri Ashitanari, kantacha niyotakaa-yiteeri nokoyiri naaka riyoteeri.”}

23 Ikanta ipiyotakiri Jesús maawoeni riyotaani, raanakiri inteeneeni, ikantakiri: “Ari itajonka-wentee-teeri

† 10:13 meremawota-tsiri kithaarentsi; {Mt 11.21 Tema irika-paeni nampitawori Corazín eejatzi Shima-pankoni-jatzi, Judá-paeni irika. Riima Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi, itsipa-jatzi-paeni irika, tee isheninkatari Judá-paeni.} § 10:17

o tyaaanta: waerontsi * 10:18 Kamaari = Yakatantaniri

ikaate ñaayiteeroni okaatzi piñaayiteeri eeroka. ²⁴ Tema tzimawitacha osheki Kamantantaniri, eejatzi pinkathari-paeni kowawiteen-chari {Mt 13.17 iñiromi okaatzi piñaakiri, okaatzi pikemayi-teeri eejatzi eerokapaeni. Teemaeta ikemaeyironi rirori.”}

Neshironkatan-taniri Oshitekii-toni-jatzi

²⁵ Ari ijeekakiri Yotaantzirori ikantakaan-teetani, ikoyi ikompita-kaeyaari Jesús, ikantakiri: “¡Yotaantaniri! ¿Oetaka nanteri naaka nañaantee-yaari?” ²⁶ Ikantzi Jesús: “¿Oetaka ikantee-takiri Ikantakaan-teetaniki? ¿Jempema okanta piyota-kotziro eeroka?” ²⁷ Ari ikantzi Yotaantaniri: “Piwinkatharite irika Tajorentsi, otzimatyee pininta-peroteeri, pininta-shireteeri, pininta-shintsiteeri. Poshireperoteeyaari. Petakoteeyaari pisheninka, pikimita-kaanteeri pineshironkatziro eeroka piwatha.” ²⁸ Ikantzi Jesús: “Omaperotatyaa pikantakiri. Pantero iroka, aritaki pañahae.”

²⁹ Ari ikowa-witanaka rotzikaa-kota-nakyaami, rojampitanakiri Jesús, ikantziri: “¿Jempema itzimika nokimita-kanteri asheninka?” ³⁰ Ikantzi Jesús: “Eenitatsi asheninka poñaachari Aapatziyaweniki ikoyi riyatero Kashiryariki. Okanta niyanki awotsi, itonkiyotakari koshintzi, raapithatakiri okaatzi tzimi-motziriri, rompoja-waetakiri, rookanakiri awotsi-nampiki ikami-matanakira. ³¹ Ari ipokaki Omperatajorentsita-rewo, isheninka naawita, iñaawita-paakari romaryaaka, tee raminanakiri rawija-pithata-nakiri. ³² Ari ikimitakari eejatzi Leví-paeni, riijatzi isheninka, riitaki amita-kotanta-piinta-tsiri Tajorentsi-pankoki. Iñaawita-paakari romaryaaka, tee raminanakiri rawija-pithata-nakiri. ³³ Ikanta ipokaki Oshitekii-toni-jatzi, kaari isheninka naawita rirori. Iñaapaakiri romaryaaka, ineshironkata-paakiri. ³⁴ Raawinta-paakiri itziritan-takari aawinta-wontsi, ikanta rowankitanakiri ipiraki, raanakiri nampitsiki. Riitaki aminakowenta-kiriri.† ³⁵ Okanta inkaa-manee, raaki apite koriki, ipinako-wenta-nakiri, ikantanaki: ‘Paminakowentenari irika. Aririka nopiyaki paata, nopinata-paemi okaate paminakowenta-kinari.’”‡ ³⁶ Ari rojampitziri Jesús irika Yotaantaniri, ikantziri: “Mawa ikaatzi ñaakiriri ikoshitee-tziri. ¿Jempema itzimika kimitakaan-takariri isheninka?” ³⁷ Rakanaki rirori, ikantzi: “Riitaki irika neshironkata-paakiriri.” Ikantzi Jesús: “Piyaatee, roojatzi pimata-paeri eeroka.”

† 10:34 ipira = kawayo; itziritan-takari aawinta-wontsi = yeenkantsi eejatzi poetatsiri (vino) ‡ 10:35 koriki = denario, riitaki ipinatanta-piintee-tziri rantawaeteetzi apaani kitejeri

Rareetawo Jesús opankoki Marta eejatzi María

³⁸ Ikanta rawijanaki Jesús areetaka otsipaki nampitsi. Ari ojeekiri tsinani iitachari Marta, rootaki ijeeki-motapaaki opankoki. ³⁹ Iroka tsinani eenitatsi irento oeta María. Rootaki tsipata-wakariri Jesús okemijantziri ikenkithawaetzi. ⁴⁰ Rooma Marta oshēki okantzi-motakawo aminayitawakiniri iita opawakiriri Jesús. Rootaki opoka-shitanakariri, okantapaakiri: “Pinkathari, owapintaakina eentyo. ¿Pikantenawo amitakota-wakina?” ⁴¹ Roo kanteencha ikantanakiro Jesús: “Marta, ¿oetaka okantzimo-shiretanzimiri okaate pantayiteri? ⁴² Apaani okanta kowaperotachari, rootaki okowakiri María tema tekatsi materoni raapithateero.”

11

Ikenkithata-kotziro Jesús amanaantsi

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

¹ Ikanta riyataki Jesús ramana. Ikanta ithonkakiro, ari ikantakiriri apaani riyotaani: “Pinkathari, piyoteenawo ramaneeta, ikimiteero Juan riyotaakiri riyotaani rirori.” ² Ari ikantzi Jesús: “Iroka pikante pamana-piintya eeroka:

{Mt 6.9-13 Ashitanari, nampitawori inkiteki, Tajorentsi iroka piwaero.

Pipinkathari-wentantee.

Pantakaan-teero jaka kepatsiki okaatzi pininta-kaanteeri eeroka.

Pikimita-kaanteeri jeekatsiri inkiteki, rantayitziro okaatzi pininta-kaeriri.*

³ Pipapiintenawo kowityii-motanari noyaari.†

⁴ Pipeyakoteenawo nokaaripero-shireta-waetaki,

Tema nomatakiro naaka, nopeyakoteeri ikaatzi owaaripero-shireta-kinari.

Eero pishinetaana iñaantee-tena, ikowaete rantakae-tenawo kaari-perori.”}

⁵ Ari ikantanakiri eejatzi: “Aririka itzimi apaani pitsipaminthari, ipokaki niyanki-paeteki, ikantemi: ‘Pipawakina mawa atanteetari,†⁶ eenitatsi areetachari nopankoki, tekatsi tzimatsini nopawakiriri.’ ⁷ Ari pikanta-wityaari: ‘Eero poñaashirenkana nomaakaa-tziiri neentsite-paeni, tema nashitakiro nopanko, rootaki eero omatanta nopimi.’

⁸ Kimiwitaka eero pikowawita pipiri okantawitakyaa riiwitaka pitsipa-minthari. Roo kanteencha eekiro

* **11:2** Tzimayitatsi jankina-rentsi jempe tee iñeetziro ñaantsi “nampitawori jenokinta,” eejatzi iweyaantawori iroka ñaantsi jaka. otsipayita ñaantsi-paeni

† **11:3** noyaari = pan ‡ **11:5** ratanteetani = pan

ishintsitatzi ikowa-kotzimi, ari patsiwakanakyaawo pitzinaanaki, pipawakiri okaatzi ikoyiri.”⁹ Ikantzi Jesús: {Mt 7.7 “Pikowa-kotante, pithotyaakotantee eejatzi, aritaki ipaeteemiro pikoyiri. Poshiya-kaantero aririka pareetyaa pankotsiki, pikanta-paakiri ashitawori: ‘Pashita-ryeenawo pipanko.’ Aritaki rashita-ryaakimiro ipanko.} ¹⁰ {Mt 7.8 Tema aritaki ipaeteeri kowakotan-tatsiri. Ikaate aminamineeroni, aritaki roñaahae-teeri. Aririka ikantante: ‘Pashita-ryeenawo.’ Aritaki rashitaryahae-takiniri.} ¹¹ {Mt 7.9-10 Tema aririka ikowa-kotemi pitomi, ikantemi: ‘Pawa, pipina atanteetari’ ¿Arima pipakiri mapi? Aririka ikantemi: ‘Pipina shima.’ ¿Arima pipakiri maanki royaari?} ¹² Aririka ikantemi: ‘Pipina iithoki.’ ¿Arima pipakiri kitoniro? ¹³ {Mt 7.11 Tema piyotzi petakotari pitomi-paeni eeroka, kaariperori pinawita. Riitakira maperotzirori Ashiteeri Inkitejatzi, retakotari rirori ikaatzi amana-piintayitariri,} ijeeka-shireta-kaantayityaari Ishire.”

Kosheka-wakaa-chari pankotsiki
(Mt. 12.22-30; Mr. 3.20-27)

¹⁴ Ikanta retsiyata-kota-kaakiri Jesús apaani majontzi raahashiretziri peyari. Ikanta retsiyata-kota-kahaerira, ñaawaetanee majontzi-witachari. Tema ipampoyeeyanakirini Jesús. ¹⁵ Eenitatsi kantayita-neentsiri: “Irika atziri roshinchaa-tziiri Nantatsiri, rootaki retsiyata-kota-kaantariri ikaatzi raahashiretziri peyari.” ¹⁶ Eenitatsi itsipa kowatsiri iñeero itajonka-wentante Jesús, rootaki riyotan-teetyaari omaperotatya opoña itajorenka inkiteki, tema ikowaetatzii iñaantee-tyaari. ¹⁷ Ikanta riyotaki Jesús okaatzi ikenkithashiryaa-yitari atziri-paeni, ikantanaki: {Mt 12.25 Mr 3.24-25 “Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri jempe ipinkathari-wentee-tziri, aritaki rookawenta-wakaakya. Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri jempe ijeeka-pankota-wakaa, aritaki rookawenta-wakaakya.} ¹⁸ {Mt 12.26 Ari ikantzitari eejatzi Kamaari aririka ikosheka-wakaeya. Aritaki rookawenta-wakaakya, ¿eeroma ithonka rookawenta-wakaa-nakya?} ¿litaka pikantantari riitakira etsiyata-kota-kaanari Nantatsiri? ¹⁹ {Mt 12.27 Riirikami Kamaari Nantatsiri oshinchahanari naaka, ¿riijatzima oshinchayiriri piyotaani eeroka retsiyata-kota-kaantariri ikaatzi raahashireytziri? Aririka okanta pithaweta-kotatziiri piyotaani, aritaki ikijanta-kimiro okaatzi pikantakiri.} ²⁰ {Mt 12.28 Rooma naaka ipanawo ishintsinka Tajorentsi,

§ 11:11 atanteetari = pan; Eeniyitatsi jankina-rentsi jempe tee iñeetziro iroka ñaantsi ojatekaen-chari niyankineki jaka. inashiyita ñaantsi-paeni * 11:18 Kamaari = Yakatantani

rootaki nomatan-tariri netsiyata-kota-kaayitziri ikaatzi raahashiretziri peyari. Tema romapokakimi eeroka-paeni Tajorentsi ipinkathari-wentantee.}† ²¹ Apaani atziri shintsita-tsiri tzimatsiri romana-mento, aminakowentachari, tekatsira materini ikyaa-shiteri ipankoki rayiteri okaatzi rashitari. ²² Rooma ipoka-shitakiri itsipa atziri awijiriri ishintsitzi, raapithatakiri rawentaa-witari, raapithatakiri rashitari, rantetaa-kyaawo. ²³ {Mt 12.30 Tema ikaatzi kaari aapatziyanari naaka, riitaki kijaneentanari. Ikaatzi kaari amitakotanari rowiita-kotena, reewanata-kotatyaana.”}

Ipiya-shitanta peyari

(Mt. 12.43-45)

²⁴ {Mt 12.43-45 “Tema oshiyawaetakawo ijeeka-shirenta-tyaarimi peyari apaani atziri, ipanko-takawo rañaamento. Aririka rookawitee-takyaari, etsiyata-kowitaa atziri. Jatanaki peyari ikinawaete ochempi-mashiki, tee iñee jempe ijeeki. Ari ikanta-shiretee peyari: ‘Nopiyeeta nopankoki jempe nopoñaaka.’ ²⁵ Roojatzi ipiyaanta peyari, iñaapaa-tziiro kameetha pishitaka ishire atziri, owaneenkataka. ²⁶ Riyaata-shita-nakiri maperotzirori ipeyaritzi, ikantakiri: ‘Jame aate nopankoki, pitsipatena apinkatharite.’ Ramaki ikaatzi 7 peyari. Ari rashironkaa-perotyaari atziri, awijanakiro rashironkaawita paerani.”}

Maperoteroni ikimo-shiretee

²⁷ Tekira ikaatero iñaawaetzi Jesús, okaemanaki apaani tsinani ojatekaen-chari ipiyotakaha atziri, okantzi: “Ari itajonka-wentee-teero iroka tsinani tzimakimiri, antaritan-takimiri othoteemi.” ²⁸ Ikanta rakanakiro Jesús, ikantzi: “Riitaki tajonka-wenta-peroeteeri ikaate mateeroni ikemijanteero iñaani Tajorentsi.”

Ikowaeyini kaari-pero-shireri itajonka-wentante Jesús

(Mt. 12.38-42)

²⁹ Ikanta ipiyota-paaka osheki atziri, ikantanaki Jesús: {Mt 12.39 “Tema kaari-pero-shireri eerokapaeni, osheki pitheenkakiri Tajorentsi pikotzira piñeena notajonka-wentante okantya pikemijanta-perotan-tenari. Eero nomatzimaetawo, apatziro piñeero awiji-mota-kiriri paerani Kamantantaniri Jonás.} ³⁰ Tema jempe ikantaka paerani Jonás iñeeyakirini Naana-weni-jatzi, ari ikimitee-yaari eejatzi Itomi Atziri iñeeri irika-paeni. ³¹ {Mt 12.42 Paata aririka raminakoe-teero okaatzi ranteetziri, aritaki iyakowenteemi tsinani pinkatha-wotatsiri paerani kirinkanta, tema

† 11:20 ishintsinka = rakoe-mpeki

opokaki paerani roori ijeeki yotaniri pinkathari Salomón, okemijantakiri. Tema irika jeeki-mota-kimiri eeroka rawijiri Salomón.} ³² {Mt 12.41 Paata aririka raminakoe-teero okaatzi rantetziri, aritaki riyakowenteemi Naana-weni-jatzi, tema ikemijantakiri paerani rirori Jonás, rooka-neero rantayitziro kaari-perori. Tema irika jeeki-mota-kimiri eeroka-paeni rawijiri Jonás.”}

Ikenkithata-kotziri Jesús ootamentotsi
(Mt. 6.22-23)

³³ {Lc 8.16 “Akoyi-rika onthoteri ootamentotsi, tee atapa-takotziri. Owakotziri jenoki okantya ikoñeen-tyaa-kote kyahaa-tsiri.} ³⁴ {Mt 6.22-23 Rootaki poki oshiyariri ootamentotsi piwathaki. Kameetha-rika okanta poki, piñaantawo kameetha, okimiwitakawo pikoñeetyaa-kota-tyeemi. Terika okameethatzi poki, eero piñaantawo kameetha, okimiwitakawo pitsirenikaakita-kota-tyeemi.} ‡
³⁵ Paamawenta-perotyaa poetsiwakiri-kari ootamentotsi jeekanta-kimiri. ³⁶ Kyaari-pero-rika ijeekan-takimi ootamentotsi, terika pantaneero kaari-perori, aritaki poñaahan-teero rooperori kameethari, pikimita-neeyaari apaani ootamentotsi roorenta-kotantzi.”

Ikenkithata-koetziri Yotaantzirori Ikantakaan-teetani
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Tema ikaatakiro ikenkithataki Jesús, ipoka-shita-paakiri Inashitantaniri pankinawenta-kariri rakiyoteri. Ikanta rareeta-paaka Jesús ipankoki, jeekapaaki rowapiinteeta.
³⁸ Osheki okompitzi-motakari Inashitantaniri, iñaakiri Jesús tee imateero okaatzi rametee-yarini ikewaakota rowantyaari. ³⁹ Rootaki ikantan-tanakari Jesús: “Eeroka-paeni Inashitantaniri, {Mt 23.25 pikimita-kotakawo piraa-mento eejatzi powamento okitewita kameetha jenokira, rooma inthomoenta, kepatsitaki. Ari pikimiyitakari eeroka, kantacha iñeetemi kameethashiretakimi, tema osheki pikoshitantzi, kaari-pero-shireri eeroka-paeni.} ⁴⁰ ¡Majontz! ¿Tema piyotzi eenitatsi wetsika-kimiri piwathaki koñaayita-tsiri. Rijjatzi wetsika-shireta-kimiri inthomoenta pañaantariki? ⁴¹ Oztimatyee pipashitan-teeyaawo tzimatsiri inthomoenta pañaantariki, aritaki pikite-shire-yitee.

⁴² ¡Ashironkamatsiteemini Inashitantaniri! Pashitakaa-piintari Tajorentsi rowoshinikan-teetari. Teemaeta

‡ 11:34 Oshiyakaa-wenta-chari oki kameethari, apaani pimantaniri (kaari mashithatatsi), rii ñeeroni ikemathateero okaatzi rantakaeriri Tajorentsi, tema ijeekanaatzi okoñeetzi. Oshiyakaa-wenta-chari eerorika opantawo oki, apaani mashithari, itzimi kaari ñeeroni ikemathateero okaatzi rantakaeriri Tajorentsi, tema ijeekatzii jempje otsirenikaakitzi.

pitampatzika-yitee, tee petakoshireteeyaari Tajorentsi. Rootaki kowapero-witachari pantayiteeromi, eero pooki-maetawo otsipa. § 43 ¡Ashironkamatsitemini Inashitantaniri! Osheki pikowa-piintaki pojatenkyaa niyankineki kemijantaantsipankoki jempe ipinkathateetemi, pikoyi eejatzi pinkathari rowethata-piintee-temi aririka iñeetemi. 44 ¡Ashironkamatsitemini Yotaantaneri-paeni, Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri eeroka! Pikimita-shitakawo kaari riyotzi ari ikiteetzi kaminkari. Ithonka raatzika-kowaetakiri atziri-paeni, teemaeta riyotzi atziri-paeni raatzika-kotakiri kaminkari.”*

45 Ari rakanaki yotaantzirori Ñaantsi, ikantanakiri Jesús: “¡Yotaanari! Osheki pikemakaa-kinawo naaka okaatzi pikantakiri.” 46 Ikantzi Jesús: “¡Ashironkamatsitemiini eejatzi yotaantzirori Ikantakaan-teetani! ¿Iitaka pikema-tenakaantariri atziri-paeni? Teemaeta piñaayi-tziro eeroka-paeni pikema-tenatyaawo. 47 ¡Ashironkamatsitemiini eeroka-paeni! Powaneenka-jama-yitakiro powetsika-koyitziro, jempe ikiteetziro etayita-kawori Kamantantaniri ikaatzi rowamaakiri paerani piwaejatziteni. 48 Tema eeroka-paeni wetsika-shiyitakiri jempe ikiteetakiri, riitaki pakoyiteeri eeroka-paeni okaatzi rantayitakiri paerani piwaejatziteni. 49 Roo kanteencha, yotaniri Tajorentsi, ikantaki: ‘Ari notyaantaki Kamantantaniri eejatzi Otyaantaa-rewopaeni. Riyyitaki ikoshekaetyaa, itsipa rowamahae-takiri.’ 50 Ari okantya rowajankitaa-wentan-temiriri Tajorentsi ikaatzi rowamae-takiri Kamantantaniri owakira etantanakari rowetsikae-takiro paerani kepatsi. 51 Eeroka-paeni atsipetee-yaawoni ipiyawentee-tyaari awaejatziteni Abel roojatzi Zacarías, {Mt 23.35 itzimi rowamae-takiri ipoñaawitaawo taapoki-mento-tsiki roojatzi tajorentsi-pankoki.} 52 ¡Ashironkamatsitemiini yotaantzirori Ikantakaan-teetani! Tee pimataa-jeetziro eeroka piyota-nitee, eeroka kantakaan-tziro kaari ikemathatantawo itsipa-paeni.”

53 Ikanta ishitowanee Jesús riyotaantzi ipiyoteeyanira, otyaanakari imashirenka Inashitantaniri eejatzi Yotaantaneri-paeni. Ipiyowentakari Jesús ikowaki ikompitakaeyaari, rootaki ikemantyaariri ikanteri. 54 Ishintsi-thawaetakiri, ikoyi iñaawaeta-kaeri ñaantsi kaari-perori, ikanta-kotan-tyaariri.

§ 11:42 rowoshinikan-teetari = menta, ruda, maawoeni iwankiritari kimitawori pinitsi * 11:44 Eeniyitatsi jankina-rentsi jempe tee iñeetziro ñaantsi “Yotaantaneri-paeni, Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri eeroka.” inashiyita ñaantsi-paeni

KAMEETHARI ÑAANTSI ROJANKINATAKIRI JUAN

Ratziritaki iiteetziri “Ñaantsi”

¹ Owakira etantanakari rowetsikan-teetzi paerani, tema tzimitaka iiteetziri “Ñaantsi.” Ari itsipatari Tajorentsi. Tema riijatzi Tajorentsi rirori. ² Riitaki itsipatakari paerani Tajorentsi owakira etantanakari. ³ Riitaki owetsika-jaanta-kirori maawoeni tzimayita-tsiri. Tekatsira apaani okaatzi tzimayita-tsiri kaari rowetsiki rirori. ⁴ Ikimi-waetakari koñeentyaatsiri ikoñeetyaa-koteeri atziripaeni omatantee-yaari rañaakaa-yiteeri. ⁵ Roshiya-kota-paakari koñeetyaa-kotan-tatsiri otsireni-kaakitzira. Teemaeta rotsinampaeri roetsiwakawakiri oshiyakawori tsirenikaakiri.

⁶ Paerani rotyaantaki Tajorentsi apaani atziri, iita Juan. ⁷ Riitaki kenkitha-takota-paakiriri iiteetziri “Koñeetyaatsiri,” omatantyaari ikemijanteetero maawoeni riyotaanteri. ⁸ Irika Juan kaarira iiteetziri “Koñeetyaatsiri.” Tema riitaki kenkithata-koterini pokatsini.

⁹ Tema pokaki jaka kepatsiki maperotzirori roshiyakotari koñeetyaatsiri, riitaki koñeetyaa-koteerini maawoeni atziripaeni. ¹⁰ Ijeeka-paentzi kepatsiki. Tema riitaki owetsika-kirori kepatsi. Roo kanteencha tee riyotawakiri atziripaeni ikaatzi jeekatsiri kepatsiki. ¹¹ Ijeekimowitapaentari ikaatzi isheninkata-wakahaeyani. Teemaeta raakameethata-wakiri. ¹² Riima ikaatzi aakameethata-wakiriri, awentaa-naariri, riiyitaki itomiyitaari Tajorentsi.* ¹³ Riitaki itomintayitaari Tajorentsi irika-paeni. Tee oshiyawo itominta-piinta-yitee atziri-paeni, teera iñaaman-kakiini itzimantayitakaeri. Tema riitaki Tajorentsi kowashiteen-chari itomitantya.

¹⁴ Irika iiteetziri “Ñaantsi,” ratziritaki, ijeekimoyitapaentee. Osheki ikaminthaantzi rirori. Kyaari-perori iñaanitari. (Naaka-paeni ñaajaanta-kirori itajorenka, ari oshiya-jaantawo itajorenka rapintzite itomi Ashitariri.) ¹⁵ Riitaki cheraa-wenta-paakiriri paerani Juan, ikantapaaki: “Irika nokenkithata-kotziri paerani, nokantaki: ‘Awotsikitaki poyaatenani, rawijana naaka, tema riitaki etakawori paerani tekira notzimiita naaka.’” ¹⁶ Tema kameetha-pero-taki rirori,

* 1:12 Waerontsi

rootaki añaanta-yitaawori maawoeni aakapaeni ikaminthaa-pero-ta-piintee. ¹⁷ Paerani riitaki Moisés rojankinata-kaetakiri Ikantakaan-teetani. Riima Jesús Jeepatzii-toetani, riitaki neshironka-yiteeri, riijatzi ñaawaeyita-paentzirori kyaari-perori. ¹⁸ Tekatsi materoni iñeeri Tajorentsi. Riima rapintzite itomi Ashiteeri, jeeki-moperotziriri, riitaki kamanta-yiteeri aakapaeni ayotantaari jempe ikanta Ashiteeri.

Ikamantan-takiri Juan Omitsiryaatantani

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹ Ikanta Judá-paeni nampitawori Aapatziyaweniki, rotyaantaki reewarite-paeni Ompera-tajorentsitaarewo eejatzi Leví-paeni rojampiteri Juan, ikanteri: “¿Jempema piitaka eeroka?” ²⁰ Iroka ikantanaki Juan, tee romana-kotyaa, ikantzi: “Tee naaka Jeepatzii-toetani.” ²¹ Eekiro rojampitee-tatziiri, ikantee-tziri: “¿Jempema piitaka? ¿Eerokama Kamantan-taniri Elías?” Ikantzi Juan: “Tee naaka.” Eekiro ikantee-tatziiri: “¿Eerokama Kamantan-taniri pokatsini?” Ikantzi: “Tee.” ²² Ari ikantee-tziri: “¿Jempema piitatyaa eeroka? Pikamantena, rootaki nokanta-paeriri naaka otyaanta-kinari. Anjatyaa pikamanta-kotyaa.” ²³ Ikantzi Juan: “Naakataki cheraapaen-tsini ochempimashiki, ikante: ‘Powameethateeniri Awinkatharite jempe ikinapaaki, poshiya-kaantero itampatzikae-tziro awotsi.’ Rootaki ikamantan-tzitakari paerani Kamantan-taniri Isaías.”

²⁴ Irika-paeni pokaentsiri rojampitziri Juan, rotyaantani Inashitantaniri-paeni. ²⁵ Eekiro rojampita-tziiri, ikantziri: “Tee eeroka Jeepatzii-toetani, tee eeroka Elías, tee eeroka Kamantan-taniri. ¿Itaka pomitsiryaatantari?” ²⁶ Ikantzi Juan: “Apatziro nomitsiryaatantawo naaka nijaa. Roo kanteencha tzimatsi apaani jaka pitsipatakari, kaari piyoteeyini. ²⁷ Riitaki poyaatenani naaka, rawijanakina naaka. Tee okantya roshiya-kaantena naaka romperatani noeyotashitan-tyaari nothopaeniri ikyaantari iitziki.” ²⁸ Rootaki awijayiteen-tsiri paerani intatsikirona Pareenkaariniki iiteetziro Ashironkaaweniki jempe romitsiryaatantzi Juan.

Ipira Tajorentsi

²⁹ Okanta okitejeta-manee, iñaawaeri Juan ikinapae Jesús, ikantzi: “¡Irika ipira Tajorentsi, riitaki atsipetee-yaawoni iyaari-peronka maawoeni atziripaeni, ipeyakoe-tantee-yaariri!† ³⁰ Riitaki nokenkithata-kotakiri paerani nokantaki: ‘Awotsikitaki atziri poyaateenani naaka, rawijana, tema

† 1:29 ipira = cordero

riitaki etakawori tekira notzimiita naaka.’³¹ Tee niyowitari naaka. Rootaki nopokan-takari nomitsiyaa-tantyaawo nijaa, rootaki riyotan-tenari maawoeni Israel-paeni.”³² Eekiro riyaaata-kaana-kitziiro Juan ikamantantzi, ikantzi: “Noñaakiri naaka Ishire tajorentsi ikinapaaki jenoki roshiyakari jamomo, rookanta-paakari rirori.”³³ Tee niyowitari naaka. Roo kanteencha irika otyaanta-kinari nomitsiryaaatan-tyaawo nijaa, ikantakina: ‘Aririka piñaakiri rayiita-shitakiri Ishire tajorentsi, itzimi-rika rookanta-paakyaari, riitaki kimitakaantemironi romitsiryaaatan-temiro Ishire tajorentsi.’³⁴ Naakataki ñaakiriri, rootaki nokenkithata-kotan-tariri riitaki Itomi Tajorentsi.”

Etanakawori riyotaani Jesús

³⁵ Okanta okitejeta-manee ari ijeeka-manee Juan eejatzi apite riyotaani. ³⁶ Ikanta iñaawaeri Jesús ikinapae, ikantzi Juan: “Irinta ipira Tajorentsi.” ³⁷ Ikanta ikemawaki apite riyotaani Juan, royaata-nakiri Jesús. ³⁸ Ari ipithokanaka Jesús, iñaatziri ikaatzi oyaatakiriri, ikantziri: “¿Jempema piyaateka?” Ikanteeyini rirori: “¡Yotaanari! ¿Jempema pinampi?”[†] ³⁹ Ikantzi Jesús: “Pipoki piñeero.” Ikanta royaateeyanakitirini, iñaakiro jempe inampitawo. Ari imaa-paentzi, tema tsireniityaaki. § ⁴⁰ Tema irika kemakiriri Juan, oyaatana-kiriri Jesús, riitaki Andrés rirentzi Simón Pedro. ⁴¹ Tema apatziro Andrés riyaaata-shita-nakiri Simón, rirentzi ikantapaakiri: “Noñaakiri Jeepatzii-toetani (roo ikantee-tziri eejatzi, ‘Cristo.’)”^{*} ⁴² Ikanta Andrés raanakiri Simón ijeekira Jesús. Ikanta iñaawakiri Jesús rirentzi Andrés, ikantawakiri: “Eeroka Simón, itomi Jonás. Nimaeka piiteeyaa ‘Kijori’.” (Roo ikantee-tziri eejatzi, Pedro.)[†]

Ikaemae-takiri Felipe eejatzi Nataneel

⁴³ Okanta okitejeta-manee, jataki Jesús Tepoweniki. Ari iñaapaa-kiriri Felipe, ikantapaakiri: “Poyaatena.” ⁴⁴ Tema irika Felipe, Shima-pankoni-jatzi, rootaki inampi Andrés eejatzi Pedro. ⁴⁵ Ikanta Felipe, riyaaata-shita-nakiri Nataneel, ikantapaakiri: “Noñaakirira rojankinata-kotakiri Moisés Ikantakaan-teetaniki, riijatzi rojankinata-kotzitaka eejatzi Kamantan-taniripaeni. Riitaki Jesús, itomi José, Kashiyakaa-weni-jatzi.” ⁴⁶ Ikantzi Nataneel: “¿Eenitatsima kameetha-shireri janta Kashiyakaa-weniki?” Ikantzi Felipe: “Pipoki, piñeeri.” ⁴⁷ Ikanta iñaawakiri Jesús ipokaki Nataneel, ikantanaki: “Kaakitaki rioperori isheninka Israel, tee

† 1:38 Yotaanari = Rabí § 1:39 tsireniityaaki = riweyaaka ooryaa 10. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.) * 1:41 Jeepatzii-toetani = Mesías † 1:42 Kijori = Cefas

itheeya-nityaa.” 48 Ari ikantzi Nataneel: “¿Jempema janta piñaanaka piyotan-tanari?” Ikantzi Jesús: “Noñiitakimi tekira ikaemimiita Felipe pijeeki otsimankaetyeera pankirentsi.” †
 49 Ikantanaki Nataneel: “¡Yotaanarí! ¡Eerokataki Itomi Tajorentsi, eerokataki Iwinkatharite Israel-paeni!” 50 Ikantzi Jesús: “Rootaki pikemijatanta-matsita-nakari nokantakimi noñaakimi pijeeki otsimankaetyeera pankirentsi. Roo kanteencha, aritaki piñaaki otsipa awijironi iroka.” 51 Eekiro ikantana-kitzii Jesús: “Ari piñaakiro ashitareeya inkite. Ari ipiya-piyateeyini ronampiripaeni tajorentsi rayiita-shiteri Itomi Atziri.” §

2

Aawakahaantsi Nampitsiki Menkoshiniki

1 Okanta mawatapaen-tsiri kitejeri ari raawakae-takari nampitsiki iitachari Menkoshini, jeekatsiri Tepoweniki. Ari ojeekakiri eejatzi riniro Jesús janta. 2 Ari ikaemakaan-teetakiri Jesús eejatzi riyotaani-paeni janta aawakahaantsiki. 3 Ikanta roemoshirenkaeyani, thaatapaaka imiriteeyirini. Okanta riniro Jesús, okantakiri otomi: “Thaatapaaka imiriteetziri.”* 4 Ikantzi rirori: “¡Tsinani! ¿Iitaka pikantan-tanari naaka? Tema tekira omonkaa-paetetyaata noñaahan-tantyyaa.” 5 Okantanakiri roori ikaatzi kitanta-tsiri: “Pantero okaate ikantemiri notyomi.” 6 Ari owayitaka janta 6 chomo mapinakitatsiri, rootaki rowanta-piintari Judá-paeni nijaa, roojatzi ikewayitantari rantakiro-rika ipinkae-tziri. Iroka chomo, eeniyitatsi iyomaatachari apite ikaanteetari nijaa, otsipa mawa ikaanteetari. † 7 Ikantanakiri Jesús ikaatzi kitanta-tsiri: “Piyeekite nijaa maawoeni chomoki.” Imatakiro riyeeki-pero-yitakiro chomokipaeni. 8 Ipoña ikantzi Jesús: “Pinkitera eepichokiini amiri, paanakiniri aminakaan-tzirori oemoshirenkaantsi.” Imatakiro ikanteetakiriri. 9 Ikanta irika aminakaan-tzirori oemoshirenkaantsi iñaan-tawakawo eepichokiini imiriteetziri nijaa-wita-chari, tee riyotzi jempe okina-kota-paaki rooperori imiriteetziri. Apatziro riyoteeyini kitanta-tsiri, tema riyyitaki yeekita-kirori nijaa. Ikanta aminakaan-tzirori oemoshirenkaantsi, ikaemakiri aawakaa-chari, 10 ikantziri: “Rootaki rameyitari atziri-paeni retapiintawo ipakotan-tziro rooperori imiriteetziri, aririka ikemaeyanakyaani oemoshirenka-chari, ari ipakotan-teetero jentaari. Rooma eeroka powaan-takawo rooperori imiriteetziri roojatzi nimaeka.” 11 Rootaki

† 1:48 pankirentsi = higuera § 1:51 ashitareeya inkite = iñeeteri inkite-jatzi, kaari iñeeta-piinteetzi. * 2:3 imiriteetziri = vino † 2:6 apite ikaanteetari = 50 litro; mawa ikaanteetari = 70-100 litro

etanakawori roñaahan-tziro Jesús nampitsiki Menkoshiniki janta Tepoweniki, ari retanakawori itajonka-wentantzi roñaahan-tzirori ishintsinka. Ari ikemijanta-perota-nakiri riyotaani-paeni.

¹² Ikanta okaatapaaki roemoshirenkaeta, jatanaki nampitsiki Capernaum, itsipata-naawo riniro, rirentzi-paeni, eejatzi riyotaani-paeni. Tee ojamani ijeeka-paentzi janta.

Romishito-yiri Jesús pimanta-yitatsiri tajorentsi-pankoki
(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³ Okaakitzi-matee roemoshirenka-piintan-tawori Judá-paeni Anonkoryaantsi. Jataki Jesús Aapatziyaweniki. ¹⁴ Iñaapaakiri tajorentsi-pankoki pimantayitziriri ipira-paeni, eejatzi ijamomote-paeni. Ari ijeekayitakiri iyomparitariri koriki. †§ ¹⁵ Ikanta iñaapaakiri, raminthataki Jesús ipajamento, romishitowakiri maawoeni iyomparita-chari tajorentsi-pankoki, itsipataakiri ipira-paeni. Rojokitakiri iyorikite ikaatzi iyomparitariri koriki, rotatsinki-takiri okaatzi rowanta-yitariri. ¹⁶ Ikantakiri Jesús pimantziriri ijamomote: “¡Paaneeri pipira! ¡Tee okameethatzi piyompari-pankotyaawo ipanko Ashitanari!” ¹⁷ Ari ikenkishiryaa-nakiro riyotaani okaatzi rojankinee-takiri paerani, ikanteetzi:

Antawo nokija-kotyaawo pipanko.

¹⁸ Ikanta Judá-paeni ikantanakiri Jesús: “Anjatyaa poñaahante kaari iñaapiinteetzi niyotan-tyaari omaperotatya otzimi pishintsinka pimatan-takawori pomishitowantzi.” ¹⁹ Ikantzi Jesús: “Pipookiro iroka tajorentsi-panko, roo awijawitakyaa mawa kitejeri, aritaki nopiriinteero eejatzi.” ²⁰ Ikanteeyini Judá-paeni: “Tema okaatzi 46 ojarentsi rantawaeteetaki rowetsikan-teeta-kawori iroka tajorentsi-panko, ¿arima pitzinahaero eeroka okaate mawa kitejeri?” ²¹ Iroka “tajorentsi-panko” ikenkithata-kotakiri Jesús, roo ikantakowita iwatha rirori. ²² Ikanta rañaahaera paerani Jesús, ikenkishiryaa-neero riyotaani-paeni ikenkithata-kotzi-takari. Rootaki ikematha-perotan-tanakawori Jankina-rentsi, eejatzi okaatzi ikantayitakiri Jesús.

Maawoeni riyoshiretziri Jesús

²³ Tema eeniro ijeeki Jesús Aapatziyaweniki roemoshirenkae-tziro Anonkoryaantsi, osheki kemijantanakiriri iñaayitakiri itajonka-wentantaki.* ²⁴ Roo kanteencha

† 2:14 ipira-paeni = buey, owisha (oveja) § 2:14 Ikaatzi pokayita-tsiri Aapatziyaweniki, ramayitzi iyorikite ipoñaakaa-yitari inampiiteki rirori. Roo okowantari riyomparityaari iyorikite Aapatziyaweniki, okantyyaa ramanantan-tyaari tsimeri-paeni ipomete-niriri Tajorentsi * 2:23 Waerontsi

Jesús, tee rawentaa-yitari irika atziri-paeni, tema riyoshiretziri maawoeni. ²⁵ Tema tekatsi kamantawityaarini Jesús jempe ikanta-shireyitzi atziri, tema riyoyitziri rirori ishireki.

3

Jesús eejatzi Nicodemo

¹ Eenitatsi Inashitantaniri iita Nicodemo, riiperori Judá-paeni irika. ² Ikanta riyataki tsireniki Nicodemo iñeeri Jesús. Ikantapaakiri: “¡Yotaanaí! Niyoteeyini naaka riitaki Tajorentsi otyaantakimiri piyotaa-yitena, tema tekatsi materoni okaatzi poñaaahan-takiri eeroka eerorika itsipashiretari Tajorentsi.”* ³ Ari rakanaki Jesús, ikantziri: “Pikemi nokantemi. Itzimi-rika kaari apiiteeroni itzimae, eero iñeero ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Omaperotatya.” ⁴ Ikantzi Nicodemo: “¿Kantachama rapiiteero itzimae atziri antyashipariteen-tsiri? ¿Arima omateeya ikyahae omotziki riniro rapiitan-teeyaawori itzimae?” ⁵ Ikantzi Jesús: “Itzimi-rika kaari kimitakaan-teroni itziman-teeyaawomi nijaa, kaarira otzimashiretakaa-yiteeri Ishire tajorentsi, eero iñeero ipinkathari-wentantee Tajorentsi.† ⁶ Ikaatzi rowakaantziri atziri, atzirira irika. Riima ikaatzi kimitakaan-tanaawori itziman-teeyaawomi Ishire tajorentsi, tajorentsi-shire-tanee. ⁷ Eero pipampoyaa-wentziro okaatzi nokantakimiri: ‘Okowa-perotatyaa papiiteero pitzima-yitee.’ ⁸ Oshiyatyaawo tampyaa otajonka-piintzi jempe okoyiro. Pikemawitawo opoematzi, teemaeta piyotzi jempe-rika okinapaaki, jempe-rika iyaatziro. Ari ikimitari eejatzi ikaatzi itzimashiretakaa-yiteeri Ishire tajorentsi.” ⁹ Ari rapiita-nakiro Nicodemo rojampitziri, ikantziri: “¿Jempema okanta-kotaka iroka?” ¹⁰ Ikantzi Jesús: “Eeroka yotaayitziriri Israel-paeni, ¿tema piyotzi jempe okanta-kota iroka? ¹¹ Nokenkithatee-yatzii-mironi okaatzi niyotako-yitziri. Nokenkithatee-yatzii-mironi okaatzi noñaayita-piintziri nokiki, teemaeta pikemijantee-yanitzi okaatzi nokantayitzimiri. Oaperotatya. ¹² Tee pikemijantena nokenkithata-kotzimiro jaawiki-jato, rootaki maperota-chani eero pikemijantana aririka nokenkithata-kotemiro inkite-jato. ¹³ Tekatsira apaani jatatsini inkiteki, apatziro ikantakaawo

* **3:2** Yotaanarí = Rabí † **3:5** Okaatzi kenkithata-kota-chari jaka “kimitakaan-teroni itziman-teeyaawomi nijaa,” eenitatsi oshiyakaa-wenta-yitachari: (1) Eenitatsi kantatsiri riitaki kenkithata-kotacha ikaatzi omitsiryanaa-chari roshiya-kaanteero ikewatyeeeroni ikaaripero-yitaki. (2) Eenitatsi kantatsiri rootaki kenkithata-kotacha itzimaari eenchaa-niki. (3) Eenitatsi kantayita-tsiri riitaki kenkithata-kotacha Ishire tajorentsi, tema añaapiintakiri Ishire tajorentsi roshiya-kaawentee-tziri nijaa.

poñeenchari inkiteki. Riitaki akenkithata-kotziri, Itomi Atziri.
¹⁴ Paerani rowatzika-kotakiri maanki awaejatziteni Moisés janta ochempi-mashiki, ari ikimiteteeri eejatzi Itomi Atziri, otzimatyee rowatzika-koeteri rirori, ¹⁵ rañaantee-yaari ikaate kemijanteerini”.

Retakotari Tajorentsi maawoeni jaawiki-jatzi

¹⁶ “Tema retako-perotani royiri Tajorentsi jaawiki-jatzi, ishinetakiri rapintzite Itomi ikamawenteeri, rootaki eero ikaamanitanta a ikaate kemijanteerini, ashi rowaero rañaayitee. ¹⁷ Tema Tajorentsi tee rotyaantziri Itomi jaka kepatsiki riyakowenteeri jaawiki-jatzi, tema ikowatzii rowawijaa-koyiteeri. ¹⁸ Ikaate kemijanteerini Itomi Tajorentsi, eero riyakowentee-tziri. Riima kaari kemijanteerini, tema ari riyakowentee-takiri, okantakaan-tziro tee ikemijanteeri rapintzite Itomi Tajorentsi. ‡
¹⁹ Maawoeni kaari kemijanta-tsini, aritaki riyakowentee-takiri, tema ranta-piintakiro kaari-perori. Tema ipokawita-paenta paerani kepatsiki iiteetziri ‘Koñeetyaatsiri,’ roo ikowa-perotee-tanaki tsireniri, imaninta-wakiri ‘Koñeetyaatsiri,’
²⁰ maawoeni antayitzirori kaari-perori ikijaneenta-tziiri iiteetziri ‘Koñeetyaatsiri.’ Ikoementa-waeta eero riyotakoe-tantari rantayitziro kaari-perori. ²¹ Riima antapiinta-neerori kyaari-perori, rawentaa-perota-naari ‘Koñeetyaatsiri,’ rootaki iñahaetan-tyaariri rantawae-tanaatziiniri Tajorentsi.”

Raapatziya-minthari iimenteetari

²² Ikanta ikinanee Jesús iipatsiteki Judá-paeni itsipayitanaari riyotaani, ari itsipatakari romitsiryaatantzi.
²³ Imatzitakawo Juan romitsiryaatantzi rirori Apinyaateki, jempe okaakitapae Aapatziyaarini, tema janta ari otzima-perotziri nijaa. Ikaatzi jatayiteen-tsiri janta, romitsiryaa-yitawakiri. ²⁴ Tema tekira raakaan-teeteriita Juan romonkyahaeteri.

²⁵ Ikanta riyotaani-paeni Juan iñaana-minthatakiri Judá-paeni jempe okanta-kota ikitewa-thatan-teeyaari rantayitziro ipinkae-tziri. ²⁶ Ari riyaaatee-yakini ijeekira Juan, ikantapaakiri: “Yotaantanari, irinta tsipatzimiri intatsikiro eni Pareenkaarini, pikenkithata-kota-kinari, romitsiryaatan-tatzii rirori, osheki atziri pokashitakiriri.” §
²⁷ Ari rakanaki Juan, ikantzi: “Jempe ikanta piñaakiri irika, teera opoñaashi-waeta, riitaki Tajorentsi riiperotakaakiriri. ²⁸ Tema eeroka-paeni kemakinari nokantaki paerani: ‘Tee naaka Jeepatzii-toetani, apatziro rotyaantee-takina neewata-paakiri nokenkithata-kotakiri.’ ²⁹ Jame

‡ 3:18 Waerontsi § 3:26 Yotaantanari = Rabí

noshiya-kaanta-wakiro aawakaa-chari, riitaki aapiintziro tsinani iiminteetari. Riima itsipa-minthatani, eero ikosheka-waeta rirori, apatziro ikimo-shiretanaki ikemakiri-rika iñaawaetanaki iiminentsi. Ari nokantari naaka, tee niriipero-waetzi, roo kanteencha antawo nokimo-shiretanaki. ³⁰ Tema eekiro riyaatatye ririiperote irika, rooma naaka ari nopeyakoetyaanakya.”

Poñeenchari jenoki

³¹ “Irika poñeenchari jenoki rawijiri maawoeni. Riima nampitawori kepatsiki, jaawiki-jatzira irika, ikenkithata-shita-piintawo jaawiki-jato. Riima poñeenchari inkiteki rawijiri maawoeni, ³² ikenkithata-kotziro okaatzi iñiiri, okaatzi ikemiri. Roo kanteencha eero ikemijantee-tziro okaatzi ikenkithata-kotziri. ³³ Roo kanteencha ikaate kemijanta-neerini irika, aritaki imatanakya rirori ikenkithata-kota-nakiri Tajorentsi kyaariperori. ³⁴ Irika rotyaantakiri Tajorentsi, iñaani Tajorentsi ikenkithata-kote. Tema Tajorentsi ithonkiro ijeeka-shireta-kaantantawo Itajorenka. ³⁵ Irika Ashiteeri retakotari Itomi, ipinkatharitakaakiri maawoeni tzimayita-tsir.

³⁶ Itzimi-rika kemijanta-neerini Itomi, aritaki rañahae. Riima kaari kemijanteerini Itomi, eero rañahae rirori, apatziro ratsipetee-yaawo rowajankitahaeri Tajorentsi.”

4

Jesús eejatzi Oshitekii-toni-jato

¹ Okanta paata riyotaki Jesús ikemaeyakini Inashitantaniri-paeni, ikanteetzi: “Tzimaki osheki riyotaani Jesús, romitsiryataki osheki atziri, rawijanakiri Juan.”

² (Kaarira Jesús omitsiryaa-tantatsini, tema riyotaani-paeni omitsiryataan-tatsiri.) ³ Rootaki ipiyantaari Jesús Tepoweniki ijeekawitaka iipatsiteki Judá-paeni. ⁴ Otzimatyeekinaneero Oshitekii-toniki jempe eenta-thakitzi. ⁵ Roojatzi rareetan-takari nampitsiki iiteetziri Shempachaari. Roo tsipa-nampitawori iipatsite Jacob, ipaneeriri itomi José ikamaera rirori Jacob. ⁶ Ari otzimiri janta nijaa ikeekana-takotziri paerani Jacob. Tema ayimatakiri imakoni Jesús ranashitakaha, ijeeki-mota-paakiro nijaa. Tema tampaatikataki ooryaa.*

⁷ Ari opokakiri Oshitekii-toni-jato okayi nijaa. Ikantawakiro Jesús: “Pipina nijaa nirawaki.” ⁸ Riyaateeyatziini riyotaani nampitsiki ramanante owanawontsi. ⁹ Ari akanakiri tsinani okantanakiri: “¿Jempe pikinakaeroka?”

* 4:6 tampaatikataki ooryaa = ooryaa 6. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.)

Judá-paeni pineeyini eeroka, pomapokina pikowa-kotana nopimi nijaa, naaka Oshitekii-toni-jato.” Tema maawoeni Judá-paeni tee raapatziyaari kameetha Oshitekii-toni-jatzi. ¹⁰ Ari rakanakiro Jesús, ikantziro: “Arimi piyote oeta ipantziri Tajorentsi, ari piyoterimi kowakota-kimiri nijaa, eeroka kowakoterinimi rirori. Aritaki ipakimiromi rirori nija añaakaan-tatsiri.” ¹¹ Okantanaki tsinani: “Pinkathari, tekatsira payi pikitan-tyaari nijaa, inthomoeki ojeeki, ¿jempe payika pipinari nija añaakaan-tatsiri? ¹² ¿Pawijirima eeroka awaejatziteni Jacob, paneerori iroka nija, imiritakiri paerani rirori, itomi-paeni, eejatzi ipira-paeni?” ¹³ Ikantzi Jesús: “Maawoeni miritzirori iroka nija, eero opeyaa imiri. ¹⁴ Riima ikaate miriteeroni nija nopantziri naaka, eero iñeero imiritee. Tema iroka nija nopaeeriri naaka okimiteeyaawo nijaateni oshiyaa-shiretan-teeyaarimi, ashi rowaero rañaayitee.” ¹⁵ Okantzi tsinani: “Pinkathari, pipinawo naaka iroka nija, eero nomiritantaa, eero nopiya-piya-waetanta nokayi nija.”

¹⁶ Ikantziro Jesús: “Piyaate pikaemiri piimi, pipiyeera eejatzi jaka.” ¹⁷ Okantzi tsinani: “Tekatsi noemi.” Ikantziro Jesús: “Kameetha pikantaki, tee itzimi piimi. ¹⁸ Tema paerani tzimawitacha ikaatzi 5 piimi. Riima pitsipatari nimaeka, kaari piimi. omaperotatya pikantakiri.” ¹⁹ Ari okantanaki tsinani: “Pinkathari, kimitaka eeroka Kamantan-taniri. ²⁰ Paerani nowaejatzitepaeni Oshitekii-toni-jatzi ipinkathata-piintakiri rirori Tajorentsi jaka ochempiki. Rooma eeroka Judá-paeni pikanteeyini janta Aapatziyaweniki apinkathata-piinteeri.” ²¹ Ikantanakiro Jesús: “¡Pikemi tsinani! Rooteentsi pipinkatha-yiteeri eerokapaeni Ashiteeri, tee okowa-perota pipoki jaka ochempiki, tee okowa-perota eejatzi piyaate Aapatziyaweniki. ²² Omaperotatya, tee piyotee-yawitani eeroka iita pipinkathata-piintziri. Rooma naaka-paeni Judá-paeni niyotziri nopinkathatziri. Tema apaani isheninka Judá-paeni owawijaa-kotan-tatsini. ²³ Tema rootzi-mateentsi piñahaero. Nimaeka imateero ipinkatha-shireteeri Ashiteeri ikaatzira pinkathaperoteeriri. Tema riitaki ikowaeri rirori Ashiteeri ipinkatha-yiteeri. ²⁴ Tema irika Tajorentsi riitaki eejatzi Ishire tajorentsi, kaari koñaata-tsini. Ikaate pinkathayiteerini, otzimatyee ipinkatha-shire-pero-teeri, tee okowa-perota rantayiteero koñaayita-tsiri.” ²⁵ Okantzi tsinani: “Niyotzi naaka ari ipokaki Jeepatzii-toetani, (iiteetziri Cristo.) Aririka rareetakyaa, riitaki kamanta-paakaeroni maawoeni jempe okanta-kota iroka-paeni.”† ²⁶ Ikantzi Jesús:

† 4:25 Jeepatzii-toetani = Mesías

“Naakataki, kenkitha-waeta-kaakimiri.”

²⁷ Ari rareetee-yapaani riyotaani. Ipampoyeeya-paakirini iñaapaakirira ikenkitha-waeta-kaero tsinani. Roo kanteencha, tekatsi apaani ojampita-paakirini, ikanteri: “¿Oeta ojampitzimiri tsinani? ¿Oeta pikenkitha-waeta-kaerori?” ²⁸ Ookanakiro tsinani ochomoni, jataki nampitsiki, okantapaakiri osheninka-paeni: ²⁹ “Pipokaeyini, piñeeri atziri yotakirori maawoeni nantayitakiri paerani. ¿Kaarima Jeepatzii-toetani?” ³⁰ Ari ikowae-yanakini atziri-paeni jeekatsiri nampitsiki, pokaeya-nakini ijeekakira Jesús.

³¹ Ari ikanteeyirini riyotaani, ikantziri: “¡Yotaanarí, poyaa!”[‡] ³² Ikantzi Jesús: “Eenitatsi oeta nowari naaka, tee piñeeyironi eeroka.” ³³ Ari rojampita-wakaanaka riyotaani: “¿Eenitatsima iita amakiniriri rowanawo?” ³⁴ Ikantzi Jesús: “Rootaki nokimita-kaantari naaka nowanawo nanteniri ikoyiri otyaanta-kinari. Otzimatyee amonkaateeniri ikoyiri anteeniri rirori. ³⁵ Iroka pikanta-piinteeyini eeroka: ‘Yotapaaka 4 kashiri ojampatan-tyaari pankirentsi.’ Roo kanteencha, pikemi nokantzimi. Pamini pankirentsi-mashiki, aritaki mataka jampayitaki owiitan-tyaawori. ³⁶ Ikaate owiiteeroni ipineeteeri. Tema rowiiteero okithoki pankirentsi oshiyakaa-wentziriri añaa-yita-tsin. Rootaki ithaamentan-teeyaari pankita-kirori itsipatee-yaari owiikiteerori. ³⁷ Tema omaperotatya roshiya-kaawentee-takiri, ikanteetzi: ‘Tzimatsi apaani pankita-kirori, eenitatsi itsipa owiiteeroni.’ ³⁸ Tema notyaanta-yitakimi eerokapaeni powiiyteero kaari pipomeentsi-wenta pantawae-wentero. Tema tzimatsi itsipa pomeentsi-wenta-kawori rantawae-wentakiro. Eerokapaeni nintahaeyaawori rantawaetani.”

³⁹ Tema osheki Oshitekii-toni-jatzi, ashitawori inampi janta ikemijanta-nakiri Jesús okamanta-paakiri tsinani, okantzi: “Riyotakiro okaatzi nantayitakiri paerani.” ⁴⁰ Ikanta rareetee-yapaakani Oshitekii-toni-jatzi ijeekakira Jesús, ikanteeyapaakirini ijeeki-mota-nakiri inampiki. Roojatzi ijeekan-tanakari Jesús, okaatzi apite kitejeri ijeekanaki. ⁴¹ Eekiro ishenita-nakitzii itsipa kemijanta-neentsiri, tema riitaki kema-kiriri okaatzi ikantayitziri Jesús. ⁴² Ari ikantee-tanakiro tsinani: “Kemijanta-yitaana naaka, teera apatziro nokemijanteeri pikaman-tapaakina eeroka, tema naaka kemaperotakiriri okaatzi ikantayitziri. Niyotee-yakirini riitaki matzirori rowawijaa-koteeri atziri-paeni, riitaki Jeepatzii-toetani.”

Rowawijaakoteeri Jesús itomi apaani jewari

[‡] 4:31 Yotaanarí = Rabí

⁴³ Ikanta omonkaataka apite kitejeri ijeekapaaki Jesús Oshitekii-toniki, awijanaki riyaaatero Tepoweniki. ⁴⁴ Tema riitaki Jesús kanteentsiri: “Apaani Kamantan-taniri tee ipinkathatee-tziri inampi-peroriki.” ⁴⁵ Ikanta rareetaa Tepoweniki, osheki raakameethatee-tawaeri janta, tema ari ikaataki riyaaatee-yakini Aapatziyaweni roemoshirenkiro Anonkoryaantsi, iñaakiro maawoeni rantayitakiri Jesús janta.

⁴⁶ Ari rareetaari Jesús janta Menkoshiniki jeekatsiri Tepoweniki, jempe ipeyakirowanki nijaa okimita-nakawo imiriteetziri. Eenitatsi janta riiperori jewari, mantsiyateentsiri itomi janta nampitsiki Capernaum. § ⁴⁷ Ikanta irika jewari ikema-kotakiri Jesús ari rareeta Tepoweniki ipoñaakawo iipatsiteki Judá-paeni, riyaaata-shita-nakiri iñeeri. Ikanta-paakiri, riyaaate ipankoki rowawijateeniri itomi, rooteentsi ikami. ⁴⁸ Ari ikantanaki Jesús: “¿Iitaka kaari pikemijanantana eerokapaeni? Pikowa-perotzi noñaayimiro kaari piñaa-piintzi, pikowa-jaantzi notajonka-wentante.”

⁴⁹ Roo kanteencha ikantanakiri jewari: “Pinkathari, jameeta nimaeka, tekira ikamana-kiita notyomi.” ⁵⁰ Ipoñaa ikantzi Jesús: “Pipiye pipankoki. Etsiyata-kotee pitomi.” Ikemijantanakitzi atziri okaatzi ikantakiriri Jesús, piyanaka.

⁵¹ Ipiya-mintheeta ipankoki, itonkiyotakari romperatani-paeni, ikantawaeri: “¡Etsiyata-kotee pitomi!” ⁵² Rojampitanakiri jempe riweyaaka ooryaa raryaaeenitantanaari itomi, ikanteeyini romperatani: “Chapinki, iteenkanaki

ooryaa, aritaki awijanakiri ijaawamereki-waetzi.”* ⁵³ Ari ikenkishiryaa-nakiro ashitariri aritaki roweyaakari ooryaa chapinki ikantakiri Jesús: “Etsiyata-kotee pitomi.” Rootaki ikemijanan-tanakari rirori, ari ikimitanakari eejatzi maawoeni isheninka-paeni rirori ikemijanta-nakiri Jesús.

⁵⁴ Rootaki apiteteen-tsiri roñaahan-tziro Jesús itajonka-wentantzi rareetaa Tepoweniki ipoñahaawo iipatsiteki Judá-paeni.

5

Kijopookiri Shimapankoni-jatzi

¹ Okanta paata, roemoshirenkae-yaani Judá-paeni Aapatziyaweniki. Ari riyaatzi-takari eejatzi Jesús.

² Ari ojeekiri Aapatziyaweniki owaankanatee-tziro nijaa ikantee-tziro “Neshironka-pankoni.” Eenitatsi okaatzi 5 opanko-sheta-paeni. Roo otsipa-nampitari ashitakowontsi iiteetziri “Owisha.”* ³ Ari ipiyotari osheki mantsiyari,

§ 4:46 imiriteetziri = vino * 4:52 iteenkanaki ooryaa = ooryaa 7. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.) * 5:2 Neshironka-pankoni = ikantee-tziro iñaaniki Heber-paeni Betesda; Owisha = Oveja

mawityaakiri, kijopookiri, ethori-waeta-tsiri. Tema omaryaa-yitaka kepatsiki royaawentawo oshewaatyaa nijaa. ⁴ Ikanteetzi inatziira ipoki ronampiripaeni tajorentsi ishewaata-kaero nijaa, itzimi-rika etanakyaaawoni ipiinkaatan-tyaawo nijaa oshewaataha, aritaki retsiyata-kotee imantsiya-waetzira.† ⁵ Eenitatsi janta apaani mantsiyari okaatzi 38 ojarentsi imantsiya-waetaki. ⁶ Ikanta iñaapaakiri Jesús romaryaaaka irika mantsiyari, riyotapaakiri osheki rojamanitakotaki imantsiya-waetaki, rojampita-paakiri, ikantziri: “¿Pikoyi petsiyata-kotee?” ⁷ Ikantzi mantsiyari: “Tekatsi owiinkinani nijaaki aririka oshewaa-paetetyaa. Tema nokowawita-piinta nopiinkaatemi, ranaakowaetanikina itsipa ipiinkaataki rirori.” ⁸ Ikantzi Jesús: “Pipiriinte, paaneero pomaryaa-mento, piyaatee.” ⁹ Apathakirotananaa retsiyata-kotanee irika atziri, raaneero romaryaa-mento, anashitananaa. Tema irooka kitejeri imakoryaan-teetari, ¹⁰ ikantakiri Judá-paeni irika atziri etsiyata-kotaa-tsiri: “Kitejeri irooka imakoryaan-teetari nimaeka, tee oshinetaantsitzi paaneero pomaryaa-mento.” ¹¹ Ikantzi etsiyata-kotaa-tsiri: “Tema ikantatyaana etsiyata-kota-kahaanari: ‘Paaneero pomaryaa-mento, piyaatee.’” ¹² Ari rojampita-nakiri Judá-paeni, ikantziri: “¿Itzimika kantakimiri: ‘Paaneero pomaryaa-mento, piyaatee?’” ¹³ Roo kanteencha irika etsiyatakotaa-tsiri, tee riyotzi jempe itzimi etsiyata-kota-kahaeriri, tee iñaawaeri jempe ikinanaki Jesús, tema osheki atziri piyoteen-chari janta. ¹⁴ Okanta janta tajorentsi-pankoki iñahaeri Jesús retsiyata-kota-kahaeri, ikantziri: “Tema etsiyata-koteemi nimaeka, eero papiiteero panteero kaari-perori, omaperotzimi-kari kowaenka-perotatsiri.” ¹⁵ Ari riyaaatanaki etsiyata-kotaa-tsiri, ikamantakiri Judá-paeni riitaki Jesús etsiyata-kota-kahaeriri. ¹⁶ Rootaki retanta-nakawori ikijaneentziri Jesús, okantakaan-tziro retsiyata-kota-kaantaki kitejeri imakoryaan-teetari. ¹⁷ Roo kanteencha ikantzi Jesús: “ashi royiro rantawaetzi Ashitanari, ari nokimitzita naaka nantawaetzi.” ¹⁸ Rootaki ikowa-perotantari Judá-paeni rowamayiri Jesús, tema tee apatziro rantawaetantawo kitejeri imakoryaan-teetari, tema roshiya-kotakari Tajorentsi, ikantaki Jesús: “Riitaki Tajorentsi ashitanari.”

Ishintsinka Itomi Tajorentsi

¹⁹ Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “Irika Itomi Tajorentsi, tee rantziro ikowashi-yitari rirori. Apatziro rantziro okaatzi iñaakotziriri Ashitariri. Tema okaatzi rantziri Ashitariri, roojatzi rantziri Itomi. Omaperotatya. ²⁰ Tema retakotari

† 5:4 Otsipayita ñaantsi-paeni

Ashitariri irika Itomi, roñaayiri maawoeni rantayitziri rirori. Eekiro roñaaha-tyeeri oeta-rika antawoyita-tsiri, tema ari pipampoyaawenteero eerokapaeni. ²¹ Ikimitaha Ashitariri rowiriinta-yitziri kaminkari, rañaakayiteeri, aritaki ikimitzitari Itomi rirori, rañaakaa-yiteeri ikoyiri. ²² Tee riyakatantzi Ashitanari, riitaki ikowakaaki Itomi riyakowentantee, ²³ rootaki ipinkathatan-teetyaariri rirori Itomi, ikimiteetziri Ashitariri. Itzimi kaari pinkathaterini Itomi, tee ipinkathatzitari Ashitariri, otyaanta-kiriri jaka.

²⁴ Ikaate kemaeroni nokanta-yitakiri, aririka rawentaa-neeyaari otyaanta-kinari, aritaki raña-shire-yitee. Eero rowajankitee-tziri, aritaki okaatapaaki ikaamanita-waetzi, ashi rowaero rañahae. Omaperotatya. ²⁵ Tema rooteentsi omonkaateeyaa, nimaekataki ikemayiteero kamashireri-paeni iñaani Itomi Tajorentsi. Tema ikaatzi kemaeroni, aritaki raña-shire-yitee. Omaperotatya. ²⁶ Ikimitari Ashitariri rañaakaantzi, aritaki ikantzi-taari Itomi rañaakaantee rirori, ²⁷ ipakiri ishintsinka riyakowentantee, tema riitaki Itomi Atziri. ²⁸ Eero pipampoyaa-shitawo nokantakiri. Rooteentsi omateeyaa ikemantee-yaawori kaminkari-paeni iñaani, ²⁹ ari ipiriinta-yitanaki jempe ikitayitaka. Ikaatzi antapiinta-kirori kameethari, ari raña-yitee. Riima antapiinta-kirori kaari-perori, ari rañaawitaneyaa roo kanteencha ari rowajankitahae-teeri.”

Ñaayita-kiriri Jeepatzii-toetani

³⁰ “Tee nanta-shitawo nokowa-shitari naaka, riitakira Ashitanari kowatsiri niyakowentayiteemi. Okaatzi niyakowentan-tziri naaka rootaki tampatzikatatsiri, tema tee nantashi-waetawo nokowa-shitari naaka, rootaki ikoyiri Ashitanari otyaanta-kinari. ³¹ Naakami kenkithata-kotachanimiti apaniroeni, eero okameethatzimi nokenkithata-kowaetari. ³² Roo kanteencha eenitatsi itsipa kenkithata-kotanari, tema niyotzi naaka maperori okaatzi ikenkithata-kotanari rirori. ³³ Tema omaperotatya ikantakiri paerani Juan potyaantakiri ojampita-kiterini. Tema okaatzi ikenkithata-kota-wakinari rirori omaperotatya. ³⁴ Roo kanteencha tee nokowawaetziri naaka atziri kenkithata-kotenani, ikante: “Kameethari irika.” Noshiretan-tawori ikenkithata-kota-kinari paerani Juan, rootaki pikemijanan-teeyaariri eeroka Tajorentsi, pawijakoteeta. ³⁵ Tema okaatzi ikamantan-takiri paerani Juan okimita-paentari ootamentotsi koñeetyaa-tsiri. Rootaki pikowawita-paentari eerokapaeni pinintaa-wakyaawomi koñeetyaatsiri. ³⁶ Roo kanteencha eenitatsi awijirini Juan ikenkithata-kotana. Okaatzi nantziri naaka, rootaki ikantanari Ashitanari,

rootaki maperotzirori oñaahan-tzirori riitaki Ashitanari otyaanta-kinari. ³⁷ Riitaki Ashitanari otyaanta-kinari. Riijatzi kamantan-teentsiri ikemijanan-teenari naaka. Teemaeta pikemiro eerokapaeni iñaawaetziri. Tema tee piñaawoota-nitziri. ³⁸ Tee pikemijantziro eerokapaeni iñaani, okantakaan-tziro tee pikemijantana naaka, tema naaka rotyaantani. ³⁹ Pamatsinkawentakawo piñaanatziro Iñaani Tajorentsi, poshiya-kaatzi ari pinkañaane-yitee. Tema naakawitaka okenkithata-kotziri Iñaani Tajorentsi, ⁴⁰ teemaeta pikowaeyini eeroka pawentahaena ashi powantee-yaawori pañaayitee. ⁴¹ Tee nokowa-shityaawo naaka ithaamenta-waetena atziripaeni. ⁴² Tema niyoyitzimi naaka jempe pikanteeyani eeroka-paeni, tee pikowaeri Tajorentsi. ⁴³ Naaka rotyaantaki Ashitanari nopoki, tee pikemijantana eerokapaeni. Roo kanteencha aririka ipoki itsipa rantayita-paakiro ikowa-shitari rirori, aritaki paakameethatee-yawakirini.† ⁴⁴ ¿Jempema pikantyaaka pikemijanteeyini, osheki piñaama-waetawo ikimo-shireta-kaawaetemi atziri ikantakaapero-wentzimi? Ero pikowawaeta-shita ikimo-shire-wenteemi Tajorentsi. ⁴⁵ Ero pikenkishiryaa-waeta-shita naaka iyakowenteemini Ashitanariki. Tema riitaki Moisés iyakowenta-yiteemini eerokapaeni, tema riitaki pawentaa-piintakari. ⁴⁶ Riimi pikemijantakimi Moisés, ari pikemijanta-kinami naaka, tema naaka rojankinata-kotaki paerani Moisés. ⁴⁷ Teera pikemijanta-tziiri Moisés rojankinata-kowitakina, ¿jempema pikantyaaka pikemijantero okaate nokanta-yitemiri naaka?”

6

Rowakaari Jesús 5000 atziri

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

¹ Ikanta imontyaanaka Jesús intatsikiro inkaari jeekatsiri Tepoweniki, roojatzi iiteetziri Tiberias. ² Osheki atziri oyaatakiriri, tema iñaakiri okaatzi rantayi-takiri, retsiyatakota-kaayitee osheki mantsiyari-paeni. ³ Roojatzi itonkaan-tanakari Jesús ochempiki. Ari ijeekapaaki itsipayitakari riyotaani-paeni. ⁴ Tema areetzi-mataa kitejeri Anonkoryaantsi, roemoshirenkanta-piintari Judá-paeni. ⁵ Ikanta raminaki Jesús, iñaatziiri osheki atziri oyaatakiriri, ikantanakiri Felipe: “¿Jempema amananteka owanawontsi owakaeyariri maawoeni irikapaeni atziri?” ⁶ Tema riyotaki rirori Jesús oetarika ranteri. Roo kanteencha rojampitashitari Felipe ikemant-yaariri oetarika ikanteri. ⁷ Ari rakanaki Felipe, ikantzi: “Tema otzimatyee antawaete

† 5:43 Waerontsi

ikaate 6 kashiri aantyaari osheki koriki amanantan-tyaari owanawontsi, rowamatsi-tyaari eepichokiini atziri-paeni.”*

8 Akanaki itsipa riyotaani Jesús, riitaki Andrés rirentzi Simón Pedro, ikantzi: 9 “Irika apaani eentsi amaentsiri 5 ratanteetari, apite shima. ¿Arima imonkaatasyaari osheki atziri?”† 10 Ari ikantzi Jesús: “Pikanteri ijeekaeveni.” Ari ojeeki janta katawoshi-mashi, ari ijeekae-yanakini. Tema apatziro riyotee-takiri shirampari-paeni ikaateeyini 5000. 11 Ikanta raakotakiro Jesús ratanteetari, ikaatakiro ramanakari Tajorentsi, ipayitakiri ikaatzi jeekayi-teentsiri. Ari ikimitakiri shima, ipakiri ikaatzi piyooteenchari royaa. 12 Ikanta ikemaeyakani maawoeni atziri, ikanteeri Jesús riyotaani: “Paayiteero opetoki okaatzi tzimahaan-tapaen-tsiri, eero apaawae-tanta.” 13 Ari rowiiyi-teero riyotaani-paeni, riyeekitee okaatzi 12 kantziri tzimahaan-tapaen-tsiri kaawita-chari 5 ratanteetari. 14 Ikanta iñaakiro atziri-paeni itajonka-wentakiro Jesús owanawontsi, ikantee-yanakini: “Riitaki irika akemakotziri Kamantan-taniri pokatsini jaka kepatsiki. Omaperotatya.”

15 Roo kanteencha riyotaki Jesús ipokaeya-tyeeni atziri-paeni raapaenteri, iwinkathari-tetyaari. Rootaki ipiyanta-naari tonkaariki ijeekawaetzi apaniroeni.

Ranashi-tantawo Jesús inkaari

(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

16 Ikanta otsireniityaanaki, oerinkae-yaani inkaariki riyotaani Jesús, 17 oteteeya-paakani pitotsiki, montyaa-kotanaka intatsikironta inkaari riyateero nampitsiki Capernaum. Tema tsireni-tanaki, tekira rareetaawo rirori Jesús jempe ijeekae-yakini riyotaani-paeni. 18 Antawo okantaka otamakaatzi inkaari, tema oshintsitatzii otampyaa-tzii. 19 Tema janthataki imontyaa-koteeyani riyotaani inkaariki, iñaatziiri ipokae Jesús ranashi-tantaawo inkaari. Antawo ithaawae-yanakini riyotaani.‡ 20 Roo kanteencha ikantapaeri Jesús irika-paeni riyotaani: “¡Naakataki, eero pithaawan-tashitana!” 21 Tema kimoshireteeyaneeni rotetawaeri pitotsiki, tekira ojamanitanakiita aatakotee-yapaakini jempe roshiretawo rareetyaa.

Osheki atziri amina-mina-teeriri Jesús

22 Okanta okiteejeta-manee, riyotaki atziri-paeni jeekaen-tsiri intatsikiro apinto iroka pitotsi imontyaan-tanaari riyotaani-paeni Jesús, tema apaniroeni imontyaa-kotanaka

* 6:7 osheki koriki = 200 denario † 6:9 ratanteetari = pan rowetsikae-tziri cebada ‡ 6:19 janthataki imontyaa-koteeyani = 5–6 kilómetro = 25 terika 30 estadio

riyotaani-paeni, tee riyaatzi rirori Jesús. ²³ Roo kanteencha, ramaeta-paaki otsipa pitotsi poñaayi-teenchari nampitsiki Tiberias, aatakoeya-paakini jempe ramanakotakawo Awinkatharite atanteetari rowaeya-karini. ²⁴ Ikanta iñaakiro atziri-paeni tee ijeeki Jesús eejatzi riyotaani-paeni, oteteeyanakani pitotsiki, jateeyakini nampitsiki Capernaum, ramina-mina-teeri Jesús.

Iiteetziri Jesús “owanawontsi añakaan-tatsiri”

²⁵ Ikanta rareetee-yakani intatsikirona inkaari iñaapaeri Jesús, rojampi-tapaeri, ikantziri: “Yotaanari. ¿Jempema okaatzika pareetaka eeroka jaka?”[§] ²⁶ Ikantzi Jesús: “Tee roo pikowa-kowataa-tantanari pikematha-teero notajonka-wentakiro owanawontsi. Tema roo pikowa-kowataantanari pikemaneentee-yakani chapinki powaeyakani. Omaperotatya. ²⁷ Eero pantawenta-shitawo owanawontsi thonkani-tachari, tema otzimatyee pantawenteero owanawontsi kaari thonkachani añakaemini. Rootaki owanawontsi ipantziri Itomi Atziri, tema riitaki roñaahantakiri Tajorentsi, Ashitariri, eenitatsiri itajorenka.” ²⁸ Ari rojampi-teeta-nakiri, ikantee-tziri: “¿Jempema nokantyaaka nantant-yaawori okaatzi ikoyiri Tajorentsi nanteniri?” ²⁹ Ikantzi Jesús: “Iroka ikoyiri Tajorentsi panteeri, otzimatyee pikemijanteeri irika rotyaantakiri.” ³⁰ Eekiro rojampi-teeta-tziiri, ikantee-tziri: “¿Iitama pitajonka-wentanteri eeroka nokemijan-tanteemiri? ¿Oetaka pantayi-tziri? ³¹ Tema paerani rowayitakawo awaejatziteni iiteetziri ‘Iitama’ janta ochempi-mashiki, iroka ikanteetzi rojankina-takoe-tziro: Tajorentsi pakiri royaawo owanawontsi paryahaen-tsiri inkiteki.”*†

³² Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “Okaatzi owanawontsi poñeenchari paerani inkiteki, kaarira awaejatziteni Moisés panteroni. Roo kanteencha riitaki panteeroni Ashitanari rooperori owanawontsi. Omaperortatya. ³³ Tema okaatzi owanawontsi ipantziri Tajorentsi, riitaki irika poñeenchari inkiteki, riitaki añakaayiteerini maawoeni jaawiki-jatzi.” ³⁴ Ari ikantee-tanakiri: “Pinkathari, rootaki nokoyiri pipapiintenawo iroka owanawontsi.”

³⁵ Ikantzi Jesús: “Naakataki owanawontsi añakaan-taniri. Ikaate tsipa-shire-teenani naaka, eero itasheyawaetee. Ikaate kemijanta-noonani naaka, eero imiriwaetee. ³⁶ Tema nokantakimi, piñaawi-teeya-kinani eeroka, tee pikemijantana. ³⁷ Ikaatzi ikowakiri Ashitanari itsipashire-tena aritaki imatakiro, eero nomaninta-wakiri

naaka. ³⁸ Tee roo nopokan-tyaari jaka nopoñaaka inkiteki nantayitero nokowashitari naaka, apatziro nanta-piintero ikoyiri Ashitanari otyaanta-kinari jaka. ³⁹ Iroka ikoyiri Ashitanari otyaanta-kinari, eero nopeyahaan-tawaetzi apaani ikaatzi itsipa-shire-takaa-kinari, otzimatyee nowañaa-yiteeri paata oweyaantyaawoni kitejeri. ⁴⁰ Iroka ikoyiri Ashitanari otyaanta-kinari jaka, ikaate yoteerini riitaki Itomi, ikemijanta-neeri, aritaki rañaakaa-yiteeri. Naaka owiriinteerini paata oweyaantyaawoni kitejeri.”

⁴¹ Rootaki opoñaantari ikijima-waeta-nakiri Judá-paeni irika Jesús, ikemakiri ikantaki: “Naakataki owanawontsi poñeenchari inkiteki.” ⁴² Ari ikanta-wakahae-yanakani: “¿Kaarima irika Jesús, itomi José? Niyotee-yirini naaka ashitariri. ¿Oetaka ikantantari: ‘Nopoñaawo inkiteki?’ ” ⁴³ Ikantzi Jesús: “Aritapaaki pikijima-waetakina. ⁴⁴ Tekatsi tsipa-shire-tashi-tenani naaka eerorika ramashire-teeri Ashitanari otyaanta-kinari. Tema naaka owiriinteerini paata oweyaantyaawoni kitejeri. ⁴⁵ Rootaki rojankina-takotakiri Kamantan-taniri-paeni, ikantaki:

Riita-ki Tajorentsi yotahaerini maawoeni.

Tema ikaatzi kemaerini Ashitanari, yoteerini rirori, aritaki itsipa-shire-teena naaka. ⁴⁶ Tema tekatsi ñaawooterini Ashitanari, apatziro poñeenchari Tajorentsiki, riitaki ñaawootziriri. ⁴⁷ Ikaate kemijanteenani naaka, aritaki rañahae. Omaperotatya. ⁴⁸ Naakataki owanawontsi añakaan-taniri. ⁴⁹ Rowawitakawo piwaejatzeneni ikantee-tziri ‘Itama’ janta ochempi-mashiki, roo kanteencha kamayitee rirori. ⁵⁰ Riima irika oshiyakawori owanawontsi poñahaen-chari inkiteki, eero ikaamanitee ikaate owakyaarini. ⁵¹ Naakataki kañaaniri owanawontsi poñeenchari inkiteki. Itzimi-rika owakyaawoni iroka owanawontsi, aritaki rañahae. Iroka owanawontsi nopantziri naaka, rootaki nowatha. Riitaki natsipe-wenta jaawiki-jatzi-paeni rañaantee-yaari rirori.”

⁵² Ari ikanta-wakahaeyani Judá-paeni: “¿Jempema ikinakaeroka irika rowakaan-teerori iwatha?” ⁵³ Ikantzi Jesús: “Eerorika powawo iwatha Itomi Atziri, eerorika piriro rira, eero pañaayitee. Omaperotatya. ⁵⁴ Itzimi-rika owakyaawoni nowatha, itzimi-rika irakironi nira, aritaki rañaayitee. Naakataki owiriinteerini iweyaantyaawoni kitejeri. ⁵⁵ Tema owanawontsi-perori iroka nowatha, rooma nira rootaki imiri-peroetziri. ⁵⁶ Itzimi-rika owakyaawoni nowatha, itzimi-rika irakironi nira, itsipa-shire-taana naaka, nomatzitari naaka notsipa-shire-taari rirori. ⁵⁷ Tema irika Ashitanari otyaanta-kinari naaka kañaaniri rirori, riitaki añakaanari naaka. Ari okantzitari eejatzi,

itzimi-rika kemijanteenani naaka, aritaki nañaakaa-yiteeri.
 58 Nokenkitha-takota-tziiro owanawontsi poñeenchari inkiteki. Iroka owanawontsi tee oshiyawo iiteetziri 'Iitama' rowayitakari paerani piwaejatzeni, rowayiwi-takawo, kamayitee rirori. Riima ikaate owakyaarini irika oshiyawori owanawontsi, ashi rowaero rañahae." 59 Rootaki riyotaan-takiri Jesús jempe ipiyota-piinteeta janta nampitsiki Capernaum.

Ikenkitha-takoe-tziro añaantsi

60 Ikanta ikemaetakiro iroka yotaantsi, osheki ikaatzi kemijanta-kiriri Jesús, kantaneen-tsiri: "Osheki okompitataka okaatzi ikantayi-takiri Jesús. ¿Iitama kemijanta-matsi-terini?" 61 Tema yotaki Jesús iñaawae-pooki-tatzii ikaatzi ikenkitha-takaakiri, rojampi-tanakiri: "¿Tema inimomitzi okaatzi nokaman-takimiri? 62 ¿Jempema pikanteka aririka piñeerimi irika Itomi Atziri roenokaeya jempe ipoñaaka paerani? 63 Okaatzi nokenkitha-takoyi-takimiri, rootaki kantako-tachari okaatzi añaashire-takaantatsiri, kaari awatha-perori nokenkitha-takotzi, tekatsi oetajaantyya awatha. Tema nokenkitha-takota-tziiro awentaa-shire-taantsi kaari koñaani-tatsi, añaakaan-tatsiri. 64 Roo kanteencha eeniyitatsi pikaatee-yakini eerokapaeni kaari kemijanta-tsini." Tema riyotzi-takari Jesús ikaate kemijanteerini, eejatzi pithoka-shityaarini. 65 Eekiro ikantana-kitzii Jesús: "Rootaki nokantzi-tanta-kimiri: 'Tekatsira apaani tsipa-shire-teenani naaka, eerorika ikowakaanari Ashitanari.'"

66 Aripaete iñeetakiro, osheki pakaa-nakirori ikemijantawitarira Jesús, tee itsipata-naari. 67 Ari rojampi-tanakiri Jesús kaatatsiri 12 riyotaani, ikantziri: "¿Pikoyima piyaayitee eeroka-paeni?" 68 Ari rakanaki Simón Pedro, ikantziri: "Pinkathari, ¿Eenitatsima itsipa nopiyashi-teeri naaka-paeni? Apatziro pikanta eeroka pikenkitha-takotziro añaakaan-tatsiri. 69 Aritaki nokemijantee-yakimini naaka-paeni, niyotee-yakimini eerokataki Jeepatziitoetani, Itomi Tajorentsi Kañari." 70 Ari rakanaki Jesús, ikantziri: "¿Kaarima naaka yoyaakimiri pikaatakira 12? Roo kanteencha eenitatsi apaani pikaatakira, kamaaritaki." 71 Tema ikenkitha-takota-tziiri Judas, Itomi Simón Nampitsi-weri. Riitaki Judas pithoka-shityaarini, tema riiwitaka apaani ikaatzira 12 riyotaani.

7

Rirentzi-paeni Jesús tee ikemijantee-yirini

¹ Ipoñaa riyaaataki Jesús rareetan-tawaeyita Tepoweniki, tee ikoyi ikinanee iipatsiteki Judá-paeni, tema ramina-minatziiri Judá-paeni rowamayiri. ² Roo kanteencha monkaatzimataa kitejeri roemoshirenkanta-piintawori Judá-paeni iiteetziri “Panko-shetantsi.” ³ Imatanakiro rirentzi okaakiini Jesús, ikantanakiri: “Eero pomanashita jaka, piyaate inampiiteki Judá-paeni iñaantemiri janta piyotaani-paeni okaate pantayiteri. ⁴ Tema ikaatzi kowatsiri rajahaa-wentee-tyaari, tee romanakaa-shitawo rantayi-tziri. Piyotziro eeroka pantayi-tziro oeta-rikapaeni, poñaahantero jempe ipiyoteeyani atziripaeni.” ⁵ Tema imatzitakawo rirentzi-paeni rirori itheenka-shiryaa-waetakiri. ⁶ Ari ikantanaki Jesús: “Tema tekira omonkaata noñaahan-tantyaari naaka, rooma eeroka-paeni tee inashita piñaayi-tziro kitejeri-paeni. ⁷ Tee ikija-neentzimi eerokapaeni jaawiki-jatzi. Rooma naaka osheki ikijaneentakina, tema nooñaawontatziro nokenkitha-takotziro naaka, kaari-perori okaatzi rantayitakiri. ⁸ Piyaateeyini eeroka roemoshirenkaetaha, eero niyaatzita naaka, tema tekira omonkaatyaa noñaahan-tantya.” ⁹ Ikaatakiro ikenkithawae-yitakiro iroka ñaantsi, roojatzi ijeekanaki Tepoweniki.

Roemoshirenkiro Jesús iiteetziri “Panko-shetantsi”

¹⁰ Roo kanteencha, tema jateeyakini rirentzi-paeni, ari rimpoetanaki rirori Jesús, romanakaashitanaka riyaaataki, tekatsi yotatsini. ¹¹ Osheki ikowa-kowa-takiri Judá-paeni janta roemoshirenkaetaha, ikanteeyini: “¿Jempema ijeekika irika atziri?” ¹² Tema osheki atziri theenka-waeta-kiriri Jesús. Eenitatsi kantatsiri: “Kameethari irika atziri.” Eenitatsi itsipa kantatsiri: “Tee ikameethatzi, tema ramatawi-takiri atziri-paeni.” ¹³ Roo kanteencha, romanakaashitari itheenkimawae-takiri Jesús, tema ithaawan-tan-tyaari reewaritepaeni Judá-paeni.

¹⁴ Roo kanteencha, aritaki niyankitaki roemoshirenkaeyani, ari ikyaapaaki Jesús tajorentsi-pankoki, riyotaan-tapae. ¹⁵ Tema yoteeyakini Judá-paeni, ikanteeyini: “¿Jempema riyotani-tantari irika, tee ikyaawita jempe riyotaan-teetzi?” ¹⁶ Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “Tema okaatzi niyotaa-yitakimiri tee naaka iyotashi-tyaawoni, tema riitaki yotakaa-nawori otyaanta-kinari. ¹⁷ Ikaate kowapero-teeroni ikoyiri Tajorentsi, aritaki riyoteero riitaki Tajorentsi yotakaa-nawori okaatzi niyotaantziro, tema tee naaka yotashi-waetyaawoni. ¹⁸ Tema ikaatzi yotaantziro riyotashi-waetari, ramina-minatziiro ipinkathatanteetyaariri. Riima amina-minatziro ipinkatha-teeri otyaanta-nakiri, riitaki ñaawaetziro

kyaariperori. Teera itzipi-shire-waetzi rirori. ¹⁹ ¿Tema rojankina-witakimi paerani Moisés Ikantakaan-teetani? Roo kanteencha, tee pimonkaa-tziro. ¿litama pajaryaan-tanari powamayina?” ²⁰ Ari ikantee-yanakini atziripaeni: “¡Kamaari! ¿litama ajariimiri rowamayimi?” ²¹ Ikantzi Jesús: “Maawoeni eerokapaeni osheki pipampoyaa-wentakiro piñaakina nantakiri kitejeri imakoryaan-teetari. ²² Ikantakaan-taki paerani Moisés pitomeshi-taaniteeyaa. (Tema kaari Moisés etakaan-tyaawoni itomeshi-taaniteeyaa, tema awaejatziiitani etakaan-tanakawori paerani tekira itzimiita Moisés.) Rootaki pitomeshi-taanitanta-piintari eeroka-paeni kitejeri imakoryaan-teetari. ²³ Piñaakiro, pitomeshi-taanitanta-piintaki eerokapaeni kitejeri imakoryaan-teetari pimatantyaawori Ikantakaan-tani paerani Moisés. ¿litama pikijaneentan-tanari naaka netsiya-takota-kahaeri maawoeni iwathaki apaani atziri kitejeri imakoryaan-teetari? ²⁴ Paamawentyaa owapeyi-motzimi-kari piyakowentante. Tema kametha pitampatzika-shirewentantee.”

¿Riitakima Jeepatzii-toetani irika?

²⁵ Ari rojampita-wakaanaka Aapatziyaweni-jatzi, ikantawakaa: “¿Kaarima irika amina-mineetziri rowamahaeteri? ²⁶ Iriinta ijeekaki, maawoeni ikemaetakiri iñaawaetzi, tekatsi akirini. ¿Riyotatziima pinkathari-paeni riitaki Jeepatzii-toetani irinta? ²⁷ Roo kanteencha, niyotee-yirini irika atziri jempe ipoñaawo. Rooma paata aririka ipokaki matzirori iita Jeepatzii-toetani, tekatsi yotatsini jempe ipoñaaka.” ²⁸ Tema roojatzi ijeekaki Jesús tajorentsi-pankoki riyotaantzi, ari icheraanaki, ikantanaki: “¡Arimá! ¡Piyotanama eeroka-paeni jempe nopoñaaka! Roo kanteencha, tee naaka nintashitachani nopoki, tema rotyaantani irika rawentaa-peroteetari. Kaari piyotako-taajaetzi eerokapaeni. ²⁹ Roo kanteencha niyotziri naaka, tema aritaki nokaateeyini, riitaki otyaanta-kinari.” ³⁰ Ari ikowawi-tanaka raakaan-terimi, roo kanteencha tekatsi akotashi-terini, tema tekira omonkaa-paeteta. ³¹ Tema osheki kemijanta-nakiriri Jesús, ikanteeyini: “Aamaa riitaki irika Jeepatzii-toetani, tema osheki itajonka-wentantzi. ¿Pikenkishiryama awijiro okaate itajonka-wentanteri Jeepatzii-toetani?”

Rotyaantaki Inashitantaniri oteyirini Jesús

³² Ikanta Inashitantaniri ikemakiri atziri-paeni ikenkithawaeta-kotziri Jesús. Raapatziya-nakarí reewari-paeni Ompera-tajorentsi-taarewo, rotyaantaki aminako-wentzirori tajorentsi-panko oteyaki-terini. ³³ Ikantzi Jesús:

“Eero ojamanitzi nojeeki-motaneemi, rooteentsi nopiye ijeekira otyaanta-kinari. ³⁴ Osheki pamina-mina-witeena, roo kanteencha eero piñahaana, tema eero pitsipatana jempe nojeekapae naaka.” ³⁵ Ari rojampita-wakahaeyani Judá-paeni, ikantzi: “¿Jempema riyaa-matsiteka irika eero añaantari? ¿Riyaata-tyeema otsipaki nampitsi itzimpookayitakaha asheninka-paeni Judá-paeni, riyotaa-yiteeri wirakochapaeni?”* ³⁶ ¿Oetaka ikantako-tziri: ‘Pamina-mina-teena, eero piñiimaetaana, tema eero pitsipatana jempe nojeekapae naaka?’ ”

Nijaa añaakaan-tatsiri

³⁷ Okanta oweyaanta-paakawori kitejeri roemoshirenka-peroe-tantyaari. Ari ikatziyanaka Jesús, ishintsitanaki icheraanaki, ikantanaki: “Eenitatsi-rika mirita-tsiri, itsipa-shire-teena naaka, riraawaetee. ³⁸ Tema okantzi Jankinarentsi-perori:

Ikaate kemijanteenani naaka, okimiwi-tyaawo oshiyaa-shire-tantee-mi nijaa añaakaan-tatsiri.”

³⁹ Riitaki roshiya-kaawentzi Jesús ikaate kemijanteerini ojeeka-shire-tantee-yaari Ishire tajorentsi. Tema tekira rotyaantee-tziroota Ishire tajorentsi, tekira roenokashitaawoota Jesús rowaneenkawo.

Itzimpookae-yanakini atziri-paeni

⁴⁰ Eenitatsi atziri-paeni kemakirori ikantakiri Jesús, ikantee-yanakini: “Omapero-tatziiri irika atziri riitaki Kamantan-taniri.” ⁴¹ Eenitatsi itsipa kantaneen-tsiri: “Riitaki Jeepatzii-toetani irika.” Roo kanteencha eenitatsi itsipa kantatsiri: “Kaari, tema eero ipoñaawo Jeepatzii-toetani Tepoweniki. ⁴² Tema okantzi Jankinarentsi-perori:

Riitaki icharini pinkatharini David Ijeepatziitoetani, ipoñeeyaawo Owapankoniki, inampiki paerani David.”

⁴³ Ari itzimpookae-yanakini atziri ikija-wakaa-wenta-nakari Jesús. ⁴⁴ Eenitatsi kowawita-neenchari raakaan-terimi, roo kanteencha tekatsi akotashi-terini.

Tekatsi oshiyaarini iñaawaetzi irika

⁴⁵ Ikanta ipiyapaaka aminakowentzirori tajorentsi-panko jempe ijeeki Inashitantaniri eejatzi reewari Omperatajorentsi-taarewo, rojampi-tawaeri, ikantziri: “¿Iitama kaari pamantakari?” ⁴⁶ Ikanteeyini rirori: “¡Tekatsira kimityaarini iñaawaetzi irika!” ⁴⁷ Ikanteeyini Inashitantaniri: “¿Ramatawi-tzita-kimima eeroka-paeni? ⁴⁸ ¿Eenitatsima eewarite kemijanta-kiriri irika atziri? ¿Eenitatsima nokaatziri

* 7:35 wirakochapaeni = griegos

Inashitantaniri kemijanta-kiriri? ⁴⁹ Apatzirowa ikemijantziri atziri-paeni kaari yotakoteroni Ikantakaan-teetani, tema yakataarewo irika.” ⁵⁰ Ikanta Inashitantaniri Nicodemo, pokaentsiri paerani tsireniriki iñeeri Jesús, ikantanaki: ⁵¹ “Rojankineetaki paerani Ikantakaan-teetani, ikanteetzi, tee oshinetaan-tsitzi riyakowenteeteri apaani atziri eerorika akemiri aakapaeni, rootaki ayotantyaari oeta rantakiri.” ⁵² Ikantee-tanakiri: “¿Eerokama Tepowenijatzi? Piñaana-perotero Jankinarentsi, aritaki piñaakiro, tekatsi Kamantan-taniri poñaachani Tepoweniki.”

Tsinani mayempiro

⁵³ Ipoñaa riyaayitee apaani-paeni ipankokipaeni.

8

¹ Roo kanteencha tonkaanaki Jesús ochempiki Yeenkaetoni. ² Okanta okiteejeta-manee, ipiyaa tajorentsi-pankoki. Osheki atziri piyowenta-waari, jeekapae Jesús riyotapaeri atziri-paeni. ³ Ikanta Yotaantaniri-paeni itsipatakari Inashitantaniri-paeni ramakiniri apaani tsinani itonkiyoteetakari omayempitzi. Ipiriinta-paakiro niyankineki ipiyoteeyani. ⁴ Ikantapaakiri Jesús: “Yotaantanirí, iroka tsinani iñaakoetakiro omayempi-waetzi. ⁵ Ikantakaantaki paerani Moisés rowamahaetero mayempi-tatsiri tsinani. ¿Jempe pikantzika eeroka?” ⁶ Rootaki rojampi-tantariri ikoyi ikompita-kaetyaari Jesús, opoñaantyaari ikantakoe-teriri. Roo kanteencha oeyotanaka Jesús rojankina-tantanakawo rako kepatsiki. ⁷ Eekiro rojampi-teeta-tziiri, ari ikatziyanaka roeyoowitakaha, ikantanakiri: “Eenitatsi-rika apaani pikaatee-yakini kaari anteroni kaari-perori, riitaki etakaan-tyaawoni rompojan-tyaawo mapi iroka tsinani.” ⁸ Eejatzi roeyootanaa, rapiita-neero rojankinwaetane kepatsi. ⁹ Ikanta ikemaeyakini ikantakiri Jesús, apaani-paeni ipiyaitanaka, tema ikenkishiryaa-yitanakiro jempe ikantayita rirori. Riitaki jewataneentsiri ipiyanaka antaripero-paeni. Ikanta ijeekanaki apitekiro Jesús eejatzi tsinani, ¹⁰ katziyanaka roeyowitaka, ari rojampi-tziro ikantziro: “Tsinani, ¿Jempema ikinaaya-kinika? ¿Tekatsima itsipa yakowentemi?” ¹¹ Akanakiri roori okantziri: “Tekatsi Nowinkatharite.” Ikantzi Jesús: “Eejatzi naaka eero niyakowentzimi. Piyaatee, eero papiitziro pikaariperotee.”

Ikoñeetya-kotziri Jesús jaawiki-jatzi-paeni

¹² Ari rapiita-neero Jesús riyoteeri atziri-paeni, ikantziri: “Naaka koñeetyaa-kotziriri jaawiki-jatzi. Ikaate tsipateenani

naaka, aritaki nokoñee-tyaakoteeri, eero ikinawaetee tsireni-kaakiriki.”¹³ Ari ikantzi Inashitantaniri: “Powakowenta-shiwaeta pikenkitha-takota apaniroeni, te okameethatzi okaatzi pikenkitha-takowae-witaka.”¹⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “Kameetha okaatzi nokamantan-tziri, okantaw-itaka nokenkitha-takowitaka apaniroeni naaka. Tema niyotzi jempe nopoñaakawo, jempe janta niyaatee. Roo kanteencha tee piyoteeyini eerokapaeni.”¹⁵ Pametashi-teeyakawoni poshiya-kotari atziri-paeni riyakowentantzi. Rooma naaka tekatsi niyakowente.”¹⁶ Aririka niyakowentante naaka, omapero-tatyaaha okaatzi nokanta-yitziri, tema tee apaniroeni niyakowentante, tema ari nokaatziri Ashitanari otyaanta-kinari naaka.”¹⁷ Iroka okantzi Ikantakaan-teetani ipaetakimiri eerokapaeni:

Aririka oshiya-wakaeyaa ikenkitha-takiri apite
kamantakotanta-tsiri, omapero-tatyaaha okaatzi
ikamantziri.

¹⁸ Naaka kenkitha-takoteencha. Ari ikantakari Ashitanari otyaanta-kinari riijatzi kenkitha-takota-kinari. Apite nokaatzi nokenkitha-takota.”¹⁹ Ikantzi Inashitantaniri: “¿Jempema ijeekiri Ashitzimiri?” Ikantzi Jesús: “Tee piyoteeyanani eeroka, ari pikemitziri Ashitanari tee piyoritzi. Ari piyotee-yinanimi naaka, ari piyotakirimi Ashitanari.”²⁰ Ari ikamantan-takirori Jesús iroka-paeni ñaantsi tajorentsi-pankoki jempe rowaeta-piintziri koriki rashita-kaetariri Tajorentsi. Roo kanteencha tekatsi aakaanterini, tema tekira omonkaa-tyaata raantee-tyaariri.

Jempe niyaatee naaka, eero pareetaa janta eeroka

²¹ Ari rapiita-nakiro Jesús ikantzi: “Aririka niyaatee osheki pamina-mina-witeena, roo kanteencha aritaki pikamako-yiteero pikaaripero-yitaki. Jempe-rika niyaateero naaka, eero pareeyitaa janta eeroka.”²² Ari ikantawakahaeyani Judá-paeni: “¿Ishinewae-tatyaaha irika. Rootaki ikantantari eero areeta aakapaeni jempe riyaate rirori?”²³ Ikantzi Jesús: “Tema eeroka jeekatsiri kepatsiki, rooma naaka nojeeki inkiteki. Roo pinampi eerokapaeni jaka kepatsiki, rooma naaka nonampitawo inkiteki.”²⁴ Rootaki nokantan-tzimiri: ‘Aritaki pikamako-yiteero piyaari-peronka. Eerorika pikemijantana nokaman-takowitaka jempe noeta naaka, rootaki pikamako-tantee-yaawori piyaari-peronka.’²⁵ Ikantzi Judá-paeni: “¿Jempema piitaka eeroka?” Ikantzi Jesús: “Tema nokaman-takimi ketziroeni.”²⁶ Tema eeniwitacha osheki nokantemiri, eenitatsi osheki niyakowenta-kimiri eejatzi. Tema okaatzi iñaawae-tziri otyaanta-kinari irootaki kyaariperori. Okaatzi nokamantayitzimiri jaawiki-jatzi, rootaki ikamantanari rirori.”

27 Roo kanteencha tee ikematharitziri ikenkitha-takowitakari Ashiteeri. 28 Rootaki ikantan-tanakari Jesús: “Aririka pikenta-kotakaan-takiri Itomi Atziri, aripaete piyote jempe noeta. Tema tee naaka antashi-waetyaawoni nokowakaari. Apatziro niyotaan-tziro okaatzi riyotaanari Ashitanari. 29 Itzimi otyaanta-kinari ari itsipa-shiretana naaka. Tee rooka-wenta-na Ashitanari, tema nanta-piintziniri okaatzi kameetha-tzimo-tziriri.” 30 Ikanta ikamanta-koyitakiro Jesús iroka-paeni, osheki kemijanta-nakiriri.

Ookakaa-wenteemi Kyaariperori

31 Ikantakiri Jesús maawoeni Judá-paeni ikaatzi kemijanta-nakiriri, ikantziri: “Aririka poejokiro-tanakyaawo noñaani, eerokataki kyaariperori niyotaani. 32 Aritaki piyoteero kyaariperori, rootaki kyaariperori ookakaa-wenteemini pijeekan-teeyaari kameetha.” 33 Akaeyanakini Judá-paeni, ikantzi: “Icharini-paeni Abraham nakapaeni. Tekatsi omperawae-tenani. ¿Oetaka pikantan-tanari eeroka: ‘Aritaki rookakaa-wentee-teemi.’?”

34 Ikantzi Jesús: “Ikaatzi antapiintzirori kaari-perori, ookemiwae-takawo omperatyaarimi. Omaperotatya. 35 Apaani omperataari eepichokiini isheninka-teetari, riima apaani itomiteetari ashi royiroyi isheninka-teetari. 36 Aririka rookakaa-wenteemi Itomiteetari, aritaki piyotee kyaariperoro rookakaa-wenteemi. 37 Niyoyitzimi eerokapaeni icharini-yitari Abraham. Roo kanteencha pikowae-yakini powamayina, tema tee inimotzimi nokanta-yitzimiri. 38 Rootaki nokamantan-tziri naaka okaatzi roñaahanari Ashitanari. Rooma eerokapaeni pantashitawo okaatzi pikemako-tziriri ashitzimiri.”

Riitaki ashitzimiri Kamaari

39 Ari ikanteeyini Judá-paeni: “¡Riitaki nowae-jatziteni naaka Abraham!” Ikantzi Jesús: “Eerokami icharini-paeni Abraham, aritaki pantakiromi okaatzi rantayitakiri paerani rirori. 40 Roo kanteencha, pikowae-yakini eeroka powamaena nokaman-tawita-kimiro okaatzi riyotakaanari Tajorentsi. ¡Tema tee ari ikantyya paerani Abraham! 41 Roojatzi pantayi-tziro okaatzi rantziriri ashitzimiri.” Ari ikanteeyini Inashitantaniri: “¡Teera naaka itomi-paeni theenka-tajorentsi-taniri. Tema apatziro ikanta Ashitanari, riitaki Tajorentsi!”* 42 Ikantzi Jesús: “Riitakirikami Tajorentsi ashitemini, aritaki petakotakinami, tema nopoñaakawo naaka Tajorentsi, irokana. Tee

* 8:41 theenka-tajorentsi-taniri = mayempiriite. Tema roshiya-kaawenta-tziiri paerani Judá-paeni, tee roejokiroitari Tajorentsi, rantayi-tziro kaari-perori.

naaka pokashi-tachani apaniroeni, tema riitaki Tajorentsi otyaanta-kinari. ⁴³ ¿Oetaka kaari pikematha-tantawo nokanta-yitzimiri? Tema tee pikowaeyini pikemijantero noñaani. ⁴⁴ Riitaki ashitakimiri Kamaari, panta-piinta-kiniri okaatzi ikoyiri. Ashi royiro kamaari owakira etantana-kawori, rowamaa-shire-tantzi. Ipaapate thaeri-paeni irika, tee iñaawae-tziro kyaariperori. Aririka ikoyi ramatawi-tante, iñaawae-tziro theeyaantsi. ⁴⁵ Rooma naaka, noñaawae-tziro kyaariperori ñaantsi, teemaeta pikemijantee-yananitzii eerokapaeni. ⁴⁶ ¿Eenitatsi jaka pikaatee-yakini, kantenani: ‘Kaari-pero-shireri irika Jesús?’ Tema okaatzi noñaawae-tziri, kyaariperori iroka. ¿Iitama kaari pikemijanantana? ⁴⁷ Itzimirika rashitari Tajorentsi, ikemijantziro iñaani. Rooma eerokapaeni tee rashitzimi Tajorentsi, tee pikemijanteeyini.”

Itzimitaka Jeepatzii-toetani

⁴⁸ Ikanteeyini Judá-paeni: “Omaperotatya nokantakimiri Oshitekii-toni-jatzi eeroka, tema Kamaari eeroka.” ⁴⁹ Ikantzi Jesús: “Tee nokamaaritzi, nopinkatha-tziri naaka Ashitanari. Rooma eerokapaeni, tee pipinkatha-teeyirini. ⁵⁰ Tee naaka kowashi-tachani pipinkathatena, tema eenitatsi itsipa kowatsiri ipinkatha-teetena, riitaki iyakowentantatsini paata. ⁵¹ Eenitatsi-rika kemijanteeroni noñaani, eero ikamayitee paata. Omaperotatya.” ⁵² Ikanteeyini Judá-paeni: “Ari niyoteeyini omaperotatya pikamaaritzi. Tema kamaki Abraham, ari roshiyakari Kamantan-taniri-paeni, kamayitaki maawoeni. Opoña pikantzi eeroka: ‘Eenitatsi-rika kemijanteeroni noñaani, eero ikamayitee.’ ⁵³ ¿Pawijirima eeroka nowae-jatzi-teni. Abraham? Kamaki rirori, ari roshiya-yitakari Kamantan-taniri. ¿Jempema piitatyaa eeroka?” ⁵⁴ Ikantzi Jesús: “Naakami kowashi-tachani ipinkatha-teetenami, eero okameethatzimi. Roo kanteencha eenitatsi pinkatharitakaanari, riitaki Ashitanari. Riijatzi pikenkitha-takota-piintziri eeroka, pikantzi: ‘Riitaki Notajorentsite.’ ⁵⁵ Teemaeta piyotee-yirini eerokapaeni. Rooma naaka noñiiri. Aririka nokantemi ‘tee noñiiri,’ naaka theeri, noshiya-kotakimi eerokapaeni. Roo kanteencha omaperotatya noñiiri naaka. Nokemijantziro iñaani. ⁵⁶ Tema irika Abraham, piwaejatzi-tetari eeroka-paeni, ikimoshiretaki paerani iñeero nopokakirika. Imatzimaetakawo iñaakina, antawo ikimo-shiretanaki.” ⁵⁷ Ikantzi Judá-paeni: “Tekira okaatziita 50 pojarentsite. Ari pikantzi piñiiri Abraham.” ⁵⁸ Ikantzi Jesús: “Tekiraa itzimiita paerani Abraham, ‘Naakataki.’ Omaperotatya.” ⁵⁹ Ikanta raayiwitanaka mapi Judá-paeni ikoyi rompojirimi Jesús. Omananaka rirori, shitowanaki tajorentsi-pankoki.

9

Retsiya-takota-kahaeri Jesús Kamampo-waakiri

¹ Ikanta rawijanaki Jesús iñaapaakiri apaani atziri kamampo-waaki-tatsiri, itzima-kori ikamampo-waakitzi.

² Ikantzi riyotaani-paeni: “¡Yotaanari! ¿litama ikamampo-waaki-tantari owakira itzimapaaki irika atziri? ¿Rooma kantakaari ikaariperotzi iriri? ¿Rooma kantakaari ikaariperotzi rirori?”*

³ Ikantzi Jesús: “Tee roo kantakaan-teroni iyaari-peronka rirori, tee roo kantakaan-teroni iyaari-peronka ipaapate. Tema roo kantakaan-tzirori roñaahan-teetan-tyaawori ishintsinka Tajorentsi.

⁴ Tema eeniro okiteejetzi, okowa-pero-tatyaa nanteniri rantawaeri otyaanta-kinari. Rooma aririka otsireni-tanaki, tekatsi kanteroni rantawaete.

⁵ Tema eeniro nojeeki naaka jaka kepatsiki, naakataki koñeetyaa-kotziri jaawiki-jatzi.”

⁶ Ikaatakiro ikenkitha-waetaki Jesús, reewatanaki kepatsiki, ramirokaki eepichokiini kepatsi, itziritakiri rokiki kamampo-waakiri.

⁷ Ikantziri: “Piyaate pikiwa-yookityaa owaanka-naariki iiteetziri Otyaantaa-rini.” Ari ikinanaki kamampo-waakiri, ikiwaaki-tapaaka. Ikanta ipiyapaaka, aminawae-tanee kameetha.

⁸ Ikanta isheninka-paeni ikaatzí ñaapiintziriri ikowako-tantzi ipashitee-tyaari, rojampita-wakahae-yakani, ikantzi: “¿Kaarima irika jeeka-piinta-tsiri ikowako-tantzi ipashitee-tyaari?”

⁹ Eenitatsi kantatsiri: “Riitaki.” Itsipa kantatsiri: “Kaari, riiwitaka.” Ikantzi rirori: “Naakataki piña-piintziri.”

¹⁰ Ari rojampi-teeta-nakiri, ikantee-tziri: “¿Jempema pikan-taaka paminan-taari kameetha?”

¹¹ Ikantzi rirori: “Irinta atziri iitachari Jesús, itziritan-takinawo kepatsi nokiki, ikantakina: ‘Piyaate owaanka-naariki iiteetziri Otyaantaa-rini. Ari pikiwaaki-tyaa.’

Nokanta niyaatanaki, nokiwaaki-tapaaka janta, ari naminanee.” ¹² Ikantee-tziri: “¿Jempema nimaeka irika atziri?” Ikantzi rirori: “Tee niyotzi.”

Rojampi-tziri Inashitantaniri-paeni Kamampo-waaki-witachari

¹³ Ikanta rahaeta-nakiri kamampo-waaki-witachari ijeekira Inashitantaniri-paeni. ¹⁴ Tema rootaki kiteejeri imakoryaan-teetari, imatanta-kawori Jesús itziritan-takariri rooki kepatsi, roo ikowichaa-tantaari kameetha.

¹⁵ Ari rapiitakiri Inashitantaniri-paeni rojampi-tziri jempe okanta ikowichaa-tantaari kameetha. Ikantanaki rirori: “Itziritan-takinawo nokiki eepichokiini kepatsi,

* 9:2 Yotaanari = Rabí

ari niyaatanaki naaka nokiwaakita. Ari nokowichaa-tanee kameetha.”¹⁶ Ari ikantzi itsipa Inashitantaniri: “Irika atziri antakirori kaari rashi Tajorentsi, tema tee romaerintantawo kitejeri imakoryaan-teetari.” Eenitatsi itsipa kantatsiri: “¿Riimi kaari-pero-shireri, eero rantziromi añaakiri?” Tema inashiyita ikantee-yakirini Inashitantaniri-paeni, tee raapatziyawakaa.¹⁷ Ari rapiitakiri rojampi-tziri kamampo-waaki-witachari, ikantziri: “¿Iita pikenkishiryaaari eeroaka, iitama kowichaata-kahaemiri kameetha?” Ikantzi rirori: “Kamantan-taniri rirori.”

¹⁸ Roo kanteencha, tee ikemijanteeyini Judá-paeni riitaki kamampo-waaki-witachari irika, riitaki kowichaata-kahae-teeri kameetha. Rootaki ikaeman-takariri ipaapate ikowichaata-kahae-teeri.¹⁹ Rojampi-tawakiri, ikantziri: “¿Riima pitomi irika? Pikamantena, ¿rooma itzima-kori ikamampo-waakitzi? ¿Jempema okanta ikowichaa-tantaari kameetha?”²⁰ Ikantanaki ipaapate: “Apatziro niyotzi riitaki notyomi, itzima-kori ikamampo-waakitzi.”²¹ Roo kanteencha, teera niyotzi jempe okanta ikowichaa-tantaari kameetha, tee niyotzi eejatzi iita kowichaata-kahaeriri. Pojampiteri rirori, tema antaritaki rirori, riitaki kamantemini.”²² Roo ikantantari ashitariri tema ithaawan-tatyaari Judá-paeni, ikantee-yakini rirori: “Itzimirika kanteen-tsini Jeepatzii-toetani irika Jesús, eero noshine-teeri ikyahae apiyota-piinteeyanira.”²³ Rootaki ikantantari ipaapate: “Pojampiteri notyomi, antaritaki rirori.”

²⁴ Ari rapiitakiro Judá-paeni ikaemaeri kamampo-waaki-witachari, ikantziri: “Pipinkathateri Tajorentsi, pikamantena kameetha, eero pipinkatha-tashitari irika atziri kaari-pero-shireri rirori.”²⁵ Ikantzi rirori: “Tee niyotzi naaka riitakirika kaari-pero-shire-rika. Apatziro niyotzi naaka kamampo-waakiri, ikowichaata-kahaana kameetha.”²⁶ Rapiitzi rojampi-tziri, ikantziri: “¿Jempe ikantakimika? ¿Oeta rantakiri ikowichaa-takaan-teemiri?”²⁷ Ikantzi kamampo-waaki-witachari: “Aritaki nokantakimi, tee pikemijantena. ¿Oetaka pikowantari napiitemiro? ¿Pikowatziima pikemijanteeyirini eeroaka?”²⁸ Ari ikaweyawaetee-tanakiri kamampo-waaki-witachari, ikantee-tanakiri: “Pawentee-yaari eeroaka irika atziri, rooma naakapaeni nawentee-yaawo Ikantakaantani awaejatziteni Moisés.”²⁹ Tema niyoteeyini naaka ikenkitha-waeta-kaakiri Tajorentsi paerani Moisés. Riima irika atziri, tekatsi yoterini jempe ikinapaaki.”

³⁰ Ari rakanaki kamampo-waaki-witachari, ikantzi: “¡Arimal! Tee piyoritzi eerokapaeni jempe ikinapaaki. Rooma naaka ikowichaata-kahaana kameetha.”³¹ Tema

ayoteeyini maawoeni tee ikemiri Tajorentsi antzirori kaari-perori. Apatziro ikemiro ramanani pinkatha-tziriri, ikaatzi antaneerori ikoyiri. ³² Tekatsi akemakote tzimatsi kowichaata-kahaeriri tzimako-tzirori ikamampo-waakitzi. ³³ Eeromi ipoñaakawo irika atziri Tajorentsi-kinta, eero imatziromi rantakiri.” ³⁴ Ikantee-tanakiri kamampo-waaki-witachari: “Kaari-perori eeroka owakira pitzima-paaki. ¿Ari pikoyi piyotaa-yiteena nimaeka naaka?” Romishitowae-takiri kamampowaakiwitachari.

Kamampo-waaki-shireri

³⁵ Tema kemaki Jesús romishitowae-takiri kamampo-waaki-witachari. Ikanta iñahaeri ikinapae, rojampitakiri, ikantziri: “¿Pawentaarima eeroka Itomi Atziri?” ³⁶ Ikantzi rirori: “¡Pinkathari! Pookotenari jempe itzimi, nokoyi nawentee-yaari naaka.” ³⁷ Ikantzi Jesús: “Aritaki piñaakiri, tema riitaki kenkitha-waeta-kaakimiri.” ³⁸ Ari rotziwerowanaka irika atziri ipinkatha-tanakiri Jesús, ikantziri: “Nawentaakimi Pinkathari.” ³⁹ Ikantzi Jesús: “Rootaki nopokan-takari naaka naminayi-teeri ojaawijatzi, rootaki ikowichaa-tantee-yaari kamampo-waaki-witachari. Riima ikaatzi kowichaa-witachari, ari ikamampo-waakite rirori.” ⁴⁰ Ikanta ikemaki Inashitantaniri ikaatzi tsipatakari Jesús, ikantakiri: “¿Pikanta-tziima naaka-paeni kamampo-waakiri?” ⁴¹ Ari ikantzi Jesús: “Ari poshiyaarimi mawityaakiri eerokapaeni, tekatsi yakawente-mironi pantayitakiro kaari-pero-tatsiri. Rooma pikanteeyini tee pimawityaakitzi, aritaki riyakowentan-teeta-kimiro pipiyatha-takinaha.”

10

Roshiya-kaawentee-tziro piratsitanto

¹ Opoña ikantzi Jesús: “Eenitatsi-rika kaari kyaatsini ikyaa-piintee-tzira piratsitantotsiki, ikyaashi-takyaa-rika onampinaki, riitaki koshintzi irika, riitaki kaari-perori. Omaperotatya.* ² Riima ikaatzi kyaatsiri jempe ikyaa-piinteezi, riitaki aminako-wenta-piintziriri ipireetari. ³ Tema riitaki aminako-wentzirori ashitakowo ashitaryaa-kopiintziriri ipireetari. Riima aminako-wentziriri ipireetari, riitaki kaemapiintziriri iwaeroki, tema riyopaante-tawaeri rirori. Riitaki omishitowa-paerini. ⁴ Aririka romishitowakiri maawoeni onkokiroeninta, riitaki jewaterini aminako-wentziriri, royaateeyanakirini ipireetari, tema riyowaante-tziri riitaki aminako-wentziriri. ⁵ Roo kanteencha teera

* 10:1 piratsitantotsi, ipireetari, ipira, nopira = owisha = oveja

royaatziri kaari iñaapiintzi, ari ishiya-pithatanakyaari, tema tee riyowaante-tziri.”⁶ Ari ikantakiri Jesús roshiya-kaawentziniri, roo kanteencha tee ikematha-teeyirini irikapaeni oeta ikantako-tziri.

Roshiyari Jesús kameethari aminako-wentan-taniri

⁷ Ari rapiita-nakiro Jesús ikantziri: “Naakataki oshiyawori ashitakowo piratsitanto. Omaperotatya. ⁸ Tema ikaatzi etakawori ipokaki tekiraata nopoki naaka, roshiya-shitakari koshintzi, kaari-perori irikapaeni. Roo kanteencha teera ikemijanan-teeyirini ipireetari. ⁹ Naakataki oshiyawori ashitakowontsi. Eenitatsi-rika kyahaatsini noshiyakawo naaka ashitakowontsi, aritaki rawijako-shiretee. Tema roshiya-kotee-yaari ipireetari ipiya-piyata ikyaa-piintzira eejatzi ishitowa-piintzira. Tee okowityaawaetyaa rowanawo. ¹⁰ Riima koshintzi apatziro ipoki ikoshite, rowante, ithonkante. Rooma naaka nopokaki nañaaka-shiretakantee.

¹¹ Naakataki oshiyariri kameethari aminako-wentziriri ipireetari. Tema ikaatzi kameethari aminako-wentziriri ipireetari, ishinewentari ipira. ¹² Roo kanteencha ikaatzi ipineetziri raaminako-wentziri ashinentsi ipireetari, aririka iñaawakiri owamintha-tariri ipireetari, ishiya-pithatari ipireetari, ari rowaetyaari ipireetari rookanakirira aminako-wentziriri, tzimpooka-yitanaki itsipa ipireetari. ¹³ Rootaki ishiyantari aminako-wentziriri ipireetari, tema apatziro ikoyi ipineeteri. Teera ikowa-perotzi ipireetari raminako-wentziri. ¹⁴ Naakataki oshiyariri kameethari aminako-wentziriri ipireetari. Niyoyitziri naaka nopira-paeni. Eejatzi riyotana rirori. ¹⁵ Okimitaha riyoperotana naaka Ashitanari, ari nokimi-tzitari naaka niyopero-tziri rirori. Noshinewentari naaka nopira-paeni. ¹⁶ Eenitatsi itsipa nopira kaari jeekatsini jaka. Otzimatyee namayiteeri rirori jaka. Aritaki ikemijanta-yiteena rirori. Tema apaani ikanteeyaa ipiyoteeyaa. Apaani ikanteeyaa aminako-wentee-rini. ¹⁷ Tema noshine-takiro naaka naña-mento napiitan-teeyaaawori nañahae. Rootaki retakotantanari Ashitanari. ¹⁸ Tekatsi shintsi-tenani, naakataki shineta-shiteencha. Oztimimotana noshintsinka noshine-tantakari, rootaki napiitan-tyaawori nañahae. Roo ikantakinari Ashitanari nantero.”

¹⁹ Ikanta ikemaeyakini Judá-paeni okaatzi ikantakiri Jesús, itsiparyaa-wakaanaka ikaawitee-yanira. ²⁰ Eenitatsi osheki kantaneen-tsiri: “¿Litaka pikemijanan-tariri? Ikamaaritatzii, rootaki ishinki-wentantari.” ²¹ Eenitatsi itsipa, kantatsiri: “Ikamaari-tatyemi irika eero iñaawae-tziromi

iroka ñaantsi. ¿Kantachama kamaari retsiya-takota-kaeri mawityaaki-witachari?”

Ikijaneenta-nakiri Judá-paeni irika Jesús

²² Tema kyaawontsi-tapae. Ari roemoshirenkae-tziro tajorentsi-panko janta Aapatziyaweniki. ²³ Ari ijeekitakari rirori Jesús tajorentsi-pankoki, ranashi-waeta awijana-nampitzira tajorentsi-panko iiteetziro “Salomóntapi.” ²⁴ Ari ipiyowenta-paakiri Judá-paeni, ikantapaakiri: “¿Jempema okaatzika pikaero poñaashirenkayitakina? Eeroka-rika Jeepatzii-toetani, anjatyaa pooñaawontenawo.” ²⁵ Rakanaki Jesús ikantzi: “Aritaki nokaman-tawitakimi eerokapaeni, tee pikemijantziro. Okaatzi antakaa-yitakinari itajorenka Ashitanari, oñaahanta-pero-takiro kameetha. ²⁶ Roo kanteencha tee pikemijantee-yanitzi eerokapaeni, tee poshiya-kaantyyaa eerokami nopira. ²⁷ Ikaate oshiyanee-yaarini riyowaantetana nopira, niyotzitari naaka. Royaayitana rirori-paeni. ²⁸ Naakataki añaakaa-yiteerini. Eero ipeyawaeta, tekatsi aapitha-tenarini. ²⁹ Ikaatzi ipakinari Ashitanari, tekatsira aapitha-teenarini, riitaki mateerori ririiperotee, riitaki awija-pero-tanta-tsini. ³⁰ Itsipa-shiretana Ashitanari, kimiwitaka apaanimi nokantyyaa.”

³¹ Ari rapiiwi-takawo Judá-paeni raawitanaa mapi ikoyi rompojirimi, ³² ikantanaki Jesús: “Tema osheki kameethari piñaako-takinari eerokapaeni antakaa-kinari itajorenka Ashitanari. ¿Jempema otzimika powamaa-wentenari?”

³³ Ikanteeyini Judá-paeni: “Tee roo nokowan-tyaari nowamaa-wentemiro kameethari okaatzi pantayi-takiri, roo nowamaa-wentemiri pitheenka-tajorentsi-takiri Tajorentsi. Tekatsi piitamatsityaa eeroka, tema eeroka atziri, roo kanteencha poshiya-kaanta-waetaka eerokami Tajorentsi.”

³⁴ Ikantzi Jesús: “Iroka ojankina-takota Ikantakaan-teetani, Naaka kantatsini: ‘Eerokayitaki Tajorentsi.’”

³⁵ Ari ayoteeyironi Jankinarentsi-perori, tee okamethatzi atekañaanetero. Riitaki Tajorentsi iitakiriri atziripaeni ‘Tajorentsi’ ikaatzi riyotakaa-yitakiri iñaani. ³⁶ ¿Iitaka pikantan-tanari eeroka-paeni notheenka-tajorentsitaki nokantaki naaka Itomi Tajorentsi? Tema naakataki riyoyaaki, rotyaantakina nopoki kepatsiki. ³⁷ Eerorika nantayi-tziro naaka okaatzi rantziri Ashitanari, eero pikemijanteeyini. ³⁸ Roo kanteencha piñaakina nantayi-tziro, okantawityaa eero pikemijantana naaka, roo pikemijante okaatzi notajonka-wentan-tayitaki, rootaki piyopero-tantee-yaari apaani nokantanaa Ashitanariki, eejatzi apaani ikantanaana rirori.” ³⁹ Ari rapiiwi-tanaawo Judá-paeni ikoyi raakaan-terimi, roo kanteencha Jesús ishiya-pitha-tanakari.

⁴⁰ Piyanaka Jesús katonkonta Parenkaariki. Ari ijeekapae jempe romitsiryaaatantaki paerani Juan. ⁴¹ Osheki atziri jatashi-takiriri iñeeri Jesús. Ikanteeyini: “Okantawitaka tee itajonka-wentan-tawita rirori Juan, roo kanteencha okaatzi ikenkitha-takota-kiriri irika atziri, omoperotatya iroka.” ⁴² Tema osheki kemijanta-kiriri Jesús janta.

11

Ikamantakari Lázaro

¹ Eenitatsi apaani mantsiyari iitachari Lázaro, riitaki nampitawori Ashironkaaweniki, itsipatawo ritsiro, María eejatzi Marta. ² (Iroka María ritsiro Lázaro, rootaki jeetantakariri kajankaari iitziki Awinkatharite, oshetan-tanaari oeshi.) ³ Okanta ritsiro-paeni Lázaro, okaemakaan-takiri Jesús, okantziri: “Pinkathari, imantsiya-tatzii pitsipaminthari.” ⁴ Ikanta ikemawaki Jesús, ikantanaki rirori: “Iroka mantsiyarentsi tee owamaantzi, tema ari iñahaeterori itajorenka Tajorentsi, eejatzi rashi Itomi.”

⁵ Tema retako-perotani Jesús iroka Marta, María, eejatzi Lázaro. ⁶ Ikemawitaka ikamantee-tziri imantsiyatatzii Lázaro, eekiro ijeekana-kitzii okaatzi apite kitejeri janta. ⁷ Ipoñaa ikantaneeri riyotaani-paeni: “Jame apiyee iipatsiteki Judá-paeni.” ⁸ Ikanteeyini riyotaani: “¡Yotaanari! Owakira ikoyi rompojimi Judá-paeni janta, eekiro pikowatzii pipiyanee janta.”* ⁹ Ikantzi Jesús: “¿Tema ojamani okanta apaani kitejeri? Ikaatzi anashita-chari kitejeriki, tee rantziwa-waeta, tema eenitatsi koñeetyaatsiri jaka kepat-siki.† ¹⁰ Riima anashita-chari tsireni-riki, rantziwa-waeta, tema tekatsi koñeetyaatsiri.” ¹¹ Eekiro ikantana-kitzii Jesús: “Makoryaaki atsipa-minthari Lázaro, roo kanteencha otzimatyee niyaate nowiriinteeri.”‡ ¹² Ari ikanteeyini riyotaani: “Pinkathari! Aamaashitya aritakirika retsiya-takotee, tema imakoryaatzii.” ¹³ Tema ikantawi-tatyaa Jesús kamaki Lázaro, roo kanteencha ikenkishireeyani riyotaani ikenkitha-takotatziiro makoryaantsi. ¹⁴ Ari rooñaawonta-nakiro Jesús, ikantzi: “Kamaki Lázaro. ¹⁵ Osheki nokimo-shiretaki tee nojeeki janta, rootaki pikemijanta-pero-tantyaari eeroka. Roo kanteencha otzimatyee aate aminiri.” ¹⁶ Ikanta Tomás iiteetziri “Tsipari”, ikantanakiri itsipa riyotaani-paeni Jesús, ikantziri: “Jame oyaatanakiri, amini eerorika rowamahaetee aaka.”§

Riitaki Jesús owiriintan-taniri, añaakaan-taniri

* **11:8** Yotaanarí = Rabí † **11:9** apaani kitejeri = 12 hora ‡ **11:11**
makoryaantsi = mahaantsi § **11:16** Tsipari = Dídimó

¹⁷ Ikanta rareeta-paaka Jesús, ikemapaaki okaataki 4 kitejeri ikiteetan-takariri Lázaro. ¹⁸ Tee inteena-perotzi ojeeki Ashironkaaweni nampitsi Aapatziyaweni.* ¹⁹ Tema osheki Judá-paeni pokayiteen-tsiri roemoshirenkiro Marta eejatzi María ikamakira iyaariri. ²⁰ Okemaki Marta areetapaaka Jesús, jatanaki otonkiyo-tawakari. Rooma María roojatzi ojeekaki pankotsiki. ²¹ Okantawakiri Jesús iroka Marta: “¡Pinkathari! Ari pijeekimi eeroka jaka, eeromi ikamimi aarini. ²² Roo kanteencha niyotzi naaka okaate pikowakoteriri eeroka Tajorentsi, aritaki imatakimiro.” ²³ Ikantziro Jesús: “Aritaki ipiriintee piyaariri.” ²⁴ Okantzi Marta: “Niyotzi naaka aritaki ipiriintee paata oweyaantyaawoni kitejeri ipiriintee-rika ikaatzi kamayiteen-tsiri.” ²⁵ Ikantzi Jesús: “Naakataki owiriintan-tatsiri, naakataki añakaan-tatsiri. Ikaatzi kemijanteenani naaka, okantawityaa ikami, aritaki rañahae. ²⁶ Tema ikaatzi añaaayita-tsiri nimaeka, ikaatzi kemijantaanari naaka, aritaki rañahae ikamawi-takyaa-rika. ¿Pikemijantziroma iroka?” ²⁷ Okantzi Marta: “Nokemijantzimi Pinkathari, tema eeroka Jeepatziitoetani, Itomi Tajorentsi, pokaentsiri jaka kepatsiki.”

Riraakotapaakari Jesús ikiteetakirira Lázaro

²⁸ Ari okaatzi okenkithawaetakaakiri Marta, jatanaki okaemiro María, irento, okamanta-thata-paakiro, okantziro: “Areetapaaka yotaantaniri, ikaemimi.” ²⁹ Okanta okemawaki roori, intsipaete okatziyanaka, oshiyashitanakari oñaawakiri Jesús. ³⁰ Tekiraata rareetyaa Jesús nampitsiki, roojatzi ijeekaki janta otonkiyo-tawakarira Marta. ³¹ Ikanta Judá-paeni ikaatzi tsipata-kawori opankoki María roemoshirenkiro, tema iñaawakiro intsipaete okatziyanaka iyaatanaki, royaatee-yanakironi roshiya-kaantzi iraawaeta-tyeeyaa kitataa-rewoki. ³² Okanta areetapaaka María ijeekakira Jesús, otziwerowa-shitapaakari okantapaakiri: “¡Pinkathari! Ari pijeekimi eeroka jaka, eero ikamimi aarini.” ³³ Ikanta iñaakiro Jesús irayimo-tapaakari María, ari ikantzi-tapaakari Judá-paeni ikaatzi oyaatapaa-kirori, otsinkashiryaa-nakiri rirori, antawo okatsitzimo-shire-tanakiri. ³⁴ Ari rojampi-tanakiro, ikantziro: “¿Jempema pikitataki-rika?” Ari ikantee-tanakiri: “Pipoki Pinkathari, piñeeri.” ³⁵ Ari riraapaakari rirori Jesús. ³⁶ Ari ikantee-yanakini Judá-paeni: “¡pamineri, osheki retakoperokari rirori!” ³⁷ Eenitatsi itsipa Judá-paeni kantaneen-tsiri: “Riiwitaka irika aminakaeriri

* **11:18** tee inteena-perori = 3 kilómetro = 15 estadio

mawityaakiri, ¿iitaka kaari raminanta jempe ikinakaero eero ikamanta Lázaro?"

Rañaantaari Lázaro

³⁸ Ari rapiita-nakiro Jesús okatsitzimo-shire-tanakiri, riyaata-shita-nakiri jempe ikiteetakiri. Tema omoo iroka, antawo mapi rashitakoe-tanta-kariri. ³⁹ Ikantzi Jesús: "Poteenkiro mapi." Ari okantzi Marta, ritsiro kamaentsiri: "¡Pinkathari! Aamashitya shitzitakirika, tema kaatakotaki 4 kitejeri ikamantakari." ⁴⁰ Ikantzi Jesús: "¿Tema nokantzitakimi aririka pikemijantena aritaki piñaakiro itajorenka Tajorentsi?" ⁴¹ Tema roteenkaetakiro mapi. Ari raminanaki Jesús inkiteki, ikantanaki: "Ashitanari, namanimi eero, tema pikemakina. ⁴² Niyotzi ari pikanta-piintatyaa pikemana. Rootaki nokantan-tzimiri ikemantyaari atziri-paeni ikaatzi piyoteen-chari jaka, rootaki ikemijantanteemiri eero otyaanta-kinari." ⁴³ Ikanta iñaawae-takiro iroka ñaantsi, ishintsitanakiro ikaemanaki ikantzi: "¡Lázaro! ¡Pishitowae!" ⁴⁴ Tema shitowapae kamawiteen-chari roojotakawo manthaantsi rakoki eejatzi iitziki, roojatzi iponawoo-takawo ipona-tantee-tawakariri. Ikantzi Jesús: "Piponaryaakoteeri, riyaateeta."

Ikamanta-wakaeta rowamaa-kaanteri Jesús

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵ Rootaki ikemijanan-tanakari osheki Judá-paeni ikaatzi jateentsiri oyaatanakirori María, ikaatzi ñaakirori rantakiri Jesús. ⁴⁶ Roo kanteencha eenitatsi itsipa Judá-paeni jatashi-takiriri Inashitantaniri-paeni. Ikamanta-paakiri okaatzi rantakiri Jesús. ⁴⁷ Rootaki ipiyotan-tanakari Inashitantaniri-paeni, eejatzi reewari Ompera-tajorentsitaarewo, tema riyoshiita ipiyotee-yakani riiperoripaeni, ikanta-wakahaeyani: "¿Jempema akantyaaka? Osheki iñeetakiri itajonka-wentantaki irika atziri. ⁴⁸ Aririka akema-minthata-shi-tyaari, aritaki ithonkanakyaa ikemijanteeyanakini maawoeni. Ari ipokaki reewarite-paeni wirakocha, itzimpooka-paakiro tajorentsi-panko, ari ithonkakae maawoeni aakapaeni." ⁴⁹ Tema riiwitaka paerani reewari-perote Ompera-tajorentsitaarewo iitachari Caifás, ikantanaki rirori: "Kimitaka tee piyotee-yanitzi eero. ⁵⁰ Tee pikenkishire-teeyaani rootaki kameetha-tatsini ikamawenta-yitee apaani atziri, eero ithonkae-tantee anampiki."

⁵¹ Ikanta Caifás Jewatzi-riri ompera-tajorentsitaarewo, iñaawae-takaakiri Tajorentsi. Okantawitaka tee riyotzi, riritaki Jesús ikenkitha-takotaki ikamawentereri isheninka-paeni. ⁵² Tee apatziro ikamawenteeri Judá-paeni, tema rootaki ipiyotan-teeyaari maawoeni itomipaeni Tajorentsi ikaatzi

jeekayi-teentsiri jempe-rika-paeni jaka kepatsiki. ⁵³ Aripaete ikowaeyakini reewarite Judá-paeni rowamaa-kaanteri Jesús.

⁵⁴ Rootaki kaari ikowantanaa Jesús itsipata-neeyaari Judá-paeni. Tema shitowanaki jempe inampiwitakawo, jataki ochempi-mashiki ojeeki nampitsi iitachari Efraín. Ari ijeekakaa-paeri janta itsipayi-takari riyotaani-paeni.

⁵⁵ Rooteentsi roemoshirenkaero Judá-paeni Anonkoryaantsi, osheki atziri jatatsiri Aapatziyaweniki rowetsikashire-yityaa. ⁵⁶ Osheki ramina-mina-witee-takari Jesús, rojampita-wakahaeyani tajorentsi-pankoki, ikantzi: “¿Jempema pikanteeyini eeroka? ¿Arima ipokaki rirori roemoshirenkaetaha?”

⁵⁷ Ikanta Inashitantaniri-paeni eejatzi reewari Omperatajorentsitaarewo-paeni, ikantan-tayitaki: “Eenitatsi-rika yoteentsini jempe ijeeki Jesús, ikamante, naakaan-teriita.”

12

Ijeetan-teetari Jesús kajankaari

(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

¹ Tema yotapaaka 6 kitejeri roemoshirenkan-teetyaawori Anonkoryaantsi, jataki Jesús Ashironkaa-pankoniki, inampiki Lázaro rañaakahaeri. ² Okanta otsireniityaanaki ari ikaemae-takiri Jesús rakiyoteri itsipa-minthari-paeni. Rootaki oyiitan-tatsiri Marta. Ari ijeekitakari eejatzi Lázaro itsipatakari Jesús rowaeyani. ³ Amakota-paaki María kajankaari. Osheki owinawo iroka. Ojeetan-takari iitziki Jesús. Oshetan-tanaari oeshi. Kajankaenkatanaki maawoeni pankotsiki.* ⁴ Ikanta Judas Nampitsi-weri, riyotaani Jesús pithoka-shityaarini paata, ikantanaki rirori: ⁵ “¿Oetaka kaari ipimantee-tantawo iroka kajankaari? Ari aakimi osheki koriki, riitaki apashit-yaaririmi ashironkaenkari-paeni.”† ⁶ Teera roo ikantan-tyaari Judas retakotatyaarira ashironkaenkari-paeni, tema koshintzi rirori. Riitaki kempoyaa-witariri koriki, roo kanteencha ikoshita-piintziri eepichokiini. ⁷ Ikantzi Jesús: “Piñaashi-tyaawo, tema rootaki okashiya-kaawentakinari aririka ikiteetakina paata. ⁸ Riima ashironkaen-karipaeni ashi rowaero ijeekimotemi, rooma naaka okapichoki-tapaaki nojeeki-motaneemi.

Ikamanta-wakaeta rowaeteri Lázaro

⁹ Tema osheki Judá-paeni yoteentsiri ari ijeeki Jesús janta Ashironkaa-pankoniki. Riyaatee-yanakini janta. Tee apatziro raminiri Jesús eejatzi Lázaro, rañaakahaeri Jesús.

* 12:3 kajankaari = nardo; owinawo = apaani libra = 300 gramo † 12:5 osheki koriki = 300 denario. Riitaki ipineetziriri antawae-tatsiri apaani ojarentsi.

10 Roo kanteencha ikamanta-wakahae-yakani reewari Ompera-tajorentsitaawo rowamayiri Lázaro. ¹¹ Riitaki Lázaro kantakaan-takirori kaari raripero-tanta-naari Judá-paeni ikaatzi kemijanta-neeriri Jesús.

Areetaa Jesús Aapatziyaweniki
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹² Okanta okitejeta-manee, osheki atziri jateentsiri Aapatziyaweniki roemoshirenkiro Anonkoryaantsi. Ari ike-maeyakini ikanteetzi: “Areetaapaaka Jesús Aapatziyaweniki.”

¹³ Ichekae-yanakini oshiyawori kompiroshi. Jateeya-nakini itonkiyo-tawakyaari, ikaemaeyini ikantzi:

¡Kaakitaki awinkatharite!

¡Riitaki Tajonka-wentaa-rewo, tema Pinkathari otyaantakiriri!

¡Riitaki Awinkathariperoteeyaari aakapaeni Israel-paeni!†

¹⁴ Ari iñaapaaki Jesús ewonkiri ikyaakoetari, ikyaakotanakari, tema riitaki ikenkitha-takoe-tzitakari paerani Jankinarentsiki, ikanteetaki:§

¹⁵ Kijakowentoni-jato, eero pithaawaeyini,

Pokakira Piwinkatharite,

Ikyaaako-takari ewonkiri ikyaakoetari.

¹⁶ Teera ikematha-witawo riyotaani-paeni Jesús owakira ikemawakiro. Roo kanteencha roenoka-shitan-taawori Jesús rowaneenkawo, aripaete ikenkishireeya-nakani, riiwitaka Jesús rojankina-takoetzi. ¹⁷ Tema osheki ikenkitha-takoyitaneero okaatzi iñaakiri atziri-paeni itsipatakari paerani Jesús rañaakaan-taariri Lázaro. ¹⁸ Rootaki riyataan-tayitanakari atziripaeni itonkiyo-tawakari Jesús, tema ikemakotakiri rañaakaeri kamawita-chari. ¹⁹ Riima Inashitantaniripaeni ikanta-wakahae-yanakani rirori: “Piñaakiro, kimitaka eero otsinampaeri. Paminiri, rootaentsi riyaaata-shiteri maa-woeni.”

Ñaawaetzirori Igrecia-thate ikoyi iñeeri Jesús

²⁰ Eenitatsi wirakocha-paeni itentayitanakari ikaatzi jateentsiri roemoshirenkaeyani. ²¹ Ikanta wirakocha-paeni rontsiroka-paakari Felipe, poñaachari Shima-pankoniki nampitsi jeekatsiri Tepoweniki. Ikantapaakiri: “¡Pinkathari! Nokoyi noñeeri Jesús.” ²² Jatanaki rirori Felipe, ikamantapaakiri Andrés. Apitekiro riyaaatanaki, ikamantakiri Jesús.

²³ Ari ikantzi Jesús: “Monkaata-paaka roenoka-shitanteeyaawori rowaneenkawo Itomi Atziri. ²⁴ Tema apaani okithoki kaari kamaki-tatsini aririka ipankiitero, ashi oyiyo

† 12:13 Kaakitaki awinkatharite = Hosana; Waerontsi § 12:14 ikyaakoetari = asnillo, asna

okaamatsite apaani okithoki. Rooma aririka okamaki-tapaente ipankiitero, aritaki iñahaeteero okithoki-perotee. Omaperotatya.*²⁵ Eenitatsi-rika etakota-wae-tachari rantayi-tziro ikowa-shiwaetari, aritaki ipeyashi-teeyaa. Riima ikaatzi maninteeroni ikowashiwaetari rantayitziri jaka kepatsiki, ikamawenta-naatziiro rañaantee-yaari.²⁶ Eenitatsi-rika kowatsini noshiya-kaanteri nomperatani, roshiya-kotenawo naaka. Jempe-rika nojeekae naaka, aritaki ijeekitee-yaari rirori nomperatani. Eenitatsi-rika nokimita-kaari nomperatani naaka, riitaki Ashitanari kantakae-yaawoni ipinkathee-tantyaariri paata.”

Ikamantakota Jesús rowamahaeteri

²⁷ “¡Antawoete okantzimo-shire-takina nimaeka! ¿Jempema nokanteka? ¿Nokantema: ‘Ashitanari, powatsinaryaako-shire-teena?’ ¡Tema rootaki nopokan-takari, nomonkaateero! ²⁸ Ashitanari, poñaahantero pitajorenka.” Ikemaetatzii ñaawaeta-neentsiri inkiteki, ikanteetzi: “Tema noñaahan-takiro, nimaeka napiitero.” ²⁹ Ikemaki atziri-paeni piyoteen-chari, ikantee-yanakini: “Ookatha-rentsira iroka.” Roo kanteencha ikantzi itsipa-paeni: “Tema apaani ronampiri Tajorentsi ñaanata-kiriri.”†³⁰ Ikantanaki Jesús: “Tee apatziro naaka iñaanatana, tema eeroka-paeni iñaawae-wentaki. ³¹ Rooteentsi iñeeteri rowajankitaan-te jaka kepatsiki, rotsinampae-teeri pinkathari-wentziriri jaawiki-jatzipaeni. ³² Roo kanteencha aririka rowatzika-koetakina jaka kepatsiki, aritaki nokaema-shire-teeri maawoeni.”

³³ Ari rooñaawontzirori Jesús jempe okantyyaa aririka rowamahae-takiri. ³⁴ Ari rakaeya-nakini atziri-paeni, ikantzi: “Iyoteeyironi ikantee-tziri Ikantakaan-teetani: ‘Tema Kañaaniri Jeepatziitoetani.’ ¿Itakama pikantantari eeroka otzimatyee rowatzika-koeteeri Itomi Atziri? ¿Jempema iitattyaka iiteetziri Itomi Atziri?” ³⁵ Ikantzi Jesús: “Eeniro ijeekimo-taneemi ikantee-tziri ‘Koñeetyaatsiri,’ apatziro ijeekanee eepichokiini. Poshiya-kaantero panashi-teemi okoñeetyeera, eero omapokan-tzimi oshiyawori tsireniri. Tema ikaatzi anashitachani otsirenikaakitziro, tee iñeero jempe ikini. ³⁶ Pikemijanteeri iiteetziri ‘Koñeetyaatsiri’ eeniro ijeekimo-yitzimi, poshiya-kotyaari rirori.”

Tee ikemijanteeyini Judá-paeni

Ithonka-nakiro iñaawae-takiro iroka, shitowanaki Jesús. Tee roñaahan-tanaa.

³⁷ Okantawitaka osheki itajonka-wentantaki Jesús inampiki isheninkapaeni, tee ikemijanteeyini. ³⁸ Otsizmatyee

* 12:24 okithoki = triho † 12:29 Waerontsi

omonkaatyaa rojankina-takiri Kamantan-taniri Isaías, kantatsiri:

¡Pinkathari! ¿Litaka kemijanteroni añaaani?

¿Itzimikama roñaaahakiri ishintsinka Tajorentsi?‡

³⁹ Iroka otsipa rojankina-takiri Isaías, rootaki kaari ikemijantan-teeta, ikantaki paerani:

⁴⁰ Riitaki Tajorentsi mawityaaki-takaa-kiriri,

Imajontzi-takaa-yitakiri,

Rootaki eero ikowichaa-tanta,

Eero ikematha-tantawo.

Ari okantyya eero ipiyashi-tantaana naaka,

Nowawijaa-kotan-teeyariri.

⁴¹ Roo iñaaawae-tanta-kawori iroka Isaías, tema iñaaashireta-kitziiro rowaneenkawo Jesús, rootaki ikenkitha-takotan-takariri.

⁴² Okantawitaka okaatzi kanteen-chari, osheki Judá-paeni kemijanta-neeriri Jesús, imatzita-nakawo pinkathari-paeni. Roo kanteencha tee ithawetakotziro ithaawantatyaari Inashitantaniri-paeni, eero romishitowan-tari ikyaa-piintzira jempe ipiyota-piinteeyani. ⁴³ Ari okantzimaetaka. Riitaki ikowa-perotakiri raapatziyaari Inashitantaniri-paeni, riima Tajorentsi, te ikoyiri.

Jesús iyakowenteerini atziri-paeni

⁴⁴ Ari ishintsitanaki icheraanaki Jesús, ikantanaki: “Ikaate kemijanteenani naaka, tee apaniro ikemijantana, tema ikemijantzi-takari otyaantanari. ⁴⁵ Ikaatzi ñahaenani naaka, okimiwi-takawo riimi iñahaerimi otyaanta-kinari. ⁴⁶ Rootaki nopokan-takari naaka, noshiyee-yaari ‘Koñeetyaatsiri,’ nokoñee-tyaakoteeri jaawiki-jatzi. Eero ijeekayitee otsireni-kaakitzi ikaate kemijanteenani. ⁴⁷ Tee roo nopokan-tyaari jaka kepatsiki nowajankitaante, tema nopokatzi nowawijaa-kotante. Roo kanteencha ikaatzi kemawitawori noñaani, tee ikemijantzi, te naaka owajankiteerini. ⁴⁸ Eenitatsi-rika maninta-kinani, kaari kemijanteeroni noñaani, tzimaki owajankiteerini. Kimiwaetaka iroka ñaantsi-paeni okaatzi noñaawae-yitakiri atziritanakitzeemi, rootaki owajankitaantatsini paata, ipiyatha-waante-teetakina. ⁴⁹ Tema tee noñaawae-tashi-waetyaa naaka apaniroini, tema riitaki Ashitanari otyaanta-kinari, riitaki kantakinari okaatzi nokanta-yitakiri eejatzi niyotaan-tayitakiri. ⁵⁰ Niyotziro naaka ikantakaan-tziri Ashitanari, rootaki añaa-kaanta-tsini. Ari okantari, okaatzi nokanta-yitziro naaka, nothotyaa-tziro okaatzi ikanta-kinari Ashitanari.”

‡ 12:38 ishintsinka = rako

13

Ikewiri iitziki Jesús riyotaani-paeni

¹ Tema yotapaaka apaani kitejeri roemoshirenkae-tziro Anonkoryaantsi. Tema riyotaki Jesús monkaata-paaka rookantaneeyaawori kepatsi, rooteentsi riyaaatee itsipata-paeyaari Ashitariri. Antawo retakotakari ikaatzi kemijanta-kiriri, tema ari ikanta-piintatyaa retakotari roojatzi omonkaa-tanta-paakari maawoeni. ² Tekiraata rowaeyaani, ikaaripero-shire-takae-takari Kamaari irika Judas, itomi Simón Nampitsi-weri, ikowaki ipithoka-shityaari Jesús. ³ Tema riyotzi Jesús riitaki Tajorentsi otyaanta-kiriri. Riyotzitaka aritaki riyaaatee itsipata-paeyaari Tajorentsi, tema riitaki Iriri, riitaki shintsi-pero-takaeriri. ⁴ Ikanta rowae-yanira, ari ikatziya-nakari Jesús, raatonkoryaanakawo iithaari, rowathaki-tanakawo apaani maathaantsi. ⁵ Opoñaashita raaki nijaa ijakiro kewaako-mentotsiki. Ikewakiri iitziki riyotaani, roshetan-tanaari iitziki maathaantsi rowathaki-takarira.* ⁶ Roo ikewirimi iitziki Simón Pedro, ikantanakiri: “¡Pinkathari! ¿Eerokama kewinani noetziki naaka?” ⁷ Ikantzi Jesús: “Tee pikematha-tziro nimaeka okaatzi nantziri, roo kanteencha aritaki pikematha-teero paata.” ⁸ Ikantzi Pedro: “¡Tee nokoyimaeta pikewina noetziki.” Ikantzi Jesús: “Eerorika nokewimi piitziki, teera paapatziyana.” ⁹ Ikantzi Simón Pedro: “¡Pinkathari! Eero pikewa-shitana noetziki, tema pikewatyeeena maawoeni nakoki eejatzi noetoki.” ¹⁰ Ikantzi Jesús: “Ikaatzi owakira pakaana-kirori ikaawoshita, apatziro ikoyi ikewaneero iitzi, tema kitetaki maawoeni iwathaki. Tema kitetee-yakimini eeroka-paeni, okantawitaka tee maawoeni pikite-shire-teeyini.” ¹¹ Tema riyotakiri Jesús itzimi pithoka-shityaarini, rootaki ikantan-takari: “Tee maawoeni pikite-shire-teeyini.” ¹² Tema ikaatakiro ikewa-kiniri iitzi riyotaani-paeni, ikithaa-tanaawo iithaari, jeekapae jempe rowaeyani, ikantziri: “¿Pikematha-takiroma eeroka-paeni okaatzi nantakiri?” ¹³ Tema pikanta-piintakina eeroka-paeni ‘Yotaanari, Pinkathari.’ Omaperotatya pikantanari eeroka-paeni, naakataki. ¹⁴ Tema naaka ‘Yotaantaniri,’ naaka ‘Jewari’. Roo kanteencha noshiyakari omperataarewo nokewakiro piitzi, ari pikimityaari eeroka-paeni pikewawakaayiteeya piitziki. ¹⁵ Aritaki noñaaha-kimirori naaka jempe ikantee-tziro, rootaki pimayita-neeri eeroka-paeni. ¹⁶ Teera añee pinkatha-terini omperataarewo rawijiri omperatariri ipinkatheeteri. Teera añee eejatzi otyaantaarewo rawijiri otyaantziriri. Omaperotatya.

* 13:5 Ikewa-kiri iitziki

17 Aririka pikematha-taneero iroka, aririka pantayi-taneero, ari ikimo-shire-wenteetakimi eeroka. 18 Iroka nokantemiri, roo kanteencha, tee maawoeni nokanta-kotemi. Tema niyotziri naaka ikaatzi niyoshii-yiteeri. Ari omonkaa-tyaari Jankinarentsi-perori, ikanteetaki:

Irika akiyota-kinari naaka, riitaki pithoka-shitenani.

19 Nokamantzi-tatziimiro nimaeka, tema aririka omatakyaa, rootaki pikemijanta-pero-tanteenari 'Naakataki'.

20 Eenitatsi-rika aapatziyaarini notyaantani, naaka raapatziyaka. Eenitatsi-rika aapatziyaanari naaka, riitaki raapatziyaka otyaanta-kinari."

Ikamantzi Jesús riitaki pithoka-shityaarini Judas

(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

21 Ari ikaatakiro ikenkitha-takotakiro iroka-paeni, antawo okatsitzimo-shire-tanakiri Jesús. Ikantzi: "Pikaatee-yakini eeroka jaka eenitatsi apaani pithoka-shitenani. Omaperotatya."

22 Ari ramina-wakaanaka riyotaani-paeni, tee riyotzi jempe itzimi ikenkitha-takotziri. 23 Ikanta retako-perotani riyotaani Jesús, tsipata-kariri ijeekakira rowaeyani.

24 Iñaana-chera-tanakiri Simón Pedro, ikantziri: "Pojumpiteri jempe itzimi ikenkithata-kotziri."

25 Ari ishirinka-shita-paakari okaakiini Jesús, ikantziri: "¡Pinkathari! ¿Jempema itzimika pithoka-shitemini?"†

26 Ikantzi Jesús: "Itzimi-rika aawakironi nashetakiri eepichokiini ratanteetari, riitaki."

Rashetaki Jesús eepichokiini ratanteetari, ipakiri Judas Nampitsi-weri, itomi Simón. 27 Ikanta rowawakawo Judas ratanteetari.

Ari ikaaripero-shire-takaa-nakiri Kamaari. Ikantziri Jesús: "¡Judas! Pimatero intsipaete pikenkishire-tzitakari."‡

28 Roo kanteencha tekatsi apaani ikaatzi rowaeyani kematha-terini Jesús iita ikantan-tariri.

29 Roshiya-kaantatzii ikantatziiri: "Piyaate pamanante oemoshirenkantyaari."

Tema riitaki Judas oyiriri koriki. Roshiya-kaantzi itsipa-paeni, ikantatziiri: "Piyaate pamanante apayiteriri ashironkaenkari."

30 Ikanta ithonka-nakiro rowanakawo Judas ratanteetari, jatanaki. Tema tsireni-tanaki.

Owakirari Ikantakaan-teetani

31 Tema jatanaki Judas, ikantzi Jesús: "Monkaata-paaka nimaeka roenoka-shitan-teeyaawori rowaneenkawo Itomi Atziri. Ari iñaahaeteerori eejatzi rowaneenkawo Tajorentsi.

32 Aririka iñaahaeteerori rowaneenkawo

† 13:25 okaakiini = ishipaneeki ‡ 13:27 Kantako-tachari jaka "ikaaripero-shire-takaa-nakiri Kamaari" tee roo kantakaan-teroni rowawakawo Judas owanawontsi, ikaaripero-shire-tanta-nakari, tema riitaki kowashi-takawori ikaaripero-shire-tanta-nakari.

Tajorentsi, iñahaetzi-tyaawori eejatzi rowaneenkawo itomi, riitaki Tajorentsi oñaaahan-teeroni. Nimaekaha roñaaahantero. ³³ Notyomiite, kapichoki-tapaaki nojeeki-mota-neemi. Osheki paminamina-witeena, eero piñahaana. Roo kanteencha aritaki nokantzi-takari asheninkapaeni Judá-paeni, roojatzi napii-tzitemiri nokantemiro eerokapaeni: ‘Eero pimatziro piyaatee jempe nojeekae naaka.’ ³⁴ Iroka owakirari nokanta-kaantani: ‘Otzimatyee petakotawakaayiteeyaa. Nokimita naaka netakoyi-tzimi, ari pikimitaneeyaari eerokapaeni, petakotawakaayiteeyaa.’ ³⁵ Aririka petakotawakahaeya eerokapaeni, ari riyoteemi maawoeni eerokayitaki niyotaani.”

Ikenkitha-takotziro Jesús rookawentantya Pedro
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶ Ikanta Simón Pedro rojampi-tanakiri Jesús: “¡Pinkathari! ¿Jempema piyaateka?” Ikantzi Jesús: “Janta niyaatenta naaka, eero omata poyaatena nimaeka, rooma paata aritaki omatakya poyaatena.” ³⁷ Eekiro ishintsi-tatzii Pedro, ikantzi: “¡Pinkathari! ¿litaka eero omatanta noyaatemi nimaeka? ¡Aritaki noshine-wenta-kimi naaka!” ³⁸ Ikantzi Jesús: “¿Omaper-otatyaama pishine-wentena? Tekirarika iñeeta tyaapa, mawa pikante: ‘Tee niyotziri Jesús.’ Omaperotatya.”

14

Roshiyawo Jesús Awotsi Rareetan-teetari Ashiteeriki

¹ “Eero powashire-waeteeyani. Pawentee-yaari Tajorentsi, pawenta-yina eejatzi naaka. ² Janta ipankoki Ashitanari eenitatsi osheki jempe anampita-paeyaawo. Eeromi otzimi, eero nokantzimi niyaatee nowetsika-paemi jempe pinampiyitapae-yaawo eerokapaeni. ³ Aririka niyaatee, nowetsikayiteemi jempe pijeepae. Opoñaashitya nopiyashi-teemi, naaka-taki aaneemini. Pijeeka-yitapae nojeeka-paera naaka. ⁴ Piyotee-yironi eerokapaeni awotsi riyaaatan-teetari jempe niyaatee naaka.” ⁵ Roo kanteencha ikantanaki Tomás: “Pinkathari, tee niyotee-yini jempe piyaate. ¿Jempema nokantya niyotan-tyaawori awotsi?” ⁶ Ikantzi Jesús: “Naakataki Awotsi, Kyaariperori, Añaamentotsi. Apatziro ipampitha-wooki-teetena naaka, aritaki rareeteetakyaa ijeekira Tajorentsi, Ashiteeri. ⁷ Ari piyopero-teenami naaka, aritaki piyoteerimi Ashitanari. Ro kanteencha piyotzimaetaari nimaeka, tema riitaki paminakirika.”

⁸ Ikantzi Felipe: “Pinkathari, anjatyaa poñaayinari Ashitzimiri. Tema tekatsi itsipa nokoyiri.” ⁹ Ikantziri Jesús: “Felipe, aritaki ojamanitaki notsipa-yitakimi eerokapaeni, ¿tekirama piyotana? Ikaatzi ñaakinari naaka, iñaaakiri

Ashitanari. ¿Itaka pikantantari: ‘poñaayinari Ashiteeri’?¹⁰ ¿Tema pikemijanta-na ari notsipatari Ashitanari, ari itsipatzitana rirori? Okaatzi nokanta-yitziri, teera naaka nintakaa-shityaawoni nokenkitha-takotemiro. Riitaki Ashitanari tsipa-shire-tanari, riitaki antakaa-yitanawori rantawaeri.¹¹ Pikemijantena nokantakimi ari notsipatari Ashitanari, ari itsipatzitana rirori. Okompitzi-motzimi-rika nokanta-kimiri, pikemijantaa-jeetena piñaakina notajonka-wentan-tayitaki.

¹² Ikaate kemijanteenani naaka, ari roshiyeena naaka itajonka-wentan-tayitee. Aritaki imapero-tanakiro itajonka-wentante, awijanakiro okaatzi iñaakoe-takinari naaka, tema rooteentsi niyaatee naaka notsipa-tapae-yaari Ashitanari. Omaperotatya.¹³ Okaate pikowako-yiteenari eerokapaeni pawentahaana, aritaki nomatakimiro. Rootaki ithaamentan-teetyaariri Ashitanari, iñahaetero-rika okaatzi itajonka-wentan-tayitaki Itomi.*¹⁴ Okaate pikowako-yiteenari eerokapaeni pawentahaana, aritaki nomatakimiro.”

Ikashiya-kaeteeri Ishire tajorentsi

¹⁵ “Aririka petakoteena, aritaki pikemijanteero nokanta-yitzimiri.¹⁶ Aritaki nokowako-teeri Ashitanari rotyaanteemi otsipa Ookakowentan-taniri,¹⁷ Ishire tajorentsi-perori iroka, rootaki tsipata-piintee-mini. Riima jaawi-jatzipaeni eero itsipatari rirori, tema tee iñeeri, tee riyotziri. Rooma eerokapaeni piyotee-yirini, ojeekimo-teemi, rootaki tsipa-shire-tee-minini.

¹⁸ Eero poshiyari miritzi rookawentee-tziri, aritaki nopiye notsipa-teeyeemini.¹⁹ Rooteentsi, eero iñaayitaana jaawi-jatzipaeni. Roo kanteencha eerokapaeni aritaki piñaayiteena, ari pikañaaniyitee, tema naaka kañaaniri.²⁰ Aripaete piyoyitee notsipa-shiretari Ashitanari, eejatzi eerokapaeni pitsipa-shiretana, ari nokimitzitari naaka notsipa-shireteemi eerokapaeni.²¹ Ikaate kemijanteenani, roñaahan-tziro kyaari-pero retakotana. Rootaki retakotanteeyaariri Ashitanari, eejatzi naaka netakotee-yaari, aritaki noñaahayitee-yaari.”²² Ikanta Judas (kaari Nampitsi-weri) rojampitanakiri: “Pinkathari, ¿Oetaka poñaahan-teenari naakapaeni, eero poñaaha-yitaari itsipa-paeni?”²³ Rakanaki Jesús: “Ikaatzi etakotanari naaka, ikemijanta-waantetana. Rootaki retakotanteeyaariri Ashitanari. Ari notsipatari Ashitanari notsipa-shire-yitee-yaari irika-paeni.²⁴ Riima kaari etakoteenani, ipiyatha-waante-takina. Tee naaka yotashiwaetyaawoni okaatzi nokanta-yitakimiri, tema Ashitanari otyaanta-kinari riitaki yotakaa-yitaki-nawori.

* 14:13 Waerontsi

25 Nokaman-tatziimiro iroka-paeni eeniro nojeeki-moyitzimi. 26 Rooma Ishire tajorentsi, Ookakaa-wentemini, rotyaantemiri Ashitanari poyaateenani, rootaki yotaapaa-kimironi maawoeni, okenkishiryaaakaemiro okaatzi nokanta-yitakimiri. 27 Kameetha piyeeka-yitee. Roo kanteencha tee nokenkitha-takota-tziro jempe okanta ijeekakaantzi jaawijatzi-paeni. Tema naaka matzirori piyeekan-teeyaari kameetha. Eero powashiretako-waeta-shita, eero pithaawa-shiwaeta. 28 Aritaki pikemayi-takina nokantaki: 'Rooteentsi niyaatee, roo kanteencha aritaki nopiyashi-teemi eeroka-paeni, ari akaatee ajeekayitee.' Ari petako-pero-tenami, eeromi powashire-waetami nookayitaneemira, aritakimi pikimo-shire-wenta-kinami piyotaki niyaatatye Ashitanariki, awija-kinari natzirita-paentzira. 29 Nokaman-tzita-tziimiro nimaeka, aririka omayitakya, pawenteena naaka. 30 Eero nokenkitha-waeta-kaeteemi, tema awotsikitaki Kamaari pinkathari-wentan-tatsiri kepatsiki. Tema tee ipinkathari-wentana naaka. 31 Roo kanteencha otzimatyee nokemijanteeri Ashitanari, rootaki riyotan-tyaari atziri-paeni netakotari naaka Ashitanari, nantziniri okaatzi ikantanari rirori. Pikatziya-yitane. Jame aatee."

15

Roshiyawo Jesús oponkitzitha-perori pankirentsi

1 Eekiro ikantana-kitziiri Jesús riyotaani-paeni: "Naaka kimitawori oponkitzitha-perori pankirentsi. Riima Ashitanari roshiyari pankitziiri. 2 Eerorika okithokitzi otewatha, ichekiro ashitawori. Rooma kithoki-tatsiri, rowameetha-chewa-tziro, rowaankiityaa-kotziro okithokipero-tantyaari. 3 Tema kaankiityaa-koyitakimi nimaeka eerokapaeni, okantakaemi ñaantsi-paeni nokaman-tayitakimiri. 4 Tema tee okithokitzi apaani otewatha pankirentsi chewaryaa-thata-tsiri, otzimatyee oshookan-tyaawo oponkitzitha. Ari okimitari eerorika poejokirokana naaka, eerowa omata pantayi-teero kameethari. 5 Naaka kimitawori oponkitzitha pankirentsi, rooma eerokapaeni pikimitakawo ochewatha-paeni. Tema ikaatzi oejokiro-tanari naaka, ari nokemi-tzita-kariri rirori, kimiwitaka ikithokipero-teemi. Eerorika pitsipa-shirekana naaka, eero pimatziro panterimi. 6 Ikaatzi kaari oejokiro-teenani naaka, ari nooka-wenta-yiteeyaari. Ari ikimiteeyaawo kamachewathata-tsiri pankirentsi, rahaetziro itahaetero. 7 Poejokiro-taneenarika, pikyaaryoo-wenta-neero okaatzi niyotayitakimiri, aritaki imatakimiro Ashitanari okaate pikowako-

teeriri. ⁸ Aririka poshiya-kota-kyaawo kithoki-pero-tatsiri pankirentsi, aritaki riyoteemi eeroka niyotaani. Rootaki ipinkathee-tantyaariri Ashitanari. ⁹ Osheki netakoyitakimi eerokapaeni, noshiyakari Ashitanari retakotana naaka. Pinintaa-hae-yaawo netakoyi-teemira. ¹⁰ Aririka poetziñaari-kotanee-yaawo pikemijanteero nokanta-yitakiri, ari pinintaa-hae-yaawo netakotzimi, nokimitero naaka nokemijantziri Ashitanari nonintaa-waetawo retakotana. ¹¹ Roo nokamantan-tzimirori iroka-paeni pikimo-shiretziitan-tyaari maawoeni eerokapaeni, nokimiteero naaka.

¹² Iroka noñaani nokantzi: Otzimatyee petakotawakaayiteeyaa nokimiteero naaka netakoyi-teemi eerokapaeni. ¹³ Eenitatsi-rika atsipewentariri ikamawenteri itsipaminthari, roñaahan-tatziiro retakoperotanta. ¹⁴ Notsipaminthaperotani eerokapaeni, aririka pantayitaneero okaatzi nokantzimiri. ¹⁵ Ari okaatapaaki nokimitakaantzimi omperataarewo, tema apaani onampitaa-rewo tee riyotziro okaatzi rantziri omperatariri. Eeroka notsipaminthari-paeni nimaeka, tema nokaman-takimiro maawoeni ikamanta-kinari Ashitanari. ¹⁶ Tee eerokapaeni yoshiitenani, tema naaka yoshii-yiteemi eerokapaeni. Naakataki otyaanta-yitakimiri jempe-rika-paeni, poshiya-kotee-yaawo pankirentsi kithoki-pero-tatsiri. Rootaki imatanteemirori Ashitanari oeta-rika pikowako-tenari pawentahaana.* ¹⁷ Iroka noñaani nokantzimiri: Otzimatyee petakotawakaayiteeyaa.”

Ikijaneenta-nakimi jaawijatzipaeni

¹⁸ “Aririka piñaayi-takiro ikija-neenta-yitanakimi jaawijatzipaeni, pikenkishireero ari ikantee-takina naaka ikija-neenta-waetee-takina. ¹⁹ Roojatzimi poshiyaa-koyityaari jaawija-tzipaeni, aritaki retakoyi-takimimi, ikimitawakahaa rirori retakotawakaeyani. Roo kanteencha niyoshii-yiteemi naaka, roojatzi pitsipa-witari jaawijatzipaeni, rootaki ikijaneentan-tzimirori. Okimiwitakawo nimaeka kaarimi eeroka jaawijatzipaeni. ²⁰ Pikenkishiretero nokantzi-takimiri: Teera añee pinkatherini omperataarewo rawijiri omperatariri ipinkatheeteri. Ari ikantee-temiri eerokapaeni ikowaete rompojeetemi, ikimii-takina naaka. Ikaatzi kemijanta-waante-takinari naaka, aritaki ikemijanta-yiteemi eerokapaeni. ²¹ Rootaki ikowaetan-tyaari rowamahaetemi, tema eeroka niyotaani-paeni. Tema okantakaan-tziro tee riyoteeyirini Tajorentsi otyaanta-kinari jaka. ²² Eero rantayi-tziromi kaari kameethatatsi irikapaeni, eero nopokimi niyotaa-yiteeri.

* 15:16 Waerontsi

Roo kanteencha eero omataami nimaeka rookakaa-wentee-yaawo iyaari-peronka. ²³ Ikaatzi kijaneenta-kinari naaka, ikijaneentzi-takari Ashitanari. ²⁴ Eero otzimimi iyaariperonka, eeromi notajonka-wentzi-moyitziri iñaanta-kawori kaari iñaapiinteetzi. Okantawitaka iñaayitakiro, eekiro ikijaneenta-tyaana naaka, ikijaneentzi-takari eejatzi Ashitanari. ²⁵ Roo kanteencha, rootaki omonkaa-tantyaari jankinarentsi, kantatsiri:

Ikijaneenta-shiwae-teetakina.

²⁶ Roo kanteencha aritaki notyaanteemiro Ishire tajorentsi ‘Ookakaawentantaniro’ poñaachari ijeekinta Ashitanari. Rootaki yotashire-takaemini, roojatzi kenkitha-takoteenani kameetha naaka. ²⁷ Tema kameetha pikenkitha-takoyi-teena eerokapaeni, tema pitsipata-piintakina owakira etantana-kawori.”

16

¹ “Roo nokanta-yitan-tzimiro iroka-paeni, eero pipakaantawo pawentaa-shire-tana. ² Tema eero ishineteetzi pikiyaayitee jempe ipiyota-piinteeta. Aritaki rowamahae-takimi, roshiyakaan-tzi rantatziiniri Tajorentsi kameethari. ³ Rootaki rantantawori, tema tee riyotziri Ashitanari, tee niyotzitari eejatzi naaka. ⁴ Roo kanteencha nokaman-tzita-tziimiro iroka, tema aririka omayitakyaa paata, pikenkishiretyaa aritaki nokaman-tzita-kimiro.”

Rantakaan-tziri Ishire tajorentsi

“Teera nokaman-tzitemiro owakirani, tema roojatzi notsipa-yitzimi. ⁵ Roo kanteencha jatakina nimaeka notsipa-tapae-yaari otyaanta-kinari. Tekatsi apaani ojampitenani, ikante: “¿Jempema piyaateeka?” ⁶ Apatziro powashire-teeyani pikemakinaha nokaman-takimi. ⁷ Pikemi nokaman-temiro kyaariperori. Rootaki kameetha-tzimo-tzimi. eerokapaeni niyaatee. Tema eerorika niyaatee, eero opoki iitachari ‘Ookakowentantaniro’ otsipa-shire-teemi. Rooma arika niyaatee, naaka otyaanta-paeroni. ⁸ Aririka opokapaaki Ishire tajorentsi, rootaki ooñaawonta-paakiniriri ikenkishire-waetari jaawi-jatzi, tema ikinashi-waetaka ikenkishire-takotziro jempe okantakota kaari-perori, jempe okantakota kameetha-shire-taantsi, jempe okantakota iyakowentaantsi. ⁹ Ari riyotakaa-yiteeri kaari-perori iroka eerorika ikemijanteetana naaka. ¹⁰ Ari riyotakaa-yiteeri rootaki kameetha-shire-tatsiri, nowameetha-shire-tantzi naaka, tema aririka niyaatee ijeekira Ashitanari eero iñaahaetana. ¹¹ Ari riyotakaa-yiteeri jempe okantakota

iyakowentaantsi, tema aritaki riyakowentakiri Ashitanari pinkathari-wentziriri jaawi-jatzi.

¹² Eenitatsi osheki nokantemiri, roo kanteencha aritaki awijanakimi okaatzi nokanta-yitakimiri, eero pikematha-tziro nimaeka. ¹³ Aririka opokaki Ishire tajorentsi, rootaki yotakaa-paaki-mironi maawoeni kyaariperori. Eero iñaawae-tashitawo ikowayi-tziriri rirori, tema ikamantan-teero okaatzi ikantziriri Ashitariri. Riyotakaa-yimiro okaate awijatsini paata. ¹⁴ Riitaki kemaenani noñaawaetero, rowawijayi-teemiro eerokapaeni, ari riyoteero nowaneenkawo. ¹⁵ Tema okaatzi riyotanitziri Ashitanari, roojatzi niyotanitziri naaka. Rootaki nokantantari: 'Riitaki kemaenani noñaawaetero, rowawijayi-teemiro eerokapaeni.'

Powashire-tarika, aritaki pikimo-shire-yitee

¹⁶ "Kapichoki-tapaaki eero piñaayi-taana, roo kanteencha aririka ojamani-witakyaa eepichokiini aritaki piñeena. Tema niyaatatzi naaka ijeekira Ashitanari." ¹⁷ Ari rojampita-wakaanaka riyotaani, ikantzi: "¿Oetaka ikantako-tziriri? Ikantayi-takae kapichoki-tapaaki eero añaayiteeri, roo kanteencha aririka ojamani-witakyaa eepichokiini aritaki añaahaeri, tema riyaatatzi ijeekira Ashitariri. ¹⁸ ¿Oetaka ikantako-tziriri 'kapichoki-tapaaki?' Tee akematha-tziriri oeta ikantako-tziriri." ¹⁹ Tema yotaki Jesús ikowaeya-tziini rojampiteri riyotaani-paeni, ikantanakiri: "Nokantee-yakimini: 'Kapichoki-tapaaki, eero piñaayi-taana, roo ojamani-witakyaa eepichokiini aritaki piñeena.' ¿Rootakima pojampita-wakaa-wentari? ²⁰ Pikemi nokantemi. Oshekira piraawae-teeyaa, powashiretako-waeteeyaa eeroka-paeni. Riima jaawi-jatzi-paeni osheki ikitzimo-shire-waeteeyini. Omawitakyaa powashiretako-waeteeyaani eeroka-paeni, aritaki piñeero paata pikimo-shire-yitee. Omaperotatya. ²¹ Aririka otzimaa-nitzimate apaani tsinani, okemaatsi-waeta. Roo kanteencha aririka itzimaki eenchaanikite, opeyako-tanakiro okemaatsi-waetaka, osheki okimo-shire-wentero eenchaanikite. ²² Ari pikantakari eerokapaeni nimaeka, osheki powashire-waetaka. Roo kanteencha aririka nopiyashi-teemi, osheki pikimo-shire-tanee, tekatsi owashireta-kahae-mini. ²³ Paata aririka omonkaa-teeyaa nokantakiri tekatsi pojampi-teenari naaka. Tema riitaki Ashitanari payitee-mironi oeta-rika pikowako-teeriri, tema pawentahaana naaka.* ²⁴ Pamana-piintziriri Ashitanari pikowako-tziriri oeyita-rika, pikowako-tashi-waetakari. Rooma nimaeka aririka pikowako-teeri, pawentahae-na

* 16:23 Waerontsi

naaka. Aritaki pikantyya pikowakota-piinteeri, aritaki imatakimiro, rootaki pikimo-shire-tziitan-teeyaari.”

Notsinampaakiro naaka jaawi-jato

²⁵ “Noshiya-kaawenta-tziimiro okaatzi nokenkitha-takaemiri. Roo kanteencha rooteensi omonkaateyya eero noshiya-kaawenteemiro, tema koñaatziro nokenkithatakoteemiri Ashiteeri. ²⁶ Paata eeroka-paeni kowakoteerini Ashitanari oeyita-rika, tema naaka pawentaa-yitaa. Teera naaka kowakowenteemini eeroka-paeni. ²⁷ Tema retakoyiteemi Tajorentsi. Rootaki retakotanteemiri, tema petakoyitaana naaka, pikemijantakina nopoñaawo naaka ijeekiraTajorentsi. ²⁸ Nopoñaaka ijeekira Ashiteeri nopokan-takari jaka kepatsiki. Nimaeka nooka-neero kepatsi niyaatee ijeekira Ashiteeri.”

²⁹ Ikanteeyini riyotaani: “Nimaeka koñaanaki pikenkitha-takotziri, tee poshiyaka-wenta-waetziro. ³⁰ Noñaakimi nimaeka piyotziro maawoeni, tee okowaperotyaa iita ojampitemini, tema piyotziro ikenkishire-teetari. Rootaki nokemijantantari omaperotatya pipoñaaka ijeekira Tajorentsi.” ³¹ Ikantzi Jesús: “¿Kemijanta-yiteemima nimaeka? ³² Rooteensi nimaeka pishiya-yitanaki apani-paeni, pikinayite jempe-rikapaeni, ari pookawenta-nakina apaniroeni. Roo kanteencha teemaeta nojeeki apaniroeni, tema itsipatakina Ashitanari. ³³ Nokaman-tatziimiro iroka-paeni piñaant-yaawori kameetha pijeeki pitsipa-tena naaka. Jaka jaawiki, osheki pikemaatsi-waetyaari eerokapaeni. Roo kanteencha, pishintsi-shireyite. Tema notsinampaakiro naaka jaawi-jato-paeni.”

17

Ramanakotari Jesús Riyotaani-paeni

¹ Ikaatakiro Jesús ikenkitha-waeta-kaeri riyotaani-paeni, aminanaki inkiteki, ikantanaki: “Ashitanari, monkaata-paaka poñaahan-teeyariri atziri-paeni rowaneenkawo pitomi, roñaahan-teero rirori pitomi powaneenkawo eeroka. ² Eerokataki owakiriri ipinkathari-wentantakariri maawoeni atziri-paeni, rootaki rañaayitan-teeyaari ikaatzi pashita-kaakariri. ³ Aririka riyoteemi apatziro eerokaPitajorentsi-perotzi, aririka riyoteeri potyaantakiri Jeepatzi-toetani Jesús, aritaki rañaayitee. ⁴ Nomatakiro noñaahan-takiro powaneenkawo jaka kepatsiki, nohotyaakiro pikanta-kinari nantero. ⁵ Ashitanari, nokoyi notsipatee-mi nimaeka, aritaki akaate añaayiteero owaneenkawo, akimita paerani tekiraa-ta owetsikiro kepatsi.

6 Tema piyoshiiteeri jaawi-jatzi ikaatzi pashita-kakinari naaka, niyotaa-yiteeri jempe piita eeroka. Eeroka ashitzi-takariri paerani, riitaki pashita-kahaanari naaka. Nomatakiri nokemijanta-kahaeri piñaani. 7 Rootaki riyotantari nimaeka, okaatzi niyota-nitziri naaka, eerokataki yotakaa-yitanawori. 8 Tema niyotaa-yiteeri okaatzi piyotakaanari, ikemijanta-yitanee riroripaeni. Ikenkishiretanaa omaperota nopoñaakawo pijeekira eeroka, ikemijanta-yitanee eerokataki otyaanta-kinari. 9 Rootaki nokowa-kowentan-tariri naaka irikapaeni. Kaari nokowa-kowentziri nampita-shiwaetawori kepatsiki, apatziro nokowa-kowentziri ikaatzi pashita-kaakinari, tema eerokataki ashiyitariri. 10 Tema ikaatzi nashitari naaka riijatzi pashitari eeroka. Ikaatzi pashitari eeroka riijatzi nashitari naaka. Riiyitaki oñaahan-tayiteerori nowaneenkawo. 11 Ero nojeekanee jaka jaawiki, niyaatee notsipata-paemi eeroka, rooma irikapaeni ari ijeekana-ki rirori. Ashitanari Tajorentsi, paminakowentenari, pimatantyaari pishintsinka pipakinari naaka paerani, rootaki rapataawakanteeyaari, akimitawakaa aaka.* 12 Tema eeniro notsipa-yitari jaka jaawiki, naminakowentantari pishintsinka ipakinari. Tekatsi peyashi-waeta-chani. Apatziro ikantakae-yaawo iiteetziri 'Otomi peyashi-waetaantsi,' riitaki monkaata-kaeyaawoni ikenkithateetaki Jankina-rentsi-peroriki. 13 Roo kanteencha nimaeka niyaatee pijeekinta eeroka. Rootaki noñaawaetantawori iroka eenirowa nojeeki jaka jaawiki, rootaki roshiyanteenari ikimo-shireteeyini kameetha irikapaeni. 14 Niyotaa-yiteeri piñaani, rootaki ikijaneentee-tanta-nakariri, tema tee roshiya-naari jaawiki-jatzi-paeni. Nokimita naaka tee nojaawiki-jatzite. 15 Tee nokowako-tzimi paayiteeri ijeekira jaka jaawiki, apatziro paminakowentee-ri ikaariperotakaetziri-kari. 16 Nokimita naaka, tee naaka jaawiki-jatzi, eejatzi irikapaeni tee roshiya-neeyaari jaawiki-jatzipaeni. 17 Pikantakaeyaawo eeroka pashiperotanteeyaari kametha. Tema kyaariperori piñaanitari eeroka. 18 Pikimitakina naaka potyaantakina nojeeki-moyiteri jaawiki-jatzipaeni, ari nokimitzi-tyaari naaka notyaanta-yiteri ijeekimo-yiteri isheninkapaeni. 19 Okowa-perotatyaa nimaeka natsipe-wentee-yaari irikapaeni pashita-kakinari naaka. Ari okantyya pashitan-teeyaari eeroka irika-paeni. 20 Tee apatziro nokowa-kowentero irikapaeni, tema nokowa-kowentzitari ikaate kemijanteenani aririka ikenkithata-kaayiteeri irikapaeni. 21 Namanakowentziri

* 17:11 Waerontsi

maawoeni irikapaeni rapaatawakanteeyaari, apaani ikantaneeyaa rapataa-neemi eeroka. Ashitanari, akimita aaka apatawakae-yaani, ari ikimi-yitee-yaari rirori rapata-wakaa-peroteeyaa, rootaki ikemijantan-teeyaari jaawiki-jatzi-paeni eerokataki otyaanta-kinari. ²² Iroka nowaneenkawo, okaatzi poñaaha-yitakinari eeroka, roojatzi nomateeri naaka noñaaha-yiteeriri riroripaeni. Ari rapaata-wakaa-perotyaari, akimi-tawakaa aaka. ²³ Tema pitsipashiretana eeroka, ari nokimi-teeyaari naaka notsipashiretee-yaari riroripaeni, rootaki rapaata-wakaanta-perotyaari. Roojatzi ikenkishiryaan-tyaari jaawiki-jatzipaeni eerokataki otyaantakinari, antawo petakoyitakari pikimitakina naaka antawo petakotakina. ²⁴ Ashitanari, eerokataki ashitakaa-kinariri irikapaeni, nokoyi itsipayiteena jempe nojeekapae naaka, ari iñaayiteerori nowaneenkawo. Eerokataki owaneenkata-kaakinari, tema petakotzitakina eeroka tekira owetsikyaata kepatsi. ²⁵ Ashitanari tampatzika-shireri, tee riyotee-yimini jaawiki-jatzi-paeni. Roo kanteencha niyotzimi naaka, eejatzi ikimitaka irikapaeni riyotzi eerokataki otyaanta-kinari. ²⁶ Niyotaa-yiteeri jempe piita eeroka, eekiro niyaata-kaatyero niyoteeri, notsipa-shiretee-yaari, netakoyitee-yaari pikimitana naaka petakotana.”

18

Rahaetakiri Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

¹ Ari ithonka-nakiro Jesús ramanaka, shitowanaki itsipata-naari riyotaani riyaaatero intatsikirona Cheenkariniki. Ari ijeekapaaki Jesús eejatzi riyotaani-paeni janta pankirentsi-mashiki. ² Iñiuro janta rirori Judas pithoka-shitan-taniri, tema ari ijeekaa-piintziri Jesús maawoeni riyotaani janta. ³ Ari rareeta-paaka Judas itsipata-paakari owayiri-paeni eejatzi aminakowentan-taniri, riitaki rotyaantakiri reewarite Ompera-tajorentsitaarewo, eejatzi rashi Inashitantaniripaeni. Ramayitaki ipaja-mento, ramaki eejatzi rootamento. ⁴ Roo kanteencha Jesús riyotzitaka okaate awiji-moterini, ishitowa-shita-nakiri, rojampita-wakiri: “¿Litaka paminaminatziri?” ⁵ Ikanteeyini irikapaeni: “Naminaminata-tziiri Jesús Kashiyakaaweni-jatzi.” Ari ikantzi Jesús: “Naakataki.” Arira itsipatakari Judas pithokashitakariri ikaatzi pokashita-kiriri Jesús. ⁶ Ikantawakiri Jesús: “Naakataki” ipiyaa-neentapaanaata itaapiiki, tyeyanakini. ⁷ Rapiita-nakiro Jesús, ikantziri: “¿Litaka

paminaminatziri?” Ari ikanteeyini rirori: “Naminaminata-tziiri Jesús Kashiyakaaweni-jatzi.”⁸ Ari rapiita-nakiri Jesús, ikantziri: “Tema nokantakimi naakataki. Naakarika pamina-minatzi, potyaanteeri notsipa-yitakari, riyaaYTEETA.”⁹ Ari omonkaatari ikantzi-takari Jesús: “Ashitanari, ikaatzi pashita-kaakinari, eero ipeyahaan-tawaeta apaani.”¹⁰ Ikanta Simón Pedro, otzimi-motziri rirori rojataa-mento, inojokyaa-nakiro, itotzitakiri ikempita-pero-nampiki iitachari Malco, romperatani Jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo.¹¹ Ikantziri Jesús irika Pedro: “Powaero pojataa-mento. Riitaki Ashitanari shineta-kinari nokemaatsi-waetyaa, ¿eeroma omata nomonkaateniri?”*

Rahaeta-nakiri Jesús janta Jewatziririki ompera-tajorentsitaa-rewo

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

¹² Ikanta owayiri-paeni itsipatakari reewarite, eejatzi aminako-wentan-taniri rotyaantani Judá-paeni, roteeya-nakiri Jesús, roojota-nakiri.¹³ Ari retapaentawo ikinakaanakiri ipankoki Anás. Tema riiwitaka rikonkiri Caifás jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo.¹⁴ Irika Caifás riitaki kantakiri paerani Judá-paeni: “Rootaki kameethata-tsini ikamawenta-yitee apaani atziri.”

Ikyaaiki Pedro iyaankii-teriteki Anás

(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

¹⁵ Ikanta Simón Pedro eejatzi itsipa yotaarewo, royaata-kowenta-nakiri Jesús. Irika itsipa yotaarewo, riyopiintziri Jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo, rootaki ikyaaanta-paakari royaata-kowentakirira Jesús.¹⁶ Ari ikatziyapaaka Pedro jakakiroki ashitakowontsi. Tema irika itsipa yotaarewo riyopiintziri Jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo, ikenkitha-waeta-kaakiro aminakowentzirori ashitakowontsi, omonkyaakiri eejatzi Pedro.¹⁷ Okanta aminakowentzirori ashitakowontsi, ojampitakiri Pedro: “¿Tema eeroka riyotaani Atziri?” Rakanaki Pedro, ikantzi: “Tee naaka.”¹⁸ Tema okatsinkaetyaatzii janta, ari ronhoeyapaakini paamari irika-paeni omperataarewo itsipayitakari aminako-wentan-taniri. Ari ikatziyaka rakitsiteeyani. Ari ikaatzitari eejatzi Pedro, rakitsiteeyani paamariki.

Anás rojampitziri Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

* 18:11 nomonkaateniri = nomiritero kepishaari

¹⁹ Ikanta reewarite Ompera-tajorentsitaarewo retanakari Jesús rojampita-kowentziri riyotaani-paeni, oeta riyotaan-tayitziri. ²⁰ Ikantzi Jesús: “Nokenkithatakaa-piintakiri maawoeni atziri. Niyotaanta-piintaki ipiyota-piinteetaha eejatzi janta tajorentsi-pankoki, jempe ipiyota-piinteeyani maawoeni Judá-paeni. Tee nomanakae-yaawo okaatzi nokenkitha-yitziri. ²¹ ¿Oetaka pojampitan-tanari naaka? Pojampiteri ikaatzi kemakinari. Riitaki yotzirori nokanta-yitakiriri.” ²² Ikanta ikaatakiro Jesús ikenkitha-waetaki, apaani aminakowentan-taniri ipajawoota-nakiri, ikantziri: “¿Arima pikanteri pakiri Jewatziriri ompera-tajorentsitaarewo?” ²³ Ikantzi Jesús: “Eenitatsi-rika kaari-perori noñaawaetakiri, pikantenawo jempe otzimi. Rooma kameetha-rika okaatzi noñaawaetakiri. ¿Iitaka pipajawootan-tanari?” ²⁴ Ikanta Anás tee roojoryaa-kotakantziri Jesús, rotyaantakiri ijeekira Caifás jewatziriri ompera-tajorentsitaarewo.

Ikantzi Pedro: Tee niyotziri Jesús

(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

²⁵ Roojatzi ikatziyaka Pedro rakitsi-ta paamariki. Ari rojampitee-takiri, ikantee-tziri: “¿Tema eeroka riyotaani irika Atziri?” Romanakotanaka Pedro, ikantzi: “Tee naaka.” ²⁶ Okanta ojamaniityaaki rojampiteeri eejatzi romperatani Jewatziriri ompera-tajorentsitaarewo, riitaki isheninkathori itotzitakiri inkaahanki Pedro ikempita, ikantziri: “¿Tema eeroka noñaaki itsipatzimi janta pankirentsi-mashiki?” ²⁷ Rapiita-nakiro Pedro romanakotanaka, roojatzi iñaantanaka tyaapa.

Rahaeta-nakiri Jesús ijeeki Pilato

(Mt. 27.1-2,11-31; Mr. 15.1-20; Lc. 23.1-5,13-25)

²⁸ Tema kitejetzi-mataki, romishitowae-taneeri Jesús ipankoki Caifás, rahaeta-nakiri ijeekira Pilato reewarite wirakocha-paeni. Tee ikyeeya-paakini Judá-paeni ipankoki Pilato, tema aririka ikyaa-wankoteri ipiyathatakawo Ikantakaan-teetani iwinkakaanteetani, eero omata roemoshirenkero kitejeri Anonkoryaantsi. ²⁹ Rootaki ishitowan-tapaakari jakakiroki Pilato, ikenkitha-waeta-kaeri, ikantziri: “¿Oetakama rantakiri irika atziri?” ³⁰ Ikanteeyini: “Eeromi ikaariperotzimi irika, eero namirimi jaka.” ³¹ Ikantzi Pilato: “Paaneeri eeroka-paeni, piyotziro ikantakaan-teetzimiri jempe pikanteri powajankiteeri.” Ikantee-yanakini Judá-paeni: “Tema tee pishine-tana nowamayiri nosheninka-paeni.” ³² Ari omonkaatakari ikantzi-takari Jesús jempe okantyyaa rowamahaeteri.

33 Ikanta ikyaa-panaatzi Pilato inthomoeki ipankoki, ikaemapaakiri Jesús, rojampitakiri: “¿Eerokama Iwinkatharite Judá-paeni?” 34 Ikantzi Jesús: “¿Piyota-shitawoma pojampitanari? Kimitaka eenitatsi kantakimiri jempe noeta naaka.” 35 Ikantzi Pilato: “¿Naakama isheninka Judá-paeni? Tema riitaki pisheninka-paeni amakimiri itsipatakari reewarite Ompera-tajorentsitaarewo. ¿Iitakama pantakiri?” 36 Ikantzi Jesús: “Tee nopinkathari-wentantzi naaka jaka jaawiki. Ari okantyaami, aritaki piñaakimi osheki nowayirite ikijako-wentena, eero raakaan-tana Judá-paeni. Roo kanteencha tee nopinkathari-wentantzi naka jaka.” 37 Rapiitakiri Pilato rojampitziri: “¿Arima, eerokatakima Pinkathari?” Ikantzi Jesús: “Eerokataki kanteen-tsiri. Rootaki notziman-takari, rootaki nopokantakari jaka kepatsiki nokenkithata-koteero kyaaripero. Tema ikaatzi oejokiro-tawori kyaaripero, ikemijanta-waantetana.” 38 Ikantzi Pilato: “Roojatzi-tapiinta, kyaariperori.” Ikantanakiri, shitowanaki ipiyotee-yakanira Judá-paeni, ikantapaeri: “Tee noñero rantani irika atziri.

39 Poemoshirenka-piintziro Anonkoryaantsi, pameteeyawoni nomishitowae apaani raakaan-teetziri. ¿Nomishitowakaanteerima iiteetziri ‘Piwinkatharite?’” 40 Ari ikaemae-yanakini maawoeni, ikanteeyinira: “¡Eero pomishitoyiri irika! ¡Riitaki pomishitowae Barrabás!” Tema irika Barrabás, koshintzi irika.

19

1 Ikanta Pilato ipajata-kaanta-nakiri Jesús. 2 Riima rowayirite-paeni wirakocha rimpitadaki kitochee roshiya-kaantakiro amanthee-rentsi, rootaki ramantheetan-takariri Jesús. Opoñaashita ikithaatan-takari kityonka-mawota-tsiri kithaarentsi.* 3 Ipiyowenta-paakari, ishironta-wenta-waetari ikantee-yirini: “¡Irika Iwinkatharite Judá-paeni!” Ipajawoo-tanakiri. 4 Ari rapiitakiro ishitowapae Pilato, ikantapaeri Judá-paeni: “Paminiri, irika nomishitowakiri, tee noñero rantani irika.” 5 Ari ishitowa-kaapaakiri Jesús ramantheeta-kaetakari kitoche, ikithaatee-takiri kityonka-mawota-tsiri kithaarentsi. Ikantzi Pilato: “¡Irika atziri!” 6 Ikanta iñaawakiri reewarite Ompera-tajorentsitaarewo eejatzi aminako-wentzirori tajorentsi-panko, ikaemae-yanakini, ikantzi: “¡Pikenta-kota-kaanteri! ¡Pikenta-kota-kaanteri!” Ikantzi Pilato: “Irika, paanakiri eerokapaeni pikenta-koteri, tema naaka tee noñero rantani irika. 7 Ikanteeyini Judá-paeni: “Eenitatsi ikantakaan-teetakiri paerani ikanteetzi, otzimatyee rowamahaeteri irika, tema

* 19:2 Amanthee-rentsi, Kityonka-mawota-tsiri

roshiya-kaanta-shiwaetaka Itomi Tajorentsi.’ ” ⁸ Ikemawaki, Pilato okaatzi ikanteyakirini, antawo ithaawanaki. ⁹ Eejatzi ikyaanee iwinkathari-pankoteki, ikaemakaan-takiri Jesús, rojampitakiri, ikantziri: “¿Jempema pipoñaa-perotaka eeroka?” Roo kanteencha Jesús tee raki. ¹⁰ Ikantzi Pilato: “¿Eeroma pakana? ¿Tema piyotzi naaka pinkathari-perori, aritaki omatakya nokenta-kota-kaantemi, ari omatakya eejatzi nomishitowa-kaanteemi?” ¹¹ Akanaki Jesús, ikantzi: “Eero ikowakae-miromi Jenoki-jatzi, eero pipinkathari-pero-wentanami. Rootaki imaperotan-takari ikaariperotaki irika amakinari jaka, tema awijanakiro okaatzi pikaariperotzi eeroka.”

¹² Aripaete ikowa-kowataa-witanaka Pilato romishitowa-kaanteerimi Jesús, roo kanteencha eekiro ikaemae-yatziini Judá-paeni ikanteeyini: “¡Aririka pipakahaeri irika, teera paapatziyari pinkathari-perori César! ¡Tema ikaatzi kimitakaan-tawaeta-chari pinkathari, ikijaneentatziiri César!” ¹³ Ikanta ikemaki Pilato, ramakaan-teeri Jesús jakakiroki, roejeekae-takiri raminakoeta-piintziri iyakowentaarewo, iiteetziro “Mapipanka,” iñaaniki Heber-paeni iiteetziro “Gabata.” ¹⁴ Rootaki kitejeri rowetsikawentee-tantawori Anonkoryaantsi roemoshirenkaetero, tema tampatzikataki ooryaa. Ikantziri Pilato irikaete Judá-paeni: “¡Irika Piwinkatharite!” ¹⁵ Roo kanteencha kaemaeyanagini Judá-paeni, ikantzi: “¡Powamayiri! ¡Powamayiri! ¡Pikentakota-kaanteri!” Ari ikantzi Pilato: “¿katachama nokentakota-kaanteri piwinkatharite?” Ikantzi reewari Omperatajorentsitaarewo: “¡Apatziro César nowinkathari-tetari, tekatsi itsipa!” ¹⁶ Ikanta Pilato, roepiyeeri Jesús raaneeri Judá-paeni ikenta-koteri. Ari raaneeri.

Ikentakoe-takiri Jesús roojatzi ikamantakari

(Mt. 27.32-50; Mr. 15.21-37; Lc. 23.26-49)

¹⁷ Riitaki natana-kirori Jesús incha-kota ikenta-kotantyaari, jataki iiteetziro “Atzirii-toni,” roojatzi iiteetziiri iñaaniki Heber-paeni “Gólhota.” ¹⁸ Ari ikentakoe-takiri Jesús janta, itsipatee-takiri apite itsipa atziri, apaani rowatzika-koetaki rakoperoki, itsipa rowatzika-koetakiri rampateki. ¹⁹ Ari ipatakakaantaki Pilato ikentakoe-takirira Jesús apaani jankina-rentsi, kantatsiri: “JESÚS KASHIYAKAA-WENI-JATZI, IWINKATHARITE JUDÁ-PAENI.” ²⁰ Osheki Judá-paeni ñaanata-kirori iroka jankina-rentsi, tema tee inteena-perotzi nampitsi jempe ikentakoe-takiri Jesús. Tema rojankinee-takiro iroka iñaaniki Heber-paeni, iñaaniki grieho, eejatzi iñaaniki wirakocha. ²¹ Rootaki ipokantakari reewari Ompera-tajorentsitaarewo ikantakiri Pilato:

“Eero pojankinatziro: ‘Iwinkatharite Judá-paeni.’ Tema okantatyeeemi: ‘Oshiyakaan-tawaeta-chari iwinkatharite Judá-paeni.’” ²² Ari ikantzi Pilato: “Okaatzi nojankinatakiri, ashi owatyaawo ojankinatakaha.”

²³ Ikanta imatakiro rowayirite-paeni wirakocha ikentakotakiri Jesús, rayitanakiri ipewiryaaakoho, itzijaakiro okaatzi 4 ojapeki, ipawakae-yitakawo apaani-paeni. Opoñaashita rayitakiri iithaari, tee owawi-kotatyaa roori, apaani okanta rontyee-tziro roojatzi opatzi-kaakiki.

²⁴ Ikanta-wakahaeyani owayiri-paeni: “Eero atzijaa-waetziro iithaari, apatziro añaaaryaawentyaawo, ari añeero iita ayironi.” Ari omonkaatari Jankina-rentsi-perori, kantatsiri: Ipawakae-takawo nomaatha.

Iñaaryaawentee-takawo noethaari.

Rootaki ranteeya-kirini owayiri-paeni. ²⁵ Tema ari ojeek-itakari riniro Jesús jempe ikentakoe-takiri otsipatakawo irento, María iina Cleofas, eejatzi María Pankothanthaari-jato. ²⁶ Ikanta iñaakiro riniro Jesús okatziyaka janta otsipatakari riyotaani retakoperotari, ikantziro: “Tsinani, ri-itaki pitomin-teeyaari irika.”

²⁷ Ikantanakiri riyotaani: “Rootaki piniron-teeyaari iroka.” Ari etanakawo María ojeeka-wankotziri irika riyotaani.

²⁸ Tema riyotaki Jesús imonkaatakiro okaatzi ikantakiriri Tajorentsi, ikantanaki: “¡Nomiriwé!” Ari omonkaatari ikenkithata-koeta-kiriri Jankina-rentsi-peroriki.

²⁹ Ari owa-kotakari kepishaari janta chomoki. Rahaetaki incha-tewa, ankowiiteetaki atsimiyaateroni kepishaari, rowaanka-koeta-kiniri ipaanteki Jesús.† ³⁰ Ratsimiya-witawakawo Jesús kepishaari, ikantanaki: “Matakaha maawoeni iroka.” Ari ithatanaka, jatashiretanaki.

Rojataa-merekitee-takiri Jesús

³¹ Tema rootaki kitejeri rowetsika-shiteetantawori kitejeri imakoryaan-teetari. Tee ikowaeyini reewari Judá-paeni ikatziya-kote ikentakoe-tziri kitejeri imakoryaan-teetari, tema iroka kitejeri rootaki ipinkatha-perotziri riroripaeni. Rootaki ikantan-takariri Pilato ikahaa-porita-kanterikenta-kotaarewo ikamantyaari intsipaete, rowatzikaryaa-kotee-riita. ³² Ikanta riyatee-yanakini owayiri-paeni, ikahaa-porita-paakiri apaani itsipatakari Jesús ikentakoe-tziri, imatanakiri itsipa. ³³ Ari ikoyi imaterimi Jesús, Iñaatziiri kamaki. Rootaki kaari ikahaa-poritan-teetari rirori. ³⁴ Roo kanteencha apaani owayiri rojataa-merekitan-takari rowathaa-mento irika Jesús, ari oshitowa-nakiri

† 19:29 incha-tewa = isopo

riraa otsipatapanaka nijaa. ³⁵ Irika kenkithatzirori iroka, riitaki ñaaperota-kirori. Omaperotatya ikamantzimiri rootaki pikemijantan-tyaari eerokapaeni. ³⁶ Rootaki omatantayitakari iroka-paeni omonkaatan-tyaari Jankina-rentsi-perori, ikanteetaki:

Eero ikahaawaetee-tziniri apaani itonki rirori.

³⁷ Ikantzi-teetaka eejatzi Jankina-rentsi-perori:
Ari raminakoe-takiri rojataa-merikiteeteri.

Ikiteetakiri Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸ Ikanta José, Tonkoeroetoni-jatzi, ikowa-koteeri Pilato, ikantziri: “Pishinetenari naaneeri Jesús.” Irika José rijatzi kemijanta-kiriri Jesús, romanakashitawo ikemijantzi tema ithaawan-tatyaari Judá-paeni. Ari ishineta-kiniri Pilato. Jataki José, raaneeri. ³⁹ Ari ipokapaakiri eejatzi Nicodemo jatashita-kiriri paerani Jesús tsireniriki, ramakotapaaki kepishaari rowaetee-tziro kajankaari, osheki otenanka iroka.† ⁴⁰ Ikanta irika José eejatzi Nicodemo raaneero iwatha Jesús, iponatan-takari manthatsi ijeetantakari kajankaari. Tema rootaki rametee-yarini Judá-paeni ikitatapiintziri kaminkari-paeni. ⁴¹ Tema janta ikentakoe-takirira Jesús, ari otzimiri pankirentsi-mashi, ari otzimiri owakirari omo jempe ikiteeteri kaminkari, tekira ikitatan-tyaawo kamatsiri. ⁴² Ari rowaeta-kiriri Jesús, tema okaakiini ojeeki iroka omo. Rooteentsi areetyaa kitejeri imakoryaanta-piintee-yarini Judá-paeni.

20

Rañaaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

¹ Okanta awijanaki kitejeri imakoryaan-teetari, ananinkanaki María Pankothanthaari-jato iyaate omooki jempe rowakoe-takiri Jesús. Oñaapaa-tziro oteenkanaki mapi rashitan-tawitee-takawori omoo. ² Piyanaka oñeeri Simón Pedro eejatzi itsipa yotaarewo retako-perotani Jesús, oshiya-perota-nakityaa, okantapaakiri: “¡Rahaetakiri Awinkatharite, tee iyotzi jempe-rika rowaeteeri!” ³ Ikanta Simón Pedro eejatzi itsipa yotaarewo, jateeya-nakini kitataa-rewoki. ⁴ Ishiya-pero-witana-kityaa riyateeyanakini. Roo kanteencha ishiya-perota-nakityaa itsipa yotaarewo, riitaki etapaakawo rareetaka kitataarewoki. ⁵ Inetapi-witapaaki omooki, iñaapaa-tziro omaryaa-naka

† **19:39** Iroka kajankaari, rowaetee-takirori kepishaari, owaa inchashi iiteetziri áloe. Osheki otenatzi okaatzi 100 libra, ikantee-tziri nimaeka 30 kilo.

iponawitee-tanta-kariri, roo kanteencha tee ikyaapaaki inthomoeki. ⁶ Roojatzi rareetan-tapaakari rirori Simón Pedro, ikyaapaaki inthomoeki, iñaapaa-kitziro rirori omayaanaka iponawitee-tanta-kariri. ⁷ Iñitapaakawo eejatzi maathantsi rankowitan-tawitee-takariri iitoki, otsipa rowaeta-neero tee otsipatyaawo iponawitee-tanta-kariri, kameetha rotzipiyee-taneero. ⁸ Ari ikyaapaaki itsipa yotaarewo etapaakawori rareetaka kitataarewoki. Iñaapaakiro rirori okaatzi awijeentsiri, ari ikemijanta-perotanakiri. ⁹ Tema tekira ikematha-witawo okantziri Jankinarentsi-perori, aritaki rañahae Jesús. ¹⁰ Opoñaashita ipiyayitana ipankoki irika apite yotaarewo.

Roñaahaawo Jesús María Pankothanthaari-jato
(Mr. 16.9-11)

¹¹ Ari ojeeki María opatzimooki kitataarewoki irawaeta. Okanta irawaetakaha, onetapitzi inthomoeki omooki, ¹² oñaatziiri apite ronampiri tajorentsi okitamaa-nikitaki iithaari, ijeekae-yakini jempe romaryaa-witee-takari Jesús. Apaani ijeekaki iitowitee-takari, itsipa ijeekaki jempe iitzitawitakari. ¹³ Rojampita-nakiro ronampiripaeni tajorentsi, ikantziro: “Tsinani, ¿iitaka piraantari?” Okantzi roori: “Niraa-kota-tyaari Nowinkatharite, eenitatsi aakiriri, tee niyotzi jempe rowakiri.” ¹⁴ Roo okantaki-tziini, ari opithokanaka, oñaatziiri Jesús, roo kanteencha tee iyotawae-ri riitakirika. ¹⁵ Ari rojampitziro ikantziro: “¿litaka piraantari tsinani? ¿litaka pikowa-kowatziri?” Oshiyakaantzi roori riitaki ñaanatziroori aminakowentziroori pankirentsi-mashi, okantanakiri: “Jewari, eeroka-rika aakiriri, pikamantena jempe powakiri, nokoyi niyaate namineeri.” ¹⁶ Ikantziro Jesús: “¡María!” Ari aminanakiri roori, okantzi: “¡Raboní!” (roo ikantee-tziri iñaaniki Heberpaeni “Yotaanari.”) ¹⁷ Ikantzi Jesús: “Eero poteeyana, tema tekira niyaateeta notsipata-paeyaari Ashitanari. Roo kanteencha piyaate pikamanteri noyemijantzinkaritepaeni, rootaatsi niyaatee notsipata-paeyaari Ashitanari, riijatzi Ashitzi-tzimiri eerokapaeni. Rii Notajorentsi-tetari naaka, riijatzi Pitajorentsi-tzitari eerokapaeni.”* ¹⁸ Okanta iyaatanaki María Pankothanthaari-jato, okamanta-paakiri maawoeni yotaarewo oñahaeri Awinkatharite, okamanta-paakiri eejatzi okaatzi ikantakirori.

Roñaahaari Jesús riyotaa-nipaeni
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

* 20:17 noyemijantzinkaritepaeni = niyotaani-paeni

19 Okanta otsirenitanaki awijanaki kitejeri imakoryaan-teetari, piyotee-yakani yotaarewo-paeni. Okantakaawo ithaawan-teeyarini reewarite Judá-paeni, ashita-kotee-yakani kametha. Kyaapaaki rirori Jesús, katziya-paaka ipiyotee-yakanira, rowethata-paari ikantapaeri: “¡Pijeekayitee kameetha!” 20 Ikanta rowethata-paari, roñaaha-paakiri rako, eejatzi imereki. Ikimo-shire-yitee-yanakini irikapaeni iñaawaeri Awinkatharite. 21 Ari rapiita-nakiro Jesús rowethatari, ikantziri: “¡Pijeekayitee kameetha! ikimitaakina Ashitanari naaka rotyaantakina jaka, ari nokimi-tzitemiri eeroka-paeni notyaanta-yitemi.” 22 Opoñaashita itajonkakiri yotaarewo-paeni, ikantziri: “Ojeeka-shiretan-teeyeemini Ishire tajorentsi. 23 Eenitatsi-rika pipeyako-yiteeri eeroka jaka, aritaki ipeyakoe-teeri janta. Riima kaari pipeyakotzi eeroka jaka, eero ipeyakoe-teeri eejatzi janta.”

Ikijo-shiretzi Tomás

24 Ikanta Tomás ikaata-piintziri 12 yotaarewo, iiteetziri eejatzi “Tsipari,” tee ijeeki rirori raretan-tapaari Jesús.† 25 Ikanta rareetaawo rirori Tomás, ikamanta-waeri itsipa-paeni yotaa-rewo, ikantziri: “Noñaahaeri Awinkatharite.” Roo kanteencha ikantzi Tomás: “Eerorika noñiiri naaka jempe ikenta-wakotee-takiri, eerorika nokyaanta-wakotari, eerorika nokyaanta-merekitari, eero nokemijantzi.”

26 Okanta paata awijanaki 8 kitejeri, rapiiteero yotaarewo-paeni ipiyoteeyani. Ari ijeekitakari rirori Tomás. Rashitee-yakironi kameetha ashitakowontsi, roo kanteencha kyaapaaki Jesús, katziya-paaka ipiyotee-yakanira, rowethata-paari ikantapaeri: “¡Pijeekayitee kameetha!” 27 Opoñaashita ikantziri Tomás: “Iroka nako, pikyaanta-wakotena, pikyaanta-merikitena eejatzi. Kaari ikijo-shireteetzi, ¡Pikemijante!” 28 Ari icheraanaki Tomás, ikantanaki: “¡Nowinkatharite, Notajorentsite!” 29 Ikantzi Jesús: “Tema roo pikemijantanta-matsita-nakari piñaawaana. ¡Ikimoshiretee ikaate kemijantaa-tsini kaari ñaawitanari!”

Iitaka rojankinatantee-tawori iroka

30 Tema osheki iñaapiintakiro yotaarewo-paeni rapiipiitakiro Jesús itajonka-wentantaki, teemaeta ojankinata-koyityaa jaka. 31 Roo kanteencha rojankineetakiro iroka-paeni pikemijantan-teeyaari, tema irika Jesús riitaki Jeepatziitoetani, Itomi Tajorentsi. Aririka pawentaa-piintee-yaari rirori pikemijanta-neeri, aritaki ikañaanitakaa-yiteemi.‡

† 20:24 Tsipari = Dídimo ‡ 20:31 Waerontsi

21

Roñaahari Jesús 7 Riyotaani

1 Okanta okaatapaaki iroka-paeni, rapiitakiro Jesús roñaahari riyotaani, inkaari-cheraaki iiteetziri Tiberias. Iroka okantaka.* 2 Ari ikaateeyini ijeeki yotaarewo Simón Pedro, Tomás, iiteetziri eejatzi “Tsipari,” Nataniel, poñaachari Mawoshiweniki janta Tepoweniki, itomi-paeni Zebedeo, eejatzi apite itsipa yotaarewo.† 3 Ikantzi Simón Pedro: “Niyaatatyee noshimaatyaa.” Ikanteeyini itsipa yotaarewo: “Ari akaatanaki.” Jateeya-nakini, oteteeya-paakani pitotsiki. Roo kanteencha, tekatsi-machee rayi shimaa-witee-yakani tsireniriki.

4 Okanta okitejetzi-mataki, katziya-paaka Jesús omapipokitzira inkaari. Roo kanteencha tee riyotawae-ri riyotaani-paeni riitakirika. 5 Ikaema-kota-paeri, ikantziri: “¡Ewankari-paeni! ¿Pahaeyakini?” ikanteeyini rirori: “¡Tetaawé!” 6 Ikantzi Jesús: “Powiinkiro pakoperoki pipashikamento, aritaki paaki.” Rowiinkakiro ikantee-takiriri. Tema raaki osheki shima, tee raawyaa-kotziri inoshika-koteeri ipashikaa-mentoki. 7 Ikanta yotaarewo retako-perotani Jesús, ikantanakiri Pedro: “¡Riitaki Awinkatharite irinta!” Ikanta ikemawaki Simón Pedro, ikithaatanaka, japokanaka inkaariki. 8 Riima itsipa yotaarewo-paeni pitotsiki ikinakoyitanee inoshikaata-koteeri ishimani, roojatzi raata-kotan-tapaari omapipokitzira. Tema ijeeka-kota-kitzii niyankyaa-niki.‡

9 Ikanta rayiitee-yapaeni, iñaapaatzii oejaka paamari, ari itashitakiri shima, eejatzi ratanteetari. 10 Ikantzi Jesús: “Pamaki shima owakira paakiri.” 11 Otetapaa Simón Pedro pitotsiki, roojoryaa-kotakiri ishimani, inoshika-kotakiri roojatzi omapipookitzira. Antari-paeni shima, ikaatzi 153. Teemaeta itzijayiro ipashikaa-mento. 12 Ari ikantzi Jesús: “Jame oyaa.” Tema tekatsi apaani yotaarewo ojampiterini jempe-rika iita, tema riyoperota-waeri riitaki Iwinkatharite. 13 Ari ipokapaaki rirori Jesús, raakiro ratanteetari, ipayitakiri apaani-paeni, ari ikimitzitakari shima. 14 Rootaki mawatat-siri roñaahari Jesús riyotaani-paeni rañahaera rirori.

Paminako-wentee-nari nopira

15 Ikanta ikaatakiro rowaeya-manaani, rojampitanakiri Jesús irika Simón Pedro, ikantziri: “Simón, itomi Jonás, ¿Pininta-nama eeroka?” Ikantzi Pedro: “Piyotzi eeroka Pinkathari, nonintakimi.” Ikantzi Jesús:

* 21:1 Tiberias = Tepoweni † 21:2 Tsipari = Dídimo ‡ 21:8 niyankyaa-niki = okaatzi ojanthatzi 200 akonaki = 100 metro.

“Aririka okanta paminakowentenari nokimita-kaantaari nopira.” § 16 Rapiitakiri rojampitziri: “Simón, itomi Jonás, ¿petakotanama?” Ikantzi Pedro: “Piyotzi eeroka netakotzimi.” Ikantzi Jesús: “Aririka okanta paminakowentee-nari nokimita-kaantaari nopira.” 17 Roo mawatatsiri rojampitziri, ikantziri: “Simón, itomi Jonás, ¿peta-koperotanama?” Ari rowashiretakotanaka Pedro, tema mawa rapiitakiri rojampitziri, ikantzi: “Pinkathari, eerokataki yotzirori maawoeni, piyotzi eeroka netakotzimirika.” Ikantzi Jesús: “Aririka okanta paminakowentee-nari nokimita-kaantaari nopira. 18 Tema eeniro pewankari-perowita, pikithaata-piinta, piyaayitzi jempe pininta-kaawo. Roo kanteencha aririka pantariperotapaaki, apatziro powaankawakoteeyaa, itsipa kithaateemini, raayiteemi jempe te pikoyiro piyaatemi. Omaperotataya.” 19 Ikantan-takawori Jesús iroka, ikowatzii ikematha-yiitero jempe ikantyaa ikamae paata Pedro ipinkathateerira Tajorentsi. Ari ikantziri Jesús irika Pedro: “¡Poyaatena!”

Yotaarewo retako-perotani

20 Ikanta ipithokanaka Pedro, iñaatziiri royaatakiri yotaarewo retako-perotani Jesús, ontsiroka-kariri Jesús roweyaanta-naawo rowaeyani, rojampita-kiriranki, ikantziri: “¿Pinkathari, itzimikama pithoka-shitemini?” 21 Ikanta iñaawakiri Pedro irika impoeta-paentsiri, rojampitanakiri Jesús: “Pinkathari, ¿iitaka awiji-moterini?” 22 Ikantzi Jesús: “Arimi nokoyimi aritaki omatakyami rañahaemi irika, roojatzi nopiyan-teeyaari paata, ¿teemaeta okowa-perotyaa piyotero iroka? Poyaatena eeroka.” 23 Okanta paata othonka iyatakoyitanaki iroka ikantakiri Jesús, ikemayitakiro maawoeni noyemijantzinkaritepaeni, roshiya-kaantzi eero ikamitaa irika yotaarewo. Roo kanteencha tee ikantzi: “Ari nokoyi...” tema ikantatzii: “Arimi nokoyimi, aritaki omatakyami rañahaemi irika, roojatzi nopiyan-teeyaari paata, ¿teemaeta okowa-perotyaa piyotero iroka?”

24 Naakataki kenkithatakoteenchari nokantaki “irika yotaarewo,” tema naaka ojankinata-kirori iroka jankinarentsi. Rootaki ayoperotan-taari omaperotatyaa iroka.

25 Tee nonkenkithatakotziro maawoeni rantayitakiri Jesús, tema osheki okaatzi. Arimi ojankinata-koyityaami maawoeni, kimitaka arimi awijanakiro maawoeni kepatsi opiyotyaa jankina-rentsi-paeni. Ari okantyaari.

RANTAYI-TAKIRI OTYAANTAA-REWOPAENI

Ikashiya-kaeteeri Ishire tajorentsi

¹ Teófilo, paerani notyaanta-kimiro netakari nojankinari, ari nokenkitha-takaemiro okaatzi rantayi-takiri Jesús, nokaman-takimiro okaatzi retanakari riyotaan-tziri, ² roojatzi roenokan-taari inkiteki. Tema tekira roenokae-yaata, riyoshiitaki Otyaantaa-rewopaeni, okantakaakawo Ishire tajorentsi, riyotakaakiri rantayiteri. ³ Ikanta ikamawitaka Jesús, iñahaeta-waeri koñaatziro, ari riyoteeyini riyotaani añahae. Okaatzi 40 kitejeri roñaaaha-panaatari riyotaani-paeni, riyotaa-panaa-tziri jempe ikanta ipinkathari-wentantee Tajorentsi. ⁴ Eeniro itsipayitari Otyaantaa-rewopaeni, ikamantzi-takari roojatzi ijeekayitawaki Aapatziyaweniki, ikantakiri: “Ari poyaawentawakyaawo ikashiya-kaakimiri Ashitanari, nokenkitha-takotzi-takimiri. ⁵ Tema maperori Juan romitsiryaa-tantawo nija, roo kanteencha eero ojamanitzi piñaa-iyi-tantyaawori Ishire tajorentsi ojeeka-shire-tantemi okimiwi-tyaawomi omitsiryaa-tantee-temiromi.”

Roenokan-taari Jesús

⁶ Ikanta ipiyoteeyani ikaatzi tsipata-kariri paerani Jesús, rojampi-takiri, ikantziri: “Pinkathari, ¿Rooteentsima pookakaa-wenteeri nosheninka-paeni Israel-paeni?” ⁷ Ari rakanakiri Jesús, ikantziri: “Tee okowa-perota piyotero eeroka-paeni jemperika okaatzi, apatziro riyotzi Ashitanari jempe-paete-rika, riitaki otzimimotzi ishintsinka imatantyaawori. ⁸ Roo kanteencha aririka opokaki Ishire tajorentsi ojeeka-shire-yitan-teemi eerokapaeni, riitaki aawya-shire-takaemini, aritaki pikenkitha-takoteena Aapatziyaweniki, maawoeni iipatsiteki Judá-paeni eejatzi Oshitekii-toniki, piyaayitaki inteena jempe oweyaayita kepatsi.” ⁹ Ikanta ithonkakiro Jesús riyotaa-neeri riyotaani, iñaatziiri roenokae-teeri, roojatzi ipeyanta-paakari menkoriki. Teera iñaneeri. ¹⁰ Ramina-mintheetzi riyotaani jempe ikanta Jesús roenoka inkitekinta, apite atziri katziyi-motapaakari okitamaanikitaki iithaari. ¹¹ Ikantapaakiri: “Tepoweni-jatzi, ¿litama paminiri inkiteki? Piñaaakiri jempe ikanta Jesús roenokaa riyaaatee, ari ikanta-paeyaa paata aririka ipiye.”

Ramineetaki itsipa poyaatee-yaarini Judas

¹² Ikanta ipiyayitaa iyotaarewo Aapatziyaweniki ipoñahaawo Yeenkae-toniki, tee inteena-perotzi, oshinetaantsitzi ranashi-teete kitejeri imakoryaan-teetari. ¹³ Ikanta rareetee-yaani nampitsiki, ateetee-yapaeni jenokinta pankotsi jempe imaapiinteeyini. Irika ikaateeyini: Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo itomi Alfeo, Simón iiteetziri “Kijakowentantaniri,” eejatzi Judas rirentzi Jacobo. ¹⁴ Maawoeni irikapaeni ari ikanta-piintatya ipiyoteeyani ramanapiinteeyani itsipayitakari rirentzi Jesús, itsipatawo María riniro, eejatzi otsipapaeni tsinani.

¹⁵ Ikanta ipiyoteeyani kemijantzín-karipaeni, ikaateeyini 120 atziri. Ari ikatziyanaka Pedro, ikenkitha-waetanaki ikantanaki.* ¹⁶ “Noyemijantzínkaritepaeni, monkaataka okaatzi rojankina-takaa-kiriri Ishire tajorentsi paerani pinkatharini David, ikenkitha-takotziri Judas jewatapaentsiri raakaan-tziri Jesús. ¹⁷ Irika Judas riitaki atsipatapiintakari, ari akaawitari antawaeriki. ¹⁸ Raakiri koriki ipinatee-tziriri iyaari-peronka, ramanantantaka kepatsi. Roo kanteencha iparyaki iipatsiteki Judas, pityaankanaka, ithonka itankawae-tapaaki, ookaporentha-keeriki-tapaaka isheeto. ¹⁹ Ikanta ikemaeyakini Aapatziyaweni-jatzi, iitakiro irona kepatsi ‘Traantsi-patha,’ roojatzi ikantee-tziri iñaaniki riroripaeni ‘Acéldama.’ ²⁰ Ari omonkaatari rojankina-teetakiri Mampaantsi, ikanteetaki: Okaanki-thaantewityaa ipanko, Tekatsi jeekan-teeyaawoni. Ikanteetaki eejatzi:

Itzime itsipa poyaatee-yaarini ranta-waeriki.

²¹ Eenitatsi itsipa atziri-paeni tsipata-piinta-kaeri ketziroeni eenirowa itsipawitee Awinkatharite Jesús, ²² ikaatzi atsipayitakari romitsiryaa-tantakariri paerani Juan irika Jesús, roojatzi roenokan-taari inkiteki. Tema okowa-pero-tatyaa aminee apaani akaateeri riitaki kenkitha-takoteerini Jesús rañahaera.” ²³ Teema riitaki ikowakahaetakiri apite: José, iiteetziri Barsabás, iiteetzitari Justo, eejatzi Matías. ²⁴ Ari ramanako-wentakari, ikantzi: “Pinkathari, eeroka yotashire-tziriri maawoeni, irika apite nokowakaakiri, poñaayinari apaani jempe itzimi pikowakiri eeroka, ²⁵ riitaki notsipa-teeyaari Notyaantaa-rewote, ipoyaatee-yaari Judas opeyakaa-shitakari iyaari-peronka. Tema Judas jataki rirori jempe riyate.” ²⁶ Ikimita-kaantakawo irikapaeni iñaaryaateeta. Iñaatzii riitaki Matías. Riitaki tsipata-nakariri irikapaeni 11 Otyaantaa-rewopaeni.

* 1:15 kemijantzín-karipaeni = yeeyi

2

Opokantakari Ishire tajorentsi

¹ Okanta omonkaataa roemoshirenkae-tziro kitejeri “Owiitaantsi.” Ari ipiyotee-yaani ikaatzi tsipata-piintakariri Jesús. ² Ari omapoka-shitaka antawoete poemata-paentsiri oshiyapaakawo antawo tampyaa, okinapaakiro jenoki inkiteki, ookanta-paakawo pankotsi jempe ipiyotee-yakani. ³ Iñaashi-teeka paama-shitha-keereki-tapaen-tsiri, opeyanta-paakari ikaatzi piyoteen-chari. ⁴ Ari othonka ojeeka-shire-tanta-paakari Ishire tajorentsi. Iñaawae-tanakiro otsipajato-yitatsiri ñaantsi, rootaki Ishire tajorentsi iyotakaanakiriri iñaawae-tanta-nakawori.

⁵ Ari ijeekayi-tzitari Aapatziyaweniki pinkatha-tajorentsi-taniri-paeni Judá-paeni ipoñaayita otsipaki nampitsi. ⁶ Ikanta ikemaetakiro poemata-paentsiri, ipokaeya-paakini osheki atziri, tee riyotawakiro oeta awijatsini, tema ikemathatakiro apaani-paeni ñaantsi okaatzi iñaawae-yitziri, rootaki iñaani. ⁷ Ari ipampoyeeyanakironi, ikanta-wakaeyani: “¿Tema Tepoweni-jatzi irika ikaatzi ñaawaeta-kirori otsipajato-tatsiri ñaantsi?” ⁸ ¿Jempema okantaka akemantariri iñaawae-tziro añaani-paeni aaka? ⁹ Tema atsipayitakari jaka Parto-jatzi, Niyanki-weni-jatzi, Elam-jatzi, Othowyaani-jatzi, Judá-paeni, Capadocia-jatzi, Ponto-jatzi, Asia-jatzi, ¹⁰ Frihia-jatzi, Panfilia-jatzi, Pewiryaaatantoni-jatzi, eejatzi Africa-jatzi anaanakirori ojeekira Cirene. Tema atsipatakari eejatzi wirakocha-paeni, Judá-paeni-t-ats-i-ri eejatzi kaari Judá-paeni-wi-t-ach-a-ni paerani. ¹¹ Atsipatakari Creta-jatzi, eejatzi Arabia-jatzi. Ari atsipayitakari akemiri iñaawae-yitziro añaani-paeni, ikenkitha-takotziri Tajorentsi itajonka-wentantzi.” ¹² Ari ipampoyeeyanakiriri atziri-paeni, tee riyotzi oeta iñiiri. Ikanta-wakaeyani: “¿Oetaka iroka?” ¹³ Roo kanteencha eenitatsi itsipa theenka-waetakiriri Otyaantaa-rewopaeni, ikanteeyini rirori: “¡Tema ishinki-teeya-tyaani irikapaeni!”

Etanakawori ikenkitha-tanaki Pedro

¹⁴ Roo kanteencha ikatziyanaka Pedro itsipatarira ¹¹ Otyaantaa-rewopaeni, ari icheeranaki iñaawae-tanaki, ikantzi: “¡Nosheninka! ¡Aapatziyaweni-jatzi! Pikemijantena nokantemi piyotan-tyaari. ¹⁵ Poshiya-kaatzi eeroka-paeni ishinki-tatyaa irika-paeni. Tee ari okantyyaa, owakira ijenokiityaapae ooryaa.* ¹⁶ Omonkaa-tatyaa okaatzi rojankina-takiri paerani Kamantan-tanirini Joel, ikantaki: ¹⁷ Ikantzi Tajorentsi: Eenitatsi awijatsini oweyaant-yaawoni kitejeri.

* **2:15** ijenokiityaapae ooryaa = ooryaa 3; Rootaki rametari Judá-paeni, tee ishinkinita owakira okitejeetyaa-manee.

Ari notyaanteniri atziripaeni Notajorenka okimiwi-takawo
ijako-pero-tatyee-nirimi.

Ari ikenkitha-takoyi-teena itomi-paeni eejatzi rishinto-paeni.

Ari iñaashire-yiteeyaa ewankaripaeni,

Ari imishiwaeyitaki antaripero-yiteen-tsiri.

¹⁸ Ari nokimitakiri omperatanipaeni: ewankari-paeni eejatzi
ewankawo-paeni.

Notyaanteeniri paata Noshire, ari ikenkitha-yitee.

¹⁹ Aritaki iñaahaetaki inkiteki kaari iñaapiinteetzi.

Iñahaetero kepatsiki iraantsi, paamari, antawo okachaa-
reenkate.

²⁰ Iñahaeteri itsiwakimate ooryaa,

Iñahaeteri kashiri roshiyaaawo iraantsi,

Rootaki awijayi-tatsini rooteetsira omonkaa-teeyaa kitejeri
ipokantee-yaari Pinkathari.

Tema antawo owaneenkatapaeyaa.

²¹ Ikaate awentahae-yaarini Pinkathari, riiyitaki awijako-
shire-taatsini.†

²² ¡Nosheninka! ¡Israel-paeni! Pikemaeyini nokantemi.
Piñaakiri eeroka-paeni paerani Jesús, Kashiyakaa-weni-
jatzi, riitaki rotyaanta-kimiri Tajorentsi. Osheki itajonka-
wentakimi, roñaaha-yitakimiro kaari piñaawi-teeyarini paerani.

²³ Ikanta ramaeta-kimiri irika Jesús, paakaan-takiri,
ikentako-takiri kaari-pero-shireripaeni. Ari omonkaa-takari
okaatzi awijimo-takiriri, tema rootaki ikenkishire-tzitakari
paerani Tajorentsi.

²⁴ Ikanta rowiriinteeri Tajorentsi
ikamawitaka, tee ishineta-neeri ikemaatsi-waeteeyaa. Tema
tee aawiyiiri kaamani-taantsi.

²⁵ Tema riitaki rojankina-
takotakiri paerani pinkatharini David, ikantaki:

Noña-piintziri Nowinkatharite itsipatana.

Ijeeki nakoperoki, tekatsi otsinampaa-haenani.

²⁶ Rootaki nokimo-shire-tantari,

Kameni-waantetachana nothaamentari.

Riitaki noyaako-pero-teeri, nawentahae-yaari.

²⁷ Tema eero pookitanawo noshire sharinkaweniki
nokamawi-takyaa-rika.

Eero pishine-tziro nowatha opathee, pitajorentsita naaka.

²⁸ Piyotaa-kinawo naña-shire-tantee-yaari.

Osheki poemoshirenkaena aririka notsipa-teemi.

²⁹ Noyemijantzinkaritee, iyoteeyini kaari awaejatziiteni
David kenkitha-takota-chani, tema kamawaetaki paerani
rirori, iyoteeyini nimaeka jempe janta ikiteetakiri. ³⁰ Roo

† 2:21 Waerontsi

kanteencha Kamantan-taniri rirori, riyotzitaka ikashiya-kaakariri Tajorentsi ipinkathari-takaeri apaani icharinintyaari.† ³¹ Tema oshiyawi-takawo iñaakityeeromi pinkatharini David, ikenkitha-takotakiro rañahae Jeepatziitoetani, ikenkitha-takotakiri eero ijeeki sharinkaweniki, eero opathee eejatzi iwatha. ³² Tema maawoeni naaka-paeni noñaakiri Tajorentsi rowañahaeri Jesús. Omapero-tatyaa. ³³ Tema oenokaa, ijeekimo-tapaeri rakoperoki Tajorentsi ipinkathari-wentan-tapae. Ari omonkaatari okaatzi ikashiya-kaakiriri paerani Ashitariri, rotyaanteniri Ishire tajorentsi oshiyawae-tyaawo ijako-peroe-tatyee-nirimi. Rootaki piñiiri eerokapaeni nimaeka. ³⁴ Tema kaari pinkatharini David oenokaa-chari inkiteki, tema riitaki ñaawaeta-kirori paerani iroka ñaantsi, ikantaki: Iñaawaetaki Pinkathari, ikantawaeri Nowinkatharite: Pi-jeekapae nakoperoki apinkathari-wentante. ³⁵ Roojatzi paata nowajankitaanteyaari kijaneentzimiri, ari rotziwerowashiteemi ipinkathatemi. § ³⁶ ¡Nosheninka! ¡Israel-paeni! Rootaki kowapero-tachari ayoteeyini maawoeni. Irika Jesús pikenta-kotakaan-takiri eerokapaeni, riitaki Ipinkathari-takaakiri Tajorentsi, riitaki Jeepatziitoetani.” ³⁷ Ikanta ikemaeyakini ikaatzi piyoteen-chari, antawo otsinkashiryaaanakiri, rojampi-tanakiri Pedro, eejatzi itsipa-paeni Otyaantaa-rewopaeni, ikantanakiri: “Noyemijantzikaritee, ¿jempe nokantee-yaaka naaka?” ³⁸ Ikantzi Pedro: “Pipiya-shire-yitee, pomitsiryaaawenteeyaari Jesús Jeepatziitoetani. Rootaki riyotan-teetyaari ipeyako-teemiro Tajorentsi pikaariperotaki, ojeeka-shire-tantee-mi Ishire tajorentsi.* ³⁹ Rootaki ikashiya-kaeta-kimiri eeroka, roojatzi ikashiya-kaeta-kariri pitomi-paeni, eejatzi ikaatzi nampiyi-tawori inteena. Tema maawoeni ikaemashire-teetakiri riitaki ikashiya-kaetzi-takariri rirori.” ⁴⁰ Osheki okaatzi ikenkitha-takiri Pedro, ishintsi-thatakiri, ikantziri: “¡Powawijaako-shire-teeyaa! ¡Piteenkapithateri atziri-paeni kinashi-waeteen-chari!” ⁴¹ Rootaki ikemijanan-tanakari osheki atziri, romitsiryaaayitakiri Otyaantaa-rewopaeni. Ikaatzi 3,000 atziri kemijanta-neentsiri. ⁴² Roejokirotanakawo okaatzi riyotaa-yitakiriri Otyaantaa-rewopaeni, kameethari raapatziya-wakaana. Ari itzimpetowa-piintee-yironi ratanteetari, roetziñaarikotanakawo ramaneeyani.†

† 2:30 Eenitatsi jankinarentsi ñaawenta-kotziriri Jeepatziitoetani ijeekimo-teeri Tajorentsi jempe ipinkathari-wentantzi rirori. § 2:35 Makoryaa-kitzi-mento

* 2:38 Waerontsi † 2:42 Pitzimpetowero ratanteetani

Rañaa-ntari etayita-nakawori iyemijantzin-karitz

⁴³ Ari ipampoyeeyanakironi iñaa-yitakiro itajonka-wentantaki Otyaantaa-rewopaeni, imatakiro kaari iñahaeta-piintzi. ⁴⁴ Osheki raapatziya-wakaanaka ikaatzi kemijanta-naatsiri, rantetaa-wakaanawo okaatzi tzimimo-yitziriri. ⁴⁵ Ikaatzira rayiri koriki ipimanta-yitziro tzimimo-tziriri, ikashetaryaa-yitziniri ashironkaa-chari kemijanta-naatsiri. ⁴⁶ Ashi royiroyi kitejeriki raapatziya-wakaanawo, ipiyoteeyani tajorentsi-pankoki. Tee ipakaa-nakiro rakiyotawakahaeyani ipankoki, ari itzimpetoyiro ratanteetari. Kimoshiretatsi itsipata-wakahaeyani, tsinamparishireteeyatsini. ⁴⁷ Ithaamentapiintanakari Tajorentsi. Rootaki inimotziriri atziripaeni iñi-ro jempe ikantayitanaa. Ashi royiroyi kitejeriki roshekyaneeri Awinkatharite kemijantanaatsiri ikaate awijakoshiretaatsine.

3*Retsiya-takota-kahae-tziri kijopookiri*

¹ Okanta otsipa kitejeri, tema tsireniityaanaki ramana-piintee-tantari. Ari itonkaa-nakiri Pedro eejatzi Juan, riyaa-tero tajorentsi-pankoki.* ² Ari itonkiyo-takari ramaetziri apaani atziri kijopooki-tatsiri. Ari ikantzi-ta owakira itzimapaaki. Maawoeni kitejeri ramaeta-piintziri opatzimooki tajorentsi-panko iiteetziro “Owaneenkanto.” Ari ijeeka-piintziri kijopookiri ipashitee-tyaari koriki ikowako-yitziri ikaatzi kyaayita-tsiri. ³ Ikanta iñaa-wakiri Pedro eejatzi Juan ikyaapaakimi tajorentsi-pankoki, ikowako-tawakiri ipashita-nakyaari koriki. ⁴ Ari raminanakiri. Ikantziri: “¡Pamininal!” ⁵ Ikemijantatzii kijopookiri, roshiya-kaantzi ipatyeeri oetarika. ⁶ Roo kanteencha ikantanaki Pedro: “¡Nosheninka! Tekatsi noorikite eejatzi ooro, roo kanteencha eenitatsi nanteri. Pawentee-yaari Jesús Jeepatziitoetani Kashiyakaa-wenijatzi, riitaki materoni. ¡Pikatziye! ¡Panashitee!”† ⁷ Rakathatakiri, ipiriintakiri. Ari omapoka-shitanaka ishintsitanee iitziki eejatzi ishoonkitziki. ⁸ Tema japokanaka katziyanaa, anashitanaa. Ari ikaatanakiri Pedro ikyaapaaki tajorentsi-pankoki, anashinashi-waetanaa kameethari, ijapojapo-waetanaa ithaamentari Tajorentsi. ⁹ Maawoeni atziri iñaa-kiri ranashi-tanaa, ikemakiri ithaamentanaari Tajorentsi. ¹⁰ Ipampoyeeyanakirini iñaa-kiri, tee

* 3:1 tsireniityaanaki = ooryaa 9 † 3:6 pawentee-yaari = nopaereeri iwaero Jesús

ikompiteetari irika kijopooki-witachari, riitaki kowakotanta-piinta-tsiri ipashitee-tyaari opatzimooki tajorentsi-panko “Owaneenkanto.”

Ikenkitha-takaantzi Pedro opatzimooki tajorentsi-panko

¹¹ Tema tee rookanakiri kijokiro rowanakiri kijopooki-witachari itsipatari Pedro eejatzi Juan. Ari ipampoyeeyanakirini maawoeni isheninka, ipiyowenta-paakari awija-tapishitzi tajorentsi-pankoki iiteetziro “Salomón-tapishi.” ¹² Ikanta iñaawakiri Pedro, ikantawakiri: “¡Nosheninka! ¡Israel-paeni! ¿Oetaka pipampoyaa-wentan-tanari? Eero pikenkishire-waeta-shita naaka ashitawo notajorenka, tee notajorentsitzi naaka nanashita-kahaeri irika asheninka. ¹³ Riitaki matakirori Itajorentsita awaejatziteni Abraham, Isaac, Jacob, riijatzi itajorentsi-tetari ikaatzi icharini-yitaari rirori, rootaki ipinkathee-tantyaariri Jesús, paakaan-takiri eerokapaeni rewariteki. Ikowawitaka Pilato romishitowa-kaanteerimi, teemaeta pikowaeyini eerokapaeni. ¹⁴ Tema riiwitaka pomishitowa-kaanteerimi Tajorentsi-tatsiri, tampatzika-shireri. Pomishitowa-kaanta-shitakari owantzinkari. ¹⁵ Ari powamaa-kaantziri eerokapaeni owañaa-shire-tanta-niri. Roo kanteencha, rowañahaeri Tajorentsi. Noñaayi-teeri naakapaeni rañahae. ¹⁶ Rootaki retsiya-takotan-taari irika kijopooki-witachari rawentaa-naari Jesús. Tema piñaakiro maperori retsiya-takotee. ¹⁷ ¡Noyeeminjantzinkaritepaeni! Niyotzi naaka, tee piyotzi oeta pantayi-takiri, ari roshiyakari eejatzi peewaritepaeni. ¹⁸ Ari ikinakaerori Tajorentsi imonkaa-teero okaatzi ikenkitha-takoyi-takiri paerani maawoeni Kamantan-taniri, ikantaki: ‘Aritaki ikemaatsi-takae-takyaari Jeepatziitoetani.’ ¹⁹ Roo pipiyashi-tantee-yaariri eerokapaeni Tajorentsi, pipakaa-yiteero pantayi-tziro kaari-perori, okimiwi-teeyaawo rosheteeromi rirori pikaaripero-witaka. Ari piñaayi-teero itsipa-shire-teemi Awinkatharite, retsinaryaa-koyiteemi. ²⁰ Tema rotyaanteemiri Tajorentsi irika Jesús Jeepatziitoetani ikashiya-kaakimiri paerani. ²¹ Okowapero-tatyaa ijeeki Jesús Jeepatziitoetani inkiteki roojatzi ikowantee-yaari Tajorentsi rowakira-teero maawoeni okimiwita paerani. Tema rootaki ikenkitha-takaa-yitakiriri Ishire Tajorentsi Kamantan-taniripaeni. ²² Roojatzi ikamantan-takiri paerani awaejatziteni Moisés, ikantaki:

Ari rotyaantaki paata Tajorentsi itsipa Kamantan-taniri, ari roshiya-kotapaa-kina naaka rotyaantakina. Asheninka rirori. Otzimatyee akemijantero okaate ikamanta-yitapaa-kaeri.

23 Ikaate piyatha-takyaarini irika Kamantan-taniri, aritaki ithonkae-takiri eero iñahaeri isheninka-paeni.

24 Ari ikimitzi-takari jewarini Samuel, ikenkitha-takotakiro okaatzi añaayitakiri nimaeka, roojatzi ikamantan-takiri itsipa-paeni Kamantan-taniri. 25 Eerokapaeni ñeeroni okaatzi ikashiyaka-kaantakiri Tajorentsi ikenkitha-takotakiri Kamantan-taniri-paeni. Eerokapaeni ñeeroni okaatzi ikashiyakaa-wakaari paerani Tajorentsi itsipatari awaejatziteni. Tema ikantakiri paerani Tajorentsi awaejatziteni Abraham:

Riitaki picharini tajonka-wenteerini maawoeni sheninkata-wakaa-chari jempe-rika-paeni kepatsiki.

26 Rowañahaeri Tajorentsi itomi, eerokapaeni retaka rotyaan-teemiri, ari itajonka-wentemi, rootaki pipakan-teeyaawori pantayi-tziro kaari-perori.”

4

Pedro eejatzi Juan rahaeta-nakiri jewariki

1 Eeniro ikenkitha-takaeri atziripaeni irika Pedro itsipatari Juan, aretee-yapaakani Ompera-tajorentsi-taarewo, reewari aminako-wentzirori tajorentsi-panko, eejatzi Tampatzikaripaeni. 2 Ikijeeya-tyaani, tema riyotaa-tziiri atziri-paeni irika Pedro itsipatari Juan, ikantziri: “Omaperotatya rañaayitee kamawita-chari, ari okanta roñaahanta-paentziro Jesús.” 3 Roteeya-paakiri, tema tsireniityaanaki, romonkyakaan-takiri roojatzi okiteejeta-manee. 4 Roo kanteencha osheki ikaatzi kemawakirori kenkitharentsi, ikemijantee-yanakini. Ikaatzi 5000 atziri kemijanta-neentsiri.

5 Okanta okitejeta-manee, ipiyotee-yakani Aapatziyaweniki maawoeni rewarite Judá-paeni, antaripero-paeni, eejatzi Yotaantaniri-paeni. 6 Ari ijeekakiri Anás Jewatzi-riri ompera-tajorentsitaa-rewo, Caifás, Juan, Alejandro, eejatzi isheninkaete-paeni Jewatzi-riri ompera-tajorentsitaa-rewo. 7 Ikaemakaan-takiri ramaetakiri Pedro eejatzi Juan. Rojatekae-tawakiri niyankineki ipiyotee-yakanira, rojampi-takiri: “¿Litaka shintsi-takaemiri pimatantawori poñaahan-takiri? ¿Litaka nitakaemirori piyoteeri atziri-paeni?”* 8 Ari rakanaki Pedro, ikantakaanakari Ishire tajorentsi, ikantanaki: “PINKATHARIPAENI, ANTARIPERO-PAENI. 9 ¿Rooma pikoshekan-tanari netsiya-takota-kahaeri mantsiyari? ¿Pikowatziima piyoteeyini jempe ikanta retsiya-takotan-taari? 10 Ari nokaman-takimiro riyotantyaari maawoeni asheninka Israel-paeni. Irika atziri

* 4:7 Waerontsi

atsipatakari jaka, riitaki etsiyata-kotakaa-kiriri Jesús Jeepatziitoetani, Kashiyakaa-weni-jatzi. Riitaki nawentaani naaka, riijatzi pikenta-kotakaan-takiri. Roo kanteencha rowañahaeri Tajorentsi. ¹¹ Irika Jesús riitaki oshiyakawori mapi pimanintakiri eerokapaeni, poshiyakari wetsikirori pankotsi. Roo kanteencha rowatzikae-teero ikimita-kantetawo otzinkamipanke pankotsi.† ¹² Tekatsi itsipa oshiyaarini Jesús rowawijaa-kotantzi. Tekatsi awentahaeyaa jaka kepatsiki, apatziro ikantakaawo Jesús.”

¹³ Ramineeta-nakiri Pedro, eejatzi Juan, ikantee-yanakini piyowenta-kariri: “Paminiri irika, tee riyotaa-piinta-pero-wityaari, roo kanteencha ipinkatheetziro iñaani. ¿Riima yotaakiriri Jesús itsipatakari paerani?” ¹⁴ Tema kijokiro rowanakiri retsiya-takotaka-haeri irika Pedro eejatzi Juan. Tee otzimi ikantako-tanakiriri. ¹⁵ Ari romishitowa-kaanteeri ipiyoteeyanira, roojatzi ijeekae-yanakini ikenkithatakawakaeyani. ¹⁶ Ikanta-wakaeyani: “¿Jempema akante-rika irika-paeni atziri? Tema riyoteeyakini maawoeni Aapatziyaweni-jatzi itajonka-wentantaki. Eero omata omanako-teeri. ¹⁷ Jame ajariima-tashi-tyaari eero riyaaata-kaantawo ikenkitha-takoteri rawentee-yaari Jesús.”‡ ¹⁸ Rapiitakiro ikaemaeri, ikantakiri: “Eero pikamantan-tziro okaatzi awijeen-tsiri. Aritapaaki piyotaantzi jempe okantakota ishintsinka Jesús.” ¹⁹ Roo kanteencha Pedro eejatzi Juan, ikantanakiri rirori: “Anjatyaa pikantena eerokapaeni ¿Eerokama nopinkathate nopiyatha-tantyaariri Tajorentsi? ²⁰ Tema eero nopakaero nokenkitha-takoyitero okaatzi noña-perotakiri, eejatzi nokema-perotakiri.” ²¹ Ikanta rajarii-mawae-witakari, ipakahaeri, teera otzimatzii oeta rowajankitaa-wenteriri. Maawoeni atziri ithaamenta-nakari Tajorentsi iñaakiro okaatzi awijeen-tsiri. ²² Tema irika atziri retsiya-takotakahaeri, awijanakiro okaatzi 40 rojarentsite.

Ramaneeyani kemijantzin-karipaeni rawentaa-shire-pero-tantyaari eero ithaawan-teeyani

²³ Ikanta ipakahae-teeri Pedro eejatzi Juan, jatanaki ipiyoteeyani ikaateeyini, ikamanta-paakiri okaatzi ikantakiriri reewari Ompera-tajorentsi-taarewo itsipatakari antaripero-paeni. ²⁴ Ikanta ikemaeya-kirini ikamantakiri, ramaneeyanakarini maawoeni Tajorentsi, ikantziri: “Pinkathariperori, eerokataki owetsikakiro inkite, kepatsi, inkaari, eejatzi ikaatzi tzimanta-yitawori. ²⁵ Eerokataki kenkitha-takakiriri paerani pompera-tanini David, ikantaki:

† 4:11 Paminiro Mt. 21.42; Ef. 2.20; 1 P. 2.6-8. ‡ 4:17 Waerontsi

¿Litaka ikiñaani-wentee-yirini atziripaeni?

¿Litaka ikenkishiryaa-waeta-shitantari?

²⁶ Piyotee-yakani pinkathari-wentan-tatsiri jaka kepatsiki, Ipiyoyitaka jewaripaeni, Ikoshekan-tyaariri Pinkathari, eejatzi riyoshiitani Jeepatzii-toetani.

²⁷ Tema omaperotatya raapatziya-wakahae-yakani Herodes eejatzi Poncio Pilato ipiyotee-yakani jaka nampitsiki, eejatzi Israel-paeni ipiyotee-yakani itsipatakari itsipajatzi atziri, ikoshekakari Jesús, pitajoren-tsite Pitomi, piyoshiitani. ²⁸ Tema rantatziiro irikapaeni okaatzi pikenkishire-tzitakari paerani panteri. ²⁹ ¡Pinkathari! Paminiri nimaeka rajarii-matana. Pikanta-kaeyaawo eero nothaawan-tantari nokenkitha-teero piñaani. ³⁰ Pikanta-kaeyaawo netsiyatakotakaa-yitan-tyaariri mantsiya-yitatsiri. Noñaahan-tantyaawori kaari iñahaeta-piintzi. Rootaki iñaantyaawori atziri-paeni Itajorenka Pitomi, Jesús.” ³¹ Ikanta ikaatakiro ramaneyani, otziñaanaka jempe ipiyotee-yakani. Rootaki Ishire tajorentsi kantakaa-nakariri, tekatsi ithaawan-tanakyaa ikamantan-tanakiro iñaani Tajorentsi.

Okaatzi tzimimo-tziriri ari ikaatzi rashitee-yawoni

³² Ikaatzi kemijanta-neeriri Jesús, apaani okantanaa ikenkishiryaanaari. Tee imashithata-wakaeyani, ipawakayitawo okaatzi koetyemo-tariri. ³³ Eekiro riyaa-kaana-kitziiro Otyaantaa-rewopaeni ikenkitha-takotziro jempe ikanta rañaantaari Awinkatharite Jesús. Antawo ikaminthaakiri Tajorentsi maawoeni irikapaeni. ³⁴ Tekatzi apaani koetyaa-waeta-tsini. Ikaatzi tzimatsiri iipatsite, ipanko, ipimanta-yitziro. Raakiri koriki, ³⁵ ipakiri Otyaantaa-rewopaeni, riitaki antetariri maawoeni, raantyaari apaani-paeni ikoyiri. ³⁶ Rootaki imatakiri apaani isheninka Leví-paeni iiteetzi José, Chipre-jatzi. Tema riitaki Otyaantaa-rewopaeni owaetakaanta-kiriri “Otomi Oemoshirenkaantsi”. (Tema iroka waerontsi, rootaki ikantziri iñaaniki riroripaeni “Bernabé”.) ³⁷ Irika Bernabé eenitatsi iipatsite, ipimantakiro. Raanakiri owinawo iipatsite, ipakiri Otyaantarewopaeni.

5

Ananías eejatzi Safira

¹ Roo kanteencha eenitatsi awiji-mota-kiriri itsipa atziri iita Ananías itsipatakawo iina oeta Safira, ipimantakiro rirori iipatsite. ² Irika atziri raapatziyakawo iina, romanaki koriki owinawo iipatsite. Ramakiri tzimahaan-taneen-tsiri, ipapaakiri Otyaantaa-rewopaeni. ³ Ikantawakiri Pedro:

“Ananías, ¿itaka pishinetan-takariri Yakatantaniri itheeya-kaemi? Tema pomanaki owinawo piipatsite, poshiya-kaantzi aritaki pamatawitakiri Ishire tajorentsi. ⁴ ¿Tema eeroaka ashityaawoni kepatsi? ¿Tema eeroaka ashityaarini owinawo? ¿litaka pantanta-kawori iroka? Tee naaka pamatawite, tema Tajorentsi pamatawitaki.” ⁵ Ikanta ikemawaki Ananías ikantee-takiri, tyaanaki, kamanaki. Antawo ithaawae-yanakini ikaatzi kemakota-kiriri. ⁶ Ikanta apaani-paeni ewankari, iponateero iwatha Ananías, raanakiri, ikitateri.

⁷ Tekira ojamanite, opokapaaki iina Ananías, tee iyotzi roori oeta awijeen-tsiri.* ⁸ Rojampita-wakiro Pedro, ikantziro: “Pikantena, ¿Arima ikaatzi owinawo piipatsite?” Akanaki roori: “Jeen, ari ikaatzi.” ⁹ Ikantziro Pedro: “¿Oetaka paapatziya-wakaan-takari pikoyi pamatawiterimi Ishire Awinkatharite? Irika piyayitaa aanakiriri piimi ikitatziri, nimaeka raayitana-kimi eeroaka.” ¹⁰ Apathakiraanaka otyaanaki Safira ikatziyakaha Pedro, kamanaki. Ikanta ikyeeya-paeni ewankari-paeni, iñaapaa-tziiro kamaki. Raanakiro, itsipata-haero oemi jempe ikitataka rirori. ¹¹ Tema antawo ithaawae-yanakini kemijantzin-karipaeni, ari ikimitzitakari ikaatzi kemakoyita-kirori awijeen-tsiri.

Osheki itajonka-wentan-teetaki

¹² Eekiro riyaaata-kaana-kitziiro Otyaantaa-rewopaeni ipiyoteeyani awija-tapitzira tajorentsi-panko iiteetziro “Salomón-tapi.” Eekiro itajonka-wenta-nakitziiri isheninka-paeni. ¹³ Riima itsipa isheninka-paeni, osheki ipinkanakiri tee ikoyi itsipataneeyaari. Roo kanteencha, eenitatsi osheki itsipa isheninka-paeni thaamenta-pero-taneenchari. ¹⁴ Eekiro ishekita-nakitzii kemijanta-neeriri Pinkathari. Tema ipokayitzi shirampari eejatzi tsinani-paeni. ¹⁵ Eenitatsi amayita-kiriri imantsiyarite, romaryaa-koyitakiri ishitashiki jempe ikinapaaki Pedro. Ikantayitzi: “Aririka ikinapaaki Pedro jaka, aririka itsimankan-tanakyaari eepichokiini raampari, aritaki retsiyata-kotee.” ¹⁶ Ari ikimitzitaka poñaayiteen-chari nampitsiki jeeka-nampitzirori Aapatziyaweni, ramayitaki osheki mantsiyari eejatzi osheki raahashireyitziri peyari. Ithonkiri retsiyata-kota-kaayitziri.

Ikijaneentee-tanakiri Pedro eejatzi Juan

¹⁷ Ikanta Ompera-tajorentsi-perotaa-rewo itsipatakari Tampatzikari-paeni, ikijaneenta-nakiri Otyaantaa-rewopaeni. ¹⁸ Raakaan-takiri, romonkyaa-kaantakiri. ¹⁹ Okanta tsireniriki, pokaki ronampiri Awinkatharite,

* 5:7 tekira ojamanite = 3 hora

rashita-ryaapaakiro ashitakowontsi, romishitowa-yiteeri, ikantawaeri: ²⁰ “Piyaate tajorentsi-pankoki, pikenkithata-kaeri pisheninka-paeni jempe okanta-kota awijakotaantsi.” ²¹ Okanta okitejeta-manee, areetee-yapaakani amaetyaaka tajorentsi-pankoki, kenkithata-paaki.

Teemaeta riyotee-yini Ompera-tajorentsiperotaa-rewo, piyotee-yachani itsipayitakari raapatziyani, eejatzi maawoeni antariperopaeni Israel-paeni. Ari rotyaantaki ramaeteri Otyaantaa-rewopaeni romonkyaa-witakari.

²² Ikanta riyata-shiwitakari romonkyaanewo, tee iñaapaeri. Ari ipiyapaaka, ²³ ikantapae: “Tee añeeri. Roojatzi okanta noñaawita-paakawo ashita kameetha, roojatzi ikatziyayita aminako-wentziriri. Nashita-ryaako-witapaakari, tee noñaapaeri.” ²⁴ Ikanta ikemawaki Ompera-tajorentsiperotaa-rewo, eejatzi reewari aminakowentziriri tajorentsi-panko, rojampita-wakae-yanakani oetarika awijatsini. ²⁵ Roojatzi rareetan-tapaakari kamanta-paakiriri, ikantziri: “Noñaakiri pomonkyaaakaanani ijeekaeyini tajorentsi-pankoki ikenkithata-kaeri asheninka-paeni.”

²⁶ Rootaki riyataan-tanakari reewari aminako-wentantani, raanaki osheki ratzirite, ramaeri. Teemaeta ipajaawae-ritzi, tema ithaawan-tyaari isheninka-paeni rompojan-tyaari mapi.

²⁷ Ikanta rareeta-kaapaakari, rowawijaa-paakiri ipiyotee-yakanira jewari-paeni. Ikanta Ompera-tajorentsiperotaa-rewo rojampita-wakiri, ²⁸ ikantziri: “¿Tema pikemi nokantzi chapinki: ‘Aritapaaki pikenkithata-kotziri Jesús?’ Eekiro piyotaa-tziiri asheninka-paeni Aapatziyaweni-jatzi. Pikanta-kotakina naaka-paeni, pikantzi: ‘Riitaki jewari-paeni owamaakaan-takiriri Jesús.’”[†] ²⁹ Ari rakanaki Pedro eejatzi itsipa-paeni Otyaantaa-rewopaeni, ikantanaki: “Riitaki nokemijanta-perote naaka Tajorentsi, tema ero nokemijantziri atziri. ³⁰ Tema omaperotatya powamaakaanakiri eerokapaeni Jesús, pikanta-kota-kaantakiri. Roo kanteencha, rowañahaeri Tajorentsi ikemijantakiri paerani awaejatziteni. ³¹ Roenokaeri Tajorentsi, rojeekaeri rakoperoki, itsipataari ipinkathari-wentantzi. Riitaki owawijaa-koyiteeni aakapaeni. Ikoyi apiya-shireta-shiteeri maawoeni aakapaeni Israel-paeni, ipeyakotan-teerori antayitakiro kaari-perori. ³² Tema naakapaeni ñaakiro okaatzi rantayitakiri Jesús, otzimatyee nokenkithata-kotero. Rootaki Ishire tajorentsi matakae-nawoni, tema riitaki otyaanta-kinawori Tajorentsi ojeeka-shiretan-teena nawentahaarira.”

[†] 5:28 Waerontsi

33 Antawo ikijeeya-nakani ikemakiri ikantaki, ari ikowawitanaka rowamayiri. 34 Ari ikatziyanaka apaani Inashitantaniri, iitachari Gamaliel. Riijatzi Yotaantaniri. Ipinkathatziri maawoeni isheninka. Ikantanaki: “Nosheninká, jame omishitowa-wakiri eepichokiini irika-paeni.” 35 Ikantzi: “¡Nosheninka! ¡Israel-paeni! Otzimatyee pikenkishireta-wakyaá jempe-rika pikanteri irika asheninka. 36 Pikenkishireta-koteri iitachari Teudas, ikantakaapero-waetaka paerani rirori. Ipiyotaki ikaatzi 400 ratzirite. Ikanta rowamahae-takiri Teudas, ithonka itzimpoohanaka ikaatzi tsipawita-kariri, ari ipeyakari tee ikemakoe-teeri. 37 Eejatzi okimitaka paerani rojankinata-kotantari maawoeni asheninka, eenitatsi iitachari Judas, poñaachari Tepoweniki. Ipiyotaki asheninka. Ikanta rowamahae-takiri rirori, ithonka itzimpoohanaka ikaatzi tsipayi-witakariri, ari ipeyari eejatzi rirori. 38 Pikemi nokantemi naaka: Eero pikoshekari, piñaashi-minthatyaari. Riirika antashi-waetawo ininta-shitari, aritaki ipeya-shiteeyaa. 39 Riitakirika Tajorentsi matakaerini okaatzi rantayitziri, eero pimatziri potsinampaeri eerokapaeni. Paamawentyaa pikoshekari-kari Tajorentsi.”

40 Inimota-nakiri ikaatzi ipiyoteeyani. Ikaemaeri Otyaantaa-rewopaeni, ipajata-kaantakiri, ikantziri: “Aritapaaki pikenkithata-kotziri Jesús.” Ipakahaeri. 41 Ikanta ishitowae-yaneeni Otyaantaa-rewopaeni ipiyowentee-takari. Ithaamenteeyanakani, ikanteeyini: “Piñaakiro, roshiya-kaantee-takae riiperori rowajankitaa-wentee-takaero awentaa-naarira Jesús.”† 42 Ari ikanta-piinta-nakityaa riyotaantzi maawoeni kitejeri, ikenkithata-kaantzi tajorentsi-pankoki, ikantzi: “Jeepatziitoetani irika Jesús.” Imatakiro ikenkithata-kaantanaki maawoeni pankotsiki okaatzi tzimatsiri janta.

6

Riyoyeetaki 7 amitakotan-taniri

1 Ikanta isheni-perotanaki kemijantzinkari, ñaawaeyitanaki iwirakocha-thateki, ikantzi: “Paminiri Heber-paeni nampitawori janta jempe ikanta ipapiintziro owanawontsi kinankawo, tema ramaaki-yitziro otsipa-jato-paeni.”

2 Ikanta 12 Otyaantaa-rewopaeni, ipiyotakiri maawoeni kemijantzinkari, ikantakiri: “Tee okameethatzi nopakaero nokenkithata-koteri Tajorentsi, nopanta-yitemiri powanawo. 3 Noyemijantzinkaritepaeni, pamini jaka akaateeyini ikaate 7 atziri, riitaki jewateroni ipayitemi

† 5:41 Waerontsi

owanawontsi. Piyoshiite kameetha-shireri, yotanita-tsiri, ojeeka-shire-tziitantari Ishire tajorentsi. ⁴ Ari noetziñaarikotyaaowo naaka-paeni namana-piintyaa, nokenkithata-kaante, niyotaan-tayite.” ⁵ Inimota-nakiri ikaatzi piyoteen-chari ikantee-takiri. Ari riyoshiiteetaki Esteban, awentaariri kameetha Tajorentsi, ojeeka-shire-pero-tantari Ishire tajorentsi. Riyoshiiteetaki eejatzi Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, eejatzi Nicolás Antioquía-jatzi, oshiya-kotaariri Judá-paeni, kaari isheninkawita Judá-paeni. ⁶ Opoñaashita rahaeta-nakiri ikaatzi riyoshiiteetaki ijeekakira Otyaantaa-rewopaeni, ramana-kotayi-tawakari, roteya-patzii-toyitawakiri itajonka-wentakiri.

⁷ Eekiro iyaatakotanakitzii iñaani Tajorentsi. Eekiro isheniperota-nakitzii kemijantzinkari janta Aapatziyaweniki. Eejatzi ikantanaka ikemijantanaki osheki Omperatajorentsita-rewo.

Raakaan-teetakiri Esteban

⁸ Itajonka-wentaki Esteban osheki isheninka-paeni, riitaki neshironkata-kiriri Tajorentsi, ipakiri itajorenka. ⁹ Roo kanteencha, eenitatsi Judá-paeni piyota-piinta-chari iiteetziri “Romperetari.” Ipoñaayitawo Cirene, Alejandría, Cilicia, Asia. Riitaki katziya-neenchari iñaana-minthata-nakiri Esteban. ¹⁰ Roo kanteencha tee rotsinampae-tziri Esteban, tema omaperotatya iyota-nitakaakiri Ishire tajorentsi. ¹¹ Ikanta ikaatzi ñaana-minthata-kiriri Esteban, romanakaashitakiri ipinatakiri isheninka, ikantakiri: “Nokoyi pitheeya-kotyaari Esteban. Pikante: ‘Nokemakiri Esteban itheenka-waetziri awaejatziteni Moisés, ari ikimitzitari eejatzi Tajorentsi.’” ¹² Rootaki owatsimaa-perota-nakiriri isheninka-paeni ikijaneenta-nakiri Esteban, imatanakiro antaripero-paeni, eejatzi Yotaanta-niripaeni. Raakaan-teetakiri Esteban, rahaeta-nakiri ipiyoteeyanira jewari-paeni. ¹³ Ari ramaetakiri theeya-kota-kariri Esteban, ikantapaaki: “Irika asheninka osheki itheenkakiro tajorentsi-panko, itheenkakiro Ikantakaan-teetani. ¹⁴ Nokemakiri ikantaki: ‘Ari ipookakiro tajorentsi-panko Jesús Kashiyakaaweni-jatzi. Aritaki rowashiña-yiteero okaatzi ametari riyotaa-yiteeri awaejatziteni Moisés.’” ¹⁵ Ari raminanakiri jewari-paeni irika Esteban, iñaatziiri ipooki roshiya-nakari ronampiri tajorentsi.

7

Rakawaantetanakiri Esteban roojatzi Rompojantee-tanakiriri

1 Ikanta Ompera-tajorentsiperotaa-rewo rojampitakiri Esteban, ikantziri: “¿Omaperotatyaama ikantakoe-tzimiri?”
 2 Ikantzi Esteban: “¡Noyemijantzikaritepaeni! ¡Jewaripaeni! Pikemi nokantemi. Paerani ijeekan-tawitari awaejatziteni Abraham janta Othowyaaki, roñahakari owaneenkari Tajorentsi, tekira riyaaatanakiita inampityaawo Awotsiniki.
 3 Ikantakiri: ‘Pookanakiro pinampi, pookanakiri pisheninkapaeni, piyaate otsipaki kepatsi noñaaayimiri.’
 4 Ikanta Abraham rookanakiro inampi Oshewaweni-jatzi, jataki inampitee-yaawo Awotsiniki. Okanta paata ikamaera ashitariri, rotyaanteeri Tajorentsi jaka jempe anampitawo nimaeka aakapaeni.
 5 Okantawitaka inampiwitakawo Abraham jaka, tema te rashitakaa-perotyaari Tajorentsi. Roo kanteencha ikashiya-kaakiri paata aririka ikamaki, riitaki ashitee-yaawoni ikaate icharinin-teeyaari. Rootaki ikashiya-kaeta-kiriri awaejatziteni Abraham te itzimi itomi.*
 6 Rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Abraham: ‘Ari inampita-kyaawo ikaate picharinityaari iipatsiteki itsipajatzitzi atziri. Okaate 400 ojarentsi ikemaatsita-kaetyaari, ari rompera-waetee-tyaari janta.
 7 Roo kanteencha aritaki nowajankitaakiri naaka. Riima ikaate picharinin-teeyaari, aritaki nookakaa-wenteeri namantee-yaariri. Ipinkatha-yiteena maawoeni irikapaeni jaka.’
 8 Tema tzimaki ikashiya-kaakiriri, ikanteeri Tajorentsi irika Abraham: ‘Otzimatyee pitomeshitaa-nityaa, tema eenitatsi akashiyakaa-wakaari.’ Imatakiro paerani awaejatziteni Abraham. Imatakiri itomi rirori owakira imaakotapaaki 8 kitejeri, itomeshitaa-nitakiri. Ari ikimitakiri Isaac itzimaki Jacob. Ari ikimita-kiriri eejatzitzi Jacob 12 itomi-paeni, awaejatzitzi-tetaari aakapaeni.
 9 Ikanta irikapaeni awaejatzitzi-tetaari aakapaeni, ipimantakiri José, rirentzi, okantakaantziro ikijaneentziri. Ari okanta rareetan-takari inampiki Pewiryaaatantoni-jatzitzi. Roo kanteencha, kijokiro rowakiri Tajorentsi,
 10 ineshironkatakiri okaatzitzi ikemaatsi-waetakari. Riyota-nita-kaakiri, rootaki raakameethatan-takariri Faraón, iwinkatharite Pewiryaaatantoni-jatzitzi. Ipinkathari-wentakiri rirori maawoeni Pewiryaaatantoni-jatzitzi, eejatzitzi maawoeni isheninka-paeni Faraón.
 11 Okanta paata, areetaka antawo tashetsi janta. Osheki ikoetyaa-neentee-yakini Pewiryaaatantoni-jatzitzi. Ari okimitakari eejatzitzi janta inampiki Owinteni-jatzitzi. Tee iñeero paerani awaejatziteni royaari.
 12 Roo kanteencha ikema-kotakiro Jacob eenitatsi owanawontsi janta Pewiryaaatantoniki. Rotyaantakiri itomi-paeni ramananta-kite. Rootaki etanakawori riyaaatee-

* 7:5 te rashitakaa-perotyaari = tee otzimi eepichokiini janta jempe raatziki

yantakarini itomi-paeni Jacob janta.† ¹³ Ikanta rapiiteero riyateeyini, ari riyota-kahaari José rirentzi-paeni. Ari okanta riyotan-takari Faraón iita isheninka-yitari José. ¹⁴ Ikanta paata José ikaemakaan-teeri ashitariri, Jacob eejatzi maawoeni isheninka-paeni ipokae Pewiryaaatantoniki. Ikaatzi 75 atziri-paeni pokaentsiri. ¹⁵ Ari okantakari rareetan-takari Jacob Pewiryaaatantoniki. Ari ikamaeri rirori janta. Ari imitakari eejatzi ikaatzi icharinin-tayitaari. ¹⁶ Riitaki raatonkitee-taneeri janta Shempachariniki, ari ikiteeta-kiriri maawoeni janta ramananta-kiniriri paerani awaejatziteni Abraham itomi-paeni Hamor.

¹⁷ Okantaka paata, monkaatzi-mataka okaatzi ikashiya-kaakiriri paerani Tajorentsi awaejatziteni Abraham. Sheni-perotanaki reentsite asheninka-paeni janta Pewiryaaatantoniki, ¹⁸ roojatzi itziman-takari itsipa pinkathari janta Pewiryaaatantoniki, kaari yotakoterini José. ¹⁹ Irika pinkathari osheki ramatawitakiri asheninka-paeni, rowashironkaa-waetakiri. Ishintsi-waetakiri rookayiteri reentsite, ikamantyaari eero ishenitanta. ²⁰ Aripaete itzimakiri Moisés. Riitaki inimota-kariri Tajorentsi. Ikaatzi mawa kashiri romanawitakari ipankoki ashitariri. ²¹ Okanta omonkaata-paaka rooka-kaawenta-teeteri Moisés ikamimi, oñaakiri rishinto Faraón, aakiri, oemotan-teeri oshiyakaan-takari riitakimi otomi roori. ²² Rootaki riyotan-takawori Moisés okaatzi riyota-nitzi Pewiryaaatantoni-jatzi. Riroperori irika, rooperori okantayitaka okaatzi rantayitakiri.

²³ Tema kaataki 40 rojarentsite Moisés, jataki rareetyaari isheninka Israel-paeni. ²⁴ Ari iñaakiri Pewiryaaatantoni-jatzi rowajankiteeri isheninka. Ikijako-wenta-paakari isheninka, rowamaakiri Pewiryaaatantoni-jatzi. ²⁵ Roshiya-kaantzi Moisés ari riyotaki isheninka-paeni riitaki rotyaantakiri Tajorentsi rookakaa-wenteeri rompera-waeteetari. Roo kanteencha tee riyotee-yini isheninka-paeni. ²⁶ Okanta okitejeta-manee, iñaatzii Moisés ranta-wakaeyani isheninka. Ari ikowawitaka rookakaerimi, ikantawita-paakari: ‘Pisheninkaha irika. ¿Iitaka pantantariri?’ ²⁷ Ikanta irika antziriri isheninka, ipithoka-shita-nakari Moisés, rotatsinkakiri. Ikantziri: ‘¿Iitaka pikoyiri eeroka? ¿Iitaka kantakimiri eeroka neewarite piyakowentan-tenari?’ ²⁸ ¿Pikowatziima poyina naaka pikimitakiri Pewiryaaatantoni-jatzi pompojanta-kariri?’ ²⁹ Ikanta ikemawaki Moisés ikantakiriri isheninka, shiyanaka. Jataki iipatsiteki Kosheka-weni-jatzi. Ari ijeekakiri nampitsi-nentsiki, roojatzi itziman-takari apite itomi.

† 7:12 owanawontsi = trigo

30 Okanta awijaki okaatzi 40 ojarentsi. Jataki ochempi-mashiki okaakitapae Cheentoni, ari roñaahakariri Ronampiri Tajorentsi, ipaamata-kaero kitocheemaeshi. 31 Raminanakiro Moisés iñaakiri. Ikowanaki raminiro okaakiini, ari ikemakiri iñaanatziri Tajorentsi, ikantziri: 32 ‘Naakataki Itajorentsita piwaejatziteni. Naaka Itajorentsita Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.’ Ari ithaawanakiri Moisés, okawaetanaka, tee ikoyi raminaneero paamateen-tsiri. 33 Roo kanteencha eekiro ikantatziiri Tajorentsi: ‘¡Moisés! Panashi-konta-shityaa, tema pikatziyantatyaawo nimaeka kepatsi notajorentsi-pathata-kaakiri. 34 Noñaakiri rashironkaa-waetaka pisheninka-paeni janta Pewiryaaantoniki. Nokemakiri ratekawaeteeyini. Rootaki nopokan-takari nookakaa-wenteemi. Eerokataki notyaante janta pantayitero nokowakiri.’

35 Paerani imaninta-witee-takari Moisés, ikantee-tziri: ‘¿Itaka kantakimiri eeroka nowinkatharite?’ Roo kanteencha riitaki Tajorentsi otyaantakiri reewateeri isheninka-paeni, riitaki ookakaa-wenteerini. Ronampiri Tajorentsi matakaa-kiriri iñaakiri ipaamata-kaero kitocheemaeshi. 36 Riitaki Moisés omishitowaeriri paerani asheninka-paeni Pewiryaaantoniki, osheki itajonka-wentantzi janta. Ari ikimita-kirori eejatzi Inkaariki Kityonkaari. Imatakiro ijeekawaetan-takari okaatzi 40 ojarentsi ochempi-mashiki. 37 Tema riijatzi Moisés kantakiriri paerani asheninka-paeni: ‘Ari rotyaantaki paata Tajorentsi itsipa Kamantan-taniri, ari roshiya-kota-paakinawo naaka rotyaantakina. Asheninka irika.’ 38 Riijatzi Moisés piyotakiriri paerani asheninka-paeni janta ochempi-mashiki, ikenkitha-waeta-kaakiri Ronampiri Tajorentsi Cheentoni itsipayitakariri asheninka-paeni. Riitaki aakiro añaakaan-tatsiri ñaantsi, roojatzi rowawijaantakaerori aakapaeni. 39 Roo kanteencha tee ikoyi awaejatziteni ikemijanteri Moisés, osheki ipiyathatakari. Roo ikowaeyakirini ipiyeemi Pewiryaaantoniki. 40 Rootaki ikantan-takariri Aarón: ‘Riiwitaka Moisés ookakaa-wentaanari Pewiryaaantoniki, teemaeta ayotzi oeta awijimota-kiriri. Piwetsikina notajorentsita-tyaari jewateenani.’

41 Ari rowetsikae-takiniri roshiya-kaawo ewonkiri waaka. Riitaki ipinkatha-waetakiri. Rowamaa-kiniri ipira-paeni roemoshirenkiri itajorentsi-nirote rowetsikae-takiniriri. 42 Rootaki iteenkapithatan-tanakiriri Tajorentsi irikapaeni, ishineta-nakiniri ipinkatha-waeteri oorenta-yitachari jenokinta, tema riitaki rojankinata-kotakiri paerani Kamantan-taniri-paeni, ikantaki:

¡Israel-paeni! ¿Naakama pipinkathatantaka pipira-paeni pitaa-piintziri?

Roo panta-piintakiri okaatzi 40 ojarentsi janta ochempimashiki.

43 Tema pipinkathata-shitakari tajorentsi-niro iiteetziri “Pinkathari Itaawentee-tziri Eentsi”, pikinakinatakaa-piintakiri iyaapapankoteki.

Ari pikimita-piinta-kiriri tajorentsi-niro ompokiro iiteetziri Aminthari,

Pipinkathata-shiwaetakari powetsika-yitani eerokapaeni.

Rootaki noshinetan-temiri rahaetemi inteena pawijanakiro Kompitaari.

44 Paerani ijeekawaetan-takari awaejatziteni ochempimashiki, eenitatsi tajorentsi-thaante. Ari royirori rojankinari Moisés. Iroka tajorentsi-thaante, riitakira Moisés wetsika-kaanta-kirori jempe okanta riyotaakiri Tajorentsi.

45 Rootaki ikina-kinatakaa-piintakiri awaejatziteni roojatzi rareetzi-matan-takari kepatsiki rashitee-yaari. Roojatzi ramaeri rirori Josué reewatan-taariri asheninka-paeni, rotsinampaan-takariri ashiwitawori iipatsite, ikantakaari Tajorentsi. Ashi royiro roejokirotakawo tajorentsi-thaante, roojatzi itziman-takari paerani David. 46 Ikanta pinkatharini David, osheki raakameethatakiri Tajorentsi, rootaki ikantan-takari rirori: ‘¡Tajorentsi! Pishinetena naaka nowetsikimi

pankotsi jempe ipinkathatemi Israel-paeni.’[‡] 47 Roo kanteencha riitaki Salomón owetsika-kiniriri Tajorentsi tajorentsi-panko. 48 Tema irika Tajorentsi, Jenoki-jatzi tee ijeekantawo pankotsi rowetsikani atziri. Rootaki

ikenkithata-kotakiri paerani Kamantan-taniri, ikantaki:

49 Iroka ikantzi Tajorentsi:

Rootaki inkite nojeentantari nopinkathari-wentantzi.

Rooma kepatsi rootaki nomakoryaantari noetziki.

¿Jempema okaateka pankotsi rowetsikae-tenari?

Eero nantetawo nomakoryaan-tyaawo.

50 ¿Kaarima naaka owetsika-yitakirori maawoeni iroka-paeni?

51 Eekiro ikanta-nakitzi Esteban: ‘Roo kanteencha eerokapaeni, ari pikanta-piintatyaa pikijo-shiretzi, tee pikemijanta-nitzi, poshiya-kotakari kaari-pero-shireri-paeni. Ashi poyiro pipiyathatawo Ishire tajorentsi poshiya-kotaari piwaejatziteni.’[§] 52 ¿Eenitatsima paerani Kamantan-

taniri kaari ikemaatsita-kaawaeta piwaejatziteni? Tema osheki rowamahaetaki ikaatzi kenkithateen-tsiri, ikantaki: ‘Awotsikitaki matzirori itampatzika-shiretzi.’ Tema pokaki tampatzika-shireri, riitaki pipithoka-shitakari eerokapaeni, powamaa-wakiri. 53 Tema eeroka-paeni yotakowitawori

[‡] 7:46 Israel-paeni = Jacob-paeni = ipanko Jacob § 7:51 poshiya-kotakari kaari-pero-shireri-paeni = poshiya-kotakari kaari totameshitaa-nita-chari pishireki eejatzi pikempitaki

Ikantakaan-teetani riyotaa-witakaeri Ronampiri tajorentsi, teemaeta pithotyero pimonkaatero.”

⁵⁴ Ikanta ikemaeyakini ikaatzi piyoteen-chari, antawo ikijanakiri Esteban, ratsikae-kita-shita-nakari. ⁵⁵ Roo kanteencha ojeeka-shire-perotan-takari Ishire Tajorentsi irika Esteban, raminanaki inkiteki, iñaakiro rowaneenkawo Tajorentsi, iñaakiri eejatzi Jesús ikatziyaka rakoperoki Tajorentsi. ⁵⁶ Rootaki ikantan-tanakari: “¡Pamini! Noñaakiro ashitaryaa inkite, noñaakiri Itomi Atziri ikatziyaka rakoperoki Tajorentsi.” ⁵⁷ Rotzimika-kempitee-yanakani jewaripaeni. Ishintsitanakiro ikaemae-yanakini, ishiya-shita-paakari Esteban. Roteeya-paakiri. ⁵⁸ Rahaeta-nakiri othapikinta nampitsi, rompojan-tapaakari mapi. Ari raatonkoryaa-yitanakawo iithaari owamayirini Esteban, rookanakiniri ewankari iitachari Saulo, raminakowenteniri.” ⁵⁹ Ikanta rooka-shiteetzirira mapipaeni Esteban, amananaka rirori, ikantzi: “¡Tajorentsi! ¡Nowinkatharite Jesús! Jatashire-takina noñaapaemi.” ⁶⁰ Ari rotziwerowanaka Esteban, icheraanaki, ikantanaki: “Nowinkatharite, eero poepiyiniri kaari-perori okaatzi rantakiri.” Ikanta ithonka-nakiro iñaawaetakiro iroka ñaantsi, kamanaki.

8

Ikoshekari Saulo kemijantzin-karipaeni

¹ Ikanta Saulo ramina-kotakiri Esteban rompojee-tziri, ikantanaki rirori: “Ariwé, kamaki Esteban.” Aripaete reteeta-nakawo ikoshekaminthatari kemijantzin-karipaeni janta Aapatziyaweniki. Rootaki ishian-tayitakari ikinayitanaki maawoeni inampiiteki Judá-paeni, ikinayitaki eejatzi inampiiteki Oshitekii-tonijatzi. Apatziro ijeekanaki Otyaantaa-rewopaeni janta Aapatziyaweniki. ² Ikanta pinkatha-tajorentsitaaniri-paeni ikitatakiri Esteban, osheki riraako-waetakari. ³ Riima Saulo ikowawitanaka rirori ithonkiri kemijanta-naatsiri. Riyaatashi-piintakiri ipankoki, inoshika-yitziri shirampari, tsinani, maawoeni. Romonkyaa-kaanta-yitakiri.

Ikenkithee-tziro Kameethari Ñaantsi nampitsiki Oshitekii-toniki

⁴ Roo kanteencha ikaatzi shiyayita-noonchari, jatayitaki otsipaki nampitsi. Ari ikenkithata-kotakiro Kameethari Ñaantsi. ⁵ Ikanta apaani shiyaneen-chari iitachari Felipe, areetaka Oshitekii-toniki. Ikenkithata-kota-paakiri Jeepatzii-toetani. ⁶ Tema osheki atziri piyoteen-chari, rowayempitakawo ikenkithatziri Felipe, iñaayitakiro

itajonka-wentan-tapaaki. ⁷ Retsiyata-kota-kaayitakiri raahashiretziri peyari. Antawo ikaemayitzi peyari ishiyayitaha. Imatakiro retsiyata-kota-kaayitzi kijopookiri, eejatzi tzipitatsiri iitziki, maawoeni. ⁸ Rootaki ikimoshiretan-tanakari ikaatzi nampitawori janta.

⁹ Roo kanteencha eenitatsi janta iitachari Simón, sheripiyari naawita paerani. Ramatawitaki osheki atziri janta Oshitekii-toniki. Osheki ikantakaapero-waetaka. ¹⁰ Ipinkatha-witakari osheki atziri, osheki jewari, maawoeni, ikanteeyini: “Jame akemijanteri Simón, imatakiro iñaawyaatari Tajorentsi.” ¹¹ Okaatzi ikantayitzi Simón isheripiyarin-kakiini, ikemijantziri atziri-paeni ikaatzi ramatawi-yitakiri. ¹² Roo kanteencha areetapaaka Felipe, ikamantan-tapaakiro Kameethari Ñaantsi kenkithata-kotziriri Jesús Jeepatzii-toetani, kenkithata-kotziriri eejatzi Tajorentsi jempe ikantaa ipinkathari-wentantee. Omitsiryaa-yitanaka shirampari-paeni, eejatzi tsinani-paeni.* ¹³ Ari imatzitakawo Simón, ikemijanta-witanaa, omitsiryaaawitaka rirori. Kijokiro rowanakiri Felipe iñaakiri itajonka-wentan-tayitaki. Ari ipampoyaanakiri.

¹⁴ Ikanta Otyaantaa-rewopaeni jeekatsiri Aapatziyaweniki, ikema-kotakiri Oshitekii-toni-jatzi ikemijantayiteero iñaani Tajorentsi. Rootaki rotyaantan-takariri Pedro eejatzi Juan. ¹⁵ Ikanta rareetee-yakani Oshitekii-toniki, ramana-kota-paakari kemijantzin-karipaeni, ojeekashiretan-teeyaari Ishire Tajorentsi. ¹⁶ Tema apatziro romitsiryaaatee-takiri rawentaa-naari Awinkatharite Jesús. Tekira ojeeka-shiretan-tyaari Ishire Tajorentsi. ¹⁷ Ikanta Pedro eejatzi Juan, roteya-patzii-totan-takari rako apaani-paeni. Aripaete ojeeka-shire-yitan-tanakari Ishire Tajorentsi rirori-paeni. ¹⁸ Iñaakiri Simón rantakiri Otyaantaa-rewopaeni, ikaatzi roteya-patzii-totan-takari rako, ojeeka-shiretan-tanakari Ishire Tajorentsi, ipinawitanakari rirori Otyaantaa-rewopaeni, ¹⁹ ikantziri: “Irika koriki, pipena naaka pishintsinka, noshiyan-temiri eeroka, nojeeka-shireta-kaantyaariri Ishire tajorentsi nosheninka, noteya-patzii-totan-tyaari nako.” ²⁰ Ikantzi Pedro: “¡Ari pitsipateeyaari piyorikite pipeya-shiteeyaa! ¿Poshiya-kaatzi ari pamanantan-takyaawo piyorikite ipashitantari Tajorentsi? ²¹ Eero pimatziro poshiya-kotanawo naaka, tema tee pitampatzika-shiretzi iñaakimi Tajorentsi. ²² Pipakahaero pikaariperotaki, pikowa-koteeri Tajorentsi, paminawityaawo aririka ipeyakoteemiro okaatzi

* 8:12 Waerontsi

pikenkishire-witakari. ²³ Niyotakimi naaka, osheki pikijashire-waetaka. Ari pikanta-piintatyaa pikaaripero-shire-waetzi.” ²⁴ Ari rakanaki Simón, ikantzi: “Pikanta-kowenteena Tajorentsiki eero awiji-motantana okaatzi pikanta-kinari.”

²⁵ Ikanta Pedro eejatzi Juan, ikaatakiro ikenkithata-kotakiri Tajorentsi. Awijanaki otsipaki nampitsi okaatzi jeekatsiri Oshitekii-toniki, ikamantan-takiro Kameethari Ñaantsi. Ipiyeeyaani Aapatziyaweniki.

Felipe eejatzi Cheenkawooni-jatzi

²⁶ Ikanta Ronampiri Tajorentsi, iñaanatakiri Felipe, ikantziri: “Piyaate pikinanaki kirinkanta, pipampithatero awotsi poñaachari Aapatziyaweniki roojatzi nampitsiki Shintsi-weniki.” Tema iroka awotsi rootaki kinachari ochempi-mashiki. ²⁷ Ari riyaaanaki Felipe.

Okanta niyanki awotsi, itonkiyotakari Cheenkawooni-jatzi. Riiperori irika. Riitaki kempoyeeri koriki inampiki opinkathari-wentantzi tsinani iitachari Candace. Ipoñahaa-tyaawo rirori Aapatziyaweniki ipinkathatziri Tajorentsi.†

²⁸ Ipiyaatyaa rirori inampiki, ijeekan-takawo ishiyakomento, iñaanatziro rojankinari Kamantan-tanirini Isaías. ²⁹ Ari oñaana-shireta-nakiri Ishire Tajorentsi Felipe, okantziri: “Piyaate, pokaakityaari shiya-koteen-chari.”

³⁰ Ikanta riyaaanaki Felipe, ikematziiri Cheenkawooni-jatzi iñaanatziro rojankinarini Isaías. Ari rojampitziri, ikantziri: “¿Pikemathatakiro piñaanatzi?” ³¹ Ikantzi Cheenkawooni-jatzi: “¿Jempema okinika nokemathatero tekatsi yoteenawoni? Pipoki, pitsipatena.” ³² Iroka Jankinarentsi iñaanatziro okantzi:

Roshiya-kaetakari rahaetziri ipireetari rowamahaeteri. Maeritatsi rirori, tee ikaemawaetzi, Roshiyakari ipireetari itotee-tziro iwitzi.‡

³³ Itsinapashiretakaetakari kaari kyaaripero okaatzi ikan-takoewitakariri Riima isheninkapaeni, ¿kantachama riyoteeteri jempe ikantawaeteeyani?

Tema rashiryahae-takari ijeekawita-paenta jaka kepatsiki. ³⁴ Ikanta riiperori Cheenkawooni-jatzi, rojampita-nakiri Felipe, ikantziri: “Pikantena. ¿Iitaka ikenkithata-kotziri Kamantan-taniri? ¿Riitakima kenkithata-kotacha? ¿Itsipama ikenkithata-kotziri?” ³⁵ Ari retanakawo Felipe ikenkithata-kaanakiri rojankinari Isaías, ikenkithata-kaanakiri

† 8:27 Riiperori irika = Raakithoetziri irika. Tema rootaki rametee-yarini paerani ikaatzi jeeka-wankotziri pinkathari, raakithoe-tziri, eero rowakaan-tanta ipankoki pinkathari. ‡ 8:32 ipireetari = owisha = oveja

† 8:27 Riiperori irika = Raakithoetziri irika. Tema rootaki rametee-yarini paerani ikaatzi jeeka-wankotziri pinkathari, raakithoe-tziri, eero rowakaan-tanta ipankoki pinkathari. ‡ 8:32 ipireetari = owisha = oveja

Kameethari Ñaantsi jempe ikanta-kota Jesús. ³⁶ Ikini-mota-paakiro nijaa, ikantzi Cheenkawooni-jatzi: “Iroka nijaa. ¿Eeroma omata nomitsiryaa tyaa naaka?” ³⁷ Ikantzi Felipe: “Kyaaripero-rika pikemijantane, aritaki omatakyaa.” Ikantzi Cheenkawooni-jatzi: “Nokemijantzi, riitaki Jesús Jeepatzii-toetani, Itomi Tajorentsi.” ³⁸ Ari raatzinka-kaanta-paakiro ishiyako-mento Cheenkawooni-jatzi. Ayiitanaki apitekiro, jatanaki nijaaki. Ari romitshiryaatakari. ³⁹ Ikanta itonkaanee nijaakira, aaneeri Felipe Ishire Tajorentsi. Tee iñaaneeri riiperori Cheenkawooni-jatzi jempe ikinanee Felipe. Roo kanteencha irika atziri osheki ikimo-shiretanaki, jatee. ⁴⁰ Riima Felipe, iñaashitakawo ijeekapae Azoto-ki. Ikanta rawijaki otsipaki nampitsi ikamantan-tayitakiro Kameethari Ñaantsi, roojatzi rareetan-taari Cesarea-ki.

9

Owakira-shiretee Saulo (Hch. 22.6-16; 26.12-18)

¹ Ikanta Saulo, tee ipakayiro rajarii-matari rompojiri kemijanta-neeriri Awinkatharite. Rootaki riyaaata-shitan-takariri Ompera-tajorentsi-pero-taarewo, ² ikantakiri: “Pojankinateniri Ompera-tajorentsi-taarewo jeekatsiri Ontyaamaeriniki, pikanteri: ‘Pishineteri Saulo raayiteri tsipatanariri iiteetziri “Awotsi.” Ikyaaayite ipiyotapiinteeta, roojoyiteri shirampari eejatzi tsinani, ramakiri jaka Aapatziyaweniki.’” ³ Ikanta rareetzi-mataka Saulo Ontyaamaeriniki, ari romapokakiri morekaneen-tsiri jenokinta, roorentapaakiri ikatziyaakaha. ⁴ Tyaanaki Saulo. Ikematzii ñaawaeta-neentsiri inkitekinta, ikanteetzi: “¡Saulo! ¡Saulo! ¿Iitaka pikoshekan-tanari?” ⁵ Rakanaki Saulo, ikantzi: “¡Pinkathari! ¿Jempema piitaka eeroka?” Ari ikantee-tziri: “Naakataki Jesús pikoshekani. Eeroka owajankitaa-waetacha, oshiyawakawo pipatzityaawomi thoyempi-thowari.” ⁶ Tema ompetawaetanaka Saulo ithaawan-tanakari, ikantanaki: “¡Pinkathari! Iitaka pikoyiri nanteeri naaka.” Ikantzi Awinkatharite: “Pikatziyee, piyaate nampitsiki. Ari ikamantee-temirori oetarika panteri.” ⁷ Osheki ithaawanaki ikaatzi oyaatakiriri Saulo, tema ikemakiro ñaantsi, tee iñiimae-tyaari ñaawaeteen-tsiri. ⁸ Ari ikatziya-witanaa Saulo. Ikoyi rokiryaa-neemi, tee omata raminanee. Rootaki rakathatan-tanakariri itsipayitakari, raanakiri Ontyaamaeriniki. ⁹ Ari ijeekaki janta okaatzi mawa kitejeri, tee omata raminee, tee rowaeyaa, tee imiritee. ¹⁰ Ari ijeekiri Ontyaamaeriniki apaani kemijantzinkari iita Ananías. Riitaki iñaanatakiri Awinkatharite imishiwaeroki,

ikantziri: “¡Ananías!” Ikantzi rirori: “¡Iita Pinkathari! Jaka nojeeki.”¹¹ Ikantziri: “Piyaate awotsiki iiteetziri ‘Tampatzikari.’ Ari ojeeki ipanko iitachari Judas, ari pojampita-kowenteri iitachari Saulo, riitaki poñaachari nampitsiki Tarso. Ari ijeekiri rirori janta ramana.¹² Nomishimpyaakiri rirori. Iñaakimi pikyaa-shita-paakiri, poteya-patziito-tanta-paakari pako, roojatzi rokiryaa-tanaari aminee kameetha.”¹³ Ikanta ikemaki Ananías, ikantanaki rirori: “¡Pinkathari! Osheki nokemakotziri irika atziri, tema osheki okowaenkataki okaatzi rantayitakiri Aapatziyaweniki, rowajankitaa-yitakiri kemijanta-neemiri.*¹⁴ Rootaki ipokantari jaka, rotyaantatziiri Ompera-tajorentsi-perotaa-rewo raayiteri ikaatzi awentaa-neemiri.”†¹⁵ Ikantzi Pinkathari: “¡Piyaate Ananías! Tema irika atziri riitaki niyoshiitakiri naaka ikenkithata-koteena maawoeni nampitsiki. Ikenkithata-kaeri Israel-paeni isheninkatari rirori, ikenkithata-kahaeri eejatzi itsipa-jatzi atziri kaari isheninkata, eejatzi inkimitakiri iwinkatharite-paeni.¹⁶ Aritaki nokanta-kaakyaawo naaka ikemaatsi-wenteena rirori.”¹⁷ Ikanta riyaaatanaki Ananías, kyaapaaki pankotsiki jempe ijeekaki Saulo. Ari roteyapatzii-totan-takari rako. Ikantziri: “¡Noyemijantzinkarité Saulo! Rotyaantakina Awinkatharite Jesús, oñaahakimiri awotsiki jempe pikinapaaki. Nopokatzi nokiryaa-kahaemi, ojeeka-shiretan-teemini Ishire Tajorentsi.”¹⁸ Ari oparyanaki rokiki oshiyawitariri shima-pentaki, aminanee kameetha Saulo. Katziyanaka, jataki romitsiryaaeteeteri.¹⁹ Ikanta rowawaetanaa, roojatzi ishintsitan-taari kameetha. Eepichokiini ijeeki-mota-paentziri kemijantzinkari-paeni Ontyaamaeriniki.

Ikenkithatzi Saulo Ontyaamaeriniki

²⁰ Ari retanakawo Saulo ikenkithatanaki ipiyota-piintaha Judá-paeni, ikantzi: “Riitaki Itomi Tajorentsi iitachari Jesús.”‡²¹ Tema ipampoyeeyanakirini ikaatzi kemakiriri, ikanta-wakaeyani: “¿Kaarima irika kijaneentziriri Aapatziyaweniki ikaatzi awentaa-nariri Jesús? ¿Tema riitaki pokaentsiri jaka rayiri kemijantzinkari janta Ompera-tajorentsi-pero-taarewoki?”²² Eekiro ishintsitanakitzi Saulo ikenkithatanaki rirori tekatsi ithaawantyyaa. Tekatsi ikante Judá-paeni nampitawori Ontyaamaeriniki ikemiri Saulo ikantzi: “Irika Jesús riitaki Jeepatzii-toetani.”

Ishiyantaari Saulo

* 9:13 kemijanta-neemiri = pitajorentsita-kaani † 9:14 Waerontsi ‡ 9:20 Jesús = Jeepatzii-toetani = Cristo

²³ Okanta imaakotanaki osheki kitejeri, ikanta-wakae-yakani Judá-paeni: “Jame ompojiri Saulo.” ²⁴ Ari riyotzimaetaka Saulo ikowaetatzii rowamahaeteri. Tema kitejeriki eejatzi tsireniriki royaawenteetari Saulo okiishitapaaha awotsi rowamahaeteri. ²⁵ Ikanta kemijantzin-karipaeni, rotetakiri antawoki kantziri, rowayiita-kotakiri tsireni-paete jakakiroki itantotee-tzirowa nampitsi. Ari ishiyaari Saulo.

Areetaa Saulo Aapatziyaweniki

²⁶ Ikanta rareetaa Saulo Aapatziyaweniki, ikowawitaka itsipata-paeyarimi riyotaani Awinkatharite. Roo kanteencha maawoeni kemijantzinkari ithaawan-takari, roshiya-kaatzi tee ikemijanta-perotee rirori. ²⁷ Ikanta Bernabé, raapatziya-nakari Saulo, jataki roñaahan-teeri ipiyotaha Otyaantaa-rewopaeni. Ikantapaakiri: “Irika Saulo iñahaeri Awinkatharite awotsiki jatachari Ontyaamaeriniki, ikenkitha-waeta-kaakiri. Tema janta nampitsiki Ontyaamaeriniki retanakawo Saulo ikenkithata-kota-neeri Jesús. Tekatsi ithaawan-tanakyaa.” ²⁸ Rootaki ijeekan-tapaari Saulo Aapatziyaweniki, inimowaetziri ranashi-waetapaa nampitsiki itsipayita-paari Otyaantaa-rewopaeni. ²⁹ Ikenkithata-kota-paeri Jesús Awinkatharite, tekatsi ithaawantyyaa. Tema ikenkithata-kaayiteeri Judá-paeni ñaawaetzirori iñaaani wirakocha. Roo kanteencha ikowaeyakini rirori rowamayiri. § ³⁰ Ikanta riyotee-yakini kemijantzin-karipaeni, raanakiri Saulo nampitsiki Cesarea-ki. Rotyaanteeri inampiki Tarso.

³¹ Ikanta kemijantzin-karipaeni, nampiyitawori iipatsiteki Judá-paeni, Tepoweniki eejatzi Oshitekii-toniki, kameetha ijeekayitane, eekiro rowetsika-shire-pero-tanakityaa, ipinkathataneeri Awinkatharite. Eekiro riyata-nakitzi isheki-perotanaki, okantakaakawo Ishire Tajorentsi.

Retsiyata-kota-kaeteeri Eneas

³² Ikanta riyayitaki Pedro rareetan-tayita nampitsiki-paeni, areetaka Tzimaani-weniki jempe inampiyitawo kemijantzinkari.* ³³ Ari iñapaa-kiri iitachari Eneas, kijopookiri rirori, kaata-kotaki 8 ojarentsi romaryaa-ka. ³⁴ Iñaanata-paakiri, ikantziri: “¡Eneas, retsiyata-kotakahaemi Jesús Jeepatzii-toetani. Pikatziyee, paaneero pomaryaa-mento!” Ari ikatziya-nakari Eneas. ³⁵ Ikaatzi nampitawori Tzimaani-weniki eejatzi Owaapathariniki,

§ 9:29 36 iñaaani wirakocha = grieho
itajorentsita-kaeteeri

* 9:32 kemijantzinkari =

iñaayiteeri ikatziyanaa Eneas, rootaki ikemijan-tantanakariri Awinkatharite.

Añaantaari Dorcas

³⁶ Okanta nampitsiki Owaneenkaarini, eenitatsi apaani kemijantzinkawo oeta Tabita, iñaaniki wirakocha ikantee-tziro “Dorcas.” Iroka tsinani osheki oneshironkatanta-piintzi. ³⁷ Okanta apaani kitejeri, mantsiyataki Dorcas, kamaki. Rahaetakiro, ikaawoahitee-takiro, romaryahaeta-paentziro jenokinta opankoki. ³⁸ Okanta janta Owaneenkaariniki tee inteena-perotzi ojeeki nampitsi Tzimaani-weniki jempe rareetaka Pedro. Ikanta ikemaeyakini kemijantzinkari ari ijeekiri Pedro janta, rotyaantaki apite atziri ikamanta-kiteri, ikanteri: “Pipokanaki intsipaete Owaneenkaariniki.” ³⁹ Jatanaki Pedro. Ikanta rareeta-paaka janta, rahaeta-nakiri jenoki jempe romaryahaetakiro kaminkawo. Inkita-paakiro maawoeni kinankawo, irahaeya-paakani, oñaahayita-paakiro kithaarentsi oshirika-yitziri Dorcas. ⁴⁰ Romishitowakiro Pedro maawoeni tsinani-paeni, rotziwerowanaka, amananaka. Ipithoka-shitawo kaminkawo, ikantzi: “¡Tabita, pipiriintee!” Okiryaanee roori, aminanakiri Pedro, ijeekakira. ⁴¹ Rakatha-wakotakiro roori, ipiriintakiro. Ikaemayitakiro kinankawo-paeni eejatzi ikaatzi kemijantanaatsiri, iñaayiteero añaahae. ⁴² Ikanta ikemakoe-takiro nampitsiki Owaneenkaariniki, osheki kemijanta-nakiriri Pinkathari. ⁴³ Osheki kitejeri ijeekawaetanaki Pedro Owaneenkaariniki, ijeeki-motziri iitachari Simón, Mashitsi-pakori.

10

Pedro eejatzi Cornelio

¹ Eenitatsi Cesarea-ki apaani atziri iitachari Cornelio, riitaki reewarite rowayirite wirakocha iiteetziri “Italia-jatzi.” ² Irika atziri ipinkathatziri Tajorentsi eejatzi ikemitari isheninka-paeni. Ipapiintziri ashironkaenkari osheki iyorikite okantawitaka tee isheninkatari. Osheki ramana-piintakari Tajorentsi. ³ Okanta apaani kitejeri, tema shaawiityaaki, ari romapoka-kiri Ronampiri Tajorentsi ikyaa-shita-paakiri jempe ijeekaki, iñaawakiri koñaatziro, ikantapaakiri: “¡Cornelio!”* ⁴ Ari ipampoyaanakiri Cornelio, ithaawan-kakiini rojampitakiri, ikantziri: “¡Pinkathari! ¿Iitaka pikowa-kotanari?” Ikantzi Ronampiri Tajorentsi: “Ikemakimiro Tajorentsi pamanani, iñaakimi pineshironkatanta-piintaki. ⁵ Potyaante pomperatani nampitsiki Owaneenkaariniki ramantakyaariri Simón,

* 10:3 shaawiityaaki = Ooryaa 9

iiteetziri eejatzi Pedro. ⁶ Riitaki mayimotziriri itsipa Simón, mashitsi-pakori, jeeka-cheraatzirori inkaari. Riitaki kamantemini oeta panteri.”† ⁷ Ikanta ipiyanaa Ronampiri Tajorentsi, ikaemaki Cornelio apite romperatani. Ikaemaki apaani owayiri rameentani irika, ipinkathatziri rirori Tajorentsi. ⁸ Ikamantakiri okaatzi ikantakiriri Ronampiri Tajorentsi. Rotyaantakiri Owaneenkaariniki.

⁹ Okanta okitejeta-manee, tampatzikataki ooryaa, areetzi-matee-yakani Owaneenkaariniki. Ari rateetanaki Pedro ramana jenoki okaa-pankatapaakinta pankotsi. ¹⁰ Ikema-minthatakiro itashe, ikowaki royaa, tema owakira ronkotsiteetzi royaari, ari iñaashire-waetakari. ¹¹ Iñaakiro ashitaryaanaka inkite, rowayiitee-takiro oshiyawitawori antawo maathaantsi-mawo, othatoyitaka opatzi-mawoki. ¹² Eenitatsi osheki inashiyita-chari tsimeripaeni maathantsi-mawoki. Eenitzi-tacha eejatzi ikaatzi anayita-tsiri kepatsiki, eejatzi shiwanki-paeni. ¹³ Ikematzii ñaanata-nakiriri, ikantziri: “Pedro, powamayiri irika-paeni, poyaari.” ¹⁴ Ari ikantzi Pedro: “Eero Pinkathari. Tee nowapiintari naaka irika-paeni ipinkae-tziriri.” ¹⁵ Rapiitee-tanakiri Pedro ikantee-tziriri: “Ikaatzi noetenteeri naaka, eero piitashi-waetari eero ka ‘Iwinkaetani.’” ¹⁶ Mawa apiitaka roñaahae-takiri. Ari roepiyee-taneero jenokinta maathantsi-mawo.

¹⁷ Antawo okantzimo-shireta-nakari Pedro, ikenkishiryaa-waeta oeta oshiyakaa-wenta-chari okaatzi iñaakiri. Ari rareetee-yapaakani rotyaantani Cornelio, rojampi-kowenta-paakiro ipanko Simón. ¹⁸ Ikantee-yapaakini: “¿Ari imayi jaka Simón, iiteetziri Pedro?” ¹⁹ Ikenkishiryaa-komintheetawo Pedro okaatzi iñaakiri, ari oñaana-shireta-nakiri Ishire Tajorentsi, okantziri: “Areetapaaka mawa atziri amina-minatzimiri. ²⁰ Payiite, pitsipatyaari. Eero pikijo-shireta-waetzi, tema naakataki otyaantziri.” ²¹ Roojatzi rayiitanta-paaka Pedro, ikantapaakiri atziripaeni: “Naakataki pithotyaakotzi. ¿Iitaka pamina-minatan-tanari?” ²² Ikanteeyini rirori: “Ari nopoki rotyaantana Cornelio, reewari owayiri-paeni. Tampatzika-shireri rirori, ipinkathatziri Tajorentsi. Raakameethatani pisheninka-paeni Judá-paeni. Riitaki roñaahaka Ronampiri Tajorentsi, ikantakiri: ‘Pikaema-kanteri Pedro ipoki pipankoki, ari pikemiri okaate ikamantemiri.’” ²³ Ikantzi Pedro: “Pikyee pankotsiki, ari pimaanaki.” Okanta okitejeta-manee, jatanaki Pedro royaata-nakiri ikaatzi pokashitakiriri. Royaaata-nakiri eejatzi kemijantzinkari poñaachari Owaneenkaariniki.

† 10:6 Otsipayita ñaantsi-paeni

²⁴ Tema maakotaki apaani kitejeri areetee-yakani Cesarea-ki. Oyaawentaka rirori Cornelio itsipayitakari isheninka-paeni, eejatzi raapatziyani-paeni ikaatzi ikaemayitakiri.

²⁵ Ikanta rareeta-paaka Pedro pankotsiki, ishitowa-shitanakiri Cornelio, rotziwerowa-shita-wakari, ipinkathata-wakirimi.

²⁶ Roo kanteencha ikantzi Pedro: “Pikatziye Cornelio, atziri eejatzi naaka, ari noshiyimi eeroka.”

²⁷ Ari ikenkitha-waeta-kaapaakiri, roojatzi ikyaakaan-tanakariri ipankoki, iñaapaa-kitzii Pedro osheki atziri piyoteen-chari royaawentari.

²⁸ Ikantzi Pedro: “Piyoteeyini eeroka naaka Judá-paeni, tee ishineteetana notsipatemi eerokapaeni kaari nosheninkata, tee okameethatzi nokyaa-wankotemi. Roo kanteencha owakira riyotaakina Tajorentsi, tee okameethatzi nokanta-yitemi: ‘Nowinkani eeroka.’

²⁹ Rootaki kaari noshenkaan-tanaka nopokanaki pikaema-kaantakina. Nimaeka nokoyi niyote oeta pikaema-kaantanari.”

³⁰ Ikantzi Cornelio: “Chapinki, maakotaki okaatzi 4 kitejeri, tema shaawiityaaki ikimitaka nimaeka. Nojeeki naaka nopankoki notzi-wentawo namana. Ari noñaaki apaani atziri oshipakiryapaki iithaari.†

³¹ Ikantapaakina: ‘Cornelio, ikemakimi Tajorentsi pamanari, riyotziro okaatzi pineshironkatantaki eeroka.

³² Potyaante jatatsini Owanenkaariniki ramina-kiteri Simón, iiteetziri eejatzi Pedro. Riitaki mayimotziriri itsipa Simón, mashitsi-pakori nampitawori inkaare-cheraaki.’

³³ Intsipaete notyaantaki jatatsini iñeemi, pimatakiro eeroka pipokanaki intsipaete. Irika nimaeka nokaatzi ipiyota-kaakina Tajorentsi. Anjatyaa pikan-tenawo okaatzi ikantakimiri Awinkatharite.”

³⁴ Ari retanakawo Pedro ikantanakiri: “Ari niyotziri nimaeka omaperotatyaa Tajorentsi tee ramaakiiyitziri atziri-paeni.

³⁵ Raakameethatzi ikaatzi pinkathata-neeriri, tampatzika-shireta-tsiri, okantawityaa jempe-rika inampiyityaawo, kaari nosheninkawita.

³⁶ Tema rootaki ñaantsi riyotaa-kiriri Tajorentsi nosheninka-paeni Israel-paeni rotyaantakiri Jesús Jeepatzii-toetani, riitaki Tajorentsi kantakaawori nokenkithata-kotan-taariri Jesús. Riitaki pinkathari-wenteerini maawoeni, riitaki jeekakaa-yiteeni kameetha.

³⁷ Piyoteeyini eeroka okaatzi awijeent-siri iipatsiteki nosheninka-paeni Judá-paeni. Etanakawo Tepoweniki romitsiryaatan-takariri paerani Juan

³⁸ irika Jesús, Kashiyakaaweni-jatzi. Riitaki Tajorentsi pakiriri Itajorenka. Tema kijokiro royiri Tajorentsi irika Jesús, rootaki riyataan-tanakari rirori ineshironkatan-tayitzi,

† 10:30 shaawiityaaki = ooryaa 9

retsiyata-kota-kaayitaki osheki raashireyitziri peyari.
³⁹ Naaka-paeni ñaayita-kiriri okaatzi rantayitakiri Jesús janta Aapatziyaweniki eejatzi maawoeni iipatsiteki Judá-paeni. Noñaakiri eejatzi rowamahae-tanta-kariri, ikentakoe-takiri incha-kotakiki. ⁴⁰ Okanta mawatapaentsiri kitejeri rowañahaeri Tajorentsi, ikantakaakawo rirori noñaawaeri naaka-paeni. ⁴¹ Tee roñaaha-panaayiaari maawoeni atziri, apatziro naaka-paeni ikaatzi riyoshiitakiri paerani Tajorentsi kenkithata-koteerini. Tema añahae Jesús, notsipata-waari nowaeyani nirawaeteeyini eejatzi. ⁴² Riitaki otyaanta-kinari nokaman-tayiteeri maawoeni atziri, nokanteri: ‘Riitaki Jesús rowakiri Tajorentsi iyakowenteerini maawoeni añaaayita-tsiri, eejatzi ikaatzi kamayiteen-tsiri.’ ⁴³ Riitaki irika Jesús ikenkithata-kotzi-takari paerani Kamantan-taniri-paeni, ikantaki: ‘Ikaate awentahae-yaarini, aritaki ipeyakoteeniri rantayi-witakawo kaari-perori.’”§

⁴⁴ Ikenkitha-mintheetzi Pedro, omapoka-shitaka ojeeka-shiretan-tapaakari Ishire Tajorentsi ikaatzi kemijantakiriri ikenkithatzi. ⁴⁵ Ari ipampoyeeyanakirini ikaatzi itsipatakari Pedro iñaakiro ojeeka-shiretan-tapaakari Ishire Tajorentsi kaari isheninkata, okimiwitakawo ijako-peroteetatyee-nirimi,* ⁴⁶ ikematha-yitakiri iñaawae-yitanakiro otsipajato-tatsiri ñaantsi, rajahaa-wenta-nakari Tajorentsi. ⁴⁷ Ikantanakiri Pedro ikaateeyini: “¿Kantachama athañaa-pithatyaari romitsiryaatyaa irikapaeni atziri oshiyaneeri aakapaeni ojeeka-shiretan-tee Ishire Tajorentsi?” ⁴⁸ Ari rotyaantakiri romitsiryaateeteri irika-paeni okantakaawo rashiyitaari Jesús Jeepatzii-toetani. Tema osheki ikanta-witawaari ikaatzi ikenkithata-kaeri Pedro, ikantzi: “Eero piyaatzita, pijeeki-mowaeta-nakina.”

11

Ikamanta-paeriri Pedro kemijantzinkari-paeni Aapatziyaweniki

¹ Tema kemaki itsipa Otyaantaa-rewopaeni eejatzi itsipa noyemijantzinkaritepaeni nampitawori iipatsiteki Judá-paeni, ikanteetzi: “Ikemijanteero Iñaani Tajorentsi kaari asheninkayita.” ² Ikanta rareewitaa Pedro Aapatziyaweniki, osheki iñaanata-waeri Judá-paeni ikaatzi kemijanta-tsiri.* ³ Ikantawaeri: “¿Litaka pareetan-tariri kaari asheninkata, pakiyoyitakiri?”† ⁴ Ari retanakawo Pedro ikamantziri

§ 10:43 Waerontsi * 10:45 oyaatakiriri Pedro = Totameshitaaniri

* 11:2 Judá-paeni = Totameshitaaniri † 11:3 kaari asheninkata = kaari totameshitaaniri

jempe okanta opoñaantari. Ikantanakiri: ⁵ “Okanta apaani kitejeri janta nampitsiki Owaneenkaarini nojeeki namana, ari noñaashiretakari. Noñaaki oshiyawitawori antawoete maathantsi-mawo, ithatotee-takiro opatzi-mawoki, okinapaakiro jenokinta rowayiitee-takiro roojatzi jempe nojeekaki naaka. ⁶ Ari namina-perota-nakiro, noñaaki osheki inashiyita-chari ipireetari, tsimeripaeni, ikaatzi anayita-tsiri kepatsiki, eejatzi shiwankiri-paeni. ⁷ Nokematzii ñaanata-kinari, ikantana: ‘Pedro, powamayiri irika-paeni, poyaari.’ ⁸ Nokantzi naka: ‘Eero Pinkathari, tema tee namonkota-piintziri naaka irika-paeni ipinkaetanira irika.’ ⁹ Ari rapiitee-tanakina, ikanteetana: ‘Ikaatzi noetenteeri naaka, eero piitashi-waetari eeroka ‘Ipinkaetani.’ ¹⁰ Mawa apiitaka noñaakiri. Ari roenokae-teero jenokinta okaatzi noñaakiri. ¹¹ Roojatzi rareetan-tapaakari mawa atziri aminaminatanari, ipoñaakawo Cesarea-ki. ¹² Ari oñaashireta-nakina Ishire tajorentsi, ikantana: ‘Poyaata-nakiri irikapaeni, eero pikijo-shireta-waetanaki.’ Rootaki nomatakiri. Irika 6 noyemijantzinkarite notsipata-nakari. Riitaki notsipatakari nokyaa-wankotakiri apaani atziri kaari asheninkata. ¹³ Ikamanta-wakina, ikantana: ‘Chapinki, noñaaki Ronampiri Tajorentsi ikatziya-paaka nopankoki, ikantakina: “Potyaante jatatsini nampitsiki Owaneenkaarini riitaki amirini Simón, iiteetziri eejatzi Pedro. ¹⁴ Riitaki kamante-mironi jempe pikantyya pawijakotan-teeyaari, pitsipatee-yaari ikaatzi pisheninka-paeni eeroka.”’ ¹⁵ Ikanta nokenkitha-waeta-kaapaakiri, ari omapokashitakari ojeeka-shiretan-tapaakari Ishire Tajorentsi rirori-paeni, roowaetaki ojeeka-shiretan-takae paerani aakapaeni. ¹⁶ Ari nokenkishiryaa-nakiro ikantakiri paerani Awinkatharite: ‘Imaperotatya Juan romitsiryaaatantawo nijaa, roo kanteencha ari piñaayitakiro eerokapaeni ojeeka-shiretan-teemi Ishire Tajorentsi kimiwitaka romitsiryaaanteete-mirimi.’ ¹⁷ Tema riitaki Tajorentsi neshironkata-kiriri eejatzi rirori-paeni ikimitakae aakapaeni akemijanteeri Pinkathari Jesús Jeepatzii-toetani. ¿Iitaka nokowan-tyaari naaka nokoshekyaaari Tajorentsi?’” ¹⁸ Ikanta ikemaeyakini noyemijantzinkaritepaeni nampitawori Aapatziyaweniki, tekatsi ikantee-yanakini. Rajahaa-wenta-nakari Tajorentsi, ikanteeyini: “¡Ariwé! ¡Ineshironkateeri Tajorentsi kaari asheninkata! ¡Matacha ipakahaeero rirori rantayitziro kaari-perori, rañaashire-yiteeta rirori!”

Kemijantaa-tsiri Antioquía-ki

¹⁹ Tema rowamahae-takiri Esteban, ari reteeta-nakawo ikoshekaetari kemijantzinkaripaeni. Rootaki ishiyan-

tanakari apaani-paeni kemijantzinkari janta Fenicia-ki, Chipre-ki eejatzi Antioquía-ki. Apatziro ikenkithata-kaeri ikaatzi isheninkata-wakaa Judá-paeni jempe okanta-kota Kameethari Ñaantsi. Tee ikoyi ikenkithata-kaeri kaari isheninkata. ²⁰ Roo kanteencha ari rareete-yakani Antioquía-ki kemijantzinkari-paeni poñaachari Chipre-ki eejatzi Cirene-ki. Ikenkithata-kaapaakiri kaari isheninkata, ikamantakiri Kameethari Ñaantsi jempe ikanta-kota Jesús, Awinkatharite. ²¹ Okantakaakari ishintsinka Awinkatharite irika-paeni, ipakaa-kaakiri itsipa-jatzi atziri rametashi-yitakari. Osheki kemijanta-nakiriri Awinkatharite. ²² Kemaeyakini kemijantzinkari-paeni Aapatziyaweniki okaatzi awijatsiri Antioquía-ki, rotyaantakiri Bernabé iñaakiteri. ²³ Ikanta rareetaka Bernabé, iñaapaakiri ikaatzi ineshironkateeri Tajorentsi, antawoete ikimo-shireta-paaki. Ikaminaa-paakiri maawoeni rojokiro-shiretan-tyaariri Awinkatharite. ²⁴ Tema neshironkatan-taniri rirori Bernabé, rawentaa-shiretari Awinkatharite, ojeeka-shiretantari Ishire tajorentsi. Rootaki isheni-perotan-tanakari kemijanta-neeriri Awinkatharite. ²⁵ Ikanta rawijanaki Bernabé, jataki Tarso-ki iñeeri Saulo. ²⁶ Iñaapaeri Saulo janta, ramaeri Antioquía-ki. Ari ijeekimo-waetakiri iyemijanta-kaani-paeni apaani ojarentsi, riyotaa-yitaki osheki atziri. Ari etanakawo Antioquía-ki iitayiitzi kemijantzinkari-paeni “Jeepatziitoweri.”

²⁷ Okanta apaani kitejiri, areete-yakani Antioquía-ki Kamantan-taniri-paeni ipoñaakawo Aapatziyaweniki. ²⁸ Ikanta apaani Kamantan-taniri iitachari Agabo, ikatziyanaka ipiyoteeyanira, ikantanaki: “Ari iñahaetaki antawoete tashetsi maawoeni nampitsiki.” Tema Ishire tajorentsi ñaana-shireta-kiriri riyotan-takawori. Rootaki iñeetakiri ipinkathari-wentantari Claudio. ²⁹ Rootaki ikenkishiryaanakari Antioquía-jatzi ineshironkateri noyemijantzinkaritepaeni jeekatsiri iipatsiteki Judá-paeni rotyaanteniri okaatzi ikowakaeriri apaani-paeni. ³⁰ Rootaki ranteeya-kirini, ikowakaetakiri Bernabé eejatzi Saulo riitaki aminakaan-teroni. Rotyaanta-kiniri antaripero-paeni janta inampiiteki Judá-paeni.

12

Rowamahae-takiri Jacobo, romonkyahaetakiri Pedro

¹ Ikanta pinkathari Herodes ipatzima-minthatakiri kemijantzinkari-paeni. ² Ikantakaantaki ithatyahaeteri Jacobo, rirentzi Juan. ³ Ikanta iñaakiro Herodes kameetha inimotakiri Judá-paeni, raakaan-takiri Pedro. Ari

awijayitakiri iroka-paeni roemoshirenkae-tziro rowanta-piintee-tawori ratanteetari kaari rowaeteetzi shineyakaeroni. ⁴ Ikanta romonkyaa-kaantakiri Pedro, rowaki ikaatzi 16 owayiri aminakowenterini. Ikenkishiryaa-witaka Herodes roñaahanteri atziri-paeni othonkakyaa-rika roemoshirenkaetawo kitejeri Anonkoryaantsi.*
⁵ Ijeeka-mintheetzi Pedro jempe romonkyahaetakiri, roetziñaarikotakawo kemijantzinkari-paeni ramanakotari Pedro ineshironkateeri Tajorentsi.

Romishitowae-teeri Pedro

⁶ Okanta omonkaatzi-mata-paaka raantyaariri Herodes irika Pedro roñaateri atziri-paeni. Ikanta imayira Pedro tsireniriki rojatekakiri apite owayiri, roojotee-tantakari apite eshirotha. Jeekaeya-tsini itsipa owayiri ikyaa-piinteeetzi raminakowentziri. ⁷ Ari romapokaka ipokaki Ronampiri Awinkatharite, ikoñeetyakotapaakiri. Rotzinka-merikita-paakiri Pedro, rowakiryaaakiri, ikantziri: “¡Pitzinee!” Tema oparya-shiwaetanaka eshirotha roojotee-tanta-kariri rakoki. ⁸ Rapiitakiri ronampiri Tajorentsi, ikantziri: “Powathakityaa, pikyaan-tyaari poyiri piitziki.” Imatakiro ikantee-takiriri Pedro. Eekiro ikantanzii ronampiri Tajorentsi: “Piwewiryaa-kotyaa, jame aate.” ⁹ Shitowanaki Pedro royaata-nakiri Ronampiri Tajorentsi, tee riyotzi kyaari-pero-rika okaatzi iñiiri, tema kimiwitaka iñaashireta-tyeeyaami. ¹⁰ Ikanta rawijanakiri apaani aminako-wentziriri, rawijanakiri itsipa. Rareeta-paakawo eshirota-tsiri ashitakowontsi, ashitaryaa-shiwaetanaka. Shitowae-yanakini. Ikanta ranashitee-yanakani, roo itaponeentanaka, ari rookaneeri ronampiri Tajorentsi, apaniroeni ranashitanaa. ¹¹ Ari ikenkishiryaa-nakari Pedro, ikantanaki: “Ari niyotziri omaperota-tziiri Tajorentsi rotyaantakiri Ronampiri rookakaa-wentaana ikoshekinami Herodes, eejatzi Judá-paeni.”

¹² Jatanaki Pedro opankoki María, riniro Juan, iiteet-ziri eejatzi Marcos, ari ipiyoteeyani kemijantzinkari-paeni ramaneeyani. ¹³ Areetapaaka Pedro ikyaa-piinteeetzira, kaemapaaki. Okanta apaani ewankawo iitachari Rode, jatanaki aminiri iitarika kaematsiri. ¹⁴ Ari iyowaanteta-waeri Pedro, antawo okimo-shiretanaki, tee ashitaryaa-nakiniri ikyaanta-paakyaari, apatziro opiyanaka inthomoeki okamanta-paaki, okantzi: “Pedro kaematsiri.” ¹⁵ Ikantee-tziro ewankawo: “¡Tee pishinki-wenta!” Roo kanteencha eekiro oshintsitatzi ewankawo, okantzi: “Omaper-

* 12:4 16 owayiri-paeni = ikaatzi 4 owayiri itsipa-yitakari ipiyotakiri

otatyaa.” Ikanteeyini rirori: “Aamashitya Ronampiri Tajorentsi, kaari Pedro.” ¹⁶ Eekiro ishintsitatzi Pedro ikaemi. Ikanta rashitaryahae-takiniri, iñaatziiri Pedro, ari ipampoyeeyanakirini. ¹⁷ Ari rowaanka-nakiro rako Pedro imaeritan-teetyaari. Ikenkithata-kota-nakiro jempe ikanta Tajorentsi romishitowan-taariri. Eekiro ikantana-kitzii Pedro: “Pikamanteri Jacobo eejatzi itsipa noyemijantzinkaritepaeni.” Roojatzi ishitowantanaa, jatanaki otsipaki nampitsi.

¹⁸ Okanta okitejeta-manaki, osheki okantzi-motee-yakarini aminakowenta-witariri, tema tee riyotee-yini jempe ikinaki Pedro. ¹⁹ Ikantakaantaki Herodes raminamineeteeri, roo kanteencha tee iñetee-ri. Rootaki rookoetan-tanakariri aminakowenta-witariri, rotyaantaki owamayirini. Ikanta paata, shitowae Herodes inampiiteki Judá-paeni, jataki inampita-paentyaawo Cesarea-ki.

Ikamantakari Herodes

²⁰ Ari ikantana-kityaa Herodes ikoshekari nampitawori Mapiniki eejatzi Shimaaki. Rootaki riyatee-yanta-karini iñeeri Blasto, inampina Herodes, ikoyi raapatziyaari, tema ari riyomparita-piinteeyani. Ikanta irika Blasto ikowakaakiri Herodes raakameethata-wakiri. ²¹ Monkaata-paaka kitejeri ikaemakaan-takiri Herodes ikenkithawaeta-kaeri. Ikyaaanta-nakawo owaneenkawo iithaari ikenkithawaetanta-piintari, jeeka-paaki ijeeka-mentoki ipiyotee-yakani, ikenkithawaetanaki. ²² Ari ikaema-kotziri atziri-paeni, ikantzi: “¡Irinta ñaawaeteen-tsiri, Tajorentsira, kaari atziri!” ²³ Tee imateeyaa Herodes roshiya-kaantee-takari Tajorentsi, ithaamentee-takari. Rootaki omapokashitan-tanakari romantsiyaakiri Ronampiri Tajorentsi, kiyowaetanaki, kamaki.

²⁴ Roo kanteencha, eekiro iyaata-kota-nakitzi iñaani Tajorentsi, eekiro isheki-perota-nakitzi kemijantzinkaripaeni.

²⁵ Ikanta Bernabé eejatzi Saulo imonkaatakiro rotyaantanteeta-kariri Aapatziyaweniki, piyeeyaani Antioquía-ki, ari itsipataari Juan iiteetziri eejatzi Marcos.

13

Retanakawo ikenkithata-kaantzi Bernabé eejatzi Saulo

¹ Eenitatsi kamantan-taniri-paeni janta Antioquía-ki jempe ipiyota-piinteeyani kemijantzinkari-paeni, eenitatsi eejatzi yotaantaniri-paeni. Irika ikaateeyini: Bernabé, Simón iiteetziri eejatzi Cheenkari, Lucio Cirene-jatzi, Maneén itsipa-minthatani paerani Herodes eeniro imaenarita-paaki,

eejatzi Saulo.* ² Okanta ipiyowentee-yarini Awinkatharite, itziwentee-yarini, oñaana-shiretakiri Ishire Tajorentsi, ikantakiri: “Piyoyeenari Bernabé eejatzi Saulo, riitaki nokowakaakiri nantawaeta-kaeri.” ³ Ikanta ipakaanakiro ramaneeyani eejatzi itziwenteeyani, roteya-patzii-toyitan-takari rako irika-paeni, rotyaantee-yakirini.

Ikenkithateeyini Otyaantaa-rewopaeni Chipre-ki

⁴ Ikanta otyaantani Ishire tajorentsi, jateeya-nakini Seleucia-ki, ari rotetee-yanakani riyaaero Chipre-ki. ⁵ Aatakotee-yapaakini Salamina-ki. Retapaakawo ikenkithata-paakiro iñaani Tajorentsi jempe ipiyota-piinteeyani Judá-paeni. Arira riyaatzi-tanakari eejatzi Juan ramitako-yiteri. ⁶ Ikanta raathaki-ryaanakiro enta-thakitzi othampishi, areetee-yakani nampitsiki Pafos. Ari iñaapaakiri iitachari Barjesús, riitaki sheripiyari Judá-paeni, thaeri irika kamantan-taniri. ⁷ Irika sheripiyari raapatziyani pinkathari Sergio Paulo. Yotaniri irika pinkathari. Ikaemakaan-takiri Bernabé eejatzi Saulo, tema ikowa-perotatzii ikemi ro iñaani Tajorentsi. ⁸ Roo kanteencha irika sheripiyari Barjesús iitachari eejatzi iñaaniki wirakocha Elimas, osheki rotzika-tzikatakiri pinkathari eero ikemijantantawo iñaani Tajorentsi. ⁹ Ikanta Saulo, iiteetziri eejatzi Pablo, okantakaa-nakari Ishire tajorentsi, raminanakiri sheripiyari, ¹⁰ ikantanakiri: “¡Thaeri! ¡Kaari-perori! Itomi kamaari eeroka. Pimanintakiro kameethari. ¿Eeroma pipakahaero potzika-tzika-yitziro okaatzi tampatzikatzi-motziriri Nowinkatharite? ¹¹ Nimaeka rowajankiteemi Tajorentsi, ari pikamampowaakitaki, eero paminawaetee.” Apathakiraanaka, tee ikowichaatanee. Ikowa-kowawitanaka akathateerini. ¹² Ikanta iñaakiro pinkathari awiji-motakiriri sheripiyari, ari ipampoyaanakiri rirori ikemi ro ikamantan-teetziro jempe ikanta-kota Awinkatharite Jesús, ikemijanta-perotanaki rirori.

Areetaka Pablo eejatzi Bernabé Antioquía-ki jeekatsiri janta Pisidia-ki

¹³ Ikanta rawijanee Pablo nampitsiki Pafos itsipayitakari ikaateeyini, otetanaka riyaaero Perge-ki jeekatsiri janta Panfilia-ki. Riima Juan, tee royaata-neeri, piyanaka rirori Aapatziyaweniki. ¹⁴ Ikanta Pablo eejatzi itsipa-paeni eekiro ranashitee-yatzaani roojatzi rareetan-teeyakarini Antioquía-ki janta Pisidia-ki. Okanta kitejeri

* 13:1 Herodes = pinkatha-ritatsiri paerani Tepoweniki

imakoryaan-teetari, ikyahaeyakini ipiyota-piinta Judá-paeni, jeekaeya-paakini. ¹⁵ Ikanta ithonkae-takiro iñaanee-tziro rojankinari Kamantan-taniri-paeni eejatzi Ikantakaan-teetani, ikantaki jewatakaan-tatsiri ipiyota-piinteeta: “¡Noyemijantzinkaritepaeni! ¿Eenitatsima pikanteri eeroka-paeni ithaamentan-tyaari asheninka-paeni?” ¹⁶ Ari ikatziyanaka Pablo, itzinaa-wakotanaka imaeritan-teetyaari, ikantanaki: “¡Pikemi nosheninka! ¡Israel-paeni! ¡Ikaatzi pinkathateeriri Tajorentsi!

¹⁷ Riitakira Tajorentsi yoyaa-kiriri paerani owaejatzitani, Israel-paeni. Ishinetakiri ijeekan-tawitakari Apitantoniki. Osheki rompera-waetee-takari janta, roo kanteencha Tajorentsi roñaahan-takiro itajorenka, rookakaa-wenteeri. ¹⁸ Ojamani ikina-kina-waetaki ochempi-mashiki okaatzi 40 ojarentsi. Roo kanteencha ineshironkata-piintakiri Tajorentsi janta. ¹⁹ Okanta paata, ithonkakiri Tajorentsi ikaatzi 7 sheninkata-wakaa-chari janta Owinteniki. Rootaki rashita-kahaariri owaejatzitani iroka kepatsi. ²⁰ Tema okaatzi nokenkithata-kimiri awijaki okaatzi 450 ojarentsi ojamanitaki. Ari rotyaantakiri Tajorentsi jewayiteerini owaejatzitani. Eekiro riyaaata-kaatziuro Tajorentsi rotyaantaki jewari-paeni roojatzi riweyaanta-paakawori Kamantan-tanirini Samuel. ²¹ Roo kanteencha ikowa-kotee-yakirini Tajorentsi itzimi iwinkathari-perotetyaari. Rootaki ikowakan-takariri Tajorentsi asheninkani Saúl, itomi Cis, isheninka Benjamín-paeni. Riitaki pinkathari-wenta-kiriri okaatzi 40 ojarentsi. ²² Ikanta paata Tajorentsi rowinkatharyahaeri Saúl, ipoyaataari ipinkatharita-kahaeri David. Tema riitaki David ikenkithata-kotakiri paerani Tajorentsi, ikantzi:

Noñaakiri David itomi Isaí, inimotakina,

Riitaki materoni rantero nokoyiri naaka.

²³ Eenitatsi ikashiya-kaakaeri paerani Tajorentsi rotyaanteeri icharinityaari pinkatharini David, riitaki owawijaako-yiteeni aakapaeni Israel-paeni. Tema irika icharinityaari David riitaki Jesús. ²⁴ Tekira ipokiita Jesús, ikenkithata-kotzi-takari Kamantan-tanirini Juan, ikantaki: ‘¡Israel-paeni! Oztimatyee pipiya-shire-yitee, pomitsiryaa-wentee-yaari Tajorentsi.’ ²⁵ Tema okapichokita-paaki rowamahae-tantyaariri paerani Juan, ikantanaki: ‘Tee naaka irika Jeepatzii-toetani ikashiya-kaakimiri paerani Tajorentsi. Awotsikitaki ipoki, nopinkatha-perotzitari naaka, tee nokowajeetziro roshiya-kaantena romperatani nomijokyaantyyaa-nariri ikyaantari iitziki.’

²⁶ ¡Noyemijantzinkaritepaeni! ¡Isheninkapaeni Abraham! ¡Maawoeni eerokapaeni itsipa-jatzi pinkathateeriri Tajorentsi! Maawoeni aakapaeni rotyaantakaero iroka Ñaantsi awijakotan-teeyaari. ²⁷ Ikaatzi nampitawori Aapatziyaweniki eejatzi jewaripaeni, tee riyotee-yawakirini Jesús. Maawoeni kitejeri imakoryaan-teetari iñaanawita-piintakawo jempe rojankinata-kotakiri paerani Kamantan-taniri, roo kanteencha tee riyotakotero jankina-rentsi riiwitaka ikenkithata-koetziri Jesús. Riitaki iyakowentakiriri rowamaeteri Jesús, tee riyotzimaeta, imonkaata-kaatyaawo okaatzi ikamantan-takiri paerani Kamantan-taniri-paeni. ²⁸ Ipoñaashitaka ikowa-kotakiri Pilato rowamaa-kaanteri Jesús, okantawitaka tekatsi rantani rirori. ²⁹ Ikanta imonkaata-kaayitakawo rojankinata-koeta-kiriri paerani, rowatzikaryaa-koteeri Jesús jempe ikentakoe-takiri, rahaeta-nakiri ikiteetziri. ³⁰ Roo kanteencha Tajorentsi rowañahaeri. ³¹ Ari retanakawo Jesús roñaaha-panaatari ikaatzi tsipata-kariri paerani ipoñaan-takari Tepoweniki roojatzi Aapatziyaweniki. Osheki okaatzi kitejeri roñaaha-panaatari. Riitaki kenkithata-koyiteeriri nimaeka jempe-rika-paeni jempe ijeekayitzi atziri. ³² Riijatzi nokenkithata-kotzimiri nimaeka eeroka-paeni, nokenkithata-tziimiro Kameethari Ñaantsi jempe okanta-kota ikashiya-kaakiriri paerani Tajorentsi owaejatziteni. ³³ Tema imonkaatakiro Tajorentsi okaatzi ikashiya-kaantziri, tema rowañahaeri Jesús. Mataka okaatzi rojankinata-koeta-kiriri Mampaantsiki apiteta-tsiri, ikanteetzi:

Eerokataki otyomi.

Naaka pipaapa-tetanaa nimaeka.

³⁴ Aritaki ikamantzi-tantaka Tajorentsi rowañahaeri Jesús, tee ikoyi oshitzite iwatha jempe ikiteetakiri. Iroka ikantaki: Tema eeroka ñeeroni okaatzi nokashiya-kaakiriri David.

³⁵ Eenitatsi otsipa Mampaantsi ikanteetaki:

Eero pishinetziri oshitzite iwatha Pitajorentsite.

³⁶ Omaperotatyaa, kaari David ikenkithata-koete jaka, tema rañaakaa-paenziri Tajorentsi, ari imakoryaaki, itsipataari iwaejatziteni ikitayitaa, ari oshitzi-teeri iwatha. ³⁷ Rooma kantako-yiteenchari jaka, rowañahaeri Tajorentsi, tee oshitzitzi iwatha rirori. ³⁸ Noyemijantzinkaritepaeni, otzimatyee piyoyitee eeroka-paeni, nokenkithata-kotatziiri Jesús, riitaki mateerori ipeyakoteemiro pantayiwitakawo kaari-perori.

³⁹ Ikaatzi kaari owameethashirete Ikantakaantani awaejatziteni Moisés, aritaki ipeyakoteeri Jesús aririka ikemijanta-neeri rirori.

⁴⁰ Paamawenteeyaa eeroka-paeni, patsipetawo-kari

owajankitaantsi rojankinata-kotakiri paerani Kamantan-taniri-paeni, ikantaki:

⁴¹ Pitheen-kawaetakiri eeroka-paeni Tajorentsi, Ari pipampoyaawitapaentyaa nimaeka, roojatzi pipeyan-takyaari.

Tema omaperotatyeyaa okowaenkate paata oetarika nantzi-moteemiri, Eeromaeta pikemijantziro, itzimawitakyaa kamante-mironi.”

⁴² Ikanta ishitowanee ipiyota-piinteeta irika Pablo itsipatakari ikaateeyini, osheki atziri kantawaeriri: “Pipiye otsipaki kitejeri imakoryaan-teetari, papiitero pikenkithata-kaenawo iroka ñaantsi.” ⁴³ Royaatee-yanakirini osheki Judá-paeni eejatzi kaari isheninkata kemijanta-witawori riyotaan-tziri Judá-paeni, ikemijantee-yanakini rirori. Riitaki ikaminaa-yitziri Pablo eejatzi Bernabé, ikantziri: “Poejokirotyaawo ikaminthaa-yiteemiri Tajorentsi.”

⁴⁴ Okanta otsipa kitejri imakoryaan-teetari, ipiyotee-yakani osheki atziri ikemijantero iñaani Tajorentsi ikamantanteri Pablo eejatzi Bernabé. ⁴⁵ Roo kanteencha iñaakiri Judá-paeni ipiyotee-yapaakani atziri-paeni, ikijashiretee-yanakani. Ari retanakawo ikosheka-waetanakari Pablo, itheenki-mawaeta-nakiri. ⁴⁶ Tekatsi ithaawan-tanakyaa Pablo eejatzi Bernabé, ikantanakiri: “Roowitaka kameethatatsi netawakimi eeroka-paeni nokaman-temiro iñaani Tajorentsi, tema eeroka Judá-paeni. Rooma pimanintee-yakironi, eero piñeero rañaashireta-kaeteemi. Rootaki nokenkithata-kaantyaariri nimaeka kaari asheninkata. ⁴⁷ Tema rootaki ikowakaanari Tajorentsi, ikantakina:

Eeroka nowaki pikoñeetyaa-kotakaayiteeri kaari pisheninkata, Pikenkithata-kaayiri jempe okanta-kota awijakotaantsi. Pithotyahaero maawoeni kepatsi.”

⁴⁸ Ikanta ikemaeya-wakini kaari isheninkayita, antawo ikimo-shiretee-yanakini, ikantanaki: “Osheki okameethatzi iñaani Tajorentsi.” Tema ithonka ikemijantee-yakini ikaatzi riyoyee-takiri rañaashire-yitee. ⁴⁹ Tema ithonka ikenkithata-kota-nakiro iñaani Tajorentsi maawoeni nampitsi okaatzi tzimatsiri janta. ⁵⁰ Roo kanteencha eenitatsi Judá-paeni kaminaa-kirori pinkathawo tsinani-paeni tsipata-piintariri Judá-paeni ipiyoteeyani, ari ikimitakiri riiperori-paeni jewatakaan-tatsiri nampitsiki, ikowakanakiri rirorii ikoshekyaari Pablo eejatzi Bernabé, roemishitoyiri ijeekapaaki inampiki. ⁵¹ Rootaki rotekan-tanaawori iipatsi-te iitziki Pablo eejatzi Bernabé riyotan-teetyaari tee ikemijantee-tziri Tajorentsi. Awijanaki janta Iconio-ki.

⁵² Tema antawo ikimo-shiretee-yakini kemijantzin-karipaeni jeekaneen-tsiri, tema omaperotatyaa ojeeka-shire-yitan-tanakari rirori Ishire tajorentsi.

14

Pablo eejatzi Bernabé riyataki Iconio-ki

¹ Ikanta rareetaka Pablo eejatzi Bernabé janta Iconio-ki, ikyeeyakini ipiyota-piinteeyanira Judá-paeni. Ikenkithata-kaapaakiri atziri-paeni jempe ikanta-kota Jesús. Tema osheki Judá-paeni eejatzi itsipa-jatzi atziri kemijanta-neentsiri. ² Roo kanteencha eenitatsi Judá-paeni kaari kemijanta-tsini, ikaminaakiri kaari isheninkata ikatsimatan-tyaari. Riitaki kosheka-kariri kemijantzinkari-paeni. ³ Rootaki ijeekan-tanakari ojamani irika Pablo eejatzi Bernabé janta Iconio-ki. Tema omaperotatyaa rawentaa-nakari Tajorentsi. Ikenkithata-kaanakiri atziri-paeni jempe okanta-kota retakotanta Tajorentsi. Riitaki Awinkatharite matakaeriri itajonka-wentantari, rootaki riyotan-tyaari atziri-paeni omaperotatyaa okaatzi ikenkithata-kotziri. ⁴ Roo kanteencha ikosheka-wakaanaka ikaatzi nampitawori janta. Eenitatsi aapatziya-nakariri Judá-paeni, itsipa raapatziya-nakari Otyaantaa-rewo-paeni. ⁵ Ikanta Judá-paeni itsipayitakariri kaari isheninkata, ikenkitha-waeta-kaakiri jewari-paeni rowajankiteeri Pablo eejatzi Bernabé roojatzi rompojantakyaari. ⁶ Roo kanteencha yotaki rirori-paeni, shiyaka ikineeyakini Lистра-ki roojatzi Derbe-ki, rootaki nampitsi jeekayita-tsiri Licaonia-ki. Tema ithonka ranashitakawo okaatzi tzimatsiri nampitsi janta. ⁷ Ari ikamantan-takirori Kameethari Ñaantsi janta.

Rowamaa-witee-takari Pablo Lистра-ki

⁸ Okanta janta Lистра-ki eenitatsi apaani atziri tee ranashin-nita. Ashi royiro ikijo-pookitzi owakira itzimapaaki. Ari ijeekaki irika atziri, ⁹ ikemijantziri Pablo. Ikanta raminapaakiri Pablo, riyotanaki rawentaa-shireta-tyaari irika atziri aritaki retsiyata-kota-kahaeri. ¹⁰ Ari icheraanaki, ikantziri: “¡Pikatziyee, panashitee!” Apathakirotananaa ijapokanaka irika atziri, katziyanaka, anashitanana. ¹¹ Ikanta iñaaayitakiro Licaonia-jatzi rantakiri Pablo, ikaemae-yanakini iñaaniki, ikanteeyini: “¡Rayiitzi-motakae tajorentsi roshiyakariri atziriwé!” ¹² Roshiya-kaetanakiri Bernabé riitakimi itajorentsi-nirote iiteetziri “Júpiter,” riima Pablo roshiya-kaetanakiri riitakimi itajorentsi-nirote iiteetziri “Mercurio,” tema riitaki Pablo ñaawaetatsi ikenkithatzira. ¹³ Ikanta isheripiyarite Júpiter, jeekatsiri iyaapapankote okiishitapaa

awotsi nampitsiki, ramaki ipira-paeni eejatzi incha-teyaki-paeni. Itsipatakari itsipajatzi-paeni atziri ikowaeyini rowamayiri ipira-paeni, itayiniri ipinkathateri Otyaantaa-rewo-paeni.* ¹⁴ Ikanta riyotaki Bernabé eejatzi Pablo okaatzi ikenkishiryaari, itzijaa-nakiro iithaari riyotan-tyaari atziri-paeni okowaenkatatzi ikoyi ranteri. Ari rojatekan-tanakari atziri-paeni, cheraanaki, ¹⁵ ikantzi: “¿Litaka pantantyaawori iroka? Atzirira naaka, ari noshiyimi eeroka-paeni. Eero pantashi-waetawo pikoyiri, pikemijanteeri Tajorentsi Kañaanitatsiri. Tema riitaki wetsika-kirori inkite, kepatsi, inkaari, eejatzi okaatzi tzimanta-yitawori. ¹⁶ Riijatzi shineta-kiriri paerani piwaejatziteni rantayitero iñaamata-shiyitari rirori-paeni. ¹⁷ Roo kanteencha tee romana-pithatyaari jempe ikantawaeta rirori. Tema riitaki Tajorentsi neshironkata-piinta-kaeri aaka, rowariiro inkani okithokitan-tyaari awankiri-paeni, riitaki payiteerori maawoeni owayitari, ari okanta akimo-shiretantari.” ¹⁸ Okantawitaka ikantayi-witakari atziri-paeni iroka, osheki opomeentsitaka ipaka-kaantyaariri rowamaeniri ipira-paeni itayiniri.

¹⁹ Ari rareetee-yapaakani Judá-paeni ipoñaayitaka Antioquía-ki eejatzi Iconio-ki. Ikaminaa-yitapaakiri atziri ikoshekyaaari Pablo. Rootaki ompojante-takariri. Inoshika-nakiri rookakiri othapiki nampitsi, roshiya-kaatzu rowamaakiri. ²⁰ Ikanta ipiyowenta-paakari riyotaani-paeni Pablo, ari ipiriinta-naari eejatzi ipiyanaa nampitsiki. Ikanta okitejeta-manaki jataki Derbe-ki itsipata-naari Bernabé. ²¹ Ari ikamantan-tapaero Kameethari Naantsi janta Derbe-ki, ikemijanta-kaaki osheki atziri. ipoñaashita ipiyaawo Listra-ki, Iconio-ki roojatzi Antioquía-ki. ²² Ari rareeta-naariri ikaatzi ikemijanta-kaakiri, ikaminaa-neeri kijokiro rowaeri Jesús, rawentee-yaari. Ikantaneeri eejatzi: “Otzimatyee añeero osheki akemaatsi-waetyaari akyaantee-yaari jempe ipinkathari-wentantee Tajorentsi.” ²³ Tema raminaki ikaate jewayita-tsini jempe ipiyota-piinteeyani, riitaki jewayiteerini ikaatzi kemijanta-neeriri Jesús. Ikanta ramanakoyitanaari irika-paeni jewari-paeni, itziwenta-yitakari, ikowa-kotakiri Tajorentsi, ikantzi: “Nowinkatharite, paminakowentee-ri irika-paeni ikaatzi awentaa-yitaneemiri.”

Piyaa Antioquía-ki jeekatsiri Tonkaeroniki

²⁴ Tema eekiro ranashitayaa Pablo eejatzi Bernabé, rawijanakiro Pisidia-ki roojatzi rareetan-takari Panfilia-

* 14:13 ipira-paeni = toros

ki. ²⁵ Ari ikamantan-tanakiro Kameethari Ñaantsi janta, retanakari nampiyitawori Perge-ki, rawijanaki roojatzi janta Atalia-ki. ²⁶ Ari rotetanaa roojatzi Antioquía-ki. Tema ari riyoyahae-takiri paerani riyataan-tyaari ikamantantero jempe okanta-kota ikaminthaantee Tajorentsi. Rootaki imonkaatakiri nimaeka rantayitakiro. ²⁷ Ikanta rareetaa Antioquía-ki, ipiyota-paeri kemijantzinkari-paeni, ikamanta-paeri okaatzi rantakaa-yitakiriri Tajorentsi, jempe ikanta rawentaa-kaayitaari kaari isheninkata. ²⁸ Ari ijeekapaeri Pablo eejatzi Bernabé itsipayita-paari ikaatzi kemijanta-naatsiri.

15

Ipiyoteeta Aapatziyaweniki

¹ Ari rareetee-yakani atziri-paeni janta Antioquía-ki ipoñaayitakawo iipatsiteki Judá-paeni, riyotaa-paakiri kemijantzinkari-paeni, ikantapaakiri: “Noyemijantzinkari-paeni, eerorika pimonkaatziro Ikantakaantani Moisés pitomeshitaa-nityaa, eero pawijako-shire-yitee.” ² Tee inimoritzii Pablo eejatzi Bernabé okaatzi riyotaan-tziri areetapaen-chari, osheki iñaana-minthatakiri irika-paeni. Rootaki ikowanta-nakari kemijantzinkari-paeni Antioquía-jatzi riyaaatee Pablo eejatzi Bernabé Aapatziyaweniki. Apatziro rowetsikaero rirori-paeni awijeentsiri itsipatyaaari Otyaantaa-rewo-paeni eejatzi jewatziriri kemijantzinkari inampiki. ³ Ikanta riyaaatee-yeeni Pablo eejatzi Bernabé ikinaneero Fenicia-ki roojatzi Oshitekii-toniki. Ari ikamanta-yitaneeri Judá-paeni ikaatzi kemijantaa-tsiri, ikantziri: “Kemijanta-yitee itsipa-jatzi kaari isheninkata.” Tema osheki ikimo-shiretee-yanakini noyemijantzinkarite-paeni Judá-paeni. ⁴ Areetee-yaani janta Aapatziyaweniki. Raakameethata-waeri kemijantzinkari-paeni, Otyaantaa-rewo-paeni eejatzi jewatziriri kemijantzinkari. Ikamanta-paeri rirori okaatzi rantakaa-yitakiriri Tajorentsi. ⁵ Roo kanteencha eenitatsi Inashitantaniri-paeni kemijantaa-tsiri, ikantanaki: “Ikaatzi kemijantaa-tsiri kaari asheninkata, okowa-perotatyaa imonkaateero Ikantakaantani Moisés, itomeshitaa-niteyaa.”

⁶ Ari ipiyotee-yanakani Otyaantaa-rewo-paeni eejatzi jewari-paeni ikenkitha-waeta-kotee-yironi jempe okanta-kota iroka. ⁷ Okanta ojamanitaki ikenkitha-waetee-yakini, ari ikatziyanaka Pedro, ikantanaki: “Noyemijantzinkarite-paeni, piyoteeyini eero, naaka rotyaantaki paerani Tajorentsi nokenkithata-kaayiteeri Kameethari Ñaantsi

kaari asheninkata, rootaki ikemijantan-teeyaari rirori-paeni. ⁸ Tema Tajorentsi riyotzi-teero okaatzi akenkishiryaa-yitari, roñaahan-takiro ikoyi eejatzi ojeeka-shiretan-teeyaari Ishire tajorentsi itsipa-jatzi kaari asheninkata ikimitakae aakapaeni. ⁹ Tema raakameethateeri Tajorentsi irika-paeni ikimita-kaera eejatzi aakapaeni, tekatsi ramaakite Tajorentsi. Roetenta-shire-yiteeri ikaatzi awentaa-shiretaariri Jesús. ¹⁰ ¿Kameethata-tsuma pitheenkiro rantakiri Tajorentsi? ¿Litaka pikowantari pishintsiteri kemijanta-naatsiri imonkaatero ikantakaan-teetani kaari amataa-jeetzi aakapaeni, kaari imataa-jeete eejatzi owaejatziteni? ¹¹ Tema rootaki ineshironkatani Awinkatharite Jesús owawijaako-shire-yiteeri aakapaeni. Ari ikantzita-yitaari eejatzi rirori-paeni.”

¹² Ari imaeriteyanakini maawoeni. Ikematziiri eejatzi Bernabé, Pablo ikenkithata-kotziro okaatzi rantakaa-yitakiriri Tajorentsi inampiki-paeni itsipa-jatzi atziri kaari isheninkata. ¹³ Ikanta ithonkakiro ikamantakiri, ikantanaki Jacobo: “Noyemijantzinkaritepaeni, pikemijanta-wakina: ¹⁴ Ikamanta-kaero Simón jempe ikanta Tajorentsi retantanakawori riyoyaayitakiri itsipa-jatzi atziri ikemijantan-teeyariri rirori-paeni.* ¹⁵ Tema rootaki ikenkithata-kaakiriri Tajorentsi paerani Kamantan-taniri-paeni, ikantaki:

¹⁶ Aririka awijayitaki iroka-paeni, aritaki nopiyee.

Nopiriinteero ipanko David.

Nopinkatha-ritakaeri icharinityaari ari ikimiteeyaari jempe ikanta rirori nopinkatharitakaakiri.

¹⁷ Ari omata iroka, ari raminaminateena itsipa-jatzi atziri, ikantayiteena: ‘Nowinkatharite,’

Ari okantyya nashiyitan-teeyariri kaari pisheninkata.

¹⁸ Ari ikantzi iñaawaetzi Awinkatharite Tajorentsi. Tema riitaki kashiya-kaayita-kaerori iroka-paeni paerani owakira etantana-kawori.

¹⁹ Rootaki nokantan-tyaari naaka, tee okameethatzi añaakaeri itsipa-jatzi kaari asheninkata ikaatzi kemijanta-yiteeriri Tajorentsi. ²⁰ Apatziro otyaanteniri jankina-rentsi eero rowantari wathatsi rashita-kaetariri tajorentsi-niro-paeni, eero imayempi-waetzi, eero rowakoyitawo riraa tsimeripaeni. ²¹ Tema rootaki iroka rojankinari Moisés ikenkithata-kota-piintee-tziri jempe-rika-paeni ipiyotapiinta Judá-paeni kitejeri imakoryaan-teetari. Rootaki retanakari paerani. Rootaki ipakan-tyaawori iroka-paeni eero ikantzimo-shiryaa-kaantari asheninka-paeni.”

* 15:14 Waerontsi

²² Ikanta Otyaantaa-rewo-paeni eejatzi jewari-paeni, itsipayitakari kemijantzinkari-paeni, riyoyaaki rotyaanteri Antioquía-ki itsipata-nakyaari Pablo eejatzi Bernabé. Irika ikaatzi riyoyaakiri: Judas iiteetzi Barsabás, eejatzi Silas. Riitaki jewatakaa-yitakiriri kemijantzinkari-paeni janta. ²³ Riitaki aanakironi jankina-rentsi. Iroka okantzi ojankinata: “Noyemijantzinkarite-paeni, naaka-paeni Otyaantaa-rewo-paeni eejatzi jewari-paeni. Nowetheeyimini eeroka kaari nosheninkayita nampiyitawori Antioquía-ki, Tonkaeroniki, eejatzi Cilicia-ki. ²⁴ Niyoteeyakini eenitatsi poñaayita-noonchari jaka, riitaki oñaashirenkaimiri janta, ikoyi pimonkaa-yiteero Ikantakaan-teetani, pitomeshitaa-niteeyaa. Kaarira notyaantani naaka-paeni. ²⁵ Rootaki nokenkitha-waetan-takari jaka, ari niyoyaaki akaatee-yirini jaka, riitaki jatatsini iñeemi itsipata-nakyaari etakotanewo Pablo eejatzi Bernabé. ²⁶ Riityitaki atsipewenta-kariri rawentaa-naari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁷ Notyaanta-kimiri Judas eejatzi Silas. Riitaki kamanta-paakimini maawoeni janta. ²⁸ Tema tee okameethatzi noñaakaa-waetemi eeroka-paeni, tema tee inimoritzi Ishire tajorentsi eejatzi naaka-paeni. Apatziro pantayita-neero okaatzi kowachari. Iroka nokantzi: ²⁹ Ero powayitari wathatsi rashita-kaetariri tajorentsi-niro-paeni. Ero powakoyitawo riraa tsimeri. Ero pimayempi-waetzi. Aririka pimonkaa-yitanakiro iroka, kameethataki. Ari okaatzi.”

³⁰ Ikanta riyaaatee-yanakini ikaatzi jatatsini, areetee-yakani Antioquía-ki. Ipiyota-paakiri kemijantzinkari-paeni, ipapaakiri jankina-rentsi. ³¹ Ikanta iñaanata-wakiro, ikimo-shiretee-yanakini. ³² Tema Kamantan-taniri irika Judas eejatzi Silas, ithaamenta-kaapaakari noyemijantzinkarite-paeni roejokirotantyaari Tajorentsi, inimoyita-neeri. ³³ Okanta ojamanitaki ijeekimo-waetakiri kameetha, rotyaanteeri jempe ipoñaakawo paerani. ³⁴ Roo kanteencha ikowaki Silas ijeekanaki rirori Antioquía-ki.† ³⁵ Ari ikimitakari Pablo eejatzi Bernabé roojatzi ijeekanaki rirori Antioquía-ki, itsipatakari itsipajatzi-paeni kemijantzinkari, eekiro ikaman Roñaayee-takiriritan-tanakitziro iñaani Awinkatharite.

Pablo rotsiparyaari Bernabé, rapiitakiro riyaatzi ikenkithatzi

³⁶ Okanta paata, ikanteeri Pablo irika Bernabé: “Jame apiiteero areetyaari inampiki noyemijantzinkarite-paeni jempe akamantan-takiro iñaani Awinkatharite. Amineeri

† 15:34 Inashiyita ñaatsipaeni

jempe ikantayita.”³⁷ Ari ikowawitaka Bernabé raanakirimi Juan, iiteetziri eejatzi Marcos.³⁸ Roo kanteencha Pablo tee inimoritziri raaneeri, tema rookawenta-kityaari paerani Marcos janta Panfilia-ki, tee ithotyero Marcos itsipatyaari jempe ikenkithata-kaanta-yitzi.³⁹ Ari iñaana-minthata-wakae-yakani. Ari rotsiparyaa-wakaa-naka. Raanakiri Bernabé irika Marcos, otetanaka ikinanaki Chipre-ki.⁴⁰ Riima Pablo, raminakiri Silas riitaki itsipatyaari rirori. Ikanta ramanakotawaari noyemijantzinkarite-paeni, ikantzi: “Nowinkatharite, nawenteemi eeroka, pikaminthayiri irika.” Ari riyaaatee-yanakini.⁴¹ Ikanta ikinanaki Tonkaeroniki roojatzi Cilicia-ki, ikowa-shireta-kaayitakiri rawentee-yaari Jesús ikaatzi kemijanta-yitaa-tsiri.

16

Timoteo itsipatari Pablo eejatzi Silas

¹ Eekiro riyaaatzi rareetanta Pablo, ithonka rareetantaka Derbe-ki eejatzi Listra-ki. Ari ijeekiri apaani ewankari iita Timoteo, kemijantzinkari rirori. Otomi Judá-paeni, kemijantzinkawo roori, wirakocha ipaapate.*² Ikanta kemijantzinkari-paeni nampitawori Listra-ki eejatzi Iconio-ki, kameetha ikenkithata-kotakiri irika Timoteo.³ Rootaki ikowanta-nakari Pablo itsipatyaari Timoteo jempe rareetantayita. Roo kanteencha riyoteeyini maawoeni Judá-paeni wirakochaha ipaapate. Rootaki raantana-kariri Pablo itomeshitaa-niteri irika Timoteo.⁴ Ikanta ikinayita-naki nampitsi-paeni, ikamanta-yitanakiri kemijantzinkari-paeni rantayiteero okaatzi rojankinatakiri Otyaantaa-rewo-paeni itsipatakari jewari-paeni janta Aapatziyaweniki.⁵ Rootaki rawentaa-perotan-tanakariri Jesús ikaatzi kemijanta-naatsiri janta. Tema eekiro isheki-perota-nakitzi ikaatzi kemijanta-naatsiri maawoeni kitejeri.

Romishimpyaakiri Pablo apaani Macedonia-jatzi

⁶ Ikanta Pablo roshinampita-nakiro Frigia eejatzi Galacia, tema tee oshineteeri Ishire tajorentsi ikenkithata-kaante janta Asia-ki.⁷ Roojatzi rareetan-takari janta Misia-ki. Ari ikenkishiryaa-witaka ikinana-kiromi Bitinia-ki, roo kanteencha tee oshinetziri Ishire Jesús riyaaatero janta.⁸ Awijanaki nampitsiki Misia, oerinkae-yapaakani janta nampitsiki Troas.⁹ Okanta otsirenitanaki, ari imishiwaetaki Pablo, iñaaki apaani Macedonia-jatzi, ikantziri: “Pareetena nonampiki, pineshironka-yiteena.”¹⁰ Ikanta romishimpyeetakiri Pablo, ari nowetsikae-yanakani niyaateeyini

* 16:1 wirakocha = grieho

Macedonia-ki. Tema niyoteeyini riitaki Tajorentsi kowatsiri niyaate janta, nokaman-teeri Kameethari Ñaantsi ikaatzi nampitawori janta.

Romonkyahaetakiri Filipos-ki

¹¹ Ari notetee-yanaani janta nampitsiki Troas, apatziro nowanakiro niyaatziro Samotracia-ki. Okanta okitejeta-manee roojatzi naata-kotan-tapaakari Owakira-weniki. ¹² Ikanta nawijanaki roojatzi nampitsiki Filipos. Tema iroka nampitsi rootaki otzinkami nampitsi Macedonia. Ari inampiyitawori wirakocha poñaayita-chari Roma-ki. Ari nojeeka-waeta-paakiri janta. ¹³ Okanta apaani kitejeri imakoryaanta-piintari Judá-paeni, niyaataki nijaa-cheraaki. Noshiya-kaatzi ari ipiyoteeyani Judá-paeni ramanee-yaani. Ikanta nareeta-paaka janta, jeekaeya-paakinani, nokenkitha-waeta-kaapaakiro tsinani-paeni piyoteeyacharini janta. ¹⁴ Eenitatsi apaani tsinani kemijantakinari nokenkitha-waetzi oeta Lidia. Rootaki poñaachari nampitsiki Tiatira. Ari opoki roori iyompari-waeta kithaarentsi kityonka-mawota-tsiri. Opinkathata-piintakiri roori Tajorentsi. Tema ikantakaakawo Awinkatharite okowa-shirete okemijanteri Pablo okaatzi ikantziri. ¹⁵ Okanta omitsiryate-takiro roori eejatzi ikaatzi jeeka-pankotzirori, okantee-yanakinani: “Jame aate nopankoki, ari pimaapaente.” Ari nomatee-yakironi, tema osheki apiipiitakina roori okantana.

¹⁶ Okanta paata, niyaatee-yakini namana notsipatari Pablo, ari notonkiyotakawo awotsiki apaani ewankawo romperateetani. Tema iroka ewankawo raahashi-reta-tziiro peyari, rootaki riyotakaan-tawori oetarika awiji-motziriri atziri. Ari ipineetziriri osheki koriki omperatawori iroka ewankawo. ¹⁷ Tema oyaatee-yanakinani iroka ewankawo, ocheraa-naki okaema-kotziri atziri-paeni, okantzi: “¡Irika atziri-paeni romperatani Tajorentsi Jenoki-jatzi, riitaki kamanteemini pawijakotan-teeyaari!” ¹⁸ Ari okantatyaa ocheraa-waetzi maawoeni kitejeri iroka ewankawo, roojatzi owatsimaan-takariri Pablo, iñaanatakiri peyari aashashiretakirori, ikantziri: “Piyaatapi-thateero iroka ewankawo, tema nawentaari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, riitaki matakemironi.” Intsipaeete ikantanaka peyari riyaata-pithata-neero.

¹⁹ Roo kanteencha irika omperatawori ewankawo, riyotanaki eero raantaawo osheki koriki, raanakiri Pablo eejatzi Silas ijeekaeyinira jewari-paeni, jempe ipiyoteeyani atziri. ²⁰ Ikantapaakiri jewatatsiri: “Irika-paeni Judá-paeni roñaashirenkakiri asheninka-paeni jaka anampiki. ²¹ Riyotaa-shitakari okaatzi rametee-yarini rirori, tee akowaeyironi

aakapaeni ranteetero, tema aakapaeni rojankinata-kotani pinkatha-ritatsiri Roma-ki. ²² Imatzita-nakawo atziri-paeni ashitawori inampi ikoshekakari Pablo eejatzi Silas. Ikantzi jewari: “Pantokoryaa-yiteri, pipajateri.” ²³ Ikanta ipakaakiri ipajatziri, raanakiri rowayirite wirakocha romonkyaaakiri. Ikantanakiri aminako-wentziriri omonkyahaa-rewo-paeni: “Paminako-wenta-peroteri irika-paeni ishiyakari.” ²⁴ Ikanta ikemaki aminako-wentan-taniri ikantee-tanakiri, rominkyaaaperotakiri inthomoeki, rawikitzitan-takari tenari-paeni incha-kota.

²⁵ Okanta niyankiiteki tsireniri, amaneeya-chani, omampahae-yachani Pablo itsipatakari Silas, kemaeya-tsini itsipa omonkyaa-rewo-paeni. ²⁶ Ari omapokashitaka omoyekanaka, eewokapaakiro romonkyahaetakirira. Intsipaeete ashitaryaanaka ashitakowontsi, ashitaryaa-shiwaetanaka eshirotha roojotan-teetariri omonkyahaa-rewo. ²⁷ Ikanta ikakitanaki aminako-wentziriri omonkyahaa-rewo, iñaatziro ashitaryaanaka ashitakowontsi, raa-nakiro rowathaa-mento ikoyi rojateeyaa, roshiya-kaatzi shiyayitaka omonkyahaa-rewo-paeni. ²⁸ Roo kanteencha ikaema-kota-nakiri Pablo, ikantziri: “¡Eero powashironkaa-waeta, eeniro nojeekaeyini maawoeni jaka!” ²⁹ Ari ikaema-kaantaki ootamentotsi, ishiya-perotatyaa ikyaapaaki aminako-wentziriri omonkyahaa-rewo. Ikanta iñaapaakiri Pablo eejatzi Silas, antawo ithaawan-tanakari, ompetawaetanaka, rotziwerowa-shita-nakari ³⁰ Romishitowakiri Pablo eejatzi Silas, rojampitakiri, ikantziri: “Pinkathari, ¿litaka nanteri naaka nawijakotan-teeyaa?” ³¹ Ikanteeyini rirori: “Pikemijanteeri Awinkatharite Jesús, aritaki pawijakoshiretee eeroka, eejatzi ikaatzi jeekatsiri pipankoki.” ³² Ari ikenkithata-kaanakiri jempe ikanta-kota Awinkatharite. Tema ikemaeyakini ikaatzi jeekatsiri ipankoki. ³³ Tema eeniro oniyaankii-tye tsireniri, raanakiri Pablo eejatzi Silas otsipaki pankotsi. Ari ikiwaeniri raawyahae-takirira ipajawaetee-tziri. Ikanta romitsiryahaetakiri rirori imatzitakari ikaatzi isheninka-yitari. ³⁴ Ari raanakiri ipankoki, ipapaakiri rowanawo. Tema kimoshireteeyanakini ikemijanteeri Tajorentsi itsipayitakari isheninka-paeni.

³⁵ Okanta okitejeta-manee, rotyaantaki jewari aminako-wentziriri omonkyahaa-rewo, ikantziri: “Pomishitowaeri Pablo eejatzi Silas.” ³⁶ Ikanta amina-kotan-taniri, ikantakiri Pablo: “¡Nosheninka! Ikantakina neewarite nomishitowayiteemi. Kantacha piyaayitee kameetha.” ³⁷ Roo kanteencha

Pablo, ikantanaki rirori: “Naaka rojankinata-kotani iwinkatharite Roma-jatzi. Tema ipajata-kaantakina peewarite ipiyoteeyanira atziri-paeni, romonkyaa-kaantakina. Tee raminawakiro eenitatsi-rika nantani. ¿Litaka ikowantari romishitowa-yiteena romanakaashitena? ¡Tee nokoyi! Pikanteri ipokanaki rirori, riitaki omishitowaenani.”³⁸ Ikanta ipiyanaka aminako-wentan-taniri, ikamanta-paakiri jewari-paeni. Ikanta ikemawaki rojankinata-kotanira iwinkatharite Roma-jatzi, antawo ithaawae-yanakini.³⁹ Jatanaki jewari-paeni, ikantapaakiri Pablo eejatzi Silas: “Pipeyakoteenawo nowajankitaa-kaantakimi.” Romishitowa-kaanteeri, ikantawaeri: “Piyaayitee, tee nokoyi pijeeki nonampiki.”⁴⁰ Ikanta ishitowanee romonkyahae-takiri, jataki opankoki Lidia. Ari ipokaeyini kemijanta-naatsiri, ithamentaka-shireta-kaayitakari rawentaa-perotyaari Jesús. Ikanta ipakaakiro, jateeyeeni.

17

Ikoshekanteetaka Tesalónica-ki

¹ Eekiro riyaatatzii Pablo eejatzi Silas rareetanta. Ikinayitaki nampitsiki-paeni Anfípolis eejatzi Apolonia roojatzi rareetan-takari Tesalónica-ki jempe ipiyota-piinteeyani Judá-paeni.² Rootaki rameta-piintakari Pablo, ikyaa-piintzi jempe ipiyota-piinta Judá-paeni. Tema mawa kitejeri imakoryaan-teetari riyaaata-piintaki janta. Osheki ikenkithata-kaakiri Judá-paeni.³ Riyotaayitziri Jankinarentsi-perori jempe ikenkithata-koetziri Jeepatzii-totaa-rewo ikami-motante, aritaki rañahae eejatzi. Ikantziri: “Irika Jesús nokenkithata-kotzimiri, riitaki Jeepatzii-totaa-rewo.”⁴ Eenitatsi Judá-paeni kemijanta-nakirori ikamantan-tziri Pablo, rootaki rawentaan-tanaariri Jesús, itsipayita-nakari Pablo eejatzi Silas. Ikemijantee-yanakini eejatzi osheki kaari Judá-paeni pinkatha-witariri Tajorentsi. Ari okimitakari eejatzi roo-perori-paeni tsinani-paeni.*⁵ Roo kanteencha eenitatsi itsipa-paeni Judá-paeni kaari kemijanta-tsini, tee inimota-nakiri rirori. Raminaki kaari-pero-shireri-paeni atziri. Rotyaantakiri ikaminayiri atziri-paeni nampitsiki ikoshekan-tyaariri Pablo eejatzi Silas. Irika-paeni kaari-pero-shireri ikyaaki ipankoki Jasón inoshikiri Pablo eejatzi Silas, ikoshekan-tyaariri nampitawori janta.⁶ Teera iñaashitari rminamina-witakari pankotsiki, inoshika-nakiri Jasón itsipataa-nakiri itsipa-paeni kemijantzinkari, raanakiri ijeeki jewatatsiri nampitsiki, ikantapaakiri: “¡Areetaka

* 17:4 kaari Judá-paeni = griego

nimaeka jaka anampiki oñaashirenkāan-teentsiri nampitsiki-paeni. ⁷ Riitaki Jasón oejeeka-wakiriri ipankoki! Itheenkayitziro inintakaantani awinkatharite Roma-ki, ikanteeyini: ‘Eenitatsi itsipa pinkathari, iita Jesús.’” ⁸ Ikanta ikemaki maawoeni atziri-paeni eejatzi jewari-paeni, tee inimotanakiri. ⁹ Roo kanteencha ikowa-kotakiri Jasón ipinawentyaa eejatzi itsipa-paeni kemijantzinkari, rootaki ipakaan-taariri.

Jataki Pablo eejatzi Silas Berea-ki

¹⁰ Okanta otsirenitānaki irika-paeni kemijantzinkari-paeni, rotyaanteeri Pablo eejatzi Silas janta Berea-ki. Ikanta rareete-yakani janta, ikyaapae ipiyota-piinteeyanira Judā-paeni. ¹¹ Tema irika-paeni Judā-paeni nampitawori Berea-ki, nethaan-taniri irikapaeni tee roshiyari Tesalónica-jatzi. Kimoshiretatsi ikemijantziro Kameethari Ñaantsi jempe ikanta-kota Jesús. Roetziñaarikotanakawo maawoeni kitejeri iñaanata-nakiro Jankina-rentsi-perori iñaantyaawori kyaari-pero-rika ikamantee-tziriri. ¹² Tema eenitatsi osheki Judā-paeni kemijanta-neeriri Jesús. Ari ikimitzi-takari eejatzi kaari Judā-paeni, shirampari-paeni eejatzi tsinani-paeni. Tema riiperori irika-paeni inampiki. ¹³ Roo kanteencha ikemakotakiri Judā-paeni nampitawori Tesalónica-ki, ikamantantziro Pablo Kameethari Ñaantsi janta Berea-ki, pokaeyanakini, ikaminaa-paakiri atziri-paeni ikoshekan-tyaariri Pablo. ¹⁴ Ikanta kemijantzinkari-paeni janta, intsipaete rotyaanteeri Pablo inkaari-cheraaki. Riima Silas eejatzi Timoteo roojatzi ijeekanaki rirori Berea-ki. ¹⁵ Ikanta irika-paeni aaneeriri Pablo itsipata-nakari roojatzi rareetan-takari nampitsiki Atenas. Roo kanteencha Pablo ikantakiri kemijantzinkari-paeni oyaatakiriri: “Aririka pipiyee Berea-ki, pikanta-paeri Silas eejatzi Timoteo: ‘Ikantakaan-tzimi Pablo, piyaate intsipaete.’”

Ijeeki Pablo Nampitsiki Atenas

¹⁶ Ikanta ijeeki Pablo nampitsiki Atenas royaawentari Silas eejatzi Timoteo, antawo rowashiretakotanaka iñaayitziro nampitawori Atenas ipinkatha-waetziri tajorentsi-niro-paeni. ¹⁷ Rootaki ikenkitha-waeta-kaanta-kariri Judā-paeni jempe ipiyota-piinteeyani, eejatzi itsipa-jatzi atziri kaari isheninkata pinkathateeriri Tajorentsi. Maawoeni kitejeri riyaatzi jempe riyompariteeta, ari ikenkitha-waeta-kaayitakiri atziri-paeni ikaatzi iñaayitziro janta. ¹⁸ Tema iñaana-minthatakiri yotaniri-paeni ikantee-tziri Kimoshire-weri-paeni, itsipa ikantee-tziri Ñaako-weri-paeni. Rootaki rojampita-wakaantari irika-paeni, ikantzi: “¿Litaka riyotaan-tziri irika kiñaaniri?” Ikanteeyini itsipa:

“Kimitaka ikenkithata-kota-tziiri itajorentsi-nirote itsipajatzzi atziri.” Rootaki ikantan-tayitari tema ikamantan-tatziiro Pablo Kameethari Ñaantsi jempe ikanta-kota Jesús, rañaantaari.† ¹⁹ Ari raanakiri janta jempe ipiyota-piinteeyani yotaniri-paeni, iiteetziro “Areópago”. Rojampitakiri, ikantziri: “Anjatyaa pikaman-tenawo okanta-kota owakirari pikenkithata-kotziri? ²⁰ Tema pikamantan-takiro nonampiki kaari nokema-piinteeyini. Nokoyi niyoteeyini oetarika kanta-kota-chari.” ²¹ (Tema irika-paeni nampitawori Atenas eejatzi areetzinkari-paeni janta, osheki iñaamatakawo ikemijantero owakirata-tsiri ñaantsi, imatantyaawo rirori ikamantantero.)

²² Ari ikatziyanaka Pablo ipiyowentee-takari, ikantanaki: “Ayompari, noñaakimi naaka eenitatsi osheki pitajorentsi-tetari pipinkathata-piintziri. ²³ Nanashitakawo maawoeni pinampi, noñaakiro pitaapokimento-paeni. Eenitatsi apaani pojankinatakiri, pikantziri: ‘TAJORENTSI KAARI RIYOTEETZI.’ Riijatzi nokenkithata-kotzimiri naaka irika Tajorentsi pipinkathatziri eeroka-paeni, kaari piyoteeyini eejatzi. ²⁴ Riitaki irika Tajorentsi wetsika-kirori kepatsi eejatzi ikaatzi tzimanta-yitawori. Riitaki ashitawori inkite eejatzi kepatsi. Tee ijeekantawo tajorentsi-panko rowetsikani atziri-paeni. ²⁵ Tee ikoetyaa-waetzi rirori rowetsikae-tantyaanariri oetyaa-rika. Tema riitaki añaakaeriri maawoeni atziri, riitaki añaenkata-kaetariri, ipantziro maawoeni ikowityaa-haetziri. ²⁶ Riitaki wetsika-kiriri etanakawori atziri, riitaki oshekyaa-kiriri, ithonka inampita-nakawo maawoeni kepatsiki. Ikamantzi-takari Tajorentsi jempe okaate rañaayite, jempe-rika-paeni inampiyityaawo. ²⁷ Rootaki rantanta-yitakawori iroka, raminamina-tantee-yaariri. Okimiwitakawo ipampi-pampiwaeta-tyeemi raminamina-waetziri. Aritaki iñaahaeri. Tema tee inteenatzi ijeeki Tajorentsi ari itsipayitee maawoeni aakapaeni. ²⁸ Riitaki añaakaa-yiteeri nimaeka, ishewata-kaayitee, riijatzi jeekakaa-yiteeri. Rootaki ikantzi-takari paerani kenkithata-kaanta-tsiri pisheninka, ikantaki: ‘Omaperotatya, aakataki itomyaayi Tajorentsi.’ ²⁹ Tema kyaaryoo rashiyitee Tajorentsi, tee okameethatzi roshiyaari irika oshiyakaa-wontsi rowetsikani atziri-paeni, rowetsika-yitziri ooro, koriki, mapi, eejatzi okaatzi ikenkishiryaari rowetsika-yiteri. ³⁰ Tema paeranitaki ipeyako-yiteeri Tajorentsi ikaatzi antashi-waeta-kawori iroka-paeni, okantakaan-tziro tee riyotee-yanitzi okaatzi rantziri. Roo kanteencha

† 17:18 Kimoshire-weri-paeni = epicúreos = riyotaan-tziro kowaperota-chari akimo-shireta-waete; Ñaako-weri-paeni = estoicos = riyotaantzi otzimatyee añaako-perota-nityaa.

ikanteeri nimaeka Tajorentsi maawoeni nampitawori kepatsiki, ikantziri: ‘Pipakahaero kaari-perori pametashi-yitari.’³¹ Tema riyoyaaki Tajorentsi apaani atziri, riitaki rotyaanteeri raminako-yiteero okaatzi antayitakiri. Aritaki riyotaki rirori Tajorentsi jempe-paete imateero. Tema roñaaha-kaeri Tajorentsi irika atziri rowañahaeri ikamawitaka.”

³² Ikanta ikemaki ikenkithata-kotakiri kaminkari rañahae, eeniyitatsi theenkana-kiriri. Riima itsipa-paeni, ikantanakiri: “Ari apiitero paata pikenkithata-kotenawo iroka.”³³ Ari ishitowa-pithata-nakiri Pablo irika-paeni.³⁴ Roo kanteencha eenitatsi kemijanta-neeri Jesús. Riitaki oyaatana-kiriri Pablo. Eenitatsi apaani tsinani tsipata-kariri ikaatzi kemijanta-naatsiri, oeta Dámaris. Ikemijantzitanaka Dionisio, rijatzi apaani itsipawitari ipiyota-piinta Areópago.

18

Areetaka Pablo Corinto-ki

¹ Ikanta rawijaki Pablo ijeekawita-paaka nampitsiki Atenas, jataki Corinto-ki. ² Ari iñaapaakiri apaani isheninka Judá-paeni iitachari Aquila, Ponto-jatzi irika. Owakira rareeta-ka Aquila itsipatawo Priscila, iina, ipoñaakawo Italia-ki. Tema ikantakaanta-kitzi iwinkatharite Roma-jatzi, iitachari Claudio, ishitowae maawoeni Judá-paeni inampiki. Ari riyataki Pablo rareetyaari Aquila eejatzi Priscila. ³ Iñaapaakiri roetziñaarikotawo ishirika-yitziro tonta-mawota-tsiri maathantsi, ipankoetari. Rootaki ijeekan-tapaakari Pablo itsipatyaari rantawaete. Tema rootaki rantawaetziri paerani Pablo. ⁴ Ari ikanta-piintatya Pablo riyaatzi ipiyota-piinteeta kitejeri imakoryaan-teetari, ikenkithatakaa-piintakiri Judá-paeni eejatzi kaari Judá-paeni, kowatsini ikemijanteeri Jesús.*

⁵ Ari ipokakiri Silas itsipatakari Timoteo roojatzi Macedonia-ki. Ikanta rareetee-yapaani, ikenkithata-kaakiri Pablo irika-paeni Judá-paeni Kameethari Ñaantsi, ikantziri: “Irika Jesús, riitaki Jeepatzii-totaa-rewo.” ⁶ Roo kanteencha eenitatsi Judá-paeni kaari inimotzi ikijaneentanakiri Pablo, inina-waeta-nakiri. Ari rotokaneero iithaari Pablo riyotan-tyaari imaninta-tziiri, ikantaneeri: “Aririka rowajankitaakimi Tajorentsi, eeroka kanta-shityaawoni, teera naaka. Nimaeka nomateri kaari asheninkata nokenkithata-kaayiteeri.” ⁷ Awijanaki Pablo ipankoki apaani atziri iitachari Justo, ipinkathata-piintakiri Tajorentsi rirori. Irika Justo ijeeka-nampitziro ipiyota-piinteeyani

* 18:4 kaari Judá-paeni = griego

Judá-paeni. ⁸ Ikanta Crispo jewatatsiri ipiyota-piinta Judá-paeni, ikemijanta-nakiri Awinkatharite Jesús, imatanakiro eejatzi ikaatzi jeekatsiri ipankoki. Ari ikimitakari osheki Corinto-jatzi, tema ikemakiro okaatzi ikantayitakiri Pablo, ikemijantanaki, romitsiryaaatee-takiri. ⁹ Okanta apaani tsireniri iñaanatakiri Pablo Awinkatharite, romishimpyaakiri, ikantziri: “Tekatsi pithaawantyyaa pikaman-teeri atziri-paeni iroka ñaantsi, eero pimaeritzi. ¹⁰ Tema naaka tsipatemini, tekatsi kemaatsita-kaawaetemini jaka. Jaka nampitsiki eenitatsi osheki nashiyitari naaka.” ¹¹ Rootaki ijeekan-tanakari Pablo janta Corinto-ki riyotaan-tziro iñaani Tajorentsi, tema awijaneentanaki apaani ojarentsi.†

¹² Tema riitaki Galión jewatatsiri janta antawoki kepatsi iiteetziri Acaya, aripaete retanakawo Judá-paeni ikoshekari Pablo. Raanakiri pinkathariki. ¹³ Ikantapaakiri: “Irika atziri ikinakaa-shitakawo riyotaayi-tziri atziri-paeni ipinkathateeri Tajorentsi, ipiyathatakawo ikantakaan-teetziri.” ¹⁴ Ikoyi iñaawaeta-nakimi Pablo, ikantanakiri Galión irika Judá-paeni: “Roorika pikenkithata-kotzi ronpojantakirika irika atziri, aritaki nokemijantakimi pikantenari. ¹⁵ Roo kanteencha roorika pikanta-wakaa-wentari okaatzi piñaawae-yitziri, pipaeryaa-waetziro waerontsi, roorika pikanta-wakaa-wentari piitashi-waetari: ‘Ikantakaan-teetani.’ Apatziro piyotee-yironi eeroka jempe pikantero, tee nokowaeyironi naaka.” ¹⁶ Romishitowa-kaanteeri jewari Galión maawoeni. ¹⁷ Ikanta ñaawaeta-tsiri jewariki roteeya-nakiri Sóstenes, riitaki jewatakaan-tatsiri ipiyota-piinta Judá-paeni. Ipajawaeta-nakiri. Roo kanteencha Galión, tee ikoyiro okaatzi awijayitatsiri.

¹⁸ Osheki kitejeri ijeekawaetanee Pablo janta Corinto-ki. Ikanta rowethata-naari kemijantzinkari-paeni, jatee Tonkaeroniki. Royaata-nakiri Aquila eejatzi Priscila. Ikanta rareetaka Cencrea-ki, rootaki awochaate nampitsi Corinto. Ari rameeta-nakiro iishi Pablo, tema eenitatsi ikashiya-kaariri Tajorentsi. Oteteeya-nakani amaatako-mento-tsiki, jatee Tonkaeroniki. ¹⁹ Ikanta rareeta-paaka awochaateki Efeso, tee itsipata-paeyaari Pablo irika Aquila eejatzi Priscila. Jataki apatziro rowanakiro ipiyota-piintaha Judá-paeni. Ari ikamanta-paakiri Judá-paeni jempe ikanta-kota Jesús. ²⁰ Ikowako-witakari Judá-paeni ojamani ijeekanaki, roo kanteencha Pablo tee ikoyi. ²¹ Rowethata-naari ikaateeyini, ikantaneeri: “Riirika Tajorentsi kowatsini, ari nopiye noñahaatemi. Tema okowa-perotatyaa nareeteeyaa

† 18:11 awijaneenta-nakiro apaani ojarentsi = apaani ojarentsi eejatzi 6 kashiri.

Aapatziyaweniki roemoshirenkaeta.” Ari rotetanaari janta Efeso-ki, jatee.

Piyaa Pablo Antioquía-ki riyaatatzii ikenkithatzi

²² Ikanta rareetaka Cesarea-ki, awijapaaki rowethatari kemijantzinkari-paeni. Ipoña rawijanaki roojatzi nampitsiki Antioquía-ki. ²³ Tee ojamanitzi ijeekapae Pablo Antioquía-ki. Jataki rareetanta Galacia-ki eejatzi Frigia-ki, ithamentaka-shireta-kaapaari kemijantzinkari-paeni roejokirotyaari Jesús.

Ikenkithatzi Apolos Efeso-ki

²⁴ Okanta janta Efeso-ki, ari rareetaka apaani Judá-paeni iitachari Apolos, ipoñaakawo Alejandría-ki. Riyotziro ikenkitha-waetzi kameetha, ithamenta-kaayitari atziri. Tema riyota-kotziro kameetha Jankina-rentsi-perori. ²⁵ Riyotako-perotziri Apolos jempe ikanta-kota Jesús. Ithaamentakayitari atziri, riyoteeri kameetha okaatzi ikema-kota-kiriri Jesús. Ari iweyaari riyota-kotziri. Roo kanteencha, tee iriyotakoperotziro jempe okanta-kota omitsiryataantsi, apatziro riyotziro okaatzi riyotaan-takiri Juan. ²⁶ Okanta apaani kitejeri, rawentaakawo okaatzi riyota-kota-neeri, retanakawo ikenkithata-kaantzi Apolos ipiyota-piinta Judá-paeni. Roo kanteencha okemakiri Priscila eejatzi Aquila, raanakiri Apolos, riyotaakiri jempe ikanta-kota iitziri rirori-paeni “Rawotsite Tajorentsi”. ²⁷ Tema ikowatzii Apolos rareetantyyaa maawoeni janta Acaya, ikantakiri kemijantzinkari-paeni Efeso-jatzi ipawakiri apaani jankina-rentsi raakameethatan-tyaariri nampitawori janta Acaya. Ikanta rareetaka Apolos janta, osheki ithamenta-kaapaakari kemijantzinkari-paeni ikaatzi riyoshii-yiteeri Tajorentsi ikemijantan-taariri Jesús. ²⁸ Tema osheki ikoshekakari Apolos irika-paeni Judá-paeni kaari kemijanta-tsini, rotsinampaakiri, tema riyotaakiri Jankina-rentsi-perori jempe ikenkithata-koetziri Jeepatzii-totaa-rewo. Rootaki riyota-kotan-taariri irika Jesús, riitaki Jeepatzii-totaa-rewo.

19

Areetaa Pablo Efeso-ki

¹ Ikanta ijeeki Apolos janta Corinto-ki, anonkanaka Pablo ochempi-mashi, areetaka Efeso-ki. Ari iñaapaaki kemijanta-witaa-chari. ² Rojampita-paakiri: “¿Ojeeka-shiretantakimi Ishire tajorentsi owakira ikemijanta-kaetakimi?” Ikanteeyini rirori: “Tee. ¿Oetaka kanta-kota-chari? ¿Iitaka ikantee-tziri Ishire tajorentsi?” ³ Ari ikantzi Pablo: “¿Iitaka

pomitsiryaa-wentakari pikemijanteera?” Ikanteeyini rirori: “Roo nomitsiryaa-wenta okaatzi riyotaan-takiri Juan.”⁴ Ikantzi Pablo: “Paerani romitsiryaaatakiri Juan atziri-paeni ikaatzi pakaa-neerori kaari-perori. Roo kanteencha ikantaki eejatzi Juan: ‘Pikemijanteeri pokatsini poyaata-paakinani.’” Riitakira Jesús ikenkithata-kotakiri.⁵ Ikanta ikemaeyakini irika-paeni, romitsiryaa-wenta-nakari Awinkatharite Jesús, rawentaa-nakari.*⁶ Opoñaashita roteyapatzii-toyitakiri Pablo, ojeeka-shiretan-tanakari rirori-paeni Ishire tajorentsi. Iñaawaeta-nakiro otsipajato-yitatsiri ñaantsi. Ikamantan-tanakiro ñaantsi riyotakaa-neeriri Tajorentsi.⁷ Tema ikaateeyini 12 atziri roteyapatzii-toetakiri.

⁸ Ari ikanta-piintatyaa Pablo ikyaayitzi ipiyota-piinteeyani Judá-paeni kitejeri imakoryaan-teetari, ikaatzi mawa kashiri ikenkithata-kaantaki. Tekatsi ithaawantyyaa, riyotaan-tayitaki jempe ikanta Tajorentsi ipinkathari-wentantee.⁹ Roo kanteencha eenitatsi Judá-paeni kijoshireta-neen-tsiri, tee ikoyi ikemijanteeyini. Riitaki kaminaa-kiriri atziri-paeni ikijima-waeteri kemijanta-neeriri “Awotsi.” Ikanta riyotaki Pablo, tee itsipata-naari ipiyota-piinteeyani irika-paeni. Apatziro itsipayita-naari ikaatzi ikemijanta-kaayiteeri. Ari retanakawo ipiyoteeyani iyaapapankoteki iiteetziri “Tiranno.” Ari riyotaa-piintakiri maawoeni kitejeri.¹⁰ Ari ikanta-piinta-tziro riyotaa-yitakiri, awijaki okaatzi apite ojarentsi. Tema osheki ikaatzi kemakoteeriri Awinkatharite Jesús janta Asia-ki, Judá-paeni eejatzi kaari Judá-paeni, maawoeni.

¹¹ Ikantakaakari Tajorentsi irika Pablo, osheki itajonka-wentantaki Efeso-ki.¹² Eenitatsi atziri aanakirori maathaantsi roteeya-piintziri Pablo, itziritan-takari mantsiyari-paeni, etsiyatakota-kaayiteeri mantsiyari. Omatzitakari etsiyata-kota-kaayiteeri raahashireyitziri peyari.¹³ Roo kanteencha eenitatsi Judá-paeni jataneen-tsiri nampitsiki Efeso, ikowawita retsiyata-kota-kaayiteerimi raahashireyitziri peyari. Iroka ikantziri iñaanatziiri peyari: “iTema eenitatsi itajorenka Jesús rawentaari Pablo, nokoyi piyaa-tapithateeri paahashireyitziri!”¹⁴ Rootaki imawitakari ikaatzi 7 Judá-paeni, itomi iitachari Esceva, jewawitariri ompera-tajorentsita-rewo.¹⁵ Roo kanteencha rakanakiri peyari-paeni, ikantziri: “Niyotakotziri Jesús, niyotakotziri Pablo. Rooma eero-ka-paeni, tee niyotzimi”¹⁶ Ari rakotanaki raahashiretziri peyari, roteeya-nakiri kowawita-chari retsiyata-koteeri, rompoja-waetakiri. Imaperotakiri rompoja-waetakiri, otzimatyee

* 19:5 Waerontsi

ishiyee, kaanki-merekiri rareetee-yaani ipankoki, antawo rowatsi-naawaetakiri iwathaki. ¹⁷ Ithonka ikemaeyakini nampitawori Efeso-ki, Judá-paeni eejatzi kaari isheninkata. Osheki ithaawan-tanakari. Rootaki ikemijantan-tanakariri Awinkatharite Jesús maawoeni janta.† ¹⁸ Ari ipokanaki ikaatzi kemijanta-neeriri Jesús, ikamanta-koyita-paakiro iyaari-peronka. ¹⁹ Riima ikaatzi sheripiyari-witachari, ramayita-paakiro jempe iñaanata-kota-piintziro, iñaakiri maawoeni atziri itaayita-paakiro. Ikanta raminee-takiro jempe-rika okaatzi opinatari itaayitakiri, areetaka ikaatzi: 50,000 ikithoki koriki. ²⁰ Eekiro ikemako-peroe-tanaki-tziiri Awinkatharite.

²¹ Okanta iñahaetakiro iroka-paeni, ari ithankitane Pablo rareetantyyaa Macedonia-ki eejatzi janta Acaya-ki. Ipoña rawijanaki roojatzi Aapatziyaweniki. Ikanta-shiretzi: “Aririka niyaataki Aapatziyaweniki ompoñaashitya nawijanaki Roma-ki.” ²² Rootaki rotyaantan-takariri Timoteo eejatzi Erasto riyate Macedonia-ki, riitaki irika apite amitakota-piinta-kiriri. Roojatzi ijeekanaki rirori Asia-ki.

Ikoshekanteeta Efeso-ki

²³ Okanta Efeso-ki ikoshekae-takari ikaatzi awentaa-naariri iiteetziri “Awotsi.” ²⁴ Ipoñaakaantawo itachari Demetrio, eshiropakori rirori. Eenitatsi osheki ratzirite, riitaki wetsikiriri oshiyakaawo iryaani oyaapapankote tajorentsi-niro “Diana.” Riitaki raantari osheki koriki. ²⁵ Ipiyotakiri Demetrio maawoeni ratzirite eshiropakori-paeni eejatzi itsipa-paeni oshiyariri rirori rowetsikawaeyitzi. Ikantaki Demetrio: “iAtziri-paeni! Piyoteeyini eeroka rootaki añaantari aakapaeni iroka antawaeri. ²⁶ Roo kanteencha akema-kotakiri iiteetziri Pablo, roñaashirenkakiri osheki atziri jaka Efeso-ki eejatzi maawoeni nampitsi okaatzi tzimatsiri Asia-ki, ikantayitzi: ‘Tajorentsi-niro irika rowetsikani atziri, tee rioperotzi.’ Tema osheki atziri kemijanta-kiriri. ²⁷ Tee apatziro roñaashirenkayitee aaka eero ramananta-peroe-teeri owetsikani, rootaki oñaashirenka-peroteeri opeyakoteeyaa rooperori atajorentsite Diana, ikemakoe-tziro maawoeni nampitsiki okaatzi tzimatsiri jaka Asia-ki. Aamaashitya aritaki ipakahae-tanakiro ipokaetzi oyaapapankoteki.”

²⁸ Ikanta ikemaeyakini ratzirite, antawo ikijeeyanakani, ikaemae-yanakini ikantzi: “iAntawo iroka Diana, atajorentsite aakapaeni Efeso-jatzi!” ²⁹ Ari rakisheenkae-yanakani atziri ikaemae-yanakini. Roteeya-paakiri

† 19:17 kaari isheninkata = griego

itsipata-piintari Pablo iitachari Gayo eejatzi Aristarco, Macedonia-jatzi. Raanakiri jempe ipiyota-piinteeyani atziri. ³⁰ Ikowawitaka ikyaapaakimi Pablo, teemaeta ishinetziri iyemijanta-kaani-paeni ikyee. ³¹ Eenitatsi jewari-paeni raapatziyani Pablo, ikantakiri: “Eero pimatzitawo pikyee eeroka janta.” ³² Okanta janta jempe ipiyoteeyakani, osheki icheraa-cheraatee-yakini, teemaeta riyoteeyanitzi oeta ipiyowentee-yarini. Ikaema-kaema-waeta-shiteeyani. ³³ Eenitatsi Judá-paeni ñaakiriri Alejandro rojatekaka ipiyoteeyakani, ishintsitakiri iñaawaete. Ari itzinawakotanaka Alejandro imaeritan-tawakyaari atziri-paeni, ikenkitha-waeta-kaawitakari. ³⁴ Roo kanteencha riyoteeyakini atziri-paeni isheninka Judá-paeni Alejandro, eekiro riyaaata-kaana-kitziiro ikaemaeyini, ojamani ikantaka ikaemi, ikanteeyini: “¡Antawowé iroka Diana, atajorentsita aakapaeni Efeso-jatzi!”[†] ³⁵ Ari ikatziyanaka rojankinariyaan-tzite nampitawori janta, romaeryakiri, ikantziri: “Efeso-jatzi, naaka-paeni amina-kowentzirori oyaapapankote atajorentsita Diana, eejatzi oshiyakaawo poñeenchari jenokinta. ³⁶ Maawoeni iyoteeyini, eero pikaema-kaemata-shiwaeta. Pimaeritawaki, pikenkishireeyaani kameetha. ³⁷ Tema irika-paeni atziri pamayitakiri jaka, tee rowaariperotziro oyaapapankote atajorentsita, eejatzi tee ikijima-waetziro. ³⁸ Ikoyi-rika rowajankitaa-kantereri Demetrio eejatzi ratzirite, raanakiri ikenkitha-waeta-kaeri jewari, riitaki amina-koterini okaatzi oñaashirenka-kiriri. ³⁹ Eenitatsi-rika otsipa kowachari ayota-kotero aakapaeni, otzimatyee apiyoteri maawoeni jewari-paeni, ramina-kotan-tyaawori. ⁴⁰ Tee okameethatzi rakisheen-kawaetyaa atziri-paeni nimaeka. Aritaki rowajankitaa-wenta-kaero akoshekantaka. Eero otzimi akantereri apiyako-wentantyaari.” ⁴¹ Ikanta ithonka-nakiro iñaawae-yitakiro iroka, rotyaanteeri maawoeni atziri.

20

Jataki Pablo Macedonia-ki eejatzi Grecia-ki

¹ Okanta okaatapaaki rakishee-nkateeyani atziri, ipiyotakiri Pablo ikaatzi kemijanta-neentsiri, ikaminaa-yitaneeri. Ari rowethata-naari maawoeni, jataki Macedonia-ki. ² Tema ithonka rareetakari inampiki-paeni ikaatzi kemijanta-naatsiri janta, ikaminaa-yitaneeri. Roojatzi ikinanta-nakari Grecia-ki. ³ Ari ijeekawaeta-paakiri janta ikaatzi mawa kashiri. Ikanta rotzi-mataa riyataan-teeyaari

[†] 19:34 ojamani ikantaka ikaemi = apite hora okaatzi ojamanitaki

Tonkaeroniki, ari ikemaki, ikanteetzi “Rajaryaa-tziimi Judá-paeni rowamayimi aririka pareetakyaa janta.” Rootaki ipiyanta-naari Macedonia-ki. ⁴ Eenitatsi tsipata-naariri: Sópater, itomi Pirro poñaachari Berea-ki; Aristarco, eejatzi Segundo poñaachari Tesalónica-ki; Gayo, poñaachari Derbe-ki; Timoteo, Tíquico, eejatzi Trófimo poñaachari Asia-ki. ⁵ Ari reewatee-yanakini irika-paeni janta nampitsiki Troas, royaawenta-paakari Pablo itsipatakina naaka. ⁶ Okanta okaatapaaki roemoshirenkae-tziro kitejeri rowapiintee-tawori ratanteetari kaari rowaeteetzi shineya-kaeroni. Ari notetanaari notsipatari Pablo eejatzi itsipa-paeni nopoñaanaawo nampitsiki Filipos. Roo awijaki 5 kitejeri, noñaapaeri etakawori reewatee-yakini nampitsiki Troas, ari nojeekae-yapaakini okaatzi 7 kitejeri.

Rareetan-takari Pablo nampitsiki Troas

⁷ Okanta omonkaataa kitejeri ipiyotanta-piinteetari, ari nopiyotee-yakani jenokinta pankotsi, nokenkishiryaa-tziiro oweyaantawori rowakaa-naari Jesús riyotaani-paeni. Tema rawijatzi Pablo okitejeta-manee, rootaki roetziñaarikotan-tawori ikenkithata-kotziri Jesús. Niyankii-tyaa-kotakina tsireniri.*† ⁸ Eenitatsi osheki ootamentotsi oejeenchari jenoki pankotsiki jempe nopiyoteeyani. ⁹ Ikenkithamintheetzi Pablo, eenitatsi apaani ewankari iita Eutico, riitaki jeekaen-tsiri opatzimooki pankotsi. Tema ojamanitaki ikenkithataki Pablo, ayimatakiri iwochokini ewankari, paryanaki jaawiki, kamapaaki. Tema mawamenko opewirya rowetsikae-tziro pankotsi, ojenoki-perotatzii, ari ipoñaakari iparyanaki roojatzi jaawiki. ¹⁰ Roo kanteencha ayiitanaki Pablo, roeyota-shita-paakari ewankari, ithomaa-paakiri. Ikantzi: “Eero pithaawaeyini, añaatsi.” ¹¹ Ipoñaa ipiyapaa Pablo jenoki, ithonkakiro ikenkishiryawo riweyaanta-naawo Jesús rowakaanari riyotaani-paeni. Eekiro ikenkithata-nakitzi, kitejetanaki. Roojatzi notsipatakari nawijan-tanakari. ¹² Riima ewankari, rahaeta-neeri rañaahaera. Rootaki ithaamenta-perotan-teeta-nakari.

Nawijanaki Nampitsiki Troas roojatzi Mileto-ki

¹³ Ari neewatee-yanakini naaka, notetee-yanakani roojatzi nampitsiki Asón. Ari nokenkishiryaaakari naaneeri Pablo, tema ikowakitzi rirori ikinanaki kepatsiki. ¹⁴ Ikanta noñaapaeri Pablo nampitsiki, ari rotetanaari rirori amaatako-mento-tsiki, jateeyakini Mitilene-ki. ¹⁵ Okanta nawijee-yanakini janta, nokitejeta-kota-paaki Quío-ki, okanta

* **20:7** kitejeri ipiyotanta-piinteetari = etapiintawori kitejeri = Domingo † **20:7** iweyaantawori rowakaa-naari = tzimpetoyirori ratanteetari.

namaata-kotanee apaani kitejeri awochaateki nampitsi Samos, ari naata-kota-paentzi janta Trogilio-ki. Okanta nawijeeyanakini otsipa kitejeri, areetee-yakinani Mileto-ki. ¹⁶ Tema tee ikoyi Pablo naata-kota-paente Efeso-ki, eero rojamanitan-tanaka nampitsiki-paeni tzimatsiri Asia-ki. Ikowatzii rareeteeyaa intsipaete Aapatziyaweniki, tekira roemoshirenkae-tanaki-roota kitejeri Owiitaantsi.

Ikenkithata-kaeri Pablo reewarite-paeni Efeso-jatzi

¹⁷ Ikanta nareetaka Mileto-ki, ikaemakaan-tapaakiri Pablo reewarite kemijantzinkari Efeso-jatzi. ¹⁸ Ikanta ipokaeyakini, ikantawakiri: “Piyoteeyini eeroka jempe nokanta nojeeki-motee-yakimini owakira nareetan-takari nampitsiki-paeni tzimatsiri jaka Asia-ki. ¹⁹ Ari nokanta-piintatyaa nantawaetziniri Awinkatharite, naaka tsinampa-shireri, osheki niraawaetaka noñaayitziro ikosheka-waetakina Judá-paeni. ²⁰ Roo kanteencha tee nopakaero nokenkithata-kaemiro pinintaa-waetyaari, nokaminaayita-piintakimi pipankopaeniki, eejatzi jempe-rika ipiyota-piinteeyani atziri-paeni. ²¹ Nokenkithata-kaayitakiri nosheninka-paeni Judá-paeni eejatzi kaari Judá-paeni, nokanta-yitziri: “Pipiyashi-yiteeri Tajorentsi, pawentahae-yaari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ²² Otzimatyeera niyaate Aapatziyaweniki, tema rootaki Ishire tajorentsi kowa-shiryaa-kaanari. Tee niyotzimaeta oeta-rika awiji-motenari janta. ²³ Jempe-rika niyaayitaki, iyoshiryaa-kaakina Ishire tajorentsi, okantana: ‘Osheki ikemaatsita-kaetemi janta, ari omonkyahaetemiri.’ ²⁴ Roo kanteencha tee okantzimoshiretana nokami. Tema rootaki kowaperotacha nokimo-shire-wenta-peroteero, rooteentsi nomatero nawijante nareetyaa jempe oweyeeyaa noshiye. Tema rooteentsi nothotyero ikantakinari Awinkatharite Jesús nokamantan-teero Kameethari Ñaantsi jempe okanta-kota ineshironkatantee Tajorentsi. ²⁵ Nokenkithata-kaayitakimi eejatzi eeroka-paeni jempe okanta-kota ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Niyotzi naaka eero papiiteero piñaayiteena. ²⁶ Rootaki nokantan-temiri, tee naaka kantakaa-shityaawoni itzimantyaari peyashitaa-chani, ²⁷ tema nokaman-takimiro maawoeni ikenkishiretzi-takari Tajorentsi ranteri, tekatsi apaani nomani-motemi. ²⁸ Paamakowenteeyaa eeroka, ari pikimiteeri ikaatzi kemijanta-yitaa-tsiri. Pikenkishireteeyaa eeroka rowayitaki Ishire tajorentsi peewayiteeri kemijanteeriri Tajorentsi. Paminako-wenteeri ikaatzi rowawijaa-koyiteeri Tajorentsi rapawenteeri riraa Awinkatharite ipina-wenta-yiteeri. ²⁹ Tema niyotzi naaka

aririka nomakoryaaki, aritaki ipokapaaki itsipa roshiya-paakyaari katsimari owantaniri ithonkiri ipireetari, tema ikowapaaki irika pokatsini ithonkiri kemijantzinkari. ‡
³⁰ Aamashitya aritaki ramatawitanakimi pikaatee-yakinira eeroka piyemijanteeyini, ipakakaanakiri ikemijantawitari. ³¹ Rootaki pikenkishiryaa-tyaari eeroka-paeni. Tema mawa ojarentsi nojeeki-mowaeta-paentzimi, tee nopakaapaentziro nokaminaa-yitzimi maawoeni, niraakoyitakimi. ³² ¡Noyemijantzinkaritepaeni! Nokowa-kotziri naaka Tajorentsi riitaki aminakowentemini nimaeka, riitaki neshironkatemini, tema rootaki ikantayita-kaeri. Aritaki rowetsika-shireteemi, aritaki imateemiro okaatzi ikashiya-kaakariri ikaatzi rashitee-yaari. § ³³ Tee piñaana noñaamatyaawo naaka pithaari, piyorikite, poorote. ³⁴ Piyoteeyini eeroka-paeni, naakataki antawae-wenteen-chari naantari koetyeemo-yitanari, ari nokemi-tzita-kariri ikaatzi amitako-yitakinari. ³⁵ Ari nokinakaerori niyotaan-takimirori jempe akantyyaa antawae-peroyitee, aneshironka-yitan-teriri koetyaa-waeta-tsiri. Nokenkishiryaa-kaemiro ikenkithata-kota-paentziri Awinkatharite Jesús, ikantaki: ‘iKimoshire-pero-tee ikaatzi pashitan-tachari, tee ari ikanteeteri ipashiteetari.’ ”
³⁶ Ikanta ithonka-nakiro Pablo ikamantan-takiro iroka-paeni, rotziwerowanaka ramanakaa-naari ikaatzi piyoteen-chari. ³⁷ Maawoeni rirahae-yakani, rawithakita-wakae-yanakani, ari rowethata-waari Pablo riyateera. ³⁸ Owashireteeyanakani, tema ikantakitzi Pablo eero rapiiteero iñahaeri. Tema maawoeni royaatee-yanakirini Pablo roojatzi rotetan-tanaari amaatako-mento-tsiki.

21

Riyaatan-taari Pablo Aapatziyaweniki

¹ Ikanta nookayitaneeri, oteteeya-naanani, tampatzika nowanakiro niyaataki nampitsiki Cos. Okanta okitejeta-manaki areetakina otsipaki nampitsi Rodas, okanta nawijanaki roojatzi Pátara-ki. ² Ari noñaapaakiro janta antawo amaatako-mentotsi jatatsiri Fenicia-ki, ari noteteeyanakani. ³ Okanta namaata-koteeyini, namina-kotanakiro othampishi Chipre, nokina-kotanaki naaka-paeni nakoperoki roojatzi Tonkaeroniki. Tema eenitatsi owaahawontsi rookaeta-nakiri Mapiniki, ari naata-koteeyapaakini. ⁴ Ari noñaapaaki kemijantzinkari-paeni, ari nojeeki-mowaeta-nakiri okaatzi 7 kitejeri. Ikantawakiri

‡ 20:29 owantaniri = lobos § 20:32 Itajorentsita-kaetani

Pablo: “Eero piyaatzi Aapatziyaweniki.” Roo ikantan-tariri, tema Ishire tajorentsi iyoshireta-kaeriri. ⁵ Okanta nomaapaaki ⁷ tsireniri, roo nawijan-tanakyaarimi. Royaatee-yakinani maawoeni noyemijantzinkarite-paeni, itsipayitakawo iinapaeni, eejatzi reentsite. Roojatzi jempe iweyaa-thapita nampitsi, ari notziwerowae-yapaakani impanekiiteki, amaneeyakinani. ⁶ Opoñaa nowetha-yitanaari maawoeni, oteteeya-naanani amaatako-mento-siki. Piyeeya-naani rirori-paeni ipankokipaeni.

⁷ Okanta namaata-koteeyini nopoñaawo Mapiniki roojatzi Tolemaida-ki. Ari nowetha-yitapaakari noyemijantzinkarite-paeni, tema apaani kitejeri nojeekimowaeta-nakiri rirori-paeni janta. ⁸ Okanta okitejeta-manaki, nokinee-yakini awotsiki roojatzi Cesarea-ki. Nojeeki-mota-paakiri ipankoki Felipe, kamantan-taneerori Kameethari Ñaantsi, riitaki apaani ikaatziri ⁷ riyoshiitee-takiri paerani ramitako-yiteri Otyaantaa-rewopaeni. ⁹ Eenitatsi Felipe okaatzi ⁴ ewankawo rishinto, kamantantaniro rooripaeni. ¹⁰ Tema awijaki osheki kitejeri nojeeka-paaki Cesarea-ki, ari rareetakari apaani Kamantan-taniri, iita Agabo, ipoñaakawo iipatsiteki Judá-paeni. ¹¹ Ipokapaaki nojeekae-yakinira naaka-paeni. Raapaakiri rowathakiro Pablo, roojotakari rakoki eejatzi iitziki. Ikantzi: “Ari ikanteri Judá-paeni roojoteri ashitariri irika rowathakiro janta Aapatziyaweniki, raanakiri iwinkathariteki wirakocha-paeni. Rootaki iyotakaakinari naaka Ishire Tajorentsi.” ¹² Tema nokemae-yakini nokaatzi notsipatakari Pablo, nokanta-kanta-witanakari: “Eero piyaatzi Aapatziyaweniki.” Ikantzita-witakari eejatzi kemijantzinkari-paeni nampitawori janta. ¹³ Roo kanteencha ikantanakae: “¡Eero piraawaeteeyani, osheki powashireta-kaakina! Tema kowanakina naaka. Aririka okantyyaa roojoteetena roojatzi nokamawentan-tyaariri Awinkatharite Jesús janta Aapatziyaweniki, omawaetyaata.” ¹⁴ Teera notsinampaa-tziri nokanta-yiwitakari, apatziro nokanta-nakiri: “Omatyaata ikoyiri Awinkatharite.”

¹⁵ Okanta otsipa kitejeri, wetsikae-yanaanani, jateeyakinani Aapatziyaweniki. ¹⁶ Eenitatsi kemijantzinkari-paeni Cesarea-jatzi oyaatakinari. Riitaki aanakinari ipankoki atziri iitachari Mnasón, Chipre-jatzi irika rirori. Tema paerani ikemijanteeri Jesús rirori. Riitaki nomayimotapaakiri.

Roteeyee-takiri Pablo tajorentsi-pankoki

¹⁷ Okanta nareetee-yapaakani Aapatziyaweniki, kimoshireteeyakini noyemijantzinkarite-paeni iñaawakina. ¹⁸ Okanta okitejeta-manaki, raayita-nakina Pablo

nareetyaari Jacobo, rirentzi Jesús. Ari noñaapaakiri eejatzi jewayitziriri noyemijantzinkarite-paeni. ¹⁹ Riitaki rowetha-yitapaakari Pablo, ikamanta-paakiri okaatzi rantakaa-yitakiriri Tajorentsi inampiki-paeni itsipa-jatzi atziri. ²⁰ Ikanta ikemaeyakini, ithaamenta-nakari Tajorentsi. Rootaki ikantan-tanakariri Pablo: “Noyemijantzinkaritee, eenitatsi osheki asheninka Judá-paeni kemijanta-neeriri Jesús. Roo kanteencha eeniro ishintsi-yitziri kemijantzinkari-paeni imonkaatero Ikantakaantani Moisés. ²¹ Ikemako-wentakimi eeroka piyotaa-yitakiri asheninka Judá-paeni jeekatsiri otsipaki nampitsi, pikanta-yiterimi: ‘Tee okowa-jaanta pimonkaateero Ikantakaantani Moisés, tee okowa-jaanta pitomeshitaa-niteeri pitomi-paeni, tee okowa-jaanta antayiteero okaatzi ameyitari paerani.’ ²² ¿Jempema akantyaaka nimaeka aririka riyotaki asheninka-paeni areeteemi jaka? ²³ Niyotzi iita panteri. Tema eenitatsi akaatee-yirini jaka ikaatzi 4 atziri, riitaki kowatsiri imonkaatero ikashiya-kaariri Tajorentsi. ²⁴ Pitsipatanakyaari irika-paeni, ari pikaate pantero kitewa-thata-kaayimini. Eeroka pinakowenterini ikaate itaayiteri, rameetee-teniri iishi. Rootaki riyotan-teetyaari theeyaantsi okaatzi ikantakoe-takimiri eeroka. Tema pimatzitawo eeroka pimonkaa-yitziro Ikantakaan-teetani. ²⁵ Riima itsipa-jatzi kaari asheninkata, ikaatzi kemijanta-neeriri Jesús, notyaanta-kiniri paerani jankina-rentsi. Nokantakiri: ‘Eero powayitari tzimahaanta-tsiri tsimeri itahae-tziniriri tajorentsi-niro. Eero powakoyitawo riraa tsimeri. Eero pimayempi-waetzi, tema ipinkaetani ranteeterorika.” ²⁶ Ikanta Pablo raanakiri irika 4 atziri. Imawitakawo okitejeta-manee itsipayitakari ikite-wathatan-tayi-teeyaari. Opoña ikyaaki tajorentsi-pankoki ikamantante jempe okaate kitejeri othonkan-tyaari ikashiya-kaantziri rirori, ikantan-tyaari jempe-paete ramayiteri rashita-kaeyaariri Tajorentsi.

²⁷ Ikanta omonkaatzi-mata-paaka 7 kitejeri, eenitatsi Judá-paeni poñaayita-chari iipatsiteki Asia-jatzi, iñaakiri Pablo tajorentsi-pankoki. Intsipaeete ikaminaa-nakiri atziri-paeni ikoshekyaaari Pablo, ²⁸ ikaemae-yanakini, ikantzi: “¡Nosheninka, Israel-paeni! ¡Pamitakotena! Riitaki irika atziri jatayiteen-tsiri jempe-rika-paeni ikaminaa-yitziri atziri ikoshekyaaari asheninka-paeni, itheenka-waetziro Ikantakaantani Moisés, itheenka-waetakiro eejatzi iroka tajorentsi-panko. Roo owanaa-perotacha ikyaakaakiri tajorentsi-pankoki itsipa-jatzi atziri kaari asheninkata, itheenka-tajorentsi-waetakiro.” ²⁹ Roo ikantantari,

tema iñaakitziiri Pablo janta Aapatziyaweniki itsipatari Trófimo poñaachari Efeso-ki, roshiya-kaanteeyini ikyaakaa-kitziiri tajorentsi-pankoki. ³⁰ Tema intsipaete ipiyotee-yapaakani osheki atziri. Roteeya-paakiri Pablo, inoshikanakiri jantakiroki tajorentsi-pankoki, rashitee-tanakiro. ³¹ Roowiteencha rompojee-terimi, ari ikamantee-takiri jewatziriri rowayirite wirakocha, ikantee-tziri: “Ikosheka-wakaatyaa atziri.” ³² Ari ipiyota-nakiri eejatzi rowayirite inampina-paeni rirori jewari, ishiyana-kityaa ipiyotee-yakanira atziri. Ikanta iñaawakiri ipokaki, ipakaanakiri ipajawaetziiri Pablo. ³³ Roteeya-paakiri Pablo, ikantanakiri rowayirite: “Poojotan-tyaari apite eshirotha.” Rojampitanakiri atziri-paeni: “¿Litaka irika? ¿Oetaka rantakiri?” ³⁴ Roo kanteencha eenitatsi cheraashi-waeta-noonchari, roo kanteencha eenitatsi itsipa-paeni kaari akakoterini ikantawitakari. Tee ikematha-tziri reewarite owayiri oeta awijatsiri. Rotyaantakiri rowayirite raanakiri Pablo jempe imaapiinteeyini owayiri-paeni. ³⁵ Ikanta roerinka-kaawitari Pablo riyata-kaeri imaapiintzira owayiri-paeni, eekiro ishintsitatzii atziri-paeni ikoyi ipajawaeteri, rootaki inatanta-nakariri owayiri-paeni okini rotzikaa-wenteri. ³⁶ Tema eekiro royaata-kowenta-tziiri atziri-paeni, ikaemaeyini, ikantzi: “¡Powamayiriwé!”

Ikenkithata-kota Pablo

³⁷ Roowiteencha ikyaakaeteri Pablo imaapiintzira owayiri-paeni, rojampitanakiri Pablo reewarite owayiri-paeni, ikantziri: “Kantachama nokenkitha-waeta-kaemi eepichokiini.” Ari ikantanaki jewari: “¡Jempema piyotziroka noñaani! ³⁸ ¿Tema eeroka Apitantoni-jatzi, eeroka poñaakaan-takawori chapinki koshekaantsi, kinapaen-tsiri ochempimashiki, pamaki 4000 powayirite?” ³⁹ Ikantzi Pablo: “Naaka isheninka Judá-paeni, nopoñaachari Tarso-ki jeekatsiri janta Cilicia-ki. Otzinkami iroka nonampi, nokoyi nokenkithawaeta-kaeri nosheninka-paeni.” ⁴⁰ Ishinetee-takiri Pablo. Katziyanaka pawitsiki, itzinaa-wakotanaka imaeritan-tawakyaari isheninka-paeni. Ari ipampoyeeyanakirini imaeritee-yanakini. Ari retanakawo iñaawaetan-tanakawo iñaani, kameetha ikenkitha-waeta-kaanakiri maawoeni isheninka-paeni Heber-paeni, ikantanakiri:

22

¹ “¡Noyemijantzinkaritee Israel-paeni! ¡Jewari-paeni! Pikemi nokantawaki naaka.”

² Tema ipampoyeeyanakirini imaeritee-yanakini. Ari retanakawo Pablo iñaawaetan-tanakawo iñaani, kameetha ikenkitha-waeta-kaanakiri isheninka-paeni, ikantanakiri:

³ “Naakataki pisheninka. Notzimaki nampitsiki Tarso jeekatsiri Cilicia-ki, roo kanteencha nokimotataki naaka jaka Aapatziyaweniki, riyotaani naaka Gamaliel. Riyotaa-kinawo niyotako-perotero ikantakaantani awaejatziteni. Nokowa-piinta-witaka noshire-perotyaari Tajorentsi, pikimiyita eeroka-paeni nimaeka. ⁴ Paerani naminaminatziri awentaa-naariri iiteetziri ‘Awotsi’, nokoyi nompojiri. Tema osheki nonoshika-yitaki shirampari eejatzi tsinani, nomonkyaa-kaanta-yitakiri. ⁵ Iñaayitakina maawoeni Jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo eejatzi Antaripero-paeni. Riitaki payitakinari jankina-rentsi ipakaan-tziri asheninka Judá-paeni janta Ontyaa-maeriniki. Ipoña niyaatanaki naminamina-yitziri kemijantzinkari-paeni, namayitziri jaka Aapatziyaweniki, rowajankiteeteri.”

Ikenkithata-kota Pablo ikemijantan-taari
(Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶ “Okanta nanashiteeyaani awotsiki, roowiteencha nareetyaami Ontyaamaeriniki, tampatzikataki ooryaa, ari romapoka-kinari morekaneen-tsiri Inkiteki, roorenta-kota-paakina jempe nokatziyaka. ⁷ Ari notyaanaki kepatsiki. Nokematzii ñaanatanari, ikantana: ‘¡Saulo! ¡Saulo! ¿Oetaka pikoshekan-tanari?’ ⁸ Ari nojampita-nakiri, nokantziri: “¡Pinkathari! ¿Jempema piitaka eeroka?” Ari rakaetanakina, ikanteetana: ‘Naakataki Jesús Kashiyaakaa-wenijatzi pikoshekari.’ ⁹ Tema iñaakiri oorenta-paenchari ikaatzi notsipa-yitakari, ithaawae-yanakini. Roo kanteencha tee ikemaeyironi rirori iñaanateetana naaka. ¹⁰ Ari nojampitanakiri, nokantziri: ‘Pinkathari. ¿litaka pikoyiri nanteeri naaka?’ Ari ikantanakina Pinkathari: ‘Pikatziye, piyaate nampitsiki Ontyaamaeriniki. Ari ikamantee-temiro oeta panteri.’ ¹¹ Ikathata-naana ikaatzi notsipatakari roojatzi Ontyaamaeriniki, tema imawityaakitakaa-kina oorentapaakinari.

¹² Ari ijeekiri janta apaani atziri iita Ananías, ipinkathatziri rirori Tajorentsi, imonkaatziro Ikantakaantani Moisés. Pinkathari royiri maawoeni Judá-paeni nampiyitawori Ontyaamaeriniki. ¹³ Pokanaki Ananías iñeena. Ikanta rareeta-paaka, ikantapaakina: ‘Noyemijantzinkaritee Saulo, pokiryahae.’ Apathakirotanana nokiryane, aminawaetanaana. ¹⁴ Eekiro ikantana-kityaana Ananías: ‘Eeroka riyoshiitani Itajorentsita awaejatziteni. Riyoshiitakimi piyotaan-teero ikowakaemiri rirori, tema piñahaeri Jeepatzii-totaa-rewo tampatzika-shireta-tsiri, pikemakiri iñaanatakimi. ¹⁵ Eeroka kenkithata-koteerini maawoeni atziriki. Pikamantan-tayiteero okaatzi piñaakiri, okaatzi

pikemakiri. ¹⁶ Tekatsi otsipa poyaawentyaari nimaeka. Pitzinee, piyaate pomitsiryaatyaa, pawentahae-yaari Awinkatharite pikowa-koteeri ipeyakotan-tee-mirori pantayi-witakawo kaari-perori.’ ”*

Ikenkithata-kotziro Pablo rotyaantee-tziri ikenkithata-kaeri itsipa-jatzi atziri

¹⁷ “Okanta nopiyaawo Aapatziyaweniki, niyaataki tajorentsi-pankoki namanapaa, ari noñaashiretakiri janta. ¹⁸ Noñaakiri Awinkatharite, ikantakina: ‘Eero pojamanitzi, pishitowae Aapatziyaweniki, tema eero ikemijantee-tzimi pikenkithata-kowitena jaka.’ ¹⁹ Nokanta-nakiri naaka: ‘Pinkathari, riyoteeyini maawoeni niyaata-piintaki jempe ipiyota-piinteeta, nomonkyaa-kaanta-yitakiri ikaatzi awentaa-neemiri eeroka, osheki nopajata-kaanta-waetakiri. ²⁰ Ikanta rowamae-takiri paerani kenkithata-kotzimiri, Esteban, ari nokaatzi-takari naaka janta, naapatziyakari owamaakiriri, naminakowenta-kiniri iithaari-paeni.’ ²¹ Roo kanteencha ikantanakina Tajorentsi: ‘Piyaate, tema naaka otyaantemini inteena jempe inampiyitawo itsipa-jatzi kaari pisheninkata.’ ”

Ijeeki-motakiri Pablo reewarite owayiri-paeni

²² Ikanta ikemawaki atziri-paeni, rapiita-nakiro ikaemaeyini ikantzi: “¡Irika atziri tee okameethatzi rañee! ¡Pashiree-yaari!” ²³ Eekiro ishintsitatzi ikaemaeyini, roteka-koteeyani iithaariki, rooka-wanetziro kepatsi jempe ipiyotee-yakani, tema ikijeeya-tyaani. ²⁴ Ikanta reewarite rowayirite wirakocha, ikantanakiri apaani rowayirite: “Paanakiri inthomoeki irika, apajata-wakiri ikamantan-teerori oeta iñaawaetakiri rowatsimaan-takariri isheninka-paeni.” ²⁵ Roo roojowitee-takari ipajatan-teetyaariri, rojampita-nakiri Pablo itsipa reewarite owayiri, ikantziri: “Rojankinata-kotani iwinkatharite naaka Roma-jatzi. ¿Shinetaa-ntsita-tsimaa ipajeteetena, tekira raminakoe-tawakinawo oetarika nantakiri?” ²⁶ Ikanta ikemaki reewarite owayiri, ipiya-shita-nakari reewari-perote rirori, ikantapaakiri: “Nowinkatharite, ¿Piyotakima oeta antakiri? Rojankinata-kotani irika Awinkathari-perote aakapaeni Roma-jatzi-paeni.” ²⁷ Ikanta ikemawaki reewari-perote owayiri, ipoka-shita-paakiri Pablo, rojampita-paakiri: “¿Omaperotatyaama eeroka rojankinata-kotani nowinkatharite?” Ikantzi Pablo: “Jeen.” ²⁸ Ikantzi reewarite owayiri: “Osheki nopina-wentaka naaka nojankinata-kotan-tyaari.” Ikantzi Pablo: “Tee nopinawenta naaka. Rojankinata-kotzitee-takina owakira notzima-paaki.”

* 22:16 Waerontsi

29 Ikanta ikemaeyakini oojowita-kariri Pablo ipajawaeteri, roojoryaa-kota-nakiri, riyaaata-pithata-nakiri. Tema antawo ithaawanaki reewari owayiri oojotakaan-takiriri rojankinata-kotani iwinkatharite Roma-jatzi.

Rahaeta-neeri Pablo ipiyoteeta-piinta reewarite Judá-paeni

30 Okanta okitejeta-manaki, ikoyi riyota-perote reewarite owayiri oeta ikoshekan-tariri Judá-paeni irika Pablo. Ipiyotakaantakiri reewarite-paeni Ompera-tajorentsitaa-rewo, eejatzi maawoeni Antaripero-paeni Judá-paeni. Ramaetakiri Pablo omonkyaawitee-takari, jeekapaaki jempe ipiyoteeyani jewari-paeni.

23

1 Raminapaakiri Pablo jewari-paeni piyoteen-chari, ikantapaakiri: “¡Nosheninka! Naamaako-wenta-piintaka naaka eero otzimanta nantzi-motanteri, tema nokemijanta-piintziri Tajorentsi okaatzi ikantanari.” 2 Ikanta Ompera-tajorentsiperotaa-rewo iitachari Ananías, ipaja-waantetakaantakiri Pablo. 3 Roo kanteencha Pablo, ikantanakiri: “¡Theeri! Poshiyakawo okitamaawita rowantee-tariri kaminkari. Tajorentsi pajetemini eeroka. Jeekawitakimi jaka pamina-kotan-tenawo Ikantakaan-teetani, ¿Tema pipiyathatawo eeroka pipajata-kaantakina?” 4 Ikanta ikaatzi piyoteen-chari, ikantanakiri Pablo: “¿Arima pikanteri pikaweyiri Jewatziriri ompera-tajorentsiperotani Tajorentsi?” 5 Ikantzi Pablo: “Noyemijantzinkarite-paeni, tee niyowita naaka Ompera-tajorentsiperotaa-rewo irika, tema okantzi Jankina-rentsi-perori: ‘Eero pikaweyiri jewatakaantatsiri.’”

6 Iñaatzii Pablo eenitatsi Judá-paeni itsipatakari piyoteen-chari Tampatzikaweripaeni, riima itsipa-paeni Inashitantaniri irika, ikantanakiri: “¡Nosheninka! Naakataki inashitantaniri, eejatzi nosheninka-paeni. Rootaki riyakowentanteetanari nimaeka, tema nokemijantaatzi naaka aritaki rañaayitee kamayita-tsiri.” 7 Ikanta ikemaeya-wakini ikantakiri Pablo, iñaana-minthata-wakaanaka Inashitantaniri eejatzi Tampatzikaweri. 8 Tema riitaki Tampatzika-weri-paeni, kanta-piinta-tsiri: “Eero rañaayitee kamayita-tsiri, tee itzimi Ronampiripaeni Tajorentsi, tee itzimi shiretsi.” Riima Inashitantaniri, ikanteeyini rirori tee ari okantakotyaa iroka-paeni. 9 Ari icheree-yanakini maawoeni. Eenitatsi Yotaantaniri Inashitantaniri katziya-yitaneen-chari, ikantanaki: “Irika atziri tee otzimi rantani. Aamaa-shityaa iñaana-shireta-tziiri ronampiri Tajorentsi, teerika iñaana-shireta-tziiri shiretsi.” 10 Eekiro ishintsitatzii ichereeyini. Rootaki

ithaawan-tanakari reewarite owayiri-paeni rowamayiteri Pablo. Ikaemakaan-teeri rowayirite raaneeri inthomoeki jempe imaapiinteeyini.

¹¹ Okanta otsirenitane, roñaahaari Awinkatharite irika Pablo, ikanteeri: “Eero pithaawantari, aritaki pikenkithata-kotakina Roma-ki pikimitakiro jaka Aapatziyaweniki.”

Ikenkishiryahaeta rowamahaeteri Pablo

¹² Okanta okitejeta-manaki, ikenkitha-waetee-yakini itsipa Judá-paeni, ikanteeyini: “Jame amasheka-wentee-yirini Pablo roojatzi owamaan-takyaariri.”* ¹³ Rawijanakiro ikaateeyini 40 atziri kamanta-wakahaen-chari. ¹⁴ Riitaki jatashita-kiriri reewarite-paeni Ompera-tajorentsitaa-rewo, eejatzi Antaripero-paeni, ikantapaakiri: “Nokowae-yakini nomasheka-wentero Pablo roojatzi nowamaan-takyaariri. ¹⁵ Rootaki nokenkishiryaaakari naaka-paeni, nokoyi paapatziya-wakaeyaa eeroka pikaatzi pipiyota-piinteeyani, pikenkitha-waeta-kaeri reewarite owayiri-paeni, pikanteri: ‘Pamaenari Pablo okitejeta-manaki naminako-peroteri okaatzi rantakiri.’ Tema aamawenteeyakinani naaka, roojatzi nowamaan-tawakyaariri tekira rareeta-paakyaata jaka.”

¹⁶ Roo kanteencha ikemaki itzineri Pablo ikamanta-wakahaeyani, jatanaki jempe imahaeyini owayiri-paeni, ikamanta-paakiri Pablo. ¹⁷ Opoña ikaemaki Pablo apaani reewarite owayiri, ikantakiri: “Paanakiri irika ewankari janta peewa-peroriteki, eenitatsi oeta ikamanteriri.”

¹⁸ Ikanta reewarite owayiri raanakiri itzineri Pablo reewa-peroriteki owayiri, ikantapaakiri: “Jewari, ikowa-kotakina Pablo namakimiri irika ewankari, eenitatsi ikoyiri ikamantemiri.” ¹⁹ Ikanta jewari-perori, raanakiri ewankari inteeneeni, rojampitakiri: “¿Oeta pikamantenari?” ²⁰ Ikantanaki ewankari: “Ikenkishiree-yakani Judá-paeni ikowa-kotemi okitejeta-manee paaneeri Pablo jempe ipiyota-piinteeyani Antaripero-paeni, ari raminako-perotero rantani. ²¹ Eero pikemijantziri, tema omaneeyakani 40 atziri-paeni. Ikantee-yakini: ‘Jame amasheka-wentee-yirini Pablo roojatzi owamaan-takyaariri.’ Tema wetsikae-yakani nimaeka, royaawentee-yatyaani jempe pikante eeroka.” ²² Ikanta rotyaanteeri irika ewankari, ikantawaeri: “Eero pikamantan-tziro iroka-paeni.”

Rowawijee-takiri Pablo pinkathariki Félix

²³ Ikanta reewarite owayiri ikaemaki apite inampina, ikantakiri: “Pipiyote 200 powayirite, eejatzi 70 owayiri-paeni

* **23:12** amasheka-wentee-yirini = eero owaeyani, eero ireeyini amiri roojatzi ashiryaaan-takyaariri.

kyaakota-chani, itsipa 200 aayitatsini rowathaa-mento. Ri-itaki jatatsini tsireni-paete janta Cesarea-ki. ²⁴ Ompoña paminaki itsipa ikyaa-kota-nakyaari Pablo, paminako-wenteri kameetha. Paanakiri pinkathariki Félix.” ²⁵ Ari rotyaantakiniri rojankinari pinkathari, iroka ikantziri:

²⁶ “Rojankinari Claudio Lisias rotyaantziniri pinkathari Félix: Osheki nowethatzimi. ²⁷ Irika atziri notyaantakimiri, roteeya-kaanta-witakari Judá-paeni jaka, roowiteenchami royirimi. Ikanta niyotaki rojankinata-kotani awinkatharite Roma-ki, naanaki nowayirite, nookakawentakiri. ²⁸ Nokowaki niyote oeta rantakiri, oeta ikoshekan-teetariri, naanakiri ipiyota-piinteeyani rantariperote-paeni. ²⁹ Noñaatzii ikosheka-wenta-shitari ikantakaan-teetani rashi rirori-paeni. Tee okameethatzi rowamayiteri, tee okameethatzi eejatzi omonkyaawaeteeteri. ³⁰ Nokemaki eejatzi ikowaeya-tziini Judá-paeni rowamayiri, rootaki notyaantan-kimiriri eeroka. Nokantzi-takari ikaatzi koshekawaetariri ikamantemiro oeta itzimawentan-tariri irika.”

³¹ Imatakiro owayiri-paeni. Raanakiri tsireni-paete Pablo nampitsiki iiteetziro Antípatris. ³² Okanta okitejeta-manaki, piyeeyaani owayiri-paeni anashita-shita-neenchari. Riima ikaatzi kyaakota-neenchari eekiro royaata-kota-nakitziri Pablo. ³³ Ikanta rareeta-kaakari Cesarea-ki, ipapaakiri jankina-rentsi pinkathari, ikantapaakiri: “Pinkathari, irika Pablo.” ³⁴ Ikanta ithonkakiro pinkathari iñaanata-wakiro jankina-rentsi, rojampita-nakiri Pablo, ikantziri: “¿Jempe pipoñaaka?” Ikantzi Pablo: “Nopoñaawo Cilicia-ki.” ³⁵ Ikantzi Claudio: “Ari nokemakimi paata aririka rareeta-paakyaa ikaatzi koshekimiri.” Ikantakaanaki rahaeta-nakiri iwinkathari-pankoteki. Herodes, ari raminako-wenteriri janta

24

Ikenkithata-kotakari Pablo janta Félix

¹ Okanta awijanaki 5 kitejeri, areetapaaka Cesarea-ki Ompera-tajorentsiperotaa-rewo Ananías itsipayitakari Antaripero-paeni eejatzi ookakowentan-taniri iita Tértulo. Rawija-shita-paakiri pinkathari ikoshekyaaari Pablo. ² Ikanta ramaeta-paakiri Pablo, ñaawaetanaki Tértulo, ikantanakiri Félix: “Ariwé pinkathari, tema kameetha noñaayitakiro nojeeki, osheki piyota-nitzi, pantakiniri kameethata-tsiri nosheninka-paeni. ³ Nowinkatha-perorite Félix, osheki ramana-piintakimi maawoeni nosheninka. ⁴ Roo kanteencha eero ojamanitanta, nokoyi pikemijantawakina eepichokiini nokantemiri. ⁵ Noñaakiri naaka

irika atziri, owaari-perotani. Ithonka ikina-kina-yitaki nampitsiki, tee apatziro ikoshekakari nosheninka Judá-paeni, riijatzi jewatakaa-neeriri ikaatzi iitashi-waeta-chari 'Oshireta-naariri Kashiyakaa-weni-jatzi.' ⁶ Ikowaki eejatzi rowaariperoteromi notajorentsi-pankote, rootaki noteeya-kaantanta-kariri, nokowae-yawitakani namina-kotan-tyaaririmi Ikantakaan-teetanari naaka-paeni. ⁷ Roo kanteencha ipokapaaki jewari Lisias, ishintsitapaakina, raapithata-kinari. ⁸ Ikantanakina: 'Otzimatyee piyaate pinkathariki rowetsikimiro okaatzi awijeentsiri.' Anjatyaa pojampi-peroteri eeroka ayotantyaawori kyaari-pero-rika nokoshekan-takariri."

⁹ Roojatzi ikantzi-teeya-karini Judá-paeni ikaatzi pokaentsiri.

¹⁰ Ari itzinaa-wakotanaka pinkathari iñaawaetan-tyaari Pablo. Ikantanaki Pablo: "Osheki nokimo-shire-wentakimi, tema eerokataki keminani nokenkithata-kotyaari, tema niyotzi eerokataki wetsika-piinta-kiniriri nosheninka-paeni ikosheka-wakaaha.

¹¹ Kantacha pojampita-kowentena eeroka, tema owakira nareetaa Aapatziyaweniki, okaatzi 12 kitejeri nareetan-taari, nokowawita nopinkathata-paerimi Tajorentsi. ¹² Tekatsi ñeenani noñaana-minthatziri, tee nokoshekari atziri-paeni tajorentsi-pankoki, ari nokantakari otsipaki nampitsi, tekatsi nokoshekyaa ipiyota-piinteeta. ¹³ Irika-paeni kamanta-kota-kinari nimaeka jaka, tema eero iñaahaetziro omaperotatyaa ikanta-kotanari.

¹⁴ Ari okantari, nawentahaari naaka iiteetziri 'Awotsi.' Rootaki ikantayitziri iyakowentanari noyemijanta-shiwaetani. Tema nawentahaa-tyaari naaka Tajorentsi ipinkathatziri paerani nowae-jatziteni. Nokemijantziro ikantakaanani, eejatzi rojankinari-paeni Kamantan-taniri-paeni. ¹⁵ Ari nokimitari rirori-paeni royaawentari Tajorentsi rowañaayiteeri kamayiteen-tsiri, tee apatziro rañaayitee kameetha-shireri tema imatzitee-yaawo maawoeni kaari-perori-paeni. ¹⁶ Rootaki nokowanta-piintakari eero otzimawaetzi kaari-perori nantzi-moteriri Tajorentsi, eejatzi atziri-paeni. ¹⁷ Tema awijaki osheki ojarentsi nokina-kina-waetaki, nopiyaa nonampiki namae nopashita-paeyaariri nosheninka koetyaa-waeta-tsiri, nokowawitapaa eejatzi notaa-paenirimi Tajorentsi. ¹⁸ Rootaki nantziri tajorentsi-pankoki, ari nameetakiro noeshi nokitewa-thatan-teeyaari, tee noshekiiyini, tekatsi nokoshekyaa janta. Aripaetera iñaapaakina Judá-paeni poñaayita-chari Asia-ki. ¹⁹ Riitaki pokatsinimi jaka ikenkithata-kotena oetarika iñaakota-kinari. ²⁰ Tee ipokatzi rirori, irikaha pokayitentsiri riitaki

Antaripero-paeni piyowenta-kinari chapinki, anjatyaa ikantemi eenitatsi-rika iñaakota-kinari janta nantakiri. ²¹ Aamaaka roo ikanta-kotanari nokanta-kiriri chapinki ipiyowentan-tanari, nokantakiri: ‘Rootaki riyakowentee-tanari nokemijanteero rañaayitee kamayita-tsiri.’”

²² Tema riyotako-perotzitari pinkathari Félix iiteetziri “Awotsi-weri,” rootaki ipakantanakariri, ikantanakiri: “Aririka ipokaki jewari Lisias, ari ikamanta-perota-paakinawo.” ²³ Ikantanakiri Félix reewarite owayiri-paeni: “Roojatzira paamawenta-wakyaari Pablo, roo kanteencha pishineteri rareetyaari raapatziyani-paeni ipantyaariri kowityee-motariri.”

²⁴ Okanta otsipa kitejeri, ipokae pinkathari Félix itsipatakawo iina Drusila, osheninka Judá-paeni roori. Ikaemakaan-tapaeri Pablo ikemiri ikenkithateniri jempe okanta-kota rawentahaari Jesús, Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁵ Roo kanteencha retanakawo Pablo ikenkithata-kiniri tampatzika-shiretaantsi, ñaako-shiretaantsi, rowajankitaanteete paata. Ithaawan-tanakawo Félix, ikantanakiri: “¡Aritapaaki, piyaatee! Ari napiiteero nokaema-kaanteemi paata nojeekashiwaetyaarika kameetha.” ²⁶ Tema royaa-wenta-witatyaa Félix ipinako-wentyaami Pablo, rookakaa-wentan-teeyaariri. Rootaki rapiipiitan-tawitawori ikaemakaan-tziri ikenkitha-waeta-kaeri. ²⁷ Awijaki okaatzi apite ojarentsi. Ari okaatapaaki ipinkatha-ritzi Félix. Ikoyi raapatziya-piintyaari Judá-paeni, romonkyaa-kaanta-nakiri Pablo. Ipoyaataari itsipa pinkathari iitachari Porcio Festo.

25

Ikowaki Pablo riitaki César iyakowenterini

¹ Tema pinkathari-wentantee Festo. Tema maakotanaki mawa tsireniri, jataki Aapatziyaweniki ipoñaanakawo Cesarea-ki. ² Ikanta reewari-paeni Ompera-tajorentsitaarewo eejatzi riiperori-paeni Judá-paeni, ithaweta-kotawakiri Pablo. ³ Ikowa-kotakiri Festo rotyaanteeri Pablo Aapatziyaweniki. Ikenkishiree-yakani rowamaa-kanteriniyanki-thakineki awotsi. ⁴ Roo kanteencha ikantanaki Festo: “Romonkyahaetakiri Pablo janta Cesarea-ki, rooteentsi niyaatee janta. ⁵ Anjatyaa royaata-nakina peewarite, eenitatsi-rika rantani irika atziri, aritaki piyakowenteriri janta.”

⁶ Tee ojamani-perotzi ijeekawaeta-paente Festo Aapatziyaweniki, piyaa Cesarea-ki. Okanta okitejeta-manaki, ijeekaki iwinkathari-mentoki, ikaemakaan-takiri

Pablo.* ⁷ Ikanta ikyaapaaki Pablo, ari ipokaeya-paakini Judá-paeni poñahaen-chari Aapatziyaweniki, osheki kaari-perori ikantako-waeta-paakiriri. Roo kanteencha tee iñeero kyaari-pero-rika okaatzi ikantakoe-tziriri. ⁸ Ari ikijakowenta-nakari Pablo, ikantanaki: “Tekatsi kaari-perori nantakiri naaka, tee nopiyathatawo Ikantakaan-teetani, tee nowaariperotero tajorentsi-panko, tee nokaweya-waeritzi César reewari-perote Roma-jatzi.” ⁹ Tema ikowatziira pinkathari Festo raapatziya-piintyaari Judá-paeni, rojampitanakiri Pablo: “¿Pikoyi piyaate Aapatziyaweniki, namina-kotan-temiri janta?” ¹⁰ Ikantanaki Pablo: “Ari okameethatzi paminako-tenawo jaka, tema eeroka rowaki César, peewari-perote. Aritaki piyotee-yakini tekatsi kaari-perori nantzi-moteriri nosheninka-paeni Judá-paeni. ¹¹ Ari otzimimi nantani, kantacha rowajankitee-tantenawo kaamanitaantsi. Roo kanteencha tekatsi nantani, tee okameethatzi potyaantena janta. Nokowatzii riitaki pinkathari César amina-kotenani.” ¹² Ari ikenkitha-waeta-kaanakiri Festo inampina-paeni. Ikantakiri: “Pikowatzii ramina-kotemi César, aritaki piyaataki.”

Rahaeta-nakiri Pablo pinkathariki Agripa

¹³ Ikanta pinkathari Agripa eejatzi iina Berenice pokaeyakini Cesarea-ki, rowethatyaari Festo.† ¹⁴ Ikanta ijeekawaeta-paentzi Cesarea-ki, ikenkitha-waeta-kaakiri Festo jempe ikanta-kota Pablo, ikantakiri: “Eenitatsi jaka apaani atziri rookaneeri pinkathari Félix omonkyahaetziri. ¹⁵ Tema niyaata-kitzi chapinki Aapatziyaweniki, osheki ikantako-waeta-wakiri reewari-paeni Ompera-tajorentsitaa-rewo eejatzi Antaripero-paeni, ikowaki naaka owamaakaan-terini. ¹⁶ Nokanta-nakiri naaka: ‘Iroka nametee-yarini inampiiteki Roma-jatzi: Otzimatyee ipiyotee-yaani ikaatzi kosheka-wakaa-chari, ikijakowentan-tyaari iyakowentaa-rewo. Kyaari-pero-rika otzimi rantani, aritaki okantaki rowamahaeteri.’ ¹⁷ Rootaki nomatakiri ipokaeyakini iyakowentan-taniri, tee noshenkaanaka, jatakina nojeekamentoki, nokaema-kaantakiri irika atziri. ¹⁸ Roo kanteencha tee okariperote ikantako-witapaa-kariri riyakowentziri, tee noñeero okaariperote okaatzi nokenkishireta-kowitakariri. ¹⁹ Apatziro ikenkithatakiro ikemijanta-shiwaetari, ikenkithata-kotakiri eejatzi Jesús rowamahae-takiri, riitaki ikantziri Pablo añahae. ²⁰ Tee niyotzi naaka jempe nokantero okaatzi awijeentsiri, nojampitakiri Pablo ikoyi-rika riyaate Aapatziyaweniki raminakoe-tantyaariri

* 25:6 tee ojamani-perotzi = 8 okaatzi kitejeri, terika okaatzi 10 kitejeri ijeekawaeta-paentzi † 25:13 Agripa = Herodes

janta. ²¹ Roo kanteencha ikowa-perotatzii Pablo riita-jaantaki amina-koterini awinkathari-perote, César Augusto. Rootaki nokantan-takari romonkyahaeta-wakiri roojatzi notyaantan-takyaariri janta.” ²² Ikanta Agripa ikantanakiri Festo: “Nokoyi nokemiri naaka irika atziri.” Ikantzi Festo: “Aritaki pikemakiri okitejeta-manaki.”

²³ Okanta okitejeta-manaki, ikyaaki Agripa itsipatakawo Berenice, iina, owaneenkayitaka. Itsipatakari reewarite owayiri-paeni, eejatzi riiperori-paeni atziri jeekayitatsiri janta. Ikantaki Festo ramaeteri Pablo. ²⁴ Ari iñaawaetanaki Festo, ikantzi: “Pinkathari Agripa, riiperori-paeni ikaatzi piyoteen-chari jaka, ritakira irika atziri. Osheki riyakowenta-waetakiri Judá-paeni Aapatziyaweniki eejatzi jaka Cesarea-ki. Osheki ichereeyakini ikoyi rowamaa-kaanteri. ²⁵ Roo kanteencha tee noñiuro naaka rantani rowamaan-teetyaariri. Tema riitaki kowashiteen-chari ramina-koteri Augusto, rootaki okowa-perotantari notyaanteri janta. ²⁶ Tee noñii naaka oetyaa nojankinate-niriri pinkathari-perori jempe okanta-kota, rootaki namakaan-takariri piñaayiteri eeroka-paeni, eerokata-perotakira pinkathari Agripa namakiniri, aririka peshitapaakiro pojampi-minthateri, tzimakira nojankinateri. ²⁷ Tema tee okameethatzi-motena naaka notyaante apaani omonkyaha-rewo, eerorika otzimi jempe ojankinata-kotyaa okaatzi rantakiri.”

26

Ikijako-wenta Pablo janta Agripa-ki

¹ Ikanta Agripa ikantanakiri Pablo: “Kantacha piñaawaete eeroka.” Ari itzinaa-wakotanaka Pablo, ñaawaetanaki, ikantzi: ² “Pinkathari Agripa, osheki nokimo-shiretaki nokenkithawaeta-kaemi nimaeka, nokoyi nokenkithata-kotero okaatzi ikantako-waeta-kinari Judá-paeni. ³ Tema piyoperotziro eeroka okaatzi rametari asheninka-paeni Judá-paeni akenkithata-koteri nimaeka. Rootaki nokowantari pikemijanta-wakina nokantemiri.”

Rañaantari Pablo tekira ikemijanteeta

⁴ “Riyoteeyini Judá-paeni jempe nokanta paerani newankarita-paaki, eeniro nojeekawita nonampiki, eejatzi nojeeki-moyitan-takariri Aapatziyaweni-jatzi. ⁵ Tema naakata-ki Inashitantaniri shintsitan-taniri, nomonkaayitziro Ikantakaan-teetani. Ikoyi-rikami nosheninka-paeni, kantacha ikenkithata-kotena, tema riyotana jempe nokanta-waeta. ⁶ Rooma nimaeka ikantakoe-tatenawori nokenkithata-kota-neero royaakoteetani ikashiya-kaakiriri

Tajorentsi paerani awaejatziteni. ⁷ Pinkathari Agripa, roojatzi noyaako-tzi-takari naaka, rootaki ikantako-yitanari asheninka-paeni nimaeka. Roojatzi royaa-kotzi-taari asheninka-paeni kaatatsiri 12 icharinini Israel, ikoyi imonkaateero Tajorentsi ikashiya-kaantakiri. Rootaki ishintsitantari roetziñaawentaari Tajorentsi maawoeni kitejeri. ⁸ ¿Oetaka kaari pikemijananta eeroka-paeni kantacha rowañahaeri Tajorentsi kamawita-chari?"

Ikosheka-witakari Pablo kemijantzinkari-paeni

⁹ "Nomatzi-tawitakawo naaka paerani noñaa-shintsi-waeta, noshiya-kaantzi rootaki nantawaeri nokoshekyaaari ikaatzi awentaa-naariri Jesús Kashiyaakaa-weni-jatzi.* ¹⁰ Rootaki nantakiri Aapatziyaweniki. Riitaki shineta-kinawori reewarite-paeni Ompera-tajorentsitaawo, tema osheki kemijantzinkari-paeni nomonkyaa-kaantakiri. Ikanta noñaayitziri rowamahae-tziri inimotakina naaka.† ¹¹ Osheki nowajankitaa-piintakiri jempe ipiyota-piinteeta ipakan-tyaawori ikemijantzi. Osheki nokijaneentakiri rootaki nokoshekan-tariri, nomatzi-takari jeekayita-tsiri otsipaki nampitsi."

Rapiitziro Pablo ikenkithata-kota ikemijantan-taari
(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹² "Roojatzi nijaatan-takari Ontyaamaeriniki, riitaki otyaanta-kinari reewarite-paeni Ompera-tajorentsitaawo. ¹³ Roo kanteencha eenitatsi awijeent-siri niyanki-thaki awotsi, ikaataki tampatzika ooryaa, ari noñaaki oorenta-neechari inkiteki, rawijanakiri ishipakiryaaani ooryaa, roorenta-kota-paakina nokatziyakaha naaka eejatzi ikaatzi tsipata-kinari. ¹⁴ Tyeeya-nakinani maawoeni kepatsiki. Nokematzi iñaanatee-tanakina iñaaniki nosheninka Heber-paeni, ikantana: '¡Saulo! ¡Saulo! ¿Iitaka pikoshekan-tanari? Eeroka owajankitaa-waeta-chari apaniroeni, kimiwitaka pipatzityaawomi thoyempi-thowari.' ¹⁵ Ari nakanakiri naaka, nokantziri: '¡Pinkathari! ¿Jempema piitaka eeroka?' Ikantzi Awinkatharite: 'Naakataki Jesús pikoshekari. ¹⁶ ¡Pikatziye! Eenitatsi oeta noñaaha-yitemiri nimaeka, tema nokowatzii nomperatee-yimini. Oztimatyee pikenkithateero okaatzi piñiiri nimaeka, eejatzi okaate nantakaemiri paata. ¹⁷ Aritaki piñaakiro nookakaa-wenteemi ikoshekimi pisheninka-paeni Judá-paeni, aritaki nookakaa-wenteemi eejatzi notyaantemira inampiki itsipa-jatzi atziri kaari pisheninkata. ¹⁸ Okimiwityaawo pokiryaa-kaayiteerimi. Aritapaaki ikinashi-waetaka otsirenikaakitzira, tema

* 26:9 Waerontsi † 26:10 Itajorentsita-kaetani

ranashi-yitee jempe okoñeetye. Aritapaaki ipinkatha-waetakiri Yakatan-taniri, tema Tajorentsi pinkathari-wenteerini. Aritaki nopeyakoteeri rantayi-witakawo kaari-perori, nashiyitee-yaari awentahae-nani. Tema rootaki nokashiya-kaakiriri.’ ”

Tee ipiyathata-nakyya Pablo iñakiro roñahae-takiriri

19 “Pinkathari Agripa, tee nopiyathanaka noñakiro roñahae-takinari Inkite-jatzi. 20 Netanakawo nokenkithata-kaanakiri Ontyaamaerini-jatzi, Aapatziyaweni-jatzi, nomatanakiri ikaatzi nampiyitawori iipatsiteki Judapaeni, eejatzi nokimita-nakiri itsipa-jatzi ikaatzi kaari asheninkata, nokanta-yitziri: ‘Pipiya-shiteeri Tajorentsi, pantayiteero oñaaahan-teeroni pipakahaero pantawitakawo kaari-perori.’ 21 Rootaki kantakaan-tzirori roteeya-kaantan-takinari nosheninka-paeni tajorentsi-pankoki, ikowawiteeyakani rowamayina. 22 Roo kanteencha ineshironkatakina Tajorentsi eekiro niyaata-kaatziro nokenkithata-kotziri nimaeka. Nokenkithata-kaeri maawoeni, riiperori-paeni eejatzi kaari riipero-yitatsini. Tema tee notekapaentziro okaatzi rojankina-yitakiri paerani Moisés eejatzi Kamantaniri-paeni jempe nokenkithata-piintaki. Tema rojankinata-koyitakiro okaate awijayita-tsini, ikantayitaki: 23 Oztimatyee ikami Jeepatzii-totaa-rewo, roo kanteencha aririka ikamawitakyya riitaki etakaan-teeyawoni rañahae. Rootaki ikenkithata-koetan-tyaanariri awijakotaantsi asheninka-paeni, ikenkithee-teeniri eejatzi itsipa-jatzi kaari asheninkata.”

Ikoyi Pablo ikemijanta-kaeri Agripa

24 Ikanta ithonkakiro Pablo ikamanta-yitakiri, ari ikaemanaki Festo, ikantzi: “¡Pablo, pishinki-wentatyaa! Okantakaemi poetziñaarikotawo piñaanatziro jankina-rentsi-paeni.” 25 Ikantzi Pablo: “Pinkathari. Tee noshinki-wenta, tema omaperotatyaa okaatzi nokanta-yitakiri. 26 Riyota-kotziro pinkathari Agripa okaatzi nokaman-takimiri. Niyotzi naaka riyota-kotziro maawoeni, tema tee omanakoyityaa. 27 Pinkathari Agripa, ¿tema pikemijantziro okaatzi rojankina-yitakiri Kamantaniri-paeni? Niyotzi naaka pikemijantziro.” 28 Ikantzi Agripa: “¿Poshiya-kaatzima pikantakina eepichokiini aritaki pikemijanta-kaakina, noshiyan-teeyaariri ‘Jeepatzii-totaa-rewo-paeni?’ ” 29 Ikantzi Pablo: “Okantawitaka eepichokiini-rika nokanta-kimiri, osheki-rika, okantashitzimaetya riitaki Tajorentsi kantakae-yaawoni poshiya-kotee-nawo nokantaka naaka, tee apatziro eeroka pinkathari, tema maawoeni pikaatzi pikemayitakina

nimaeka, okantawityaa eero roojotan-teetzimiro eeroaka eshirotha.”

³⁰ Ari ikatziyanaka pinkathari Agripa eejatzi Berenice. Imatzita-nakawo pinkathari Festo, eejatzi maawoeni ikaatzi itsipatakari. ³¹ Jateeya-nakini inteeneeni, ikenkithawaeta-kotziro ikantakiriri Pablo. Ikanta-wakaeyani: “Eero romonkyaahaetzirimi irika atziri, tema tekatsi rantani rowamaetan-tyaariri.” ³² Ikantanakiri Agripa pinkathari Festo: “Aritaki apakahaerimi irika atziri, eero ikowakimi rirori ramina-koteri awinkathari-perote.”[†]

27

Rotyaantee-takiri Pablo otzinkamiki inampi wirakocha-paeni

¹ Ikanta ikowaeyakini rotyaanteri Pablo janta Italia-ki, itsipatee-takiri itsipa-paeni omonkyahaa-rewo, ari niyaatzi-tyaari eejatzi naaka. Rii aanakirini jewatziriri rowayiriite pinkathari-perori Augusto, iita Julio. ² Ikanta noteta-kota-nakari Adramitio-jatzi jatakina Asia-ki. Ari nokaata-nakiri Aristarco poñaachari Tesalónica-ki, nampitsi jeekatsiri Macedonia-ki. ³ Okanta okitejeta-manaki areetakina Shimaaki. Ari rariperota-paakari Julio irika Pablo, ishinetakiri rareeta-paentyaari raapatziyani-paeni ipantawa-kyaariri koewityee-motariri. ⁴ Ikanta nawijanakiro Shima, ari notonkiyotakawo antawo tampyaa, tee omatya namaata-kotanee, rootaki nokinakotan-tanakari othampishiki, iiteetziri Chipre. ⁵ Naathakiryaaanakiro inkaari nokinanakiro Cilicia-ki eejatzi Panfilia-ki. Roojatzi nareetan-takari Mira-ki, nampitsi jeekatsiri janta Licia-ki. ⁶ Ari iñaapaaki reewarite owyiri-paeni otsipa notetan-tanee-yaari opoñaakawo Alejandría-ki iyaatero Italia-ki, ari rotetee-yanaani. ⁷ Osheki kitejeri namatsinka-kota namaata-kotzi. Osheki opomeentsitaka nareetan-takari Guido-ki. Eekiro otonkiyota-kota-tyaana tampyaa, rootaki nomontyaa-kotanta-nakari Salmón-ki, noshi-nampita-nakiro othampishi Creta. ⁸ Osheki opomeentsitaka namaata-kotzi, roojatzi nareetan-takari nampitsiki ikantee-tziro “Kameethawochaaki” jempe okaakitapae nampitsi Lasea.

⁹ Tema awijaki osheki kitejeri namaata-kotaki, kyaawon-tsipaeteki, ari okowaenka-perotanaki namaata-kotzi. Rootaki ikaminaan-tawita-kariri Pablo irika jewari,*

[†] 26:32 awinkathari-perote = César

* 27:9 kyaawon-tsipaeteki = ithonka-pi-antee-tziro itziwaeteeyani

¹⁰ ikantzi: “Pikemijanta-wakina, kimitaka akowaenkata-kotatzii amaata-kotzira, aritaki apeyakiro amaatako-mentotsi, eejatzi owaahawontsi-paeni, aritaki akamahaan-tayitaki eejatzi.” ¹¹ Roo kanteencha tee ikemijantzi reewarite owayiri-paeni, apatziro ikemijantakiri ashitawori amaatako-mentotsi eejatzi antakotzirori. ¹² Teera okameethatatyee ikyaawon-tsita-kote jempe raatako-witaka, ikowaeyakini riyaaatemi Fenice-ki jeekatsiri Creta-ki, eero oñaashiren-kantari tampyaa kinayita-tsiri kirinka eejatzi katonko. Ari ikowaeyakini rowawijeero kyaawontsi.

Itampyaata-kotzi inkaareki

¹³ Roshiya-kaatzi ari omatakya ramaata-kote, tema owakira etapaakawo otampyaatzi eepichokiini. Ari namaata-kotee-yanakini othapyaaki Creta. ¹⁴ Tekira ojamanitzi antawota-paaki tampyaa poñaaneen-chari kirinkanta, ookanta-paakawo amaatako-mentotsi.† ¹⁵ Otatsinka-kota-nakina. Tekatsi ikantaneero ramaatako-mento, onoshika-kota-nakina tampyaa. ¹⁶ Osheki nopomeentsitakawo pitotsi thatayiteen-chari amaatako-mento-tsiki. Nokina-kotanaki othampishi iiteetziri Clauda, tee otampyaa-perotzi janta. ¹⁷ Noteyitakiro amaatako-mento-tsiki okaatzi tzimatsiri pitotsiki. Tema thaawaeyakinani nayeenta-kotyaawo impaneki jempe omerekyaatzi inkaari, tema roojoetakiro onampi-naki amaatako-mentotsi eero okotaanta. Ishineta-nakiro otatsinka-kotena tampyaa.‡ ¹⁸ Okanta okitejeta-manaki, eekiro oshintsitatzi otampyaatzii, retanakawo rowiinka-kaantanaki owaahawotsi. ¹⁹ Okanta otsipa kitejeri, rowiinka-yitanakiro okaatzi rashita-kaetawori amaatako-mentotsi. ²⁰ Osheki kitejeri awijeem-tsiri tee noñaayiteeri ooryaa eejatzi ompokiro. Antawo notampyaata-kote tee niyotee-yanitzi aririka nawijako-yitee.

²¹ Tema awijaki osheki kitejeri tee nowaeyaa, ikantanee Pablo: “Pikemijanta-wakina, ari okameethawita pikemijanta-kinami chapinki roojatzi ajeekakimi Creta-ki. Eero añaayitziromi okaatzi awijimo-yitakaeri. ²² Roo kanteencha eero pikantashiryaashita nimaeka, tema eero pikamahaan-tawaetzi apaani, okantawitakyaa opeyaa iroka amaatako-mentotsi. ²³ Tema roñaahakina tsireniri apaani Ronampiri Tajorentsi, rotyaantani Ashitanari omperatanari. ²⁴ Ikantakina: ‘Pablo, eero pithaawantawo piñaakiri, otzimatyee pareetyaa iñeemi iwinkathari-perote Roma-jatzi.

† 27:14 tampyaa poñaaneen-chari kirinkanta = Euroclidón ‡ 27:17 impaneki jempe omerekyaatzi inkaari = Sirte

Aritaki ineshironkatakimi Tajorentsi, aritaki powawijaa-koyitakiri pikaatakiri jaka amaatako-mento-tsiki.[§] 25 Ari ikantakinari. Pithaamentee-yaani, tema nawentaa-shiretari naaka Tajorentsi, niyotzi aritaki omatakyaa okaatzi ikamanta-kinari Ronampiri Tajorentsi. 26 Roo kanteencha otzimatyee ompoja-kotyaa othampishi.”

27 Aritaki awijanaki 14 kitejeri, areetakina inkaariki omontetakari Adria otatsikankota-kina tampyaa. Niyankii-tetaki tsireniri, ari ikaemae-yanakini antakotzirori amaatako-mentotsi roshiya-kaatzi roo nareeteeyaa kepatsiki. 28 Imonkaatee-yakironi jempe oweyari ojaanaatzi, iñaatziiro tee ojaanaa-perotzi, ikanta rapiita-nakiro, iñaatzii merenkyaata-paaki inkaar.* 29 Antawo nothaawae-yanakini nompoja-kotyaa, rowiinkaki 4 ayeenteroni amaatako-mentotsi othowaki, amaneeya-nakani okitejetan-tyaari intsipaete. 30 Roo kanteencha ikaatzi antakotzirori ikenkishiryaayakani ishiyi, rotetan-tanakyaawomi pitotsi thatayiteen-chari, ramawenata-nakawo rowiinkae-yironi ayeenteroni othowaki amaatako-mentotsi. 31 Roo kanteencha ikamantakiri Pablo irika jewari eejatzi rowayirite, ikantziri: “Aririka ishiyayitaki irika-paeni, eero pawijakotee eeroka-paeni.” 32 Ari itota-kota-nakiro owayiri-paeni pitotsi, rowamaatakiro.

33 Tema rooteentsi okitejetzi-mate, ikantantaki Pablo: “Aritaki awijaki 14 kitejeri royaawentyaa oeta awijatsini, tee powayiteeyaa. 34 Okowa-perotatyaa nimaeka powayityaa pañaanta-yityaari, tema tekatsi apaani kamahaan-tatsini.”† 35 Ikanta ithonkakiro ikantaki Pablo, raanakiro ratanteetari, ramanakari Tajorentsi. Itzimpetowakiro, owanaka. 36 Ari ikowaeyanakiri maawoeni, owaeyanakani eejatzi. 37 Iroka nokaateeyini noteteeyani 276 atziri. 38 Okanta nothonkakiro nowaeyakani, rowiinka-koyitakiro owanawontsi othomaka-neentan-tyaari tenari.

Otsitsiyaki Amaatako-mentotsi

39 Okanta okitejeta-manaki okompitzi-mota-paakari kepatsi antakotzirori amaatako-mentotsi, iñaapaakiro impanekiite. Ari ikowanaki raata-koteeyini janta. 40 Itotakoyitanakiro oojotantari ayeentzirori amaatako-mentotsi, rookanakiro, itzinaa-koyita-neero antawo maathantsi,

§ 27:24 iwinkathari-perote Roma-jatzi = César * 27:28 tee ojaanaa-perotzi = 20 ashempa-wakori = 36 metro; merenkyaata-paaki = 15 ashempa-wakori = 27 metro † 27:34 tekatsi apaani kamahaan-tatsini = eero opeyahaan-tawaeta apaani ishintsi

raayita-neero iyomaro ikomatan-tyaari okantya raata-kote impanekiiteki.† 41 Roo kanteencha ayeenta-paaka othowaki amaatako-mentotsi omerenkyaatzira inkaari, tee okantzi noshewata-kotanee. Tankanaki opataki ookantaperota-paakawo otamakaari inkaari. 42 Ari ikowawitanaka owayiri-paeni rowamaa-nakirimi omonkyahaa-rewo-paeni, eero ishiyanta ramaayitanaki. 43 Roo kanteencha reewari owayiri-paeni, ikowaki rirori rowawijaa-koteri Pablo, tee ishineritzi rowamaeteri, apatziro ikantanakiri: “Ikaatzi yotzirori ramaatzi, ramaate riyaate kepatsiki. 44 Riima kaari yoteroni ramaate, ipatakayityaa incha-kotaki ramaayite.” Ari okanta naatantakari maawoeni kepatsiki, tekatsi awijimotenani, awijako-yitaana maawoeni.

28

Ijeekaki Pablo othampishiki iiteetziri Malta

1 Okanta nawijako-yitee maawoeni, ari niyoteeyini iroka othampishi oeta Malta. 2 Raakameethata-wakina maawoeni nampitawori janta. Tema opariyatzi inkani, katsinkaetyaaki, roejaki paamari, ikaemae-yakinani. 3 Ari riyaatanaki Pablo rayi tsitsi, roo ipiyawita-paaka rowapaero itsima, imitaa-shitakari maanki, ratsikakiri rakoki. 4 Ikanta iñaakiri nampitawori janta rowikan-tapaakari maanki, ikanta-wakae-yanakani: “Irika atziri owantzinkari irika, okantawitaka rawijako-witaka ipiinkimi, teemaeta ishineritzi rañee tajorentsi owajankitaan-taniri.” 5 Roo kanteencha rotekanakiri Pablo paamariki irika maanki. Tekatsi awiji-moterini. 6 Ari royaawenteeyani raawakaeri roojatzi ikamanta-nakyaari. Ikanta ojamanitaki iñaatziiri tekatsi awiji-moterini, ikanteeyini: “Irika atziri, itajorentsitatzi rirori.”

7 Eenitatsi jewari nampitawori othampishiki iita Publio. Otzimi-motziri okaakiini rowane. Raakameethayitakina maawoeni, raanakina inampiki. Mawa kitejeri nojeeki-mowaetakiri. 8 Ari nokema-kotakiri ipaapate Publio ikatsinkaayi-waetatzii, ishiwaetatyyaa. Ikyaa-shita-nakiri Pablo. Ikanta ramana-kota-paakari, ipampitantakari eepichokiini rako, apathakirotananaa retsiyata-kotanee. 9 Ikanta retsiyata-kota-kaakiri ipaapate Publio, pokayita-paaki maawoeni mansiyari ikaatzi nampitawori janta othampishiki, retsiyata-kota-kaayitakiri. 10 Ari ipashita-nakari osheki oetarika-paeni. Ikanta notetanaa niyaatan-teeyaari, ipayita-waana naayita-neeri.

† 27:40 itzinaa-koyita-neero antawo maathantsi = rootaki ookantari tampyaa ishiya-kotan-tyaari otetantawori amaatako-mentotsi

Areetaka Pablo inampiperoki wirakocha

¹¹ Okanta nojeekaki mawa kashiri janta othampishiki, ari notetanaari otsipaki amaatako-mento-tsi rootaki owawijaa-kirori janta kyaawonsi. Opoñaawo iroka amaatako-mentotsi Alejandria-ki. Rowetsikae-takiro othowaki roshiya-kaawo tajorentsi-niro “Tsipantzi”.* ¹² Ari nareete-yakani Siracusa-ki, mawa kitejeri nojeekanaki janta. ¹³ Opoñaawo nawijanaki roojatzi nareetan-takari Regio-ki. Okanta okitejeta-manaki, okaminthakina otajonka-kotakina tampyaa kinatsiri katonko, roojatzi nareetan-takari Puteoli-ki otsipaki kitejeri. ¹⁴ Eenitatsi kemijantzinkari-paeni janta, riitaki kantawakinari nojeeka-waetanaki. Rootaki nojeeki-mowaetan-tanakariri okaatzi 7 kitejeri. Ari nopoñaawo-naari roojatzi nareetan-takari otzinkamiki nampitsi Roma.† ¹⁵ Ikanta ikema-kotetee-yakinani kemijantzinkari-paeni nampitawori janta, itonkiyota-wakina awotsiki iiteetziro “Apio” jempe riyompariteeya-piintani. Okanta janta Mawapankoniki, ari royaawenta-kinari itsipa kemijantzinkari-paeni. Ikanta iñaayita-paakiri Pablo, ramanakari Tajorentsi, thaamenta-shireeyanakani. ¹⁶ Ari nareeta-paaka Roma-ki. Ikanta reewari owayiri-paeni rowawijaa-paakiniri omonkyahaa-rewo-paeni itsipa jewari. Riima Pablo ikowaki ijeekawaeta-paaki jempe-rika ikoyiro rirori, apaani owayiri aminakowentziriri.

Ikenkithata-kaantzi Pablo inampiki wirakocha

¹⁷ Okanta awijanaki mawa kitejeri nareeta-paaka, ipiyota-paakiri Pablo riiperori-paeni Judá-paeni nampitawori Roma-ki. Ikantakiri: “¡Nosheninka! Paeranitaki raakaan-tawaetakina asheninka-paeni Aapatziyaweniki, Opoñaawo rowawijaakina reewariki wirakocha. Rootaki rantakiri, okantawitaka tekatsi nantzimo-wityaari, tee notheenkawitawo okaatzi rameyitari paerani awaejatziitani. ¹⁸ Osheki rojampi-witakari reewarite wirakocha janta, tee iñiiro nantani rowamae-tantenari, ikowawitaka rapakaa-kaanteenami. ¹⁹ Roo kanteencha tee ikowaeya-nitzi asheninka-paeni Judá-paeni, rootaki nokowan-takari riita-kimi amina-kotenani iwinkathari-perote wirakocha, okantawitaka tekatsi asheninka niyakowente naaka.‡ ²⁰ Rootaki nopiyotan-tzimiri nokamantemi eeroka-paeni, piñaakina roojotan-teetanawo eshirotha okantakaan-tziro oyaako-tziri maawoeni aakapaeni Israel-jatzi-paeni.” ²¹ Ari ikantee-yanakini rirori: “Tee noñii rojankinata-kotemi

* **28:11** Tsipantzi = Cástor eejatzi Pólux † **28:14** kemijantzinkari-paeni = noyemijantzinkarite-paeni ‡ **28:19** iwinkathari-perote wirakocha = iwinkathari-perote Roma-jatzi = César

poñaayita-chari inampiiteki asheninka Judá-paeni. Tee nokemako-tzimi eejatzi rareeyita asheninka-paeni jaka.
²² Apatziro nokema-kotziri kemijanta-waeta-shita-chari. Nokoyi nokemimi jempe pikanteeyini eeroka.”

²³ Ari ikenkishiretee-yakani ipiyotyaa otsipa kitejeri. Tema osheki atziri apiyowentee-yakarini Pablo jempe imaapiintzi. Ikenkithata-kiniri jempe ikanta Tajorentsi ipinkathari-wentantee, roñaaha-yitakiri jempe rojankinata-kotee-yakirini Jesús, retanakawo rojankinariki Moisés roojatzi okaatzi rojankina-yitakiri Kamantaniri-paeni. Roetziñaarikotakawo okitejeetyaa-manaki roojatzi tsirenii-teeni. ²⁴ Eenitatsi kemijanta-nakiriri Pablo, riima itsipa-paeni tee ikemijantzi.
²⁵ Tee raapatziya-waka-yityaa, roojatzi ipiyayitan-tanakari. Roo kanteencha roweyaanta-waari Pablo ikantawaeri: “Omaperotatyaa ikantee-takiriri paerani awaejatziiteni. Tema Ishire tajorentsi ñaawaeta-kaakiriri Kamantan-tanirini Isaías, ikantaki:

²⁶ Piyaate, pikamanteri atziri-paeni, pikanteri:
 Pikemae-yawityaani, eero pikemathatee-yawakironi.
 Paminee-yawityaani, eero piñahae-yironi.

²⁷ Tema kijoshiree-yakini irika-paeni.
 Matayempiteeyakini.

Mawityaakiteeyakini eejatzi.
 Rootaki eero ikowichaataanta,
 Eero ikemi,
 Eero ikenkishiryaa,

Tee ikemijantee-yanitzi, eero nowawijaa-koteeri.

²⁸ Piyotee-yakini eeroka-paeni, aritaki rowawijaa-koyiteeri Tajorentsi kaari asheninkata. Aritaki ikemijanta-yitee rirori-paeni.” ²⁹ Ikanta ithonkakiro Pablo iroka ñaantsi, jateeyanagini Judá-paeni, osheki iñaana-minthata-wakaanaka.

³⁰ Ari ijeekapaeri Pablo okaatzi apite ojarentsi janta pankotsiki ipinatzi. Tema ari raakameethata-piintakiri ikaatzi areeyitariri. ³¹ Ari ikenkithatakaa-piintakiri jempe ikanta ipinkathari-wentantee Tajorentsi, ikenkithata-kotakiniri eejatzi Awinkatharite Jesús, Jeepatzii-totaa-rewo. Tekatsi otzika-tzika-waeterini ikenkithata-kaantzira.

ROJANKINARI PABLO ROTYAANTZINIRI ROMA-JATZI

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo ojankinatzi-mirori iroka, romperatani naaka Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, riitaki kaema-shireta-kinari notyaantaa-rewote, riyoshiitakina nokamantan-teero Kameethari Ñaantsi jempe ikanta-kota Tajorentsi.

² Iroka Kameethari Ñaantsi rootaki ikashiya-kaantakiri paerani Tajorentsi, rootaki ikenkithata-kaakiriri Kamantan-taniri-paeni Jankina-rentsi-peroriki. ³ Tema iroka Kameethari Ñaantsi, ari ikenkithata-kotari Itomi Tajorentsi,

Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, roshiyapaakari eenchaa-niki itzimaki icharinitakari pinkatharini David.

⁴ Ikanta rañahae paerani, aripaete roñaaahan-takari Itomi Tajorentsi, otzimi-motziri Itajorenka. ⁵ Ikaminthaaka Jeepatzii-totaa-rewo ineshironkatantaanari Tajorentsi.

Riitaki iyoshiita-kinari notyaantaa-rewote, nokamantayiteeri itsipa-jatzi atziri kaari asheninkata, ikemijantayitee rirori-paeni.* ⁶ Eejatzi eeroka-paeni, aritaki akaatzi ikaema-shiretee Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

⁷ Eeroka-paeni nojankinatzi pikaatzi pinampitawo Roma-ki. Retakotani Tajorentsi erokapaeni, ikaema-shire-yiteemi rashiyitee-mi. Okantashitzimaetya ineshironkateemi Ashiteeri Tajorentsi, eejatzi ikimitemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, rootaki pijeekanteeyaari kameetha.†

Ikoyi Pablo rareetyaari wirakocha-jatzi-paeni

⁸ Iroka netawakyaari nokante: Nopaasoonkitziri Tajorentsi, okantakaawo rantayiteeri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Tema ithonka ikemakoe-takimi jempe-rika-paeni jempe pikantanaa pikemijanta-yitanee. ⁹ Ari nokantapiinta-naatyaa namanakotzimi. Riitaki Tajorentsi yotatsi noñaa-shintsi-wentari nantawaeteeniri nokenkithata-neero Kameethari Ñaantsi kamanta-kotziriri Itomi. ¹⁰ Aririka namaniri, nokowa-kotziri ikantakae-yaawo niyaate pijeekaeyinira eeroka, roorika ikowakaenari naaka.

¹¹ Tema ayimatakina noñaaayiteemi. Nokoyi nokaminthaa-yiteemi paawyaa-shireta-waetan-tyaari. ¹² Rootaki nothaamenta-kaantemiri pikaateeyinira eeroka, piñaaawaenarika jempe nokanta nawentaa-shiretari Tajorentsi. Rootaki

* 1:5 Waerontsi † 1:7 Itajorentsita-kaetani

pithaamenta-kaantenari naaka, noñaakimi-rika eeroka-paeni jempe pikanta pawentaa-shireta-naari.

¹³ Noyemijantzinkarite-paeni, nokoyi piyoteeyini osheki noshireta-piintakawo niyaate jempe pijeekaeyini eeroka, nokoyi noñeemiri powapeya-yiteeyaa, nokimitakiri itsipajatzi atziri. Roo kanteencha osheki otzika-tzikata-piintakinari. ¹⁴ Roo kanteencha otzimatyee niyaata-shiteeri yotaniri-paeni, eejatzi kaari yotawae-yitatsini, riiperori-paeni, eejatzi kaari riiperotatsini. † ¹⁵ Rootaki, nokowantari nokamantan-teero Kameethari Ñaantsi janta pinampi-yitawo eeroka-paeni Roma-jatzi.

Itajorenka Tajorentsi owawijaa-kotan-tatsi

¹⁶ Tema tee nokaani-wentziro naaka nokamantan-teero Kameethari Ñaantsi. Tema rootaki itajorenka Tajorentsi, kantacha owawijaako-shire-yiteeri ikaate kemijantaa-tsini. Retanakyaawo Judá-paeni ikemijantee, ari rimpoeyitapaaki kaari Judá-paeni. § ¹⁷ Tema iroka Kameethari Ñaantsi okamanta-kotziri Tajorentsi jempe ikanta itampatzika-shireta-kaeri ikaatzi awentaa-shireta-naariri Jesús. Tema rootaki rojankinata-koetakiri, kantatsiri: Itampatzika-shireyitee awentaa-shiretachari, ashi rowaero rañaayitee.

Kaari-pero-shireri irika atziri-paeni

¹⁸ Roo kanteencha eeniyitatsi atziri kaari tampatzika-shireta-tsini, theenka-waetatsiri, osheki rotzika-tzika-yitziro kyaariperori eero riyotakoe-tantari Tajorentsi. Riitaki owatsimaa-pero-takiriri Tajorentsi jeekatsiri inkiteki. ¹⁹ Tema riyotako-witari rirori-paeni Tajorentsi. Riitaki Tajorentsi kantakaawori riyotako-witan-tariri. ²⁰ Tema owakira rowetsikan-takawori Tajorentsi kepatsi, ari riyotemi atziri-paeni eenitatsi Tajorentsi iñaawitakawo rowetsikani-paeni. Ari ikenkishiretyaami eenitatsi Tajorentsi itajorenka, ashi royirowa rañee rirori. Tekatsi otekironi iñaani nimaeka, ikantayite: “Tee niyotakotziri.” ²¹ Tema riyotako-witee-yarini Tajorentsi, teemaeta ipinkathata-piintziri, tee ramana-piintziri. Apatziro ikenkishiryaa-koyitawo kaariperota-tsiri, rootaki kaari ikenkithashiryanta kameetha. ²² Ikanta-witeeyani: “Yotzinkari naaka,” tema tekatsi riyomatsiteeyini. ²³ Rootaki ipakaan-tanakawori ipinkatha-witari Ñaaperori Tajorentsi, kañaanitatsiri. Ari retanakawo ipinkatha-waetziro rowetsikani atziri, oshiyakaa-wontsi, tsimeri, ipireetari, eejatzi ikaatzi jeekayitatsiri kepatsiki.

† 1:14 yotaniri = griego § 1:16 kaari Judá-paeni = griego

24 Rootaki raminaminthatashi-tan-tariri Tajorentsi iñaawenawaetawo rantayitero kaari-perori. Rootaki rantanta-piin-tawori okaatzi ipashiwentakaeyaarimi. 25 Ipakaa-shiwaeta-nakawo ikemijantziro iñaani Tajorentsi kyaariperota-tsiri, apatziro ikemijanta-yitanakiro theeyaantsi. Ipinkatha-waeta-nakiro rowetsikaetani. Teemaeta ipinkathata-neeri Tajorentsi wetsika-yitakirori maawoeni tzimayita-tsiri, apinkathata-piintziri aakapaeni. ¡Omaperotatyawé!

26 Rootaki raminaminthatashitan-tariri Tajorentsi rantero iñaamata-shiwaetari. Tema rantayita-nakiro okaatzi ipashiwentakaeyaarimi. Tzimanaki tsinani-paeni paankinata-wakaa-waeta-chari. 27 Ari ikimi-yitanakari shirampari-paeni, eenitatsi paankinata-wakaa-chari, rootaki ikowayitziri ipaankinata-wakaa-waetyaa ishiramparin-kakiini, ranta-shitakawo ipashiwentakaeyaarimi. Apaniroeni rowajankitaa-waeta okantakaan-tziro rantakiro kaariperotatsiri.

28 Rootaki raminaminthatashitan-tariri Tajorentsi ikaatzi kowashiwaetawori rantayitero kaari-perori, ranta-yitakiro kaari kameethata-tsini. Tee ikenkishiryaa-piinteeri Tajorentsi. 29 Rootaki ranta-piinta-nakiri kaari tampatzika-shireta-tsini, imayempi-waetzi, ipaankinata-wakaa-waeta, iñaama-pero-tari koriki, rantayitziro kaari kamethayitatsiri, iñaawenata-kotantawaeta, rompojantayitzi, ikosheka-wakaa-waeta, ramatawitan-tawaetzi, ininatan-tawaetzi, 30 ikiji-matan-tawaetzi, itheeya-kota-wakaa-waeta, ikija-neenta-waetziri Tajorentsi, inina-wootan-tawaetzi, rajahawenta-waeta, ikantakaa-pero-waeta, riyotashi-waeyitawo kaariperota-tsiri, ipiyatha-waetari ashitariri, 31 imajontzi-shireta-waetzi, tee imonkaa-waenitzi, tee inethaan-taniyitzi, tee rariperotan-tayitzi, tee ineshironkatan-tayitzi. 32 Riyowitee-yawoni okaatzi ikantakaan-takiri Tajorentsi, ikantaki: “Ikaatzi antayiteroni kaari-perori, aritaki ikamayitee.” Roo kanteencha, eekiro riyaaata-kaatziro ranta-perota-nakiro, ikowa-kaayitari itsipa-paeni imayitero.

2

Tampatzikari irika Tajorentsi aririka riyakowentante

1 Kimitaka pikanta-shireteeyini: “Otzimatyee rowajankiteeteri antayitzirori kaari-perori.” Ero pikanta-shireta-waetzi. Tema aririka piyako-wenta-waeteri itsipa atziri, apaniroeni piyako-wenta-waetaka eeroka. ¿Tema panta-piintziro eeroka kaari-perori?

² Tema ayoteeyini tampatzika-shireri Tajorentsi aririka riyakowentante rirori. Riitaki owajankitaa-yitziriri ikaatzi antayitzirori kaari-perori. ³ Pikanta-piinteeyini eeroka-paeni, "Otzimatyeer rowajankiteeteri ikaatzi antzirori kaari-perori." ¿Poshiya-kaatzi eero rowajankitahaemi eeroka Tajorentsi? ⁴ ¿Tema pikoyiri Tajorentsi neshironka-perotzimiri, oyaakotzimiri, amatsin-kawentzimiri? ¿Tema piyotzi rootaki ramatsinka-wentan-tzimiri ipakakaante-mirori pantayitziro kaari-perori? ⁵ Roo kanteencha eekiro-rika pipiyathata-tyeeyaari, eerorika pikoyi pipakahaero pantayitziro kaari-perori, aritaki patsipetee-yaawo iyatsimanka Tajorentsi. Tema paata aririka iñeeteero iyatsimanka Tajorentsi, raminako-yiteero-rika maawoeni, tampatzikari ikantya rowajankitaan-tayitee. ⁶ Tema okimiwitakawo ipinayiteerimi Tajorentsi okaatzi rantayitakiri. ⁷ Riitaki Tajorentsi añaakaa-yiteerini ikaatzi oetziñaarikotanakawori rantayitziro kameethari, rootaki iñaashiretakiro rowaneenkawo, iñaashiretakiro ipinkatheeteeri, iñaashiretakiro ashi rowaero rañaayitee. ⁸ Roo kanteencha ari ikatsimatee Tajorentsi rowajankitahaeri ikaatzi oetziñaarikota-piinta-kawori iñaamata-shiwaetari, ikaatzi piyatha-waeta-kariri, kaari kowaeroni kyaariperori. ⁹ Ikemaatsi-waeteeyaa, rowashire-yiteeyaa maawoeni oetziñaarikotapiintawori rantayitziro kaari-perori. Riitaki etanaknyaawoni iñeero nosheninka-paeni Judá-paeni, ompoña rimpoeta-paaki kaari Judá-paeni.* ¹⁰ Riima oetziñaarikotapiinta-kawori rantayitziro kameethari, rowaneenka-yiteeyaa rirori, ipinkatheeteeri, kameetha ijeekayitee. Riitaki etanaknyaawoni iñeero nosheninka-paeni Judá-paeni, impoña rimpoeyita-paaki kaari Judá-paeni. ¹¹ Tema tekatsi atziri ramaakite Tajorentsi.

¹² Maawoeni kaari kemakoteroni Ikantakaan-teetani, aritaki opeyakaa-shitee-yaari iyaari-peronka, tema eero raminakoe-teeri imonkaatakiro-rika Ikantakaan-teetani. Riima ikaatzi kemakowita-kawori, aritaki raminakoe-teeri imonkaatakiro-rika. ¹³ Tema kaari tampatzika-shiretzi-moterini Tajorentsi ikaatzi kemakowita-kawori Ikantakaan-teetani, riitaki tampatzika-shiretzi-mota-kiriri ikaatzi monkaayita-kirori. ¹⁴ Tema irika-paeni kaari nosheninkata, kaari kemakowityaawoni Ikantakaan-teetani, kaari ñaawityaawoni jempe ojankinata, roo kanteencha imonkaa-waeta-shitakawo. Oshiyawaetakawo otzimatyeemi otsipa ikantakaan-teetani rashityaarimi rirori-paeni. ¹⁵ Okimiwaetakawo iroka Ikantakaan-

* 2:9 kaari Judá-paeni = griego

teetani ojankina-shiretan-takyaarimi, tema riyotzi oeta ranteri. Aririka imonkaateero, ikimoshireyitee. Eerorika imonkaatziro, oshiyawaetakawo apaniroeni riyakowenta-waetyaa, tema riyotzi rantakiro kaari-perori. ¹⁶ Rootaki ranteeteri paata aririka ikanteeri Tajorentsi irika Jesús Jeepatzi-totaa-rewo: “Pamina-koteeniri okaatzi rantakiri romanakashitakari atziri-paeni.” Rootaki nokenkithata-kota-piintakiri nokamantan-tziro Kameethari Ñaantsi.

Judá-paeni eejatzi Ikantakaan-teetani

¹⁷ Pikemi nokantemi nosheninka Judá-paeni. Kimitaka pikantee-yakini eeroka: “Niyota-kotziro Ikantakaan-teetani. Niyotziri Tajorentsi. ¹⁸ Niyotziro okaatzi ikoyiri. Niyotziro tampatzikata-tsiri, tema riyotahae-takinawo Ikantakaan-teetani. ¹⁹ Aritaki nomatakiro niyoteeri kaari yoteroni, kimitakariri imawityaakita-tyeemi, nokimita-kaantero nokoñeeta-kota-tyeerimi jeekayita-tsiri otsireni-kaakitzira. ²⁰ Aritaki niyotaa-yiteeri majontzi-shireri. Kantacha niyoteeri kaari yowaeta-tsini, oshiyawaetariri eenchaaniki. Tema otzimi-motana naaka Ikantakaan-teetani. Rootaki yotani-perota-kaanta-tsiri.” ²¹ Aririkami pimatero piyotaa-yiteeri itsipa-jatzi, ¿Piyomatsitakima eeroka? Tema pikanta-piintzi eeroka: “Eero pikoshitzi.” ¿Tema pikoshi-nitzi eeroka? ²² Pikanta-piintaki: “Eero pimayempitzi.” ¿Tema pimayempitzi eeroka? Pikanta-piintzi: “Eero pipinkathatziri oshiyakaa-wontsi.” ¿Tema pikoshita-piintziri eeroka rashita-kaetariri tajorentsi-niro? ²³ Pajaha-waetaka eeroka piyotakotziro Ikantakaan-teetani. ¿Tema pipiyathatawo eeroka? Pitheenkakiri Tajorentsi. ²⁴ Iroka rojankinetee-takiri, kantatsiri:

Eeroka-paeni kantakaan-takirori itheenka-tajorentsitan-takari itsipa-jatzi atziri ikijima-waeta-shitakari Tajorentsi.†

²⁵ Ikaatzi monkaatzirori Ikantakaan-teetani, kameethawitacha itomeshitaa-nitaka, tema rootaki oshiyakaa-wentzirori rashiyitari Tajorentsi. Roo kanteencha terika imonkaa-yirotzi maawoeni Ikantakaan-teetani, aminaashi-waetaka itomeshitaa-nita. ²⁶ Riima itsipa-jatzi kaari asheninkata, kaari totameshitaa-nita-chani, aririka imonkaata-shita-kyawo Ikantakaan-teetani, riitaki oshiyaperotee-yaariri totameshitaaniri, tema rashi-perota-tyaari Tajorentsi. ²⁷ Irika-paeni kaari totameshitaa-nita-chani monkaa-tashita-kawori Ikantakaan-teetani, riitaki amina-koteemini paata kyaaryoo-rika pimonkaatziro okaatzi

† 2:24 Waerontsi

piyota-kotziri, pipiyathatakawo-rika, riitaki owajankitaa-kaanteemini, okantawitakyaa pitotameshitaaniwitakyaa eeroka-paeni. ²⁸ Jempe akantayita koñaatziro awathaki, tee roo iitantee-teeri “Judá-paeni.” Ari okimitari atomintha-waeta-shita-piintaka awathaki, tee roo aetanta-yitari “totameshita-rewo.” ²⁹ Tema opoñaantari ikanteetee Judá-paeni jempe akanta-shire-yitanaaha. Ari okimitzitari atomeshitaa-niyitaka, rootaki kantakaan-tzirori ashiretakari. Tee roo amonkaatan-tyaawori jankinata-chari, ithaamentan-teeri asheninka-paeni, tema rootaki kowaperota-chari ithaamenta-wentee rirori Tajorentsi.

3

¹ Kimitaka pikantaki eeroka-paeni: “¿Teema kamethatzi aakapaeni Judá-paeni? ¿Iitakama atomeshitaa-nitantari?”

² Nokantzi naaka: Osheki akameethatzi aakapaeni. Iroka etanakawori, riitaki awaejatziteni retakari iñaanatakiri Tajorentsi. ³ Tema eenitatsi awaejatziteni tee roejokiro-yityaari Tajorentsi, ¿Rooma ipakaan-tyaawori Tajorentsi roejokiro-yitanta? ⁴ Tee ari okantyyaa. Tema okantawitaka itheeya-niwitaka maawoeni atziri, tee itheeya-nityaa Tajorentsi rirori. Ari okantzi rojankinee-takiri, kantatsiri:

Ari pikantatyaa eeroka, tampatzikari piñaani,

Eerokami raminakoe-teemi, ari pawijan-takimi.

⁵ Tema antapiinta-yitziro kaari-perotantsi, roñaahan-tziro itampatzika-shiretzi Tajorentsi. Kimiwaetaka aritaki akantakimi: “Rootaki noyaaripero-shirenka oñaahan-tzirori osheki ikameetha-perotaki Tajorentsi, ¿Iitakama rowajankitaa-wentan-tenawori okaatzi oñaahan-tzirori ikameetha-perotzi rirori? Kaarira tampatzika-shireri.” (Ari okanta akenkishiryaa-waetari aakapaeni atziringakakiini.)

⁶ Tee ari okantyyaari. Kaarimi tampatzika-shireri Tajorentsi, eero ramina-koteerimi jaawiki-jatzipaeni, rowajankitaa-yiteeri. ⁷ Kimitaka akantemi eejatzi:

“¿Iitakama rowajankitaan-tyaanari Tajorentsi notheeyaka, tema notheeya-piintaka rootaki ipinkatheetan-tariri Tajorentsi tee itheeya-nita rirori?” ⁸ Kimitaka akantemi eejatzi:

“¡Jame akaariperote! tema rootaki oñaahan-teroni kameethari.” (Roojatzi riyakowentee-takinari naaka nokenkithatakiro Kimitakawori iroka, omaperotatyaa.) Roo kanteencha rootaki kameethatatsiri rowajankiteeteri ikaatzi ñaawaetzirori iroka.

Tekatsi tampatzika-shireri

⁹ ¿Rooma kanta-koteenchari jaka, Judá-paeni aakapaeni tee akametha-perotzi, eero omata rawijayiteri itsipa-jatzi?

Aritaki okantari, tema nokantzi-takari maawoeni akaatee-yakini, kimiwaetaka opeyakaa-shiwaeta-kaemi ayaariperonka, okantawitaka Judá-paeni aakapaeni eejatzi itsipa-jatzi atziri akapaeni. ¹⁰ Aritaki ojankinata-kotaka, kantatsiri:

Tekatsi tampatzika-shireri, tee itzimaa-neetzi apaani.

¹¹ Tee itzimi kematha-tantaniri.

Tekatsi kowaatsini riyoteeri Tajorentsi.

¹² Ithonka ipiya-shiretee-yakani, tekatsi kameethatatsini.

Tekatsi mateeroni ikameetha-shiretee.

Tee itzimaa-neetzi apaani.

¹³ Kaariperori iñaawaetzi, oshiyawaetakawo ikentsi roomi omoo jempe ikitatee-tziri kaminkari.

Ametaka ineneki itheeya,

Kepiya-waantetaki kimitaka maanki.

¹⁴ Tema ikijima-waetanta-piintaki, ininatan-tayitzi.

¹⁵ Ramentakakaawo iitzi riyayitzi rowamaante, ikoyi rapaatakantero iraantsi.

¹⁶ Ipampitha-wokita-piintziro ikineetzi ithonkan-teetzi, ikoyi ikemaatsita-kaanta-waetyaa.

¹⁷ Tee ipampitha-wokitziro jatachari ijeekaetzira kameetha.

¹⁸ Tee ipinkathaa-kiteeri Tajorentsi.

¹⁹ Iyotzi ari riyakowenteeri Tajorentsi ikaatzipankinawenta-waeta-kawori Ikantakaan-teetani. Eero omata rotekaero iñaani ikante: “Tee namaaki-waetziro.” Tema imaeriyitee maawoeni jaawiki-jatzi-paeni. ²⁰ Tema tekatsi materoni imonkaatero Ikantakaan-teetani, rootaki ikantan-tyaariri Tajorentsi: “Tampatzika-shireri naaka.” Tema aririka ayotako-perota-neero Ikantakaan-teetani, ari ayoperotziri osheki akaaripero-taki.

Tajorentsi tampatzika-shireteeri, aririka awentaa-shireta-neeyaari

²¹ Roo kanteencha owakira roñahaero nimaeka Tajorentsi atampatzika-shiretan-teeyaari. Tee okimitawo paerani, apankinawenta-shiwaetakawo Ikantakaan-teetani atampatzika-shiretan-teeyaari. Rootaki rojankinata-kotakiri Kamantan-taniri-paeni, roojatzi rojankinata-koetakiri Ikantakaan-teetaniki. ²² Riitaki Tajorentsi tampatzika-shireteeni, aririka awentaa-shireta-neeyaari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, akemijanta-neeri rirori. Tee anashiyita, eejatzi oshiyari itsipa-paeni. ²³ Tema maawoeni akaaripero-shiretaksi. Rootaki eero okantanta añaaYTEERO rowaneenkawo Tajorentsi. ²⁴ Roo kanteencha itampatzika-shire-yitee Tajorentsi, ineshironka-perotee rirori rotyaanteeri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús ipina-wenta-yitee aakapaeni. ²⁵ Rootaki

rotyaantan-takariri Tajorentsi rapatawente riraa Jeepatzii-totaa-rewo rowamahae-takiri, roetsimaryaan-teeyaariri Tajorentsi aririka awentaa-shiretee-yaari Jeepatzii-totaa-rewo. Roo imatanta-kawori Tajorentsi iñaantee-tyaariri ashi royiroyi itampatzika-shiretzi rirori. Tema paerani osheki ramawe-witakawo Tajorentsi iyaari-peronka atziri-paeni, tema osheki ramawetapiintakiro. ²⁶ Rooma nimaeka, roñaaha-yitee riitaki kameetha-shireri. Tema tampatzika-shireri rirori, itampatzika-shireta-kaeri ikaatzi awentaa-shireta-naariri Jesús.

²⁷ ¿Eenitatsima nimaeka ajahawenteeyaari? Tekatsi. ¿Iitakama? ¿Rooma kantakaan-tziro tee itzimi iita monkaateeroni Ikantakaan-teetani? Tee, tema roo kantakaan-tzirori awentaa-shiretani. ²⁸ Eero omata rajahawentya tampatzika-shireri, tema tee rotsinampaero ipankina-wenta-waewitakawo Ikantakaan-teetani. Apatziro imateetziro rawentaa-shireteetari Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁹ ¿Apatziroma aakapaeni Judá-paeni rantzimo-yiteero Tajorentsi? Tee. Ari akaateeri kaari asheninkayita, rantzimo-yiteero maawoeni. ³⁰ Tema apaani ikanta Tajorentsi. Jempe ikantakaa-yitee aakapaeni itampatzika-shire-yitee, ari ikmita-yiteeri eejatzi kaari totameshitaa-rewotachani. ³¹ ¿Nomanintatziroma naaka Ikantakaan-teetani nokenkithata-kotakiro awentaa-shiren-kantsi? ¡Tee ari okantyyaa! Tema nokantatzii: “Roopero iroka Ikantakaan-teetani.”

4

Roshiya-kaawentantzi Abraham

¹ Jame akenkishiryaa-koteri awaejatziteni Abraham. ¿Jempema ikantee-takirika rirori itampatzika-shiretan-taari?

² Roomi ipankina-takyaami Abraham tampatzika-shireta-kaerinimi, aritaki rajahaawenta-waeta-kyaami rirori. Eero rajahaawentaarimi Tajorentsi. ³ Iroka ikantee-tziri Jankinarentsi-peroriki:

Tema rawentaakari Abraham irika Tajorentsi, rootaki ikimita-kaantaariri itampatzika-shiretani.

⁴ Jame oshiyakaa-wenta-wakiro: Aririka rantawaete apaani atziri, ipineetziri. Tee ineshironkata-shitee-tari, ipineeta-tziiri rantawaero. ⁵ Riima kaari antawaeta-tsini, aririka iñeero ipinata-shitee-tyaari, ineshironkae-tatziiri irika. Ari ikantari atziri-paeni ikaatzi theenka-tajorentsi-waeta-tsiri paerani, rawentaa-shiretaari Tajorentsi, aritaki iñeero itampatzika-shireteeri. Aritaki ineshironkateeri rawentaa-shireta-naari, tee roetziñaarikowaetashityaawo. ⁶ Roojatzi

ikenkithata-kotakiri pinkatharini David ikimo-shireta-kaayiteeri Tajorentsi itampatzika-shireta-kaani, kaari ñaashintsi-waewentyaawoni, ikantaki:

7 Ikimoshireteeyini atziri ipeyakoe-teeri rantawitakawo kaari-perori,

Okimiwitaawo romanakoe-tatyee-nirimi iyaari-peronka.

8 Ikimoshireteeyini atziri, kaari riyakowentzi Tajorentsi iyaari-peronka.

9 Riitaki ikaate kimoshiretaa-tsini, ¿Apatziroma aakapaeni akaatzi iiteetee “totameshitaa-rewo?” Kimitaka tee, ari roshiya-yitee eejatzi kaari totameshita-chani. Pikenkishiretero akantakiri:

Rawentaanaka Abraham, rootaki ikimita-kaantee-taariri itampatzika-shireta-kaani.

10 ¿Jempe-paetema ikimita-kaantaari Tajorentsi awaejatziteni Abraham itampatzika-shiretani? ¿Aripaetema imatakiro itomeshitaa-nitaka? ¡Teera! Tema roo rimpoeteri itomeshitaa-nityaa.

11 Tema aririka opiro-mashitane itomeshitaa-nitakaha rootaki riyotee-tantari rawentaa-naari Tajorentsi. Riima Abraham retzitakawo rawentaakari rirori Tajorentsi, itampatzika-shiretzi-takari tekiraha itomeshitaa-nityaa. Ari ikantakari Abraham retanta-kawori itampatzika-shireta-kaetziri. Rootaki ikimita-kaantee-takariri riitakimi charinin-teeyaa-ririni maawoeni tampatzika-shireri-paeni, tee okowa-peroteeyaa itomeshitaa-niteetyaa. 12 Omaperowitayaa iiteetee aakapaeni “totameshitaaniri” aakataki icharini-perotani Abraham, tema ari akaatziri atomeshitaa-nita. Roo kanteencha tee roo oshiyantee-yaariri ikanta rirori itomeshitaa-nita, tema roo akimitan-taariri awentaa-shireta-naari Tajorentsi, ikimitakiro rirori Abraham, retakawo rawentaa-shiretari tekiraha itomeshitaa-nityaata.

Awentaa-shirenka ñaantee-yaawori ikashiya-kaeta-kaeri

13 Tema ikashiya-kaetzi-takari paerani Tajorentsi awaejatziteni Abraham eejatzi ikaate icharinin-teeyaari rashitee-yaawo maawoeni kepatsi, ikashiya-kaetzi-takari tekiraha ojankinatyaata Ikantakaan-teetani. Apatziro rawentaa-shiretanaka Abraham. 14 Tema ikaatzi ñaayiteeroni ikashiya-kaani Tajorentsi, kaari irika-paeni pankinawenta-shiwaetawori Ikantakaan-teetani. Arimi okantyaami, aminaashi-waetyaami awentaa-shiretari Tajorentsi, eero okameethatziimi ikashiya-kaakaeri. 15 Ikaatzi pankinawenta-waetawori Ikantakaan-teetani, apatziro ñeero rowatsimaeri Tajorentsi teera rotsinampaashityaawo. Tema eero otzimakimi Ikantakaan-teetani, eero otzimimi ranteetani.

¹⁶ Riitaki ñaayiteeroni ikashiya-kaani Tajorentsi ikaatzii awentaa-naariri ineshironka-perotantzi Tajorentsi. Ari iñaayiteero ikaate icharinin-teeyaari, teera apatziro añaayiteero aakapaeni Judá-paeni, ipae-takiri Ikantakaan-teetani, tema maawoeni ikaate awentaa-shiretee-yaarini Tajorentsi, kimita-kotaariri Abraham. Oshiyawaetaawo icharini-yiteemi Abraham maawoeni aakapaeni. ¹⁷ Rootaki rojankinatan-teeta-kawori, ikanteetaki:

Aritaki noshekyahaemiri picharinin-teeyaari, iinashi-yitee-yaawo ipiyoteeyaa ikaate isheninkata-wakahae-yaani. Rootaki ikashiya-kaani Tajorentsi. Rootaki rawentaa-shiretan-takariri Abraham. Omaperotatyaa imonkaateero Tajorentsi, kantacha rirori rañaakaa-yiteeri kamayita-tsiri, tema riitaki wetsika-yitakirori kaari tzimayi-witachani paerani. ¹⁸ Iroka ikantakiriri awaejatzitini Abraham: “Iinashi-yitee-yaawo picharinin-teeyaari, ipiyoteeyaa ikaate isheninkata-wakahae-yaani.” Ikantzi-takari eejatzi: “Tema ari ikanteeyaa roshekitee rirori.” Rootaki ikemijantan-tanakari Abraham, okantawitaka osheki opomeentsitzi-motakari ikemijantan-tyaari. ¹⁹ Roetziñaarikota-piintakawo rawentaa-shireta. Ashi royiro ikenkishiryaa-kotawo, ikantzi: “¿Jempema okantyaaka? Tema kaataki naaka 100 nojarentsite, rooteentsi nokami. Tee otzimanitzi eentsite noena Sara.” ²⁰ Ari okantawitaka ikenkishiryaa-waeta, tee ikijo-shire-wentziro ikashiya-kaakiriri Tajorentsi, tee okantashiryawaetziri rawentaa-shiretari. Eekiro imaperota-nakitziro rawentaa-shiretari, ari ikantapiinta-nakitziro ithaamenta. ²¹ Riyoperotzi Abraham ari imatakiro Tajorentsi okaatzi ikashiya-kaakiriri. ²² Rootaki ikimita-kaantaariri itampatzika-shiretani. ²³ Rootaki rojankinata-kaantan-takawori Tajorentsi jempe okantakota. Tee rojankinata-kaanta-shityaawo apinkathatantyaariri Abraham. ²⁴ Roo rojankinata-kaantan-takawori ayotantee-yaari ikimita-kaantee itampatzika-shiretani aakapaeni, aririka awentaa-shireta-neeyaari owañaaheriri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo ikamawitakaha. ²⁵ Tema riitaki kamawenta-yiteeri aakapaeni, okantakaan-tziro akaaripero-waetaki. Riijatzi añaahaatsi itampatzika-shireta-kaanteeri.

5

Opoñaantari itampatzika-shireta-kaetee

¹ Iroka okantaka. Rootaki awentaa-shirenka tampatzika-shireta-kaayiteeri. Rootaki ariperotan-taariri Tajorentsi. Riitaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo matakaa-yiteerori

iroka. ² Tema awentaa-shiretaa-ri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, riyotakaa-yiteero ineshironkatani Tajorentsi. Akimoshireyitee añaa-yiteero paata rowaneenkawo Tajorentsi. ³ Tee apatziro akimo-shire-wenteero okaatzi añaa-yiteeri paata, tema akimo-shire-wentzi-teeyaawo awijimo-yiteeri nimaeka. Tema ayoteeyini aririka añaa-yiteero akemaatsi-waetyaa, rootaki oetzinaarikotan-tyaari. ⁴ Aririka oetzinaarikota-piintyaa, aritaki aawyaa-shireteeya. Aririka aawyaa-shireteeya, aritaki awentaa-perota-neeyaari oyaako-tanewo. ⁵ Eero raminaakaa-shitee oyaako-tanewo. Tema añaa-kiro retako-perotakae Tajorentsi, rotyaanta-kaeri Ishire okimiwitakawo ijako-peroe-tatyee-nirimi.

⁶ Okanta ikowa-naki Tajorentsi, aripaete ikama-wenta-yitee Jeepatzii-totaa-rewo, okantawitaka atheenkatajorentsi-waewitaka, tee aawyaawaeta-nitzi. ⁷ Tekatsi matapiinteeroni ikamawenterini itsipa atziri. Tema tzima-witacha kamawenterini atziri kameetha-shireri. ⁸ Roo kanteencha okantawitaka akaaripero-shire-witaka aakapaeni, ikamawentakae Jeepatzii-totaa-rewo. Osheki retako-perotakae Tajorentsi, rotyaantakiri Jeepatzii-totaa-rewo ikamawentee. ⁹ Rotyaantakiri Jeepatzii-totaa-rewo rapatawentee riraa itampatzika-shireta-kaanteeri. Ari imatakirori eenirowa akaaripero-shire-witeeyani, ¿Kantachama nimaeka athaawan-tyaari ithonkae itampatzika-shire-yiteera? ¹⁰ Tema paerani eeniro akija-neenta-witari Tajorentsi, rotyaanta-kaeri Itomi ikama-wenta-yitee, ari okanta ariperotan-taariri. Ari okanta ayoperotan-taari aritaki awijako-shire-yitee, tema rañaawentee Jeepatzii-totaa-rewo. ¹¹ Ari okantakari, ikimo-shiretakaa-pero-yitee Tajorentsi, tema riitaki Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo ariperota-kahaeriri.

Adán eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo

¹² Paerani apaani ikanta atziri etakaan-tanakawori ikaariperotaki. Roo owajankitahaantsi iñaakiri, ikaamani-yitee. Roojatzi antetaneen-chari maawoeni icharinita-naari, ikaaripero-yitanaki maawoeni jaawiki-jatzi-paeni, ikaamani-yitanaki. ¹³ Rootaki awijeent-siri tekiraha rojankineetero Ikantakaan-teetani. Tema irika-paeni añaa-yiteent-siri paerani tekiraha rojankineetero Ikantakaan-teetani, inashiteeyaa riyakowentee-teeri. Riima irika-paeni impoeyita-siri itzimayitee ikaatzi piyathata-kawori Ikantakaan-teetani inashiyiteeyaa eejatzi riyakowentee-teeri. ¹⁴ Ikanta ikamae paerani Adán, ikamitaka eejatzi ikaatzi icharini-yitanaari rirori

okantawitaka inashiyitaka iyaari-peronka. Rootaki jatakota-neentsiri roojatzi itziman-takari paerani Moisés. Riitaki Adán oshiyakaa-wenta-kariri itsipa atziri pokaentsiri. ¹⁵ Riitaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo irika. Iroka okanta roshiya-kaawentee-takiri: Tema atziri rirori Adán, ikaaripero-waetaki, riitaki kantakaan-takirori ikamatayitakari osheki atziri. Ari ikimi-tzitikari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, atzirira rirori, ikamawentantaki, rootaki rañaa-shiretan-taari osheki itsipa atziri, ikantakaakawo Tajorentsi ineshironkatantzi. ¹⁶ Roo kanteencha rinashitakawo Tajorentsi ineshironkatantaki rirori, tee roshiya-kotyaari etakaan-tanakawori ikaariperotaki. Tema iyaari-peronka apaani atziri, rootaki kantakaan-takirori rowajankitaan-teetaari osheki atziri. Rooma ineshironka Tajorentsi rootaki kantakaan-takirori itampatzika-shiretan-taariri osheki antzirori kaariperotatsiri. ¹⁷ Ikanta ikaariperotaki paerani apaani atziri, irika Adán, okimiwita-nakawo “Kaamanitaantsi” atziritanakityeemi, rootaki omperawaeta-tyaarini atziri-paeni. Rooma nimaeka aririka rañahae atziri-paeni, okimitaawo rotsinampahaero kaamanetaantsi. Tema apaani atziri, irika Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ineshironka-peroteeri atziri-paeni, itampatzikatakiri, tekatsira rante imatantaawori jempe ikantaa nimaeka.

¹⁸ Iroka noshiya-kaawentziri: Apaani atziri kaariperoteentsiri, riitaki kantakaan-takirori rowajankitaan-teetakariri osheki atziri. Riima itsipa kameetha-shiretatsiri atziri, riitaki kantakaa-kawori rawijako-shiretan-teeyaari osheki atziri-paeni, rañaa-shire-yitee. ¹⁹ Apaani piyathari atziri, riitaki kantakaa-kawori ikaaripero-shiretan-tanakari osheki atziri. Riima itsipa kaari piyathata-chani atziri, riitaki kantakaa-kawori itampatzika-shiretan-taari osheki atziri. ²⁰ Rootaki opoñaantari rojankinatee-tziro paerani Ikantakaan-teetani, riyotan-teeyaari atziri-paeni kaari-perori irikapaeni. Okantawitaka osheki ipiyathawaewitaka, antawo ineshironkateeri Tajorentsi. ²¹ Paerani kimiwitaka atzirita-tyeemi “Kaari kamethatatsiri,” rootaki omperawaetyaarini atziri-paeni, roojatzi owamaan-tayitakariri. Roo kanteencha nimaeka kimiwitaka atziritaa-tyeemi “Neshironkataantsi,” rootaki pinkathari-wentan-taatsinimi. Aritaki ineshironka-yitee Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, itampatzika-shireta-kaayitee ashi owanteeyaawori añaayitee.

Ikama-pithee-takiro kaari kamethatatsiri

¹ ¿Kameethama akante: Jame antero kaari kamethatatsi ineshironka-perotan-teeri Tajorentsi? ² ¡Tee ari okantyyaa! Tema oshiyawita-naawo akama-pithata-kityeeromi ayaariperonka. ¿Kantachama apaani kaminkari riyaata-kaero ikaariperote ikamakira? ³ Aamaa-shityaa pipeyakotakiro eeroka-paeni omitsiryaa-wentaari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, oshiyako-taari jempe ikanta rowamahae-takiri rirori. ⁴ Rootaki oshiyakaa-wentacha akamakaeromi jempe akantawita paerani. Ikiteetakae. Opoñaa rowañahae-tee eejatzi, oshiya-kotaari Jeepatzii-totaa-rewo. Tema ishire Tajorentsi owiriinteeri Jeepatzii-totaa-rewo, ikimita-kaayitee aakapaeni owakirami atziri añayitaa-tsini.

⁵ Tema oshiya-kotaari rirori, kimiwitaka akamayita-kityeemi, aritaki rowañahae-tee ikimitakiro rirori. ⁶ Tema kimiwitaka jempe akantayitaha paerani atziriyitzira, ari itsipatee-takaerimi Jeepatzii-totaa-rewo ikentakoe-takaemi. Ari akama-pithateero akaaripero-waewitaka. Rootaki kaari oshiyayitan-taari nimaeka omperatani “Kaari kamethatatsi.” ⁷ Tema apaani kaminkari tekatsi rantayitee ikamakira, tee ikaariperotee. ⁸ Tema atsipayitaari Jeepatzii-totaa-rewo rowamahae-takiri, awentaa-shiretaneeyaari atsipayiteeyaari ikaatzi rañaa-shireta-kaayiteeri. ⁹ Tema ayoteeyini eero rapiiteero Jeepatzii-totaa-rewo ikamawentantee. Apaani okaatzi ikamaki, añahae. Tee omperawaetaa-ri rirori “Kaamanitaantsi.” ¹⁰ Apaani okaatzi ikamawentakiri rirori antayitzirori kaari-perori. Tema rañii-moteeri nimaeka Tajorentsi. ¹¹ Ari pikimitee-yaari eeroka-paeni, pikimita-kaanteeya pikama-pitha-yiteeromi piyaari-peronka, riitaki Jeepatzii-totaa-rewo Jesús kantakaan-teerori nimaeka pañii-motan-taariri Tajorentsi.

¹² Rootaki eero pikowanta opeyakaa-shitee-mi piyaari-peronka. Otzimatyee potsinampahaero piñaamatashitari. ¹³ Tema pimatakiro pikimita-kaantaawo pikamaki-tyeemi, añahaemi, pikimita-kantero jatakimi-mi Tajorentsiki, pikanta-paeri: “Iroka nowatha, nantanta-piintyaawori kameethata-tsiri.” Aritapaaki pikimita-kaantawo piwatha rootaki pikaaripero-waetanta-piintari. ¹⁴ Aritapaaki pikimita-kaantakiro “Kaari kaamethatatsi” atziritatyeemi, rootaki omperawaetemini. Tema tee pañii-moteero eeroka Ikantakaan-teetani, apatziro pañiimo-yiteero neshironkataantsi.

Omperayitaa-ri tampatzika-shiretaantsi

¹⁵ ¿Kameethama akante nimaeka: “Jame akaaripero-shirete, eero añii-motantawo Ikantakaan-teetani, apatziro

añiimoteero neshironkataantsi?” ;Tee ari okantyyaa!
 16 ¿Tema piyotzi aririka romperatee-temi, otzimatyee pikemijanta-piinteri omperatzimiri? Pimikita-kaantakiro atziritemi piyaari-peronka, rootaki omperawaetemini, aritaki pikama-shiretee. Rooma pikimita-kaanta-neero riitaki Tajorentsi pikemijanta-piintee, aritaki pitampatzika-shiretee. 17 Tema paerani, pikimita-kaantakiro roomi “Piyaari-peronka” omperatemini. Rooma nimaeka poetziñaarikotaawo pikemijanta-neero okaatzi riyotaa-yi-teeta-kimiri. 18 Nimaeka tee omperateemi “Piyaari-peronka,” apatziro omperateemi “Tampatzika-shirentantsi”. 19 Noshiya-kaawenta-tziimiro ayota-kota-piintziro aakapaeni aririka rompereete, rootaki akemathatantyaawori okaatzi kompitzi-mowaeteeri aakapaeni. Tema paerani pikimita-kaanta-waetakawo atzirita-tyeemi “Kaari kamethayitatsini” rootaki omperawaetemini, aritaki okimiwita-kimiri “Piyathataantsi,” tema osheki pipiyathata-piintaka. Roo kanteencha nimaeka omperateemi “Tampatzika-shiretaantsi,” aritaki piñaayiteero pitajorentsi-shire-yitee.

20 Paerani eeniro omperawaetzimi “Kaari kamethatatsini,” ari pijeeka-waeta-shitari, tekatsi shintsiteemini pitampatzika-shirete. 21 Roo kanteencha piyotee nimaeka tee okamethatzi iroka. Roo kameethatatsi pikaani-wenteero nimaeka jempe pikantawita paerani. Piyotahaeri ikaatzi antayitzirori iroka-paeni aritaki ikama-shire-yitee. 22 Roo kanteencha tee okimitakaan-teemi ‘Piyaari-peronka’ eerokami omperatani. Tema riitaki Tajorentsi omperateemiri. Riitaki kameetha-perota-kahaemiri. Aritaki rashitee-mi, tema ashi powaero pañaanitee. 23 Iroka “Kaamanitaantsi” okimiwitakawo roomi ipineetee-ririmi antawaeta-piinta-kinirori kaari kamethatatsi, okimiwitaka riimi omperatani. Rooma “Kañaanitantsi” okimiwitakawo roomi ineshironkani Tajorentsi tsipashireyitaariri ikaatzi tsipa-shire-yitaariri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, Awinkatharite.

7

Roshiya-kaawentee-tziro aawakahaantsi

1 Noyemijantzinkaritepaeni, eeroka-paeni noñaanatzi pikaatzi piyotako-yitziro Ikantakaan-teetani. ¿Tema piyoteeyini aririka ikami atziri ikama-pithatakiro Ikantakaan-teetani? 2 Ikimiwitakawo tsinani tzimatsiri oemi. Eenirowa rañii-motziro oemi, otzimatyee otsipata-piintyaari. Rooma aririka ikama-pithatakiro, aripaete

ojeekashiwaeteeya ³ Rooma oñeerika itsipa shirampari eenirowa rañii-motziro oemi, omayempitzimotakiri. Rooma ikamaki-rika, ari ojeekashiwaeteeya, kantacha ahae itsipa oemi, eero ikimitakanteetawo mayempiro.

⁴ Noyemijantzinkarite-paeni, oshiyakaa-wenta-chari jaka ikimiwitaka atzirita-tyeemi “Ikantakaan-teetani,” rootaki piiminta-kyaarimi paerani. Roo kanteencha pikama-pithatakiro eeroka-paeni Ikantakaan-teetani, tema pitsipatakari Jeepatzii-totaa-rewo rowamahae-takiri paerani. Okimiwita-naawo nimaeka pijeeka-shitee-yaami piimintaari itsipa, riitakira rowañahae-teeri. Rootaki okameethatantari pantawaeteeniri eeroka-paeni nimaeka Tajorentsi. ⁵ Tema tekira añeero oshiyakaa-wenteen-chari “Kaamanitaantsi,” osheki apiyathata-piintakawo Ikantakaan-teetani, antapiintakiro kaari kamethatatsi. Rootaki owamaa-shireta-kaeri. ⁶ Okimiwitakawo nimaeka akama-pithateeromi, ajeekashiwaetaa. Añaayiteeri owakirari, riitaki Ishire tajorentsi kantakaan-taawori romperatan-teeri Tajorentsi. Tee okimitawo paerani, apankinawenta-waetawo itakantawori rojankinee-takiri.

Kaari kamethatatsiri jeeka-shiretan-tanari

⁷ ¿Kameethama akante: “Tee okamethatzi Ikantakaan-teetani?” ¡Teera! Tema rootaki yotakaanari nantapiintziro kaari kamethatatsiri. Tema iroka ikanteetaki Ikantakaan-teetaniki:

Eero piñaawenashirewaetanta.

Roo kanteencha, eero niyota-koteeromi kanta-kota-chari, eero niyotaa-jeetzimi eenitatsi nantani noñaawenashireta-waeta-piintaka. ⁸ Rooma niyota-koteero Ikantakaan-teetani, tee namawenitziro, osheki noñaawena-waeta-piintaka. Eero niyota-koteeromi ikantakaan-teetani, eero okaariperotzimi nantayitziri. ⁹ Paerani tee niyowityaa kaari-perori iroka noñaawena-shiryaaari nokenkishiryaaniki. Nojeekashiwaeta-piinta, tekatsi shintsitenani. Rooma niyota-koteero Ikantakaan-teetani, aripaete niyotanaki nokaaripero-waetatzii, aritaki nokama-shiretee eejatzi. ¹⁰ Rootaki owamaa-shiretaanari iroka Ikantakaan-teetani. Roo opoñaantawitari rojankinee-tziro iroka Ikantakaan-teetani, rootaki kantakaan-teronimi ikañaanitante-tyaarimi. ¹¹ Nokimita-kaanteero naaka atzirita-tyeemi “noyaariperonka,” rootaki kosheki-nanimitanetanakawo niyota-kota-nakiro Ikantakaan-teetani. Amatawi-waetakina, roojatzi owamaan-takinari. ¹² Roo kanteencha iroka Ikantakaan-teetani tajorentsi irika, tampatzikari rirori, kameethari.

¹³ ¿Rooma owameethanka, kantakaawori nokaman-teeyaari? ¡Teera! Kaari Ikantakaan-teetani owamaenani, tema rootaki nowaariperonka owamaenani. Tema apatziro yotakaa-nawori nowaariperonka iroka Ikantakaan-teetani. ¹⁴ Ayoteeyini rootaki ashire okenkithata-kotziri Ikantakaan-teetani. Roo kanteencha okimitakawo ipimantee-tateyeromi awatha rompera-waetee-tyaawo, rootaki “Kaari kamethatatsiri” omperawaeteeri. ¹⁵ Rootaki kaari niyotanta oeta nokaaripero-shiretantari. Tema tee naaka kowashitachani. Otsimaa-shire-waetakina. ¹⁶ Tee inimotana okaatzi nanta-piintakiri, ari niyotziri kameethari iroka Ikantakaan-teetani. ¹⁷ Okimiwitakawo tee naaka antashityaawoni, tema “Kaari kamethatatsi” tzirin-takinari, rootaki shintsitanari nomatan-tawori. ¹⁸ Okantawita nokoyi nanteromi kameethari, tee nomatziro. Okimiwitakawo rootakimi nowatha kaari kameethata-tsini. ¹⁹ Tee notsinampaero nomatero kameethari nokowawitari. Apatziro nomatapiintziro kaari-perori kaari noñaamatari. ²⁰ Rootaki okimitakawori atzirita-kityeemi “Kaari kamethatatsini” otziritakina, rootaki antakaa-piinta-kinawori kaari-perori.

²¹ Rootaki shintsita-piinta-kinari nokaaripero-waete, okantawitaka nokoyi naaka nanteromi kameethari. ²² Tema noshireki nokanta-shiretzi: “Kyaariperori iroka Ikantakaan-tani Tajorentsi.” ²³ Rooma nowathaki koñaatziro, okimiwitakawo oshintsitateyeromi noshire. Okimiwitakawo eejatzi roomi nowatha omonkyaa-kaanteromi noshire, ari oshintsi-waeteromi okaaripero-shirete. ²⁴ ¡Ashironkamatsitena! ¿litaka omishitowa-kaanteeroni noshire omonkyaa-kaantakiro nowatha, roojatzi owamaashiretan-tenarimi? ²⁵ Riitakira Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo mateeroni. Nopasonkiteeri Tajorentsi otyaantakiriri imatantaawori. Arira okanta, roo noshire nomanteeyaawori nokemijanteero Ikantakaan-tani Tajorentsi. Rooma nowatha koñaatziro rootaki nantanta-piintawori okantakaan-tani “Kaari kamethatatsini.”

8

Ikenkishireta-piintee-tziri Ishire tajorentsi

¹ Tema atsipa-shiretaari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, eero rowajankitaa-yitee. ² Tema tee añiimoteero Ikantakaan-teetani kamanta-kotzirori kaari kamethatatsini, owamaashiretan-tatsiri. Apatziro añiimoteero nimaeka otsipa ikantakaan-teetani thaweta-kotzirori añaaashire-yitee atsipa-shiretaari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ³ Tekatsi otsinampaeroni itampatzika-shirete ipankina-wawitawo

Ikantakaan-teetani, tema maawoeni aakapaeni otzimi-motee awatha kaari aawyaawaeta-tsini. Riima Tajorentsi riitaki mateerori itampatzika-shireta-kaayiteeri atziri-paeni, rootaki rotyaantan-takariri Itomi-perori ratziritzi-motante, otzimimo-witakari iwatha okimitawo awatha aaka. Riitaki atsipeta-kawori rowajankitaa-wentakiri Tajorentsi iyaari-peronka maawoeni atziri. ⁴ Rootaki amatantaawori atampatzika-shire-pero-yitee nimaeka, tema rooperori iroka ikantakaan-teetakiri. Rootaki amata-piintee okaatzi omatakaa-yiteeri Ishire Tajorentsi. Eero antapiinta-shitaawo okaatzi akowa-shiwaetari aakapaeni. ⁵ Ikaatzi oshireta-waetawori rantayitero ikowa-shitari, okimiwitakawo atzirita-tyeemi “Kowashitaantsi,” rootaki omperawaetantyaarinimi. Riima ikaatzi oshireta-piintawori ikemijanteero Ishire tajorentsi, riitaki reewaritaari. ⁶ Ikaatzi oshireta-waetawori rantero ikowa-shiwaetari, eero ishenkaa ikama-shirete. Riima oshireta-piintanawori Ishire Tajorentsi, kameetha rañaayitee. ⁷ Ikaatzi oshireta-waeta-shitawori rantayitero ikowa-shiwaetari, eero ishenkaa iñaantyaawori ikijaneenteri Tajorentsi, eero ikemijanteero okaatzi ikantakaan-tziri Tajorentsi, eero imateero ikemijanteeri. ⁸ Tema ikaatzi matakirori iroka-paeni, okimiwitaka tekatsi ranteeri rirori-paeni inimotan-teeyaariri Tajorentsi.

⁹ Roo kanteencha teera pimatziro eeroka-paeni iroka, apatziro poshireta-piinta-naawo okaatzi okowakaemiri Ishire Tajorentsi, tema riitaki jeeka-shiretan-tzimiri. Ikaatzi kaari yoteerini Itajorenka Jeepatzii-totaa-rewo, teera rashitaari Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁰ Tema pikaamani-witaka okantakaawo piyaari-peronka. Roo kanteencha nimaeka ijeeka-shiretan-teemi Jeepatzii-totaa-rewo, añaashireteemi, itampatzika-shireteemira. ¹¹ Tema ijeeka-shiretan-takimi Ishire Tajorentsi, riitaki añaahemini, ikimitahaeri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, rañaawathata-kahaeri.

¹² Ari okantari noyemijantzinkarite-paeni, tee okameethatzi antayiteero okaatzi akowa-shiwaetari. ¹³ Roorika panta-piinta-neeri, aritaki pikama-shiretee. Rooma poshireta-piinta-neeyaawo-rika okaatzi okowakaemiri Ishire Tajorentsi, okimiwityaawo atziritatyeeemi “Piñaamanka,” rootaki powamaa-kirimi, aritaki pañaashiretee. ¹⁴ Ikaatzi antaneerori okoyiri Ishire Tajorentsi, aritaki itomintee-yaari Tajorentsi. ¹⁵ Tema iroka Ishire tajorentsi rotyaantakiri Tajorentsi, eero rookawenteemi, papiiteero-kari pikimita-kotee-yaari omperataa-rewo ithaawawaetzi. Tema Ishire tajorentsi

kantakae-yaawoni itomintan-teemiri Tajorentsi. Rootaki omatantari akimitakaan-teeri pawa irika Tajorentsi. ¹⁶ Rootaki Ishire tajorentsi yotakahaeni aaka itomi Tajorentsi. ¹⁷ Tema itominte Tajorentsi, tema atsipataari Jeepatzii-totaa-rewo ashiyitaawo okaatzi rashita-kaakariri Tajorentsi. Tema atsipataari Jeepatzii-totaa-rewo akemaatsi-waetaka, aritaki atsipatee-yaari jempe otzimapae rowaneenkawo.

¹⁸ Nokenkishiryaa naaka eepichokiini akemaatsi-waeta nimaeka, tekatsi oetamatsiteeyaa aririka añaaahaero paata rowaneenkawo. ¹⁹ Maawoeni rowetsikani Tajorentsi royaako-teeri ipiyo-tanteyaariri itomi-paeni. ²⁰ Raminaa-shiwaetaka rowetsikani, tee imateero ikowawitari, tema Tajorentsi kantakaawori awijanta-paentari. Roo kanteencha oyaawentaka irika-paeni, ²¹ iñaažiteero rowaneenkawo, aririka ijeekashiwaeteeya itomitaari Tajorentsi. Ari okaatapaaki atziritemi “Shitzitaantsi,” rootaki omperatan-tachanimi. ²² Kimitaka ratekae-yatyeeni ikaatzi rowetsikae-takiri ikimiwitakawo otzima-nite tsinani. ²³ Eejatzi aakapaeni, okantawitaka añaaawitakawo Ishire tajorentsi itsipa-shire-yitee, kimitaka eeniro atekawaeteeyini akoyi awijakote eero akemaatsi-waetanta, akowa-kowataa-yitziro jempe-paete itomi-pero-yitee Tajorentsi. ²⁴ Rootaki oyaako-tani kantakaan-tzirori awijako-shiretan-teeyaari, okantawitaka tekira añaaayitero iroka. Aririkami añaaayitakiro, ¿Eekiroma oyaakotatyero? ²⁵ Aritaki okanta oyaako-tani, otzimatyee amatsinka-shireteeyaa, oyaakotero okaatzi kaari añiiri.

²⁶ Tema tee aawyaa-shireta-nite aaka, Ishire tajorentsi neshironka-yiteeni. Tema tee ayoyitzi jempe akantyyaa amanayityaa. Roo kanteencha rootaki Ishire tajorentsi amanako-wenteeni, okimiwitakawo ratekawenta-tyeemi. ²⁷ Ikemathatziro Tajorentsi iroka Ishire aririka ramana-kotee. Tema riitaki yotako-perotziriri Tajorentsi oetarika ikowakaeriri ikaatzi rashiyitaari rirori.*

Aritaki otsinampaakiro maawoeni

²⁸ Tema iroka ayotziri: jempe-rika oetyaa awiji-moteeniri, aritaki ikantakaa-kyaawo Tajorentsi okameethatzi-moyitee. Rootaki ikaema-shiretan-teeri antayiteeniri ikowakaeri. ²⁹ Ikaatzi riyotzi-takari Tajorentsi aritaki ikemijanteeri, riitaki ikimita-kaanteeri itomi-perori. Ikantaha Reewarite Itomi, ari ikantzityaari itsipa impoeta-tsiri, noyemijantzinkarite-paeni irika. ³⁰ Irika ikaatzi

* 8:27 rashiyitaari rirori = kiteshireri

itomitaari Tajorentsi, riitaki ikaema-shireteeri, itampatzika-shire-yiteeri, rootaki iñaantee-yaawori rowaneenkawo.

³¹ ¿Jempema ikantee-tziroka iroka? Tema ineshironka-pero-takae Tajorentsi, ¿arima itzimae iita otsinampahaeni? ³² Tema tee ithañee-yaari Tajorentsi Itomi-perori, ishinetakiri rowamaeteri ikamawentan-takaeri aakapaeni. Tema rantzi-mota-kaero Tajorentsi awijeentsiri, ¿eeroma rantzimo-yitee oetarika koetyee-moteeri? ³³ Tema añaakiro itampatzika-shiretee, ¿arima itzimae iyakowenteeni? Tema riitaki Tajorentsi yoshiiyita-kaeri. ³⁴ Riitaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo kamawenteeri, añaahae eejatzi, jeekapae rakoperoki Tajorentsi itsipataari ipinkathari-wentantzi. Riitaki kantako-wenteeri aakapaeni. Aritaki okanta, ¿arima itzimae owajankiteeni? ³⁵ ¿Eenitatsima materoni okakahaerini Jeepatzii-totaa-rewo, ipakaan-tyaawori retakoyitee? Okantawitaka añaayitziro opomeentsitzi-mowaetee, eekiro riyaatatzii retakoyitee. Ari ikimiterori aririka otzimi owashironkaa-waeteeni, ikoyi ikoshekaete, atashe-neenta-waete, athonka-kowaetyaa akithaatar, akowaenkata-kowaete, rapathakirahaete. ³⁶ Ari okanta ojankinata-kotaka, ikanteetaki:

Ashi oyiro rowamaa-kaanteetena nawentahaemi eeroka.

Ikimita-kaanta-kina rowamae-tziri ipireetari.†

³⁷ Okantawitaka añaayitziro iroka-paeni, aritaki otsinampaa-yitakiro, tema retakotee Tajorentsi, aritaki rotsinampaa-kahaero. ³⁸ Iroka nawentaakari naaka: Okantawitakyaa añaawityaawo iroka-paeni: kaamanitaantsi, añaanitantsi, Ronampiripaeni tajorentsi, pinkathari-paeni, awiji-moteeri nimaeka, awiji-moteeni paata, eenitatsiri ishintsinka, ³⁹ jenoki-jato, jaawiki-jato, oetarika rowetsikae-tziri. Roo kanteencha, tekatsira apaani iroka-paeni kantakae-yaarini Tajorentsi ipakaan-teeri retakoyitee, okantakaan-tziro rantzimo-yitakaeri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

9

Riyoshiitee-takiri Israel-jatzi-paeni

¹ Riyotziro Jeepatzii-totaa-rewo kyaariperori iroka nokantemiri. Tema rootaki Ishire tajorentsi pinkathari-wenta-shiretanari, rootaki yotakaanari, tee notheeya nokantemiro iroka: ² Osheki nowashireta-kotakari nosheninka-paeni Judá-paeni kaari kemijanta-tsini, osheki okatsitzimo-shiretakina. ³ Osheki nokowawitaka rawijako-shiretee nosheninka-paeni, nokowawitaka noshine-wentee-yaari rawiakotan-teeyaari. Aritaki

† 8:36 ipireetari = oveja

omatakyaami ipakahaenami Jeepatzii-totaa-rewo, aririka niyotemi rootaki rawijako-shiretan-teeyaari nosheninka-paeni, ⁴ ikaatzi icharinitakari Israel. Tema riitaki itomiwitakari Tajorentsi irika-paeni, roñaaha-yiwitakari rowaneenkawo. Eenitatsi ikanta-wakaari rariperotantawakae-yaari, rojankina-witakanari Ikantakaantani, inintaa-waewitaka ipinkathatziri, tzimawitaka ikashiya-kaakiriri. ⁵ Riitaki okakini isheninka-paeni awaejatziteni. Riijatzi isheninkapaeni Jeepatzii-totaa-rewo, Tajorentsita-tsiri awijiriri maawoeni, ashi rowaetero ithaamentee-tyaari. ¡Omaperotatyawé!

⁶ Okantawitaka tee ikemijantee-tziri, ¿kameethama akante eero omonkaata ikashiya-kaantziri Tajorentsi? ¡Teera! Tema ikaatzi iiteetziri nimaeka “Israel-paeni,” itsipa-jatzi irika, kaari icharini-perori Israel. ⁷ Ari okanta awiji-mota-kiriri Abraham. Tema tzimaki apite itomi, roo kanteencha apaani ikimita-kaantaka kaarimi isheninka. Riitaki ikenkithatakoetziri jaka, ikanteetaki:

Riitaki Isaac itomi-perori.

⁸ Arira ikimitzi-takari Tajorentsi tee roshiya-kaantaa-tziri rimi itomi-perori ikaatzi rowakaan-takiri awaejatziteni Abraham, apatziro itomita-kaetaari ikaatzi ikashiya-kaeta-kiriri icharini-yitee-yaari. ⁹ Iroka okaatzi ikashiya-kaakiriri, ikan-takiri:

Otsipaki ojarentsi oshi-yaawo nimaeka, aririka nopiyaki, noñaapaero Sara tzimaki otomi.

¹⁰ Ari okanta awiji-mota-kirori Rebeca, itsipaa-nitakaakawori awaejatziteni Isaac. ¹¹ Tekira itzimiita otomi-paeni, tekira rantayitero kameethari eejatzi kaari-perori, tema tzimaki ikowakiri Tajorentsi ranteri. Ari omonkaatari okaate ranteri. Teera rii kowashi-waeta-chani rantero, tema Tajorentsi kantakaawori rantayitan-tawori oetarika, ikaema-shire-yiteeri. ¹² Iroka ikantzi-teeta-kawori Rebeca:

Riitaki omperatan-tachani ewonkiri, romperatyaari etawori itzimi.

¹³ Iroka otsipa rojankinee-takiri, ikantzi Tajorentsi:

Niyoshiitakiri Jacob, riima Esaú nomanintakiri rirori.

¹⁴ ¿Rootakima akantan-tyaari: “Akemakiro ikantakiri Tajorentsi, tee itampatzika-shiretzi rirori?” Eero piñaawaetziro iroka, pikamanta-koterimi. ¹⁵ Tema paerani iñaawaetaki Tajorentsi, ikantziri Moisés:

Itzimi-rika nokoyiri noneshironkateri, aritaki noneshironkatakiri.

Itzimi-rika nokoyiri nokaminthayiri, aritaki nokaminthaakiri.

¹⁶ Ñaakiro, kaari atziri-paeni kowashityaawoni rantayitero oetarika, tema riitaki Tajorentsi kantakaawori rantantawori oeta-rika ikaatzi ikaminthaa-yiteeri rirori. ¹⁷ Ari ikantee-takiriri eejatzi Faraón, iroka rojankinata-koetakiri, ikan-teetzi:

Rootaki nopinkatha-ritakaan-takimiri iyotan-teetenari otzimi-motana naaka noshintsinka, ari okantyya ikenkithata-koetan-teenari naaka maawoeni kepatsiki.

¹⁸ Ari ikantari Tajorentsi, ineshironka-yitziri ikaatzi ikoyiri rirori. Riijatzi kantakaawori ikijo-shire-yitantari ikaatzi ikoyiri rirori.

¹⁹ Kimitaka ari pikanteena: ¿litakama rowajankitaantariri Tajorentsi ikaariperota-kaayitziri, eeroma okantzi rowashiñahaero ikowakiri Tajorentsi ranteri? ²⁰ Roo kanteencha nokantemi naaka: Tekatsi piyomatsite patziritzika eeroka pikantan-tyaari. Tee pipinkatharitziri Tajorentsi. Jame akenkishireta-koteri wetsika-yitzirori chomo. ¿Kantachama oñaanateri ichomoni, okanteri chomo-pakori: “Tee nokamethatzi powetsikakina”?

²¹ ¿Eeroma okameethatzi rowetsiki owaneenkata-chari, opoñaa rowetsikaki otsipa kaari kamethatsi? Tema kameethatatsi, riitaki ashitawori ichomoni. ²² Ari ikantakari rirori Tajorentsi, rowetsika-yitakiri ikaatzi oshiyakawori chomo. Tema eeniyitatsi atsipetee-yaawoni iyatsimanka, ratsipetee-yaawo ishintsinka ithonkan-teeyaari. Roo kanteencha Tajorentsi, ramawetakota-paentziri irika-paeni. ²³ Ari ikantakiro riyotakaan-teerori osheki retakoperotakae, imata-kiro jempe okanta ikenkishiretzi-takawo paerani, riyoshiiyitee atsipatee-yaari rirori añaa-yiteero rowaneenkawo. ²⁴ Aakayitaki riyoshii-yiteeri ikaemashire-yitee. Tee apatziro aakapaeni Judá-paeni, tema atsipayiteeri itsipa-jatzi kaari asheninkata. ²⁵ Rootaki ikenkithata-kaakiriri Tajorentsi paerani Kamantan-taniri

Oseas, ikantaki:
Ikaatzi kaari nosheninkawita, nokimita-kaanteeri,
“Nosheninka.”

Ikaatzi kaari netakoyiwita paerani, noshiya-kaanteeri, “Netakotani.”

²⁶ Rooma janta jempe ikantee-tawitaka, “Tee pisheninkatena eeroka-paeni,”

Aritaki ikanteetee, “Itomintayiteemi eroka Tajorentsi, Kañaaniri.”

²⁷ Iroka ikantzi-takari Kamantan-taniri Isaías, ikenkithatakotakiri ikaate icharini-yitee-yaari Israel, ikantzi:

Okantawityaa ishekiwitakyaa icharinityaari, roshiyawo oshekitzi impaneki nijaa-cheraaki,

Eepichokiini awijakotaa-tsini.

²⁸ Tema romapokaa-kiri Pinkathari maawoeni kepatsi-jatzi, itampatzikatee rowajankitaa-kaanteeri.

²⁹ Ikantaki eejatzi Isaías:

Ikaminthaaka Tajorentsi Shintsi-perori rowawijaa-kotee eepichokiini asheninka.

Eero rowawijaa-kotzimi, aritaki añaažiteeromi okaatzi iñaakiri paerani Paamaarini-jatzi, eejatzi Katsimaaniri-jatzi

Itampatzika-shireteeri rawentahaari

³⁰ Rooma akantan-tyaari: “Tee raminamina-witawo itsipajatzi itampatzika-shiretee, roo kanteencha itampatzika-shireteeri Tajorentsi rawentaa-taari rirori-paeni. ³¹ Roo kanteencha naaka-paeni Israel-paeni, tee notsinampaero noñaayitero raakameethatakina Tajorentsi, okantawitaka nopankinawenta-witakawo Ikantakaanani.” ³² ¿Oetaka kaari rotsinampaantawo? Roo kaari rotsinampaantawo roshireta-kotashitawo ipankina-waetakari rirori. Tee roshireta-kotyaawo ikowakaeriri Tajorentsi rawentaa-shiretari. Oshiyakawo rantziwa-tyaawomi mapi. ³³ Rootaki rojankina-koetakiri paerani, ikanteetzi:

Nowakiro ikowa-peroetani mapi Kijakowentoniki.

Owaryaantzi iroka mapi aririka rantziwae-tyaawo.

Ikaate awentaa-shiretee-yaarini oshiyakawori mapi, eero raminaa-shiwaetaa paata.

10

¹ Noyemijantzinkaritepaeni, nokoyiri naaka rawijako-shire-yitee nosheninka-paeni Israel-paeni. Rootaki namanantariri Tajorentsi. ² Niyotzi naaka ithaamenta-shiwaetari Tajorentsi irika-paeni, rantashi-waetawo tee ikematha-pero-tziro. ³ Tee riyotee-yanitzi ikowatziira Tajorentsi itampatzika-shireta-kaeri, tee ikemijantzi, apatziro ikowa-shita itampatzika-shiretan-tyaawo ipankina-waeta-shitari apaniroeni. ⁴ Tema ithotyaakiro Jeepatzii-totaa-rewo okanta-kota Ikantakaan-teetani, riitaki tampatzika-shireta-kahaeriri ikaatzi awentaa-shireta-naariri.

⁵ Iroka rojankinari Moisés okanta-kota Ikantakaan-teetani itampatzika-shiretan-teetyaarimi, ikantaki:

Ikaate monkaateeroni, riitaki añaaashiretaa-tsini.

⁶ Roo kanteencha inashita, tee oshiyawo iroka akantakiri aririka awentahae-yaari Tajorentsi itampatzika-shiretan-teeri. ¿Kantachama pankina-waeta-shita-chari riyaate inkiteki ishintsiteri Jeepatzii-totaa-rewo rowawijaako-shiretantee?

⁷ ¿Kantachama riyaaate eejatzi sharinkaweniki rowiriinteeri Jeepatzii-totaa-rewo ikamawita-paenta? ⁸ Iroka ikanteetaki: Aritaki pikemaero ñaantsi, aritaki pikemathateero eejatzi. Kanta-kota-chari jaka “ñaantsi,” rootaki nokenkithata-piinta-kiri awentaa-shiretaantsi. Iroka okanta: ⁹ Aririka piñaawaetee pikante, “Nowinkatharite irika Jesús,” aririka pawentaa-shiretee-yaari Tajorentsi riitaki owiriinteeri ikamawitaka, aritaki pawijako-shiretee. ¹⁰ Tema pawentaa-shiretaari rirori, rootaki otampatzika-shiretan-teemiri. Ari okantzita, aririka piñaawae-yiteero, rootaki rowawijaako-shire-yitan-teemiri. ¹¹ Ari ikanteetaki Jankina-rentsi-peroriki: Ikaate awentaa-shiretee-yaarini rirori, eero raminaa-shiwaetaa.

¹² Okantawityaa aakarika Judá-paeni, kaari isheninka-paeni, riira Jeepatzii-totaa-rewo Awinkatharite maawoeni. Eenitatsi-rika amaneeyaarini, aritaki ineshironka-perotakiri.* ¹³ Tema iroka ikanteetaki: Itzimi-rika amaneerini Pinkathari rawentahae-yaari, aritaki rawijakotee.†

¹⁴ ¿Kantachama ramanee-tyaari Tajorentsi terika rawentaa-shireteetari? ¿Kantachama rawentaa-shiretee-tyaari Tajorentsi, terika ikema-kotee-tziri? ¿Kantachama ikema-koteeteri, terika itzimi kenkithata-kaanta-tsini?

¹⁵ ¿Kantachama ikenkithata-koteeteri, terika itzimi otyaantaa-rewo-paeni? Rootaki rojankinee-tanta-kawori, kantatsiri: ¡Osheki ikameetha-kitzite amakironi Kameethari Ñaantsi ijeekan-teetari kameetha!

¹⁶ Roo kanteencha, teera maawoeni ikemijanteetero Kameethari Ñaantsi. Rootaki ikantan-takari Kamantan-tanirini Isaiás:

Pinkathari, kimitaka tee ikemijantee-tziro nokenkithatziri.

¹⁷ Okowa-perotatyaa reteeta-wakyaawo ikemaeta-wakiro iñaani Tajorentsi rawentaa-shiretan-teetyaari. ¹⁸ Nokantzi naaka, “¿Aritakima ikemaetakiro?” Aritaki, tema iroka rojankinee-takiri ikanteetzi:

Ikenkithee-takiro nampitsiki-paeni, Ikemaetakiro jempe-rika-paeni ijeekaetzi jaka kepatsiki.

¹⁹ Napiitero nokante, “Ikaatzi icharini-yitaari Israel, ¿Ikematha-perota-kiroma?” Tema riitaki Moisés ooñaawontakirori rojankinari, ikantaki:

Ari nokanta-kaakyaawo ponawaetyaari itsipa-jatzi atziri kaari sheninkata-wakaa-chani. Osheki pikija-shireta-waeteri ikaatzi piyitziri “majontzi-shireri.”

* **10:12** kaari-rika isheninka-paeni = griego † **10:13** Waerontsi

²⁰ Iroka otsipa ikantakiri Kamantan-tanirini Isaías:
Iñaayitaana kaari thotyaakoteenani.

Noñaaha-yitaari kaari amina-minatenani.

²¹ Roo kanteencha iroka ikenkithata-kotakiri Isaías ikanta-
kota Israel-paeni, ikantaki:

Nowaanka-wakota-shiwitapiintakari, teemaeta ikemijantee-
yinani, ipiyatheeyakinani.

11

Eenitatsi Israel-paeni otsinampaa-kirori

¹ ¿Nokanta-tziima imanintziri Tajorentsi irika Israel-paeni
rashiyitari? ¡Teera ari nokantzi! Tema naakataki eejatzi
Israel-paeni, icharini Abraham irika, icharinira eejatzi
Benjamín-paeni. ² Tee imanintana Tajorentsi, riitaki iyoshiita-
kinari. Pikenkishireero Jankina-rentsi-perori, jempe
ikenkithata-koetziri Elías ramanakowentari isheninka-
paeni, ikantaki:

³ Pinkathari, rowamahae-takiri Kamantan-taniri-paeni,
Itzimpookae-takiro tapokimentotsi.

Tema apaani nokanta-kaawo nañee, ikowaetatzii rowama-
haetena eejatzi naaka.

⁴ Ari rakanakiri Tajorentsi ikantziri:

Teera apaani eeroka yotapaen-chani. Tema naamaako-
wenta-kari itsipa ikaatzi 7000 atziri kaari otziwerowa-
chani ipinkathateri tajorentsi-niro Inkañaaweri.

⁵ Ari okantari, eenitatsi eepichokiini nosheninka
riyoshiitakiri Tajorentsi ineshironkateeri. ⁶ Tee roo
kantakaan-teroni ipankinawenta-waetani ineshironkatan-
taariri Tajorentsi, tema ineshironkata-shitaari Tajorentsi.
Ari okanta-kotari neshironkataantsi.

⁷ Ari okantari, tee rotsinampaero maawoeni Israel-paeni
okaatzi ikowawitee-yarini. Roo kanteencha eenitatsi Israel-
paeni mata-kirori, ari ikantakari riyoshii-yitakiri Tajorentsi.
Riima itsipa-paeni ikijo-shiretaki. ⁸ Rootaki rojankinee-
tantakari, ikanteetzi:

Tajorentsi kantakaawo reempa-shiretan-teetari.

Eeniwitacha rooki teemaeta iñaantzi.

Eeniwitacha ikempita teemaeta ikemi.

Roojatzi ikanta nimaeka.

⁹ Iroka rojankinata-kotakiri eejatzi pinkatharini David, ikan-
taki:

¡Okantashitzimaetya rahaeteri jempe itzimashiitakiri!

¡Okantashitzimaetya rantziwatyaa!

¡Okantashitzimaetya rowajankiteeteri!

¹⁰ ¡Okantashitzimaetya imawityaaki-te!

¡Okantashitzimaetya itsiya-mitziyite!

Rawijako-shire-yitee itsipa-jatzi atziri

¹¹ Tema ikanteetaki “Okantashitzimaetya rantziwatyaa” nosheninka-paeni, ¿rooma oshiyakaa-wenta-chari ithonkaeteri? ¡Kaari! Rootaki oshiyakaa-wenta-chari ikinakaa-shiyita-paentari, rowawijaako-yiteeri Tajorentsi itsipa-jatzi atziri, rootaki imatanta-kawori Tajorentsi ifñaantyaariri nosheninka-paeni, rootaki ikowanta-peroteeyaari rawijako-yitee rirori. ¹² Tema ikinashi-waeyitaka rirori, rootaki ineshironkae-tantaariri itsipa-jatzi atziri nampitawori maawoeni kepatsi. Rootaki kameetha-perotaa-tsini aririka rapiiteetero ineshironkae-teeri nosheninka-paeni paata.

¹³ Nimaeka nokantemi eeroka-paeni kaari nosheninkata. Naakataki riyoshiiteetaki notyaantaa-rewote nokenkithata-kaayiteemi pikaatzi tee nosheninkatzimi. Noshirethapiinta-nakawo nantawaeri. ¹⁴ Rootaki aminaminatziri ronaneentee-na nosheninka-paeni, ari rawijako-shireteeri rirori-paeni. ¹⁵ Tema tee ikowaeri rirori Tajorentsi, rootaki rariperotan-taariri Tajorentsi maawoeni jaawiki-jatzi. Rooma paata aririka raripero-shireteeri Tajorentsi nosheninka-paeni, okimiwitaawo ipiriintaa-tyeemi ikamayiwitaka. ¹⁶ Eenitatsi-rika amakiniriri Tajorentsi tashirentsi rantanteetari, tema rashita-naawo Tajorentsi maawoeni opatha rowetsikae-takiri ratanteetari. Eenitatsi-rika amakiniriri Tajorentsi oparitha-paeni inchato, arira okaatzi rashitawo maawoeni oshipaeni eejatzi.

¹⁷ Iroka oshiyakaa-wentari incha-paretha, riiyitaki nowaejatziteni-paeni etayita-kawori paerani. Oshiyakaa-wenta-chari otewa, riitaki nosheninka-paeni Judá-paeni tzimayitaa-tsiri nimaeka. Kimiwitaka ichekae-takiromi otewa, oshooka-tewatan-teeyaari otsipa apatahae-takiri, kameetha okantyyaa oshooki okantakaawo oparetha. Ikaatzi oshiyakaa-wentziri otewa ipatakae-takiri, riiyitaki atziri-paeni kaari nosheninkata.* ¹⁸ Rootaki eero omatanta pajahaa-wenta-waeteeyaa. Pikenkishiretyaa, tema eerokataki otewa inchato, eerokataki añaaakaa-yitzi oparetha. ¹⁹ Kimitaka aritaki pakakimi eeroka-paeni, pikanteeyini: “Tema ichekae-takiro otewa noshooka-tewatan-taari naaka.” ²⁰ Ari okantawitari, roo kanteencha pikenkishireero kimiwitaka nosheninka-paeni Judá-paeni icheka-tewae-teeri okantakaawo tee ikemijantzi. Rooma eeroka-paeni kaari nosheninkata, eeroka poyaatariri okantakaan-tziro pawentaa-shiretaa. Tee okameethatzi pajahaa-

* **11:17** Okenkithata-kotziri pankirentsi ashitawori oparetha, ashitawori otewa, rootaki ikantee-tzitari “Yeenkae-toni.”

wenta-waetyaa, pipinkathateri Tajorentsi. ²¹ Riitaki Tajorentsi chekakiroti etayitawori otewa, paamawentyaa imateemi-kari eejatzi eeroka-paeni. ²² Ari piñiirori osheki ikatsimatzi Tajorentsi, roo kanteencha neshironkatantaniri eejatzi. Ikaatzi antziwa-shireteen-chari iñaakiro ikatsimatzi Tajorentsi. Rooma eeroka-paeni, ashi owaero piñaa-piintero ineshironka-yitemi eekiro poejokirota-tyeeyaari Tajorentsi. Rooma eerorika poejokiro-tari, aritaki ikimita-kaanteemi otewa ichekae-takiri. ²³ Ikaatzi icheka-tewae-takiri paerani, aritaki rontsirekae-teeri, aririka ipakahaero itheenka-waetziri Tajorentsi. Tema Tajorentsi kantacha imatero. ²⁴ Eeroka kimitakawori otewa pankirentsi-niro ipatakae-takiri pankirentsi-peroriki. Osheki okameetha-perotaki roorika rontsirekaetee otewa-perori oponkitzi-peroki.

Ipiya-shireta-kaeteeri Israel-paeni

²⁵ Noyemijantzinkarite-paeni, nokoyi piyotero kaari ikemathateetzi paerani okaate ranteri Tajorentsi. Eero pikenkishiryaa-waeta-shita aritaki piyotakiro maawoeni. Añaayitakiro nimaeka irika-paeni nosheninka Israel-paeni, eenitatsi kijoshireta-kaayita-kiriri. Roo kanteencha, inapaentatzi roojatzi imonkaatan-takyaari ikaate awijako-shiretaa-tsini kaari nosheninkata. ²⁶ Ari omateeyaa paata, rawijako-shire-yitee eejatzi Israel-paeni. Rootaki rojankinata-koetakiri paerani, ikanteetzi: Ari ipoñeeyaari Kijakowentoniki ookakaa-wentantaniri, Riitaki kantakanteroni ipakaan-tyaawori icharini-paeni Jacob itheenka-tajorentsi-waetzi.

²⁷ Tema rootaki nokashiya-kaakiriri, Naakataki thonkaeroni iyaari-peronka.

²⁸ Tema irika-paeni nosheninka Judá-paeni kaari kowaeroni Kameethari Ñaantsi, ikimita-kaantari Tajorentsi ijaneentani, ari okanta ineshironkatan-teemiri Tajorentsi eeroka-paeni. Roo kanteencha Tajorentsi riyoshiitzi-takari nosheninka-paeni, eekiro riyaatatzii retakoe-tyaari, rootaki iñaantyaawori ikashiya-kaakiriri etayita-nakawori nowae-jatziteni. ²⁹ Aririka ikaema-shiretante Tajorentsi, ineshironka-yitantzi. Eero ipakahaero. ³⁰ Pipiyathatzi-takari paerani eeroka-paeni Tajorentsi. Opoñaatari ipiyathatanaka nosheninka-paeni, rootaki opoñaan-takari ineshironka-yiteemi eeroka-paeni. ³¹ Tema irika-paeni ikaatzi piyatha-waewita-chari nimaeka, aritaki iñaayiteero paata ineshironkae-teeri ikimi-teetzimira eeroka-paeni nimaeka. ³² Ari okanta, ikantakaakawo Tajorentsi maawoeni apiyatha-waeyitaka, ari roñaahan-takirori osheki ineshironka-yitee maawoeni aakapaeni.

³³ Tema nopampoyaa-wenteeri Tajorentsi riyotani-perotzi, ikemathatziro maawoeni. Tekatsi yoteroni rantayiteri, jempe-rika ikanteero. ³⁴ Iroka rojankinata-koetakiri, ikan-teetaki:

¿Eenitatsima yotzirori ikenkishiryaaari Pinkathari?

¿Eenitatsima iita materoni ikaminayiri?

³⁵ ¿Eenitatsima omapo-kirini ipanakiri rirori, tema riiteeki etakawori ipayitan-taki?

³⁶ Riitaki Tajorentsi kantakaa-kawori otzimayitantari oey-itari, riitaki poñaakaan-tayitawori, riitaki ashitawori. Ashi rowaero ipinkathee-teeri. ¡Omaperotatyawé!

12

Okaate rantayiteri kemijantzinkari-paeni

¹ Noyemijantzinkarite-paeni, tema ineshironkateemi Tajorentsi, nokoyi poshiya-kaanteero piwatha roomi patsipeta-kaani pashita-kaeyariri Tajorentsi, tema pikiteshiretaatyee pañaayitee eeroka-paeni, rootaki inimotziriri Tajorentsi. Ari okanta ikoyiri Tajorentsi apinkathateeri. ² Eero poshiya-kota-shitari jaawiki-jatzi-paeni. Tema pishineteeri Tajorentsi rowakira-shireta-kaemi. Rootaki piyotan-teeyaawori ikowakaemiri, kameethatzi-motziriri, inimotziriri, tekatsi kowitzi-motyaarini.

³ Riitaki Tajorentsi neshironkataanari naaka, rootaki niyotaa-yitan-teemiri, nokanta-yiteemi: Eero pikimita-kaanta-shiwaeta riiperori. Otzimatyee pikenkishiryaa-kotyaa kameetha. Rootaki pimatana-tyaawori ikowakaemiri Tajorentsi eekiro piyaata-nakityee pawentaa-nakyaari.

⁴ Pikenkishiryaa-kotero jempe akantayita awathaki. Tema jempe akanta-wathayita aakapaeni, rootaki antakaa-yiteerori oeyita-rika.* ⁵ Aakayitaki roshiya-kaawenteetzi awentaa-shiretaa-ri Jeepatzii-totaa-rewo. akimiwitaa aakami iwatha Jeepatzii-totaa-rewo. Okantawitaka anashiyita apaani-paeni, roo kanteencha apaani akantaa, okimiwitaka apataawakaa-tyeeyaami. ⁶ Maawoeni aakapaeni itajonka-wenta-yitakae amonkaatan-tyaawori antayiteeri.

Eenitatsi-rika apaani kamantan-taniri, rantayitero ikowakaeriri Tajorentsi, eekiro rawentaa-nakityee-yaari. ⁷ Eenitatsi-rika amitakotan-tatsiri, imonkaatero rirori.

Eenitatsi-rika yotaanta-tsiri, imonkaatero rirori. ⁸ Eenitatsi-rika thaamentakantachani,

* **12:4** Kanta-kota-chari jaka “jempe akantayita awathaki”, rootaki oshiyakaa-wenta-chari jempe akantayita: tema oki rootaki raminan-teetari, rooma kempitantsi rootaki ikemanteetari, rooma paantentsi rootaki rowanteetari, rooma akotsi rootaki roteeyan-teetari, rooma iitzintsi rootaki ranashitan-teetari.

imonkaatero rirori. Eenitatsi-rika pashitan-tachari, ipanta-perotee osheki. Eenitatsi-rika jewatakaan-tatsiri, ishirethawentyaawo rantawaero. Eenitatsi-rika neshironkataniri, ikimoshiretee imonkaa-yiteero.

⁹ Otzimatyee petakotanteeyaa kameetha, eero petempyaa-waeta. Ponaneenteyaawo kaari-perori, rooma kameethari poejokirotyaawo. ¹⁰ Poetziñaarikotyaaawo petakoyitanyaa, pikimita-kaantero petakotyaaarimi pirentzi okaakiini. Pipinkathateri itsipa-paeni. ¹¹ Pishirethayityaa, eero piperawaeta pantawaeteeniri Awinkatharite. ¹² Pikimoshiretee poyaa-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo. Pawaweyitero aririka piñaayitero pomeentsitzi-motemini. Pamana-piintya. ¹³ Pipashitee-yaari kemijantzinkari-paeni okaatzi kowityii-mowaetariri. Poemaanta-piinta-yitee pipankoki.†

¹⁴ Pamana-koteeri ikaatzi owatsinaa-waetzimiri, rootaki ineshironkae-tanteetyaariri rirori. Eero piyakawaetziri. ¹⁵ Pitsipatyaari pikimo-shirete ikaatzi kimoshire-waeta-tsiri. Pitsipatyaari piraawaetyaa ikaatzi irawaeta-chari. ¹⁶ Papatziya-wakaa-yiteeyaa. Eero pimanintan-tawaetzi, pitsipa-yityaari kowityaa-waeta-tsiri. Eero pikimita-kaantashiwaeta yotaniri eroka. ¹⁷ Eenitatsi-rika owaaripero-waetemini, eero pipiyatari. Poñaahantero pitampatzikatzi-moteeri eeroka atziri-paeni. ¹⁸ Pikyaaryoo-wenteero pijeekan-teeyaari kameetha maawoeni. ¹⁹ Netakotani, eero pipiyako-wenta-waeta eeroka, apatziro riyotziro Tajorentsi, riitaki piyakowenteemini. Tema iroka rojankinee-takiri paerani, ikanteetaki:

Ikantzi Awinkatharite:

Naakataki owajankitaan-tatsini,

Naakataki piyakowentan-tachani.

²⁰ Aririka itasheneente pijaneentani, pipiri rowanawo. Aririka imiriwaete, pipiri imiri. Aririka pimayita-neero, ari ikaaniwaetashitanakyaa rirori iñaakiro-rika okaatzi pantakiri.‡ ²¹ Paamawenteeyaa otsinampaemi-kari kaari-peron-kantsi. Roo kameethatatsiri panta-piinteero kameethari potsinampaan-tyaawori kaari-perori.

13

¹ Otzimatyee pikemijanteeri eeroka-paeni pinkathari-wentzimiri pinampiki. Tee ipinkathari-waeta-shita rirori, tema Tajorentsi kantakaawori ipinkatha-ritantari.

† 12:13 kemijantzinkari-paeni = kiteshireri ‡ 12:20 osheki ikaaniwaete = pomaamataniri iitoki osheki paamari

² Eenitatsi-rika kowatsini ikoshekyaaari pinkathayitatsiri, okimitakawo riimi Tajorentsi ikoshekaka, rootaki rowajankitaan-teetyaariri. ³ Ikaatzi antayitzirori kameethari, eero ithaawan-tawaetari pinkatha-ri. Riima antayitzirori kaari-perori, ithaawantari rirori. Ari okanta, pantziro-rika eeroka kameethari, eero pithaawan-tawaetari pinkatha-ri, tema riitaki thaamenkae-mini. ⁴ Tema riitaki Tajorentsi pinkatha-ritakaeriri irika-paeni raminakowentan-temiri. Aririka pantero kaari-perori, pithaawan-tyaari pinkathari, tema tee otzimi-motashitari rirori rojataa-mento. Tema riitaki Tajorentsi pinkatha-ritakaeriri irika-paeni, riijatzi Tajorentsi owajankita-kaantziriri ikaatzi antzirori kaari-perori. ⁵ Oztimatyee pipinkathateeri pinkathari-paeni. Tee apatziro pithaawan-tyaari imashirenka. Tema rootaki tampatzikata-tsiri pimayiteero. ⁶ Tema rootaki pipinatan-teeyaariri ishintsitzimiri jewawentzimiri pinampiki, rootaki rañaantaari rirori, tema imonkaata-tziiro ikoyiri Tajorentsi. ⁷ Pipinayiteeri maawoeni pinkathari-perori, eejatzi ikaatzi aminako-wentzirori nampitsi. Oztimatyee pikemijanteri, pipinkathateri.

⁸ Eero pireewi-waetantzi, petakotawakaayiteeyaa. Poshiya-kaanteero iroka etakotantsi okaatzi piña-shintsitari, rootaki piña-shintsityaari pipinawentyaa pireewitaki. Tema ikaatzi etakotan-tachari, imonkaata-tziiro Ikantakaan-teetani. ⁹ Iroka rojankinee-takiri Ikantakaan-teetani, ikanteetzi:

Eero pimayempitzi.

Eero powamaantzi.

Eero pikoshitzi.

Eero pitheeya-kotanta.

Eero piñaawenashiryanta.

Eenitatsi osheki otsipa ikantakaan-teetani. Roo kanteencha iroka rooperota-jaanta-tsiri ikantakaan-teetani, ikanteetzi: Petakoteeyaari pisheninka pikimita-kanteri petakota eeroka.

¹⁰ Opoñaantari okamethatantari iroka Ikantakaan-teetani, rootaki piyotzirori maawoeni ikantakaan-teetakiri. Tema ikaatzi etakotanaariri isheninka, tee rowaaripero-waetziri.

¹¹ Oztimatyee amata-piinteero iroka, rooteentsi awijako-shire-yitee. Tema okimiwitakawo nimaeka amaatyee, roo kanteencha otzimatyee akakiyitee. ¹² Rooteentsi othonkateeyaa tsirenikaakiri, rooteentsi okoñeetyee. Rootaki apakaantyaawori antayitziro kaari-perori, okaatzi ranta-piintee-tziri tsireniriki. Rootaki kameethata-tsiri oshiyakaan-teero akithaata-tyeeyaa-wonimi apiyako-wentan-tyaari,

13 amatantee-yaawori kameethari okaatzi ranta-piintee-tziri okoñeetyeera. Ari okantyyaa eero ajomonteyawae-tanta, eero ashinki-waetanta, eero amayempi-waetanta, eero antanta-yitawo kaari kametha-yitatsiri, eero akosheka-wakaanta, eero oona-wakaan-tawaeta. 14 Poshiya-koteeyaari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, poshiya-kaantero riimi pikithaata-koteeya. Eero pantashi-waetawo okaatzi pikowa-shiwaetari eeroka.

14

Shipeta-shireri

1 Paakameetha-yiteeri shipeta-shireri. Eero pamawena-waetawo ishipeta-shiretzi piñaana-minthatan-tyaariri. 2 Jame oshiyaka-wentero iroka: eenitatsi kemijantzinkari kenkishiryaa-chari kameethatatsi rowaetyaawo oeta-rikapaeni. Roo kanteencha eenitatsi itsipa shipeta-shireri, apatziro rowayitawo pankirentsi. 3 Irika kemijantzinkari owayitawori oeta-rikapaeni, eero imaninta-waetziri itsipa kaari owayityaawoni. Ari ikimi-tzityaari kaari owayityaawoni eero imanintziri itsipa owayitawori, tema Tajorentsi tee imaninta-tzi rirori. 4 ¿Kantachama ikijathateeteri onampirentsi-nentsi? Eero, tema riitaki kijathaterini onampitariri, riijatzi thaamentyaarini. Ari okantari, tema Tajorentsi riitaki onampiyitariri maawoeni owayitawori oeta-rika, riijatzi thaamentyaarini.

5 Iroka otsipa oshiyakaa-wenterori: Eenitatsi kemijantzinkari omaerintan-tawori kitejeri. Eenitatsi otsipa kaari opaashinitzi-moteri kitejeri. Otzimatyee ikenkishiryaa-koyiteeyaa maawoeni, tee okameethatzi rotzika-tzika-yiteri itsipa oetarika ikenkishiryaa rirori. 6 Ikaatzi pinkathatzi rirori kitejeri, riita-jaantaki Awinkatharite ipinkathatzi. Ari oshiyitari eejatzi, ikaatzi owayitawori maawoeni oeta-rika, riitaki Awinkatharite ipinkathatzi rowayitan-tawori, tema ramana-piin-tziiri. Ari ikantari ikaatzi pinkayitzirori owanawontsi, riitaki Awinkatharite ipinkathatzi ramana-piintziri. 7 Tee añaa-shiwaeta aakapaeni, tee akamashiwaeta eejatzi. 8 Eeniro añaa-yitzi, riitaki Awinkatharite añiimoyiteeri. Aririka akamaki, riitaki Awinkatharite akami-motakiri. Ari okantari, riitaki Awinkatharite ashiyiteeri eeniro añaa-yitzira, ari okimi-tzitari aririka akamayitaki. 9 Tema ikamaki Jeepatzii-totaa-rewo, eejatzi rañahae rootaki rashitan-teeri eenirowa añaa-yi-tziiri, eejatzi aririka akamayitaki.

10 ¿Iitaka pikiji-matan-tariri pisheninka? ¿Iitaka pimanintan-tariri? Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo

amina-kotan-teeroni paata okaatzi ranteetakiri. ¹¹ Rootaki rojankinata-koetakiri paerani, ikanteetzi:

Iroka ikantakiri Awinkatharite: “Maawoeni rotziwerowaetyaa ipinkathee-teena. Omaperotatya.”

Aritaki ithaamentee-yaari maawoeni Tajorentsi.

¹² Aripaete akenkithata-kotee-yaari maawoeni janta Tajorentsiiki.

¹³ Rootaki apakan-tyaawori akiji-mata-wakaeyita. Tema otzimatyee akanta-shireyite: “Eero nokantzi-moneenta-

kaari itsipa kemijantzinkari, notzika-shiretziri-kari.”*

¹⁴ Niyotzi naaka tee ithañaa-pithatan-tyaawo Tajorentsi owayityaawo oetarikapaeni. Roo kanteencha eenitatsi-rika kenkishiryaa-waeta-chani kameethatatsi ipinkawaeteete, imatero ipinkawaete rirori. ¹⁵ Aririka poñaaahakyaari

itsipa kemijantzinkari powayityaawo ipinkiri rirori, tee petakoshiretari. ¿Kameethama pikantzi-moneenta-kaeyaari itsipa powakawowa owanawontsi? ¿Pikowatziima powaaripero-shireteeri?

Riijatzi kemijantzinkari, ikamawenteeri rirori Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁶ Ari okanta, tee okameethatzi poñaaahanteri powayitari pikenkishiryaaari

eeroka kameethari irika, ari ikanteetemi: “Pantakiro eeroka kaari-perori.” ¹⁷ Aakapaeni akaatzi ipinkathari-wentee Tajorentsi, tee okowa-perotyaa okaatzi owayitari, okaatzi amiriyitari. Roo kowaperota-chari atampatzika-

shire-yitee, ajeekayitee kameetha, akimo-shire-yitee, tema rootaki kantakaawori Ishire tajorentsi. ¹⁸ Roorika amayitaneeri aririka antawaeteeniri Jeepatzii-totaa-rewo, aritaki animota-kahaeri Tajorentsi, ari ikantzi-teeyaari atziri-paeni, raakameethatee. ¹⁹ Ari okanta, otzimatyee panta-piinteero

ijeekan-teetari kameetha, piwetsika-shireta-wakaan-tyaari. ²⁰ Aririka pamina-minate powayityaawo oetarikapaeni, paamawentyaa papaatziro-kari imatakaa-kiriri Tajorentsi

itsipa-paeni kemijantzinkari. Tee othañaa-ntsiwityaa owayitari. Roo kanteencha eenitatsi-rika owayitawori oetarikapaeni rootaki ikantzi-moneenta-kaantyaariri

itsipa, rantakirowa kaari-perori. ²¹ Tee okameethatzi pikantzi-moneenta-kaeyaari itsipa pikimita-kaanteeri noyemijantzinkarite, okantakaawo powayitari wathatsi,

pimiriyitziro kachori, pantayitziro oeta-rikapaeni. ²² Roo kameethatatsi piyotako-shiretakotyaa eeroka, apatziro Tajorentsi yotakote-mironi. Eenitatsi-rika kaari shipeta-

shire-wenteroni, aritaki imateero ikimo-shire-yitee. ²³ Roo kanteencha eenitatsi-rika shipeta-shireta-waeta-tsini,

* 14:13 kemijantzinkari = noyemijantzinkarite-paeni

aririka rowakyaawo oeta-rikapaeni, ari okimitzi-moteeyaari rantakiro kaari-perori. Tema tee rantziro okaatzi riyotako-witaari, kaari-perori iroka.

15

¹ Aakapaeni kemijantzinkari shintsi-shireri, otzimatyee atsinampa-shiretzi-moteeri shipeta-shireri, tee apatziro antayitero inimoyiteeri aakapaeni. ² Otzimatyee antayiteero inimoteerini asheninka, okaate thamenta-shireta-kaeyaarini rantayiteero rirori kameethari. ³ Tema rootaki rantakiri Jeepatzii-totaa-rewo, tee ikowa-kowatziro inimoteeri rirori. Tema rojankineetaki paerani, ikanteetzi:

Ikaatzi ninawaetzimiri eeroka, naaka ininataki.

⁴ Tema okaatzi jankinata-koteen-chari paerani oshiyakawori iroka, rojankinee-takiro riyotahae-tanteerori, rojankinee-takiro opoñaan-tyaari oetziñaarikotyaawo. Tema roo Jankina-rentsi-perori oñaahakaerori eenitatsira oyaako-tani, rootaki athaamenta-shiretan-taari. ⁵ Riitaki Tajorentsi kantakaawori añaantawori atsinampa-shiretzi, riijatzi thaamenta-shireta-kaeni. Osheki nokowa-kota-piintakiri ikantakae-yaawo paakameethata-wakaan-tyaari, pikimita-kotee-yaari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ⁶ Pikimitee-yaawo pitsipata-wakae-yaami maawoeni eeroka-paeni pomampaa-wenteeyaari Tajorentsi, ashitariri awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

Ikenkithee-teeniri Kameethari Ñaantsi itsipa-jatzi atziri-paeni

⁷ Tema osheki raakameethatee Jeepatzii-totaa-rewo, ari pikimitee-yaari eeroka-paeni, paakameetha-yiteeri itsipa atziri, tema rootaki ipinkatheetan-tyaariri Tajorentsi.

⁸ Rootaki nokanta-piintakiri: Rotyaantee-takiri Jeepatzii-totaa-rewo rantawae-wentero nosheninka-paeni Judá-paeni. Rootaki imatanta-kawori iñaantee-tyaawo omaperotatyaa okaatzi ikashiya-kaakiriri Tajorentsi paerani awaejatzeni.*

⁹ Roojatzi rantzi-mota-kiriri ikaatzi kaari nosheninkata, rootaki ipinkathatan-taariri rirori-paeni, ineshironkateeri Tajorentsi. Iroka rojankinee-takiri paerani, ikanteetzi:

Nothaamenteemi ijeekayitzi itsipa-jatzi atziri.

Nomampaa-wenteemi nawentahaemi.†

¹⁰ Iroka ikantzi-teekari eejatzi:

¡Itsipa-jatzi-paeni! Pithaawenteena eeroka pitsipatee-yaari rashiyitaari Tajorentsi.

¹¹ Ikanteetaki eejatzi:

* 15:8 Judá-paeni = totameshitaa-rewo † 15:9 Waerontsi

¡Itsipa-jatzi-paeni! Pithaamentee-yaari Awinkatharite.

¡Maawoeni atziri-paeni pithaamentee-yaari!

¹² Opoñaa ikantaki eejatzi Kamantan-tanirini Isaías:

Ari itzimaki icharinin-teeyaari Isaí.

Riitaki pinkathari-wenteerini itsipa-jatzi atziri-paeni.

Riitaki royaako-teeri kaari asheninkata.

¹³ ¡Riitaki thaamenta-kaemini Tajorentsi, riitaki jeekakaa-yitemini kameetha pikemijanteeri! Tema riitaki kantakae-yaawoni oyaakotan-tyaariri. ¡Rootaki Ishire tajorentsi kantakae-mironi poyaako-perotan-teeyaariri!

¹⁴ Noyemijantzinkarite-paeni. Niyotzi naaka omaperotatyaa pineshinonkatawakaa eeroka-paeni, osheki piyotani-pero-tzi, pimateero piyotaa-wakaa-yitaa. ¹⁵ Roo kanteencha noshintsi-thatzimiro nojankinatzimiro iroka eero pipeyakotantawo. Tema ikaminthaa-perotaana Tajorentsi,

¹⁶ rotyaantakina nokenkithata-koteeniri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo ikaatzi kaari nosheninkayita.

Nokaman-tayiteeri Kameethari Ñaantsi kenkithata-kotziriri Tajorentsi, okimiwitaawo naakami Ompera-tajorentsitaarewo. Riima irika kaari nosheninkata, ikimiwitakari

nashita-kaariri Tajorentsi, namayiteeniri Tajorentsi riitaki kameethatzi-moteeriri. Rootaki Ishire tajorentsi tampatzikashire-yiteerini. ¹⁷ Okaatzi ranta-kahaanari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, kantawita-chari najahaa-wentyaawomi naaka,

nokenkithata-kotero nantawaeteeniri Tajorentsi. ¹⁸ Roo kanteencha nokenkithata-koteero okaatzi imata-kahaanari

Jeepatzii-totaa-rewo. Tema noñaayitakiri kaari nosheninkata ikemijanta-yiteero okaatzi nokenkithata-kaakiriri, okaatzi nantzi-mota-kiriri. ¹⁹ Rootaki Ishire tajorentsi matakakinawori notajonka-wentan-takariri, rootaki nomayitan-takawori kaari iñaapiinteetzi paerani. Rootaki nomatan-tawori nokenkithateero Kameethari Ñaantsi kamanta-kotziriri Jeepatzii-totaa-rewo netanakawo Aapatziyaweniki

nokinayitanaki jempe-rika-paeni roojatzi Ilirico-ki. ²⁰ Ari okanta nokowan-takari nokenkithatero Kameethari Ñaantsi jempe tee ikemakoe-tziri Jeepatzii-totaa-rewo. Tee apatziro niyaatero jempe tee ikenkithata-kaanteetaki paerani.

²¹ Tema iroka rojankinee-takiri, ikanteetzi:

Ari iñahaero kaari ikenkithata-kowiteeta paerani,

Ikemathateero kaari ikemako-witeeta paerani.

Ikowaki Pablo riyaate otzinkamiki inampi wirakocha-paeni

²² Rootaki kaari okantanta niyaate pijeekaeyinira eeroka, okantawitaka osheki nokowa-piinta-witaka. ²³ Roo kanteencha aritaki nomatakiro nimaeka, tema tekatsi

nantaneeri jaka nampitsiki. Tema osheki ojarentsi nokowa-piintawita nareetemimi. ²⁴ Aririka niyaa-minthataki nampitsiki iiteetziri España, ari nokenkishiryaa-wita nareetanakimi pinampiki. Aririka nojeeki-mowaeta-nakimi, nokoyi pamitakotena potyaantena otsipaki nampitsi. ²⁵ Roo kanteencha netapaentyaawo niyaate Aapatziyaweniki namitako-yiteri kemijantzinkari-paeni. † ²⁶ Tema irika-paeni Macedonia-jatzi, eejatzi Acaya-jatzi, rotyaantakina koriki rirori-paeni nopayiteriri ashironkaenkari kemijantzinkari-paeni nampiyitawori Aapatziyaweniki. ²⁷ Riiyitaki kowashiteen-chari ipashitan-tayityaa, tekatsi shintsiterini. ikimiwitakawo apinataatyeerimi, okantakaawo ikemijanta-kaakiri irika kaari isheninkata ishireki kaari iñahaetzi. ²⁸ Aririka nomonkaatakiro nopayitakiri Aapatziyaweni-jatzi ikaatzi rotyaantee-takiniriri, ari nareeta-nakimi pinampiyitawowa eeroka-paeni niyaatantyaari España-ki. ²⁹ Niyotzi riitaki Jeepatzii-totaa-rewo tajonka-wenta-perotenani aririka nareeta-kimi janta.

³⁰ Noyemijantzinkarite-paeni, nokowa-kotzimi pamana-kota-piintena eeroka-paeni, pikimitena jempe nokanta-piintziro naaka. Rootaki nokowa-kotzimiri, niyotzi pipinkathatziri eeroka-paeni Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, rootaki Ishire tajorentsi kantakae-mirori petakotan-takinari. ³¹ Pamana-koteena eero raakaan-tantana theenkan-taniri nampiyitawori iipatsiteki Judá-paeni. Pamana-koyiteena raawakotan-tenari kameetha ipakaan-teetziriri kemijantzinkari-paeni Aapatziyaweniki, rootaki inimoyitan-tyaariri rirori-paeni. § ³² Ari okantyya nokimo-shiretan-tyaari niyaate pijeekaeyinira eeroka, roorika ikowakaa-kinari Tajorentsi. Ari nokoyi nomakoryaa-waetanaki pinampiki eeroka-paeni. ³³ ¡Okantashitzimaetya riitaki Tajorentsi tsipa-shiretemini, riitaki jeekakaa-yitemini kameetha! ¡Omaperotatyawé!

16

Rowetheetari atziri-paeni

¹ Rootaki Febe aanakironi iroka jankina-rentsi. Rootaki nokimita-kaanta roomi choeni. Osheki antawaetaki roori jempe ipiyota-piinteeta Cencrea-ki, rootaki amitakotziriri reewarite kemijantzinkari. ² Paakameethata-wakiro roori, rootaki rashitaari eejatzi Awinkatharite, kameethatatsi paakameethatero pikimita-piintziri paakameethatziri itsipa kemijantzinkari-paeni. Pamitakotero oetarika

† 15:25 kemijantzinkari-paeni = kiteshireri § 15:31 kemijantzinkari-paeni = noyemijantzinkarite-paeni

okowityaayite. Tema osheki amitakotantaki roori. Ari okimitakinari naaka osheki amitako-takina.*

³ Powethatyaawo Priscila eejatzi Aquila. Rootaki tsipayita-kinari romperatanewo Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, ⁴ rootaki shinewenta-kinari owawijaa-kotakina. Osheki nopasoonkitakiro iroka-paeni, ari nokimitaakiri nopasoonki-yitakiri itsipa-paeni kemijantzinkari kaari nosheninkata. ⁵ Powethatyaari eejatzi ikaatzi piyotapiinta-chari opankoki. Powethatyaari netakotani Epeneto, riitaki etanakawori nokemijanta-kaeri Jeepatzii-totaa-rewo janta Acaya-ki. ⁶ Powethatyaawo María, rootaki antawae-wenta-kimiri osheki eeroka-paeni. ⁷ Powethatyaari Andrónico, eejatzi Junias nosheninka-paeni irika, riitaki notsipatakari romonkyahaetana. Riitaki etakawori ikemijantee tekiraata naaka, riijatzi ipinkathatakiri otyaantaa-rewo-paeni. ⁸ Powethatyaari netakotani Amplias, riitaki rashitaari awinkatharite. ⁹ Powethatyaari Urbano, riitaki notsipata-piintakari nantawaetziniri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. Powethatyaari netakotani Estaquis. ¹⁰ Powethatyaari Apeles, raakameethateeri Jeepatzii-totaa-rewo. Powethatyaari ikaatzi jeeka-pankotziriri Aristóbulo. ¹¹ Powethatyaari nosheninka Herodión. Powethatyaari jeekatsiri ipankoki Narciso, ikaatzi antawaetziriri Awinkatharite. ¹² Powethatyaawo Trifena, eejatzi Trifosa. Roojatzi antawaetzi-niriri Awinkatharite. Powethatyaawo netakotani Pérsida. Roojatzi antawaetzi-niriri Awinkatharite. ¹³ Powethatyaari Rufo, riitaki riyoshiiteeri Awinkatharite. Powethatyaawo eejatzi riniro, rootaki nokimita-kaantari roomi noniro. ¹⁴ Powethatyaari Asíncrito, Flehonte, Hermas, Patrobas, Hermes, eejatzi itsipata-piinta-yitari rirori-paeni, aetziri “noyemijantzinkarite-paeni.” ¹⁵ Powethatyaari Filólolo, Julia, Nereo eejatzi ritsiro, Olimpas, eejatzi ikaatzi tsipayitariri aeteeri kiteshireri. ¹⁶ Petakotantyaa powethatawakaeya. Rowetha-yitzimi eeroka-paeni ikaatzi piyowenta-piinta-kariri Jeepatzii-totaa-rewo.†

¹⁷ Noyemijantzinkarite-paeni, iroka nokowa-kotzimiri: Paamawentyaari ñaana-minthata-wakaa-chari riitaki otzikatzi-kaatapithatzimiri riyotee-takimiri paerani. Eero pikempiya-yitari eeroka-paeni. ¹⁸ Tema kaari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo omperayita-neeyarini. Tema ranta-piintziro ikowa-shitari rirori. Riiyitaki nintathatziriri shipeta-shireri-paeni ramatawi-waetzirira. ¹⁹ Nokemaki naaka-paeni kameetha pikanteeyani eeroka-paeni, tee

* 16:2 kemijantzinkari-paeni = noyemijantzinkarite-paeni † 16:16 powethatawakaeya = thowootaantsi

pipiyatha-waeta, rootaki oemoshirenka-kinari. Nokoyi naaka pikameetha-shire-perote, okimiwiteeyaawo tee piyoteromi jempe okanta-kota kaari-perori. ²⁰ Riitaki Tajorentsi jeekakaa-yiteemini kameetha, rooteentsi ikantakae-yaawo potsinampaan-tyaariri Yakatantaniri, okimiwitee-yaawo powithoryaa-tyeerimi paatzikakirira. ¡Okantashitzimaetya ineshironkateemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo!

²¹ Rowethatzimi Timoteo, tsipatanari rantawaetzi, eejatzi nosheninka-paeni Lucio, Jasón, eejatzi Sosípater.

²² Naakataki Tercio jankinatzi-niriri Pablo. Naakataki eejatzi b wethatzimiri, naaka rashiyitaa eejatzi Awinkatharite.

²³ Rowethatzimi Gayo. Riitaki nojeeki-motziri nimaeka ipankoki. Rowetha-yitzimi eejatzi ikaatzi nampiyitawori jaka. Rowethatzimi Erasto, oyiriri koriki ashitari nampitsi. Rowethatzimi eejatzi Cuarto, akanteeri noyemijantzinkarite.

²⁴ ¡Okantashitzimaetya ineshironka-yiteemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo! ¡Omaperotatyawé!

Oweyaantawori thaamentaantsi

²⁵ Jame athaamentee-yaari Tajorentsi. Riitaki matzirori ishitsi-shireta-kaemi pikyaaryoo-wentan-tyaawori Kameethari Ñaantsi ikenkithata-koetziri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, kaari ikematha-witeeta paerani. ²⁶ Roo kanteencha roñaaha-yitantaa nimaeka, riyotaan-tayitaki maawoeni nampitsiki ikemijantee-tantyaari janta. Rootaki rojankinata-kaakiriri Kamantan-taniri-paeni irika Tajorentsi, Kañaaniri.

²⁷ Jame athaamentee-yaari apaanita-tsiri Tajorentsi, Yotaniri. Tema riitaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo kantakae-yaawoni ashi owantee-yaawori athaamentee-yaari. ¡Omaperotatyawé!

RETAKARI ROJANKINATZINIRI PABLO CORINTO-JATZI

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo otyaantzi-mirori iroka jankina-rentsi. Rotyaantaa-rewote Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tema riitaki Tajorentsi kowakaa-kinawori, ikaema-shiretakina. Ari notsipatakari Sóstenes nojankinatzi-miro. Riitaki nokimita-kaanteeri noyemijantzinkarite ² Eeroka nojankina-yitzini pikaatzi pipiyowentaari Tajorentsi janta Corinto-ki, pikaatzi rashiteemi Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. Riitaki kaema-shire-yiteemi roete-shiretan-teemiri. Pikimitakiri itsipa-jatzi nampiyitawori jempe-rika-paeni, awentaariri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tema riijatzi Pinkathari-wenteeri rirori.* ³ Okantashitzimaetyaa ineshironka-yiteemi Ashiteeri Tajorentsi, kameetha ijeekakaa-yiteemi. Ari ikimitzi-takimi eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

Ramana-kaetari Pablo itajonka-wentante

⁴ Namana-piintziri naaka Tajorentsi, tema antawo ineshironka-yiteemi, itsipa-shireta-kahaemiri Jeepatzii-totaa-rewo. ⁵ Riitaki kantakaawori piyotako-perotan-taariri, ari okanta pikenkithata-kotan-taariri. ⁶ Rootaki poejokirotan-tawori okaatzi netakari nokenkithata-kotzimiri Jeepatzii-totaa-rewo. ⁷ Pikanta poyaawentari ipiye Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tekatsi kowityeemoteemini itajonka-wenta-shiretzimi pantawaetan-tyaanariri. ⁸ Riitaki kantakae-yaawoni pikyaaryoo-wentan-tyaariri roojatzi ipiyantee-yaari, eero otzimawaetzi oeta riyakowenta-paemiri. ⁹ Kijokiro royimi Tajorentsi, riitaki kaema-shireteemiri paapatziyan-taariri Itomi, irika Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

¿Ishekita-tziima paerani Jeepatzii-totaa-rewo?

¹⁰ Noyemijantzinkarite-paeni, eenitatsi otsipa nokoyiri noshintsi-temiri, tema naaka rotyaantaa-rewote Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Nokowakotzimi paapatziya-wakae-yiteeyaa, okimiwitawo apaani okantyaami pikenkishiryaaani, eero pikanta-wakaa-wenta-waetawo oeta-rika. ¹¹ Tema nokemakiri isheninka-paeni Cloé ikamanta-paakina tee paapatziya-wakaa kameetha. ¹² Eenitatsi pitsipa-yitari janta kantatsiri: “Nokemijantziri

* 1:2 awentaariri = waerontsi

naaka Pablo.” Itsipa kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Apolos.” Itsipa kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Pedro.” Eenitatsi itsipa kantaneen-tsiri: “Nokemijantziri naaka Jeepatzii-totaa-rewo.”¹³ ¿Ishenita-tziima paerani Jeepatzii-totaa-rewo? ¿Naakama kentako-wenta-kimiri? Tema pomitsiryaa-yitaka paerani eeroka-paeni, ¿Naakama ipaeryahaetaki, ikanteete: “Pomitsiryaa-wentyaari Pablo?”¹⁴ Rootaki namanantariri Tajorentsi okaminthaaka tee naaka omitsiryaa-yitemini. Apatziro nomitsiryaa-witakari paerani Crispo, eejatzi Gayo.¹⁵ Rootaki eero itzimanta janta kantawaeta-tsini: “Nomitsiryaa-wentakari Pablo.”¹⁶ ¡Jaa! Riijatzi nomitsiryaatzi-takari paerani Estéfanos eejatzi isheninka-paeni rirori. Tee nokenkishiryaa-wo eenitatsi-rika itsipa nomitsiryaaatakiri janta.¹⁷ Tee rotyaanta-na Jeepatzii-totaa-rewo nomitsiryaaatante, apatziro rotyaantakina nokamantan-teero Kameethari Ñaantsi. Tee nokimita-kota-paakyaari yotaniiri nokenkithata-koyitziro. Tema tee nokoyi aminaashi-waetyaa rooperota-tsiri ikentakoe-takiri Jeepatzii-totaa-rewo.

Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo, ishintsinka Tajorentsi, riyotani

¹⁸ Aririka akenkithata-kaawityaari peyashita-chani akanteri: “Ikentakoe-takiri Jeepatzii-totaa-rewo,” ikimita-kaantakae amajontzi-shiretatyaaami. Rooma aakapaeni awijako-shireyitee, ayoyitee omaperotatyaa roñaahan-takiro itajorenka.¹⁹ Tema rojankineteetaki paerani, ikanteetzi:

Naapithateri riyotani ikaatzi yotaniwita-chari.

Nopeya-pithateeri ikenkishiryaani ikaatzi kenkishiryaa-witachari.

²⁰ ¿Jempema ikanteeyaa-ka yotaniiri? ¿Jempema ikanteeyaa-ka yotzinkari ikaatzi yotaanta-shiwaetawori rooperotzi-motziriri rirori-paeni? Tema Tajorentsi omajontyaa-yiteeriri jaawiki-jatzi-paeni, ikaatzi yotaniwita-chari paerani.

²¹ Tema ikaatzi yotaniwaeta-shita-chari, tee imatziro riyoteeri Tajorentsi. Riima Tajorentsi matzirori riyotanitzi, inimotakiri rirori rowawijaako-shire-yiteeri ikaatzi kemijanteerori iñaani, okantawitaka itzimayitzi okimitzimowitakari majontzi-shiretantsi iñaani Tajorentsi.²² Aririka iñeero nosheninka-paeni Judá-paeni itajonka-wentan-teete, rootaki ikemijanan-tyaari rirori-paeni. Riima pisheninka-paeni eeroka, aririka ikemiri ikimita-kaantari rirori-paeni yotanitatsiri, riitaki ikemijantziri.†²³ Rooma naaka,

† 1:22 pisheninka-paeni = griego = kaari Judá-paeni

nokenkithata-kota-neeri Jeepatzii-totaa-rewo ikentakowentantaka. Osheki okompitzi-motakari nosheninka-paeni. Riima pisheninka-paeni eeroika ikimita-kaantakina nomajontzi-shireta-tyeemi. ²⁴ Roo kanteencha iyoteeyini aakapaeni, roñaahan-teero Jeepatzii-totaa-rewo itajorenka Tajorentsi, eejatzi riyotani. Rootaki riyoyiteeri ikaatzi ikaema-shire-yiteeri Tajorentsi, okantawityaa riitakirika Judá-paeni, eejatzi kaaririka Judá-paeni, maawoeni. ²⁵ Tema Tajorentsi rawijiri riyotani-waeta-shitari atziri-paeni, okantawitaka irika atziri-paeni okimitzimo-witakari majontzishiretantsi ikantayitakiri Tajorentsi. Tema Tajorentsi rawijiri atziri-paeni otzimi-motziri ishintsinka, okantawitaka irika atziri-paeni okimitzi-motakari tee amayitziro okaatzi ikantawitakari Tajorentsi.

²⁶ Noyemijantzinkarite-paeni, otzimatyee pikenkishireta-kota-wakiro jempe-rika pikanteeyani paerani tekira ikaema-shireteetemi. Tee itzima-perotzi yotaniri pikaateeyini, tee itzima-perotzi peewarite, tee itzima-perotzi riiperori-paeni. ²⁷ Roo kanteencha riyoshii-yiteeri Tajorentsi ikaatzi ikimita-kaanta-witee-takari imajontzishiretatyeeemi, rootaki ikaaniwenteeri paata riyotani-waeta-shitari. Riyoshii-yiteeri ikaatzi roshiya-kaanta-witee-takari kaari mayiteeroni, rootaki ikaanitan-teeyaari paata riiperori-paeni. ²⁸ Ari ikinakaerori Tajorentsi riyoshiitan-taariri kaari ikoyiri atziri-paeni, kaari riiperotzi-moterini. Ari okanta opoñaantaari ikowaetziro okaatzi imaninta-witee-takari. ²⁹ Ari ikinakaerori Tajorentsi eero itzimanta ajahaawentzi-motyaarini. ³⁰ Riitaki Tajorentsi tsipa-shireta-kahae-miriri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, rotyaanteeri rirori riyotakaa-yiteemi, rowameetha-shire-yiteemi, roete-shire-yiteemi. Riitaki pinakowenteemiri piyeekan-waetantaari kameetha. ³¹ Rootaki rojankinatzi-teetan-takawori paerani, ikanteetzi: Tee okameethatzi rajahaa-wenta-waeteetyaa apaniroeni. Roo kameetha-perota-tsiri ajahaawentee-tyaawo rantayiteeri Awinkatharite.

2

Ikenkithata-koeteeri Jeepatzii-totaa-rewo ikentakoe-takiri

¹ Noyemijantzinkarite-paeni, niyaataki paerani nareetzimi nokenkithata-kotemiri Tajorentsi, tema tee noshiya-kota-paakyaari yotaniwaeta-shitachari, tee noninta-thawaeta-shita-paakimi. ² Apatziro nokowa-perota-nakiro nokenkithata-kota-piinteemiri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ikentakoe-takiri. ³ Tee noñero inimo-tena kameetha nojeeki-moyitakimi, tema thaawa-shiretakina. ⁴ Rootaki kaari

otsinampaa-perotan-tzimi okaatzi noñaawae-yitakiri, tee okimitawo iñaani yotaniwaeta-shitaniri. Roo kanteencha okaatzi noñaawae-yitakiri, imatakiro roñaahan-takiro Ishire tajorentsi, oñaahan-takirori ishintsinka. ⁵ Ari okantari, rootaki ishintsinka Tajorentsi ikemijanta-kaanteemiri, kaari riyotani atziri-paeni matakimironi.

Ishire Tajorentsi oñaahan-tayitzirori

⁶ Roo kanteencha, aririka akenkithata-kaeri antakishiretatsiri, ari okameethatziri akenkithata-koteniri yotanitaantsi. Roo kanteencha iroka yotanitaantsi, tee oshiyawo riyotashi-waeta-shitari jaawiki-jatzi, riyotani-waeta-shitari pinkathari-witachari nimaeka. Teera ashi rowaero irika-paeni. ⁷ Iroka yotanitaantsi nokenkithata-kotziri naaka, tee riyotako-peroe-tziro paerani. Okimitakawo romanee-tatyeeromi. Rootaki ikoyitakari Tajorentsi, ari okantya añaantee-yaawori paata rowaneenkawo. ⁸ Irika-paeni pinkathari-witachari nimaeka, tekatsi apaani yotako-peroteroni iroka yotanitaantsi. Ari riyotakironi, eeromi ikenta-kota-kaantzirimi Awinkatharite, otzimimo-pero-tziri rowaneenkawo. ⁹ Roo kanteencha rootaki rojankinata-koetzi-takari paerani, ikanteetaki:

Okaatzi ikashiya-kaariri Tajorentsi etakotaariri rirori, Anaaperoteero amina-piinteetziri, ikema-piintee-tziri, Anaaperotziro okaatzi iñaashiretakari.

¹⁰ Rooma aakapaeni, rotyaanta-kaeri Itajorenka Tajorentsi riyotakaan-teeri. Tema rootaki Ishire tajorentsi yotziriri Tajorentsi okaatzi ikenkishiryaari rirori, kaari riyotako-witeeta. ¹¹ Tema tekatsi yotakoterini ikenkishiryaani itsipa atziri, apatziro riyotziro ishireki rirori. Ari ikimitari eejatzi Tajorentsi, tekatsi yotakoterini ikenkishiryaani, tema apaniro riyotziro ishireki rirori. Iroka Ishire tajorentsi, tema rootaki ishire rirori. ¹² Rootaki ojeeka-shiretan-teeri aaka Ishire Tajorentsi, rootaki ayoperotan-teeyaawori okaatzi ikashiya-kaeta-kaeri aakapaeni akemijanta-yiteeri. Rootaki kaari kanta-tsini riyoteero jaawiki-jatzi, ¹³ ikaatzi yotaankirori riyotashi-waetari rirori. Tema okaatzi akenkithata-kotakiri aakapaeni rootaki iyotakaa-yiteeri Ishire tajorentsi. Rootaki akenkithata-kaayiteeriri antakishiretatsiri jempe okantako-perota ashire.

¹⁴ Riima kaari antarishiretatsini, tee ikemijanta-tziro iyotakaan-tawitari Ishire tajorentsi, tema okimitzimo-waetakari majontzi-shiretaantsi. Tee omatajeetya riyota-koteero rirori, tema tee ijeeka-shiretantari Ishire tajorentsi iyotakaan-tayityaariri. ¹⁵ Rooma aakapaeni

antakishiretakira, aritaki amayiteero akenkishiryaaako-peroteero maawoeni jempe-rika oetaripaeni. Ari okantari, okantawitaka tee ikematha-pero-yitee jaawiki-jatzi jempe akantayitanaa aakapaeni. ¹⁶ Rootaki rojankinata-koetzi-takari paerani jaka, ikanteetzi:

¿Eenitatsima yotako-peroteerini ikenkishiryahaari
Awinkatharite?

¿Eenitatsima materini riyoteeri?

Rooma aakapaeni, riyotakaa-yiteero okanta-kota
ikenkishiryaaani Jeepatzii-totaa-rewo.

3

Antawaeta-neeniriri Tajorentsi

¹ Noyemijantzinkarite-paeni, tee nomatziro nokenkithata-kaemi nokimiteerira nokenkithata-kaeri antakishiretatsiri. Tema okimiwitakawo owakirami petanakyaawo pawentahae-yaari Jeepatzii-totaa-rewo. Okimiwitakawo eeniro piryaanitemi, ² eeniro ithotahae-tzimi, tekira ipaetzimiro kijo-yitatsiri owanawontsi. Tema tekiraata pikematha-yiteero okaatzi niyotaa-witakimiri, roojatzi pikantayita nimaeka. ³ Tekiraata pantaki-shiretziita. Eeniro pikija-wakaa-wentawo oeta-rika, panta-wakaa-waeta. ¿Kaarima iroka rantayita-piintakiri jaawiki-jatzi-paeni? ⁴ Tema eenitatsi janta, kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Pablo.” Itsipa kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Apolos.” ¿Kaarima iroka oshiyawori iñaana-minthata-wakaa jaawiki-jatzi-paeni?

⁵ ¿Jempema noetaka naaka? ¿Jempema iitaka Apolos? Naakataki apite romperatani Tajorentsi, rotyaantakina nokenkithata-kaayiteemi pikemijantan-teeyaari eeroka-paeni. Tema rotyaanta-yitakae Awinkatharite maawoeni aakapaeni inashiyitaka okaate antayiteeri. ⁶ Tema naaka oshiyariri pankita-tsiri. Riima Apolos riitaki oyaatapaa-kinari ithamaeta-kotziro nopankitakiri. Riima Tajorentsi riitaki matzirori ranta-kita-kaayitziro pankirentsi. ⁷ Tee iriropero-waetzi pankita-kirori, ari roshiyari thamaeta-kota-kirori. Tema riitaki riroperotatsiri Tajorentsi, rantakishiretakaayiteemi. ⁸ Okimiwitakawo itzimatyeeemi rantawaeta-kaani. Rotyaantakiri ipankiwaete, rotyaantakiri itsipa ithamaeta-kotero. Apatziro ipineetakiri okaatzira rantawae-taki, rotyaanteeri inampiki, tema tee ikowa-perota-jaanta rirori. ⁹ Ari nokantakari naaka, okimiwitakawo naaka antawaetzi-niriri Tajorentsi. Rooma eeroka-paeni poshiyakawo eerokami pankirentsi-mashi.

Pikimiwitakawo eejatzi eerokami pankotsi. ¹⁰ Naaka kimitakariri yotzirori rowetsikiro pankotsi. Naaka etanakawori nowetsikiro pankotsi, riitaki Tajorentsi neshironkata-kinari netanta-nakawori nowetsikiro. Opoñaashitya ipokayite itsipa thonkateroni rowetsikiro. Roo kanteencha otzimatyee ramatsinka-wentyaawo ithonkanyaaawori kameetha. ¹¹ Riitaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo oshiyawori etapiintawori rahaetziri rowetsikan-teetawori pankotsi. Ero itzimawaetzi itsipa poyaatyaarini. ¹² Aririka rowaetakiro etapiintawori rowetsikan-teetawori pankotsi, aritaki ithonkae-takiro rowetsikaetero pankotsi. Kantacha rowetsikae-tantyaawo ooro, koriki, mapipaeni poreryaatsiri. Ari okantaki eejatzi rowetsikan-teetyaawo incha-panki, kompiroshi, jawooshi. ¹³ Roo kanteencha aririka otayaa pankotsi, ari iñahaetero oetarika rowetsikan-teetawori iroka pankotsi. ¹⁴ Roorika rowetsikan-teetyaa mapipaeni eero othonka otayaa, omaperotatya okijotzi okaatzi rowetsikan-teetakari. Osheki ipina-peroeteri wetsika-kirori iroka pankotsi. Ari ikantee-yaari roshiya-kaawentee-takiri wetsikirori pankotsi, ipina-peroe-teeri eejatzi. ¹⁵ Riima wetsikan-takawori pankotsi kaari shenkaatsini otaayityaa, eepichokiini ipineeteeri. Ari ikimiteeriri roshiya-kaawentee-takiri wetsikirori iroka pankotsi, eepichokiini okanteeyaa rawijako-shiretan-teeyaari, ikimitee-yaari awijakotaa-tsiri itaawityaami.

¹⁶ ¿Tema piyotee-yini eeroka oshiyakaa-wentzi pankotsi? Tema okimiwitaka eerokami itajorentsi-pankote Tajorentsi, eeroka ijeeka-shiretantari Ishire Tajorentsi. ¹⁷ Eenitatsi-rika owaariperota-kironi oshiyakaa-wentari itajorentsi-pankote Tajorentsi, aritaki rowaariperoteeri Tajorentsi rirori, tema otajorentsitatzi iroka ipanko. Ari okanta roshiya-kaawentee-tzimi eejatzi eeroka-paeni.

¹⁸ Paamawentyaa ramatawitee-tzimi-kari. Okimitaka tzimatsiri janta kantayita-tsiri: “Naaka yotaniri.” Tema rootaki kameetha-witachari ikenkishiryaa-koteromi irika-paeni okaatzi oshiyi-motariri jaawiki-jatzi majontzi-shirentantsi iroka. Tema iroka, rootaki kantakae-yaawoni riyotanitan-teeyaari. ¹⁹ Tema tee okamethatzi-motziri Tajorentsi okaatzi roshiya-kaanta-waetari jaawiki-jatzi yotanitaantsi iroka. Rootaki rojankinata-koetakiri paerani, ikanteetaki:

Riitaki Tajorentsi oteeyakiriri yotaniwae-witachari, riyotanin-kaki.

²⁰ Rojankinateetaki eejatzi paerani ikanteetaki:

Riyotzi-takawo Tajorentsi okaatzi ikenkishiryaa-waetari yotaniwae-witachari.

²¹ Rootaki eero piyoshiitanta eeroka-paeni apaani itzimi yotahaemini. Eero pajahaa-wenta-waetari pikante: “Riiperori irika.” Tema ikaatzi tzimaen-tsiri, pikimita-kaanteeri eeroka ashitari, ikimi-yitaha irika-paeni: ²² Pablo, Apolos, Cefas, jaawiki-jato-paeni, añaantari, kaamanitaantsi, awijayitatsiri nimaeka, awijayita-tsini paata. Maawoeni iroka, kimiwitaka eeroka ashityaa-wonimi maawoeni,* ²³ tema eeroka-paeni rashiyitaari Jeepatzii-totaa-rewo, riima Jeepatzii-totaa-rewo rashitari rirori Tajorentsi.

4

Rantawaeri otyaantaa-rewo-paeni

¹ Ari okantari, otzimatyee roshiya-kaanteetena romperatani Jeepatzii-totaa-rewo, naaka-paeni rowaki niyootaan-teero kaari riyotako-witeeta paerani. ² Roo kanteencha eenitatsi-rika riyoshiiteetaki rantayiteero oeyita-rika, okowa-perotatyaa imayiteero ranteri omatantyaari rawentee-tyaari. ³ Niyotzi naaka pimonkatziyan-tanari nokaateeyini. Tekatsi oetzimotena pikoyi-rika paminakotenawo nantakiro-rika kameetha. Tekatsi oetzimoteni ikoyirika riyaakowentena jewayitatsiri nampitsiki. Tema tee noshireta-kowaetawo naaka nomonkatziyaari nokaateeyini. ⁴ Aririka namina-kotyaami naaka, kimiwitaka tee otzimimotana nantani. Roo kanteencha tee naaka aminakowaeta-chani, tema riitaki Awinkatharite amina-koteenani. ⁵ Rootaki eero pimatantawo eeroka-paeni pimonkatziyaari iita-rikapaeni. Tema riitaki Awinkatharite aminako-yiteerini maawoeni aririka ipiyapaaki. Riitaki oñaahan-tapaeroni okaatzi antayitakiri omanakaashitani. Ari roñaahan-tapaero okaatzi akowashi-waetari antayiterimi. Ari ikantee-yaari Awinkatharite thaamenta-wenteeni paata.

⁶ Okaatzi nokenkithata-kota-kimiri jaka, naaka oshiyakaa-wentachari notsipatari Apolos. Rootaki nokantan-tzimirori poejokirotan-tyaawori Jankina-rentsi-perori, tema rootaki ikanteeta-piintakiri: “Eero powanaa-perotziro jankinateenchari.” Aritateekima pipakahaero pimonkatziya-wakaa-piintana, pajahaa-wenta-piintana pikanteeyini, “Riitaki irika awijiriri itsipa.” ⁷ Okaatzi pikanta-yitakira, ¿Poshiyakaa-tziima pawijayiteeri eeroka itsipa-paeni? ¿Piyota-shita-kawoma apaniroeni kaari riyotahae-tzimiri? ¿Iitakama pajahaa-wentantari pikimita-kaanta-waeeta apaniroeni piyota-nita-shita?

⁸ Okaatzi pajahaa-wenta-waetaka eeroka-paeni, pikimitakari pinkathari-paeni, ashaahantzinkari-paeni,

* 3:22 Cefas = Pedro

reshi-neenta-waetziro rowanawo. Kimiwitakimi tee niyotaa-nitzi naaka-paeni. Okantashitzimaetya pipinkathari-wentan-tayite, aritaki akaateeyini jempe-rika pipinkathari-wentante. ⁹ Tema Otyaantaa-rewo-paeni naaka-paeni, teera noñaaperotee-yanita. Ari ikantakaakina Tajorentsi. Noshiya-kowaetaari romonkyahaetani ikowaetziri rowamaeteri. Osheki ikowaetaki maawoeni atziri-paeni iñaakowentena, imatzitakawo eejatzi Ronampiripaeni tajorentsi ikowaki iñaakowentena. ¹⁰ Ikenkishireta-koetana naaka tee okameethatzi nokenkithata-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo. Rooma eeroka-paeni pikenkishiryaa-kota eeroka yotaniripaeni pikenkithata-koyiteeri Jeepatzii-totaa-rewo. Rooma naaka-paeni ikenkishireta-koetana tee no-shintsi-shirepero-waetzi. Rooma eeroka-paeni ikenkishiryaa-koetzimi shintsishiretzinkari eroka. Osheki ipinkathee-takimi eeroka-paeni, rooma naaka-paeni, teemacheeni. ¹¹ Eekiro niyaatatzi nokemaatsi-waetawo, roojatzi nokantziro nimaeka, notashe-neenta-waetzi, nomiri-neenta-waetzi, thonkako-waetakina, rowatsi-naawaetee-takina, tee otzimimo-teena nopanko, ¹² osheki nantawaetaki, naakataki antawae-wentacha. Eenitatsi-rika kijaneentanari, noneshironkatziro naaka. Aririka rowatsi-naawaeteetena, namawetziro. ¹³ Aririka inawaeteetena, notsima-ryaakaa-yitari. Roshia-kaantee-takina tee nokamethatzi, kaahashitaki naaka. Roojatzi ikanteetana nimaeka.

¹⁴ Tee roo nojankinatan-tyaawori iroka nokoyi nowaañeemi eeroka-paeni, tema nokowatzii nokaminaayitemi, nokimita-kotari ipaapatentetari ikaminayiri retakotani itomi. ¹⁵ Kimitaka eeniwitacha osheki kowatsini riyoteemimi, roo kanteencha tee niyotzi eenitatsi-rika kowatsini raakameethatemi roshia-kotyaari ipaapatentetari. Rootaki noshiya-kaawentziri naaka riimi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo matakaa-kinawoni noshiya-kotyaari ashitzimiri, nokenkithata-kaapaa-kimiro paerani Kameethari Ñaantsi.* ¹⁶ Rootaki nojankinatan-tzimirori iroka: Pikimita-kotee-yaanawo naaka. ¹⁷ Rootaki notyaantan-takimiriri nimaeka Timoteo, nokimita-kaantziri riimi netakotani notyomi, riitaki kyaaryoo-wenta-kiriri Awinkatharite. Riitaki oshireta-kae-mironi jempe ikantakaakina Jeepatzii-totaa-rewo, jempe nokanta niyotaa-yiteeri kemijantzinkari-paeni jempe-rika-paeni ijeekayitzi. ¹⁸ Eeniyitatsi pikaatee-yirini janta ajahaa-wenta-waeta-chari, ikowaeyini pikemijanteri rirori. Roshia-kaatzii eero napiitziro nareetee-mi. ¹⁹ Roo kanteencha

* 4:15 osheki = ikaatzii 10,000.

intsipaetera nopiyaki, riirika Tajorentsi kowaentsini. Ari noñeerori kyaari-pero-rika ishintsire-waeta-nitzi ikaatzi ajahaa-wenta-waeteen-chari janta. Kimitaka iñaawae-poki-waeta-shita. ²⁰ Tema ikaatzi ipinkathari-pero-wenteeri Tajorentsi, riitaki oñaahan-teroni ishintsishirewaetanitzi. Tee iñaawae-poki-waeta-shita. ²¹ ¿Arima inimotakimi nareetee-mi nowajankitaa-waeta-paakimi? Tema roo pikowaki noneshironka-yitapaakimi, eero noshintsi-waeta-paakimi.

5

Riyakowentee-tziri antayitzirori kowaekatatsiri

¹ Tema nokemaki eenitatsi apaani pikaatziri janta imayempi-waetaki. Rantakiro kowaenka-perota-tsiri kaari ikemakoetzi rantero kaari kemijanta-tsini. Tema ithawina-waetakawo riniro-thori, iinantari ipaapate. ² ¿Itakama pajahaa-waetantari itzima-tsima pitsipatari janta antakirori iroka? Tee powashireta-kowaetyaari piñaakiri rantakiro. Tema roo kameetha-witacha pomishitowa-kaanterimi irika atziri.

³ Okantawitaka tee nojeeki-motzimi pinampiki, roo kanteencha aririka noshireta-piintemi okimiwitaka arimi akaate ajeeke janta. Rootaki pikimita-kaantan-tyaawori nimaeka arimi akaate janta, niyakowentakiri irika atziri. ⁴ Otzimatyee pipiyoteeyaa, pawentee-yaari Awinkatharite Jesús, pikimita-kaantero arimi notsipatemimi janta. Pimatero nimaeka okaatzi ikoyiri Awinkatharite,* ⁵ pomishitoyiri atziri, rowajankiteeriita Yakatantaniri. Aamaa-shityaa aritaki okantee rawijako-shiretee paata ipiyeerika Awinkatharite Jesús.

⁶ Tee okameethatzi pajahaa-wenta-waetyaa. ¿Tema piyotziro okaatzi ikantee-takiri paerani: “Eepichokiini iroka shineya-kaerori ratanteetari, roo kanteencha oshineya-kaero maawoeni opatha ratanteetari?” ⁷ Pikimita-kaanteero eeroka pojokaa-tyeeromi shineya-pathata-kaerori ratanteetari, posheyiteero kameetha. Rootaki pantayiteri, pomishitoyiri antapiinta-kirori kaari kamethatatsiri, rantetaan-tziro-kari. Pikimitee-yaawo ratanteetari kaari shineya-tsini, rowapiinteetari roemoshirenkae-tziro kitejeri Anonkoryaantsi. Tema ikamawentee Jeepatzii-totaa-rewo roshiya-kaawentari ipireetari rowamahae-takiri roemoshirenkae-tziro Anonkoryaantsi. ⁸ Rootaki antantyaawori okaatzi roshiya-kaawentee-takiri. Otzimatyee apakahaero kaari kamethatasiri, oshiyakaa-wentzirori shineya-kaerori ratanteetari. Otzimatyee

* 5:4 pawentaiyaari = wairontsi

akameetha-shiretee, añaawaeteero kyaariperota-tsiri, oshiyakaa-wentakari ratanteetari kaari shineya-tsini.

⁹ Tema nojankinatzi-kimiro paerani, nokantakimi: “Eero pitsipa-minthatari ikaatzi antapiinta-kirori kaari kamethatatsiri.” ¹⁰ Okaatzi nokanta-yitakimiri, tee roo nokanta-kote kaari awente-yaarini Jesús, antayitzirori kaari kamethatatsiri, kijakowaetaniri, amatawitantaniri, pinkatha-waetziriri tajorentsi-niro. Riimi nokanta-kotemi, eero pijeeka-yiteemi kepatsiki. ¹¹ Riitaki nokanta-kotzi awentaa-naariri Jesús, iitashi-waeta-chari “Kemijantzinkari.” Eerowa pitsipatari irika ranta-piintzirowa kaari kamethatatsiri, kijakowaetaniri, pinkatha-waeta-shitari oshiyakaa-wontsi, ininatan-tawaetaki, ishinki-waeta-piinta, ramatawitanta-piintaki. Tee okameethatzi pakiyoteeri irika. ¹² Teera roo riyoyaanteeri aakapaeni ayakowenteeri ikaatzi kaari awentaariri Jesús. Riima kemijanta-tsiri atsipa-piintari, kameethatatsi iyakowenta-yiteeri rantayitero-rika kaariperota-tsiri. ¹³ Rootaki pookantyaariri irika atziri antapiinta-kirori iroka kaariperori. Riitaki Tajorentsi aminako-yiteerini ikaatzi kaari awentaa-yitariri Jesús.

6

Tee okameethatzi ramina-koteero akosheka-wakaani kaari kemijanta-tsini

¹ Aririka pikosheka-wakaeyaa pikaatzi pikemijanteeyini, tee okameethatzi piyaate ramina-kotemirowa jewayita-tsiri nampitsiki, kaari kemijantzinkarita-tsini. Tema roo kameethatatsi piyaata-shiteri pikaatzi pikemijanteeyini.*

² ¿Tema piyotee-yini eeroka aminako-yiteerini paata maawoeni jaawiki-jatzi-paeni? ¿Eeroma pimatzirowa powetsika-yiteero okaatzi pomeentsitzi-moyitzimiri eepichokiini eeroka-paeni? ³ Tema aakapaeni aminako-yiteerini eejatzi Ronampiripaeni Tajorentsi. ¿Eeroma okantzi amina-kotero ikaatzi kosheka-wakaa-chari nimaeka?

⁴ ¿Litaka pikowantari raminako-yiteemi atziri-paeni kaari pitsipata-piintari pipiyowentari Tajorentsi? ⁵ Tema otzimatyee pikaani-wenteromi iroka-paeni. ¿Tekatsima yotaniri pikaateeyini wetsiki-mironi? ⁶ Iroka pikanta-piintaka, pishiya-shitari jewari kaari kemijanta-tsini, pikowa-kotakiri rowetsika-yiteemirowa pikosheka-wakaeyani, pikaatzi pikanta-wakaawita “noyemijantzinkarite-paeni.”

⁷ Rootaki oñaahan-tzirori eeniro pikinashi-waeyita, piyako-wenta-waetakiri pikaateeyini janta. ¿Litaka

* 6:1 kemijantzinkarita-tsini, eeroka = kiteshireri

kaari pamawetantawo eepichokiini inina-waeteetemi, eejatzi ramatawi-waeteetemi? ⁸ Rootaki pimayiterimi. Tema eeroka-paeni kantzimo-neenta-wakaacha, pamatawita-wakae-yakani pikaatzi pikanta-wakaawita “noyemijantzinkarite-paeni.”

⁹ ¿Tema piyotee-yini, eero iñaayiteero paata ipinkathari-wenteeri Tajorentsi ikaatzi kaariperota-tsiri? Paa-mawenteeyaa, otzimi-kari pantani. Ari ikantari ikaatzi antapiintzirori kaari kamethayitatsi, pinkatha-yitziriri pikimita-kawo tajorentsi-niro, mayempiri-paeni, pankinata-wakaa-waeta-chari ishampirin-kaki, ¹⁰ koshintzi-paeni, kijakowaetaniri, shinki-ryaantzi, ninatan-taniri, amatawitaniri. Eero iñaayiteero ipinkathari-wenteeri Tajorentsi irika-paeni. ¹¹ Paerani, ari pikanta-yiwitakari eeroka-paeni. Rooma nimaeka oshiyawaetakawo eenitatsi kiwaemini, ikite-shireta-kaeteemi, itampatzika-shireteemi, tema pawentaa-piintaari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaarewo. Riitaki Ishire tajorentsi kantakaa-yiteemiri.†

Pipinkathatan-teeyaari Tajorentsi, jempe-rika oeyita pantayiteeri

¹² Eenitatsi kantayita-tsiri: “Ishinettee-tanawo nantayitero oeyita-rika.” Roo kanteencha teera okameethatzi ranteetero maawoeni. Aritaki okantawita, ishinettee-takaero antayitero oeyita-rika. Roo kanteencha teera akowatee-tziro otzirintanyitee oetarika-paeni ishinetahaeteeri. ¹³ Eenitatsi kantayitatsiri eejatzi: “Rootaki otzimantari owanawontsi inimotan-teeri amotziki. Rootaki otzimantari amotzi, akemaneentan-tyaawori owanawontsi.” Ari okantawitari, roo kanteencha ari rapitero-ryaahaero Tajorentsi ithonkaero. Rootaki eero pikanta-waetanta eeroka: “Rootaki otzimantari awatha añaatha-waetan-tyaari.” Teera ari okantyyaa. Tema roo otzimantari awatha apinkathatan-teeyaari Awinkatharite. Rootaki itzimantari Awinkatharite ani-mota-kaantee-yaari awatha. ¹⁴ Tema eero ithonka-peroteero Tajorentsi awatha, ari rowiriinta-yitee, roñaahan-tayiteero ishintsinka, oshiyaari jempe ikantaa ipiriintaawo paerani rirori Awinkatharite. ¹⁵ ¿Tema piyotee-yini riitaki Jeepatzii-totaarewo ashitaawo piwatha? ¿Kantachama aapithateeri awatha rashitaari rirori ompoña ashine-waetero amayempi-waetan-tyaawo? ¡Teera ari okantyyaa! ¹⁶ ¿Tema piyotee-yanitzi ikaatzi mayempi-waeta-tsiri, oshiyawaetanaka rapata-neeyaawomi, apaani ikantanaa iwathaki? Rootaki rojankinee-takiri paerani, ikan-teetaki:

† 6:11 pawentaa-piintaari = waerontsi

Apaani ikantaneeyaa iwathaki oshiyawaetyaawo rapata-wakaane-yaami

¹⁷ Riima ikaatzi tsipata-naariri Awinkatharite, rapata-shireta-naatyaari rirori, oshiyawaetaka apaani ikantakaa-naarimi.

¹⁸ Otsizmatyee pikokita-pithateero ñaathawaeta-shitantsi. Tema okaatzi otsipayita-chari kaari-perori ranteetziri, tee rii owashironkaa-chani antakirori, tema itsipa rowashironkaaki. Roorika imataki ñaathawaetashitaantsi, riitaki owashironkaa-waateencha apaniroeni iwathaki. ¹⁹ ¿Tema piyotee-yini rootaki piwatha oshiyawori pankotsi ijeekantari Ishire tajorentsi? Riitaki Tajorentsi otyaantakimirori, riitaki omperayitzimiri. Tee eeroka añaashi-waeta-chani apaniroeni, ²⁰ tema riitaki Tajorentsi pinako-wenta-peroteemiri rashitan-teemiri rirori. Rootaki pipinkathatan-teeyaariri Tajorentsi, ari pikimita-haerori pantayitero oeyita-rika, eejatzi okaatzi pikenkishiryaari.

7

Ikosheka-wakaeyaa aawakaa-chari

¹ Nimaeka nakimiro okaatzi pojampitanari pojankinariki: Rootaki kameetha-witacha eero rayimi iina atziri. ² Roo kanteencha, otzimatyee raayitee iina imayempi-waetzi-kari. Ari okimitee-yaari eejatzi tsinani-paeni, otzimatyee aayitee oemi. ³ Ari okameethatzi piñaa-wakaa-piinteyaa paawakaa-yitakaha. ⁴ Okaatzi iinanteetari, tee apaniroeni ashitaawo owatha, tema riijatzi ashitaawo oemintari. Ari okimitari eejatzi, ikaatzi iiminteetari, tee apaniroeni rashitaawo iwatha, tema roojatzi ashitaawo iinantakari. ⁵ Rootaki, eero okameethatanta poshiteero piñaa-wakaa-piinteyaa paawakaa-yitaka. Roo kanteencha, kantacha pikenkithawaeta-kawakaeyaa pitziwentan-tyaawori oetarika pamana-koyitari. Ompoñaashitya petanee-yaawo piñaawakaaneeya, ari okantyyaa eero romapokantzimi Kamaari, tema te pamawenitziro eeroka-paeni.* ⁶ Rootaki iroka noshinetanziri naaka, teemaeta noshintsi-tziri maawoeni rantayiteero iroka-paeni. ⁷ Nokowataawita naaka ikimita-koteenawomi maawoeni shirampari jempe nokanta naaka. Roo kanteencha eero omata iroka. Tema rinashi-yitakawo Tajorentsi itajonka-wenta-yitakae apaani-paeni aakapaeni. Itajonka-wentaki Tajorentsi ikaatzi kaari tzimayita-tsini iina, riima itsipa-paeni tzimayitaki iina.

⁸ Nokantzi noñaanatziiri kaari aawakaa-chani, nokantziri: Roo kameethatatsi pijeeki kameetha eero otzimi pitsipatari,

* 7:5 Kamaari = Yakatantaniri = Satanás

pikimitena naaka. Roojatzi nokantzi-tariri ikaatzi kamayita-tsiri itsipatari. ⁹ Rooma terika pamawenitziro, otzimatyee pitsipatyaari. Tema rootaki kameethatatsi otzimi pitsipatyaari eero piñaamashiryaawaetanta.

¹⁰ Noñaanatziro tsinani tzimaen-tsiri oemi, nokantziro: Tee okameethatzi pooka-wakae-yiteeyaa. Tee naaka ashityaawoni noñaani iroka, riitaki Awinkatharite ashitawori. ¹¹ Aririka pooka-wakaeyaa, rootaki kameethatatsi pijeekashiwaeteeya kameetha apaniroeni eero pahae itsipa piimi. Rooma eerorika, kantacha pipiya-shiteeri piimi. Noñaanatziro eero-ka-paeni iiminteetari, nokantzimi: tee okameethatzi pookiro piina.

¹² Noñaanatziro itsipa-paeni, nokantziri: Noyemijantzinkarite-paeni, aririka piinantyaawo kaari kemijanta-tsini, otzimatyee poejokirotyaawo, aapatziyakimi-rika roori eero ookaemi. Ari nokantziri naaka, roo kanteencha kaari Awinkatharite shintsi-temironi iroka. ¹³ Ari okimitari eejatzi tsinani imintariri kaari kemijanta-tsini, otzimatyee oejokirotyaari rirori, raapatziyakawo-rika kameetha. ¹⁴ Okantawitaka tee ikemijantawityaa oemi, rashitaari Tajorentsi rirori okantakaan-takiro iina. Ari ikantzitari eejatzi iinantawori kaari kemijanta-tsini. Rooma aririka rooka-wakaeyaa, kimitaka eero rawijako-shiretee itomi-paeni. Rooma aririka raawakaeyaa, rashiyitaari Tajorentsi eejatzi itomi-paeni. ¹⁵ Roo kanteencha ikoyi-rika rooka-wakaeyaa, kaari kemijanta-tsini, kantacha imatero. Tekatsira shintsi-terini eero rooka-wakaa akantayiteeri “Noyemijantzinkarite-paeni,” eejatzi akantayiteeri “Noyemijantzikawotepaeni,” aayitziriri kaari kemijanta-tsini. Rooma aririka raapatziya-wakahaeyaa kameetha, rootaki ikoyiri Tajorentsi. ¹⁶ Nokantzimi eero-ka-paeni iiminteetari, tee piyotzi aamaa eero-ka-paeni teroni rawijako-shiretan-teeyaari piimi. Nokantzimi eejatzi eero-ka-paeni iiminteetari, tee piyotzi aamaa eero-ka-paeni teroni rawijako-shiretan-teeyaari piina.

¹⁷ Ari okantari. Jempe akanta ajeekayitzi, eero athawaawo owashiñeero jempe akanta-piinta. Rootaki ikowakaeri Awinkatharite, tema ari akantzitari owakira ikaemashire-yitee Tajorentsi. Rootaki nokanta-piintakiri naaka ranteetero nareeyitarira kemijantzinkari-paeni jempe-rika ipiyoteeyani. ¹⁸ Jame oshiyakaa-wenta-wakiri apaani atziri totameshiteen-chari, ashi rowaero jempe ikantaka. Terika itomeshitaa-nityaa retanta-nakawori ikemijantee, tekatsi oetyaa itomeshitaa-nitan-tyaari

nimaeka. ¹⁹ Tekatsi oetyaa aakarika totameshitaaniri, terika atomeshitaa-nityaa. Rootaki kowaperotacha antayiteero ikowa-kahaeri Tajorentsi amayiteero. ²⁰ Ari akantayitee-yaari maawoeni, eero athawaawo owashiñaayitero jempe-rika akantayita owakira ikaema-shiretan-takaeri Tajorentsi. ²¹ Ari okantari eejatzi. Eeroka-rika omperataa-rewo ikaema-shiretan-teemiri Tajorentsi, eero okantzimo-shireta-waetzimi. Rooma rothateero-rika omperatzimiri ikoyi pishitowae, pimatero. ²² Eenitatsi-rika omperataa-rewo ikaema-shireteeri Awinkatharite, otzimatyee ikenkishiretyaa ijeekae kameetha. Riima kaari omperataa-rewo ikaema-shireteeri Awinkatharite okimiwitaawo riitakimi romperatani Jeepatzii-totaa-rewo. ²³ Tema Tajorentsi pinako-wenta-peroteemiri rashiyiteemi, rootaki kameethatatsi eero pikimita-kotaari omperataa-rewo ishintsi-tee-tziri imonkaatero ikowashi-waetari itsipa atziri. ²⁴ Noyemijantzinkarite-paeni, eero athawaa-waetawo jempe akantayita maawoeni owakira ikaema-shiretan-takaeri Tajorentsi atsipa-shire-yitan-taariri.

²⁵ Nimaeka nakayiteri ikaatzi ojampita-kowentzirori ewankawo-paeni. Tee otzimi ikantakaan-teeri Awinkatharite ayota-kotan-tyaawori iroka, roo kanteencha naaka kantemini okaatzi nokenkishiryaa-kotawori. Tema riitaki Awinkatharite neshironkataanari pawentahae-na naaka. ²⁶ Iroka okaatzi nokenkishiryaaari: Tema ajeekayitatzi nimaeka jempe rashironkahaeta, roo kameethatatsi ashi powaero jempe pikanta pijeeka-yitzi nimaeka. ²⁷ Jame oshiyakaa-wenta-wakiro: eenitatsi-rika eeroka piina, tee okameethatzi pookaero. Terika otzimi piina, eero pikowa-kowatzi payi. ²⁸ Rooma aririka paaki piina, teera pikaariperotzi. Ari okimitari eejatzi ewankawo amananteetziro aantyaari shirampari, teera okaariperotzi. Roo kanteencha ikaatzi aayitatsiri iina, aritaki iinaakiro okaate pomeentsitzi-motyaarini. Apatziro nokanta-shitzimi naaka eero pipomeentsi-waetanta eeroka-paeni.

²⁹ Noyemijantzinkarite-paeni, kimitaka rooteentsi omonkaa-paetetyaa. Etanakyaawo nimaeka, ikaatzi tzimayita-tsiri iinapaeni, otzimatyee ikimita-kaanteero terikami otzimayitzi. ³⁰ Ikaatzi irawaeta-chari, otzimatyee roshiya-kaanteero tekatsi oetyaa riraawaetan-tyaari. Ikaatzi kimoshireta-waeta-tsiri, otzimatyee ikimita-kaanteero tekatsi oetyaa ikimo-shire-waetan-tyaari. Ikaatzi amanantayitatsiri oeyita-rika, otzimatyee ikimita-kaanteero tee riimi ashiyityaawoni. ³¹ Itzimi-rika otzimimo-yitzi jaawiki-jato-paeni, ikimita-kaanteero tee okamethaperotzi. Tema

rooteentsi opeyashi-waeteeyaa jaawiki-jato-paeni.

³² Rootaki nokowa-koteemiri eeroka-paeni eero okantzimo-shire-waetantzimi iroka-paeni. Ewankari-paeni, kaari tzimatsini iinapaeni, roetziñaarikoteeyaawo rantaneero ikoyiri Awinkatharite inimota-kaantyaariri.

³³ Riima ikaatzi ahaentsiri iina, otzimatyee inimota-kaayiteero iina, roshireta-piintee-yaawo jaawiki-jato-paeni.

³⁴ Ñaakiro, apite okaatzi roshireta-kota-piintee-yaari. Ari okimitari tsinani-paeni jeekatsiri kameetha, ewankawo eejatzi tzimawita-chari oemi. Kantacha oetziñaarikotyaawo ikoyiri Awinkatharite, jempe-rika oeyitari antayitziri eejatzi okaatzi okenkishire-yitari. Rooma okaatzi ahaentsiri oemi, otzimatyee inimota-kaeri oemi, oshiretako-tyaawo jaawiki-jato-paeni.

³⁵ Tee noshintsi-tzimiro nokaman-tzimiro iroka. Tema rootaki kameethatatsi nokaman-temiro nothaamentakantemiri pantayiteero kameethatzi-motemini, ari okantya poetziñaariko-tantyaariri Awinkatharite.

³⁶ Eenitatsi-rika ashityaawoni rewankawote antawoteentsiri, iñaakiro-rika kowaki otzimi oemi, kantacha omatero, tee okaariperotzi aawakaeyaa. ³⁷ Riima ashitawori ewankawo, kaari kowatsini ayi oemi, kameethataki eejatzi okaatzi rantakiri, tema rootaki ikowakiri ranteri rirori. ³⁸ Ari okantari. Aririka aawakaakyaa rewankawote, kameethataki. Rooma eerorika rahaetziro, rootaki kameetha-perota-tsiri.

³⁹ Iroka anteeri iinanteetari: okowa-perota otsipata-piintyaari oemi eenirowa aawakaa. Rooma aririka ikami-motakiro, ojeekanee kameetha roori, kantacha ahae itsipa oemi. Roo kanteencha otzimatyee ayiri kemijantzin-kari.

⁴⁰ Roo kanteencha eenitatsi nokenkishiryaaari naaka, aritaki okimo-shire-peroteri ojeekaera kameetha, eerorika ahae itsipa. Okimitaka Ishire Tajorentsi ñaawaeta-kaanawori irok a.

8

Owanawontsi rashita-kaetariri oshiyakaa-wontsi

¹ Nimaeka nakiri ikaatzi ojampita-kowentzirori owanawontsi rashita-kaetariri oshiyakaa-wontsi. Eenitatsi ayotako-yitzirori aaka, kantawitacha ajahaawentyaawo. Eeromaeta amatziro iroka, tema rootaki kameethatatsi etakoyiteeyaari irika-paeni, akowa-kowaateero athaamenta-shireta-kaeyaari.

² Ari okanta itzimantari ajahaa-wenta-waeta-chari, kantatsiri: “Naaka yoperotaniri.” Tema tekira riyota-nitzi ikaatzi kantayita-tsiri. ³ Riima Tajorentsi riyotziri rirori ikaatzi etakotaariri.

⁴ Nakawakiri ikaatzi ojampita-kowentzirori owanawontsi rashita-kaetariri oshiyakaa-wontsi. Tema ayoteeyini

aaka ikantee-tziriri oshiyakaa-wontsi, tee otzimimo-tziriri rañaantari. Tee itzimi itsipa tajorentsita-tsini, apatziro ikanta Tajorentsi-perori. ⁵ Niyotzi eenitatsi jaka kepatsiki oshiyakaa-wontsi itajorentsi-niro-teteeri, eejatzi ikaatzi tzimatsiri jenokinta itajorentsi-niro-teteetari. Riitaki iitashita-piintakari, ikantziri: “tajorentsi,” ikanteeyini itsipa “nowinkatharite.” ⁶ Rooma aakapaeni, apaani ikanta aetziri “Tajorentsi.” Riitaki ashiteeri, wetsika-kirori maawoeni. Riitaki kantakaawori atzimayitantari aakapaeni. Ari okimitari eejatzi, apaani aetziri “Nowinkatharite.” Riitakira Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, rowetsika-kaetakiri paerani maawoeni. Riitaki kantakaawori añaanta-yitaari.

⁷ Roo kanteencha eenitatsi osheki kaari yotakoteroni iroka. Rootaki itzimantari ameta-piinta-kawori rashita-kaari owanawontsi oshiyakaa-wontsi, rowaawo owanawontsi. Irika-paeni atziri ikaatzi matapiinta-kirori, kemijantzinkari naawita, shipeta-shiryaayitaki. Aririka rowayityaawo owanawontsi okimitzi-motyaari rantakiro kaari-perori. ⁸ Roo kanteencha kaari owanawontsi kantakae-yaawoni raakameethatan-teeri Tajorentsi. Aririka otzimi owanawontsi apinka-piintani, teera antakaa-ntziro kaari-perori. Aririka atziwae-wityaawomi eejatzi, tee owameetha-shiretee. ⁹ Roo kanteencha otzimatyee paamaako-wenteeyaa, potzika-shireta-waetziri-kari shipeta-shireri-paeni, pikante: “Jeekaana kameetha naaka, kantacha nowayityaari iyita-rika.” ¹⁰ Pikenkishiryaa-kotero oeta awijatsini raminemi-rika shipeta-shireri. Okimiwitakawo iñeemimi poyaawo owanawontsi rashita-kaetariri oshiyakaa-wontsi. Okantawitaka pikanta-piinteeyini eeroke: “Niyotzi naaka, tee otzimi rañaantari oshiyakaa-wontsi,” kimitaka kantacha imatanakiro royaari rirori. ¹¹ Rootaki rantantyaawori rirori shipeta-shireri kaariperotzi-motziriri. Eeroke kantakaa-shityaawoni. ¿Tema pikanta-piinta-witari “Noyemijantzinkarite?” ¿Tema ikama-wenta-yiteeri rirori Jeepatzii-totaa-rewo? ¹² Arira pikinakaerori pikaariperota-kaanta-kariri irika-paeni. Powatsi-perotakiri rirori, pikaariperotzi-motakiri eejatzi eeroke Jeepatzii-totaa-rewo. ¹³ Rootaki eero nowantaarimi naaka wathatsi, eero noetzimpina-shiretantari ikaatzi nokanteeri “Noyemijantzinkarite-paen i.”

9

Imonkatziyan-teetzimiri Otyaantaa-rewo-paeni

¹ ¿Eeroma omata nojeeki kameetha naaka? ¿Kaarima naaka Otyaantaa-rewo ñaaperota-kiriri Jesús, Awinkatharite?

¿Kaarima naaka kemijantakaa-perotee-miriri Awinkatharite?
 2 Kimitaka eenitatsi kaari yotenani naaka Otyaantaa-rewo. Rooma eeroka-paeni piyoteeyini, tema eerokayitaki ikemijanta-kaayitee Awinkatharite nokenkithata-koyiteemiri, rootaki oñaahan-tzirori naaka-perotaki Otyaantaa-rewo.

3 Iroka nokanteriri ikaatzi ñaawaeta-kowaetanari: 4 ¿Tema okameethatzi ipaetena naaka iitarika-paeni riitaki nowantyaari, nirantyaari eejatzi nomiri? 5 ¿Eeroma omata otzimi noena naaka kemijantzinkawo? Aririka otzimimi, ¿eeroma okameethatzi naanakiro janta pijeekaeyinira eeroka-paeni? Rootaki imata-piintakiri itsipa Otyaantari-paeni, roojatzi imata-piintakiri ikaatzi irentzitaariri Awinkatharite, eejatzi Cefas.* 6 Piyoteeyini eeroka, eekirow nantawaetatzii naaka nañaantyaari, roojatzi rantziri Bernabé. ¿Apatziroma nokanta-kaawo naaka-paeni tee ishinetteetanawo nopakaero nantawaeri nokenkithatan-tyaari? 7 Pikenkishiryaa-kotyaari jempe ikanta owayiri tzimatsiri reewarite. ¿Kameethama ipinateri reewari ipantyaariri rowanawo? Ari ikimi-tzitari pankiwaeta-tsiri, ¿eeroma omata rowaeyaawo iwankiri? Eejatzi ikimitari pirawaeta-chari, ¿eeroma omata inintee-yaari ipira?†

8 ¿Pikenkishiryaama eeroka-paeni okaatzi nokantayitakimiri rootakima rametee-yarini atziri-paeni? Tema roojatzi riyotaan-teetakiri Ikantakaan-teetaniki. 9 Tema rojankinata-kotakiro paerani Moisés ikantaki:

Aririka pantawaeta-kaeri pipira, tee okameethatzi itashe-ya-waete.

¿Pikenkishiryaama apatziro pipira ikenkishiryaa-kotari Tajorentsi ikantan-takari? 10 ¡Teera! Tema aakapaeni roshiya-kaawentee-takiri. Roojatzi roshiya-kaawentzi-teekari ikanteetaki:

Eenitatsi-rika pankiwae-rintzi, eenitatsi otekaki-waetatsiri.

Rootaki omatantari iroka otziman-tyaari rowayitee-yaari.

11 Ari okantari eejatzi, naaka-paeni kemijanta-kaayiteemiri, ¿eeroma omata pipayiteena nañaantyaari? Okimiwitakawo eenitatsi apankita-kirimi pishireki. ¿Eeroma omata owiikiteero pashitari nashita-kaeyaawori nowatha?

12 Rootaki panta-piinta-kiniriri itsipa-paeni janta. Tema naakawitaka kowaperotatsi pipayiteenami. Roo kanteencha, teera noshintsita-piin-tzimi nokantemi. Tema namaweteyakironi. Tema tee nokoyi nomanonkimi

* 9:5 Cefas = Pedro † 9:7 ipira = cabra

petanakawo pikemijanteero Kameethari Ñaantsi nokenkithata-kota-kimiri Jeepatzii-totaa-rewo.

¹³ ¿Tema piyotee-yini rowapiintawo Ompera-tajorentsitaa-rewo tzimahaanta-tsiri rashita-kaetawori tajorentsi-panko? ¿Tema piyotee-yini ishinetaa-ntsitzi ipireetari rashita-kaetariri Tajorentsi taapoki-mento-tsiki rowayityaari Ompera-tajorentsitaa-rewo? ¹⁴ Ari okantari eejatzi okaatzi ikantakinari Awinkatharite nokenkitha-yiteero Kameethari Ñaantsi, otzimatyee ipineeteena nantantyaawori.

¹⁵ Teera noshintsi-tzimi paerani nojeeki-motan-takimiri pimatenawo. Tee noshintsitzimi eejatzi nimaeka nojankinatan-tzimirori iroka. Apatziro nokowaki nokamimi naaka, tekira itzimana-kiita kantatsini: “Kaari kyaariperori okaatzi rajahaa-wenta-waetari Pablo.” ¹⁶ Teera najahaa-wenta-waetyaawo nokenkithata-kaayiteemiro Kameethari Ñaantsi. Tema okimiwitawo riimi Tajorentsi shintsitanari nanteero, okantawitaka tee naaka kowa-shityaawoni. Eerorika nomateero, jashironkamatsitena naaka!

¹⁷ Naakami kowashita-kyaawoni nantero, ari noshintsitan-takimi ipinateetena. Tema Tajorentsi owakinari nantayiteero iroka. ¹⁸ Ari okanta, tekatsi oetyaa noyaawentan-tyaari pipinayiteena eeroka-paeni. Tema ikimita-kaanteero roomi ipineete-narimi noñaayiteero-wa nokimo-shiretee. Rootaki nokimo-shiretantari nimaeka teera nokoyiro pipinateena nokenkithata-kaayiteemiro Kameethari Ñaantsi.

¹⁹ Ari nokinakaerori nojeekan-taari kameetha, tekatsi shintsi-tenani ipinatana. Roo kanteencha naaka kimitakaan-tawaetacha omperataa-rewo. Rootaki nawijako-shireta-kaantee-yaari osheki atziri. ²⁰ Ari nokantzitawo aririka notsipatyaari nosheninka-paeni Judá-paeni, nantzitawo okaatzi rametee-yarini rirori, ari okantyya rawijako-shiretan-teeyaari rirori. Roojatzi nomatzitari notsipatyaaririka pankinawentawori Ikantakaan-teetani, nomonkaatziro naaka eejatzi, okantawitaka niyowitaka tekatsi shintsitenani nopankinawentyaawo, ari okantyya rawijako-shiretan-teeyaari rirori. ²¹ Ari okantzitari, aririka notsipatyaari kaari kemakoteeroni Ikantakaan-teetani, ikimita-kotari rirori-paeni, ari okantyya rawijako-shiretan-teeyaari rirori. Roo kanteencha teera nopiyathatari Tajorentsi, tema otzimatyee nomonkaatero ikantanari Jeepatzii-totaa-rewo nantayitero. ²² Ari okimitari, aririka notsipatyaari shipeta-shire-waetatsiri, nokimita-kotari rantayitziri rirori, ari okantyya rawijako-shire-yitan-teeyaari rirori. Ari nokimitziri maawoeni inashiyita-chari

atziri-paeni, ari okantyya rawijako-shiretan-teeyaari rirori-paeni. ²³ Rootaki nantanta-yitawori iroka-paeni nomatantyyaawori nokenkithata-kaanta-yiteero Kameethari Ñaantsi, notsipatan-teeyaariri irika-paeni nokaatzira itajonkawentee-taana naaka.

²⁴ ¿Tema pikenkishiryaa-kotari jempe ikanta monkata-wakaa-chari ishiyeyani iñeetan-tyaariri iita etyaawoni rareetyaa? Apaani etyaawoni rareetyaa, riitaki ipinateeteri. Ari pikimita-neeyaari eeroka-paeni. ²⁵ Tema ikaatzi ñaanta-piintawori imonkata-wakaan-tyaari, otzimatyee ikempoyaa-neeyaa, ratsipetawo itziyitawo okaatzi iñaamayitari. Rootaki rantantawori iroka ipineetan-tyaariri paata, ramantheeta-kahae-teeri shiwitha-tapo. Roo kanteencha aminthatzinkawo iroka. Rooma okaatzi oshiyakaa-wentachari ipineeteeri aakapaeni, eero othonka-nitaa. ²⁶ Rootaki noshiya-kaanta-piintan-tawori naaka nokimita-tyeemi, tee notempaa-waetzi. Nokimita-kaantawo noshintsi-waeta-tyeemi nokapojante, teera nokapoja-shiwaetyaawo tampyaaenka. ²⁷ Tema okaatzi natsipeta-waetakawo notzi-wenta-waetaka, noshiya-kaawaetakiro noperata-tyeeyaawomi nowatha. Rootaki nantantawori eero ikimita-kaantee-tantanari ranaakoetziri, eero aminaashi-waetanta nokenkithata-kaanta-piintak iri.

10

Ikaminaa-wentan-teetziro ipinkathata-shiteetari

¹ Noyemijantzinkarite-paeni, eero apeya-kotziro okaatzi iñaakiri awaejatziteni. Ipampithatakiro menkori ochempi-mashiki. Imontyaa-nakawo rowiryaaeteeta-paentziro inkari. ² Ari roñaahan-takiro rawentaa-shiretakari Moisés, ipampithatakiro menkori, imontyaaakawo inkaari, okimiwitakawo ari romitsiryahae-takirimi rirori-paeni janta. ³ Rowaeya-kawoni awaejatziteni okaatzi itajonkawentee-takiri. ⁴ Imiritee-yakironi nijaa itajonkawentee-takiri oshitowaatzi-motakiri shirantaaki. Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo tsipa-shireta-kariri, riitaki oñaahakiriri nijaa shirantaaki. Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo oshiyakawori shirantaa. ⁵ Roo kanteencha eenitatsi osheki kaari inimoterini Tajorentsi, rootaki ikamahaan-tantakari ochempi-mashiki.

⁶ Eenitatsi oshiyakaa-wenta-kaeri okaatzi awijeent-siri, aamaeyaa eero oshiyantari irika-paeni, añaamayityaawo antero

kaari-perori. ⁷ Rootaki kaari okantanta atsipatyaari itsipajatzi ithaamenta-waeta ipinkathata-shiwaetari oshiyakaa-wontsi. Tema rootaki imayitakiri awaejatzeneni paerani, iroka ikenkithata-koeta-kiriri:

Ijeekae-yakini atziri rowawaeteeyani, rirawaeteeyini.

Ari ikatziya-yitanaka otzironkae-yanakani.

⁸ Ari okimitari eejatzi, tee okameethatzi antayitero kaari kamethatsiri. Roojatzi rantakiri awaejatzeneni, rootaki iñaanta-yitakawori ikamahaantaki apaani kitejeri ikaatzi 23,000 atziri. ⁹ Ari okimitzitakari eejatzi tee okameethatzi añaanta-waetyaari Tajorentsi. Roojatzi imayitakiri paerani irika-paeni, rootaki ratsikan-takariri maanki. ¹⁰ Ari okantari eejatzi tee okameethatzi akiñaanikowentante. Roojatzi imatzitakari paerani ithonkan-takariri iiteetziri “Thonkan-taniri.”*

¹¹ Okaatzi awijeen-tsiri rootaki roshiya-kaawentee-takaeri, rojankinata-koetakiro riyotahae-teero nimaeka aakapaeni, tema ajeekatzii othonkima-paetetaa kepatsi.

¹² Paama-yiteeyaa eeroka-paeni. Eero pikanta-waetzi “Eero nomatziro naaka iroka kaariperota-tsiri,” omapoka-shitakari pimatankiro eeroka. ¹³ Roo kanteencha aririka piñero piñaama-shiryaa-waetyaawo, pikenkishireeyaa tee apaniroeni pikanta eeroka, tema imatakiro rotsinampaakiro itsipa atziri-paeni. Tema kinatantaniri rirori Tajorentsi, eero ishinetzimi rirori piñaama-shiryaa-waetyaawo kaari potsinampae eeroka. Aririka piñero piñaama-shiryaa-waetyaa, riitaki Tajorentsi oñaayimironi potsinampaan-tyaawori, okimiwita-nakawo pishiya-pithata-tyeeromi.

¹⁴ Netakotani-paeni, pikimita-kaantero pishiya-pithata-tyeerimi piñaayiteri-rika itsipajatzi-paeni ipinkatha-waetziri oshiyakaa-wontsi. ¹⁵ Eenitatsi nokantemiri nimaeka, nokimita-kaantemi eerokami yotaniri nokantemiro. Pkenkishiryaa-koyityaawo. ¹⁶ Aririka apiyota-piinteeyani irawaeteeyini, akenkishiryaa-kotawo ramanakotanaari paerani Jeepatzii-totaa-rewo, imiritee-yakirini riyotaani-paeni, ¿kaarima apata-wakahaantsi, opiyotaa oshiretaari Jeepatzii-totaa-rewo rapatawentakae riraa? Aririka atzimpetoyiro ratanteetani, ¿kaarima iroka apata-wakahaantsi, akenkishiryaa-kotawo iwatha Jeepatzii-totaa-rewo, akenkishiryaa-kotawo ikama-wenta-yitee?

¹⁷ Aririka owayita-kyaawo, itzimayi-witakyaa osheki akaate apiyoteeyani, maawoeni owaeyakawoni ratanteetari rowetsikae-takiri apapatha-woeni. Ari akantayita-naari aakapaeni, akimitanaawo apapathata-tsiri.

* 10:10 Coré

18 Ari ikimitakari eejatzi nosheninka-paeni Israel-jatzi-paeni, rapata-wakaayita eejatzi rirori-paeni, itaayiteero rashita-kaariri Tajorentsi taapoki-mento-tsiki. 19 Rootaki kimitakawori okaatzi ranta-piinta-yitakiri itsipa-jatzi-paeni atziri itayiniri itajorentsi-nirote. ¿Poshiya-kaatzima nokantatzii añaanitatsi itajorentsi-nirote? 20 ¡Teera! Roo kanteencha eenitatsi peyari amawena-waeta-chari, riitaki roshiya-kaantakiri itajorentsi-nirote, riitaki rashitakaapiintari rowanawo. Tema kaari Tajorentsi rashitakaayityaa rowanawo. Rootaki kaari nokowakaemiri eeroka-paeni pitsipatyaari powayityaawo okaatzi rashita-kaawaetariri peyari-paeni, apatahaari-kari rirori. 21 Tee okameethatzi pimiritero amirita-piintziri akenkishiryaa-kotari Awinkatharite, pimiritakiro-rika okaatzi rashita-kaetariri peyari. Ari okimitzitari, tee okameethatzi poyaawo owapiintari akenkishiryaa-kotari Awinkatharite, powakawo-rika okaatzi rashita-kaetariri peyari. 22 ¿Akowatziima owatsimaeri Awinkatharite? ¿Awijirima rirori?

¿Notzika-shiretantzima ipinkathateeteri Tajorentsi?

23 Iroka ikanteetzi: “Ishinetee-tanawo nantayitero oeta-rikapaeni.” Roo kanteencha teera okameethatzi ranteetero maawoeni. Aritaki okantawitaka, ishinetee-tantziro antayitero oeta-rikapaeni. Roo kanteencha eenitatsi oeta antayitziri kaari thamenta-kaeyaarini itsipajatzi-paeni rantayiteero kameethari. 24 Teera apatziro akenkishiryaa-kowaetyaawo akowayitziri aakapaeni, rootaki kameethatsiri añaashintsi-wentee-yaawo okaate inimoteerini itsipajatzi-paeni.

25 Aririka piyaate pamanante wathatsi, eero pojampita-kowentziri, pikante: “¿Ipoñaatyaama wathatsi itahae-tziniri oshiyakaa-wontsi?” Pamananteri, poyaari. 26 Tema riitaki Awinkatharite ashitariri ikaatzi tzimayita-tsiri kepatsiki.

27 Ari okimi-tzitari, aririka ikaemimi pakiyoteri kaari kemijanta-tsini, pakiyoteri pikoyi-rika. Eero pojampitziri pikanteri: “¿Ipoñaatyaama wathatsi itahae-tziniriri oshiyakaa-wontsi?” Poyaari. 28 Rooma eenitatsi-rika kamantemini, ikantemi: “Irika wathatsi ipoñaatyaama itahae-tziniriri oshiyakaa-wontsi,” eero powari. Rootaki pantantawori pikenkishiryaa-kota-nakari kantakimiri, pikenkishiryaanaka kantacha rowaaripero-shiretante. 29 Nokantakimi “kantacha rowaaripero-shiretante,” tee roo nokanta-kote rowaaripero-shiretemi eeroka, riitaki nokanta-kotzi kamanta-kimiri, kantacha rowaaripero-shireteri rirori. Aamaa aritaki pojampita-nakina, pikantena:

“¿Iitakama notzitan-tawaetyaariri apatzirowa ikenkishiryaa-kotana itsipa atziri? ³⁰ Tema namanari Tajorentsi noñaayitziro okaatzi nowari, ¿iitakama nokenkishiryaa-tyaawori okaate ikijimae-tenari?”

³¹ Iroka nakimiro: Aririka powawaetyaa, pikenkishiryaa-waeta, pikante: “Eenitatsi-rika ñeenani nowawaetyaa, ¿arima notzika-shiryaakiri ipinkathatantyaariri Tajorentsi?” Ari pikimi-tyaawori pimirwaeterika, aririka pantayiteero oetarika. ³² Otzimatyee paamawenteeyaa eero poetzipina-shiretantari Judá-paeni, eejatzi kaari Judá-paeni, ikaatzi pitsipa-piintari pipiyowentari Tajorentsi, maawoeni. ³³ Rootaki nantziri naaka, natsipe-wentawo nonimotakaantyaariri maawoeni atziri-paeni okaatzi nantayitzi. Tee apatziro nantero inimotanari naaka, nantziro okaate kameethatzi-moterini itsipa-paeni, ari okantyya rawijakotan-teeyaari rirori.

11

¹ Poshiya-kotee-nawo naaka. Rootaki nomatziri naaka noshiya-kotari Jeepatzii-totaa-rewo.

Opashikari oetoki tsinani-paeni

² ¡Noyemijantzinkarite-paeni! Osheki najahaa-wenteemi nimaeka, tema poetziñaarikotakawo okaatzi nametakaa-kimiri, okaatzi niyotaa-kimiri. ³ Roo kanteencha, iroka nokoyiri piyotero: Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo reewaritari shirampari-paeni. Riima shirampari-paeni riitaki eewaritari tsinani-paeni. Riima Jeepatzii-totaa-rewo riitaki reewaritari Tajorentsi.* ⁴ Okaatzi ameta-piintari ashiramparinkaki, tee apashika aetoki aririka amanyaa, aririka akenkithata-kaante. Aririkami apashikyaami aetoki, owinkatharyaakiro roshiya-kaantee-takiri aeto. ⁵ Rooma tsinani-paeni kaari pashika-tachani oetoki amanyaa, okenkithata-kaante-rika, owinkatharyaantaki. Okimitako-takawo tsinani-paeni ameezirori oeshi. ⁶ Eenitatsi-rika tsinani kaari kowatsini opashikayityaa oetoki, ramee-tetero oeshi. Tema maawoeni riyoteetzi osheki okaani-wenta-waetyaa, rootaki opashikan-tyaari oetoki. ⁷ Riima shirampari-paeni eero ipashika iitoki rirori, tema ikimita-kotari Tajorentsi, riitaki Tajorentsi owaneenkata-kaariri. Rooma tsinani, riitaki shirampari owaneenkata-kaawori. ⁸ Tema paerani owakira rowetsikan-takawori Tajorentsi etanakawori tsinani, rootaki raaki iwatha shirampari rowetsikan-takawori. Rooma owakira rowetsikan-takariri Tajorentsi etanakawori shirampari, tee roo rayi owatha tsinani. ⁹ Ari okimitzi-takari, owakira

* 11:3 reewaritari = iitoetari

rowetsikan-tawori Tajorentsi tsinani riitaki shirampari rowetsika-kiniri, tema tekatsi itsipatyaa. Riima shirampari, tee rowetsikae-tziniro tsinani. ¹⁰ Rootaki opashikan-tyaari oetoki tsinani oñaahan-tantyaawori eenitatsi opinkathatani roori, rootaki inimota-kaantyaariri Ronampiripaeni Tajorentsi. ¹¹ Teera otzima-shita tsinani, tee itzima-shita shirampari, tema apite-paeni rashitari Awinkatharite, ikowityaa-wakaa apitekiro. ¹² Tema etanakawori tsinani iwatha shirampari rowetsikaetaki. Roo kanteencha ikaatzi shiramparita-tsiri nimaeka, rootaki tsinani tzimayiteeriri. Tema riitaki Tajorentsi kantakaawori itzimantari apite-paeni.

¹³ ¿Litakama pikenkishiryaa-kotawori nimaeka okaatzi nokanta-kimiri? ¿Kameethama tsinani-paeni amaniri Tajorentsi eerorika opashika oetoki? ¹⁴ Aakapaeni ashiramparinkaki nimaeka, tee ametawo ojanthayiro aeshi, osheki akaaniwentziro. ¹⁵ Rooma tsinani-paeni, rootaki oeshi owaneenkata-kaawori. Okimiwitaka roomi oeshi opashikyaami oetoki. ¹⁶ Eenitatsi-rika janta kowatsiri ikijako-waetyaawo, okaatzi nokantakiri: Rootaki nameta-piintakari naaka niyotaan-tziro. Roojatzi ikanta-piintziri piyowentariri Tajorentsi jempe-rika-paeni janta.

Aminaashi-waeta roshireta-kowitaawo rakiyotani Awinkatharite

¹⁷ Roo kanteencha eenitatsi otsipa nokantemiri, eero najahaa-wentzimiro. Tema tee okameethatzi-motana panta-piintakiri pipiyoteeyanira. Okaate kameethatzi-motemini, rootaki rowajankitaa-wentee-temiri. ¹⁸ Tema nokemaki ikamantee-takina pinashita-wakaayitaka janta pipiyota-piinteeyanira. Roowiteencha nokemijanterimi, ¹⁹ tema rootaki awija-piinta-tsini iroka. Kimitaka eenitatsi kowashi-waeta-chani ikantakoeteri “Tema riiperori irika.” ²⁰ Ari okimita-piintari pipiyoteeyani eeroka-paeni pakiyota-wakaeyani, aminaashi-waeta poemoshirenkiro aetziri “Rakiyotani Awinkatharite.” ²¹ Tema powapiintakawo intsipaete pashitari. Tasheneentayita itsipa-paeni. Eenitatsi itsipa shinkiwaeta-chari. ²² ¿Arima okantyaari? ¿Tekatsima pipanko-paeni jempe powapiinta-yityaawo pashitari, jempe pirawaeta-piinte? ¿Pimaninta-tziirima ikaatzi piyota-piinta-chari ipinkathatzi Tajorentsi? ¿Pitheenka-tziirima kowityaa-waeta-tsiri? ¿Poshiya-kaatzima ari najahaawentakimiro? Eero.

Opoñaantari rakiyotani Awinkatharite

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³ Okaatzi niyotaa-kimiri paerani okanta-kota etanta-nakari “Rakiyotani Awinkatharite,” riitaki Awinkatharite

yotaaki-nawori. Iroka okanta-kota: Okanta paerani tsireni-paeteki tekira ipithoka-shiteetari Awinkatharite Jesús, raakiro ratanteetari, ²⁴ Ramanakowentakawo, itzimpetowakiro, ikantzi: “Poyaawo, nowatha iroka, tema roo kamawentemini. Rootaki pikenkishiryaa-kota-piintan-tenari.” ²⁵ Ari ikimitakiro eejatzi ikaatakiro rowaeyani, raakotakiro imiriteetziri, ikantzi: “Niraa iroka, rootaki shitowaa-tsini rawijako-shiretan-teeyaari osheki atziri. Rootaki panta-piinteeri aririka pimiritero, aririka pikenkishiryaa-piintee-na.” ²⁶ Aririka powapiintee-yaawo, pimirita-piintee-ro eeroka, piyotaa-piinteeri atziri-paeni ikama-wenta-yitee Awinkatharite. Rootaki pimata-piinta-yiteeri roojatzi ipiyantee-yaari Awinkatharite.

Owamintha-waeta-shita-kawori rakiyotani Awinkatharite

²⁷ Eenitatsi-rika owaminthawaeta-shityaawoni, iraaminthawaeta-shityaawo, oshiyawaetaka riita-jaantaki Awinkatharite itheenka-wathataki, itheenkakiro eejatzi riraa. ²⁸ Tema roo kameethatatsi, tekira oyaawo, tekira iriroota, otzimatyeeera akenkishiryaa-wakya kameetha-shiretake-rika. ²⁹ Eenitatsi-rika owashiwaeta-kyaawoni, irashiwaeta-kyaawoni kaari kenkishiryaa-kotyaawoni oshiyakaa-wentachari “iwatha,” aritaki rowajankitee-takiri. ³⁰ Rootaki itziman-tayitari shipeta-waeta-tsiri, mantsiya-waeta-tsiri, eeniyitatsi makoryaa-yiteen-tsiri. ³¹ Rooma akenkishiryaa-perota-nakya-rika tekira owanakyaawo, eero añaero rowajankitaa-waetee Tajorentsi. ³² Roo kanteencha aririka rowajankitaa-waetake, iñaanta-kaawaeta-tyeero ikimita-kaanta-waete aakatakimi itomiperori. Ari okantyya eero rowajankitaa-perotantee paata, ikimita-kaanta-yiteeri jempe ikantayiteeri jaawiki-jatzi-paeni.

³³ Noyemijantzinkarite-paeni, rootaki okowantari poyaa-kota-waka-yiteeyaa eeroka-paeni, eero pojateka-waeta aririka pipiyotee-yakyaani pakiyota-wakaeyaa. ³⁴ Pitasheyatzii-rika, powanakya pipankoki tekira piyaata-nakiita, okantantyaari eero iñaakaan-teetzimi pipiyotakyaarika. Aririka niyaataki nareetan-temiri, aritaki nothotyaaakimiro niyotaa-yitemiro irok a-paeni.

12

Tajonka-wenta-shiretaantsi

¹ Nimaeka nokaman-temiro jempe okanta-kota tajonka-wenta-shiretaantsi. Noyemijantzinkarite-paeni, tee nokoyi okompitzi-motemi. ² Piyoteeyini eeroka, paerani tekira

pikemijantanaki, eenita-piintatsi pantani, pithamen-shirepiintari piyaata-shitziri oshiyakaa-wontsi kaari ñaawaetaa-jaeta-tsini. ³ Rootaki nokamantantemiri nimaeka: Eenitatsi-rika janta kenkithata-kaanta-tsini, ikantapaaki “¡Kamaari irika Jesús!” kaarira Itajorenka Tajorentsi ñaawaeta-kaerini irika. Rooma aririka ikante, “¡Awinkatharite irika Jesús!” riitaki Ishire tajorentsi ñaawaeta-kaeriri.

⁴ Tema apaani irika Ishire tajorentsi, roo kanteencha eenitatsi osheki jempe ikinakaero itajonka-wenta-yitakae antanta-yitawori oeyita-rika. ⁵ Apaani irika Awinkatharite, roo kanteencha eenitatsi osheki jempe akinakaero antawaeteeniri rirori. ⁶ Apaani ikanta Tajorentsi, roo kanteencha eenitatsi osheki jempe okanta opoñaan-takari rantakaa-yiteero oeta-rikapaeni. ⁷ Maawoeni aakapaeni, eenitatsi oeyita rantakaa-yiteeri Ishire tajorentsi roñaahtantari, rootaki ashiminthata-kaantyaariri itsipa kemijantzinkari-paeni rantayiteero rirori kameethari. ⁸ Jame oshiyakaa-wenta-wakiro. Eenitatsi atziri ikantakaakari Ishire tajorentsi otzimi-moteri riyotani ikenkithatan-tyaari. Eenitatsi itsipa ikantakaakari Ishire tajorentsi ikenkithata-koteero okaatzi riyota-kae-takiriri. ⁹ Eenitatsi itsipa ikantakaakari Ishire tajorentsi rawentaa-shire-perotyaari. Eenitatsi itsipa ikantakaakari Ishire tajorentsi retsiyata-kota-kaantantari. ¹⁰ Eenitatsi itsipa ikantakaakari itajonka-wentante rirori, itsipa ikantakaakari ikamantanta-nirite, itsipa ikantakaakari rapiiteero okaatzi ikamantantakiri Kamantan-taniri, rootaki iñaantyaawori roorika Ishire tajorentsi kantakaariri ikamantantero. Eenitatsi itsipa ikantakaakari iñaawae-yitero otsipa-jatoyitatsiri ñaantsi, eenitatsi itsipa ikantakaakari rowawijahaero iñaaniki rirori okaatzi ikenkithatee-takiri. ¹¹ Maawoeni iroka-paeni rootaki Ishire Tajorentsi kantakaa-kawori rantantee-takawori jempe-rika oeta-rikapaeni. Apaani okanta Ishire tajorentsi. Riitaki matzirori itajonka-wenta-yitakae aakapaeni, imatakaa-yiteero okaatzi ikoyiri rirori.

¹² Ari okanta apatawakaantaari, ikimita-kaanta-yitee aakami iwatha Jeepatzii-totaa-rewo. Tema jempe akantawaeyita awathaki-paeni, rootaki matakaa-yiteerori oeta-rikapaeni. Ari akimiyitaari eejatzi aakapaeni, otsipayita antayiteero oeta-rikapaeni. ¹³ Tema apaani okanta Ishire Tajorentsi omitsiryaa-yiteeri, rootaki apatawakaantaari, tekatsi oetyaa aakarika Judá-paeni, kaari Judá-paeni, omperataa-rewo, jeekashiwaetantsi, maawoeni. Akimiwitaawo maawoeni atsipata-wakahaeyaa aakapaeni

irapiinteero roshiya-kaawentee-takiro Ishire tajorentsi.

¹⁴ Pikenkishiryaa-kotyaawo jempe okanta awatha. Apaani akanta awathaki, roo kanteencha eenitatsi osheki otsipayita okaatzi antayiteri. ¹⁵ ¿Kantachama oñaawaete aetzi, oñaanatero ako, okantero: “Tee nokameethatzi naaka, tee noshiyimi eeroka pimatziro poteeya-yitziro oeta-rikapaeni?” ¿Tema okameethatzi aetzi? ¹⁶ ¿Kantachama oñaawaete akempita, oñaanatero oki, okantero: “Tee nokameethatzi naaka, tee nokimitzimi eeroka piñaayitziro oeta-rikapaeni?” ¿Tema okameethatzi akempita? ¹⁷ Roomi yoshiita-chanimi oki awathaki, ¿arima omatakyaa akemi? Roomi yoshiita-chanimi akempita, ¿arima omatakyaaami akemaenkawaete? ¹⁸ Ari okantari awatha. Tema riitaki Tajorentsi wetsika-kirori jempe okanta ikowaki rowetsikiro, rootaki otsipayitantari oetarika antayitziri. ¹⁹ Arimi oshiya-wakae-yaami maawoeni jempe okantayita awatha, eero awathatawomi. ²⁰ Tema apaani iroka awatha, roo kanteencha eenitatsi osheki inashiyita okaatzi antakaa-yitzirori.

²¹ ¿Arima omatakyaa oñaawaete oki, oñaanatero ako, okantero: “Naaka ikowaperoetzi, rooma eeroka, tee ikowaetzimi?” ¿Arima omatakyaa oñaawaete aeto, oñaanatero aetzi, okantero: “Tee ikowaetzimi eeroka?” ²² ¡Eero omatziro! Tema okaatzi tzimatatsiri awathaki kaari akowa-perotzi aaka, rootaki kowaperota-chari. ²³ Rootaki akithaatantapiintari, omaniro awatha-paeni, oshiyakaantawo opinkatharentsityeemi. Okaatzi omanako-yitziri awathaki, akimitakaantawo rooperokimi roori-paeni. ²⁴ Rooma okaatzi kaari omanayita-piintziri awathaki iñahaeta-piintziri, teera akowayitziro iitarika antayite-nirori. Ari ikantzitari Tajorentsi rowetsikakiro awatha, otzimatyee aneshironkateero oshiyimo-witeeri tee imeraawentee-tziro. ²⁵ Tema eero omata apitharyeero okaatzi awathatari. Apatziro akoyi aneshironkayiteero maawoeni awatha. ²⁶ Aririka owatsinaa-waetyaa eepichokiini awathaki, oshiyawaetaka owatsinaa-kyaaami maawoeniki awatha. Aririka owaneenka-waetyaa eepichokiini awathaki, kimoshireri akantyyaa maawoeni awathaki.

²⁷ Ari akantayitari aakapaeni akaatzi awentaa-shiretaari Jeepatzii-totaa-rewo, okimiwitaka apaanimi iwatha aaka Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁸ Iroka jempe ikantakaa-yitaari Tajorentsi ikaatzi kemijanteeriri: Etanakawo, eenitatsi Otyaantaa-rewo-paeni. Apiteta-neentsiri, eenitatsi Kamantan-taniri-paeni. Mawataneen-tsiri, eenitatsi yotaantaniri-paeni. Opoña itzimayitanaki tajonka-wentan-taniri, etsiyata-kota-kaantaniri, amitakotaniri, jewatakaan-

taniri, ñaawaetziro otsipa-jatoyitatsiri ñaantsi. ²⁹ ¿Maawoenima Otyaantaa-rewo-paeni? ¿Maawoenima akamantantaniritzi? ¿Maawoenima ayotaan-taniritzi? ¿Maawoenima atajonka-wentan-taniritzi? ³⁰ ¿Maawoenima etsiyata-kota-kaanta-niritzi? ¿Maawoenima añaawae-yitziro otsipajato-tatsiri ñaantsi? ¿Maawoenima owawijayiro otsipajato-tatsiri ñaantsi añaaniki aaka? ³¹ Tema rootaki pikowa-perote okantakae-yaawo Ishire Tajorentsi pantantee-yaawori kowaperota-chari. Roo kanteencha, eenitatsi awijirori iroka-paeni. Aritaki nokaman-takimiro iroka.

13

Rootaki kowaperota-chari etakotantyaa

¹ Jame akanta-shita-wakyaa, kantacha noñaawaetero naaka otsipajato-yitatsiri ñaantsi iñaawae-yitziri itsipa atziri, nomatzi-takyaawomi okaatzi iñaawaetziri Ronampiripaeni Tajorentsi. ¿Tema kameetha-waewitaka iroka? Roo kanteencha terika netakotantyaa nomatan-tawita-kawori iroka-paeni, noñaawaetashiwaetakaha. ² Ari okimitari eejatzi, naakami kamantan-taniri, niyota-kotziro okaatzi kaari riyotako-witeeta paerani, nawentaa-kitari Tajorentsi, ari okantakimi roshirinkinawo ochempi ipiriintero jempe-rika nokoyiro naaka. ¿Tema kameetha-waewitaka iroka? Roo kanteencha terika netakotantyaa nomatan-tawita-kawori iroka-paeni, tekatsira nomonkaate. ³ Ari okimitari eejatzi, arimi nopashitan-tyaawo maawoeni tzimi-motanari rootaki otziman-tyaari royaari kowityaa-waeta-tsiri. Aririkami natsipeta-kowentyaari itsipa, notaa-wenta-waetakari. ¿Tema kameetha-waewitaka iroka? Roo kanteencha terika netakotantyaa nomatan-tawita-kawori iroka-paeni, tekatsira nonintahaeyaa.

⁴ Eenitatsi-rika etakotan-tachari, tsinamparira irika, kaminthaan-taniri, tee iikijakowaeta-nityaa, tee rajahaa-waenityaa, tee ikantakaa-pero-waetyaa. ⁵ Eenitatsi-rika etakotan-tachari tee ikaaripero-waante-nitzi, tee ithañaa-waetyaa, tee ikijawae-nityaa, tee okantzimoneentari ikijaneentante. ⁶ Eenitatsi-rika etakotan-tachari tee rajahaa-wenta-waetawo rantero-rika kaari-perori, apatziro ikimoshire-wentziro riyotakoe-teero kyaaripero. ⁷ Eenitatsi-rika etakotan-tachari riyotziro ramawawaenitzi, ikemijanta-piinta-nitzi, eenitatsi royaa-kota-piintani, oejokirota-piintan-taniri irika.

⁸ Teera othonka-nitaa etakotantyaa. Rooma iroka-paeni othonka-nita, kamantan-taniritaantsi, iñaawaetan-teetawo otsipajato-yitatsiri ñaantsi, riyotee-tziro oetarikapaeni. ⁹ Tekiraata riyotee-tziro maawoeni, tekiraata

ikamantantee-tziro okantakoyita maawoeni tzimayita-tsiri. ¹⁰ Rooma aririka okaatapaaki monkaayita-chani paata, eero akowaneero iroka-paeni okaate peyayitaa-chani. ¹¹ Roowaetaki akimiyita atziritzika. Eeniro-rika akaatziini, akimitari eenchaa-niki, jempe ikanta iñaawaetzi, jempe ikanta ikenkishiryaa, jempe okanta ipampi-shiryaari. Rooma aririka antarita-paaki, eero oshiya-kota-naari jempe ikantayitaha rirori. ¹² Kantacha oshiyakaantero eejatzi jempe akanta aminaatyaaworika eshiro-takiri. Eero akoñaaperotzi kameetha, eero ayotzi jempe akantawaeta. Rooma paata aririka iyotako-peroteeri jempe ikanta-kota Tajorentsi, aritaki akimiteeyaari rirori riyoyitee aakapaeni. ¹³ Iroka kaatatsiri mawa jempe otzimi ashi owaeroni ojeekae, eero othonka-nitaa: awentaa-shiretani, oyaakotani, etakotantani. Rootaki kowaperota-chari iroka eta kotantani.

14

Iñaawaetan-teetyaawo otsipajato-yitatsiri ñaantsi

¹ Pikyaaryoote pimatantyaawori petakotantyyaa. Pikowako-peroteeri Ishire tajorentsi itajonka-wentemi ikantakae-mi pantawaetan-tyaanariri Tajorentsi. Rootakira pimata-teeri pikamantanta-niritee. ² Aririka apiyoteeyaani akaateri kemijantzinkari-paeni, tzimatsi-rika okantakaakyaa Ishire tajorentsi iñaawaetan-tanakyaawo otsipajatota-tsiri ñaantsi kaari ikemaeta-piintziri, eero akemathatziri, eero ayotziro oeta ikantziri. Teera roo iñaawaetantari akemathateri aakapaeni, tema Tajorentsi kemathaterini. ³ Rooma itzimi-rika okantakaakyaa Ishire tajorentsi ikenkithata-kaante, riitaki kenkithata-kaeni maawoeni aakapaeni, rowetsika-shireta-kaanteeri, ithaamenta-kaanteeri, roemoshirenka-shiretan-teeri. ⁴ Ikaatzi ñaawaetzirori otsipajatota-tsiri ñaantsi, apatziro ithaamenta-shireta-waeta. Riima kamantanta-nirita-tsiri, riitaki wetsika-shireta-kaayitariri maawoeni kemijantzinkari-paeni ikaatzi piyoyita-chari. ⁵ Osheki inimo-tenami aririka piñaawaetan-tyaawo otsipajato-yitatsiri ñaantsi maawoeni eeroka-paeni. Rootaki inimo-perotee-naniami aririka pikamantan-taniritee maawoeni eeroka-paeni. Tema rootaki kowaperota-chari awijirori piñaawaetan-tyaawomi otsipajato-yitatsiri ñaantsi. Roo kanteencha eenitatsi-rika owaahako-terini, riitaki wetsika-shireta-kaayityaarini kemijantzinkari-paeni ikaatzi piyotachari.

⁶ Noyemijantzinkarite-paeni, pikemi noshiya-kaawentemiro. Aririka nareetemi pinampiki, apatziro noñaawaetan-tapaakawo otsipajatota-tsiri ñaantsi,

¿nomatakiroma nothaamenta-shireta-kaemi? Rooma aririka nokenkithata-kota-kimiro ikemathata-kahaanari Tajorentsi, nokenkishiryaa-kaayimi, nokaman-tayiteemiro, niyotaa-yiteemiro eejatzi. Rootaki piñaantaawori pithaamenta-shiretanaa. ⁷ Paatatyaa noshiya-kaawentemiro eejatzi, oshiyakawo aririka ashowiwaete, aririka apiyompi-waete. Eerorika anashitawo owameninka, roojatzi apiipiinte, tekatsira yoteroni oetarika akoyiri ashowitakotziri. ⁸ Ari oshiyari eejatzi aririka atziwoote. Eerorika okamenee-nkatzi kameetha, tekatsira yotatsini akaemantatzii owayiritya. ⁹ Ari pikantari eejatzi eeroka-paeni. Eerorika piñaawaetantawo ikematheeteri, piñaawae-pooki-waeta-shitaka. ¹⁰ Tema jaka kepatsiki eenitatsi osheki inashiyita-chari ñaantsi iñaawaeteetziri. Eenitatsi osheki oeyita-rika ikantee-tziri iñaawaeteetziri. ¹¹ Eenitatsi-rika ñaanatanari iñaaniki rirori kaari nokemathatzi naaka, nokimita-kaantari itsipa-jatzi irika, ari roshiyi-tanari eejatzi rirori. Tee nosheninkatari kameetha. ¹² Niyotzi naaka, pikowa-perotatzii eeroka-paeni itajonka-wenteetemi janta. Roo kanteencha otzimatyee pikowa-kowa-peroteero powetsika-shireta-kaayitee-yaari maawoeni piyota-piinta-chari janta.

¹³ Eenitatsi-rika ñaawaetzirori otsipajatota-tsiri ñaantsi, otzimatyee ikowa-koteeri Tajorentsi imatakaan-teeyariri rowaaha-koteero iñaawaetziri. ¹⁴ Aririka namanantyaawo otsipajatota-tsiri ñaantsi kaari nokemathatzi noñaawaetziro, kimitaka nothaamenta-shiwaetakawo, okantawitaka tee nokemathatziro okaatzi namanari. ¹⁵ Tema roo kameethatzi namanantyaawo ñaantsi niyotziri, thaamenta-kaenari. Ari nokanterori eejatzi nomampaa-wentyaari Tajorentsi. ¹⁶ Jame akantawaki, eenitatsi piyoteen-chari ipiyoteeyani, ari pamaniri eeroka Tajorentsi, apaniroeni pithaamenta-waeta, riima pikaateeyini tee ikemathatziro piñaawaetakiri. ¿Arima ithaamentakyaa rirori pikaayitakirira? Eero, tema tee riyotee-yini rirori-paeni kameetharika ikantyyaa “¡Omaperowé!” ¹⁷ Kameetha-witaka pamanaka eeroka. Riima itsipajatzi-paeni tee powetsika-shireta-kaayitari.

¹⁸ Osheki namana-piintakiri naaka Tajorentsi namanantawo otsipajatota-tsiri ñaantsi, kimiwitaka nawijakimimi pamanapiinta eeroka-paeni. ¹⁹ Rooma aririka notsipatyaari niyoteeri ipiyotaa itsipajatzi-paeni kemijantzinkari, tee nomatziro. Roomi nokowa-perotemi naaka noñaawaetemi eepichokiini okantyyaa ikemathatanenari, tee nokowaa-jeetziro noñaawae-pero-te kaari

ikemathatee-tenari.*

²⁰ Noyemijantzinkarite-paeni, eero poshiyari ikenkishiryaa eentsi, apatziro okameethatzi poshiyaari ikenkishiryaa antari. Kameetha-witaka pikimita-kotyaari eentsi eero pantanta-yitawo kaari-perori. ²¹ Pikenkishiryaa-kotero Ikantakaan-teetani ojankinee-takiri, ikanteetzi:

Iroka ikantakiri Awinkatharite:

Eenitatsi nokoyiri nokanteriri irika atziri-paeni, Ikaate notyaanteri, itsipa-jatzi irika, ñaawaetzirori otsipajatota-tsiri ñaantsi, riitaki kamanta-yiteeni.

Roo kanteencha eero ikemijantee-tawakiri.

²² Iroka oshiyakaa-wenta-chari. Tema mataka itajonka-wentee-takae ñaawaetan-tyaawo otsipajatota-tsiri ñaantsi, rootaki roñahae-tziriri kaari kemijanta-tsini. Rootaki itajonka-wentan-takaeri akamantantantyaari, roojatzi roñahae-teeri aakapaeni akemijanta-yiteero. ²³ Jame akantawaki, pipiyotee-yaani maawoeni eeroka-paeni, maawoeni pamanantee-yawoni otsipajatota-tsiri ñaantsi.

Ari ikyaapaaki kaari kemijanta-tsini, kaari riyotahaetzi. ¿Eeroma ikantapaaki: “¡Ishinki-wentatyaa irika!”

²⁴ Eejatzi akantawaki, pipiyoteeyani eeroka-paeni janta pikamantantzi. Ari ikyaapaaki kaari riyotahaetzi, kaari kemijanta-tsini. Ikemaero maawoeni pikantee-yirini irika-paeni, rootaki ikenkishiryaa-tanee-yaari, ²⁵ roo opoñaaantyaari ikamanta-kota-neero okaatzi ikenkishiryaa-waeta-shitari romanakaari, ari rotziwerowanaka ipinkathata-neeri Tajorentsi, ikante: “Omaperotatyaa itsipashiretzimi Tajorentsi eeroka-paeni jaka.”

²⁶ Noyemijantzinkarite-paeni, iroka pantayiteeri aririka pipiyota-piinteyaa. Kantacha romampahae-teeyaawo mampaantsi, otsipa yotaantaniri, itsipa kenkithateeroni okaatzi ikemathata-kahaeriri Tajorentsi, otsipa ñaawae-yiteero otsipajato-yitatsiri ñaantsi, itzimayitee owaahakotantatsini. Tema okaatzi pantayiteeri rootaki powetsika-shireta-kaantee-yaari itsipa-paeni. ²⁷ Eenitatsi-rika ñaawaetan-tawori otsipajatota-tsiri ñaantsi, eero isheki-perotzi, apatziro ikante apite, terika ikaatzi mawa. Eero rakishiyeenkaeyani irika-paeni ikenkithate, royaawentyaa imatantyaawori itsipa. Oztimatyee itzimi owaahakoterini.

²⁸ Tekatsi-rika owaahakoterini, oztimatyee imaerite jempe pipiyoteeyani. Apatziro ñaanashireteri Tajorentsi, ari okaate. ²⁹ Riima kamantan-taniri-paeni, oshinetaa-ntsitzi ikenkithata-kaante apite, terika mawa. Riima itsipa-paeni oztimatyee ikenkishiryaa-kotero kameethari okaatzi

* **14:19** eepichokiini = 5 ñaanchaa-niki; noñawae-pero-te = noñawae 10,000 ñaantsi

ikamantantziri. ³⁰ Rooma itzimi-rika ikemathata-kaaneeri Tajorentsi, eeniro-rika ikamantantzi itsipa, kameethatatsi imaeritawaki ikenkithata-kaantawaki itsipa. ³¹ Tema tee okameethatzi iñaawaeteeyini apitekiro, tema retawakyaawota apaani ipoñaashitya itsipa. Ari okantyya riyotan-teeyaari maawoeni, iwetsika-shireyiteeyaa. ³² Eenitatsi-rika matanakirori ikamantanta-nirite, riitaki materoni iñaakotanyaa ikenkithata-kaante. ³³ Aririka rakishiyeenka-yityaa, kaari Tajorentsi kantakaan-teroni. Tema riitaki Tajorentsi maerita-kaanta-tsiri.

Nimaeka nokaman-temiro otsipa okaatzi rameta-piintaari ikaatzi ikemijanta-kahae-teeri aririka ipiyoteeyaani jempe-rika-paeni: ³⁴ Omoeri-tashiyani roori tsinani-paeni, tee oshinetaa-ntsitzi oñaawaete. Apatziro okemijantayite, tema rootaki ikantee-takiri Ikantakaan-teetaniki. ³⁵ Eenitatsi-rika okoyiri iyotero, ojampiteri oemi janta opankoki. Tee okameethatzi oñaawaete tsinani aririka ipiyoteetyaa. ³⁶ ¿Pikenkishiretee-yanima eeroka-paeni omapoka-kaanta-kirori pikenkithata-kaantziro iñaani Tajorentsi? ¿Pikenkishiryama eeroka-paeni apatziro pikaateeyini pikemijantzinkaritzi?

³⁷ Eenitatsi-rika janta kantatsiri “Naaka kamantan-taniri, tema antaki-shiretakina naaka,” otzimatyee riyotemi irika riitaki Awinkatharite kantakaawori nojankinatan-tzimirori iroka. ³⁸ Terika ikemijanta-yitzi irika-paeni, eero pikemijantziri eejatzi rirori. ³⁹ Noyemijantzinkarite-paeni, otzimatyee pamina-mina-peroteero imatakae-temiro pikamantanta-yitee. Eeromaeta pimaperotziro potzikatzika-yiteeri ñaawaeyitziro otsipajatota-tsiri ñaantsi. ⁴⁰ Rooma aririka pantayiteero iroka-paeni, kametha piñaakotanyaa, pijantziko-t eeyini.

15

Rañaantee-yaari kamayita-tsiri

¹ Noyemijantzinkarite-paeni, nokoyi nokenkishireta-kaemiro jempe okanta-kota Kameethari Ñaantsi okaatzi nokenkithatakaa-kimiri, poejokiroteeyaawo pikemijantane. ² Rootaki owawijaako-shireteemini, eekiro-rika poejokirota-nakityee-yaawo okaatzi nokenkithata-kaakimiri. ¿Aminaashi-waetakama pikemijanta-yitane?

³ Iroka kowaperota-chari ikamantee-takinari naaka, rootaki nokaman-takimiri eeroka-paeni, nokantzimi: Ikamawentakae Jeepatzii-totaarewo okantakaawo akaaripero-waetaki, imateero imonkaata-kahaawo okaatzi ikenkithata-koetakiri Jankina-rentsi-peroriki. ⁴ Opoña

ikiteetakiri, okanta mawatatsiri kitejeri, rowiriintee-teeri. Roojatzi ikenkithata-koetzi-takari Jankina-rentsi-peroriki. ⁵ Opoñaa roñakahaari Cefas, roñahaari maawoeni 12 riyotaani.* ⁶ Roñahaari eejatzi osheki aetziri nimaeka “Noyemijantzinkarite-paeni,” 500 ikaateeyini. Eeniro rañaaayitzi osheki noyemijantzinkarite-paeni, tema makoryaa-yitaki itsipa-paeni. ⁷ Opoñaa roñahaari Jacobo, roñahaari eejatzi maawoeni Otyaantaa-rewo-paeni.† ⁸ Naaka iweyaanta-paakawori roñahaana, okimiwitakawo naaka impoeta-tsinimi notzimi. ⁹ Naakataki eejatzi apaani kaataneeriri Otyaantaa-rewo-paeni, rawijayitana maawoeni itsipa. Tee okamethajeetzi iiteetena “Otyaantaa-rewo,” tema nowajankitaa-waetakiri kemijanta-neeriri Tajorentsi, piyowenta-naariri jempe-rika-paeni. ¹⁰ Roo kanteencha tee aminaashi-waeta ineshironka-perotaana Tajorentsi, tema riitaki kantakaa-kawori Notyaantaa-rewotan-taari. Naakataki antawae-perotaa-tsiri, nawijiri itsipa-paeni okantakaan-tziro nantashi-waetakari paerani. Tee naaka matashityaawoni apaniroeni, tema Tajorentsi neshironkataanari nomatan-taawori. ¹¹ Rootaki nojankinatan-tamirori okaatzi nokenkithata-piintakiri, roojatzi ikenkithata-piintakiri eejatzi itsipa Otyaantarewo-paeni. Rootaki pikemijanta-yiteeri eeroka.

¹² Tema nokenkitha-yiteemiro rowiriintee-teeri Jeepatzii-totaa-rewo rowamaa-witee-takari, ¿Oetaka pikantantari: “Eero añaaayitee akamaki-rika?” ¹³ ¿Poshiyakaatziima tee rowiriinteeteeri Jeepatzii-totaa-rewo? ¹⁴ Ari okantyaami, naminaa-shiwaetaka naaka nokenkithataki, paminaa-shiwaetaka eeroka-paeni pikemijantee-yakini. ¹⁵ Kimiwitaka notheeyakyaami nokenkithata-kota-piintakiri Tajorentsi, nokantanta-piintaki: “Tajorentsi owiriinteeri Jeepatzii-totaa-rewo, ari ikimi-tahaetee aakapaeni.” ¹⁶ Ari okantyaami eero ipiriinta-yitaami kamayiteentsiri, teera ipiriintzitaa eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁷ Eeromi rowiriinteeteerimi Jeepatzii-totaa-rewo, paminaa-shiwaetaka eeroka-paeni pikemijanta-yitee. Eekiro pikaaripero-yitayeemi tekatsi peyakotee-mironimi. ¹⁸ Tema peyapero-takami ikaatzi makoryaa-yiteen-tsiri, aminaashi-waetakimi rawentaa-naari Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁹ ¡Ikantamacheeteeni aakapaeni! Aminaashi-waetakyaami awentaa-naari Jeepatzii-totaa-rewo, aminaashi-waetakyaami okaatzi oyaakoteeri, anamintha-waeta-shitakyaami eepichokiini nimaeka. Mapero-waeta-kaemi.

* 15:5 Cefas = Pedro. † 15:7 Jacobo = Santiago, rirentzi Jesús.

²⁰ Roo kanteencha tee ari okantyyaa. Tema rowiriintee-teeri Jeepatzii-totaa-rewo ikamawitaka. Riitaki matakirori retakaantawo rañahae, ari ikantayitee-yaari paata ikaatzi makoryaa-yiteen-tsiri. ²¹ Iroka okanta-kota iroka: Paerani, eenitatsi rantakiri apaani atziri poñaakaan-takawori akaamani-yitzi maawoeni. Roo kanteencha riitaki eejatzi apaani atziri poñaakaan-taawori apiriintayitaa maawoeni akamayiwitakaha. ²² Rootaki akaamaniyitan-taari maawoeni okantakaan-tziro asheninkayitaari Adán. Roo kanteencha aritaki añaayitee maawoeni okantakaan-tziro asheninka-shiretaari Jeepatzii-totaa-rewo. ²³ Iroka jempe okanta-kota iroka: Riitakira Jeepatzii-totaa-rewo etaawori ipiriintaa. Aririka ipiyee paata, aritaki rowiriinta-paeri ikaatzi rashiyitaari rirori. ²⁴ Opoñaashitya othonkaeyaa maawoeni, ithonkaeri Jeepatzii-totaa-rewo ikaatzi pinkathari-waeta-shita-chari, ikaatzi otzimimowaeta-shitari ishintsinka. Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo matakahaeroni aakapaeni rashitan-teeri Tajorentsi, matzirori Ipinkathari-perotzi. ²⁵ Tema retaneentakawo nimaeka Jeepatzii-totaa-rewo ipinkathari-wentantzi, roojatzi paata omonkaatan-tapaa-kyaaari rotsinampahaeri ijaneentani-paeni.† ²⁶ Iweyaantyaawoni ijaneentani rotsinampahaeri rootakira “Kaamanitaantsi,” ikimitakaanteero atziritatyee mi ithonkaero. ²⁷ Tema ikenkithatakoetzi-takari Jeepatzii-totaa-rewo, ikanteetaki:

Eenitatsi matakirori rotsinampahaeri maawoeni. Roo kanteencha ikaatzi ikantakoe-tziri jaka “maawoeni,” teera ikantee-tatzii riitaki Tajorentsi rotsinampahae-teeri, tema riitaki Tajorentsi kanta-kahae-yaawoni imatantee-tyaawori maawoeni. ²⁸ Aririka ipinkathari-wenteero Itomi maawoeni, riijatziira Tajorentsi pinkathari-wenteeroni, tema ari ikinakaerori Tajorentsi ipinkathari-wentan-teeyaawori maawoeni tzimayita-tsiri.

²⁹ Eeromi rañaayiteemi ikaatzi kamayiteen-tsiri, ¿Iitakama romitsiryaa-wentan-teetariri kamaentsiri? ³⁰ Eejatzi okimi-tzitari, eeromi ipiriintee-taami, ¿iitaka añaantapiinta-kawori aakapaeni ipatzima-mintha-waeteete? ³¹ Noyemijantzinkarite-paeni, ¿Pitheenkatyaaanama? ¿Kaarima naaka thaamenta-wenteemiri nokemijanta-kaayiteemiri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo? Tema omaperotatyaa iroka, ashi owaero maawoeni kitejeri ikowaetzi rowamahaetena. ³² Ari okimi-tzitakari jaka nojeeki Efeso-ki, ikosheka-waetakina kijawaetachari.

† 15:25 rotsinampahaeri, rotsinampahaeri = makoryaa-kitzitaantsi

Eeromi apiriinta-yiteemi, atsipayitee-yaarimi rirori-paeni, nokanta-waeta-shita-kyaami:

Jame anintaa-waeta-wakyaa, owawaetyaa, irawaete, oemoshirenka-waetyaa. Aamaa-shityaa roo akami.

³³ Rootaki paamawentan-tyaari eeroka otzimi-kari pan-tani. “Eero pitsipa-minthatari kaari-perori, pimatziro-kari eeroka.” ³⁴ Pikenkishireteeyaa kameetha. Eero pikinashi-waeta. kimitaka eenitatsi pikaateeyini eeroka-paeni tee piyota-kotaa-jeetziri Tajorentsi. ¡Pashiwentan-tsiwaetaki!

³⁵ Kimiwitaka eenitatsi janta kanta-shireta-waeta-tsiri: “¿Jempema ikinika ipiriintee tonkitsi-pooki? ¿Jempema okinika iñaayiteero iwatha?” ³⁶ ¡Majontzishireri! Kantacha oshiyakaantero jempe okanta okithoki pankirentsi. Tema apaani okithoki kaari jampiikita-tsini aririka ipankiteetero, ashi oyiro okaamatsite apaani okithoki. Eero iñahaeteero okithoki-perotee. ³⁷ Iroka okithoki pipankita-piintziri apaKithokiro okaawita, roo kanteencha aririka oshookanaki ninashitaneeya. Tema tee pipankita-piinta-tziro oshooki-mataki pankirentsi. § ³⁸ Tema riitaki Tajorentsi shookakaa-yitzirori otzimayitantari owatha okaatzi ikoyiri rirori. Riitaki nashita-kaayitawori ishooka-kaayitziro, okaatzi tzimayita-tsiri otsipajato-yitatsiri pankirentsi. ³⁹ Akaatzi otzimayitzi awatha, tee oshiya-wakahaeyani. Jame oshiyakaan-tawakiro aakapaeni atziritzi, tema anashiyita awathaki, inashiyita iwatha antami-weri, tsimeri-paeni, eejatzi shima-paeni. ⁴⁰ Eejatzi ikimiyita inkite-weri tee roshiya-yitee akantayita aakapaeni ajeekika kepatsiki. Otzimi-motziri inkite-weri rowaneenkawo, tee okimitawo owaneenkawo aakapaeni. ⁴¹ Tema inashita rowaneenkawo ooryaa, rowaneenkawo kashiri, eejatzi rashi ompokiro-paeni. Tzimayitatsi ompokiro kaari kimitayityaarini itsipa.

⁴² Arira akanteeyaa aakapaeni apiriinteerika. Tema ikitata-piintee-tziro awatha, ari oshitzitziri, roo kanteen-cha aririka rowiriintee-teero paata, otsipajatotanee eero oshitzitee. ⁴³ Aririka ikiteetero awatha, maninteetanakiro, roo kanteencha aritaki rowiriintee-teero owaneenkatan-teeyaari. Tee oshitziswaetzi nimaeka awatha, roo kanteen-cha aririka rowiriintee-teero paata otziman-teeyaari oshintsinka. ⁴⁴ Okaatzi ikiteetziri awatha eeniwita-chaha oshire. Roo kanteencha aririka rowiriintee-teero awatha, aritaki otz-imayitee atajorenka. Ari ikantee-yaari maawoeni añaa-yitziri otzimi ishire, rootaki ayotanta-yitari eenitatsi otsipa awatha tzimaatsini otajorenka. ⁴⁵ Ari okanta rojankinata-koetakiri etanakawori atziri, irika Adán, ikanteetzi: Riitaki etanakawori rañaanaki, opoña otzimanaki ishire.

Riima oyaatapaa-kirini oshiyapaa-kyaarini, otzimi-motziri rirori itajorenka, riitaki añashireta-kaanta-tsini. ⁴⁶ Ari akantayitari. Tee otzimimo-witee atajorenka owakirani. Tema roo etanakawo otzimanaki ashire, opoñaashitya otzimayitee atajorenka. ⁴⁷ Tema irika etanakawori paerani atziri, kepatsi rahaetaki, rowetsika-pithee-takiri. Riima apiteta-tsiri atziri, inkiteki ipoñaakawo rirori. ⁴⁸ Tema jempe ikantaka rowetsikae-takiri kepatsi-pitha irika etakawori atziri, riitaki oshiyakari aakapaeni. Riima inkite-weripaeni, riitaki oshiyakariri poñeenchari inkiteki. ⁴⁹ Ari akantayitee-yaari eejatzi aakapaeni. Tema oshiyawitakari atzimayitaki irika rowetsika-pithee-takiri kepatsi, roo kanteencha aritaki oshiyayitee-yaari poñahaen-chari inkiteki. ⁵⁰ Noyemijantzinkarite-paeni, iroka okanta-kota okaatzi nokantakiri: Eero omata ijeekayitee ipinkathari-wentantzi Tajorentsi ikaatzi eeniyita-tsiri iwatha, riraa, shitzita-tsini iwatha. Riitaki jeekaatsini janta ikaate kaari shitziyitaa-tsini iwatha.

⁵¹ Pikemi nokaman-temiro kaari riyotakoetzi paerani. Iroka: Ari ipaashinita-kaayitee maawoeni aakapaeni. Roo kanteencha eero añayitziro maawoeni aakapaeni amakoryaayite. ⁵² Paata iweyaanta-paakyaawoni kitejeri, omapoka-shiteeyaa itziwootee-tapae. Eepichokini okanta-paentyaa ariwaetaki amachooka-paentemi. Ari rowiriintee-teeri kamayiteen-tsiri, rañaanta-yitee-yaawo wathatsi kaari shitzita-nita-tsini. Rooma maawoeni aakapaeni añayitaa-tsiri ipaashinita-kaayitee. ⁵³ Okaatzi awathatari nimaeka shitzinita-tsiri, ipaashinita-kaeteero eero oshitzi-waetantaa. Akaatzi akaamani-waeta-nitzi nimaeka aritaki ipaashinita-kaayitee, ari akañaaniyitee. ⁵⁴ Aririka omonkaatakyaa paata iroka, ari omonkaatee-yaari okaatzi roshiya-kaawentee-takiro “Kaamanitaantsi,” oshiyaarimi atziri, ikanteetaki: Irika iiteetakiri “Otsinampaantaniri,” ithonkaero iiteetziri “Kaamanitaantsi.”

⁵⁵ ¡Kaamanitaantsi! ¿Matachama potsinampaantee nimaeka?

¡Kaamanitaantsi! ¿Eenitatsima nimaeka pithoyeni?

⁵⁶ Okaatzi oshiyakaa-wenta-chari jaka othoyeni, rootaki kaari kamethatatsiri. Rootaki Ikantakaan-teetani yotakaeri eenitatsira antani. ⁵⁷ Roo kanteencha namanari Tajorentsi, tema riitaki matakaerori aakapaeni otsinampaan-taawori, rotyaanta-kaeniri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo rotsinampaan-taawori “Kaamanetaantsi.”

⁵⁸ Noyemijantzinkarite-paeni, otzimatyee pikyaaryoota-piinta-yitee, pantawaeta-piinteeniri Awinkatharite. Tema piyotayitee eeroka tee paminaa-shiwaeta, riitaki Awinkatharite matakae-mirori.

16

Koriki rotyaantee-tziniriri ikaatzi ikemijanta-kaeteeri

¹ Nimaeka nokenkithata-koteri apiyotziri koriki otyaante-niriri kemijantzinkari-paeni. Nokaman-temiro eeroka-paeni okaatzi nokanta-yitakiriri Galacia-jatzi.* ² Aririka pipiyota-piintee-yaani, otzimatyee pookayite eepichokiini tzimi-motzimiri. Eero noshenkaan-tapaakawo naaka, aririka nareeta-kimi pinampiki.† ³ Aririka nareeta-kimi kantacha piyoshiite aanakirini koriki janta Aapatziyaweniki raanakiro eejatzi nojankinari-paeni. ⁴ Eerokarika kowatsini noyaatanakiri naaka, aritaki notsipata-nakyaari.

Ikenkishiretari ranteri Pablo

⁵ Eero nareetzi-tzimi, tema netapaentyaawo niyaate Macedonia-ki, opoñaashitya noweyaanta-paakyaawo pinampiki. ⁶ Aririka nareeta-kimi, aamaa-shityaa ojamani nojeeki-mota-nakimi, kimitaka ari nokyaawon-tsita-koteri janta. Opoñaashitya potyaanteena jempe-rika nokoyiro niyaatee. ⁷ Teera nokoyi naaka nareeta-paentemi eepichokiini. Tema nokowatzii ojamani nojeeki-mowaeta-paentemi, riirika Awinkatharite kowatsini. ⁸ Roojatzira nojeekaki jaka Efeso-ki, roojatzi areetan-takyaari kitejeri roemoshirenkae-tziro Owiitaantsi. ⁹ Roo nokantantari tema eenitatsi jaka osheki nantanee-niriri Awinkatharite, kameetha okanta noñaakiro. Tema eenitatsi eejatzi osheki kosheka-minthata-kinari.

¹⁰ Aririka nareeta-kimi Timoteo, paakameethata-wakiri, tema riijatzi antawaetee-niriri Awinkatharite, ari roshiyana naaka. ¹¹ Tee okameethatzi itzimayite pinampiki maninta-waeterini. Tema roo kameethatatsi paapatziyawakyaari, roojatzi ipiyantee-yaari nojeekika naaka. Tema noyaawentakari ipiye itsipata-kyaari itsipajatzi-paeni noyemijantzinkarite-paeni.

¹² Riima noyemijantzinkarite Apolos, nokantakiri itsipatanakyaari ikaatzi notyaanteemiri eeroka-paeni. Roo kanteencha tee ikoyi riyaaate rirori. Aminawakiroota aririka imatakiro paata.

iweyaantawori wethataantsi

¹³ Paamawentyaa eeroka-paeni, poejokirotyaawo pikemijanta-nakiri, pishiramparitanaki, pishintsi-shireyite. ¹⁴ Aririka pantzi-mota-wakae-yaawo oeta-rika, petakotawakaneeya,

* **16:1** kemijantzinkari-paeni = kiteshireri † **16:2** pipiyota-piintee-yaani = etapiintawori kitejeri = domingo

¹⁵ Noyemijantzinkarite-paeni, piyotee-yirini eeroka-paeni jeeka-wankotziriri Estéfnas, riitaki etanakawori ikemijanta-yitanaki pinampiki Acaya-ki. Rortziñaarikota-naawo rirori-paeni rantawae-wenta-neeri kemijantzinkaripaeni. ¹⁶ Noshintsi-temi eeroka-paeni pikemijanteeri rirori-paeni, pikimita-kotyaari ikaatzi rantawaeteeyini, oetziñaarikota-naawori. ¹⁷ Osheki nokimo-shiretaki noñaakiro rareetakina Estéfnas, itsipata-paakari Fortunato eejatzi Acaeco. Riitaki owakowenta-paakimiri eeroka-paeni tee omataya pareeteeyaani jaka, ¹⁸ potapi-shiretan-tenari. Riitaki otapi-shireta-paakimini eejatzi eeroka-paeni janta. Pipinkatha-yitawakiri.

¹⁹ Rowetha-yitzimi piyowenta-piinta-kariri Tajorentsi maawoeni nampitsi jaka Asia-ki. Rowethatzi-tzimi Aquila eejatzi Priscila. Ari ikimi-tzita-kimiri ikaatzi piyowenta-piinta-kariri Tajorentsi ipankoki. ²⁰ Rowethatzi-tzimi itsipa noyemijantzinkarite. Petakotawakaeya powethata-wakayiteeyaa.†

²¹ Iroka nojankinata-nira nakoki naaka, nowethatzimi. Naakataki Pablo. ²² Rowajankitahae-teeri kaari etakoteeyaarini Awinkatharite. Ipiyi-teeya intsipaete Awinkatharite. ²³ ¡Okantashitzimaetya ineshironka-yiteemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo! ²⁴ Netakotzimi maawoeni eeroka-paeni, riitaki Jeepatzii-totaa-rewo Jesús matakae-nawoni. ¡Ariwé!

† 16:20 piwethata-wakayiteeyaa = thowootaantsi

APITETA-TSIRI ROJANKINATZINIRI PABLO CORINTO-JATZI

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo jankinatzi-mirori iroka, Rotyaantaa-rewote Jesús Jeepatzii-totaa-rewo irika, rootaki ikowakaa-kinari Tajorentsi. Ari nokaatziri noyemijantzinkarite Timoteo nojankinatzi-miro. Eerokayitakira nojankinatziniri pikaatzi pipiyowentaari Tajorentsi janta nampitsiki Corinto, riijatziira nojankina-yitziniri kemijantzinkari-paeni jeekatsiri nampitsiki-paeni janta Acaya-ki.* ² Okantashitzimaetyaa ineshironka-yiteemi Ashiteeri Tajorentsi, kameetha ijeekakaa-yiteemi, ari ikimi-temiri eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

Ikemaatsi-yitakari Pablo

³ Jame ajahaawentee-yaari Tajorentsi, ipaapatentari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Riitakira Ashiteeri, neshironkatantaniri. Riitaki Tajorentsi, oemoshirenkantaniiri. ⁴ Aririka otzimi pomeentsitzi-mowaeteeni, riira Tajorentsi oeshirenkaeni, amatantyaawori aaka oemoshirenkayiteri itsipa-paeni opomeentsitzi-moyitari. Roojatziira amateeri aakapaeni okaatzi rantzi-mota-kaeri Tajorentsi. ⁵ Roojatziira matachani, aririka añaa-yitero akemaatsi-pero-waetyaa ikimitapaentzirowa Jeepatzii-totaa-rewo, aritaki añiitakyaawo eejatzi roemoshirenka-pero-yitee. ⁶ Aritaki okantakari, rootakira nokemaatsi-waetan-takari naaka, roo niyotantyaawori jempe nokantyaawo noemoshirenka-yitemi eeroka-paeni, pawijako-shire-yitan-teeyaari. Rootakira roemoshirenkan-teeta-kinari eejatzi naaka, niyotantyaawori jempe nokantero noemoshirenka-yitee-mi eeroka-paeni aririka piñaa-yiteero okaatzi nokemaatsi-waetakari naaka. ⁷ Rootaki niyoperotan-takari aritaki roemoshirenkae-teemi eeroka-paeni ikimi-takinaha naaka, aririka pimataneero pikemaatsi-waetyaa nokimita-kirowa naaka.

⁸ Noyemijantzinkarite-paeni, nokoyi piyoyiteero okaatzi pomeentsitzi-moyita-kinari naaka nojeekantapaentari nampitsiki-paeni janta Asia-ki. Osheki rowatsinaawaetee-takina noshiyakaa-mintheetzi ari nokamakimi. ⁹ Nokenkishiryaa-kotawo nimaeka eenitatsira oeta

* 1:1 kemijantzinkari-paeni = kiteshireri

ishinetan-takinawori Tajorentsi noñaakiro nokamimawitaka, ari okantyaani niyoperotan-tyaari nawentaa-shireteeyaari rirori, tee okameethatzi nawentaa-shiwaetyaa naaka. ¹⁰ Roo kanteencha imatakiro rowawijaa-kotaana nokamimi, eekiro riyaaata-kaatyero. Nawentaa-shiretatyeyaaari eekirowa raminako-wenta-tyeena paata. ¹¹ Ari pikantayitaneeyaari eejatzi eeroka-paeni pitsipateena naaka, pamaneeri Tajorentsi raminako-wentan-tenari. Roo ramananteyaaari Tajorentsi ikaate kemakoyiteenani imatakiro Tajorentsi raminako-wentaana.

Rareetari Pablo Corinto-jatzi

¹² Niyotzi naaka notampatzikatzi-motantaki jempe-rika nojeeki-moyitantaki. Riira Tajorentsi yotatsi tekatsi namatawite, tekatsi nopashiwentakotyaari. Jempe nokanta niyotaa-yitakimi eeroka-paeni, tee nokenkithata-kota-paenta-tziro roshiya-kaanta-witari jaawiki-jatzi yotanitaantsi iroka, apatziro nokenkithata-kota-piintakiro jempe ikanta Tajorentsi ikaminthaantzi. ¹³ Tema okaatzi nojankina-yitakimiri tekatsi nomana-pithatemi, tekatsi pomeentsi-waeta-chani ikematheetero. Okantashitzimaetyaa pikemathata-piinteero okaatzi nojankina-yitzimiri. ¹⁴ Kimitaka pikematha-yitakina eepichokiini, aritaki pajahaa-wentee-na paata ipiyeerika Awinkatharite Jesús. Ari nokimi-tyaari eejatzi naaka, najahaawenteemi eeroka-paeni paata.

¹⁵ Rootaki nokowan-takawori napiiteero nareetemi janta, roo pikimo-shiretan-tyaari nareete-mira. ¹⁶ Ari nokowawitakari nareeta-nakimimi niyaatan-tyaari Macedonia-ki, opoñaashitya napiita-neeromi aririka nopiyee-rikami. Ari okantyaami pamitakotan-tawae-narimi potyaanteena ipatsiteki Judá-paeni. ¹⁷ Roo kanteencha noepithokakiro nokenkishiryaa-witakari nanterimi. ¿Poshiyakaamintheetakima eeroka-paeni osheki namatawita-piintakimi? ¿Pikenkishiryaa noñaawaeta-shiwaetaka noninta-kaani-kiini, nokanta-piintaki “¡Ari! Nareeta-kyaami?” ¿Poshiyakaamintheetzima niyowitakawo eero nomatziro nareetemi? ¹⁸ Tema tee itheeya-nita Tajorentsi, riyotzi rirori tee notheeya-waeta naaka nokantzira “¡Ari!” ¹⁹ Ari ikantakari eejatzi Itomi, Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, netapaakari nokenkithatakota-paakimiri notsipatan-takariri Silvano eejatzi Timoteo. Tema tee ikanta-nitzi rirori Jesús Jeepatzii-totaa-rewo “¡Ari!” riyotaki-rika eero rantziro oeta-rika. Tema okaatzi ranta-piintakiri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo okimiwitakawo riimi Tajorentsi kanta-piinta-tsini “¡Ari!” ²⁰ Riitakira Jesús Jeepatzii-totaa-rewo yotakaapero-yiteeri

ari omonkaateeyaa okaatzi ikashiya-kaantakiri Tajorentsi. Rootaki akantan-tayitee-yaari aakapaeni awentaa-shireyitaa-rewo “¡Ariwé!” Rootaki aweshiryaa-wentan-teeyaariri Tajorentsi. ²¹ Okimiwitakawo rii Tajorentsi apataa-kaayita-kaeriri Jeepatzii-totaa-rewo, riitaki yoshiiyiteeri okimiwitakawo ijeeptazii-toyiteemi, ²² okimiwitakawo ipothoyita-tyeemi rashiyiteera. Tema añirowa rotyaanta-kaero Ishire tajorentsi inampi-shiretantee, ari ayotziri maperori Tajorentsi ithotyahaero okaatzi ikashiya-kaakaeri.

²³ Omaperotatyaa, riyotzi Tajorentsi tee namatawizimi nokantzimira nimaeka; Roo kantakaan-tzirori kaari nareetan-tzimi Corinto-ki, ari okantyyaa eero nokijawaetan-tapaakimi. ²⁴ Teera nokantatzii naaka omperatzimiri pikemijantan-tenari. Tema poejokirota-nakawo okaatzi pikemijanta-neeri. Roo kanteencha roperotatsira atsipatawakahae-yaani antawaeteeyini pithaamentan-teeyari

2

¹ Iroka nokenkishiryaaakari: Eerowa napiiteero nareeteemi, roorika owashiretakota-kaawaetemini nareetemi.

² Aririkami nowashireta-kaawaetemi janta, ¿Iitakama thaamenta-shireta-kaenani naaka? ³ Rootaki notyaantan-takimiri paerani nojankinari, tee nokoyi niyaata-shitemi powashireta-kaanta-waetenari. Tema eerokawitee-yakani thaamenta-shireta-kaenani. Rootaki nokanta-shire-witantakari: “Eerowa niyaatzita, nokema-kota-waeriita eenitatsirika thaamenta-shireta-kaenani. Ari okantyyaa nokimoshireta-kaan-tyaariri eejatzi rirori-paeni.” ⁴ Notyaantakimirowa paerani nojankinari, nowashire-waeta-tyaaha nojankinata-kimiro. Teera roo notyaantan-takimrori nokantzi-moneenta-kaantemiri. Tema nokowawitatyaa piyote osheki netako-pero-takimi.

Ipeyakotziri Pablo kantzimo-neenta-kaataniri

⁵ Nokoyi nimaeka nokenkithata-koteri atziri owashireta-kaawaeta-kinari. Teera naaka ikantzi-moneenta-kaawaetyaa, tema kimitaka maawoeni eeroka-paeni ikantzi-moneenta-kaayitakimi. (Nokantan-tawori

“kimitaka,” tema tee nokoyi nowanaa-pero-waetero.)

⁶ Tema eenitatsi osheki pikaatee-yakini eeroka-paeni, pimatakiri pomishitowaeri. Roo kanteencha aritapaaki pipakaeri. ⁷ Pipeyakoteeri nimaeka, poemoshirenkae-ri, rowashirewaetakari. ⁸ Nokowa-kotee-yimini pikanteeri irika

atziri: “Netakoteemi.” ⁹ Paerani, netakari nojankinatakimi nokantakimi: “Powajankiteeri.” Noñaanta-tziimira noñaantemiri kyaari-pero-rika pikemijantana. ¹⁰ Roo kanteencha ikoyi Jeepatzii-totaa-rewo pipeyakoteeri irika

atziri. Rootakira nanteeri naaka tema rootaki kameethatzi-moteemini maawoeni eeroka. Itzimi-rika pipeyakoteeri eeroka-paeni, aritaki nopeyakotantee eejatzi naaka. ¹¹ Rootakira antayiteeri eero rotsinampaantee Yakatantaniri. Tema ayoteeyironi okaatzi ikoyiri ranteri Yakatantaniri.

Kantzimo-shiretariri Pablo nampitsiki Troas

¹² Chapinki, areetakina naaka nampitsiki Troas niyaatan-takari nokenkithata-kaantziro Kameethari Ñaantsi jempe ikanta-kota Jeepatzii-totaa-rewo. Arira noñaakiro nokemijanta-kaantaki ikantakaakawo Awinkatharite. ¹³ Roo kanteencha okantzi-motakina janta tee noñaapaakiri noyemijantzinkarite Tito. Rootaki nawijan-tanakari Macedonia-ki.

Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo otsinampaa-kaanta-tsiri

¹⁴ Roo kanteencha okantawityaa jempe-rika akinayite, kantacha amaniri Tajorentsi. Tema okimiwitakawo oyaamporitaa-tyeerimi Jeepatzii-totaa-rewo, ipiyaawo rirori nampitsiki rotsinampaantaki rowayirita. Oshiyakoyitayaawo eejatzi inteeneenkatziki kajankari maawoeni nampitsiki. Arira akantayityaari aaka aayite jempe-rika-paeni akamanta-yiteeri atziri jempe ikanta-kota Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁵ Akimiwitakawo kajankari itahaeri Jeepatzii-totaa-rewo rinimota-kaantyaariri Tajorentsi. Iroka kajanka-pathari kantacha ikemaen-kayiteero ikaate awijako-shire-yitaa-tsini, eejatzi ikaate peyashi-waetaa-chani. ¹⁶ Tema eeniyitatsi, okimitzi-motari iroka kajankaenkari owamaantanirowa iroka. Riima itsipa-paeni oshiyi-motakari kajanka-pathari roo owañaashireteerini. ¿Eenitatsima kameetha-shireta-tsiri roshiya-kaawentee-tziri iroka kajankaenkari? ¹⁷ Kaarira irika-paeni kenkithata-shiwaetawori iñaani Tajorentsi ikoyi raantashi-waetyaawo koriki. Tema riitakira irika-paeni maperota-neerori ikenkitha-waeryaantzitzi. Rootaki nomataneeri naaka. Riitaki Tajorentsi otyaanta-kinari nokenkithata-kaante, nantawaeteeniri Jeepatzii-totaa-rewo jempe itzimi napatahaari, riitaki Tajorentsi ñaanari nantayiteero.

3

Antawae-wentzirori owakirari ikashiyakaa-wakaetari

¹ ¿Pikenkishiryaama najahaa-wenta-waetatyaa naaka? ¿Noshiya-kota-tyaarima amayitzi-mirori rojankinari, ikantzi: "Paakameethata-wakina?" ¿Noshiya-kota-tyaarima koyirori pojankinateniri jankina-rentsi, raayitero jempe ikinayitzi? ² Tema eeroka-paeni kimiwita-kawori jankina-rentsi

raakameethatan-teetari, rootaki rojankina-shiretan-teetakinari naaka. Tema aririka iñaayiteemi atziri-paeni jempe pikanta-yitanaa, arira riyoyiteerori okaatzi nantzimoyitakimiri, okimiwita-nakawo iñaanata-tyeeromi okaatzi rojankinata-koeta-kinari. ³ Ari añiirori eerokataki kimitakawori jankina-rentsi rojankinaperotakiri Jeepatzii-totaa-rewo. Roo kanteencha teera nokenkithata-kotatziro jankina-rentsi koñaata-tsiri, kimitawori aririka rojankineetero mapikota, tema nokenkithata-tziiro ipashine-shireta-kaayiteemira Ishire Tajorentsi Kañaaniri.

⁴ Nokenkithatan-tawori iroka, tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo kantakaawori awentaan-taariri Tajorentsi okantyyaa ayotantyaari kyaariperori iroka. ⁵ Teera aaka mata-shityaawoni apaniroeni, tema riitaki Tajorentsi matakaa-yiteerori. ⁶ Riitakira Tajorentsi matakaa-kinawori nokenkithata-koteero owakirari ikashiya-kaanteetani. Iroka owakirari ikashiya-kaanteetani kaarira jankina-rentsi oshiyaawoni paejato ikantakaan-teetani kaamanita-kaanta-tsiri. Tema riitaki kanta-kota-chari Ishire tajorentsi añashireta-kaanta-tsiri.

⁷ Paerani rojankinatan-teeta-kawori Ikantakaan-teetani mapikotaki, okoñaata-paentzi rowaneenkawo Tajorentsi, opoña opeyanaka. Ikanta iñaakiro nowae-jatziteni Moisés, ishipakiryaawootanaki, tee omatajeeta raminawooteeri Israel-paeni. Roo kanteencha iroka jankina-rentsi osheki okaamanita-kaantaki, otzimimo-witakawo owaneenkawo. ⁸ Rooma okaatzi rantayiteeri Ishire tajorentsi nimaeka, rootaki owaneenka-perota-chani. ⁹ Tema owaneenkawitaka okaatzi owajankitaa-kaanteen-tsiri, rootaki maperoteeroni owaneenkatyaa tampatzika-shireta-kaanta-tsiri. ¹⁰ Iroka owaneenka-perota-chari nimaeka awija-pero-tziro tzimawita-chari paerani owaneenkawo. ¹¹ Tema ari okaatapaaki owaneenka-witapaen-chari. Rooma owaneenka-perotaa-chani rootaki ashi owaeroni nimaeka.

¹² Tema tzimaki nimaeka kowashiretakaenani, notonta-shiretanaki nokenkithata-kaantee. ¹³ Tee nokimi-wityaari nowae-jatziteni Moisés ipashika-wootaka eero iñaantari Israel-paeni, tema peyanaa ishipakiryaa-woowitaka. ¹⁴ Tema kijoshiretee-yakini paerani Israel-paeni, roojatzi ikantayitari ikaatzi icharini-yitaari. Tema aririka ikemiro iñaaneetero paejatotsiri ikashiya-kaanteetani, eero ikemathatziro kimiwitaka ipashikae-tatyee-nirimi ikenkishiryaani, apatziro ikanta-kahae-yaawo Jeepatzii-totaa-rewo ikemathata-kaayiteeri okimiwitee-yaawomi ipashikaryaa-kotaa-tyeeniri ikenkishiryaani. ¹⁵ Eeniyitatsi

nimaeka, aririka ikemiro iñaaneetero rojankinari nowae-jatziteni Moisés, pashi-shireyitaka. ¹⁶ Rooma itzimi-rika piyashireta-shiteerini Awinkatharite, aritaki ipashikaryaako-shireteeyaa. ¹⁷ Ikantakoe-tziri jaka “Awinkatharite” riitakira Ishire tajorentsi, jeewaetakan-taatsini kameetha. ¹⁸ Rooma aakapaeni awentaa-shiretaa-rewowa Jeepatzii-totaa-rewo, akimiyita-naari Awinkatharite. Tema akimiwitaawo aminaatyeerimi Awinkatharite oorentakaha eshiro-takiri. Tema aminawoota-kotaa-tziri eshiro-takiki, teera okimitari kamantan-tanirini Moisés ipashikawoowaetaka paerani rirori. Rooma paata aririka añaaperoteero rowaneenkawo, aripaetera akimityaari rirori. Riitakira matakaeroni Awinkatharite, Ishire tajorentsi.

4

¹ Riitaki Tajorentsi neshironkataanari nantawaetan-taanariri rirori. Rootaki kaari okantzimo-neenta-waetantana. ² Nopakahaero kaanita-kaawaete-nanimi, teera nomanakaa-waetyaawo niyotaante namatawitan-tantyaari, teera notheeya-kowaetyaawo iñaani Tajorentsi. Tema okaatzi nokenkithata-kota-neeri kyaariperori iroka, rootaki iñaantawori Tajorentsi kameetha okantzi-moyitari atziri okaatzi nokenkithata-kaanta-yiteeri. ³ Eenitatsi-rika kaari kemathateroni jempe okanta-kota Kameethari Ñaantsi nokenkithata-kotziri, teera naaka omana-pitha-waeterini, tema eenitatsi kantakaawori kaari ikemathatantawo okimiwitakawo ipashika-pithateetateyerimi ikenkishiryaani, riitakira peyawaeta-shitaa-chani. ⁴ Okimiwitakawo imawityaakita-tyeemi irika-paeni kijoshireri. Riitaki Kamaari iiteetziri “itajorentsita jaawiki-jatzi,” mawityaakita-kaakiriri, rootaki kaari ikemathatantawo Kameethari Ñaantsi. Okimiwitakaa tee iñaayitee-romi koñeetyaatsiri oshiyakaa-wenta-chari rowaneenkawo Jeepatzii-totaa-rewo, oshiyakariri Tajorentsi. ⁵ Riitakira Jesús Jeepatzii-totaa-rewo nokenkithata-koteeri, nokantzira: “Awinkatharite irika.” Teera naaka kenkithata-kowaeta-chani. Apatziro-wa rowakina naaka Jesús pompera-waetena eeroka-paeni. ⁶ Ikantaki Tajorentsi: “Okoñeetyee tsirenikaakiri.” Rootaki oshiyakaa-wentacha ikoñaa-shiretaana naaka, rootaki nokitejeta-kotan-teeyaariri eejatzi itsipa-paeni niyotakaa-yiteerira Tajorentsi, okimitzi-motan-teeyaariri rirori-paeni iñahaatyeeeromi rowaneenkawo Tajorentsi oshipakiryaaki ipooki Jeepatzii-totaa-rewo.

Awentaa-shireyiteeyaa

⁷ Okimiwitakawo rowan-teetyaawomi pinaperota-chari chomoki. Riira oshiyakaa-wenta-chari Tajorentsi ipajawyaa-yiteero itajorenka awathaki, roo awatha oshiyakaa-wentakari chomo. Rootaki rantantawori iñaantyaawori riitaki otzimimo-perotziri itajorenka, teera otzimi-motee aakapaeni. ⁸ Tema osheki nokemaatsi-waewitaka, teemaeta nowashiretako-neenta-waetyaa. Nothaakyaa-waewitaka, teemaeta noñaawenashiryawaeta. ⁹ Ikosheka-waetee-takina, teemaeta rookawentee-tana. Rowatsi-naawaetee-takina, teemaeta ipeyakaa-shitee-tena. ¹⁰ Osheki rowamayi-mateetakina ikimita-kaetakina paerani Jesús, aritaki iñahaeteerori rañaantari Jesús. ¹¹ Iroka kanta-kota-chari, osheki noñaapiinta-witakawo nokamawenteromi nokenkithata-kotakiri Jesús, aririka iñaayiteenari atziri, riyoyitee jempe ikanta Jesús rañaakaantzi rirori. ¹² Rootaki nokami-matan-takari naaka, paña-shiretan-teeyaari eeroka-paeni.

¹³ Rootaki nomateeri naaka okaatzi rojankinata-koteetakiri paerani, ikanteetzi:

Nokemijantane naaka, rootaki noñaawaetantari.

Rootakira nomataneeri naaka, nokemijantane, rootaki noñaawaetantari. ¹⁴ Tema niyotzi naaka rowañahaeri Tajorentsi irika Awinkatharite Jesús, aritaki rowañahaena eejatzi naaka, itsipata-kahae-nari Jesús, ari pitsipa-yiteena eejatzi eeroka-paeni. ¹⁵ Nomatan-tawori nokenkithayitee naaka rootaki pinintaa-waetan-teeyaari eeroka-paeni. Tema eekiro-rika pisheki-perota-nakityee eeroka-paeni ineshironka-yiteeri Tajorentsi, ari isheki-perotee amanaapiinterini, weshiryaa-wentan-teeyaariri eejatzi.

¹⁶ Rootaki kaari okantzimo-neenta-waetantana naaka, okantawitaka rowamayi-mawaetee-takina. Tema nothaamenta-shire-piintanaa. ¹⁷ Okaatzi nokemaatsi-waetaka nimaeka eepichokiini iroka, eero okantee-tatyaani. Rootaki noñaantee-yaawori paata antawo owaneenkata-chari kaari thonka-nita-chani. Rootaki awijeeroni okaatzi nokemaatsi-waewitakari, tee nowa-jeetzi nomonkaantyaawo oeta-rikapaeni. ¹⁸ Tema noñaashiretakiro naaka kaari iñahaetzi nimaeka, eeromaeta othonka-nitaa iroka. Tee okowa-perota-jaanteeyaa okaatzi koñaayita-tsiri kaari kijonita-tsini.

5

¹ Okantawityaa ithonkaetero apanko jaka kepatsiki, roo kanteencha ayotzi eenitatsi otsipa apanko kaari thonka-nita-chani janta inkiteki, tema riitaki Tajorentsi wetsika-kirori, kaarira atziri wetsikironi. ² Ari okimitari eejatzi awatha nimaeka, osheki okemaatsita-kaawaetakae. Akowateeki

otzimi-motee otsipa awatha añãantee-yaari inkiteki. ³ Aritaki okantee-yaari paata, iroka ashire nimaeka aritaki otzimae owakirari awatha. ⁴ Eenirowa añãanta-yitawo awatha nimaeka, atekawaetzi akemaatsi-waeta. Roo kanteencha tee akowaa-jeetzi apeyashi-waeteeyaa. Tema akowawitatyaa otzimimo-yitee otsipa awatha, akowaero ashi owaero añãayitee. Rootaki poyaaatee-yaawoni iroka añãantari kaari kijota-nita-tsini. ⁵ Riitaki Tajorentsi matakaa-yiteeroni jempe akantayiteeyaa. Tema añãakiro rotyaanta-kaero Ishire Tajorentsi inampi-shire-yitantee, ari ayotziri omaperotatyaa imonkaateero Tajorentsi okaatzi ikashiya-kaayita-kaeri.

⁶ Rootakira shintsi-shireta-kaeri. Tema ayoteeyini eeniro añãayitzi awathaki, tekiraata atsipataariita Awinkatharite. ⁷ Awentaa-shiretyaari eeniro añiika, okantawitaka tee añãawityaari. ⁸ Tema nokantaki shintsi-shiretakee, akowayitaki ookawenta-yitero awatha, atsipatan-teeyaariri Awinkatharite. ⁹ Akowa-piintakiro antayitero okaatzi inimoteerini rirori, etanakyaaowo nimaeka, ari okimiteeyaari paata aririka atsipatee-yaari. ¹⁰ Tema maawoeni aakapaeni, aritaki akatziyi-moteeri paata jempe ijeekae rirori raminako-yiteeri maawoeni, ikaatzi antayita-kirori kaari-perori eeniro rañãawita, riitakira rowajankitaa-yiteeri. Raminako-yiteeri eejatzi ikaatzi antayita-kirori kameethari, riitakira ikimita-kaanta-yiteeri ipinayitaa-tyeerimi.

Amatakaa-yiteeri itsipa rariperotee-ri Tajorentsi

¹¹ Nokenkithata-kaanta-piintzira naaka, ari nokinakaerori iñãantee-tyaawori omaperotatyaa nopinkathateeri Tajorentsi. Riyotziro rirori, okantashitzimaetya piyotee-yironi eejatzi eeroka-paeni. ¹² ¿Pikenkishiryaaama najahaa-wenta-waetatyaa napiipiintan-tawori? Teera ari okantyyaa. Tema nokowatzii piyote jempe nokantaari naaka, ari okantyyaa piyotantyaawori eeroka jempe pikanteri pakayiteri kameetha ikaatzi ajahaa-wenta-waeta-chari janta, kantawaeta-shita-chari: “Kameethari naaka,” teemaeta ikowa-neetzi ikameetha-shireteeyini. ¹³ ¿Nokimitzi-mota-tziimima shinkiwenta-waeta-chari nokantan-tayitzimiri? Tekatsira oetyaa, tema noetziñaariko-pero-wenta-naatyaari Tajorentsi. Rooma nokimitzi-motzimi-rika atziri tekatsita-tsiri kameetha, nokowatziiira nonintaa-shireta-kaayitemi nokanta-yitan-tzimiri. ¹⁴ Rootakira nantanta-yitawori iroka-paeni retakotaanaha Jeepatzii-totaa-rewo. Tema ikamawentee maawoeni aakapaeni, okimiwitaawo maawoeni akamayitakimi aakapaeni eejatzi. ¹⁵ Iroka opoñãantari ikamawentan-teeri maawoeni aakapaeni, añãahae

eejatzi, ikowatziira antapiinta-yiteeniri okaatzi ikoyiri rirori, eero antashi-waetawo okaatzi akowa-shiwaetari aakapaeni.

¹⁶ Rootaki eero okantzi-mowaetantari atziri jempe ikanta iñeetziri iwathaki. Tema omaperotatyaa otzimi-motakiri iwatha Jeepatzii-totaa-rewo ijeeki-motanta-paenteeri. Roo kanteencha tee añiimaetaawo nimaeka. ¹⁷ Rootaki nokantan-tzimiri, ikaatzi apatashiretanaariri Jeepatzii-totaa-rewo, owakira-shiretanee, tee ikimita-neeyaa jempe ikantawitaa paerani, tema othonka owakiratzi-mota-neeri maawoeni. ¹⁸ Riitakira Tajorentsi matakaan-tzirori maawoeni iroka-paeni. Riijatzi kantakaa-kawori ariperotan-taariri rirori okantakaan-tziro rantzimo-yiteeri Jeepatzii-totaa-rewo. Ikantayitee nimaeka aakapaeni roojatzira antayiteeri, amatakaa-yiteeri eejatzi itsipa-paeni raripero-yitee-ri Tajorentsi. ¹⁹ Roota-kira rotyaantan-takariri Tajorentsi jaka kepatsiki irika Jeepatzii-totaa-rewo, ari ikinakaero rariperotan-taariri jaawiki-jatzi-paeni, eero rowajankitaa-wentan-taari iyaari-peronka. Rootaki rotyaantan-tayitakaeri eejatzi aakapaeni akenkithata-kaayiteeri atziri-paeni raripero-yitee-ri Tajorentsi. ²⁰ Rootaki nomataneeri naaka, rotyaantee-takina nokenkithata-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo. Okimiwitakawo riita-kimi Tajorentsi apiipiintakaa-kinawori, nokantzi: “Pariperotee-ri Tajorentsi. Rootaki ikowaeri Jeepatzii-totaa-rewo.” ²¹ Teera rantani-tziro Jeepatzii-totaa-rewo kaari-perori. Roo kanteencha ikemaatsita-kaawaetakari Tajorentsi okimiwitakawo rantaki-tyeeromi kaari-perori. Arira ikinakaa-kirori Jeepatzii-totaa-rewo, itampatzika-shire-yitan-teeri, ikimita-kaayiteera jempe ikanta rirori.

6

¹ Arira akaatzi antawaeteeniri Tajorentsi, noshintsi-tzimi eero pimaninta-waetziro ikaminthahaemira Tajorentsi, aminaashi-waeta-kari. ² Iroka ikantakiri rirori:

Niyotakira kameetha okantyyaa, aripaete nokemakimiro pikowa-kotanari.

Omonkaa-paeteta-paakaha “Kitejeri Awijakotaantsi,” noneshironkateemi.

Rootaki apiipaetetaa-chari nimaeka, iroka “Kitejeri Awijakotaantsi.”

³ Teera nokoyiro itzimi iita notzika-tzika-waeteri rawijako-shiretee, eero itheenki-mawaetan-teetanawo nantawaetani. ⁴ Tema nokowatzii noñaaahan-teero kameetha romperatani Tajorentsi naaka, tema noejokirotatyeeyaari

aririka awiji-motena oeta-rikapaeni: ikemaatsita-kaawitee-tena, ipomeentsita-kaawitee-tena, rowajankitaa-witee-tena, ⁵ ipajawitee-tena, romonkyaawae-witee-tena, rowatsi-naawae-witee-tena, nantawae-perowitakyaa, nokemawityaawo nowochokini, ayimawae-witakina notashe. ⁶ Tema nokiteshiretee, niyotanitee, aakameethateena, nonethaantayitee, ijeeka-shiretanteena Ishire Tajorentsi, netako-perotanteeya. ⁷ Noñaawaeta-piinteero kyaariperori, itajonka-wenta-kaanteena Tajorentsi. Nanta-piinteero tampatzika-shiretakaa-yinani, nokimita-kaanta-nakiro nowayiritee-mi, notzikaa-wenta, nopiyakowenta eejatzi. ⁸ Eeniyitatsi atziri theen-kawaetanari, roo kanteencha eeniyitatsi itsipa pinkathatanari. Eeniyitatsi atziri ninawaetanari, roo kanteencha eeniyitatsi itsipa ajahaa-wenta-waetanari. Okantawita noñaawaeta-piintawitawo kyaariperori, iitapiinteetana “thaeri”. ⁹ Omawitakyaa eero itzimawita kaari ñaayitenani naaka, tzimimaetacha itsipa iyopero-yitanari. Nokamima-witakyaa, eeniromaeta nañi. Rowajankitaa-witee-takina, temaeta rowamahaetana. ¹⁰ Nowashire-witakyaa, eekiro nothaamenta-tyeeyaa. Nokowityaa-neenta-waewitakyaa naaka, roo kanteencha nonintaa-kaayitee-yaari itsipa-paeni. Tekatsi tzimimowitenani naaka, roo kanteencha nonintaa-yitaawo kowaperota-chari.

¹¹ Corinto-jatzi-paeni, nokanta-perota-tziimiro iroka-paeni, tekatsi nomani-motemiri. ¹² Tekira-rika awentaa-wakaata, eerokaha kanta-shitawori, teera naaka. ¹³ Ajantyaa paakameethateena naaka noshiyimira eeroka, tekatsi nomani-motemi. (Nokantzimiro iroka, kimiwitaka riimi eentsi noñaanate.)

Akimitayitaawo roomi itajorentsi-pankote Tajorentsi Kañaari

¹⁴ Eero papatahaari kaari kemijanta-tsini. ¿Kantachama kameetha-shireri raapatziyaari rantawaete kaari-peroshireri? ¿Kantachama eejatzi otsirenite jempe okofeetyee? ¹⁵ ¿Kantachama Jeepatzii-totaa-rewo rakakoteniri ikoyiri Kamaari? ¿Kantachama kemijantzinkari itsipatyaari kaari kemijanta-tsini rashityaawo jempe-rika oeta?* ¹⁶ ¿Kantachama akimitakaantero itajorentsi-pankote Tajorentsi jempe ipinkathatee-tziri oshiyakaa-wontsi? Tema akaatzi ayemijantzinkariyitee aakapaeni akimiyitayitaawo aakami tajorentsi-panko jempe inampitawo Tajorentsi Kañaari. Tema iroka ikantaki Tajorentsi:

* 6:15 Kamaari = Belial

Ari nonampi-shiretan-teeyaari, notsipatee-yaari jempe nanashi-yitee.

Naakataki ikimita-kaantee Itajorentsise, Riitaki nashiyitee-yaari Naaka.

¹⁷ Rootaki ikantantari eejatzi Awinkatharite:

Pinteenariyaari itsipa-jatzi atziri, eero pitsipa-minthatari irika-paeni.

Eero panta-piinteero nopinka-kaemiri.

Tema naapatziya-yiteemi,

¹⁸ Pikimita-kaanteena naakami pipaapate,

Nokimita-kaanteemi naaka eerokami notyomi-paeni, eerokami nishintyo-paeni.

Arira ikantziri Awinkatharite, Shintsi-perori.

7

¹ Netakotani, tema eenitatsi ikashiya-kaakaeri Tajorentsi, otzimatyee apakahaero maawoeni kaari-perori okaatzi antayitziri, okaatzi akenkishiryaa-yitari eejatzi. Tema otzimatyee oñaahan-teero apinkathatziri Tajorentsi, akite-shiretee.

Ikimo-shiretaksi Pablo ipakahaero Corinto-jatzi kaari-perori

² Paakameethateena naaka. Tema tee nokantzi-moneenta-kaawaetzimi eeroka-paeni, tee nowaariperota-kaanta-waetzimi, tee notheenkashiryaaakantawaetzimi eejatzi. ³ Tee roo nokantan-tzimirori iroka nokamantakotatziimi. Jame napiita-waemiro nokantzi-takimiri: “Netako-perota-kimi.” Rootakira nokanta-piintemiri eeniro añaayitzika nimaeka, ari nokimitzi-teeyaawori eejatzi akamawiteeyaa-rika. ⁴ Osheki nawentaakimi eeroka-paeni. Najahaa-wentakimi. Aririka nokenkishiryaa-koyitemi, pithaamenta-shireta-kaana, kimoshiretakina, okantawitaka osheki ikosheka-witeetakina jaka.

⁵ Tema nareetakaha Macedonia-ki, tee omata nomakoryaa-paaki, tema osheki pomeentsitzi-mota-kinari. Eenitatsi osheki ñaana-mintha-waeta-shita-kinari, rootaki kantzimo-shireta-waeta-kinari. ⁶ Roo kanteencha roemoshirenka-piintziri Tajorentsi ikaatzi okantzimo-neenta-waetari, ari ikimi-tzita-kinari naaka, tema rareeta-kaakari Tito jaka nojeekika. ⁷ Osheki nothaamenta-shiretanaka noñaawakirira.

Roo nothaamenta-perotan-tanakari ikamanta-paakina jempe pikanteeyani eeroka-paeni. Ikantapaakina: “Raakameethata-wakina Corinto-jatzi-paeni, ikowaeyakini iñeemi, osheki okatsitzimo-shiretakiri okaatzi rantzi-mota-kimiri, antawo retakoyitemi.” Arira ikantapaanari, rootaki oemoshirenka-perota-kinari.

⁸ Paerani, netanta-kawori notyaantzimi nojankinari, niyowitaka owashireta-kaawaetemi okaatzi nokanta-yitakimiri. Okanta nokanta-shire-witanaka: “Eero notyaantaa-jaetzi-nirimi.” Roo kanteencha niyotzi nimaeka eepichokiini powashireta-waewita-paenta eeroka-paeni. ⁹ Rootaki nokimo-shire-wentan-tawori nimaeka notyaantakimirowa. Teera nokantatzii roo nokimo-shire-wentziri nowashiretako-waetakimi. Tema roo nokimo-shire-wentziri pipakaa-yiteerowa kaari-perori. Ari pikanta pinimotakaantaariri eeroka-paeni Tajorentsi, potsinampaa-yitakiro powashiretani, teera nowaaripero-waetzimi naaka. ¹⁰ Tema aririka rowashireta-kaantyyaa Tajorentsi, ikowatziira ipakakaanteerori kaari-perori, roo rawijako-shiretan-teetyaari. Rootaki eero okantzimo-shire-waetantee rowashiretakarika Tajorentsi. Rooma aririka rowashireta-kaanta-waetyaa jaawiki-jatzi-paeni, aritaki iñahaetakiro ikama-shireteete. ¹¹ Omatantari rowashireta-kaayitakimi Tajorentsi, ari pipampi-thashiryaa-naari kameetha, pimatakiro pikijakowentana. Katsima-shiretanakimi eejatzi, pithaawa-shiretzi piñeero oetarika awijatsinimi, petakoperotaana, pimatakiro pomishitowakiri kantakaan-tzirori. Ari poñaahan-tzirori kiteshireri pikanta-yitanaa. ¹² Teera apatziro nojankinatero nokantemi: “Pomishitoyiri atziri kaariperoteen-tsiri,” tee roo nojankinatan-temirori pikijakowentan-tyaawori itheenkashiryanteetzi. Tema roo nojankinatan-tzimirori paerani okantyyaa riyotakaan-temiri Tajorentsi jempe pikantyyaa piñaashintsi-wentee-na naaka.

¹³ Rootaki nothaamenta-shiretan-tanakari. Osheki okimoshireta-kaakina eejatzi nokemawakira paakameethatawakiri Tito, powawijaa-kiniri okantzimo-shireta-waetakari rirori. ¹⁴ Tema nokaman-tzitakari naaka Tito jempe pikanteeyani eeroka-paeni, nokantakiri: “Kameethari ikanteeyani Corinto-jatzi-paeni.” Teera powaañaan-tanawo okaatzi pantayitakiri, tema omaperotatyyaa okaatzi nokantzi-takariri Tito. Ari okantzi-takari okaatzi nokanta-yitakimiri eeroka. ¹⁵ Retakoperoyitamira Tito nimaeka, aririka roshireta-koyitemi jempe pikantee-yakani paakameethatawakiri, pikemijanta-wakiri, pipinkathata-wakiri. ¹⁶ Antawo nokimo-shiretzitaka naaka kantacha nawentaa-pero-yiteemi nimaeka.

8

Koriki ipashitee-tyaariri kemijantzinkari-paeni

¹ Noyemijantzinkarite-paeni, nokoyi piyota-koteeyirini ikaatzi piyowentaariri Tajorentsi jaka Macedoniaki, ikaminthaa-yiteeri. ² Okantawita iñaayiwitakawo

osheki pomeentsitzi-mowaetariri, ikimoshireteeyini. Okantawitaka ikowityaa-waetzi, osheki koriki ipashitan-takari. ³ Riitakira kowashiteenchari rirori ipashitantyaa, ipantayitaki okaatzi ikowakaari rirori, rawijantaki ipashitan-tayita. ⁴ Ikantakina naaka: “Jame apashiyityaari koriki itsipa kemijantzinkari-paeni, ikaatzi kowityaa-waeta-tsiri.”* ⁵ Imaperota-tziro okaatzi rantakiri awijanakiro nokenkishiryaa-kowita-kariri. Riitakira roetziñaarikowenta-naari Awinkatharite, ari ikimita-kinari eejatzi naaka-paeni. Tema rootaki ikowakaa-kiriri Tajorentsi. ⁶ Rootaki noshintsitan-takariri Tito ipiyanee janta ikowaka-shireta-kaantemiri pimayiteero eeroka-paeni. Riitakira tsipata-paakimiri janta petanta-nakawori pipashitan-tayitaka. ⁷ Eeroka-paeni awijanta-yitanaa-tsini pantayita-nakiro osheki oetarikapaeni. Kameetha pikemijanta-yitane, kameetha piyoyitane, pithaamentayityaa, antawo petakotakana. Nokoyi nimaeka pawijayitante pipashitan-tayiteeyaa.

⁸ Eero noshintsiwentzimi pimatantayi-tyaawori. Apatziro nokenkithata-koyitemiri jempe ikantayitaka jaka ikowa-yitzi ineshironkatante. Ari okantzimaetari osheki okameethawaetemi poñaahan-teero petakoperotantayityaa. ⁹ Kameethawaetaki pimayiteeromi ranta-paentziri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ineshironkatan-tapaentzi rirori. Oztimimo-witari paerani maawoeni, ikimiwitakari ashaahantzin-kari, roo kanteencha ikimita-kota-paentari kowityaa-waetatsiri. Rootaki ikowityaa-waetanta-paentari pinintaa-waetan-teeyaari eeroka okimiwitee-yaawomi pashaahantee-yaami inkiteki.

¹⁰ Iroka okaatzi nokenkishiryaaari naaka: Rootaki kameethatatsiri pithotyahaero okaatzi petanakari. Eeroka-paeni etanakawori awijaneen-tsiri ojarentsi pikenkishiryaaaka pipashitan-tayityaa. Pimatakiro petanakawo. ¹¹ Ajantyyaa pithotyahaero. Pikimita-kaanteero owakira pithaamentee-yanaka-niranki petanta-nakawori. Ajantyyaa pithotyaa-tyaawo okaatzi tzimi-motzimiri. ¹² Teera ikowa-perotzi Tajorentsi awijakaero apashitan-tyaawo okaatzi tzimi-mota-kaeri. Apatziro apashitan-teeyaawo okaatzi akowakaari. Aritaki inimotakiri Tajorentsi. ¹³ Teera nokowa-kota-tyeemi pipashitantyaa inintaa-waetan-tyaari pipashitakari, roo opoñaan-tyaari pikowityaa-waetanaki eeroka-paeni okantakaan-tziro pipashitantaka. ¹⁴ Tema roo kameethatatsi, pipashityaari okowityee-mowaetari nimaeka oztimimo-yitzimira eeroka, opoñaashitya ipashitee-temi

* 8:4 kemijantzinkari-paeni = kiteshireri

eeroka paata aririka okowityee-mowaetemi. Ari okantyya pimonkaata-wakaan-tyaari. ¹⁵ Okimiwitakawo okaatzi rojankinata-kotzi-teetakari paerani, ikanteetzi: Tee rapaawae-tziro ahaentsiri osheki, tee okowityee-motyaaari ahaentsiri eepichokiini.

¹⁶ Namaniri Tajorentsi, tema riitaki kantakaa-kawori re-takotantemiri Tito, ari ikimitakina naaka netakotzimira. ¹⁷ Tema nokantakiri: "Tito, pipiyanee Corinto-ki." Tema ikoyitaka. Roo riyaaate nimaeka. ¹⁸ Riitakira itsipata-nakyya Tito itsipa noyemijantzinkarite. Kameetha kenkithawae-ryaantzi irika. Ipinkathayitziri itsipa kemijantzinkari-paeni jempe-rika-paeni, ikemayita-kirira ikenkithata-koteero Kameethari Ñaantsi. ¹⁹ Riijatzi yoshiita-kiriri jaka kemijantzinkari-paeni, rowakiri itsipata-nakina paata naanakiniri koriki itsipa kemijantzinkari-paeni kowityaa-waeta-tsiri. Rootakira oñaahan-teroni omaperotatyya etakoyitakari, roo opoñaantyyaari rashita-ryaawenteeri Tajorentsi. ²⁰ Ari okantyya eero iñaawaetakoetantana aririka notsiparyaa-yitakiri koriki ipashi-perotan-teetari. ²¹ Tema nokowatzii okameethatzi-moteri atziri okaatzi nantayiteri, ari okimitzi-motyaaariri eejatzi Tajorentsi.

²² Notyaantemiri eejatzi itsipa noyemijantzinkarite itsipayita-nakyyaari. Riitaki namina-piintakiri, ikowashiryaaki ramitakotante. Nokaman-takiri jempe pikantee-yakani eeroka-paeni, rootaki ikowa-perotan-tanakari ramitako-yitemi, tema rawentaa-peroyitanakimi. ²³ Irika Tito, notsipa-minthari irika, riitaki notsipata-piintaka nantawae-wentakimi. Riima itsipa apite noyemijantzinkarite itsipata-nakyyaari, rotyaantani irika kemijantzinkari-paeni jeekayita-tsiri jaka, iweshiryaa-wentari rirori Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁴ Otzimatyeera paakameethata-wakiri aririka rareetakyaa janta. Roo riyotan-tyaari noyemijantzinkarite-paeni kemijanta-tsiri janta omaperotatyya okaatzi nokenkithata-kota-kimiri eeroka-paeni.

9

¹ Niyotzi naaka tee okowa-perotyaa nojankinata-kotemiri piyorikite ikaate potyaante-niriri kemijantzinkari-paeni.* ² Tema niyotaki ayimata-piintakimi eeroka-paeni pantero. Aritaki nokaman-takiri noyemijantzinkarite-paeni nampitawori jaka Macedonia-ki, nokantakiri: "Ikoyita-kaha noyemijantzinkarite-paeni nampiyitawori janta Acaya-ki ipashitan-tayityaa chapinki awijaneen-tsiri ojarentsi."

* 9:1 kemijantzinkari-paeni = kiteshireri

Nokenkithata-kota-kimira eeroka-paeni nokowashiryaa-kaayita-nakiri eejatzi rirori-paeni.[†] ³ Roo kanteencha notyaantzi-temiri noyemijantzinkarite-paeni okantyya ikamantzi-tantemiri, riitaki etapaakyaawoni rowiiyiteri koriki. Tema tee nokoyi aminaashi-waetyaa okaatzi nokenkithata-kota-kimiri eeroka-paeni jaka. ⁴ Tema nokowatzii intsipaete nareeta-nakimi aririka nawijanaki janta pijeekae-yinira. Kimitaka ari royaata-nakina apaani-paeni Macedonia-jatzi. Aririka noñaapaakiro tekira-rika powiiyite koriki, oshekira nokaani-wenta-waetyaa, tema aritaki nokamanta-kotzi-takimi jaka. Ari pikimiyyi-takyaari eejatzi eeroka-paeni pikaani-wenta-waetyaa. ⁵ Rootakira notyaantzi-tante-miriri irika noyemijantzinkarite-paeni, riitaki etapaakyaawoni rareetemi janta tekirarika niyaateeta naaka. Riityitaki owiita-kota-paaki-mirini koriki ikaatzi pikashiya-kaantakiri eeroka-paeni. Powetsikakiri maawoeni koriki aririka nareeta-paakyya. Ari okantyya eero noshintsi-waetan-tapaakimi pantayitero.

⁶ Apatzirowa pikenkishireero iroka:

Ikaatzi pankita-tsiri eepichokiini, eepichokiini rowiite. Riima ikaatzi panki-peroteen-tsiri, osheki rowiiteri.

⁷ Maawoeni eeroka-paeni otzimatyee pipashitan-tayiteeyaa okaatzi pikoyiri. Eero pishintsitan-tawaetzi ipashitan-teetyaa osheki terika ikowaetzi, ari okantyya eero okatzimo-shireta-waetantari ipashitan-takaha. Tema ikaatzi kimoshire-wentzirori okaatzi ipashitantari, riityitakira retakotari Tajorentsi. ⁸ Riitaki Tajorentsi oshekyaa-perotee-mironi okaatzi kowityeemo-waetzimiri. Aritaki otzimahaantaki okaate pipashitan-tawaetyaari kameetha eeroka. ⁹ Okimiwitakawo okaatzi kenkithata-kota-chari Jankina-rentsi-peroriki, ikanteetzi:

Okaatzi tzimi-motziriri Tajorentsi, rootaki rantetaa-kaanaariri ikaatzi kowityaa-waeta-tsiri.

Tema tampatzika-shireri rirori, ashi rowaero

¹⁰ Riitaki Tajorentsi kithokita-kaerori okaatzi pankiyita-chari, riijatzi shokakaerori, ari okanta rowiitan-teetawori okaatzi rowayiteetari. Arira ikantayiteemiri eejatzi eeroka-paeni ipayiteemiro kowityee-motzimiri, ari okantyya otzimi-motan-teemiri pipashi-yitee-yaariri itsipa-paeni, pitampatzika-shireperotee. ¹¹ Rootaki ipaperotan-temiri Tajorentsi pipashitanta-piintan-tyaari eeroka. Ari okantyya ipaasoonkitatyaariri Tajorentsi ikaatzi aayitzirori apashitan-tayitari. ¹² Ari okantari, okaatzi pipashitan-tayitari teera apatziro pineshironkatakiri kemijantzinkari-paeni

[†] 9:2 Acaya = kepatsi janta ojeekira nampitsi Corinto.

ikaatzi kowityaa-waeta-tsiri, tema roo opoñaan-tyaari ipaasoonki-peroteeri rirori-paeni Tajorentsi. ¹³ Aririka iñahaetakiro okaatzi pipashi-yitakariri eejatzi pikimi-yitakiri itsipa-paeni, oshekira iweshiryaa-wenta-nakyaari Tajorentsi. Tema iñaa-yitziro teera apatziro piñawaeta-shiyita, pikantzi: “Nokemijanteeri Jeepatzii-totaa-rewo nokema-koteerowa Kameethari Ñaantsi.” Tema iñaa-yitziro eejatzi pantayiteero oñaaahan-tzirori omaperotatyaa pikemijanta-yitane. ¹⁴ Rootaki retakoperowaetanteemiri, osheki ramanako-wenteemi, okantakaawo ikaminthaa-peroteemira Tajorentsi. ¹⁵ Ari akimitzita-nee-yaari eejatzi aakapaeni amananeeri Tajorentsi, tema ineshironka-takae aaka, roo maperotzirori okameethatzi, eero omata athotyahaero akenkithata-koteero.

10

Ikenkithata-kotziro Pablo okaatzi rantayitziro

¹ Naaka Pablo, eenitatsi nokowa-kotzimiri. Notsinampa-shiretatziiira eero nokija-waetzimi, nokimita-kotyaari Jeepatzii-totaa-rewo. Tema niyotzi eenitatsi ikantakoe-takina, ikanteetzi: “Irika Pablo tsinampa-shirerira naaka ijeeki-mota-piintee, rooma ijeekira inteena katsimayantzi.” ² Nokowa-kotzimiri, eero piyaata-kaero powatsimaa-waetena. Ari okantyyaa eero niyako-wenta-waetan-tapaakimi aririka nareeta-paakimi. Tema niyotaki ari nokanta-yitapaakiri ikaatzi jeekimo-yitakimiri janta kantayiteent-siri: “Rantayita-shitawo Pablo okaatzi ikoyiri inintaa-waetyaari rirori, ari ikimita-kotari jempe ikanta itsipa atziri-paeni.” ³ Omapero-witatyaa ari nokimitari itsipa atziri, roo kanteencha irika itzimi nokoshekari, teera okimityaawo nokoshekari atziri. ⁴ Tema aririka nokoshekantyyaa naaka, teera noerika-yitziro omana-mentotsi okaatzi romanatanta-piinta-yitari atziri-paeni, tema ishira Tajorentsi nokoshekanta naaka. Ari okanta notsinampaa-yitan-tariri ikaatzi ñaaperotakaayitariri noejaneentani. ⁵ Ari okanta notsinampaan-tariri naaka kosheka-waetantaniri, notsinampaa-yiteeri ajahaa-wenta-waetachari otzikat-zikatan-tatsiri kaari riyotakoe-tantari Tajorentsi. Nokimita-kaantaawo noteeyaa-tyeeromi nokenkishiryaa-shiwae-yitari, noshintsitaa-tyeeyaami nokemijanteeri Jeepatzii-totaa-rewo. ⁶ Aririka nokemako-wenteemi eeroka-paeni pipiya-shitaari pikemijanteeri Jeepatzii-totaa-rewo, aripaetera nowetsikyaa nowajankiteeri ikaate piyathayitachari.

⁷ Paamaeyaa rowapeyi-mowaetzimi-kari. Tema eeniyitatsi pikaateeyinira janta kantayita-tsiri: “Rashitana naaka Jeepatzii-totaa-rewo.” ¿Roshiya-kaatzima tee rashitana eejatzi naaka? Roorika ikenkishiryaa-yitakari, ikinakaa-shitakawo, tema naaka rashi-perota-ka Jeepatzii-totaa-rewo. ⁸ Aamaashityaa ari pikanta-yitanaki eeroka-paeni: “Retanakawo nimaeka Pablo rajahaa-wenta-waetawo okaatzi ikenkithata-koyitziri.” Teera nopashiwentakaeyaawo okaatzi ikanteeteri, tema riitaki Awinkatharite kowa-kakinawori niyotaantayitee, tee ikowa-kaanawo nowaaripero-shireta-waetante. ⁹ Rootaki kaari nokowanta okimitzi-motemi okaatzi nojankinata-kimiri, nokowatziira nominthaa-waetemi. ¹⁰ Aamaashityaa eenitatsi kantatsini: “Tema rotyaanta-piintero Pablo rojankinari, osheki ishintsita-piintakae, ikenkithata-piinta-yitakaero pomeentsitzi-moteeri antayitero. Roo kanteencha aririka ijeekimoyitee jaka, kimiwitaka tee ishintsita-nitzi. Tema ikantaha ikenkitha-yitaki manintaa-rewo rirori.” ¹¹ Iroka nakayiteri ikaatzi kantayita-tsiri, nokantziri: “Jempe nokanta nojankina-yitakimi, ari nokantzitari eejatzi nojeekimoyitakimi.”

¹² Teera naapatziyari naaka pitsipatari pijeekaeyini janta ajahaa-wenta-waeta-chari. Tee riyotee-yini rirori. Tzimayitatsi monkaata-wakaa-piinta-chari, roshiya-kaatzi rawija-wakaan-tayitawo okaatzi kameethatzi-mowaeta-shiyitariri rirori-paeni. ¹³ Rooma naaka teera najahaa-wenta-shiwaetyaawo nomonkaateero kameethatzi-mowaeta-shitanari naaka, apatzirowa nokenkithata-koteero nomonkaatakiro ikantakinari Tajorentsi nanteniri. Iroka ikowakiri nanteniri, otzimatyee noweyiuro nantawaetani janta pijeekaeyinira eeroka-paeni. ¹⁴ Rootaki noñaa-shintsita-kowentan-tzimiri nimaeka eeroka-paeni, tee nawijakaa-shitawo okaatzi ikantakinari Tajorentsi. Tema naakataki etakawori nokenkithata-kota-kimiro Kameethari Ñaantsi jempe ikanta-kota Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁵ Rootaki kaari nokimitantari ikaatzi ajahaawenta-shiwaetawori imonkaatani, tema tzima-witacha itsipa itzimi eta-nakawori imonkaatakiro. Roo kanteencha eekiro-rika pantakishireta-nakityee, eero nopankinawenta-waeta-neemi eeroka-paeni, ¹⁶ kantacha niyaayite otsipaki nampitsi nokenkithata-kaanteero Kameethari Ñaantsi. Rootaki nomateri, eero nokinanaki jempe-rika retayitakawo ikenkithata-kaantzi itsipa atziri, najahaa-wenta-waetawo-kari imonkaatziri itsipa. ¹⁷ Tee okameethatzi rajahaa-wenta-shiwaeteetyaa apaniroeni. Tema roo kameethaperotatsiri ajahaawentee-yaawo rantayitziri Awinkatharite. ¹⁸ Tema

tekatsi oetamatsityaa ajahaa-wenta-waetyaa apaniroeni athaamenta-waetyaa. Roo kowaperota-chari ithaamenta-pero-yitee Awinkatharite.

11

¹ Nokoyi pamawetero okaatzi nojankinatzimiri jaka, okantawitakyaa okimitzi-motemi rantziri apaani majontzishiretatsiri. Nokoyi eekiro piyaatatyee piñaana-yitero. ² Osheki naamaa-kotakimi eeroka-paeni, riitakira Tajorentsi kantakaa-kinawori. Tema naakataki etakawo nokenkithata-kaakimi okanta rashiyitan-teemiri Jeepatzii-totaa-rewo. Nokimita-kaanteemi eerokami nishintyo, eenitatsi nokashiya-kaakimiri pitsipatyaari, naamakoperotzimi eero pikaaripero-waetanta roojatzi paawakaanta-perota-kyaari. Riitakira oshiyakaa-wenta-chari Jeepatzii-totaa-rewo, jempe itzimi kimitakariri riimi paayiteerimi paata. ³ Tema nothaa-wakaa-tziimi itzimi amatawitemini, ikimita-kota-kyaari maanki amatawita-kirori paerani Eva. Aritaki roetzimpinaakotakimi, ipaka-kaemiro pawentahaari Jeepatzii-totaa-rewo, pikinata-naari. ⁴ Kimitaka eeroka-paeni tee pishenkaa-shitawo pakayiteri itsipa kenkithata-kote-mirini Jesús, ari pakakiri okantawityaa riinashita-paakyaawo okaatzi nokenkithata-kota-kimiri naaka Jesús, okaatzi nokenkithata-kota-kimiro Kameethari Ñaantsi eejatzi Ishire tajorentsi. ⁵ ¿Poshiya-kaantzima rawijayitana naaka rotyaantaarewo-perotzi irika-paeni? ⁶ Aamaa-shityaa tee nokenkithatzi kameetha naaka, roo kanteencha niyotanitzi. Rootaki piñaako-piinta-kinari.

⁷ ¿Nokinakaa-shita-kawoma paerani tee nokowako-tzimi koriki owakira nokaman-tapaa-kimiro Kameethari Ñaantsi jempe ikanta-kota Tajorentsi? Tema notsinampa-shiretatzi nantawae-wentakimi niyotaan-tayita-kimirori, tee nokowako-waetzimi. Ari okanta ikimita-kaantee-teemiri nimaeka riiperori eeroka-paeni. ⁸ Okanta nokenkithata-kaapaakimi paerani, riira itsipa-jatzi kemijantzinkari-paeni payitakinari koriki nañaantari. Okimiwitakawo nokoshita-tyeerimi rirori-paeni okanta nantawae-wentan-takimiri eeroka-paeni. ⁹ Paerani eeniro nojeekimoyitzimi, osheki nokowityaa-waetaki. Teemaeta noñii pipina oeta nañaantyaari. Ikaminthaaka rareetee-yakani noyemijantzinkarite-paeni poñaayita-chari Macedonia-ki, riitakira payitapaa-kinari. Ari okanta kaari noñaantawo pipayitena koriki eeroka-paeni. Ari nokanta-piinta-tyeero eero nokowa-kotzimi. ¹⁰ Antawo nokimo-shire-wentakiro teera nokowako-tzimi, ari nokanta-piinta-tyeero maawoeni

nampitsi okaatzi jeekatsiri Acaya-ki. Riyotziro Jeepatzii-totaa-rewo kyaaripero nokantaki. ¹¹ ¿Poshiyakaa-mintheetzi eeroka-paeni roo nokantan-tawori tee netakotzimi? Riyotzi Tajorentsi osheki netakotakimi.

¹² Eekiro niyaata-kaatyero ari okantyyaa irika-paeni kenkithata-kaantaniri pajahaa-wenta-waetakari eerokapaeni, eero ikantanta: “Ari noshiyari Pablo.” ¹³ Irika-paeni kenkithata-kaashi-waeta-kimiri kaari Otyaantaa-rewo-paeni, amatawitantaniri irikapaeni, apaniroeni ikimita-kaanta-waetaka riirikami rotyaantani Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁴ Tekatsira oetyaa itheenkashiryaa-teeri irika. Tema imatzitawo Yakatantaniri ikimita-kotari ishipakiree ronampiri Tajorentsi okantyyaa ramatawitan-tantyaari. ¹⁵ Rootakira eero romapokan-tawaetee ikaatzi antawae-yitzi-niriri Yakatantaniri, roojatzira imatzitari rirori. Ikimita-kaanta-waetyaa rantawaetatzi okantyyaa ikameetha-shireta-kaantee-yaariri atziri-paeni. Roo kanteencha aritaki rowajankitaa-wentee-teeri okaatzi rantayitzi.

Ikemaatsi-waetaka Pablo Rotyaantaa-rewotzira

¹⁶ Napiita-wakiro nokantemi, okantashitzimaetyaa eero nokimitzi-motzimiri majontzishireri. Aririka nokantakari piñaakina, pishineta-wakina najahaa-wenta-wakyaa eepichokiini. ¹⁷ Okaatzi noñaawaetziri nimaeka, teera okimityaawo jempe okantyaami iñaawaeteri Awinkatharite. Tema nokimita-kota-tyaari apaani majontzishireri rajahaa-wenta-shiwaeta. ¹⁸ Arira ikanta-piintaka itsipa atziri-paeni, ari nokantyaari naaka eejatzi. ¹⁹ Pikimita-kaanta-waetaka eeroka-paeni piyotanitayeemi, ¿iitaka pikowan-teeyarini pikemijanta-yiteeri majontzishireri? ²⁰ Roota-kira pantayitakiri eeroka-paeni, pikemijanta-piintakiri ikaatzi ikimitakaan-tawaeta-kimiri romperatani, aapitha-waeyitzi-mirori tzimi-motzimiri, theenka-waeta-kimiri, ajahaa-wenta-waeta-chari, pajawoo-waetzimiri. ²¹ ¿Poshiyakaa-mintheetzi tee naawyaa-shireta-waeta-nitzi naaka nomatantyaawori oshiyakawori iroka? ¿Kantachama nokaani-wentero teera nomatziro? Eero. Roo kanteencha aritaki nomatakiro naaka oshiyaawoni okaatzi rantawitee-yakarini rirori-paeni, najahaa-wenta-waetyaa, okantawitakyaa nokimi-witakyaari majontzishireri.

²² Roorika rajahaa-wenta-waetaka iñaawaetziro iñaani Heber-paeni, eejatzira naaka. Roorika rajahaa-wenta-waetaka isheninkapaeni awaejatziteni Israel, eejatzira naaka. Roorika rajahaa-wenta-waetaka icharini-tetari awaejatziteni Abraham, eejatzira naaka. ²³ Roorika

rajahaa-wenta-waetaka rantawae-yiteeniri Jeepatzii-totaa-rewo, eejatzira naaka. (Omaperotatyaa noshiyakari naaka iñaawaetzi majontzishireri.) Roo kanteencha najahaa-wentakawo nawijeeri irika-paeni nantawaetzi, nawijeeri eejatzi romonkyaaawaetee-takina, ipajawaetee-takina, rowamayi-mawaetee-takina. ²⁴ Tema noñaakiro okaatzi 5 rapiitana ipajawaetana nosheninka-paeni janta ipiyota-piinteetaha.* ²⁵ Mawa okaatzi rompoja-waetee-takina. Apaani okaatzi ishemyahae-takina. Mawa okaatzi nopitamenka-kotaka. Apaani tsireniri nojeeka-kotaki niyankyaani inkaari, ari nokitejeta-kotakiri. ²⁶ Osheki nareetan-tayitaka. Nokinayitaki okowaenkatzi nijaa. Nokini-motakiri ipiyota koshintzi-paeni. Ikowayitaki nosheninka-paeni rowaaripero-waetenami, eejatzi ikimitakari kaari nosheninkata. Nokowaenkata-kowaetaki nampitsiki eejatzi ochempi-mashiki. Nokowaenkata-kotaki inkaariki. Osheki nopomeentsi-waetakari iitashi-waeta-chari “noyemijantzinkarite,” kaarimaeta. ²⁷ Osheki nantawaetaki, ayimawae-witakina nomakoni. Ayimawitakina nowochoki, notashe, nomiri, nowatsinkari. Notasheneenta-waetaki. Naatonkoryaa-mereki-waetaka. ²⁸ Eenitatsi osheki awijimo-yitakinari. Roo kantzimo-perotakinari ijeekayitee kameetha ikaatzi kemijanta-yitaa-tsiri jempe-rika-paeni. ²⁹ Eenitatsi-rika mantsiyateen-tsini, nokimita-kaantawo naakami mantsiyateen-tsini. Eenitatsi-rika ikaariperota-kaetakiri, osheki nokijako-wentyaari. ³⁰ Ari okanta najahaa-wenta-waeta naaka, nokenkithata-kotakiro jempe nokantaka kaari naawyaa-shireta-waetanta. ³¹ Eenitatsi yotatsiri tee namatawitantzi, riitakira Tajorentsi, Ashitariri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ¡Ari rajahaawenteteeyaari! ³² Tema paerani nojeekanta-paentari Ontyaamaeriniki, raminako-wenta-kaantakiro reewata-kaani Aretas maawoeni nampitsi, eero noshitowanta, ari okantyyaa raakaan-tante-narimi. ³³ Roo kanteencha rotetakina kantziriki nokaatee-yirini, rowayiita-kotakina jantakironta nampitsi, ari okanta noshiyan-taari.

* **11:24** Okenkithata-kota rojankinariki paerani Moisés, kantacha rowajankiteete apaani atziri aririka rowaariperotakiri itsipa. Oztimatyye rahaeteri jempe ipiyota-piinteeta, ipajatan-teetyaariri. Eerorika okaariperotzi ikinakaa-shitakari, eero ipaja-peroe-tziri. Rooma kyaari-pero-rika okaariperotaki ikinakaa-shitakari, oztimatyye rowajankitaa-peroeteri. Roo kanteencha teera oshine-taa-ntsitzi rawijakaetero okaate 40 ipajawaeteeteri. Rootaki rameteetari paerani ipajatan-teete okaate 39 rapiiteri itzimi-rika kaariperoteen-tsiri, ari okantyyaa eero ipiyathatantawo Ikantakaan-teetani, aririka rawijakaakiro okaatemi 40. Rootaki iiteeri irika-paeni “Yotapaaka apaani omonkaatan-tyaari 40.” Okaatzi kenkithata-koteen-chari jaka, ari ikantee-takiri Pablo, ipajawaetee-takiri rirori.

12

Kimiwita-kawori owathaantemi kitochee

¹ Teera okameethatzi najahaa-wenta-waetyaa. Roo kanteencha eekiro nokenkithata-kota-tyeero noñaashiretakiri, okaatzi roñaaha-kinari Awinkatharite. ² Niyota-kotziri irika atziri rashitaari Jeepatzii-totaa-rewo. Ikaata-kotaki 14 ojarentsi irika atziri rahaeteeri inkiteki, riyaa-perotatzii ojenokita-perotzira inkite. Kimitaka riyaa-shiretanakitzi, tee niyoperotzi-maetyaa. Terika, riyaatatzii-rika koñaatziro iwathaki, tee niyoperotzi.* ³ Riitaki Tajorentsi yotatsiri riyaa-shiretaatzii-rika, riyaatatzii-rika koñaatziro iwathaki. Paataya netapanaatyaaowo nokenkithata-koteri irika atziri. ⁴ Rahaeteeri janta ikimo-shiretapae. Ari ikemayiteerori jempe-rika oeyitari kaari kameetha-jeeta-tsini ikenkithata-koetero. ⁵ Ariwitaka rajahaa-wentyaawomi irika atziri okaatzi iñaakiri. Roo kanteencha eero najahaa-wenta-waeta. Apatziro nokenkithata-kotakiro jempe nokantaka kaari naawyaa-waetanta. ⁶ Arimi najahaa-wentakyaawomi okaatzi noñaayitakiro, eeromi nomajontzi-shirewaetzimi. Aritaki noñaawae-yitakiromi kyaariperori. Roo kanteencha tee nokoyi rajahaa-wenta-shiwaetee-tena. Apatziro ipinkatha-wentee-tenawo okaatzi nantayitakiri, okaatzi ikemakoe-takinari. ⁷ Okaatzi noñaashiretakiri owaneenkatachari, riyotzi Tajorentsi aritaki najahaa-wenta-waeta-kimi. Rootaki ishinetan-takinari nokemaatsi-waetyaa okantyyaa eero najahaa-wentan-tawaeta. Okaatzi nokemaatsi-waeta-piintaka okimiwitakawo owathaa-waetyeenami kitochee. Riitaki Yakatantaniri kemaatsitakaawae-witakinari. ⁸ Mawa okaatzi naminaminitakari Awinkatharite rookakaa-wentena ikemaatsitakaa-piinteetana. ⁹ Ikantakina rirori: “Tema noneshironkatakimi, tekatsira kowityemo-waetemini. Tema kantacha noñaahantaperoteero noshintsinka atziriki kaari aawyaawaeta-tsini.” Ikanta nokemawakiro, nokimoshiretaki, nothaamenta-nakawo nokamantanta-yiteero tee naawyaa-waeta-nitzi, tema ari okantyyaa aawyaakaan-teenari ishintsinka Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁰ Rootaki nokimoshiretan-takari naaka okantawitaka tee naawyaa-waeta-niwityaa, inina-waeteetana, nokemaatsi-waetaka, rowatsi-naawaeteetana, opomeentsitzi-mowaetana, osheki noñaayitakiri nantawaetziniri Jeepatzii-totaa-rewo.

* **12:2** ojenokita-perotzira inkite = mawataneen-tsiri inkite. Ari ikanta-piintziri Judá-paeni ikenkithata-kotziro. Ikanteeyini: “Etanakawori inkite, ari ojeekayitzi menkori. Apiteta-tsiri inkite, ari ijeekayitzi kashiri, ooryaa, ompokiro-paeni, maawoeni. Rooma mawatatsiri ojenokita-perotzira inkite, ari inampitawori Tajorentsi.”

Niyopaeteteero tee naawyaa-waeta-nitzi apaniroeni, ari noñaakirori imatakaa-kinawo naawyaa-shireta-waeta-nitee.

¹¹ Kimitaka nomajontzishiretatyee mi noñirowa najahaawenta-waetaka. Roo kanteencha tema eeroka kantakaa-kawori nomatan-takawori. Roo kameetha-witachari pikenkithata-koyiteenami kameetha. Okantawitaka tee noñaaperowita naaka, tee ranakotzimaetena irika-paeni iitashi-waeta-chari “Riiperori Otyaantaa-rewo-paeni.”

¹² Tema nojeeki-motakimi paerani eeroka-paeni, noñaahakimiro maperori naaka Notyaantaa-rewotzi. Osheki namatsin-kawentakimi. Osheki notajonka-wentantaki, piñaayiteero kaari piñaapiinteyini, pipampoyaawenteyakironi. ¹³ ¿litaka pikenkishiryaa-waetantari nimaeka nomaninta-waeta-tziimi? ¿Tema naakameetha-tzimi nokimitziri itsipa-paeni kemijantzinkari-paeni? ¿Rooma kantakaan-tawori tee noñeero oeta pipashitanari? Eenitatsirika nantakiri kaariperotatsi, pipeyakotenawo.

Ikenkithata-kotziro Pablo mawatatsini rareetantyyaa

¹⁴ Nokenkishiryaa nimaeka napiiteero niyaate noñeemi, rootaki mawatatsini nareetemi. Ero nayiri ikaate pipinate-nari. Kaari piyorikite nokoyi nashityaari, tema eeroka-paeni nokowa-perotaki nashitemi. ¿Kantachama apaani eenchaaniki ipinako-wentero ikoyiri ashitariri? Teera, tema ritaliki ashitariri pinakowentziriri reentsite. ¹⁵ Rootaki nanteri naaka, okimiwitee-yaawo naakami ashitzimiri. Aritaki nomatakiro noshineta-kowentemi. Osheki netakotakimi. ¿litaka kaari petakotantana naaka?

¹⁶ Okimitaka eeniyitatsi eeroka-paeni kantatsiri: “Aama tee ikowako-yitee Pablo aakapaeni, osheki riyotzi, ari ikinakaero ramatawi-waetan-takaeri.” ¹⁷ ¿Poshiya-kaatzima ramatawi-waetakimi eejatzi ikaatzi notyaanta-kimiri? ¹⁸ Notyaanta-kimiri Tito, eejatzi itsipa noyemijantzinkarite. ¿Ramatawita-kimima Tito? ¿Tema nokimita-wakahaeyani maawoeni naaka, naakameetha-yiteemira eeroka-paeni? ¹⁹ ¿Poshiya-kaatzima eeroka-paeni roo nokantantari nokowatzii nokaa-kowentyaa? Teera ari okantyya netakotani. Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo ñaawaetakaanari, okantyya nowetsika-shireta-kaantemiri. Riitakira Tajorentsi yotatsi. ²⁰ Okantzi-mowaeta-kina naaka añeero akantaneenta-wakaa-waeta aririka nareeta-paakyaami. Okantzi-mowaeta-kina eejatzi noñaapaakimi pitzima-wenta-wakaa-waeta, pikija-wakaa-waeta, pikijaneenta-wakaa-waeta, ero paapatziya-wakaa-waeta, pikiji-mata-wakaa-waeta, pikantakaa-pero-waeta, pikosheka-wakaa-waeta. ²¹ Okantzi-mowaeta-tyaanaha nokaani-wenta-kowatemi

Tajorentsiki. Aamaaka aritaki nokanta-neenta-kowaeta-paakimi pantayita-kirorika kaari-perori, tee pipakahaero pantayitziro kaari kameethatatsiri, pimayempi-waetzi, piñaathatanta-shiwaeta-piintaka eejatzi.

13

¹ Rootaki mawatatsini nareetemi. Aritaki namina-kotan-tapaa-kimiro, ikantee-takiri paerani:

Itzimi-rika apaani iyakowentaa-rewo, otzimatyee itzimi mawa atziri, terika itzimi apite ñaakoterini rantani, aritaki rowajankitee-takiri.

² Arira nokanta-paakiri naaka nowashironkayiri ikaatzi antzita-kawori kaari-perori janta pijeekinta, ari nokimitzi-tapaa-kyaari eejatzi itsipa-paeni antayita-neerori nimaeka. Tema aritaki nokaman-tzita-kimiro paerani napiitan-takawori nareetakimi. Roojatzi nojankinatzimiri nimaeka.

³ Aamaa-shityaa pikantee-yatziini eeroka-paeni: “Kaari Jeepatzii-totaa-rewo otyaanterini Pablo ikenkithata-kaante, aama kaari riiperori.” Paamawentyaa, irika Jeepatzii-totaa-rewo, kaarira atziri jeeki-motanta-paenta-tsini, tema otzimimo-pero-tatziiri ishintsinka rirori, eerokata-ki ñaayiterini. ⁴ Ari okantawitaka, kimi-witaka tee raawyaa-waeta-nitzi irika ikentakoe-tanta-kariri. Roo kanteencha añaakahaeri ishintsinka Tajorentsi. Ari nokantzi-takari eejatzi naaka, tee naawyaa-waeta-nitzi, roo kanteencha riijatziira Tajorentsi shintsita-kahaanari, eerokatakira ñaayiterini.

⁵ Tema pikenkishiryaa-kota-wakyaa. ¿Piriiperotaatzima eeroka pikemijantee? ¿Tema piyotee-yini ijeeka-shiretan-tzimi Jeepatzii-totaa-rewo? Aritaki okantari, terika, aamaa-shityaa tee piriiperotzi eeroka. ⁶ Niyotaki naaka, aririka piñaawakina janta, eero pikimita-kaanta-wakina tee noriiperotzi naaka. ⁷ Nokowa-kotziri naaka Tajorentsi, ari okantyyaa eero noñaakotan-tapaa-kimiro pantani. Teera roo nokantan-tzimiri iroka nokowashi-waeta-paakyaa nokimita-kotyaari riiperori. Tema roo nokowa-pero-tatzii pantayiteero okaatzi tampatzikata-tsiri. Rootaki nokowakiri, okantawityaa itzimi otzikaa-wakinanimi, eero noñaahan-tzimiro noshintsinka nowashironkaa-paakimi, rootaki niyotakaanta-perotemiri naakataki riiperori. ⁸ Apatziro nokoyi noñaahan-tayiteero riyotakotantyaawori kyaariperori. Tema tee nokoyi notzikatzi-ka-waetero. ⁹ Ari nothaamentakyaa aririka noñaakimi paawyaa-shireta-waetanee, okantawitakyaa eekiro ikimita-kaantee-tana naaka kaari aawyaawaetaniri. Rootaki namana-kota-piintakari, okantyyaa piñaantyaawori eeroka-paeni pithotyahaero paawyaa-shire-pero-waenitee.

¹⁰ Rootaki notyaantan-tzimirori iroka jankina-rentsi, teera nojeeki-moyita-tzimi eeroka-paeni janta, ari okantyyaa eero notsimaan-tawaeta-paakimi paata. Tema riitaki Awinkatharite kowakakinawori nowetsika-shireta-kaantan-tyaari, tee ikowakana nowaaripero-shireta-waetante.

Oweyaantawori wethataantsi

¹¹ Noyemijantzinkarite-paeni, iroka oweyaantawori nokantemi: Pikimo-shireteeyini. Pithotyaa-yiteero paawyaa-shireta-waeyitee. Pithaamenta-shire-yitee. Paapatziya-wakae-yiteeyaa. Kameetha piyeeka-yitee. ¡Riira Tajorentsi nampi-shiretan-temini, etakotan-taniri irika, riitaki kameethata-tsiri ijeekakaantzi! ¹² Ptakotyaa powethata-wakaa-neeyaa janta.* ¹³ Rowethatzi-tzimi eejatzi kemijantzinkari-paeni nampitawori jaka.† ¹⁴ ¡Okantashitzimaetyaa ineshironka-waeteemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo! ¡Okantashitzimaetyaa retakowaeteemi Tajorentsi! ¡Okantashitzimaetyaa ikantakae-yaawo Ishire Tajorentsi paapatziya-wakaan-teeyaari! Kyaariwé.

* **13:12** powethata-wakaa-neeyaa = thowootaantsi † **13:13** kemijantzinkari = kiteshireri

ROJANKINARI PABLO ROTYAANTZINIRI GALACIA-JATZI

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo otyaantzi-mirori iroka jankina-rentsi. Otyaantaa-rewo naaka. Kaarira atziri-paeni otyaantenani, tema Jesús Jeepatzii-totaa-rewo otyaanta-kinari itsipatakari Ashiteeri Tajorentsi owañahaeriri paerani ikamawitaka. ² Arira nokaatziri maawoeni noyemijantzinkarite-paeni kemijanta-naatsiri jaka nojankinatzi-miro iroka. Eeroka-paeni notyaantzini pikaatzi pikemijantee janta Galacia-ki. ³ Okantashitzimaetyaa ikaminthaa-yiteemi Ashiteeri Tajorentsi, kameetha ijeekakaa-yiteemi, ari ikimitzi-temiri eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ⁴ Tema rootaki ikowakiri Ashiteeri Tajorentsi ishine-wentakae Jeepatzii-totaa-rewo, ikama-wenta-yitakae akaaripero-shire-yiwitaka, ari okantyyaa eero akimita-kotan-taari ikaatzi kaaripero-waeta-tsiri nimaeka, ikimiwitakawo rotsiparyaa-kowentaa-tyeemi. ⁵ Okantashitzimaetyaa ipinkathata-piinta-yiteeri Tajorentsi. Ari okantee-tatyee-yaani.

Tekatsi otsipa Kameethari Ñaantsi owawijaako-shiretan-tatsini

⁶ Pomapokakina intsipaete pipakaanakiro pikemijanta-witanakari Tajorentsi. Tema riitaki kowakakimiriri, antawo ineshironka-witeemi, rootaki rotyaantan-takimiriri Jeepatzii-totaa-rewo. ¿Itakama pikemijanta-shiwaetan-tawori otsipa kaari kimityaawoni Kameethari Ñaantsi? ⁷ Tema omaperotatya nokantemiri naaka, tekatsi otsipa ñaantsi owawijaako-shiretan-tatsini. Kimitaka eenitatsi okakaaki-mirori, ikowatzii roetzimpinaa-shiretemi, rootaki rowashiñaan-tayita-kawori jempe okanta ikenkithata-koetziri Jeepatzii-totaa-rewo. ⁸ Aririkami nowashiñaa-yitee-miromi naaka okaatzi nokaman-takimiri paerani, iyakateetenawé. Ari okimitari eejatzi, aririkami ipokaa-jeetemi Ronampiri Tajorentsi poñaachani inkiteki, ikenkithata-kota-paakiro otsipa ñaantsi kaari kimityaawoni nokaman-takimiri paerani, iyakateeteriwé rirori. ⁹ Aritaki nokantakimi paerani, rootaki napiitemiri nimaeka nokante: Eenitatsi-rika owashiñaa-kironi jempe okanta nokenkithata-kota-paakiri paerani Jeepatzii-totaa-rewo, iyakaeteriwé.

¹⁰ ¿Rooma namina-minatzi nimaeka kameethatzimo-shireta-waeterini atziri-paeni? Tee, namina-minata-tziiro naaka kameethatzi-moterini Tajorentsi. Roorikami naminaminate kameethatzimo-shireta-waeterini atziri-paeni, teera romperatana Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

Rantawaeri Pablo

¹¹ Pikemi noyemijantzinkarite-paeni, okaatzi nokamantakimiri Kameethari Ñaantsi, kaarira atziri yotakaenawoni. ¹² Tema riitaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo yotaakinawori maawoeni, roñaaha-kinawo. Tema kaari atziri ashityaawoni. ¹³ Pikema-kotee-yakinani jempe nokantawita paerani eeniro nomonkaa-witawo rametari nosheninka-paeni Judá-paeni. Pikema-kotee-yakinani eejatzi osheki nokija-neenta-witakari kemijanta-neeriri Tajorentsi, nowajankitaa-kaanta-witaka osheki, nokowawita nokakaa-haerimi ikemijanta-yitane. ¹⁴ Tema nomapero-witana-kityaawo naaka nomonkaa-witakawo rameyitari paerani nosheninka-paeni, tekatsira apaani nokaawitakari awijinani jempe nokanta-witaka. ¹⁵ Roo kanteencha paerani tekira notzimiita naaka, riyoshiitzi-takina Tajorentsi. Tema antawo ineshironkatakina rootaki ikaema-shiretan-taanari. ¹⁶ Roñaahaanari Itomi, ikowaki nokenkithata-kaayiri kaari nosheninkata. Tekatsira nojampitanakiri nokanteri: ¿litaka nanteri? ¹⁷ Tee noshiya-shita-paenta-ri noñaapaenteritayita-kawori rotyaantaa-rewotzi janta Aapatziyaweniki. Tema apatziro nowanakiro niyaatanaki Mameriniki, opoñaanopiyapaaka roojatzi Ontyaamaeriniki.

¹⁸ Okanta awijaki-ranki mawa ojarentsi, ari niyaatashitakiri Pedro noñeeri ijeeki rirori Aapatziyaweniki, apatziro nojeeki-mota-paentziri okaatzi 15 kitejeri.*

¹⁹ Roo kanteencha teera noñaapaaki itsipa Otyaantaa-rewo, apatziro noñaapaakiri Jacobo rirentzi Awinkatharite.†

²⁰ Omaperotatyaa okaatzi nojankinatzimiri, tee namatawitzimi, riyotzi rirori Tajorentsi. ²¹ Opoñaashita niyaataki Tonkaeroniki eejatzi janta Cilicia-ki. ²² Tema tekira iñaayite-naata iipatsiteki Judá-paeni ikaatzi kemijantayitaneeriri Jeepatzii-totaa-rewo, ²³ apatziro ikema-kotashitakina ikanteetzi: “Irika koshekaeri paerani ikijaneentee, kowawita-chari ithonkae, ikenkithata-koteero rirori jempe ikanteeta ikemijanteetzi.” ²⁴ Rootaki roweshiryaawentanakariri nimaeka Tajorentsi ikemako-yitakinaha.

* 1:18 Pedro = Cefas † 1:19 Jacobo = Santiaho

2

¹ Okanta awijaki paerani 14 ojarentsi, ari niyaateeri eejatzi Aapatziyaweniki notsipata-nakari Bernabé eejatzi Tito. ² Rootaki niyaatan-takari tema Tajorentsi kowaka-shiryaa-kaakinari. Okanta nareetaka paerani janta, niyoshiita-paakiri nopiyota-paakiri jewayitziriri kemijantzinkari, nokaman-tapaakiri jempe nokanta nokenkithata-kaayiteeri kaari nosheninkata Kameethari Ñaantsi. Rootaki nopiyotan-tapaa-kariri okantyyaa eero aminaashi-waetanta okaatzi nantayitakiri. ³ Tee ishintsitetawakiri notsipatakari Tito imateero itomeshitaa-nityaa, okantawita kaari nosheninka.* ⁴ Tema ari rojateka-shiwaetakari ikaatzi kashiyaawaeta-woori ikemijantemi, riiyitaki kowawita-chari itomeshitaa-nitakaantyyaa. Tee inimoyi-ritzi irika-paeni ijeekashiwaeteeyaa kameetha kemijanta-yitatsiri, okimiwityaawomi rokakaakowenta-yiteeri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Roo ikowa-peroteeyini ikimita-kotee-tyaari jempe ikanta omperataarewo. ⁵ Roo kanteencha tee noshineta-kaantziro ikimita-kotyaari, rootaki nokowa-perotakiri riyota-koteero kyaariperori Kameethari Ñaantsi awijako-shiretan-teeyaari. ⁶ Ikanta nokenkitha-waeta-kaapaakiri jewari ipinkathateeri kemijanta-naatsiri, inimota-nakiri, tekatsi otsipa ñaantsi ikantanakiri. (Kimitaka nokinashi-neentaka nokantaki “jewari ipinkathateeri,” tema tekatsi atziri oshiya-kotyaarini Tajorentsi ririiperotzi.) ⁷ Rootaki kaari otzimanta oeta ikantawa-kinari, tema riyotanaki omaperotatyaa rotyaantakina Tajorentsi nokenkithata-koteeniri Kameethari Ñaantsi kaari totameshitaa-nitachani. Ikimitakiri rirori Pedro rotyaantakiri ikenkithata-kaayiteeri nokaatzi notomeshitaa-niyita. ⁸ Tema riitaki Tajorentsi otyaanta-kiriri Pedro ikenkithata-kaayiteeri nosheninka. Riijatzi otyaanta-kinari naaka nokenkithata-kaayiteeri kaari nosheninkata.† ⁹ Ikanta Jacobo, Pedro eejatzi Juan, ikimita-kaantakiri itzinkami kemijantzinkari-paeni, riyotanaki riitaki Tajorentsi neshironka-takinari. Aripaetera raakameethata-nakina, ari ikimita-wakiri eejatzi Bernabé, ari okantyyaa niyaata-kaanta-nakawori nokenkithata-kaayiteeri kaari nosheninkata. Ari ikimita-nakari rirori ikenkithata-kaayiteeri kaari nosheninkata.‡ ¹⁰ Opoñaashita ikantanakina: “Aririka piyaayitaki jempe-rika-paeni, otzimatyee petakoteeyaari ashironkaenkari-paeni.” Tema nomatzi-takawo netakoyitakari, rootaki nanta-piinta-yitakiri.

* 2:3 kaari nosheninka = griego † 2:8 nosheninka-totameshitaarewo ‡ 2:9 Pedro = Cefas

Ikijathee-tziri Pedro Antioquía-ki

¹¹ Ikanta riyaaakira paerani Pedro Antioquía-ki, eenitatsi rantakiri rirori, ari nokijathata-kiriri. ¹² Tema owakira riyaaakira Antioquía-ki, imawita-paakawo kameethari, rakiyota-paakiri kaari isheninkata. Roo kanteencha rareetee-yakani janta rotyaantani Jacobo, ari otzimanakiri rantani Pedro, ipaka-nakiro rakiyowitari kaari isheninkata. Osheki ithaawan-takari ikaatzi areetapaen-chari ametawori itomeshitaa-nita. ¹³ Imatzita-nakawo itsipa Judá-paeni kemijanta-witeen-chari, ari ikimitzi-tanakari eejatzi Bernabé rirori, roshiya-kota-nakari irika-paeni owapeyimotoan-taniri. ¹⁴ Ikanta noñaakiri Pedro tee imonkaatziro kyaariperori Kameethari Naantsi, ari nopiyotakiri ikaatzi kemijanta-tsiri, ifeeyakinani maawoeni nokantakiri Pedro: “Isheninka Judá-paeni eeroka, tema pipakahaero amewitari paerani, poshiya-kotari kaari asheninkata. ¿Itaka pishintsitan-tariri atziri-paeni kaari Judá-paeni roshiya-koteero akimiyita aaka? ¹⁵ Omapero-witatyaa, Judá-paenira aakapaeni, tee akimitako-wityaari kaari asheninkata ikanteeta-piinta-witari ‘kaari-pero-shireri.’ ¹⁶ Roo kanteencha, ayotzi nimaeka tekatsira materoni itampatzika-shirete imonkaa-wityaawomi Ikantakaan-teetani, tema apatziro imatziro Jesús Jeepatzii-totaa-rewo itampatzika-shiretake ae wentaa-shiretaarira. Rootaki awentaantariri aaka, atampatzika-shireteeta. Tema tee omatziro otampatzika-shiretante Ikantakaan-teetani.” ¹⁷ Aamaeyaa eenitatsi kanteeni: “Pamina-minata-nakiro itampatzika-shireteemi Jeepatzii-totaa-rewo, roo kanteencha eekiro pantatziiro kaari-perori. Riitakira Jeepatzii-totaa-rewo kaariperoro-shireta-kaemiri.” Nokantzi naaka: ¡Tee ari okantyyaa! ¹⁸ Tema rootaki aminaashi-waeta-chari ashintsitawakaeyaa, akante: “Jame amonkaa-yiteero maawoeni Ikantakaan-teetani.” Tema okimiwitakawo nothonkiromi nopookiro jempe-rika oeta kaari wetsika-chani kameetha, opoña napiiteeromi nowetsikaero okimitaha paerani. ¹⁹ Tema okimiwitaawo nokama-pithata-kityeeromi naaka Ikantakaan-teetani, ari okaatapaaki nopankinawentawo nomonkaa-yiteero. Apatziro noñihiro nañahae nantayiteeniri okaatzi ikowakaanari Tajorentsi. ²⁰ Nokimita-kaanta-nakiro notsipateeyaarimi Jeepatzii-totaa-rewo ikemaatsitakaetakari paerani ikenta-kotee-takiri. Tema nokimita-kotanaari jempe ikanta kaminkari, tekatsi rantanee. Tema okaatzi nantayita-neeri teera naaka nintakaa-shityaawoni, Jeepatzii-totaa-rewo antakaa-nawori. Nawentaa-naari Itomi Tajorentsi, tema antawo retakotaana, ikamawentaana. ²¹ Tee nokoyi napaatero ineshironkataanahana Tajorentsi.

Rootaki kaari nokantanta: Otzimatyee amonkaa-yiteero Ikantakaan-teetani añaatyaawori owawijaako-shire-yitee. Aririkami nokantemi, amina-shityaami ikama-wenta-yitakae Jeepatzii-totaa-rewo.

3

Ijeeka-shiretantee Ishire tajorentsi awentaa-shiretyaari Jeepatzii-totaa-rewo

¹ ¡Noyemijantzinkarite-paeni, Galacia-jatzi! ¿Jempema okinakika piyotani? Okimiwitakawo ikija-minthee-temimi. Tema paerani noñaawonta-kimiro jempe ikantee-takiri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo ikenta-kotee-takiri. ² Apatziro nokoyi nojampitemi jempe okanta ojeeka-shiretan-takimiri paerani Ishire tajorentsi. ¿Rooma ojeeka-shiretan-takimiri pimonkaa-yitziro Ikantakaan-teetani? Teera. Roo kantakaan-tziro pawentaa-shire-yitanaari Jeepatzii-totaa-rewo. ³ ¿Pimajontzi-shiretatziima? ¿Pimaejanta-kiroma otampatzika-shiretakimi paerani Ishire tajorentsi? ¿Pipeyakotakiroma itampatzikashiretamiranki Tajorentsi? ⁴ ¿Amina-shityaama okaatzi pikemaatsi-wentakari paerani? Kimitaka tee aminaashi-waetyaa. ⁵ Tema Tajorentsi otyaanta-kimirori Ishire tajorentsi, itajonka-wenta-yitakimi, piñaayitakiro kaari piña-piinta-yiwita. ¿Rooma piñaanta-yitakawori okantakaan-tziro pimonkaa-yitziro Ikantakaan-teetani? Teera. Roo piñaanta-yitakawori pawentaa-naari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

Rantzi-mota-wakaari Tajorentsi itsipatari Abraham

⁶ Tema paerani nowae-jatziteni Abraham rawentaa-nakari Tajorentsi, rootaki ikimita-kaantaariri itampatzika-shiretani. ⁷ Rootaki piyotee-yirini eeroka-paeni, ikaate awentaa-shireta-waetaa-chani, riitaki matakirori ikimita-kotaari Abraham. ⁸ Iroka Jankina-rentsi-perori iñaawaetakiri Tajorentsi paerani iñaanatziri nowaejatziteni Abraham, tema riyotzi-taka aritaki itampatzika-shire-yiteeri itsipa-jatzi atziri-paeni kaari Judá-paeni aririka rawentaa-shire-yitee-yaari. Ikantaki-ranki:

Eeroka kantakae-yaawoni notajonka-wentan-teeyaariri maawoeni itsipa-jatzi atziri-paeni.

⁹ Ari ikantzimaetari Tajorentsi itajonka-wentayiteeri awentaa-shiretzinkari, ikimita-kaantaari jempe ikantakiri paerani nowae-jatziteni Abraham rawentaa-shiretaari rirori.

¹⁰ Tema ikaatzi awentaawori imonkaateeromi Ikantakaan-teetani, yakataa-rewowa irika. Tema rojankineetaki paerani ikanteetzi:

Yakataa-rewowa irika kaari thotyahaeroni imonkaateero rojankinee-takiri Ikantakaan-teetani.

¹¹ Ari okantzimaeta, tema tekatsi materoni itampatzika-shiretzi-moteri Tajorentsi imonkaa-yiteeromi Ikantakaan-teetani. Rootaki ikantan-teetari jankina-rentsiki:

Tampatzika-shireri irika awentaa-shireri, aritaki iñeero rañaantee-yaawo.

¹² Rooma Ikantakaan-teetani tee ari okantyyaa, tema rojanki-neetaki paerani ikanteetzi:

Eenitatsi-rika monkaateeroni, riitaki ñeeroni rañaayitee.

¹³ Roo kanteencha ikaminthaka rotsiparyaa-kowentee Jeepatzii-totaa-rewo riyakawentee-tanteeromi Ikantakaan-teetani, tema riitaki rashita-kaetaka apaniroeni riyakateetaki. Riitaki ikenkithata-koetakiri paerani jankina-rentsiki, ikanteetzi:

Yakataa-rewowa irika ithatee-takiri incha-kotaki.

¹⁴ Rootaki imatanta-kawori Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tema rootaki ikashiya-kaeta-kiriri paerani nowae-jatziteni Abraham. Ari okanta iñaanta-yitaawori kaari Judá-paeni itajonka-wentee-teeri, itsipa-shiretee maawoeni Ishire tajorentsi awentaa-shire-taa-rewowa.

¹⁵ Noyemijantzinkarite-paeni, jame noshiya-kaawentemiro okaatzi ameyitari aaka. Aririka otzimi akashiyakaa-wakae-yaari, ojankinata-kotziro riyotan-teetyaari eenitatsi akashiya-kaeriri asheninka. Aririka ojankinata-kotakiro, tekatsi materoni rowashiña haero okaatzi jankinateen-chari. ¹⁶ Ari ikimita-kirori paerani Tajorentsi, eenitatsi ikashiya-kaakiriri nowae-jatziteni Abraham ipiriri eejatzi icharinityaari. Piñaakiro noyemijantzinkarite-paeni, teera ikenkithata-koeritzi jaka ikaate icharinita-nakyaari nowae-jatziteni Abraham, apatziro ikenkithata-kota apaani icharinityaari, riitakira Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁷ Ñaakiro, riitaki retaka Tajorentsi paerani Abraham ikashiya-kaakiri, ikantakiri: “Abraham, eenitatsi akashiyakaa-wakae-yaari.” Okanta awijaki paerani okaatzi 430 ojarentsi, ari rimpoewaeteeri Moisés rojankina-yiteero Ikantakaan-tziri Tajorentsi. Roo kanteencha okaatzi rojankinatakiri Moisés, teera owashiñeero okaatzi ikashiya-kaetzi-takariri Tajorentsi paerani Abraham.

¹⁸ Tema roorikami kowaperota-chani amonkaa-yiteeromi Ikantakaan-teetani añaantyaawori ipayiteeri Tajorentsi, amina-shityaami okaatzi ikashiya-kaetzi-takariri paerani Abraham. Tema paerani tee otzimawita Ikantakaan-teetani imonkaaterimi Abraham, apatziro rawentaa-shiretakari Tajorentsi, rootaki otziman-takari ikashiya-kaakiriri.

Iitakama otziman-takari Ikantakaan-teetzi

¹⁹ ¿Iitakama otziman-takari Ikantakaan-teetani? Roo otziman-takari oñaahantero ipiyathanka atziri-paeni, roojatzi rareetan-takyaari icharinityaari Abraham ikashiya-kahae-takiriri paerani. Tema rotyaantaki Tajorentsi Ronampiri rojankinata-kaeri Moisés Ikantakaan-teetani. Riitakira Moisés kantako-wenta-kiriri paerani atziri-paeni janta. ²⁰ Tema osheki tzimawiteen-chari paerani kantako-wentantani. Riima Tajorentsi apaani ikanta rirori.

²¹ ¿Owashifña-kiroma Ikantakaan-teetani okaatzi ikashiya-kaakiriri Tajorentsi paerani Abraham? Tema tee owashifneero. Roorikami owawijaako-shiretan-tatsinimi Ikantakaan-teetani, aritaki omatakiromi otsiparyaakowenta-yiteemi atampatzika-shire-yiteemi amonkaayitaneerowa. ²² Roo kanteencha, oñaawonta-kaero Jankinarentsi amaperowitaka akaaripero-shire-witaka. Oztimatyee awentaa-shiretee-yaari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, añaanteeyaawori ikashiya-kaakaeri paerani Tajorentsi.

²³ Tema paerani tekira awentaa-shireta-naari, okimiwitaka ashita-kota-tyeemi Ikantakaan-teetani, oyaawentaka omonkaa-paetetan-tyaari awentaa-shiretan-tyaari, tee añaawitawo ajeekashiwaetyaa antayiteero okaatzi akowayitziri aaka. ²⁴ Paerani iyotaayitee Ikantakaan-teetani, okimitakaan-takae riyotee-tziri eentsi riyotan-tyaawori oeta ranteri. Roojatzi yotakahaerori awentaa-shiretan-taariri Jeepatzii-totaa-rewo, ari okanta otampatzika-shireyitan-teeri awentaa-shiretani. ²⁵ Tema ayoteero awentaa-shire-yitaa-ri, tee okowaneeyaa ayotaayitee Ikantakaan-teetani oeta antayiteeri. ²⁶ Tema pawentaa-shireyita-naari Jeepatzii-totaa-rewo, itomintayita-neemi Tajorentsi. ²⁷ Pikaatzira pomitsiryaa-wentaari Jeepatzii-totaa-rewo, pikimitakaanantaayaawo riimi pikithaata-koteeyaari. ²⁸ Tema pikaatzi pawentaa-shireta-naari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tekatsi ramaakita-neeri rirori, okantawita: aakarika Judá-paeni, kaarika Judá-paeni, aakarika omperataa-rewo, riirika omperataniri, aakarika shirampari, roorika tsinani, tekatsi oeyiteeyaa iroka, apatawakaha ikantakaayitee maawoeni.* ²⁹ Tema pawentaa-shireyita-naari Jeepatzii-totaa-rewo, kimiwitanaka eerokami icharinita-neeyaami Abraham, eerokataki ñeeroni okaatzi ikashiya-kahae-takiriri paerani rirori.

4

¹ Pikemi nokante eejatzi. Ikimita-koetakari apaani eenchaa-niki rashita-kaari ipaapate rowaahawo ikashiya-

* 3:28 kaari Judá-paeni = griego

kaeyaari paata rantaritakirika. Okantawitaka riiwitaka ashitawori rowaahawo eeniro reentsitzi, ikimita-kotari jempe ikanta omperataa-rewo, ² tema eenitatsi kempoyee-niriri rowaahawo rashita-kaariri ipaapate. Paata aririka rantaritaki, omonkaataa ikantakiri ashitariri, aripaete iiteeri rashita-kaetariri paerani. ³ Ari akantayi-witakari aakapaeni paerani, akimita-kotakari ikantahanki apaani eentsi, akimitawitakari eejatzi apaani omperataa-rewo, amonkaata-shiwaetakawo rameta-piinteetari jaka jaawiki. ⁴ Roo kanteencha ikowa-paakira Tajorentsi, rotyaantakiri Itomi, itziman-tapaakawo apaani tsinani, otzimatyee imonkaata-paentero rirori Ikantakaan-teetani. ⁵ Rootaki rotyaantan-teeta-kariri okantyya ijeekean-teeyaari kameetha monkaawae-witawori Ikantakaan-teetani. Rootaki añaantaawori itominta-yitee Tajorentsi. ⁶ Tema itomi Tajorentsi eerokapaeni, rotyaanta-kimiri Ishire tajorentsi ijeeke-shiretan-temi. Riitaki ñaawaeta-kaayiteeri aririka amanayityaa, akantzi: “¡Pawa, Ashitanari!” ⁷ Ñaakiro, teera eeroka onampitaa-rewo, itomintayiteemi Tajorentsi. Tema itominteemi, ikowaki piñaayiteero okaatzi ikashiya-kaakimiri.

Apankinawentyaawo-rika Ikantakaan-teetani akimitanaa-tyaari pimantaa-rewo

⁸ Tema paerani tee piyowitari Tajorentsi, tema pitajorentsi-tetashi-yitakawo rowetsikani-paeni atziri, rootaki omperawaeta-kimiri. Teemaeta otajorentsi-wityaa iroka. ⁹ Rooma nimaeka piyoteeri eeroka Tajorentsi-perota-tsiri. Jame akantawaki, tema riitaki Tajorentsi yotzimiri eeroka, raakameethateemi. ¿Litaka pikowantari papiiteero jempe pikantawita paerani? Teera okameethatzi. ¿Pikowatziima pikimita-kotee-yaari omperataa-rewo? ¹⁰ Tema pomaerintanta-piin-takawo kitejeri-paeni, kashiri-paeni, eejatzi ojarentsi-paeni. ¹¹ Okimitaka aminaashi-yitaka okaatzi niyotaa-yiwita-kimiri.

¹² Noyemijantzinkarite-paeni, pikemi nokantemiri: Otzimatyee pikimitee-na naaka, tema nokaero nokantawita paerani, nokimita-koteemiro pikanteeyani eeroka-paeni paerani. Tee pimaninta-shireta-wakina ¹³ nomantsiya-waewitaha, nojeeki-motakimi, ari okanta netanta-paakawori nokenkithata-kotzimiro Kameethari Ñaantsi. ¹⁴ Tema tee pimaninta-shireta-wakina piñaawa-kinaha nomantsiya-waetaki, pikimita-kaantakina naakami Ronampiri Tajorentsi, paakameethatee-yakinani. Pikimita-kaantakina eejatzi riirikami paakameethatakimi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁵ Paerani owakira piñaawakina antawo

pikimo-shire-wenta-wakina. Kimiwitakimi aritaki pantakinawomi arikami nokantemimi: “Noyemijantzinkaritepaeni, pikithokireenawo poki pipinawo.” Rootaki pantantyaawori tema antawo petakotakana. ¿Jempema oeta kaari pikimo-shire-wentan-taana nimaeka? ¹⁶ ¿Poshiyakaatzima nokijaneenta-tziimi nokenkithata-kaakimiro kyaariperori? ¹⁷ Noyemijantzinkaritepaeni, ikaatzi kowatsiri itzimpina-shireta-kaemi, ikowatziira rirori pikenkishiryaa-koteri ikameetha-shireyitatzi rirori. Teera ikameetha-shire-yitzi, tema ikowayitatzi pitheenka-shireteena naaka, rootaki paakameethatan-tyaariri rirori. ¹⁸ Kameetha ashi owaero paakameethata-piinteena, tee okowa-perotyaa nojeeki-motemi pinampiki. ¹⁹ Notyomipaeni, antawo okatsitzi-motana nokenkishiryahaa-koyitzimi, okimiwitakawo okatsita-kotzi tsinani. Eekiro okatsitzi-mota-tyeena roojatzi pimonkaatan-takyaawori inintakaa-kimiri Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁰ Jempe nokantyaaka nojeeki-motan-temiri nimaeka janta okantya nokenkithawaeta-kaantemiri kameetha. Tema tee niyotzi oeta awijimota-kimiri.

Oshiyakaa-wentantzi Sara eejatzi Agar

²¹ Nokoyi rakina ikaatzi kowatsiri imonkaa-yiteero Ikantakaan-teetani. ¿Tema ikemakotziro jempe okantakota? ²² Iroka okanta-kota: Paerani itzimaki apite itomi nowae-jatziteni Abraham. Etakawori itomi, rootaki tzimakiriri romperatani, riima itsipa itomi, rootaki tzimakiriri iinaperori, kaari inampiri. ²³ Tema inintakaa-nikiini Abraham rowakaakiro romperatani, rootakira tajonkacha itzima-piintee-tziri eentsi-paeni. Riima otzimakiri iinaperori, rinashitaka rirori, tema riitaki ikashiya-kaakiriri Tajorentsi. ²⁴ Eenitatsi oeta oshiyakaa-wentakiri iroka apite tsinani, tema apite okaatzi antzimota-wakaantsi. Tsinani iitachari Agar omperataareworoori, rootaki oshiyakariri ikaatzi pankinawentayitawori imonkaateromi Ikantakaan-teetani rojankinatakaantakiri paerani Tajorentsi Cheentoniki. ²⁵ Iroka ochempi Cheentoni jeekatsiri Mameriniki, ari iiteetzirori eejatzi Agar. Ikaatzi otomiyitari Agar, ikimita-kotawo jempe okanta romperateetawo roori. Riitaki oshiyakaa-wentari Aapatziyaweni-jatzi pankinawenta-shiwaetawori Ikantakaan-teetani. ²⁶ Rooma otsipa tsinani iinantaperotari nowae-jatziteni Abraham kaari romperateetari, rootaki oshiyakawori roomi aniroitari. Rootaki oshiyakaa-wentakiriri ikaate nintahaachani otsipaki nampitsi iitachari eejatzi

Aapatziyaweni jeekatsiri inkiteki. ²⁷ Rootaki rojankinata-koetakiri paerani ikanteetaki:

Okantawitaka tee pitzimaanitzi, pimaaniro-thakiwita, roo kanteencha antawo pikimo-shiretee.

Tee piñaawitawo pikemaatsityaa pitzimaanite, pikimoshire-wenteeyaa.

Tema osheki tzimaatsini pitomi-paeni okantawitaka imaninta-witee-takimi, ari pawijeero tzimawita-chari oemi.

²⁸ Noyemijantzinkarite-paeni, ari akimitari Isaac otomi iinaperori nowae-jatziteni Abraham, tema eenitatsi ikashiya-kaeta-kaeri eejatzi aakapaeni. ²⁹ Tema paerani irika otomi tsinani omperataawo tzimaen-tsiri inintakaa-kari Abraham, antawo ikijaneentakiri otomi iinaperori tzimaen-tsiri inintakaa-kari Ishire tajorentsi. Rootaki tajonka-chari eejatzi nimaeka. ³⁰ Roo kanteencha ¿litaka ikantee-takiriri Abraham Jankina-rentsiki? Iroka ikantee-takiri:

Otzimatyee pomishitoyiro pomperatani, iyaatee, aaneeri otomi. Tema riitaki otomi piina-perori ashiteeyaawoni okaatzi tzimi-motzimiri.

³¹ Ari okantzimaeta noyemijantzinkarite-paeni, teera otominta-yitee omperataawo, tema akimitaari otomi kaari omperataawo.

5

Pikyaaryoo-wenteero piñahaero pijeekashiwaeteeya

¹ Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo okakaa-kowenteeri, rootaki añaanta-yitaawori ajeekashiwaetaa. Otzimatyee

akyaaryoo-wenteero, tema tee okameethatzi apiiteero oshiyako-yitee-yaari jempe ikanta omperataa-rewo.

² Pikemi nokante. Naaka Pablo kamantzi-mirori iroka ñaantsi. Aririka pikoyi pimonkaateero itomeshitaa-niitemi, aminaashi-waetaka pikemijanta-neeri Jeepatzii-totaa-rewo. ³ Nokoyi napiitero nokanteri ikaatzi

kowatsiri itomeshitaa-niityyaa, otzimatyee ithotyahaeromi maawoeni Ikantakaan-teetani. ⁴ Tema ikaatzi kowanaa-tsiri imonkaateromi Ikantakaan-teetani okantyyaa itampatzika-shiretan-teeyarimi, rotsiparyaa-naakyaari Jeepatzii-totaa-rewo, tee iñeero ineshironkateeri. ⁵ Rooma aakapaeni,

okantakaakawo Ishire Tajorentsi akemijanteeri Jeepatzii-totaa-rewo, oyaakowenteeyari itampatzika-shiretee.

⁶ Eeniyitatsi totameshitaa-nita-chari, riima itsipa tee imatziro rirori. Tee okowa-peroteeyaa iroka rashiyiteera Jeepatzii-totaa-rewo. Rootaki kowaperotacha akemijanta-perota-neeri, ari okantyyaa etakoyitawakaantaneeyaari.

⁷ Paerani kameetha pikanta pikemijanta-yitanaki.

¿Litaka okakaaki-mirori kyaariperori? ⁸ Teera rii oka-kaemironi etakimiri riyoshii-witakimi. ⁹ Tema ikanteetaki paerani: “Eepichokiini nawita shineya-kaerori opatha, aritaki omatakiro oshineya-kaero maawoeni opatha.” ¹⁰ Nawentaakari naaka Awinkatharite, riitaki kenkishiryaa-kaemini eero poshoretantawo inashiyitachari. Roo kanteencha otzimatyee rowajankiteeteri kowatsiri itzimpina-shireta-kaemi, okantawitakyaa jempe-rika itzimi. ¹¹ Noyemijantzinkarite-paeni, tee noshintsizimi pitomeshitaa-niyityaa. Arimi nokantyyaa, ¿Arima ikijaneenta-wentee-takinawo nokenkithata-kotziro ikenta-koteetakiri Jeepatzii-totaa-rewo? ¹² Roo kanteencha, ikaatzi kowayita-tsiri itzimpina-shireta-kaemi, nokowaki naaka riitaki pithoka-shita-chanimi itotaa-nityaa rirori.

¹³ Pikemi nokante noyemijantzinkarite-paeni. Riyoshiiteetakimi okanta piñaantaawori pijeekae kameetha. Roo kanteencha, tee okameethatzi pantayiteero okaatzi pikowakaa-shitari eeroka. Tema roo kameethatzi petakotawakaayiteeyaa. ¹⁴ Osheki nawita ñaantsi rojankinatee-takiri paerani Ikantakaan-teetaniki, roo kanteencha apaani okanta kowaperota-chari ayoteri, ikanteetzi:

Petakoteeyaari pisheninka, pikimita-kaanteeri petakotawo piwatha eeroka.

¹⁵ Rooma aririka powatsimaa-wakaeyaa opoña pikijawakaeyaa, aritaki piñaakiro pipeya-shireta-wakaeyaa.

Ikowa-shiteetari, eejatzi okowakaan-tziri Ishire tajorentsi

¹⁶ Pikemi nokante: Aririka panta-piinta-neero okowakaemiri Ishire tajorentsi, aritaki piñeero pipakahaero okaatzi pikowa-shiwaetari. ¹⁷ Tema eenitatsi pikowashiyitari eeroka, eenitatsi eejatzi okowakaemiri Ishire tajorentsi. Teera oshiya-wakaa iroka, tema inashiyita. Ari okanta kaari panta-piintantawo pikowa-shiyitari. ¹⁸ Roorika Ishire Tajorentsi antakaa-neemironi inintakaa-yitzimiri, teera pañii-moteero Ikantakaan-teetani. ¹⁹ Tee romaanta antapiintzirori ikowa-shiyitari, iroka ikantayita: Tee ikinatawo itsipatari imayempi-waetzi, ipankinata-wakaa-waeta, ñaathata-shiwaetan-taniri, ²⁰ ramanawaetziri rowetsikaetani, isheryaa-waeta, ikijaneenta-wakaa-waeta, iñaana-minthata-wakaa-waeta, tee rawentaa-wakaa-waetyaa, ikatsimata-wakaa-waeta, ikosheka-wakaa-waeta, tee rariperota-wakaa-waeta, tee raapatziya-wakaa-waeta, ²¹ reshita-kota-wakaa-waetawo rashiyitari, rompojawakaa-waeta, ishinki-waeta, iñaamaperotakawo roemoshirenka-waetyaa rantantyaawori kaari-perori, rantayitziro jempe-

rika oeyitari. Tema rootaki noshintsita-kimiri paerani eero pantanta-yitawo iroka. Tema aririka pantayitakiro, eero piñeero ipinkathari-wenteemi Tajorentsi. ²² Rooma okaatzi antakaan-tziri Ishire tajorentsi, añiuro etakotantyaa, athaamentyaa, kameetha ajeekanee, amatsinka-wentaniri, aneshironkatantee, pimanta-waetaniri, oejokirotantaniri, ²³ tsinampa-shireri, ñaako-shiretaniri. Tee othañaa-pithateero Ikantakaan-teetziri amatayiteero iroka-paeni. ²⁴ Roo kanteencha, ikaatzi okaerori kaari-perori rashiyitaari Jeepatzii-totaa-rewo, kimiwitaka ikenta-kotaa-tyeeromi okaatzi ikowa-piinta-shitari rantashi-yityaarimi rirori.

²⁵ Tema ojeeka-shiretan-teera Ishire tajorentsi, otzimatyee amata-piinteero okaatzi ikowakaa-yiteeri. ²⁶ Tee okameethatzi ajahaa-wenta-waetyaa, tee okameethatzi akantzi-moneenta-kaawaetyaari asheninka, tee okameethatzi eshitako-neenta-waeteri rashiyitari itsipa.

6

¹ Noyemijantzinkarite-paeni, aririka piñeeri tzimatsini rantani, tema antaki-shiretakimi eeroka, pikaminayiri. Paamawentyaa pitsinampashirete, otzimikari pantani eeroka. ² Pamitakota-wakae-yitaneeeyaa, pikimita-kaantero powatsinaryaa-kota-wakaa-tyeemi inateetziro tenari. Tema ari okantyyaa pimonkaatan-tyaawori pantayitaneero ikantakaantani Jeepatzii-totaa-rewo. ³ Eenitatsirika kenkishiryaa-waeta-chari, ikante: “Naaka riiperori.” Apatziro ramatawi-waetaka, tema tekatsi iimatsityaa rirori. ⁴ Tema otzimatyee akenkithashiryaa-kotyaa maawoeni, okini akimo-shire-wenta-wakaeyaa. Eero akanta-shireta-waetzi: “Nawjakiri irinta.” ⁵ Tema maawoeni otzimayitzi ikowaetakiri antayiteri.

⁶ Ikaatzi ikenkithatakaa-piintee-tziri iñaaani Tajorentsi, okameethatzi ipinateri iyoteeriri, tema eenitatsi kowitye-motariri rirori.

⁷ Tekatsira materoni ramatawiteri Tajorentsi. Ikaatzi kowawita-chari ramatawiterimi, apatziro ramatawi-waetaka rirori. Okimiwitakawo oetarika ipankiteeterimi, aririka okithokitanaki eero opaashinitzi okithoki roojatzi riyoyahaete jempe okanta ipankitee-takiri. ⁸ Ari ikimitari ikaatzi antapiinta-kirori ikowa-shiyitari, kimiwitaka rowiitaa-tyeeromi owajankitahaantsi. Riima ikaatzi antayita-neerori okowakaan-tziri Ishire tajorentsi, kimiwitaka riimi owiitee-ronimi kañaanitaantsi. ⁹ Oztzimatyeeera aamawentyaa eero aperawentantawo antayiteero kameetha-yitatsiri. Eekiro aatakaa-nakityeero,

eero okantzimo-neenta-waetee. Ari okantyyaa añaaantee-yaawori oshiyawita-kawori rowiitee-takiri. ¹⁰ Rootaki okowa-perotantari aneshironka-yiteeri maawoeni, aaka kyaaryoota-tsini aneshironkata-wakaeyaa akaatzi akemijanta-yiteera.

Ithaamentawo Pablo ikentako-wentakari Jeepatzii-totaa-rewo

¹¹ Noyemijantzikarite-paeni, naakataki jankinatzi-mirori nakoki iroka, antawo-paeni nokanta-yitakimiro. ¹² Tema ikaatzi shintsiwenta-kimiri pitomeshitaa-niyityaa, inintakaa-shiwaetawo rirori, rinimota-kaantyaariri ikaateeyinira. Ari okantyyaa eero ikoshekan-teetari ikenkithata-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo ikentakoe-takiri. ¹³ Tema ikaatzi totameshitaa-niteen-chari, tee imonkaataa-jeerotzi Ikantakaan-teetani. Roo kanteencha ishintsi-waetakimi eeroka pitomeshitaa-niteeyaa, ari okantyyaa rajahaa-wentan-tyaari aririka imatakaa-kimiro ishintsizimi. ¹⁴ Rooma naaka tee nokoyi najahaa-wenta-waetyaa, tema roo nokowakiri nothaamentee-yaawo ikenta-kotee-takiri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Tema ikentako-wentakina naaka Jeepatzii-totaa-rewo, okimiwita-naawo okama-pithata-tyeenami jaawiki-jato, ari nokimitzi-motakawo naaka nokama-pithatakiro jaawiki-jato. ¹⁵ Tekatsira oetzi-mota-neeyaari Jeepatzii-totaa-rewo aakarika totameshitaa-rewo, terika atomeshitaa-nita. Tema rootaki kowaperota-naachari ikimita-kaantee owakirami rowetsikaetee. ¹⁶ Ikaate kemijanteeroni nokanta-yitakiri, ari ijeekayitee kameetha, ineshironkaeteeri. Ari ikantayiteeyaari ikaatzi rashi-perotaari Tajorentsi nimaeka, roshiyawitakari paerani Israel-paeni.

¹⁷ Ari okaatapaaki noyemijantzinkarite-paeni, tee nokoyi ikosheka-waetee-tena. Tema osheki rowironta-wentee-takinari naaka Awinkatharite Jesús.

Iweyaantawori wethataantsi

¹⁸ Noyemijantzinkarite-paeni, nokoyi ikaminthaa-shireteemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Kyaariwé.

ROJANKINARI PABLO ROTYAANTZINIRI EFESO-JATZI

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo, Rotyaantani Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, rootaki ikowakaa-kinari Tajorentsi. Eeroka-paeni nojankina-yitzini pikaatzi rashiyiteemi Tajorentsi, pikemijanta-neeri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo janta Efesoki.* ² Okantashitzimaetya ineshironkateemi Ashiteeri Tajorentsi, kameetha ijeekakaa-yiteemi, ari ikimiteemiri eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

Itajonka-wenta-shiretantzi Jeepatzii-totaa-rewo

³ Jame ajahaawentee-yaari Tajorentsi, ipaapatetari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, riitaki tajonka-wenta-shireteeri rotyaanta-kaeri Jeepatzii-totaa-rewo ipoñaakawo inkitekinta. ⁴ Riitaki iyoshii-yitakaeri paerani tekiraha rowetsiki-roota kepatsi, riyotzitaka ari rashiyitee Itomi, kiteshireri akantzi-motee-yaari, tekatsi ikantakoetee. ⁵ Osheki retakoyitakae. Ari okanta rotyaantan-takaeriri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, rootaki opoñaantari itominta-yitee, tema ikoyitaka rirori paerani ineshironka-yitee. ⁶ Rootaki aweshiryaawentantee-yaariri Tajorentsi, tema antawo ikaminthaa-yitee, raapatziya-yitee, rootaki opoñaantari rotyaanta-kaeri Retako-perotani. ⁷ Tema osheki ikaminthaa-yitee, ipinako-wenta-yitee rapatawentakae riraa paerani Itomi. Ari okanta ipeyakotan-teerori antayiwitakawo kaari-perori. ⁸ Ari ikinakaerori Tajorentsi, tema yotaniri rirori, kyaari-perori iroka ikenkishiryaantani rirori. ⁹ Riyotakaa-yiiteero okaatzi ikenkishiree-takari paerani rirori, tekatsi yotawityaawoni okaate ranteeri. ¹⁰ Tema okaatzi ikenkishiretzi-takari, aritaki othotyaakyaa omonkaayiteeyaa. Aririka ipiyee Jeepatzii-totaa-rewo, ari ikaate ipinkathari-wenteeri maawoeni tzimayita-tsiri inkiteki, eejatzi kepatsiki.

¹¹ Ikenkishiretzi-takawo okaatzi riyotakaa-yiteeri nimaeka. Rootaki riyoshii-yitan-teeri, tema ikashiya-kaetzi-takaeri rotyaanteeniri Itomi. Tema okaatzi rantayitakiri, rootaki ikenkishiretzi-takari paerani rirori. ¹² Rootaki imatanta-yitakawori iroka Tajorentsi, okantyyaa najahaawentan-tyaariri nokaateeyini netayitakawo nawentaa-nakari Jeepatzii-totaa-rewo. ¹³ Ari pikimita-yitakari eejatzi

* 1:1 rashiyiteemi Tajorentsi = kiteshireri

eeroka-paeni owakira pikema-kota-wakiri Jeepatzii-totaa-rewo owakira ikenkithata-koeta-paakiro Kameethari Ñaantsi, pikemijantanaki. Tema ikashiya-kaeta-kimiri paerani rotyaantemiri Ishire tajorentsi, riitaki yotakae-mironi rashiyitaa-tziimi, ari ikantee-taatyeroni ijeeka-shiretan-temi. ¹⁴ Tema añaaakiro tee rookawentee Ishire tajorentsi, ari ayotziri maperori Tajorentsi ithotyahaero okaatzira ikashiya-kahaeri. Ashi owaero roojatzi rokakaakowentan-teeyariri ikaatzi ipinako-wenteeri rirori rashiyitee. Rootaki roweshi-ryaawentan-teetyariri otzimi-motziri rowaneenkawo.

Yotashireta-kaantzirori, ooñaawontzirori eejatzi

¹⁵ Tema nokema-kotakimi jempe pikanta pikemijanta-neeri Awinkatharite Jesús, jempe pikanta petakoyitanaari ikaatzi rashiyitaari,† ¹⁶ tee nopakaero namana-kowentzimi, nopasoonkitakowentzimi. ¹⁷ Namanari Ashitariri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ashitawori owaneenka-wontsi. Rootaki nokowa-kotan-tariri riyoshireta-kaemi, rooñaawonta-peroteemiro jempe ikantakota rirori, ¹⁸ ikenkishireta-kaemi okantyya piyotakotan-tyaawori royaako-ntziri ikaatzi ikaema-shireteeri, piyotakotan-tyaawori eejatzi owaneenkata-ka roñaahayiteeriri Tajorentsi rashiyitaari, ¹⁹ piyotakotan-tyaawori eejatzi antawo ishintsinka tekatsi oshiyaarini. Osheki okantakaa-yitee ishintsinka akaatzi akemijanteeri. Tema roojatzi ishintsinka ²⁰ rowiriintan-taariri paerani Jeepatzii-totaa-rewo ikamawitaka, raaneeri inkiteki, rojeekawaeri rakoperoki. ²¹ Ari ikaateeri Tajorentsi ipinkathari-wenteeri maawoeni pinkathari-witachari, jewawita-chari, tzimawita-chari ishintsinka, omperatan-taniri, maawoeni jempe-rika iiyitari. Teera apatziro ipinkathari-wenteeri ikaatzi tzimayita-tsiri nimaeka, ari ikaate ipinkathari-wenteeri tzimayitaa-tsini paata. Maperori rawijantaki, tema pinkathari-perori irika. ²² Tema riijatzi Jeepatzii-totaa-rewo imatakaeri Tajorentsi reewateero maawoeni, roshiya-kowaetakari makoryaa-kitzitan-tariri iisaneentani. Riijatzi Jeepatzii-totaa-rewo ikimita-kaanta Tajorentsi riimi iitoyitee-yaami ikaatzi kemijantaa-tsiri.‡ ²³ Riima ikaatzi kemijanta-yitaa-tsiri, kimiwitaka roomi iwatha Jeepatzii-totaa-rewo, ijeeka-shire-yitan-taari. Ithotyero ijeekaki jempe-rika-paeni.

† 1:15 rashiyitaari = kiteshireri ‡ 1:22 makoryaa-kitzitaantsi

2

Retakotee Tajorentsi rootaki awijako-shire-yitan-taari

¹ Riitakira Tajorentsi owañaayiteemi eeroka-paeni, tema paerani okimiwitaka owamaayita-tyeemimi piyaari-pero-shiretani. ² Rootaki pantayita-piintakiri jempe ikanta piñaayitziri jaawiki-jatzi-paeni, pantashi-yitakawo ikantakaan-tziri etsiyata-kota-kaerori tampyaenka, riitakira kowa-kaayitziriri atziri-paeni ipiyathatyaari Tajorentsi. ³ Ari akantawitakari paerani maawoeni aakapaeni, antapiintakiro akowakaa-shiwaetari, akowashiwaetari eejatzi, rootaki akenkithashiryahaa-piintakari. Ari akimitako-yiwitakari ikaate rowajankitahae-teeri. ⁴ Roo kanteencha Tajorentsi neshironkatan-taniri, osheki retakoyitee, ⁵ rañaakaa-yitee owamayi-mawitakae kaari-perori rowañahae-riranki Jeepatzii-totaa-rewo. (Tema osheki ikaminthahaemi Tajorentsi, rootaki rowawijaako-shiretan-teemiri eejatzi eeroka.) ⁶ Tema rowañahaerira Jeepatzii-totaa-rewo, ari roshiya-yiteeri eejatzi aakapaeni. Riitaki kantakaawori atsipa-shiretan-taariri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús jenokinta. ⁷ Rootaki rantanta-kawori maawoeni iroka-paeni riyotan-teetee-yaari paata osheki ikaminthaantaki, rotyaanta-kaeri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús rowawijaako-shire-yitee. ⁸ Rootaki piñaantaawori pawijako-shire-yitee pawentaa-yitaari. Tema riitaki Tajorentsi kimitakaan-taawori ipashitee-miro awijako-shiretaantsi, ⁹ teera eeroka materoni powawijaako-shiretyaa apaniroeni. Ari okantyyaa eero pajahaa-wenta-shiwaetanta. ¹⁰ Tema rootaki rowetsikayitan-takaeri akemijanteeri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, antayita-piinteeniri kameetha-yitatsiri, rootaki ikowakaa-yitakaeri paerani antayiteniri.

Ariperoteeri Jeepatzii-totaa-rewo ikentakoe-takiri

¹¹ Tema maawoeni eeroka-paeni kaari Judá-paeni, iiyitzimi nosheninka-paeni “Kaari totameshitaa-rewo.” Riima rirori-paeni iitawakayita “Totameshitaa-rewo.” Tekatsi oetzimaetyaa, tema rantashi-yitakawo koñaanita-tsiri awathaki. ¹² Pikenkithashiryahaa-kotyaa, paerani tekira pikemijanteriita Jeepatzii-totaa-rewo, tee pitsipa-witari Israel-paeni, pinashitee-yakani. Tee piyotako-witawo ikantakaan-teetani, tee piyotako-wityaawo eejatzi ikashiya-kahae-teeri. Okantawitaka pijeeki kepatsiki, tee piyotakotziri Tajorentsi, tee piyowityaa aririka pawijakoteemi. ¹³ Rooma nimaeka pikemijanteeri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, paapatziyaari Tajorentsi. Okantawitaka inteena powawitakari paerani, roo kanteencha rapatawentakimi

riraa paerani Jeepatzii-totaa-rewo, aripaete paapatziyaari Tajorentsi. ¹⁴ Ari okanta ikantakaakawo Jeepatzii-totaa-rewo ajeeke-taari kameetha. Riitaki kantakaa-kawori Judá-paeni isheninkatan-taariri kaari Judá-paeni, raakameethata-wakaa. Tema paerani osheki ikijaneenta-wakae-yitaka. Rooma nimaeka okimiwitaka itanto-ryaatyeeromi tantotsi otsipayi-witakariri. ¹⁵ Tema paerani nosheninka-paeni ikijaneentakiri maawoeni kaari nosheninkata, kaari yotakoteroni Ikantakaan-teetani. Roo kanteencha ikemaatsi-waetakawo paerani iwathaki Jeepatzii-totaa-rewo, ipeya-pithateeri kantakaan-tzirori ikijaneenta-wakaa, ari opoñaanaa raakameethata-wakae-yitanaa, okimiwita-nakawo apaanimi atziri ikantanaa nimaeka. ¹⁶ Tema ikamawentakae paerani Jeepatzii-totaa-rewo ikentakotee-takiri, ari okaatapaaki akijaneenta-wakaa-piintaka, ikimitakaan-teero owamaaki-tyeeromi. Tema apaani akantanaa awathaki aripero-yiteeri Tajorentsi. ¹⁷ Roo ikantee-tantari paerani:

Ipokaki, ikamanta-yiteemiro kameethari ñaantsi okantyya pijeekan-teeyaari kameetha, tema inteena pijeekayitaki. Ari ikimita-yitakiriri eejatzi jeekayita-tsiri okaakiini.

¹⁸ Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo kantakaa-kawori añaanta-yitaawori akaateeri awentaari Tajorentsi, tema apinto iroka Ishire tajorentsi matakaerori. ¹⁹ Tee piyotakowitari paerani Tajorentsi, tee pisheninka-witari eejatzi. Roo kanteencha pikimita-yitaari nimaeka ikaatzi kemijantayitziriri, tee pinashitzi-motaa-ri, tema pisheninka-yitaari Tajorentsi. ²⁰ Pikimiwita-naawo eerokami pankotsi rowetsikae-takimi. Riima Kamantan-taniri-paeni eejatzi Otyaantaa-rewo-paeni riitaki kimitakyaa-wonimi kijopatha jempe rowetsikae-takiro pankotsi. Riima Jeepatzii-totaa-rewo riitaki otzinkami.* ²¹ Tema okaatzi rowetsikan-teetakawori pankotsi, kameetha ojoyitaka, roo rowetsikan-teetawori itajorentsi-pankote Awinkatharite. ²² Ari pikimi-yitanaari eeroka-paeni pikimiwitakawo jempe okanta ojoyita kameetha pankotsi, ari ijeeka-shiretan-teemi Tajorentsi.

3

Retakotee Tajorentsi rootaki awijako-shire-yitan-taari

Ikenkithata-kaeri Pablo kaari Judá-paeni

* 2:20 otzinkami = mapithanthat, tema rootaki mapitatsiri rowetsikae-tzirori pankotsi kanta-kota-chari.

¹ Rootaki opoñaantari, naaka Pablo, tema romonkyahae-takina nokenkithata-koteemiri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo eeroka-paeni kaari nosheninkata, ² piyoteeyini riitaki Tajorentsi owakinari nokenkithata-kaayiteemi, tema antawo ineshironkatakimi. ³ Tema nojankinata-kimiro eepichokiini jempe okanta roñahae-takinawo kaari riyotako-witeeta paerani. ⁴ Aririka piñaanatakiro, aritaki piyoteero okaatzi niyota-koteeriri naaka Jeepatzii-totaa-rewo kaari riyotako-witeetari paerani. ⁵ Tema paerani tekatsi atziri yotakowityaawoni ranteri Tajorentsi. Roo kanteencha iyotakaana Ishire tajorentsi nokaatzi Notyaantaa-rewotzi eejatzi Kamantan-taniri-paeni. ⁶ Iroka kaari riyotako-witeeta: Tema rawijako-shiretzi-teeyaa kaari nosheninkawita aririka ikamantee-teeri Kameethari Ñaantsi jempe ikanta-kota Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Ari roñahae-teeri ikashiya-kahae-takiriri Judá-paeni, tema isheninkata-wakaa. ⁷ Rootaki nomatan-taawori nimaeka nokenkitha-yiteero, tema riitaki Tajorentsi tajonka-wenta-shiretanari nantantawori okaatzi aawyaa-shireta-kaenari ishintsinka, tema osheki ikaminthahaana.

⁸ Tema naaka rawijani maawoeni rashiyitaari Tajorentsi. Roo kanteencha ikaminthahaana naaka, ishinetakina nokenkithateeniri Kameethari Ñaantsi kaari Judá-paeni, rootaki riyotan-teeyaari osheki itajonka-wenta-yiteeri Jeepatzii-totaa-rewo.* ⁹ Ishineta-kinawo nooñaawonteeniri okaatzi omanako-witaka paerani ranteri Tajorentsi. Tema riitaki wetsika-yitakirori maawoeni añaayiteeri nimaeka. ¹⁰ Rootaki rantanta-kawori maawoeni iroka, okantyya riyotan-tyaari inkite-weri-paeni pinkathari-yitatsiri jempe ikanta Tajorentsi, aririka iñaayitee akaatzi akemijanteeri. ¹¹ Tema ashi royiro ikenkishiretzi-takawo paerani rantero, rootaki rotyaantan-takariri Awinkatharite Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ¹² Tema awentaari nimaeka Jeepatzii-totaa-rewo, aritaki raakameethatee Tajorentsi, eero athaawanta-shiretawetari. ¹³ Rootaki nokantan-tzimiri: Paamaeyaa okantzi-moneentzimi-kari okaatzi nokemaatsita-kowentakimi. Tema rootaki pajahaayitee-yaari eeroka-paeni.

Antawo etakotaantsi kaari ithotyahaete riyotakoetero

¹⁴ Rootaki opoñaantari notziwerowa-shitari Ashitariri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ¹⁵ tema riitaki Tajorentsi ashiyitaariri maawoeni, ikimita-kaanta-yitee aakayitee isheninka. Okantawita aakarika inkite-weri, aakarika jaawiki-jatzi. ¹⁶ Nokowa-kota-piintakiri Ashiteeri,

* 3:8 rashiyitaari = kiteshireri

otzimi-motziri owaneenkatan-tyaari, antawo itajonka-wenta-yitemi, raawyaa-shireta-kaayiteemi Itajorenka. ¹⁷ Nokowa-kota-piintakiri eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo ijeeka-shiretan-temi, tema pawentaa-yitanaari eeroka-paeni. Pikimita-kotyaawo pankirentsi parithata-tsiri kameetha, rootaki pikiwintantanaakyaari retakotanka. ¹⁸ Rootakira ikematha-perotan-teeyaawori ikaatzi rashiyitaari Jeepatzii-totaa-rewo, ikimiwitakawo antawotatyeeemi retakotanka, jantha okaatemi, ojenokityaami, inthomoekitatyeeemi. ¹⁹ Rootaki namana-kotanta-piintzimiri pikematha-peroteero antawo retakotee Jeepatzii-totaa-rewo, awijiro maawoeni riyotako-witeetari, rootaki piñaantee-yaawori ithotyeeemi Tajorentsi ijeeka-shire-perotan-teemi.

²⁰ Jame athaamentee-yaari Tajorentsi, tzimatsiri ishintsinka, riitaki ñaakaayiteeroni osheki awijanakiro okaatzi akowako-yitziriri. Eero athotyeeero akenkithashiryaa-koteero ishintsinka aririka añaaayiteero okaatzi rantzimo-shire-yiteeri. ²¹ Jame ajahaawentee-yaawo okaatzi rantakaa-kiriri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, eejatzi okaatzi rantzi-moteeriri awentaa-yitaariri. Ari ikimitee-yaari ikaate acharini-yitee-yaari, ashi rowaero eejatzi rajahaa-wentee-yaari rirori. ¡Kyaariwé!

4

Owithaha ikantakaa-yitee Ishire tajorentsi

¹ Aritakira okantayitakari, tema rashita-kotee-takina nokenkitha-koteeri Awinkatharite. Rootaki nokantan-tyaamiri: Panta-piinteeniri ikowakaa-yiteemiri, tema iyeema-shiretani pinayitatzii. ² Tsinampari pikanteeyaa, amatsinka pikanteeyaa, kisashiwaeni pikanteeyaa petakotawakaayetaiyaa. ³ Piñaashintsii-yitee-yaawo piyaata-kaero pijeeki kameetha, tema riitaki Ishire tajorentsi owithaha-wakae-yiteemiri. ⁴ Oshiyawaetakawo apaani akantanaa awathaki, tema apaani ikanta Ishire tajorentsi. Ari oshiyari eejatzi apaani okanta ikashiya-kaayiteemiri Tajorentsi poyaako-neenteeri. ⁵ Apaani ikanta Awinkatharite, apaani ikanta akemijanteeri, apaani ikanta omitsitsiyaa-wentaari. ⁶ Apaani ikanta Tajorentsi, riitaki Ashiyiteeri maawoeni. Riitaki pinkathari-wenta-yiteeri maawoeni, rithotyahiro ijeeka-shire-yitanta maawoeni. ⁷ Roo kanteencha, otsipayitaka imatakaa-yiteeri Jeepatzii-totaa-rewo itajonka-wenta-yitakaera. Oshiyawaetakawo oetyaami ipashiyita-kaerimi. ⁸ Rootaki rojankinata-koetakiri paerani ikanteetzi:

Owenonkaa, reewayiteeri rotsinampaakiri owayiri-witakariri.

Tema okaatzi raapithatan-takiri, ipashiyitaari rowayirite.

⁹ ¿Oetaka ikantan-teetari: “Owenonkaa?” Rootakira ikantan-teetari, tema retapaentawo ipoka-paentzi jaka jaawiki kepatsiki. ¹⁰ Tema ikaatzi osaawiinkaen-chari kepatsiki, riijatzi owenonkaa-chari rawija-peroteero ojenokitzi inkite, rootaki rithotyahan-tawori ijeekan-taawo maawoeni jempe-rika-paeni. ¹¹ Riitakira tajonka-wentan-tayitaa-tsiri okanta Otyaantaa-rewotan-taari aakapaeni. Eenitatsi Kamantanta-nirita-tsiri. Eenitatsi otsipa kenkithata-kaanta-neerori ñaantsi rawijako-shiretan-teetari. Eeniyitatsi otsipa jewayita-neeriri kemijantzinkari, eeniyitatsi eejatzi iyotaantaneri-paeni. ¹² Ari ikantayitaari maawoeni irika-paeni, riiyitakira yotakaa-yiteerini ikaate rashiyitaari Jeepatzii-totaa-rewo jempe ikantyyaa rantawaeteeniri, ikine rowetsika-shireta-kaayitee-yaari, roshiyantee-yaawori iwathami Jeepatzii-totaa-rewo rinatzii. ¹³ Roojatzi añaaanteeyaawori iyotako-peroteeri Itomi Tajorentsi, oshiyaawomi awithaawakaayetaiyaami akemijanta-yiteera. Rootaki amatantyaawori aatakaero oshiya-kotee-yaari Jeepatzii-totaa-rewo, antaki-shireri akanteeyaa. ¹⁴ Aritapaaki oshiyakari ikantahanki eentsi, owanaa ipaashini-yitzi eekiro riyaatatyee ikimotate. Tema ari ikantayitari kaari shenkaatsini ramatawiteeteri, riyoteete-rika kaari tampatzikatsini. Riiyitaki oshiyakawori ahapana-yitakaeri tampyaa, okinayitzi jempe-rika-paeni. ¹⁵ Tema rootaki akenkithata-koyitee kyaari-perota-tsiri okantakaakae etakoyi-tantaa. Oztimatyee ataki-shire-yitee, oshiyaari jempe ikanta Jeepatzii-totaa-rewo. Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo oshiyanee-yaawonimi aeto. ¹⁶ Rooma maawoeni aakapaeni oshiyawo roorikami iwatha. Tema apaani atziri oemonkachari iwathaki kameetha oowithaha-wakaeyita jempe rowawir neyita, tema kameetha ikanta ithonki iwathaki. Ari akantayitee-yaari aakapaeni iwathayiteera Jeepatzii-totaa-rewo, antawaeteeniri kameetha, amitakota-wakae-yitaneeeyaa, etakotawakaanaiyaa eejatzi.

Owakirari añaaantari ikantakaa-yitaawo Jeepatzii-totaa-rewo

¹⁷ Pikeme nokantemiro okaatzi riyotakaa-kinari Awinkatharite: Aritapaaki poshiya-koyitakari jaawiki-jatzi-paeni, tema aminaashi-yitaka rantayitziro rirori okaatzi ikenkithashiryaa-yitari, ¹⁸ oshiyawaetakawo ikenkithashiryahaani jempe okanta tsirenirikiri. Kijoshireri ikantayitaka, tee ikowaeya-nitzi riyota-koteeri Tajorentsi, tee ifñaawotzi inintee-yaawo inintakaa-witakariri. ¹⁹ Tee

ikaaniwenteyaa, roo ayimatakiri imayempinka, iyaari-pero-shirenka rameta-piintakari. ²⁰ Rooma eeroka-paeni, piyota-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo, tee okameethatzi pantayiteero iroka-paeni. ²¹ Tema kyaari-pero-rika pikemijanteeri, piyotaneero kyaaryoori inatzii okaatzi riyotaanta-paentziri rirori. ²² Jempe-rika pikanta-witaka pikaariperotzi paerani, otzimatyee powashaanta-yiteero, tema amatawitakimi okaatzi piñaama-waeyitari eeroka. ²³ Tema otzimatyee poshiya-kaanteero oowakerataa-tyeemi pikenkithashiryahaani. ²⁴ Otzimatyee piowakera-shire-yitee, rootaki rowetsikan-takimiri paerani Tajorentsi poshiyaari rirori, tampatzika-shire-perori pinatyee, kiteshireri pikanteeyaa.

²⁵ Teera okameethatzi pamatawita-neeri pisheninka-paeni, roo kameethatatsi piñaanitee-yaawo kyaaryootatsiri. Tema oshiyanaa-tyaawo oowithaha-wakae-yityaami. ²⁶ Ari okantari eejatzi, aririka pikijyaa, pikyaaryoote pikaaripero-shiretzi-kari. Otzimatyee piñaashintsityaawo powawijaan-tyaawori intsipaeteeni pimashirenka, eero pimaakotziro roojatzi otsipa kitejiri, ²⁷ pishineteeri-kari Kamaari rantakaemiro kaari-perori. ²⁸ Koshintzika pinatzii, powashaanteero, otzimatyee pantawaetee. Pikemaatsi-wentee-yaawo pantawae-wentero pikowayitziri, okantyyaa piñaantyaawori otzimimo-yiteemi, ari okantyyaa pipashi-yitan-tyaariri ashironkaa-yitachari. ²⁹ Ari oshiyari eejatzi, teera okameethatzi piñaawaeta-shityaawo kaari-perori ñaantsi. Tema roo piñaawaeta-piinte kameethari ñaantsi, ari okantyyaa powetsika-shireta-kaantee-yaariri kemayitemini. ³⁰ Eerorika pantayita-neero kameethatatsiri, aritaki rowashiretakota-kota-kyaami Ishire tajorentsi poñaachari Tajorentsiki. Tema riitaki aamakowenta-piinta-kimiri roojatzi paata pawijako-shiretan-teeyaari. ³¹ Powashaantero nimaeka pikisashiretaka, aritapaaki pikija-piintaka, piñaakatsimatantzi, piñaana-minthatan-tayitzi, pikishimatantzi. Otzimatyee powashaanteero pantayitakiro kaaripero-yitatsiri. ³² Tema otzimatyee pikameethashiretee, pineshinonkatawakaayetaiyaa. Otzimatyee pipeyako-yiteeri ikaatzi awaaripero-shireta-kimiri, roshiyeemira Tajorentsi ipeyakoteemi rirori ikowa-kotzi-moteemira Jeepatzii-totaa-rewo.

5

Jempe ikanteeyaa rashitaari koñeeri

¹ Tema retakotani pinatzii Tajorentsi itomiyiteemira, otzimatyee poshiya-kotee-yaari roshiyaha rirori. ² Etako-shireri

pikantante, poshiya-kotyaari Jeepatzii-totaa-rewo retakoyi-takae, ratsipe-wentakae ikentakooteri. Rootakira oshiyakawori okajankae-nkatzi ipometee-tziniriri Tajorentsi, osheki akameethatzi-motakari.

³ Tema rashiteemi Tajorentsi eeroka-paeni, teera okameethatzi pimayempi-waete, maperori okoweenkatzi. Tee okameethataa-jaetzi pikenkitha-waeta-koyiteero. Ari oshiyari otsipa kaaripero-yitatsiri, eejatzi oshiya aririka piñaama-yityaawo ashaahawontsi.* ⁴ Tee okameethatzi piñaawae-yiteero kaari-perori, poetsinampaan-tayite, tekatsi pantyaawoni iroka-paeni. Tema roo kameethatzi piwetharyeeri Tajorentsi.

⁵ Tema piyotahaeyini eeroka eerowa rahaeteeri ikaatzi mayempi-waeyita-tsiri jempe ipinkathari-wentantee Jeepatzii-totaa-rewo itsipataari Tajorentsi. Ari roshiyaari eejatzi ikaatzi kaaripero-shireta-waeta-tsiri, ikaatzi netawiyitawori ashaahawontsi roshiya-kaantawo itajorentsitemi inatyee.

⁶ Paamawentyaa ramatawitee-tzimi-kari. Tema eenitatsi kaminaa-yitemini ikowe ramatawitemi, ari okantyya roetzipinaa-shiretanyamiri. Aritakira rowajankitaa-yiteeri Tajorentsi ikaate piyathata-chani.

⁷ Tee okameethatzi eejatzi pitsipa-minthatyaari irika-paeni. ⁸ Tema paerani tekira pikemijanteriita Awinkatharite, oshiyawaetaka pijeekatyee otsirenirikitzi, pantayita-piintakiro kaari-perori. Roo kanteencha rashiyiteemi Tajorentsi, oshiyawaetaa pijeekaa-tyeemi okoñeetzi. Rootaki pijeekan-teeyaari kameetha poshiya-kaanta-nakiro ijeekaetzi okoñeetzi.

⁹ Tema ijeeka-shiretan-teemi Ishire tajorentsi, aritaki piñaayiteero pikaminthaantee, pitampatzika-shiretee, piñaawaeta-piinteero kyaaryoori. ¹⁰ Otzimatyee panta-piinta-yitaneero kameethatzi-motyaarini Awinkatharite.

¹¹ Eero pitsipa-minthatari oshiyakariri jeekayita-tsiri otsirenirikitzi. Tema pikaminaa-thateri, tema tee okameethatzi rantayitziri, amina-mina-waetaantsi inatzi.

¹² Tema owanaa owaañaantzi aririka akenkithata-kotero okaatzi ranteetziri omanani-kiini. ¹³ Roo kanteencha aririka pikaminaa-thatakiri, oshiyawaetaka pootatyee-nirimi iyaari-peronka. Aritaki ikenkithashiryaa-yitaneeyaa, ikowaneero rirori ikameethashire-yitee, tema oshiyaawo ijeekanaa-tyeemi okoñeetzi.

¹⁴ Rootaki ikantee-tantakari: Aritaki pimaake, pikakite, Pitzinahae pitsipa-yitakari kowakonkari, Riitaki ooteemini Jeepatzii-totaa-rewo.

* 5:3 rashiteemi = kiteshireri

¹⁵ Aamawenta pikanta-wentee-yaawo okaate pantayiteri, eero poshiya-koyitari majontzi-shireri, tema poshiya-kotyaari ikantayita yotaniri. ¹⁶ Ero pijeeka-waeta-shita, tema eenitansi osheki kaari-pero-shireri-paeni nimaeka. ¹⁷ Ero pimajontzi-shireta-waetzi, tema pikowa-kowataatero pikemathateero ikowakaemiri Awinkatharite. ¹⁸ Ero pishinki-waeta, tema osheki okoweenkatzi. Tema okowa-perotatyaa ijeeka-shiretan-teeyaami Ishire tajorentsi. ¹⁹ Pikenkitha-waeta-neero eeroka-paeni Mampaantsi, pomampaa-yityaawo okaate riyoshireta-kaemiri Ishire tajorentsi, oashiryaaawenta pikanta-wentee-yaari Awinkatharite. ²⁰ Ariwé powapiinteeri Ashiteeri Tajorentsi piñaayitziro maawoeni jempe-rika oeyita, tema pinkathari powayiteeri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.†

Pipinkathata-wakae-yiteeyaa

²¹ Oztimatyee pipinkathata-wakae-yiteeyaa, tema pinkathari powayiteeri Tajorentsi. ²² Inanteetari, pipinkathateeri piimi-paeni, poshiya-kanteri pipinkathatziri Awinkatharite. ²³ Tema ikaatzi iimenteetari reewatziro iina, roshiyakari Jeepatzii-totaa-rewo reewatziri kemijantzinkari-paeni. Tema irika Jeepatzii-totaa-rewo roshiya-kaantari kemijantzinkari-paeni riimi iwatha, riimi Jeepatzii-totaa-rewo iitotanee-yaami kemijantzinkari-paeni. Riitaki owawisaako-shire-yiteerini. ²⁴ Tema maawoeni kemijantzinkari-paeni pinkathari rowaeri Jeepatzii-totaa-rewo, ari oshiyaari tsinani-paeni opinkathata-piinteeri oemipaeni. ²⁵ Iimenteetari, petakoyityaawo piina-paeni, poshiya-kotyaari Jeepatzii-totaa-rewo retakoyitakari kemijantzinkari-paeni, riita-jaantaki atsipewentakari ikamawenta-yiteeri. ²⁶ Rootaki rantanta-kawori iroka okantyyaa ikite-shireta-kaanteeri. Arira omatanaari aririka romitsitsiyaatan-teete, ikanta-piinteetzi: “Nokemijanteero Iñaani.” ²⁷ Tema ikowatzii Jeepatzii-totaa-rewo kiteshireri ikantayiteeyaa ikaatzi kemijanteeriri, oshiya-jaantakimi tee ikaaripero-shire-mitzi eepichokiini. Tema roshiyakotari Jeepatzii-totaa-rewo ikanta aatsini iina, tee ikoyi iñeero iinantaari otsimetsi-waete, opitsi-pooki-waete, tema owaneenka okantyyaa. ²⁸ Rootaki rantayiteeri iimenteetari, retakotyyaawo iinapaeni. Roshiya-kaantero jetakotaro iwatha rirori, ari roshiya-neerori eejatzi iinapaeni retakotyyaawo. ²⁹ Tema tee iñaetzi atziri kemaatsitakaawaetyaawoni iwatha, tema etakotziita ikanta. Aritakira

† 5:20 pinkathari powayiteeri = waerontsi

roshiyeeriri eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo ikaatzi kemijanta-yiteeriri. ³⁰ Roshiya-kaanta-yitaari riirikami imashi, riirikami itonki, riirikami maawoeni iwathaki. ³¹ Tema ikanteetzi:

Rootaki eero ijeekantaa maenari-paeni ashitaririki aririka raawakaa-neeyaa, tema apaani ikantaneeyaa iwathaki oshiyawaetyaawo iowithaha-wakahaeyaami.

³² Osheki okompiwitaka paerani ikemathateetero iroka. Tema riiwitaka Jeepatzii-totaa-rewo oshiyakaa-wentacha eejatzi kemijanta-yiteeriri. ³³ Ari okantari, otzimatyee petakoyetaiyaaro piina-paeni, poshiyaha petakota eeroka. Ari okantayita-neeyaari eejatzi iinanteetari, otzimatyee pipinkatha-yiteeri piimi.

6

¹ Eentsi-paeni, pikemijanteeri ashitzimiri, tema rootaki kameethata-tsiri ikowakaemiri Awinkatharite. ² Tema oshiki ikantakaan-takiri paerani Tajorentsi. Roo kanteencha ari ojatekakari apaani Ikantakaantani otzimi etanakawori oñaahan-tziro ikashiya-kaakaeri Tajorentsi, ikanteetaki: Pipinkathateeri pipaapate eejatzi pinaanate.

³ Aritaki pijeekae kameetha, ojamani pikantyaa paminawaete kepatsiki.

⁴ Rooma eeroka-paeni ashitaanari, tee okameethatzi pikijakaa-waeta-shityaari pitomi-paeni, tema roo kameethatatsi pitampatzika-yiteri, pikaminayeri jempe okanta ikoyiro Awinkatharite.

⁵ Omperataa-rewo, pikemijanteri eeroka-paeni okaate romperatyaamiri omperatzimiri. Eero pamatawi-waetziri. Pinkathari poyeri, poshiya-kantereri pipinkathatziri Jeepatzii-totaa-rewo. ⁶ Eero powakowenta-shiwaeta pantawaeteniri aririka raminemi, roo ponimotakaantyaariri. Tema ashi poyero pantawaeta-piinteniri, tema romperatani rowaneemi Jeepatzii-totaa-rewo, pantero ikoyiri Tajorentsi. ⁷ Shiretha pikanta-wentyaawo romperayitzimiri, poshiya-kantero riitakimi Awinkatharite pantawaeteni, kaarira atziri. ⁸ Tema iyotayee-yakini, riitaki Awinkatharite pinayiteeni okaatzi antayitakiro kameethari, okantawitakyaa aakarika omperataa-rewo, terika romperateete. ⁹ Ari poshiyaari omperatan-taniripaeni, otzimatyee paakameetha-yiteri pomperatani, eero pajarii-mawaetari. Tema romperatari Inkitejatzi pomperatani, ari roshiyi-tzimiri eejatzi eeroka, romperatzimi. Tekatsi atziri oshiya-kotyaarini Tajorentsi riroporori rinatzi.

Ipiya-wenta-shiretan-tziri kemijanta-naatsiri

¹⁰ Noyemijantzin-karite-paeni, tonta-shireri pikantyyaa, tema riitaki Awinkatharite otapi-shiretan-tyaamironi ishintsinka. ¹¹ Poshiya-kaantero pikithaata-kota-tyeeyaawomi rashitari Tajorentsi ipiyako-wentan-teetari. Rootaki piñaantyyaawori pipiyatyaari Kamaari. ¹² Tema kaari atziri kosheka-yiteeni, riitakira kosheka-mintheteeri kaari koñaayitatsi. Riityitaki pinkathari-wentan-teentsiri, eeniwitachari ishintsinka, tsireni-weri rinayitzi, riitaki omperaminthatariri jaawiki-jatzi, rijatzi antzita-kawori kaari-perori jenokinta. ¹³ Tema rawentaawo apaani soraro iithaari eshirota-tsiri, ari poshiya-neeyaari eeroka pawentaa-yitaneeyaari Tajorentsi aritaki piñaakiro pipiyako-wentyaa. Tema aririka piñaashintsi-perota-nakyyaa, tekatsira eewokashiretemini. ¹⁴ Pikyaaryoo-yitee, poshiya-kotyaari jempe ikanta rowetsikaanta soraro-paeni. Tema rootaki retapiinta rojo-thaki-yitana-kyaawo iithaari eero ipakoowaetanta. Ari poshiya-piinta-neeyaari eeroka-paeni, pikenkithashiryahaa-koyita-neero kyaaryoori, ari okantyyaa eero pipakoo-shireta-waetanta. Tema ikithaata-piintawo soraro-paeni eshiro-taki ichopineeki, ikine otzikaa-wenteri. Ari poshiya-neeyaari eeroka-paeni tampatzika-shireri pikanta-yitaneeyaa, tema rootaki otzikaa-wenta-shire-yitemini. ¹⁵ Ikyaaanta-piintari soraro-paeni royiri iitziki, ikine riyaaayite jempe-rika-paeni. Ari poshiya-yitaneeyaari eeroka-paeni aamawenta pikantapiinteeyaa ikine piyaayite jempe-rika-paeni pikenkithata-koteero Kameethari Ñaantsi ijeekan-teetari kameetha. ¹⁶ Rawentaa-piintawo soraro-paeni rotzikaa-wenta-mento roteeya-yitziri eero okentantari paama-yiteen-tsiri chekopi. Ari poshiya-yitaneeyaari eeroka-paeni pawentaa-perotaneeyaari Tajorentsi ikine potzikaa-wenta-shireta-neeyaa pipiyatan-tyaari Kamaari. ¹⁷ Rawentaa-piintawo soraro-paeni eshiro-naki ramantheetari. Ari poshiya-yitaneeyaari eeroka-paeni pawentaa-yitaneeyaa rowawisaakoshireteemi Tajorentsi. Ipiyako-wentanta-piintawo rowathaa-mento soraro-paeni. Ari poshiya-yitaneeyaari eeroka-paeni pipiyako-wentan-tyaawo Iñaani Tajorentsi ikenkishireta-kaemiri Ishire tajorentsi. ¹⁸ Pamana-piinta-yitee, tema Itajorenka Tajorentsi pampitha-shireta-kaeyaamini pikowa-koteriri. Kyaaryoori pikanta-yitaneeyaa ikine pamana-koyita-piinta-neeri maawoeni rashiyitaari Tajorentsi.* ¹⁹ Impoña pamanako-yitakana naaka, iñaaperotakaantyaanari Tajorentsi niyotan-tyaari nokenkithata-neero Kameethari Ñaantsi kaari riyotako-witeeta paerani. ²⁰ Tema

* **6:18** rashiyitaari = kiteshireri

roo kameethatatsi noñaa-pero-wentyaawo nokenkithata-kaante. Rootaki jominkyaa-wentaitakenari. Roo kanteencha eekiro niyaata-kaatyero nokenkithata-kaante roojatzi nomatan-takyaawori nantayiteero okaatzi rotyaantan-teeta-kinari.

iweyaantawori wethataantsi

²¹ Aririka rareeta-paakyaa Tíquico janta piweekahaeyini, riitakira kamanta-paakimini jempe-rika nokantaka, jempe-rika oeta nantayitakiri jaka. Tema irika Tíquico noyemijantzin-karite rinatzi, netako-perotakari. Riitaki kyaaryooteentsi ramitakotakina nokenkithata-kaantaki. ²² Roo notyaantan-tyaariri, okantyya piyotan-tyaari jempe nokanta nojeekahaeyini jaka. Ari okantyya pithaamenta-shiretan-tyaari eero-ka-paeni.

²³ Ari okantamaeta noyemijantzin-karite-paeni. Onkamintha ijeekakaa-yiteemi kameetha Ashiteeri Tajorentsi, ari roshiyemiri eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Ari okantyya petakotawakaan-tanaiyaari, awentaa-shireri powanaeri. ²⁴ ¡Onkamintha ineshironkateemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, pikaatee-yinira petakoperoyetaari! ¡Maperoriwé!

ROJANKINARI PABLO ROTYAANTZINIRI FILIPOS-JATZI

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo otyaantzi-mirori iroka jankina-rentsi, rii notsipatakari Timoteo nojankinatzimiro. Tema romperatani Jesús Jeepatzii-totaa-rewo naaka-paeni. Eeroka nojankina-yitzini pikaateeyini janta nampitsiki Filipos, pikaatzi rashiyiteemi Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. Riijatzi nojankinatziini ikaatzi jewayitzimiri pikemijanta-yitee eejatzi ikaatzi amitako-yitziriri. ² Okantashitzimaetya ineshironka-teemi Ashiteeri Tajorentsi, kameetha ijeekakaa-yiteemi. Ari ikimiteemiri eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

Ramakoyitari Pablo kemijantaniri-paeni

³ Aririka noshireta-kota-piintemi, osheki namanari Tajorentsi. ⁴ Nokimoshireta-piintaki aririka namanako-yiteemi, ⁵ tema ari akaatee-yakini akenkithata-kotziro Kameethari Ñaantsi. Ashi powanakiro paerani owakira pikemawakina nokaman-tapaa-kimiro ñaantsi, tee pipakaanakiro roojatzi nimaeka. ⁶ Niyota-kotzimi naaka osheki okameetha-taki retanakawo Tajorentsi rantzi-moteemiro kameethari, tema riitaki thotyaa-kaemironi paata ipiyapaaki-rika Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ⁷ Tema kameetha okanta nokenkishiryaa-kota-piintee-mi, netakoyitani eeroka. Okantawitaka romonkee-takina naaka, ari akaatzi ineshironka-yitee Tajorentsi. Ari okantari eejatzi rahaetanakina pinkatha-rentsiki, tema nokenkithatakiro janta Kameethari Ñaantsi. ⁸ Riitaki yotatsi Tajorentsi osheki nokowityaa-teekimi noñaayitemi. Rootaki retakotanka Jesús Jeepatzii-totaa-rewo kantakaawori. ⁹ Namana-kota-piintakimi petakoperotan-tantyaariri, piyotanitee, pikemathateero maawoeni, ¹⁰ omatantyaari panta-piintayiteero kameethari. Ari okantyyaa pikite-shiretan-tyaari, eero otzimanta ikanta-kotee-temiri paata ipiyaki-rika Jeepatzii-totaa-rewo. ¹¹ Okantashitzimaetya itampatzika-shireteemi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo okanta pantayitan-taawori kameethari. Rootakira iweshiryaa-wentan-teeyaariri Tajorentsi, rajahaa-wentan-teetyaariri.

Nañaantaari Jeepatzii-totaa-rewo

¹² Noyemijantzin-karite-paeni, nokoyi piyota-kotero okaatzi awiji-mota-kinari. Teera othataa-shiwaetyaa awijimotena iroka-paeni, tema rootaki inteenatakotantyaari Kameethari Ñaantsi rawija-kotee-tantari. ¹³ Aritaki matzimaetaka, tema ikaatzi jeeka-pankotziriri pinkathari, owayiri-paeni aminako-wentanari, riyotee-yakini maawoeni rominkyaawentashiteetanari Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁴ Ikanta iñaayitakina noyemijantzin-karite-paeni romonkeetana, tee ithaawae-yanakini, eekiro ikenkithayitana-kitzii, rawentaa-pero-yitanakari Awinkatharite.

¹⁵ Tzimayita-tsira jaka oshiyakawaeta-tsiri ikenkithatakotziriri Jeepatzii-totaa-rewo, osheki ikowaki rawijena ipinkathateeteri okantyyaa ikijaneentan-teetenari naaka. Roo kanteencha eeniyitatsi itsipa etakoperotanari, kameetha ikenkitha-yitanaki rirori. ¹⁶ Irika-paeni ikaatzi kijaneentakinari, tee ishinetziri atziripañi ikemijantena, apatziro ikoyi ikemijanteeteri okantyyaa rawijan-tenari naaka, rootaki roshiyaka-waetantari ikenkithata-kotziriri Jeepatzii-totaa-rewo. Ikowatzii irika-pañi ikemaatsitakaa-peroteetena romonkyahae-takina.* ¹⁷ Riima ikaatzi etakota-perota-kinari, riyoteeyini rirori Tajorentsi kantakaawori romonkee-tanta-kinari okantyyaa nokenkithatan-tyaawori Kameethari Ñaantsi. ¹⁸ Tekatsi oetzimaetyaa itzimawitaha kijaneentanari, roo kowaperotacha riijatzi Jeepatzii-totaa-rewo ikenkithata-koteetzi. Rootaki oemoshirenkinari. Ari omaperotyaa nokimo-shirete, ¹⁹ tema niyotzi rooteentsi romishitowae-teena. Okantakaan-tziro pamana-kota-piintakina, ineshironkata-piintakina Itajorenka Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁰ Roo nokowa-perotziriri nimaeka nokenkithata-koteeri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tekatsi nothaawan-teeyaa. Tee nokoyi rowaañahae-teena paata. Aririka rowamae-takina, rooma eerorika, ashi noyiro nantayitero kameethari, rootaki ipinkathata-piintan-teetyariri Jeepatzii-totaa-rewo. ²¹ Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo nañaantaari naaka. Rooma aririka rowamae-takina, riijatzi nokamawenteriri. ²² Roojatzi-rika nañee eekiro niyaata-kaatyero inantaniri Awinkatharite ikowakaa-yitanari. Tee niyotzi-maetyaa nimaeka otzimi nokoyiri. ²³ Tema apitekiro nokoyiro. Kameetha-waetaki rowamahaetena niyaateeta notsipata-paeyaari Jeepatzii-totaa-rewo, rootakira kameetha-perotzi-mota-kinari. ²⁴ Roo kanteencha okowa-perotyaa eejatzi nañee, ari okantyyaa nojeeki-motan-temiri eeroka-pañi. ²⁵ Niyotaki eero nokamita, ojamani nojeeki-moyita-neemi eeroka-pañi,

* 1:16 otsipayita ñaantsi-pañi

ari okantyya nothaamenta-kaantemiri pawentaa-neeyaari Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁶ Tema aririka nareeta-kimi eeroka-paeni, osheki pajahaa-wenta-waeyaari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ari akaate athaamentyya.

²⁷ Iroka pikanta-yitanee-yaari: Panta-piinta-neero kameethari okameethatzi-motariri Jeepatzii-totaa-rewo. Rootaki panta-piinta-neeri, tema aririka niyaataki nareetyaami, kameetha noñaapaakimi pijeekaeyeni. Rooma eerorika nomatziro nareetemi, nokoyi nokema-kotemi kameetha paapatziya-wakaeyita, pishintsi-shire-wenta-neero Kameethari Naantsi akemijanta-neeri. ²⁸ Eero pithaawan-tawaeta-shitari kijaneentzimiri. Tema Tajorentsi kenkishiryaa-kahaerini irika-paeni ithonkae-tatyeeeri. Rooma eeroka-paeni pikemijanteeri, riyotakaa-yiteemi maperori pawijako-shire-yitee. ²⁹ Tema tee apatziro ishineta-kimiro pikemijanteeri, tema otzima-tyee patsipe-wentee-yaari Jeepatzii-totaa-rewo, piñaayitzirowa pantziri kaari iñaayitzi itsipa-paeni. ³⁰ Ari akaatee-yakini nimaeka atsipetako-wentakari. Tema piñeeya-kinani paerani osheki nokemaatsi-wentakari janta. Roojatzi nokantziro nimaeka pikemako-wentana osheki nokemaatsi-wentakari jaka.

2

Itsinampa-shirenka eejatzi irioperonka Jeepatzii-totaa-rewo

¹ Tema roemoshirenkaana Jeepatzii-totaa-rewo, retakotakimi, ojeeka-shiretan-takimi Ishire, tema piyoteero pineshinonkatawakaeyani, ² otzimatyee paapatziya-waka-yiteeyaa, petakotawakaayiteeyaa, okimiwityaawo apanimi okanteeyaa pikenkishiryani. Rootaki oemoshirekanari.

³ Aririka otzimi oeta pantayiteri, eero pikija-wakaa-wentawo, pitsinampa-shirete, eero pajahaa-wenta-waetawo. Tee okameethatzi pikantante: “Naaka kameetha-perotatsi, tee ikameethatzi irinta.” Tema rootaki kameethatatsi pikante: “Riitaki kameetha-perotatsi irinta, rawijana naaka.”

⁴ Tee apatziro okameethatzi pikaminthaa-perotyaa eeroka, tema otzimatyee pikaminthaa-yiteeri eejatzi itsipa-paeni.

⁵ Poshiya-kotyaari jempe ikanta-paenta Jesús Jeepatzii-totaa-rewo,

⁶ Tajorentsi-perori rirori,

teemaeta ishintsishintsitzi roejokirotyaawo ikimitari Tajorentsi.

⁷ Tema ipakaa-nakiro ipinkatha-ritzi, roshiya-kota-nakari omperataa-rewo, itzimaki, ikimita-kota-paakari ikantayita atziri-paeni.

⁸ Ikanta ikimita-paakarira atziri-paeni, tee ipinkatha-ritanee ikantawitaha owakirani.

Tema ishirethata-paenta roojatzi ikamantakari ikentakoe-takiri.

⁹ Rootaki opoñaantari iriipero-ta-kaeri Tajorentsi irika Jeepatzii-totaa-rewo, ipinkathari-wentan-taperotzi, rawijanakiri ikaatzi rowetsikae-takiri.

¹⁰ Ikoyi Tajorentsi rotziwerowa-shitee-tyaari Jesús, ipinkathateeteri, Okantawityaa jempe-rika-paeni inampitee-tyaawo, inkiteki, kepatsiki, eejatzi otapinaki kepatsi.*

¹¹ Maawoeni ikantayitee:

Pinkathari-perori irika Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

Aripaetera rajahaa-wentee-tyaari Tajorentsi Ashiteeri.

Ikimitari ootamentotsi kemijantzinkari-paeni

¹² Ari okantzimaetyaari netakotani noyemijantzinkarite-paeni. Tema paerani nojeeki-motan-takimiri janta, osheki pikemijanta-piintakina. Ari pikimita-neerori eejatzi nojeekira inteena, panta-piinteero okaatzi nokantemiri. Poetziñaariko-wenta-neeyaari Tajorentsi rowawijaako-shireyiteemi, pipinkathateri panteniri okaatzi ikowakaa-yitakimiri. ¹³ Tema Tajorentsi riitaki kowashireta-kaantatsiri, okanta panta-piintan-tawori kameethari. Riijatziira Tajorentsi antakaa-yitemironi.

¹⁴ Panteeniri Tajorentsi maawoeni kameethari, eero pikija-wakaa-wentawo, ¹⁵ ari okantyyaa eero itzimanta iita iyakowentemini. Tema itominteemi Tajorentsi, pipakahaero kaari-perori, kameetha pijeeki-moyiteeri kinashi-waeteenchari. Pikimita-kotyaari koñeetyaa-kaerori tsireniri.

¹⁶ Poajokirotyaawo pikema-kotakiro ñaantsi, rootaki pañaashiretan-teeyaari. Aririka pikyaaryoo-wentakiro, antawo najahaa-wenteemi ipiyaki-rika Jeepatzii-totaa-rewo, tema tee natsipeta-shiwaetyaawo nokenkithata-kimiro iñaani Tajorentsi. ¹⁷ Okantawityaa rowamaa-wentee-tenawo nokemijanta-kaayitakimi, osheki nokimo-shirete, ari pikimiyitana-kyaaari eeroka-paeni, pikimo-shire-wentee-yinani naaka. Aririka rowamae-takina, okimitakawo nañaantari rapaatee-tziro imiriteetzi ijeetee-tziri ratsipeta-kaetanariri Tajorentsi. ¹⁸ Rootaki pikimo-shire-wentan-teenari eejatzi eeroka-paeni nimaeka.

Timoteo eejatzi Epafrodito

¹⁹ Riirika kowaentsini Awinkatharite Jesús, ari piñaakiro intsipaete notyaantemiri Timoteo. Tema aririka ipiyaki,

* **2:10** rotziwerowa-shitee-tyaari Jesús = waerontsi

ikamanta-paena jempe pikanta pijeekaeyini janta, ari okantyyaa nokimo-shiretan-tyaari. ²⁰ Tema tee itzimi oshiyaanari naaka ikimitakaha Timoteo, osheki ikowaki ineshironkatee-yemini. ²¹ Tzimawitacha itsipa, apatziro roshire-yitawo rirori oeta-rika ikoyiri, tee roshireta-kotyaawo ikowakaan-tziri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ²² Roo kanteencha piyoteeyini eeroka kameetha ikanta ijeekimotakina Timoteo, riitaki kyaaryooteentsi itsipatakina nokenkithata-kotziro Kameethari Ñaantsi. Osheki ramitakotakina, kimiwitaka riimi notyomi. ²³ Riitakira nokowakiri notyaantemiri janta, aririka niyotaki jempe ikanteetena. ²⁴ Aama intsipaetera Awinkatharite ikantakae-yaawo, naaka jatashita-perotemini janta.

²⁵ Riitakira netawakyya notyaantemiri noyemijantzin-karite Epafrodito, jempe itzimi potyaanta-kinari paerani. Osheki ineshironkata-paakina. Roshiyakari rirori owayiri, riitaki tsipata-piinta-kinari nokenkithata-kaantzi. ²⁶ Irika Epafrodito, osheki reta-kotakimi, antawo ikowaki iñaapaemi, tema riyotaki pikema-kotee-yakirini imantsiyawaetaki. ²⁷ Ari ikantawitaka imantsiyatzi, roowiteencha ikamemi. Roo kanteencha ineshironkatakiri Tajorentsi, retsiyata-kota-kahaeri. Teera apatziro ineshironkatakiri rirori, tema imatzita-kina naaka, tee ikowakaa-nawo nomaperotyaa nowashiretakota-kotyaari aririka ikamimotakina. ²⁸ Rootaki notyaantan-teemiriri intsipaete janta, ari okantyyaa pikimo-shire-tziitan-tyaari aririka piñaawaeri, ari okantyyaa eero nowashiretako-perotanta naaka eejatzi. ²⁹ Pikimoshire-wenta-waeri, tema pirezita-wakaa-naatyaa pikemijanteerira Awinkatharite. Pipinkathaperoyiteeri ikaatzi oshiyariri rirori. ³⁰ Tema ikamawitaka rirori roetzina-rikota-nakawo rantziro ikowakaeriri Jeepatzii-totaa-rewo. Ishine-wenta-nakawo ramitakotakina, tee ineshironkata-tziimaetyaa rirori, okimiwitakawo eerokami amitakotenanimi jaka.

3

Kowaperota-jaanta-chari

¹ Ari okantzimaetari noyemijantzin-karite-paeni, pithamenta-wentee-yaari Awinkatharite. Tema eero neshitziro naaka napiipiintemiro okaatzi nojankinata-kimiri paerani. Rootaki kameethatatsi piyoperotan-tyaari.

² Otzimatyee paamawentyaari manintantaniri-paeni kimitakariri otsitzi, kaari-pero-shireri-paeni, kowatsiri itomeshitaa-nita-kaemi. ³ Tema totameshitaani-perori aakapaeni, ojeeka-shire-yitan-teera Ishire tajorentsi,

riyotakaa-yiteero jempe akantyya apinkatha-yiteeri Tajorentsi. Eero awentaa-shireta-waeta-shitawo añaa-yitziri awathaki, tema roo ajahaawentyaari rashiyiteera Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ⁴ Ari omatyaami owawijaako-shiretee añaa-yitziri awathaki, nomata-nakiromi naaka nawijantemi. ⁵ Tema paerani owakira notzima-paaki, okaatzi 8 kitejeri nomaakotapaaki, ari itomeshitaa-nitee-takina. Naakataki Israel-paeni, icharinita-nakari nowae-jatzitani Benjamín, noñaawaetziro kameetha iñaani nosheninka-paeni Heber-paeni, nomonkaatziro Ikantakaan-teetani, tema Inashitantaniri naaka. ⁶ Noshiyakaa-mintheetzi nokemijanta-perota-tziiri Tajorentsi, rootaki nokijaneenan-takariri kemijanta-neeriri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Tema nothotyaa-witatyaa nomonkaatziro Ikantakaan-teetani, tee namaakita-paentzi apaani. ⁷ Roo kanteencha maawoeni iroka, okaatzi najahaa-wenta-waetakari paerani, tee okameethatane niyota-koteerira nimaeka Jeepatzii-totaa-rewo. ⁸ Kyaaripero, tema niyoperotaa-ritzi Jeepatzii-totaa-rewo, tee okameethajeetzi nokantawita paerani. Nopakahaero maawoeni, nokimita-kaanta-nakiro rooka-piintee-tziro kaahashi. Rootaki nokowa-perota-neeri niyoperoteeri Awinkatharite Jeepatzii-totaa-rewo Jesús tema rootaki kameetha-perota-tsiri. ⁹ Riitakira tsipa-shiretaanari nimaeka. Tee nopankinawenta-naawo nomonkaa-yiteero Ikantakaan-teetani, tema tee atampatzika-shire-tzi. Rooma nawentaa-naarira nimaeka Jeepatzii-totaa-rewo, riita-kira Tajorentsi tampatzika-shiretaanari. ¹⁰ Rootaki nokowa-perota-neeri niyoperoteeri Jeepatzii-totaa-rewo, tema riitaki ashitawori ishintsinka rañahaera ikamawitaka rirori. Ari okantyya nokimita-kotan-tyaariri jempe ikanta ratsipetakowentakina, jempe ikanta eejatzi ikami-motantaki, ¹¹ rootaki rañaakaan-teenari naaka aririka nokamawitakyya.

¹² Tekiraataha nothoyeero nokanta-yitakimiri, tekiraata noñero nokameetha-shire-perote. Roo kanteencha eekiro niyaatatyee naminaminataatero roojatzi nothotyaa-perotan-takyyaawori, tema niyotzi riitaki etapaentawori Jeepatzii-totaa-rewo Jesús rowawijaako-shiretaana. ¹³ Noyemijantzinkarite-paeni, teera nokantatzii naaka: “Nomatakiro nothotyahakiro nokameetha-shire-perote.” Tema iroka nokantanaa: “Nomaejantaneero nantayitakiri paerani tee nokenkishiryaa-kotaawo, apatziro nokenkithashiryaa-kotawo okaate noñaayiteeri paata, ¹⁴ ari okantyya noyiishitantantyaari, roojatzi noñaantee-yaawori paata ipinateenari Tajorentsi ikaema-shire-yiteera itsipa-shiretee Jeepatzii-

totaa-rewo Jesús.”* 15 Iroka-paeni nokanta-yitakimiri, otzimatyee oshireta-kotyaawo akaatzi antaki-shire-yiteera. Terika poshireta-kotyaawo, Tajorensi oñaayemironi pimikita-kotan-teenari. 16 Roo kanteencha, otzimatyee akyaaryoo-wenteero antayitan-tyaawori okaatzi ayota-kota-neeri.†

17 Noyemijantzin-karite-paeni, otzimatyee pikimitee-na naaka. Oztimatyee paminayiteeri itsipa aririka ikimita-koteenawo naaka jempe nokanta piñaayitakina. 18 Tema napiipiinta-kimiro nokenkithatzi miro paerani, roojatzi napiitemiri nimaeka nirayimashiren-kaki nokantemi: Tzimatsi osheki jeeki-mota-kimiri janta itzimi kijaneentziriri ikaatzi kenkithata-kotzirori jempe okanta ikentakoe-takiri Jeepatzii-totaa-rewo. 19 Rooteentsi iñaayitero ithonkae-teeri. Ithaamenta-shiwaetakawo okaatzi rowayitari ikimita-kaantakiro roomi itajorensi-tetyaami. Osheki ikantakaa-pero-wentakawo okaatzi rantayitakiri, tee ikaani-wentatziro. Rootaki ikenkishiryaa-kota-piintaka jaawiki-jato. 20 Rooma aakapaeni, akowa-perota-neero anampiteeyaawo inkiterki. Oyaakoteeri aririka ipiye Owawijaa-kotan-taniri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. 21 Riitaki paashinita-kaapaeni awathaki akaamaneta-waetzi, ari akimita-kotee-yaari jempe ikanta rirori otzimi rowaneenkawo. Aritaki imatapaero, otzimi-motziri ishintsinka ipinkathari-wentan-tawori maawoeni oeyitarika.

4

Pikimo-shire-wenta-piinteeri Awinkatharite

1 Noyemijantzin-karite-paeni, nokowatziira naaka poejokirota-neeyaari eeroka-paeni Awinkatharite. Tema netakoperoeyimini, osheki nokowaki noñaapaemi. Eerokataki oemoshirenkanari, eerokataki kantakaan-teroni ipinatan-teetenari paata, okimitee-yaawo eerokami namantheeri.

2 Nokantemiro Evodia eejatzi Síntique: Oztimatyee pariperota-wakahaeyaa pawentaa-shiretaarira Awinkatharite. 3 Nokantemi eejatzi eeroka notsipa-minthari, pikaminayiro iroka apite tsinani ariperota-wakaan-teeyaari. Tema ari otsipatakina paerani natsipe-wentawo Kameethari Ñaantsi nokenkithata-kotziro, ari otsipatakari Clemente eejatzi itsipa-paeni ikaatzi tsipayita-kinari paerani. Tema

* 3:14 Kanta-kota-chari jaka “noyiishitan-tantyaari,” ikantahanki apaani atziri oyiishitan-tatsiri ishiya jempe ipiyota amina-minthatziriri, ipaetziri owinawo oyiishitantakira. † 3:16 inashiyita ñaantsi-paeni

maawoeni irika-paeni, ojankinata-koyitaka rañaa-shire-yitee paata.

⁴ Pikimoshirewentaperoteeri Awinkatharite. Napiita-wakimiro: ¡Pikimo-shireta-piinteyini! ⁵ Oztimatyee riyoteemi maawoeni pitsinampa-shireyitee. Tema pokimatee Awinkatharite. ⁶ Eero okantzimo-shiryaa-waetzimi, tema pamana-piinteeeri Tajorentsi pikowako-yiteeri kowityeemotzimiri. Pipasoonki-piinteeeri eejatzi. ⁷ Ari okantyya piñaantyaawori ijeekakaa-yiteemi kameetha Tajorentsi, oshekira okameethataki, awijiro okaatzi akenkishiryaa-yitari aakapaeni. Tema iroka ijeekan-teetari kameetha, rootaki inimo-shireta-kaemini, eero okantzimo-shireta-waetzimi tema itsipa-shiretaa-tziimi Jeepatzii-totaa-rewo Jesús.

Poshireta-piintee-yaawo kameethari

⁸ Iroka nokantemiri noyemijantzin-karite-paeni. Poshireta-piintee-yaawo kyaariperori, pinkathan-kantsi, tampatzika-shiren-tantsi, kiteshire-tantsi, inimotantsi, kameethatzi-motantsi, kameetha-shiretantsi, weshiryaawentan-tsi. ⁹ Pantaneero okaatzi piyoyitakiri, okaatzi nokaman-takimiri. Piñaanta-yityaawo okaatzi niyotaa-yitakimiri, okaatzi kameethari piñaakota-kinari naaka nantayitakiri. Aririka pantayita-neero iroka, aritaki inimowaeteemi ijeekakaemi Tajorentsi.

Ipashitantari Nampitawori Filipos rashi Pablo

¹⁰ Antawo ikimo-shireta-kaakina Awinkatharite, noñaakiro papiiteero pineshironkataana. Niyotzi naaka tee pimaejantana, tema roo kantakaan-tzirori tee otzimi jempe pikinakaero pineshironkatan-tenari. ¹¹ Tee roo nokantan-tyaari noñaatziiro nokowityaa-waetzi. Tema nametakawo nokimo-shireta-waetzi okantawitakyaa tekatsi tzimi-motenani. ¹² Niyotakiro jempe okantawaeta aririka akowityaa-waete, aririka otzimimo-yitee osheki. Nothotyaakiro nametakawo maawoeni, aririka nowaperotyaa, aririka notashe-neenta-waete. Nametakawo aririka otzimi-motena osheki, nametawo eejatzi nokemaatsi-waetawo tekatsi-rika tzimi-motenani. ¹³ Ari okantaki notsinampaero maawoeni oetaka-rikapaeni, tema rii Jeepatzii-totaa-rewo aawyaa-shireta-kaanawori nimaeka.

¹⁴ Roo kanteencha, osheki okameethataki okaatzi pipashita-kinari, tema piyotee-yakini eenitatsi osheki pomeentsitzi-mota-kinari. ¹⁵ Paerani noshitowan-tanee-yaari Macedonia-ki, netanta-nakawori nokenkithatakotziro Kameethari Ñaantsi, tekatsira neshironkatnenani,

apatziro eeroka-paeni nampitawori Filipos, pipakaan-takinari pipashitanari. ¹⁶ Ari pikimitakiro eejatzi nojeekan-takari Tesalónica-ki, papiipiintakiro pipakaan-takina pipashitanari, riitaki naantakari okaatzi kowityee-mota-piintanari. ¹⁷ Tee apatziro noshiretyaawo naaka pipashita-piintyaanawo kowityee-motanari, nokowatziira pantayita-neero eeroka-paeni kameethari, ikini ipashii-teeteemi paata eeroka. ¹⁸ Tema naakiro maawoeni pipakaan-takinari, ipapaakinawo Epafrodito, oshekitzi-mota-paakina, tekatsi kowityee-motenani. Okaatzi pantakiri osheki okameethatzi-motakiri Tajorentsi, okimitzimo-waetakari kajankaenkari, okimiwitakawo inimotziriri ratsipeta-kaetani. ¹⁹ Riitaki Tajorentsi payitemini okaate kowityeemo-yitemini eeroka, tema otzimimo-perotziri rowaneenkawo Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ²⁰ ¡Ari akantee-tyaani aweshiryaawenteeyaari Ashiteeri Tajorentsi! ¡Kyaariwé!

Weyaantawori wethataantsi

²¹ Riwetha-yitzimi noyemijantzin-karite-paeni ikaatzi tsipata-kinari naaka jaka. Powethatyaanari janta rashiyitaari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús.* ²² Rowetha-yitzimi eejatzi rashiyitaari jaka, riitaki wethatzi-miri ikaatzi jeeka-pankotziriri Pinkathari César.

²³ Okantashitzimaetyaa ineshironka-peroteemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ¡Kyaariwé!

* 4:21 rashiyitaari = kiteshireri

ROJANKINARI PABLO ROTYAANTZINIRI COLOSAS-JATZI

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo otyaantzi-mirori iroka jankina-rentsi. Tema Rotyaantaa-rewote Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, rootaki ikowakiri Tajorentsi. Riitaki notsipatari noyemijantzin-karite Timoteo nojankinatzi-miro. ² Eeroka nojankina-yitzini pikaatzi rashiteemi Jeepatzii-totaa-rewo nampitawori janta Colosas, tema eeroka-paeni noyemijantzin-karite-paeni pikemijanta-neeri. Okantashitzimaetyaa ineshironkateemi Ashiteeri Tajorentsi, kameetha ijeeka-kahaemi, ari ikimitzi-teemiri eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.*

Ramana Pablo okantyyaa riyota-nitan-tyaari kemijantzin-kari-paeni

³ Ari nokanta-piintatyaa namanakotzimi nokowatziiri Tajorentsi Ashitariri awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, namanapiintziri. ⁴ Tema nokemako-wentakimi jempe pikanta pawentaa-shireta-naari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, petakotanaari ikaatzi rashiyitaari, ⁵ okantakaakimi pikemijanta-neero kyaaryoori Kameethari Ñaantsi, piyotaneero eenitatsi poyaako-tziri inkitekinta. ⁶ Okaatzi pikemakiri eeroka-paeni, jatakotaki maawoeni nampitsi-paeni. Ikemijanta-yitane eejatzi itsipa-jatzi atziri-paeni. Ikimitakimi eeroka-paeni owakira pikemawakiro ñaantsi, pikemathata-nakiro maperori ineshironka-yiteemi Tajorentsi. ⁷ Tema riitaki noyemijantzin-karite Epafra yotaaki-mirori paerani janta. Netakotani irika Epafra, riitaki oejokirota-kariri Jeepatzii-totaa-rewo rantawaetziniri. ⁸ Riijatzi kamanta-paakinari osheki petakoyitantaka okantakaakimi Ishire tajorentsi.

⁹ Tema owakira nokemako-wenta-wakimi jempe pikantana, ari nokanta-piinta-nakityaa namanakoyitzimi okantyyaa pikemathatan-tyaawori ikoyiri Tajorentsi. Piyotani-shire-yitee. ¹⁰ Namanakotzimi eejatzi panta-piintan-tyaawori kameethatzi-motziriri Awinkatharite, tema rootaki ikoyiri panteeniri kameethata-tsiri, rootaki piyaata-kaantyyaawori piyoperota-neeri Tajorentsi. ¹¹ Namanakotzimi okantyyaa aawyya-shiretan-temiri ishintsinka. Rootaki kyaaryoota-kaemini rowaneenkawo,

* 1:2 rashiyitaari = kiteshireri

amawetakaemini eejatzi. ¹² Ari okantya pithaamentantyaari pamana-yiteeri Ashiteeri. Tema riitaki kantakaawori okanta añaantaawori rashiyitee, anintaa-piintee-yaawo okaatzi ikashiya-kaayita-kaeri ikoñeetyaa-koteeri rashiyitari. ¹³ Tema paerani kimiwitaka ajeekatyeemi otsirenikaakitzi. Roo kanteencha rowawijaako-shiretee Tajorentsi, ipinkathari-wenta-yitee nimaeka retakotani Itomi, ¹⁴ Rapawentakae riraa. Okimiwitakawo ipinako-wentayeemi rokakaakowenta-yitee, ari okanta ipeyakotan-teerori antzirowa kariperori.

Ikamawenteera Jeepatzii-totaa-rewo ari raripero-yiteeri Tajorentsi

¹⁵ Teera ikoñaanitzii Tajorentsi, roo kanteencha roñaahan-tapaenta retanakari Itomi, tzimiteen-chari tekiraha rowetsikaetero tzimayita-tsiri nimaeka. ¹⁶ Riitaki Itomi wetsika-kirori tzimayita-tsiri inkitekinta eejatzi kepatsiki. Rowetsikaki okaatzi añaayitziri, eejatzi kaari koñaayita-tsini. Rowetsika-yitakiri maawoeni pinkathari-witachari, jewawita-chari, tzimawita-chari ishintsinka, omperawitan-tachari, maawoeni jempe-rika iiyitari. Riitakira Jeepatzii-totaa-rewo rowetsika-kaetaki maawoeni okantya rashitan-tyaawori rirori. ¹⁷ Riitaki etakaanta-nakawori Jeepatzii-totaa-rewo paerani. Riitaki kantakaawori nimaeka iyaatakaan-tawori otzimayitzi okaatzi rowetsika-yitakiri. ¹⁸ Riijatzi Jeepatzii-totaa-rewo akimitakaanta riimi aetotyaaami akemijantzinkariteera. Rooma aakapaeni iwathayitakae. Riitaki etakaantaawori rañahae ikamawitakaha. Rootaki retapiintanteetyaawori ipinkathee-teeri nimaeka. ¹⁹ Tema riitaki Ashiteeri ikowakaakiriri Itomi ijeeka-shire-perotanteeyaari itajorentsizira rirori. ²⁰ Riitaki kamawentayeeri, rapaatapaetziro riraa ikenta-kotee-takiri. Aripaetera raripero-yitee, okantawityaa jempe-rika-paeni ajeeki kepatsiki, eejatzi inkiteki.

²¹ Paerani pikijaneentziri Tajorentsi, tee poshoretakotyaawo ikowakaa-witzimiri, roo panta-piinta-shitaka kaari-perori. Roo kanteencha raripero-yiteemi Tajorentsi. ²² Tema ratziri-perotapaentzi Jeepatzii-totaa-rewo, rootaki omatantakari ikama-wenta-yitakae maawoeni. Riitaki aayiteeni paata Tajorentsi-kinta, ikantapaeri: "Irikaha, noete-shiretani, tekatsi kantako-waeteerini." ²³ Ari okanteeyaari aririka poejokirota-nakyaari pawentaa-shiretyaari. Tema paerani owakira pikemawakiro Kameethari Ñaantsi,

piyotanaki eenitatsi poyaakotziri. Ithonka ikema-koteetanakiri maawoeni nampitsiki-paeni. Riijatzi naaka Pablo, ikenkithata-kahae-takiri eejatzi.

Riyotaa-yitziri Pablo itsipa-jatzi atziri

²⁴ Osheki nokimo-shiretzi nimaeka noñiuro nokemaatsita-kowentzimi. Tema nomonkaata-tziuro ikemaatsita-kaetakari Jeepatzii-totaa-rewo. Riitaki nokemaatsita-kowenta kemijantzinkari-paeni, kimitanaawori roorikami iwatha Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁵ Roo nantawaeri naaka nomonkaa-yiteero, tema riitaki Tajorentsi kantakinari: “Pikenkithata-kaeri atziri-paeni noñaani, otzimatyee pithotyahaero maawoeni.” ²⁶ Tekatsi yotaa-neeta-tsini paerani oeta ranteri Tajorentsi, roojatzi okantzimaeta nimaeka. Roo kanteencha aakapaeni rashiyitaari, riyotakaa-yiteero. ²⁷ Tema rootaki ikowakiri Tajorentsi iyoyiteero. Iroka riyotakaeri: Ineshironka-yiteemi eeroka-paeni tee nosheninka-witzimi, itsipa-shireteemi Jeepatzii-totaa-rewo. Rootaki poyaako-tan-tawori piñeero rowaneenkawo. ²⁸ Rootaki nokenkithata-kotan-taariri naaka Jeepatzii-totaa-rewo. Nokanta-yitziri atziri-paeni: “Aritapaaki pikaaripero-shireta-waetaki.” Niyotaa-yiteeri kameetha, okimiwitakawo naayitaa-tyeerimi Tajorentsi-kinta, nokanteeri Tajorentsi: “Irika kemijanteeriri Jeepatzii-totaa-rewo, riyyitaki antakishireteen-tsiri.” ²⁹ Rootaki noshintsi-shiryaawentan-tzimiri nimaeka. Tema ishintsinka Jeepatzii-totaa-rewo aawyaa-shireta-kaaki-nawori nantayitan-takawori maawoeni.

2

¹ Tema nokowatzii piyoyitee osheki noshintsi-shirewentakimi, eejatzi Laodicea-jatzi ikaatzi kemijanteeriri Jeepatzii-totaa-rewo, noshintsi-shirewentakiri. Ari nokimitakiri maawoeni kaari ñaawooneetenani. ² Rootaki noshintsi-shirewentan-tzimiri okantyyaa pithaamenta-shiretan-tyaari, petakota-wakaan-tyaari, piyotani-perotan-tyaari, pikemathatan-tyaawori rantayiteeri Ashiteeri Tajorentsi, tema tee riyotako-witeetari paerani Jeepatzii-totaa-rewo. ³ Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo kantakaawori ikemathata-kaanteero kaari riyotako-witeetari, okimiwitakawo apaani ashaahawontsi romanawitee-takari. ⁴ Netzita-tyaawo nokaman-tzimiro nimaeka, eero piñaantawo ramatawiteetemi. ⁵ Okantawita tee nojeeki-momitzi pinampiki, roo kanteencha aririka nokenkithashiryaa-kota-piintemi kimiwitaka ari akaatemi ajeeke janta pinampiki. Rootaki nokimo-shire-perotan-takari nokema-kotakimi ariperotaki pikanta-wakaanaa, poejokirotaneeyaari Jeepatzii-totaa-rewo pawentaa-naari.

⁶ Tema jempe pikanta pikemijanta-nakiri paerani Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, eekiro piyaatatyee pitsipa-shiretyaari. ⁷ Kijokiro powanakiri petanakari pikemijantziri, pikimita-kotyaari parithata-tsiri kameetha, pikimita-kotyaawo rowetsikae-tziro pankotsi, tema rootaki riyotakae-takimiri. Pamana-piinteeru Tajorentsi.

Ijeeka-pero-shiretan-teemi Jeepatzii-totaa-rewo

⁸ Paamaeyaa, eenitatsira kowatsiri ramatawitemi. Imonkaatakaa-shitzimiro-kari okaatzi riyoyitziri, riyotaa-yitziriri paerani iwaejatziteni, rootaki rameteeta-piintari jaka jaawiki. Tema kaari rashi Jeepatzii-totaa-rewo. ⁹ Tema Tajorentsi riitaki thotyaa-perotzirori inampi-wathatantari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁰ Rijjatzi thotyaa-perotzirori ijeeka-shiretan-takimi eeroka-paeni, tema pawentaa-shireta-naari Tajorentsi. Pinkathari-perori irika, rawijiri ikaatzi pinkathari-yiwita-chari. ¹¹ Tema pawentaa-shireta-naari Tajorentsi, kimiwitanaa pitomeshitaa-nita-tyeeyaami. Teera koñaatziro pitomeshitaa-nityaa, rootaki oshiyakaa-wentacha ipaka-kaayiteemiro Jesús Jeepatzii-totaa-rewo piyaari-pero-shirenka, rañaakaa-shire-yiteemi eejatzi. ¹² Tema pomitsiryaa-yitaka paerani, pikimitaantyaari Jeepatzii-totaa-rewo jempe ikanta ikamawita-paenta rirori. Kimiwitanaa arimi pikaatakiri pikitata-kyaami ikitawitee-takari rirori. Opoñaashitya pañahae, rañahaera rirori. Tema pawentaa-naari nimaeka Tajorentsi ashitawo ishintsinka owañahaemiri. ¹³ Paerani kimiwitaka pikamayita-tyeemi eeroka-paeni okantakaan-tziro piyaari-peronka. Tee rashiyiteemi Tajorentsi tee ineshironkateemi, tema tee pitomeshitaa-niyityaa. Roo kanteencha rowañahaeri Jeepatzii-totaa-rewo, ari ikimi-yiteemiri eeroka rowañaa-shireteemi ipeyako-yiteemiro piyaari-peronka. ¹⁴ Tema paerani osheki ikowawita nosheninka-paeni imonkaa-yiteromi Ikantakaan-teetani, teemaeta imonkaa-yirotzi. Rootaki rowajankintaan-tawiteririmi Tajorentsi. Tema kimiwitaka rojankinata-kota-tyeeromi Tajorentsi ayaariperonka. Ikanta ikentakoe-takirira Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ari aweshiryaa-kari rojankinata-kowitakae Tajorentsi, kimiwitaka ari itsipatanakyaawomi ikentakoe-takirira Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁵ Aripaete rotsinampaa-yitakiri pinkathari-wenta-shiwita-chari, teera otzimi-mota-neeri ishintsinka rirori. Tee rantziro romanakashitani-ki iroka-paeni, roñaahanta-perotakiro okantyaari riyotakoe-tantyaawori.

¹⁶ Tee okameethatzi pikanta-kota-wakae-yaawo owanawontsi, eejatzi imiriteetziri. Tee okameethatzi

eejatzi pikanta-kota-wakae-yaawo roemoshirenka-yitari nosheninka, okimiatyaa ojarentsi, owakira-cheeri kashiri, kitejeri imakoryaan-teetari. ¹⁷ Tema okaatzi imonkaayitziri paerani nosheninka-paeni, roowaetaki aamparentsi. Riitakira Jeepatzii-totaa-rewo oshiyakaa-wenta-chari.* ¹⁸ Paamaeyaari kowayita-tsini ikijathatemi, ikowatzii pikimita-koyitee-yaari jempe ikantayita rirori-paeni. Rootaki ikantan-tayitzimiri: “Jame atsinampa-shire-yitee, ari okantyya apinkatha-yitan-tyaariri Ronampiripaeni tajorentsi.” Roo kanteencha tee iñaawoo-tziri Ronampiri tajorentsi, apatziro roetziiñaarikotawo ikenkithashiryaa-kowaetawo ikowashiyitari rirori, ikantakaa-peroyitawo. ¹⁹ Tee apatayaari irika-paeni itzimi aetotanaari aakapaeni. Irika aetotaari riitaki thaamenta-kaawori okimota-tantari awatha, roojatzi apata-wakaan-tayitari. Tema Tajorentsi kantakaa-kawori.†

²⁰ Apaani kaminkari tekatsi rante, eero omata imonkaayitero itziteetari. Ari pikimi-yitanaari eeroka-paeni pitsipa-shireta-naari Jeepatzii-totaa-rewo, kimiwitaka pikamatyeemi. Tee okowa-perotyaa pimonkaa-yiteero okaatzi itziteetari. ¿litaka paminaa-shiwaetantari pantayitziro ikantayitziri atziri-paeni? ²¹ Ikantzimi: “Eero powayitawo iroka, eero pantayitziro iroka, eero poteeya-yitziro iroka.” ²² Tema riyotaa-shiwaetee-takimiro Ikantakaan-teetani. Tema aririka oyaawo jempe-rika oeta, eerowa añiuro jempe okantee, ari othonkari. ²³ Tema aririka atziwenta-waetyaa, oshiyakaa-mintheetzi atsipe-wentatyaari Tajorentsi akemijanta-neeri. Teera ari okantyya, tema aminaashi-waeta iroka, tema tee apaka-kaantziro akowashiwaeta-piintari.

3

¹ Tema añahae Jeepatzii-totaa-rewo, ijeeki-mota-paeri Tajorentsi rakoperoki, ari ikaatapaeri ipinkathari-wentantzi. Ari pikanta-yitanaari eeroka-paeni pitsipa-shiretaari

* **2:17** Apaani aamparentsi tee okoñaawaeta-shityaa. Aririka añeero aamparentsi ayotzi eenitatsi ashitawori raampari. Ari okimitari eejatzi okaatzi imonkaateetaki paerani, aamparira inayitaki okaatzi rantzimo-yiteeri Jeepatzii-totaa-rewo.

† **2:19** Iroka oshiyakaa-wenta-chari jaka: Tee riyotaa-jeetzi riitaki Jeepatzii-totaa-rewo jewayiteeri aaka, ikimiwitakawo riimi aeto. Rooma aakapaeni okim-itakawo roorikami iwatha. Tema aririka athaamentyya akimotate awathaki, maawoeni awatha othaamenta okimota-yitzi, kameetha okanta apataa-wakayita, roojatzi antari-watha-yitan-takyaari. Rootaki aeto jewatakaan-tatsiri okanta othaamentantari okimota-yitzi kameetha awatha. Ari kimitzitari eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo, riitaki jewayita-neeriri kemijantzinkari-paeni, roojatzi rantarishire-perotan-takyaari kameetha.

Jeepatzii-totaa-rewo, awijako-shire-yiteemi. Pikowa-piinteero rashitari rirori. ² Eero pikenkithashiryaa-koyitaawo jaawiki-jato, tema roo pikenkishiryaa-koyite inkite-jato. ³ Kimiwitaka nimaeka pikamayitatyee-mi, tema pijeekimo-shireteeri Tajorentsi pitsipa-shiretaari Jeepatzii-totaa-rewo, okantawitaka iroka kaari koñaatziro. ⁴ Roo kanteencha, aririka ipiyaki Jeepatzii-totaa-rewo, aripaete rowañahaetee maawoeni, owaneenkateeyaa atsipata-paeyaari.

Tee okameethatzi apiiyiteero antawitaka paerani

⁵ Tee okameethatzi papiiyiteero pantawitakari paerani. Pikimiteeyaari kaminkari, tee rantayiteero kaari-perori. Tee okameethatzi pimayempitane, pikaaripero-shireyite, ikamaawoshireyite, piñaawenshire-waetyaa, pikoyi poshekiiro pashaahawo. Tema aririka piñaama-waetakyaa, aritaki pitajorentsi-tetana-kyaari. ⁶ Rootaki ranta-piinta-yitakiri atziri-paeni, rootaki rowajankitaa-wenteeriri paata Tajorentsi. ⁷ Ari pikanta-yiwitakari eejatzi paerani eeroka-paeni, pameperowitakawo. ⁸ Roo kanteencha, otzimatyee pipakaa-yiteero eejatzi iroka-paeni: Pikijawakaa-waeta, piña-tsimata-wakaa-waeta, pikemaatsitawakaa-waeta, pikiji-mata-wakaa-waeta, pininata-wakaa-waeta, ⁹ pamatawi-waetantzi eejatzi. Tema pookaero jempe pikanta-yiwita paerani. ¹⁰ Pikameethashireyitee nimaeka, tema riitaki Tajorentsi owameetha-shireteemiri, pikimiteeyaari ikanta rirori, tema riitaki wetsika-kimiri paerani. Rootaki piyoperotan-teeyaariri nimaeka. ¹¹ Ithonka ijeeka-shiretantee Jeepatzii-totaa-rewo maawoeni, tee ramaakitzi Judá-paeni, kaari Judá-paeni, totameshitaa-rewo, kaari-rika totameshitaa-rewo, kaari yotanitatsini, itsipa-jatzi, omperataa-rewo, omperatantaniri, maawoeni.*

¹² Ineshironkatzimi Tajorentsi eeroka-paeni, rootaki riyoshiitan-tayiteemiri omatantyaari rashi-peroteemi. Ikoyi nimaeka pineshironka-yitante, petakotantya, pitsinampa-shiretee, pamatsinkyaa, pamawawaenite. ¹³ Pamaweta-wakaa-neeyaa, pipeyakoteri owaripero-shireta-waetzimiri. Tema aritaki ipeyakoteemiro eeroka Jeepatzii-totaa-rewo piyaari-peronka. Rootaki pimata-neeri eejatzi eeroka. ¹⁴ Rootaki kowaperota-chari nimaeka petakotawakaayitaneeeyaa, omatantyaari pariperota-wakaa-neeyaa. ¹⁵ Tema apaani akantanaa okimiyitaawo aakami iwatha Jeepatzii-totaa-rewo, rootaki añaatyaawori kameetha ajeekayitane, ariperota-wakaa-neeyaa. Otzimatyee

* 3:11 kaari Judá-paeni = griego

ramaneeri Tajorentsi. ¹⁶ Poshireta-piinta-neeyaawo pikemako-yitakiriri Jeepatzii-totaa-rewo. Iroka piyota-nitanyaaari okantyyaa piyotaa-wakaanta-perotyyaari: Oztimatyye pomampaa-wenta-neeyaawo okaate riyotakaa-yitemiri Ishire tajorentsi, pomampaa-yityaawo Mampaantsi, pamaneeri Tajorentsi. Ari okantyyaa pithaamenta-shireta-wakaan-tyaari. ¹⁷ Ari pikantyyaari otzimi-rika pantayiteri, oeta piñaawaeteri, pikimita-kaantero rootaki rotyaantan-takimiri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, panteeniri ikoyiri rirori. Pamaniri eejatzi Ashiteeri Tajorentsi okaatzi rantzimo-yitakimiri.

Antayiteeri akemijanta-yiteera

¹⁸ Iinanteetari, pipinkathateeri piimi-paeni, rootaki pantayita-neeri pikemijanteeri Awinkatharite. ¹⁹ Iimenteetari, petakoyiteeyaawo piina-paeni, eero pikijawaetziro. ²⁰ Itomiitari, pikemijanteeri ashitzimiri, tema rootaki kameethatzi-motziriri Awinkatharite. ²¹ Ashitaaniri, tee okameethatzi pikijakaa-waeta-shityaari pitomi-paeni, ari okantyyaa eero okantzimo-neenta-waetantari. ²² Omperataa-rewo, pikemijanteri okaatzi ikantemiri omperatzimiri jaawiki-jatzi. Ero powakowenta-shiwaeta pantawaete aririka raminimi okantyyaa pinimota-kaantyyaariri, tema kameetha pantawaeta-piinteeniri, tema pipinkathataatziiri eeroka Tajorentsi. ²³ Ari pikimiteerori maawoeni pantayita-neeri kameetha pishire-thawentyyaawo. Pikimita-kaanta-nakiro riimi omperatemini Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, kaarira atziri omperatemini. ²⁴ Aritaki piyotee-yakini eeroka-paeni, Awinkatharite pinayiteemini paata. Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo omperata-piintayiteemiri nimaeka. ²⁵ Riima ikaatzi antapiinta-neerori kaari-perori, rowajankitahae-teeri rirori. Tema Tajorentsi tee roshiya-kaanwaeta-shita riiperori irika, eero okantzi rowajankiteeteri rirori.

4

¹ Omperatan-taniri-paeni, paakameethateri pomperatani-paeni, pitampatzika-shirewenteri. Pikenkishiretero, eenitat-sira inkitekinta Omperatzimiri eeroka.

² Pamana-piinta-yityaa, paamaawenta-shiretyaa pamanyaa pipasoonkiteri. ³ Pamana-kotzi-tena naaka, okantyyaa ishinetan-tenawori Tajorentsi nokenkithata-kotaneero kaari riyotako-witeetari Jeepatzii-totaa-rewo paerani. Tema rootaki rominkyawenteetakinari. ⁴ Pamana-kotena okantyyaa nomatan-tyaawori nokenkithata-kotero kameetha, rootaki ikemathatan-teetyaawori.

⁵ Oztimatyee pijeeka-yitee kameetha pijeeki-moyitzirira kaari kemijanta-tsinì. Eero pitsipa-waeta-shitari. ⁶ Kameetha okameethatzi-moteri okaate pikanteriri, oposhinitzi-motantyaari. Oztimatyee piyoyite jempe pikante pakayiteri aririka rojampi-yitemi.

Oweyaantawori wethataantsi

⁷ Aririka rareetakyaa noyemijantzin-karite Tíquico pinampiki, riitaki kamanta-paakimini jempe nokanta nojeekaeyini jaka. Tema irika noyemijantzin-karite netakotani, riitaki amitako-perota-kinari jaka nantawaetziniri Awinkatharite. ⁸ Rootaki notyaantan-tyaariri iñeemi jempe pikanteeyani eeroka-paeni janta, ari ikamantemiro jempe nokanteeyani jaka. Ari okantyyaa piñaantyaawori pithaamenta-shiretee-yaani. ⁹ Ari notyaantemiri eejatzi noyemijantzin-karite Onésimo itsipata-nakyaari Tíquico. Tema irika Onésimo riitaki poñeenchari paerani pinampiki. Kyaaryo rawentaa-nakari rirori Awinkatharite, netakotani irika. Apite ikaate kamanta-paakimini okaatzi nantayitakiri jaka.

¹⁰ Arira itsipatakina Aristarco romonkyaahaetana jaka. Rowethatzi-tzimi eejatzi rirori. Rowethatzimi eejatzi Marcos itomin-thori Bernabé. Tema irika Marcos, riitaki nokenkithata-kota-kimiri paerani nokantakimi: Aririka rareetakyaa pinampiki, paakameethata-wakiri. ¹¹ Rowethatzi-tzimi Jesús, iiteetziri eejatzi Justo. Riiteeyakini tsipata-kinari nokenkithata-kotziro jempe okanta ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Osheki roemoshirenkana irika-paeni, tema tekatsi itsipa nosheninka kimityaarini itsipatakina irika-paeni.* ¹² Rowethatzimi eejatzi Epafras, riitaki itsipa poñeenchari paerani pinampiki. Riijatzi romperatani Jeepatzii-totaa-rewo. Osheki ramana-kota-piintakimi, ari okantyyaa pikyaaryoo-shire-yiantyaari, piyota-kotan-tyaawori pantaneero kyaari-perori ikoyiri Awinkatharite. ¹³ Naaka-perotaki ñaakiri Epafras osheki ikenkithashiryaa-kotakimi. Ari kimitzi-takariri nampitawori Laodicea eejatzi Hierápolis. ¹⁴ Rowethatzimi eejatzi Lucas aawintan-taniri. Riijatzi etakotani. Rowethatzi-tzimi eejatzi Demas. ¹⁵ Nokoyi naaka powethatenari maawoeni noyemijantzin-karite-paeni janta Laodicea-ki. Powethatenawo Ninfas, eejatzi pikimitakiri maawoeni kemijantzinkari-paeni ikaatzi piyoyita-piinta-chari opankoki. ¹⁶ Piñaanateniri nojankinari kemijantzinkari-paeni janta pijeekinta. Opoñaashitya potyaanteniri Laodicea-jatzi

* 4:11 nosheninka = totameshitaa-rewo = Judá-paeni.

iñaanateniri kemijanta-yitatsiri janta. Ari pikimitzityaari eejatzi eeroka-paeni, piñaanatero nojankinata-kiniriri rirori-paeni. ¹⁷ Irokaha ñaantsi pikanteriri Arquipo: Pantawaeteeniri Awinkatharite jempe okanta-perota ikantakimiri, pimonkaateniri.

¹⁸ Naaka Pablo, iroka nojankinaperotzimiri nakoki nowethatzimi. Eero pipeyakotana romonkee-takina, pamana-kota-piintena. Okantashitzimaetyaa ineshironka-yiteemi Tajorentsi. Kyaariwé.

RETAKARI ROJANKINATZINIRI

PABLO TESALÓNICA-JATZI

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo jankinatzi-mirori iroka notsipatari Silvano eejatzi Timoteo. Notyaantzi-miro janta Tesalónica-ki itsipa-paeni pikaateeyini rashiyiteemi Tajorentsi eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Okantashitzi-maetya ineshironkateemi, ijeekakaa-yiteemi kameetha eejatzi.

Roshiya-koetari Tesalónica-jatzi

² Aririka namanako-yitemi, antawo namaniri Tajorentsi. ³ Osheki nokenkishireta-kota-piintakiro okaatzi pantayitaneeri pawentaa-naarira Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, poetziñaarikota-naawo poyaawentaari, iñahaetzimi petakoyitantanaa. ⁴ Noyemijantzín-karite-paeni, niyoteeyini naaka retakoyiteemi Tajorentsi riitaki iyoshii-yiteemiri. ⁵ Piyoteeyini eeroka-paeni teera nokenkithata-kowaeta-shitzimiro Kameethari Ñaantsi nojeeki-motan-takimiri, tema Ishire tajorentsi shintsishiretakaakinari, niyotantari kyaariperori iroka okaatzi nokaman-tayitzimiri. Piñeeyakinani eejatzi jempe nokanta nojeeki-moyitakimi, osheki nokowa-piintaki noneshironkayitemi. ⁶ Okantawita osheki pikemaatsi-waetaka, roo kanteencha pikemijanta-yitaneer, tema Ishire tajorentsi oemoshirenka-kimiri. Roojatzi pimatán-tanaawori okaatzi nantakiri naaka eejatzi okaatzi rantakiri Awinkatharite. ⁷ Ari okanta roshiyán-taneemiri ikaatzi kemijanta-yitanaa-tsiri nampiyitawori maawoeni nampitsiki janta Macedonia-ki eejatzi janta Acaya-ki. ⁸ Teera rii apaani kemakowenteemini jempe pikantana pikemijanteeri Tajorentsi, tema othonka ikemakoe-takimi eejatzi jempe-rika-paeni. Tema nokowawitaka nokamanterimi jempe pikanta pikemijanta-yitee eeroka, ⁹ tema riitaki etawakawori ikamanta-wakina naaka jempe pikanta-yitaka paakameethatakina, jempe pikanta pipakaa-yitaneeri pitajorentsité-witari, rootaki pikowa-perotanaki pantayita-neero ikoyiri Kañaaniri Tajorentsi, Kyaariperori. ¹⁰ Ikamanta-kinawo eejatzi jempe pikanta eeroka-paeni poyaawentari Jesús ipiye ikinapaero inkiteki, tema riitaki Tajorentsi ashitari rowañahaeri ikamawitaka. Riitaki materoni rowawijaako-shiretee aakapaeni aririka omonkaapaeteteeyaa rowajankitaan-tayiteera.

2

Rantayitakiri Pablo Tesalónica-ki

1 Noyemijantzin-karite-paeni, piyoteeyini eeroka tee amina-shita okaatzi niyaataki nareetzimi. 2 Piyoteeyini eejatzi, paerani tekira niyaateeta pijeekaeyinira eeroka, osheki ikijaneentee-takina nampitsiki Filipos, rowajankitaa-waetee-takina. Roo kanteencha ishintsi-shireta-kaakina Tajorentsi nokenkithata-kaanta-kimirori Kameethari Ñaantsi, okantawitaka ikoshekaetana. 3 Tema tee nokinakaashitawo okaatzi nokenkithawaetakakimiri, tee nokaariperoshoretzi nokenkithata-kotan-tzimirori, tee nokoyi namatawitante. 4 Tema nokenkithatakimiro Kameethari Ñaantsi jempe okanta ikowakaa-kinari Tajorentsi. Riitaki ñaanta-shireta-kinari naaka, riitaki otyaanta-kinari. Rootaki kaari nokenkithata-kan-tapaa-kimiro kameethatzi-moyitziriri atziri, apatziro nokenkithatziro kameethatzi-motziriri Tajorentsi, tema riitaki yotashi-retan-tatsiri. 5 Tema piyoteeyini eeroka tee nonintaa-thatan-tzimiro okaatzi nokenkithata-kimiri, rootaki noñaantyaawori nokoyirika noshekyeero nashaahawo. Riitakira yotatsi Tajorentsi. 6 Tee roo nokoyi pipinkathata-shitena. Okantawitaka naakataki Rotyaantaa-rewote Jeepatzii-totaa-rewo, otzimatyeeemi ipinkathee-teena. 7 Roo kanteencha noneshironkateemi, nokimitakawo apaani riniroetari aririka aminako-wenterii eenchaa-nikite. 8 Teera apatziro nokenkithatemiro Kameethari Ñaantsi, tema antawo netakoyitakimi kantacha noshine-wentemimi.

9 Tema pikenkishireteeyironi netanta-nakawori nokenkithatzimiro iñaani Tajorentsi, osheki nantawaetaki namanantan-tyaari nowanawo, kitejeri eejatzi tsireniriki nantawaetaki. Rootaki kaari pipashitan-tanawo eeroka-paeni. 10 Piyoteeyini eeroka jempe nokanta nojeekimotakimi eejatzi ikantzi-takari Tajorentsi riyotzi rirori, tema kameetha-shiretakina, kiteshiretakina tee itzimi iita kantako-waetenari. 11 Piyotzi eejatzi osheki nokaminthayiteemi, nokimita-kotari ashitaa-nita-chari ikaminayiri itomi-paeni, roemoshirenkiri. 12 Ari nokimi-tzita-kimiri eeroka-paeni, noshintsi-tzimi ikini pantayiteeniri ikowakaa-yitzimiri Tajorentsi, tema riitaki iyoshii-yiteemiri, ari piñero pijeekae jempe ipinkathari-wentantee, jempe otzimi rowaneenkawo.

13 Rootaki niyaata-kaantawori namananiri Tajorentsi. Tema paerani owakira pikemawakina nokaman-tapaa-kimiro ñaantsi, piyotanaki kaari iñaani atziri, rootaki

kyaariperori iñaani Tajorentsi. Pikemijanta-nakiro, antakaa-yiteemiro okaatzi ikowakaemiri pantayiteeniri. ¹⁴ Ari pikimita-naari eeroka-paeni ikaatzi kemijanta-neeriri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo janta iipatsiteki Judá-paeni, tema antawo rowajankitaakiri Judá-paeni isheninka-paeni. Ari ikimi-tzita-kimiri pisheninka eeroka rowajankitaa-yitakimi. ¹⁵ Tema riitaki Judá-paeni owamaakiriri paerani Awinkatharite Jesús, riijatzi owamaayita-kiriri paerani Kamantan-taniri. Riijatzi omishitowa-yitakinari naaka-paeni. Antawo ikijaneentakiri atziri-paeni. Rootaki kaari inimotoziriri Tajorentsi. ¹⁶ Tema tee ikowaeya-nitzi nokenkithateeniri ñaantsi kaari Judá-paeni okantyya rawijako-shire-yitan-teeyaari rirori-paeni. Ari okantari roshekyaa-tziro iyaari-peronka irika-paeni Judá-paeni, ari iñiimaetee-yaawo rowajankitahaeri Tajorentsi paata.

Ijeekan-takari Pablo inteena

¹⁷ Noyemijantzin-karite-paeni, ojamani okantawitaka ajeeki-mota-wakaa inteena, osheki nokenkishiryaa-kota-piintee-yakimini. Roo kanteencha osheki nokowawitaka apiiteero añaawakaa-yiteeyaa. ¹⁸ Ari nokowawitaka nareetyaami, roo kanteencha osheki rotzika-tzikatakina Kamaari.* ¹⁹ Roo kanteencha paata aririka ipiye Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, eerokataki kantakae-yaawoni noñaantee-yaawori noyaako-tani, nokimo-shiretee. Tema eeroka-paeni kantakae-yaawoni ipinatee-tantenari okimiwitakawo ramantheetatyeenami. ²⁰ Eerokatee-yakini kantakae-yaawoni noñaantyaawori najahaa-wentee-yaawo paata nokimo-shiretee.

3

¹ Rootaki nopampi-shiryaa-kari paerani nojeeke naaka nampitsiki Atenas, ² riitaki notyaantemiri Timoteo piijekaeyinira eeroka. Tema irika Timoteo riitaki noyemijantzin-karite, osheki rantayita-kiniriri Tajorentsi. Ari notsipatakari noña-shintsitakawo nokenkithatziro Kameethari Ñaantsi jempe ikanta-kota Jeepatzii-totaa-rewo. Tema aririka rareetakyaa piijekaeyinira eeroka, riitakira aawyaa-shireta-paakimini, ithaamenta-kapaemi piyaata-kaantyaawori pikemijante. ³ Teera nokoyi okantzi-moneentemi aririka ikemaa-ntsita-kaetemi, tema ari okantyaari rootaki awijimo-yiteeniri. ⁴ Rootaki nokantayitzi-takimiri paerani nojeeke-motan-tzimiri janta, roojatzi piñaayitakiri okaatzi awijimo-yitakimiri. ⁵ Roo kanteencha tee omatya namaweta-paero naaka, nokoyi niyote eekiro-rika

* 2:18 Kamaari = Yakatantaniri

pikemijanteeyini. Aamaa-shityaa ikowaka-shireta-kaakimi Kamaari pipakaanteyaawori pikemijantzi, arira aminaashi-waetakyaa okaatzi nokaman-tawita-kimiri paerani.*

⁶ Roo kanteencha riyaaata-kitzi Timoteo rareetzimi, piyaa nojeekira naaka. Ari ikamanta-paana eekiro piyaatatzi pikemijanteeyini, etakota-wakae-yakani. Ikamantakina eejatzi osheki pikenkishiryaa-piintee-yanani, pikoyi piñeena, ari nokimi-tzitakari naaka nokoyi noñeemi eeroka-paeni. ⁷ Noyemijantzin-karite-paeni, okantawitaka osheki noñiuro jaka ikemaatsi-takaawaetee-tana, roo kanteencha nothaamenta-shiretaka, tema niyotzi eekiro piyaata-kaatziuro pikemijantee-yatziini eeroka. ⁸ Tema niyotaki eekiro piyaatatzi pikaaryoo-wenta-neeri Awinkatharite, rootaki inimotan-tanari nojeekika. ⁹ Antawo namanakari Tajorentsi, tema eerokatee-yakini matakirori pikimo-shire-perota-kaana. ¹⁰ Eekiro noetziñaariko-tatyee-yaawo namanyaa kitejeriki eejatzi tsireniriki, okantyya nomatan-tyaawori napiitero nareetemi, arira notampatzikate-mirori eenitatsirika pikinakaa-shitakari pikemijantane.

¹¹ Riitakira nokowa-kotzi Ashiteeri Tajorentsi eejatzi Awinkatharite Jesús, apatziro nowanakiro niyaate pijeekaeyinira eeroka. ¹² Nokowa-kotziri eejatzi riitaki kantakae-yaawoni piñaantyaawori petakota-wakaeyaa, ari pikimita-neeriri itsipa-jatzi atziri. Rootaki nokoyiri poshiyakotee-nawo naaka jempe nokanta netakoteemi eeroka. ¹³ Okantashitzimaetyaa raawyaa-shireta-kaemi Ashiteeri Tajorentsi, kiteshireyiteemi, eero itzimi iita kantakowaetemini paata aririka ipiye Awinkatharite Jesús, itsipateeyaari ikaatzi rashiyitaari.†

4

Okaatzi inimotziriri Tajorentsi

¹ Ari okantari noyemijantzin-karite-paeni. Riitaki kantakae-yaawoni Awinkatharite Jesús nokantemiro iroka ñaantsi, noshintsitemi. Paerani niyotaa-kimiro pantayiteero okaatzi inimotziriri Tajorentsi. Ari pimatizimaetakawo. Roo kanteencha nokoyi eekiro piyaata-kaatyero roojatzi pithotyaanta-perota-kyaawori. ² Tema piyotee-yakini eeroka, riitaki Awinkatharite Jesús matakaa-kinawori naaka okaatzi niyotaa-yitakimiri. ³ Iroka okaatzi ikoyiri Tajorentsi rowameetha-shiretan-temiri: eero pimayempywaetzi. ⁴ Otzimatyeera pikinatee-yaawo piina, rootaki ipinkathatee-tantemiri pikite-shireta-neerika. ⁵ Eero

* 3:5 Kamaari = Yakatantaniri † 3:13 rashiyitaari = kiteshireri

pikowashiwaetawo pimayempi-waete. Rootaki ranta-piintziri kaari kemijanteerini Tajorentsi. ⁶ Paamaeyaa powari-shireri-kari noyemijantzin-karite kemijanta-naatsiri. Tema nokaman-takimiro aritaki rowajankitaakiri Tajorentsi antakironi iroka. ⁷ Tee ikoyi Tajorentsi oshiya-kotyaari mayempiri, apatziro ikoyi akite-shire-yitee. ⁸ Terika pikemijantzi tee naaka pitheenakiki, Tajorentsi pitheenakiki. Tema riitaki Tajorentsi otyaanta-kimirori Ishire Tajorentsi.

⁹ Jame nokenkithata-kaemiro nimaeka jempe okanta-kota etakotaantsi. Okantawitaka tee okowawita napiiteemiro eeroka-paeni. Tema pimatakiro petakotawakaayita. ¹⁰ Tema pimata-nakiri petakoyitakari noyemijantzin-karite-paeni ikaatzi nampiyitawori maawoeni pipatsiteki Macedonia. Roo kanteencha otzimatyeeera piyaata-kaero roojatzi pithotyaa-perotan-takyaawori. ¹¹ Oztimatyeeera paminatero pijeeka-yitee kameetha. Tee okameethatzi pikoshekantyyaa, apatziro pantero okaatzi pantawae-yitziri eeroka. Tema rootaki niyotaa-yitakimiri paerani. ¹² Rootaki iñaantemiri kaari kemijanta-yitatsini, tampatzika-shireteemi, tekatsi kowityee-motemini.

Ipiyeerika Awinkatharite

¹³ Noyemijantzin-karite-paeni, nokoyi nokenkithata-kotemiri jempe ikanteeyaa paata kamayiteen-tsiri kemijantzinkari, rootaki piyotan-tyaari eeroka. Eero poshiya-kotantari kaari kemijanta-tsini, kaari yotatsini aririka rawajakotee, antawo riraawaenta rowashire-waeta. ¹⁴ Tema ayoteeyini aaka ikamawitaka Jesús, roo kanteencha añahae eejatzi. Ari ikimitahaeriri paata Tajorentsi ikaatzi kemijanteen-tsiri, aritaki rowañaa-yiteeri aririka ipiyaki Jesús. ¹⁵ Iroka riyotakaeri Awinkatharite: Paata aririka ipiye, riitaki etawaeyaawoni iñaawaeri ikaatzi kamayiteen-tsiri. Rooma aakapaeni akaatzi añaaayitzira nimaeka, aakapaeni impoeta-neentsini. ¹⁶ Ari ikemaeta-waero ikaemapaaki reewarite ronampiripaeni Tajorentsi, itziwoota-kaantapae Tajorentsi. Ikantyyaa ikaatzi kamayiwiteen-chari, riitaki etanakyaawoni ipiriintanaki. ¹⁷ Opoñaashitya aakapaeni ikaatzi kaari kamayita-tsini, aritaki atsipata-neeyaari oenoka-shita-waeyaari Awinkatharite, atonkiyota-waeyaari menkoriki. Ashira owaero atsipatee-yaari Awinkatharite. ¹⁸ Rootaki iroka ñaantsi poemoshirenkanta-wakaan-teeyaari.

5

¹ Roo kanteencha noyemijantzin-karite-paeni, tee okowa-perota nokaman-temiro jempe-rika okaate awijayite iroka-paeni. ² Aritaki piyotee-yakini eeroka,

tee riyotee-tziro jempe-rika okaate, tema omapokashiteeyaa, okimitawo aririka romapokaete ikoshiteete tsireniriki. ³ Ari itzimawityaa kantatsini: “Ajeeki kameetha, tekatsi koshekinani.” Roo kanteencha ari romapokae-teeri ithonkae-teeri maawoeni. Roshiyakotee-yaawo okemaatsi-waeta tsinani aririka otzimaanite, tekatsi ikinakaetero awija-shitan-teeyaari okaate pokayita-tsini. ⁴ Rooma eeroka noyemijantzin-karitepaeni eero okompitzi-mowaetzimi iroka, romapokae-tzimikari paata ikimitantzi apaani koshintzi. ⁵ Tema piyotakoteero eeroka, tee pikimitari anashiwaeta-shita-chari tsireniriki eero iñeetantari. Riitakira pikimitaari anashita-chari kitejeri, okoñaatzi-moyiteeri. ⁶ Aritaki okimitari eejatzi, tee okameethatzi oshiyaari maaperotatsiri, tema aamakowentayitayeetyaa, oshiyaari kakempita-tsiri. ⁷ Tema tsireniriki imaapiinteetzi, ari ishinkiteetari eejatzi. ⁸ Rooma aakapaeni yotaniyitee, oshiyaari ikaatzi anashita-piinta-chari kitejeriki. Awetsikaantayiteeyaa, akemijantayitee, etakotanteeyaa. Oshiyaari rowetsikaanta owayiri, ikithaatawo eshirota-tsiri iithaari. Rawentaawo eshiro-nakita-tsiri ramantheetari. Rootaki amateeri aaka awentaaneeyaawo awijako-shire-yitee. ⁹ Tema tee ikoyi Tajorentsi rowajankitaa-yitee, tema apatziro ikoyi awijako-yitee akemijanteeri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁰ Riitaki kamawenta-kaeri aakapaeni. Tekatsi oeteeyaa akamawityaa, tekatsi oetziteeyaa añaa-yitee, aritaki atsipateeyaari paata aririka ipiyee.* ¹¹ Otzimatyeera pithaamenta-shireta-wakaan-teeyaawo iroka, tema rootaki pimateeyakirini.

Ishintsi-tziri Pablo maawoeni noyemijantzin-karite-paeni

¹² ¡Noyemijantzin-karite-paeni! Pipinkatha-yiteeri ikaatzi iyotaayiteemiri, ari pikimitahaeriri ikaatzi jewayitzimiri pikemijanteeri Awinkatharite. Tema osheki iñaaashintsitako-wenta-yitakimi. ¹³ Petakoyiteeyaari piñiuro okaatzi rantzimo-yitakimiri. Otzimatyeera pijeeka-kaayita-wakaa-neeyaa kameetha. ¹⁴ Pishintsi-yiteeri eeroka perantzi-paeni. Ari pikimiteeriri eejatzi ikaatzi parishireyiteentsiri, poemoshirenka-yitee-ri, potzi-shire-yiteeri kaari shintsishire-waeta-tsini ikemijanteera. Eero ponawaetari irika-paeni. ¹⁵ Tee okameethatzi pipiyatantyyaa, tema pikowa-piinte eeroka paakameethata-wakaeyaa, pimatzi-tyaari ikaatzi kaari pisheninkata. ¹⁶ Pikimoshireta-piintee. ¹⁷ ashi powaero pamana-piinteyaa. ¹⁸ Eenitatsi-rika awijimo-yitemini, pamaniri Tajorentsi. Tema rootaki ikoyiri

* 5:10 akamawityaa = amaawityaa; añaa-yitee = akakite

rirori antayiteeri akemijanteerira Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁹ Ero pomanonkiro antakaemiri Ishire tajorentsi. ²⁰ Tee okameethatzi pimaninta-waetero okaatzi iyotantee-tziri. ²¹ Roo kanteencha otzimatyeeera paminawakiro kameetha okaatzi iyotantee-tziri. Opoñaashitya pikyaaryoo-wenta-neero okaate kameetha-shireta-kaemini. ²² Pookaero eero-ka-paeni maawoeni kaaripero-yitatsiri.

²³ Tema nokowa-kotakiri Tajorentsi eekiro riyata-kaatyero roete-shireteemi, riiitaki kantakaawori ajeekan-tayityaari kameetha. Nokowa-kotziri raminakowentemi maawoeni, piwathaki eejatzi pishireki. Rootaki eero otzimanta ikantakoe-teemiri paata aririka ipiye Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁴ Tema kyaari-peroshireri rirori, aritaki imata-kahaero.

Oweyaantawori wethataantsi

²⁵ ¡Noyemijantzin-karite-paeni! Pamana-kota-piinteena naaka-paeni. ²⁶ Powethatenari ikaatzi kemijanta-naatsiri janta.† ²⁷ Nokoyi piñaanateniri eejatzi iroka nojankinari, tema rootaki ikoyiri Awinkatharite. ²⁸ Okantashitzimaetya ineshironka-yiteemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Kyaariwé.

† 5:26 powethatenari = thowootaantsi; kemijanta-naatsiri = noyemijantzin-karite

APITE ROJANKINATZINIRI PABLO TESALÓNICA-JATZI

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo jankinatzi-mirori iroka notsipatari Silvano eejatzi Timoteo. Notyaantzimiro janta Tesalónica-ki pashi-paeni pikaateeyinira rashiyiteemi Tajorentsi Ashiteeri, eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ² Okantashitzimaetya ineshironkateemi Ashiteeri Tajorentsi, ijeekakaa-yiteemi kameetha. Ari ikimiteemiri eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

Ramina-koteeri paata Tajorentsi kaari-pero-shireri ipiy-eerika Jeepatzii-totaa-rewo

³ Noyemijantzin-karite-paeni, okowa-perotatyaa namanako-piinteemi Ashiteeriki Tajorentsi, tema eekiro piyaata-kaana-kitziiro pikemijanta-yitanaki. Eekiro piyaata-kaana-kitziiro eejatzi petakota-wakaayitanaka. ⁴ Rootaki noshireta-piintan-tzimiri aririka nopiyotee-yaani notsipayitari itsipa noyemijantzin-karite-paeni, nokanteeyinira: “Eekiro riyaaata-kaatziiro ikemijanteeyini Tesalónica-jatzi, okantawitaka antawo ikemaatsita-kaetakari.”

⁵ Ari okoña-perotziri tampatzikari irika Tajorentsi ramina-kotantzi. Okimitakawo rowetsi-kyaami Tajorentsi ikini ipinkathari-wentemi. Rootaki pikemaatsi-wentantayita-kawori nimaeka. ⁶ Roo tampatzikata-tsiri eejatzi ikemaatsi-takaayitee-yaari Tajorentsi ikaatzi kemaatsitakaa-waeyitzimiri eeroka. ⁷ Rooma maawoeni aakapaeni, akaatzi akemaatsi-waeyitaka, otampatzikatzi retsinaryaa-koteetee aririka ipiye Awinkatharite Jesús, ikinapae inkiteki itsipayitee-yaari ronampiri Tajorentsi tzimatsiri ishintsinka, ⁸ ikinanta-paeyaawo opaama-porenthataki paamari. Ari rowajankitahaeri kaari yoteerini Tajorentsi, kaari kemijanteeroni Kameethari Ñaantsi ikenkithatakoetziri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ⁹ Riitaki atsipetee-yaawoni ithonkae-teeri, ashi rowaero ipeyashiteeyaa, ero iñeero rowaneenkawo Awinkatharite tzimi-motziriri ishintsinka. ¹⁰ Tema paata aririka ipiye Awinkatharite, ipinkathata-waeri rashiyitaari, ipampoyaayita-waeri. Ari pikanta-yitee-yaari eejatzi

eeroka-paeni, tema pikemijanteero okaatzi nokaman-takimiri.* ¹¹ Rootaki namanakotan-tapiin-tzimiri eeroka-paeni. Nokowa-kotziri Tajorentsi pikimitan-teeyaariri jempe ikantayitaa ikaatzi ikaema-shiretakiri. Nokowa-kotziri ishireta-kaayiteemi pantanta-yityaawori kameethayitatsiri pikoyiri pantero pikemijanteera. ¹² Ari okantyya pipinkathatan-tyaariri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, opoñaashitya ipinkatharita-kahaemi rirori. Riitakira Tajorentsi neshironka-yiteeni aaka eejatzi ikimite Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.†

2

Iñaayiteeri owaari-pero-shiretan-taniri

¹ Noyemijantzin-karite-paeni, nokenkithatemiromo jempe okanta-kota atsipatee-yaari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo aririka ipiye paata. ² Tee nokoyi pikenkishiryaa-shiwaetyaa aritakira ipiye Awinkatharite. Kimitaka pithaawa-shiretatzi pikemakiri janta oñaahakari Ishire Tajorentsi, ikantzi: “Piyaka Awinkatharite.” Aamaa-shityaa ari ikantee-takimi: “Roojatzi iroka ikantakinari Pablo. Tema ari okanta rojankinata-kinari.”* ³ Tema tee ari okantyya, paamaeyaa ramatawitee-tzimi-kari. Tema aririka ipiyimatee paata Awinkatharite, etanakyawo ikoshekae-tyaari Tajorentsi, opoñaashitya iñahaete owaari-pero-shiretan-taniri. Riitaki iiteetziri “Otomi peyashi-waetaantsi,” tema ipeyashi-waeteeyaa rirori. ⁴ Kijaneentan-taniri irika, ikoyi rawijan-tapaaki ikimita-kaetyaari ipinkatheetziri Tajorentsi tajorentsi-pankoki. Ikante: “Tajorentsira naaka.” ⁵ Tema nokaman-tayita-kimiro iroka nojeekimotanta-paentzimiri paerani. ⁶ Piyoteeyini eeroka iita otzikakiriri kaari ikoñaatzi-tanta owaari-pero-shiretan-taniri, apatziro ikoñaate paata aririka omonkaa-paeteta-paakyaa-rika. ⁷ Tema antawaetaki romanakaani-ki owaari-pero-shiretan-taniri. Roo kanteencha eenitatsira otzika-piinta-kiriri, roojatzi paata roñaahan-tanta-kyaariri, ⁸ aripaete iñahaeteri owaari-pero-shiretan-taniri. Tema aririka ipiye Awinkatharite, ishintsinka ithonkan-teeyaariri rowamaapaeri, apatziro itajonkakiri. ⁹ Irika koñaata-tsini paata, ishintsitakaani Kamaari irika. Ari otzimaki ishintsinka, osheki ramatawitante aririka itajonka-wentan-tayita-paaki.† ¹⁰ Eenitatsi maninta-yitakirori ikemijanteeromi kyaariperori ñaantsi, roowitaka rawijako-shiretan-teeyaarimi. Riityitakira

* 1:10 rashiyitaari = kiteshireri † 1:12 pipinkathatan-tyaariri = waerontsi

* 2:2 Piyaka Awinkatharite = Ikitejerite Pinkathari † 2:9 Kamaari = Yakatan-taniri

peyashitaa-chani ramatawitakiri-rika owaari-pero-shiretan-taniri. ¹¹ Riitaki kantakae-yaawoni paata Tajorentsi ikemijantan-teetyaariri owaari-pero-shiretan-taniri. ¹² Rootaki rowajankitee-tantyaariri ikaate theenka-waeta-sini, tema osheki ithaamentakawo ranteetziro kaari-perori.

Riyoshiitee-takiri awijako-shiretaa-tsini

¹³ Noyemijantzin-karite-paeni retakotani Awinkatharite, eekiro noetziñaarikotatyee-yaawo naaka namanakowenteemi nopasoonkiteri Tajorentsi. Tema paerani tekira rowetsiki-miita riyoshiitzi-takimira pawijako-shiretee, rootaki pikemijanan-taawori kyaariperori, rootaki ashitan-teemiri Ishire tajorentsi. ¹⁴ Riitaki otyaanta-kinari naaka nokenkithatan-tzimirori Kameethari Ñaantsi, ari okantyya piñaantee-yaawori paata ipinkathee-teemi ikimitee-terira rirori Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, otzimi-motziri rowaneenkawo. ¹⁵ Ari okanta noyemijantzin-karite-paeni, otzimatyee pikyaaryoo-wenteero okaatzi niyotaa-kimiri nojeeki-motanta-paentzimiri paerani. Ari pikimiterori eejatzi okaatzi nojankinatzimiri.

¹⁶ Tema retakoyitee Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, eejatzi Ashiteeri Tajorentsi. Riitaki etsinaryaa-kotapiintayiteeri, riijatzi kaminthaa-yiteeri ikashiya-kaayiteero okaatzi oyaakoyiteeri. ¹⁷ Okantashitzimaetya ithaamenta-shiretakaa-piintemi, riitaki shintsita-kaemini eejatzi, ari okantyya piyaata-kaantyyaawori pikenkitha-yitaneero kameethari, roojatzi pantayita-neeri eeroka.

3

Ipinkatheetero iñaani Tajorentsi

¹ Noyemijantzin-karite-paeni, pamana-kota-piinteena naaka niyaata-kaantyyaawori nokenkithata-koteeri Awinkatharite, ari okantyya ipinkathatan-teeyaariri itsipajatzi atziri-paeni, ikimitemi eeroka-paeni. ² Pamana-kotapiinteena ikowaatzira ikemaatsita-kaawaetena kaari-pero-shireri, tema tee maawoeni ikimita-yitee aaka akemijantayitzi. ³ Roo kanteencha kyaariperori irika Awinkatharite, aritaki ishintsita-kaayitee-mi, riitaki aminako-wentemini ikaariperota-kaetzimi-kari. ⁴ Riitaki Awinkatharite yotakakinari eekiro piyaata-kaatyero pantayita-neero okaatzi niyotaa-yitakimiri, tema pikowae-yakini pantero. ⁵ Nokowakotziri Awinkatharite ikenkishiryaa-kaperota-kaemiromo jempe okanta retakotzimi Tajorentsi. Ikyaryoo-shireta-kaemi poshiya-kotan-tyaariri Jeepatzii-totaa-rewo.

Otzimatyee antawae-yitee

6 Noyemijantzin-karite-paeni, eenitatsi ikoyiri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo nokantemiri: Tee okameethatzi paapatziyaari kemijantzinkari perawaeta-piinta-chari, ikaatziri kaari anteroni niyotaa-kimiri paerani.* 7 Tema otzimatyee poshiya-kotee-nawo naaka, tema tee nompera-waetyaa nojeeki-motanta-paentzimiri. 8 Tekatsi nokowa-kotemiri pipashitena noyaari, tema nopinatzi miro okaatzi pipayitanari. Tema osheki nantawaetaki kitejeriki eejatzi tsireniriki. Ari nokinakaero kaari piñaantawo eeroka-paeni pipina noyaari. 9 Tema kameetha-witaka pipayitenami nowanawo, apatziro nantawaeperotaki okantyyaa paminayitan-tenari, rootaki poshiya-kotan-tenawori jempe nokantaka naaka. 10 Rootaki nokanta-piinta-kimiri nojeeki-motanta-paentzimiri paerani pinampiki, nokantzimi: “Kaari antawaeta-tsini, eero rowaa.” 11 Tema nokemaki ikanteetzi eenitatsi pikaateeyinira janta perawaeta-chari, tee ikoyi rantawaete, apatziro ikoshekantayita. 12 Eenitatsi ikoyiri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo nokanta-yiteriri irika-paeni: “Eero pikoshekanta, jantzikoe-teeni pantawentero powayityaari.” 13 Noyemijantzin-karite-paeni, eero poneeyawoni panta-piinta-neero eeroka-paeni kameetha-yitatsiri. 14 Eenitatsi-rika kaari kemijanteroni iroka nojankinata-kimiri, eero paapatziya-naari, rootaki iñaantyyaawori ikaani-wenta-yityaa. 15 Roo kanteencha eero pikijaneentziri, pikaminaa-yiteeri pikimita-kaantyyaari riimi pirentzi.

Oweyaantawori tajonka-wentaantsi

16 Tema riitaki Tajorentsi kantakaawori ajeekan-tayityaari kameetha, nokowa-kotziri riitaki inimota-kaemironi pijeekaeyini okantawitaka piñaayitero okaate awijimo-yitemini. Nokowa-kotziri itsipatemi.

17 Iroka nojankinata-perotzimiri naaka nakoki. Tema naaka Pablo wethatzimiri. Rootaki nameta-piintari aririka notyaante nojankinari. 18 Okantashitzimaetya ineshironka-yiteemi maawoeni Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Kyaariwé.

* 3:6 ikoyiri = waerontsi

RETAKARI PABLO ROJANKINATZINIRI TIMOTEO

Wethataantsi

¹ Naakatakira Pablo jankinatzi-mirori iroka. Rotyaantaa-rewote Jesús Jeepatzii-totaa-rewo naaka, tema rootaki ikantakaan-tziri owawijaa-koteeri Tajorentsi eejatzi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo oyaako-tani. ² Eeroka nojankinatzi Timoteo, nokimita-kaanteemi eerokami notyomi akemijanta-neera. Okantashitzimaetya ineshironkateemi Ashiteeri Tajorentsi eejatzi Awinkatharite Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, okantashitzimaetya retakotemi, piñero pijeekei kameetha.

Ikinakaa-shiteetari riyotaan-teetzi

³ Paerani niyaatan-takari Macedonia-ki, noshintsitanakimi pijeekei Efeso-ki, ari okantyya piyotaan-tyaariri jeekayita-tsiri pinampiki, ipakahaero ikinakaa-shiyitakawo riyotaantzi. ⁴ Ikenkithata-shiyitawo kenkitha-rentsi, ikenkithata-kota-shiyitawo jempe iyita iwaejatziteni. Tee ooñaawon-tziro iroka-paeni okaatzi rantakiri Tajorentsi okantyya akemijantan-teeyaariri, tema rootaki kantakaan-tzirori iñaana-minthata-wakaantari atziri-paeni. ⁵ Aryaajeeni aaka aririka ayotaante, akamantantziro jempe ikanteeta retakota-wakaeta. Tema aririka akite-shiretanee, aririka akenkishiryaa-neero tampatzikata-tsiri, aririka akemijanta-perotanee, rootaki amatantawori etakoyitanta. ⁶ Ari itzimpina-yitaki irika-paeni, aminaashi-waetaka okaatzi ikenkithata-koyitziri. ⁷ Ikwashi-waetaka riyotaantero Ikantakaan-teetani. Okantawitaka ishintsi-tantzi riyotaantayitzi, roo kanteencha teera ikemathatztawo rirori okaatzi riyootanta-witari.

⁸ Rooma aakapaeni ayotzi omaperota okameethataki Ikantakaan-teetani, roo kanteencha otzimatyee akemathatero oeta otzimantari Ikantakaateetani. ⁹ Tema kaari rojankinee-tziniri ikaatzi kameetha-shireteen-tsiri, tema rootaki rowajankitee-tantyaariri koshekinkari-paeni, piyathari-paeni, kaari-pero-shireri-paeni, tsimaenkatzinkari-paeni, theenkan-taniri-paeni, manintashiretan-taniri-paeni, owamaayitziriri ashitariri, owaantzinkari-paeni, ¹⁰ mayempiri-paeni, pankinatawakaa-chari ishiramparin-kaki, noshikan-taniri-paeni, theeri-paeni, kamatawiri-paeni, ikaatzi otzika-tzika-yitzirori ayotaantzirowa kameethari. ¹¹ Tema inashita iroka Kameethari

Ñaantsi roweshiryaa-wentee-takari, rootaki ikantakinari Ashiteeri Tajorentsita-tsiri nokamantanteero.

Rantawaeri Pablo

¹² Riitakira Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo shintsita-kaakinari. Rootaki nopasoonkitantariri, tema riyotzi aawyaashire-waetaana, rotyaantakina nantawaeteniri. ¹³ Okantawitaka paerani osheki notheenkashi-waetakari, nokijaneentakiri, nowajankitaa-piintakiri rashiyitaari, roo kanteencha retakotaana rirori. Tema tee niyowitawo okaatzi nantakiri tekira nokemijanta-nakiita. ¹⁴ Roo kanteencha irika Awinkatharite antawo retako-perotakina, ari netanakari nokemijanta-neeri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, osheki netakota-naari, riitaki kantakaa-kinawori. ¹⁵ Iroka nokaman-temiri kyaariperori iroka, otzimatyee ikemijanteetero:

Ipokaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo jaka kepatsiki rowawijaa-koyiteeri kaari-pero-shireri-paeni.

Tema naaka awijayi-witakariri maawoeni nokaaripero-shire-witaka. ¹⁶ Rootaki opoñaantari ineshironkateena Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tee ronaneentana okantawitaka naaka maperowita-kawori nokaariperotzi. Tema ikimitakinaha naaka, ari ikantayitee-yaari itsipa ikaate kemijanta-yiteerini, ashi rowaero rañaayitee. ¹⁷ Okantashitzimaetya ashi rowaero ipinkatha-peroe-teeri Apaanita-tsiri Tajorentsi, Yotaniri, Kañaaniri, Tajorentsi. Kyaariwé.

¹⁸ Notyomi, Timoteo, tzimatsi nokoyiri nokamantemi. Okimityaawo okaatzi ikenkithata-koeta-kimiri paerani. Rootaki nokamantantzi-mirori pithaamenta-shirenta-tyaari piyaata-kaero piñaashintsi-perotyaa kameetha, ¹⁹ eekiro poetziñaariko-tanaki-tyeeyaawo pikemijantanaki, eekiro poshireta-nakityee-yaawo tampatzikata-tsiri. Tema eeniyitatsi pakaa-kirori. Okantawita ikemijantayiwita, okimiwitaka ipitamenka-kota-kityeemi. ²⁰ Ari ikantakari Himeneo eejatzi Alejandro. Riitaki noshinetakiri rowashironkaa-yiteeri Kamaari, ari okantayaa riyotan-tyaari eero itheenka-tajorentsi-waetziri Tajorentsi.*

2

Ikenkithatakoetziro amanaatsi

¹ Iroka netawakyaari noshintsi-temiri: Otzimatyee pamanyaa, pikowako-wentante, pikanta-kowentante, pamanako-tyaari maawoeni. ² Pamana-kotyaari pinkathari-paeni. Pamana-kotyaari eejatzi jewari-paeni, ari

* 1:20 Kamaari = Yakatantaniri

okantayaa piieeka-yitan-tyaari kameetha, pipinkathajorentsitante, pitampatzika-shirete eejatzi. ³ Rootaki kameethata-tsiri maawoeni iroka. Rootaki inimotziriri Tajorentsi owawijaako-shireteeri. ⁴ Tema ikowatzii Tajorentsi maawoeni rawijako-shireteete, ikoyi eejatzi maawoeni riyotakoe-teero kyaariperori ñaantsi. ⁵ Iroka kyaariperori ñaantsi: Apaani ikanta Tajorentsi. Apaani ikanta kantako-wentziriri atziri-paeni janta Tajorentsiki. Riitakira irika Jeepatzii-totaa-rewo Jesús atziriwiteenchari rirori. ⁶ Riitaki pinakowenta-kaeri maawoeni ikamawenteera, rookakaako-wenta-yitee ikowakaapakyaaworika Tajorentsi. ⁷ Rootaki riyoshiitan-takinari naaka Notyaantaa-rewote, riitaki otyaanta-kinari nokenkithatakaayiteeri atziri kaari asheninkayita, niyotaa-yiteeri ikemijanta-yiteero kyaariperori ñaantsi. Tema omaperotatya roori.

⁸ Jempe-rika ipiyoteeta-piintyaa, nokoyi ramana-piintayiteeya atziri, itzinaa-wakoyityaa ikimita-piintaha. Roo kanteencha ikiteshireyite, eero ikija-wakaa-waeta, eero iñaana-minthata-wakaa-waeta. ⁹ Ari okimitanee-yaari tsinani-paeni, eero oñaawena-waeta okithaatyaawo owaneenkatachari, apaawaeteri koriki amananta-yiteri othatani poreryaa-yitatsiri, oñaawena-waetyaawo owaneenkatero oeshi.* ¹⁰ Tema otzimatyee iroka-paeni ameteeyaawo okaatzi kameethata-tsiri. Ari okantari tsinani-paeni etakotariri Tajorentsi, pinkathatziriri eejatzi. ¹¹ Aririka riyotaan-teete, owayempitayityaa tsinani okemijante. ¹² Tee noshineta-kaantziro iyotaante tsinani, tee noshineta-kaantziro eewateri shirampari-paeni eejatzi. Apatziro owayempi-tayityaa okemijante. ¹³ Tema riitaki Adán reteetaka paerani rowetsikae-takiri, rootaki impoeta-paentsiri Eva. ¹⁴ Kaari Adán ramatawiteetaki paerani, tema rootaki tsinani ramatawi-teetakiri roojatzi antantakawori kaari-perori. ¹⁵ Roo kanteencha iroka tsinani-paeni tzimayita-tsiri eentsite, aritaki okantaki awijako-shireyitee eekiro-rika iyaatakaa-nakityeero okemijanta-yitee, etakotantayiteeyaa, okite-shire-yitee, eero okaashintyakiyitziro oethaari ikowan-teetyaawori.

3

Jempe ikantayityaa jewari-paeni

¹ Kyaaryoowa nokantemiri: Tzimatsi-rika kowatsini reewateri kemijantzinkari-paeni, ari okameethatzi okaatzi ikoyiri ranteri. ² Ikaatzi jewayita-tsiri otzimatyee

* 2:9 poreryaa-yitatsiri = ooro, perla

ikameetha-shirete, eero itzimayitzi iita kenkithata-kowaeterini, ikinayityaawo iina, ikiyothanite, ranta-piintero kameethari, ipinkathata-kaantyya, roemaantayite ipankoki, riyotaantayitee. ³ Eero ishinkita-piinta, eero ikija-piinta, retakotantayityaa, itsinampa-shireyitee, eero ikowashiwaeta roshekitero rashaahawo. ⁴ Riyote reewayiteeri ikaatzi jeeka-pankotziriri, pinkathari ikantante itomi-paeni, eero ipiyatha-waeta. ⁵ Tema apaani atziri kaari yoteroni reewata-kaante ipankoki, ¿kantachama reewawenteri ikaatzi kemijanta-neeriri Tajorentsi? ⁶ Ari ikantari eejatzi owakirata-tsiri ikemijantzi, eero omata reewata-kaante. Tema aririka imatero reewate, ari ikantakaa-pero-waeta-nakyya, ari roshiya-kota-kyaari okaatzi awiji-mota-kiriri paerani Kamaari. ⁷ Aririka piyoshiite jewatziriri kemijantzinkari, pamine ipinkathatziri atziri-paeni kaari kemijanta-tsini. Riirika powaki ikantakowaetee-tziri, riitakira kaari amaweteroni ramatawiteri Kamaari.

Jempe ikantayityaa amitakotziriri jewari-paeni

⁸ Ikaatzi amitakotziriri jewatziriri kemijantzinkari-paeni, otzimatyee ipinkathata-kaantyya, ameentaa-rewo rinatyee, eero ishinkita-piintayita, eero ikowashiwaeta ishenitero rashaahawo. ⁹ Okowa-perotatyaa riyotakoyiteero okaatzi akemijanteeri kaari riyotako-witeeta paerani, ikenkishiryakopiinteero tampatzikata-tsiri. ¹⁰ Omatantyaari ramitakoteri jewari-paeni, otzimatyee iñaantee-tawakyyaari aririka imatakiro. ¹¹ Ari okimiyityaari eejatzi tsinani otzimatyee opinkathata-kaantyya, eero okenkithatakotantashi-waeta, okempoyaa-waeni okantyya, okyaaryoo-wenta-yitaneero maawoeni. ¹² Ikaate amitakoteerini jewari-paeni ikinayityaawo iina, reewateeri kameetha itomi-paeni eejatzi jeeka-wankotziriri. ¹³ Aririka imataneero, ipinkathaperoteeri, ari riyotaneero rawentaa-shiretyaa ikamantanteero jempe okanta ikemijantan-taariri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús.

Omaperotatya okameethataki akemijantziri

¹⁴ Nokowaki niyaatemi intsipaeteeni noñeemi. Roo kanteencha netawakyyaawo nojankinatemi iroka, ¹⁵ aamaa-shityaa eerorika niyaatzita, nokaman-tzitemiro jempe ikanteeta ijeekaetzi rashiyiteera Tajorentsi. Tema akaatzi rashiyitee Kañaaniri Tajorentsi, oshiyanaawo okanta tzinkamintsi-perori, aakapaeni otzinkamitanaa ikenkitheetziro kyaariperori ñaantsi. ¹⁶ Omaperotatya okyaaryootzi okaatzi akemijanteeri, teera riyotako-witeetawo paerani

jempe ikanteeta ipinkatha-tajorentsietzi. Iroka
 akemijantziri:
 Ratziritzi-motantaki Tajorentsi,
 Riitaki oñaahan-takirori Ishire tajorentsi rooperori iroka.
 Riitaki Ronampiripaeni Tajorentsi ñaayita-kiriri,
 Riitaki ikenkithata-koetakiri itsipa-jatziki atziri.
 Riitaki ikemijantee-tziri maawoeni kepatsiki,
 Riitaki oenokaa-chari rowaneenkawoki.

4

Ikenkithata-kotee-tziri pakahaeroni ikemijantawita

¹ Roo kanteencha iroka okanteeri Ishire Tajorentsi. Paata, ari iñahaetaki pakahaeroni ikemijanta-witari, rootaki ikowanaki ikemijanta-yitero iñaani kamaari-paeni, ramatawitan-tzira. ² Riyotaa-waeta-shitan-tyaawo kamatawiri kaari rooperota-tsiri, eero ikemaero rowashiretako-tyaawo rantayitziri, eempa-tziitaki. Okimiwitakawo opirota-kaantzira itahaeta, tema eempa-wathata-kaantzi eero akemaero katsiri. ³ Eero ishineta-kaantziro raawakaetyaa, itzitakaantyaawo okaatzi rowaetari. Teera okameethatzi iroka. Tema aakapaeni akaatzi ikemijanta-yiteeri Tajorentsi, ayoteero kyaariperorowetsika-yitakaero owanawontsi. Ishineta-haero owayiteeyaawo iroka-paeni, apasoonkiyiteeri. ⁴ Tema okaatzi rowetsika-yitakiri Tajorentsi, kameetha okantayitaka. Tekatsi oetya apaawaetan-tyaawori, tema otzimatyee apasoonkiteri añaayitziro okaatzi ipayita-kaeri. ⁵ Tema aririka amatakiro okantziri iñaani Tajorentsi amanakoyiteero okaatzi ipayiteeri, aritaki itajonka-wentakiro.

Antawaetee-niriri kameetha Jesús Jeepatzii-totaa-rewo

⁶ Rootakirika piyotaan-takiri iroka, pimatanaa-kitziro pantawaeteeniri kameetha Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Pimonkaata-naatziro okaatzi pikemijanta-neeri, pimatanaa-kitziro kameethari okaatzi riyotahae-takimiri. ⁷ Pipaka-yiteero kenkitha-rentsi-paeni kaari rooperota-tsini, rootaki ameta-piinta-shitakari majonto okenkitha-yitziro iroka. Tema otzimatyee piñaashintsi-shireta-neeyaa pimatantyaawori pipinkatha-tajorentsietze.* ⁸ Tema okameethatzi-mowitee añaayitziro añaashintsi-waeta koñaatziro awathaki, tema rootaki kameetha-perota-tsiri añaashintsi-shireta-neeyaa añaantyaawori apinkatha-tajorentsietze. Teera rootaki antanta-yitawori okantyaanintaa-waetan-tyaari nimaeka eeniro añaayitzi, añaahero paata anintaa-waeteeyaa aririka añaahae. ⁹ Kyaariperori iroka ñaantsi, otzimatyee ikemijantee

* 4:7 majonto = antawo-pero-paeni

maawoeni. ¹⁰ Rootaki añaanta-yitawori añaashintsiyita, ashintsitzi antawae-yitzi, tema oyaako-teeri Tajorentsi jempe itzimi kañaanitatsiri. Kantacha rowawijaako-shireteeri maawoeni atziri-paeni, riitakira rowawijaako-shire-yitee ikaate kemijanteerini.

¹¹ Rootaki piyotaan-tayiteeri iroka, pishintsitan-teero.

¹² Tee nokoyi itheenki-mawaeteetemi pewankaritzira. Tema otzimatyee poñaahantero jempe pikantanaa pikemijanteera, ari okantyya roshiya-kotan-teetemiri. Otzimatyee

paminakowentero okaatzi piñaawae-yitziri, eejatzi okaatzi pantayiteri. petakotanteeyaa, pikyaaryoo-tee, pikiteshiretee.

¹³ Pishintsitaa-piinteeniri piñaana-yiteeniri atziri-paeni Jankina-rentsi-perori, pikenkithata-piinteero, piyotaanta-piinteero, roojatzi piñaanta-kyaawori nareetemi janta.

¹⁴ Pikenkishiryaa-kotero ikenkithata-kota-kimiri paerani jewari-paeni, ari okanta itajonka-wentan-takimiri roteya-patzii-totan-tayitzimiro rako. Kyaaryoowa papaatziro-

kari itajonka-wenteemi Tajorentsi pimatan-taawori iroka.

¹⁵ Piñaashintsi-wenta-neeyaawo, okantyya iñaantee-temiri eekiro piyaata-kaana-kityeero pimatanakiro. ¹⁶ Paamaeyaa

eeroka jempe pikantanaa, pikenkithashiryahaa-kotyaaawo kameetha okaate piyotaan-tayiteeri, okaate pantayiteri eejatzi. Aririka pimatakiro pikyaaryoo-wenteero, aritaki piñeero pawijako-shiretee, eejatzi ikimita-yitee-yaari ikaatzi piyotaa-piintakiri.

5

Anteeniriri paashini-paeni

¹ Tee okameethatzi pikijatha-yiteri antaripero-paeni, kameetha piñaana-yiteri. Rootaki kamethatatsini paakameetha-yiteri pikimita-kaanteri riirikami pipaapate. Ari pikimiteeri ewankari-paeni, paakameethateri poshiya-kaanteri riirikami pirentzi. ² Otzimatyee paakameetha-

yitero antawopero-paeni, pikimita-kantero roorikami piniro eeroka. Ari pikimiteerori ewankawo-paeni, paakameetha-yitero, eero poshoretawo pikosheka-

waetyaaawo pikimita-kantero roorikami pitsiro.

³ Paakameetha-yitero kinankawo jempe otzimi maperotzirori okowityaa-waetzi. ⁴ Rooma apaani

kinankawo tzimayita-tsiri otomi-paeni, ojari-paeni, riitaki etanakyaaawoni raminiro ramitako-yitero, otzimatyee ipiyatee-yaawo raminako-wentee-ro okimitakirira paerani roori rantaritan-takari rirori. Rootakira inimotziriri Tajorentsi. ⁵ Rooma apaani kinankawo jeekawaetashitachari

apaniroeni, awentee-yaari roori Tajorentsi, ashi owaero

oetzĩñaarikotyaaowo amanyaa okowa-koteeri kitejeriki eejatzi tsireniriki. ⁶ Rooma eerorika ojeekanaki kameetha antayitanakiro okowashiyitanakiri roori kinankawo-paeni, teera ojeeki kameetha, okimiwitaka okamaki-tyeemi. ⁷ Pishintsi-tero omatantee-yaawori nokantakiri, ari okantyyaa eero otzimanta ikenkithatako-tee-terori. ⁸ Eeniyitatsi kaari aminironi isheninkapero okaakini okinankawotanakirika. Riitakira ma-perotachani kaari amineeroni riniro aririka okinankawotanaki. Okimiwitakawo ipakana-kityeeromi ikemijantzi. Riitaki maperota-kirori rawijanakiri ikanta kaari kemijanta-tsini.

⁹ Iroka kowachari rojankinata-kotee-tantyyaawori kinankawo-paeni antawaeteeniri Jeepatzii-totaa-rewo: Antawo-pero-paeni iroka, kinatariri paerani oemi,* ¹⁰ kameetha-shirerira ikema-kotee-tziro, aminako-wentziri atomi-paeni, oemaantzi opankoki, aakameethata-piintakiri kemijantzinkari, oneshironkatapiintziri ashironkaenkari, omata-piinteero okaatzi kameetha-yitatsiri.† ¹¹ Rooma kinankawo kaari antawo-perota-tsini, eero rojankinata-koetziro. Eero okanta-perota antawaeteeniri Jeepatzii-totaa-rewo, tema eeniro okoyi ayi oemi. ¹² Tema aririka ahae itsipa oemi, aritaki ikantako-waetee-takiro, tema eero omonkaatziro okaatzi okontawitakari anterimi. ¹³ Aritaki operata-nakyyaawo, okinayite pankotsi-kipaeni, okenkitha-waeta-kotan-tayite, akakawaeta-shityaa. ¹⁴ Rootaki nokowantari aayitee oemi apaani kinankawo kaari antawoperota-tsini, itzimayitee eentsite, ojeekiita opankoki antawaete. Ari okantyyaa eero itzimanta iita kijimawaeteroni. ¹⁵ Tema tzimayitatsi matakirori, antawaeta-shitakawo ikoyiri Kamaari.‡ ¹⁶ Kinankawo tzimatsiri osheninkapaeni, riitaki amitako-yiteroni. Rooma kinankawo kaari tzimatsini osheninkapaeni, jeekatsiri apaniroeni tekatsi amita-koteroni, osheki kowityaa-waetzi roori. Rootaki kowaperota-chari ramitakotero itsipa kemijantzinkari-paeni.

¹⁷ Otzimatyyeera ipineeteeri jewatakaan-tatsiri ipinkathee-tziri. Riitaki ipaperoteete kenkithata-kaanta-piinta-tsiri, eejatzi ikaatzi yotaanta-piinta-tsiri.§ ¹⁸ Tema rootaki ikantakoe-tziri Jankina-rentsi-peroriki: Aririka pantawaeta-kaeri apaani piratsi, tee okameethatzi itashe-ya-waete.

Iroka ikantzi eejatzi:

* **5:9** Antawo-kona = okaate 60 ojarentsite † **5:10** aakameethata-piintakiri = okiwa-kitzita-piintakiri; kemijantzinkari = kiteshireri ‡ **5:15** Kamaari = Yakatantaniri § **5:17** ipaperoteete = oshiyawori apite rapiiteetero ipineetero

Otzimatyee ipineeteri antawaeta-tsiri.

¹⁹ Ikaatzi-rika apaani atziri kanta-kotziriri apaani jewari, eero pikemijantziri. Rooma ikaate-rika apite, eerrorika ikaate mawa ñaakota-kirini rantakiro kaari-perori, ari okameethatzi ikemijanteeteri. ²⁰ Eekiro-rika riyaa-tee-tatyee ranteetero kaari-perori, payiri jempe ipiyoteeta pikijathateri, ari okantyyaa ithaawan-teetyaari, eero imatantawo rantero itsipa-paeni. ²¹ Noshintsi-tzimi pantero iroka. Tema aririka pimataneero, eero piñiuro pamaakitante. Eero pikanta-waetzi “Eero nokijathatziri, tema riroperori irika.” Riyotzi Tajorentsi nokantan-tzimirori. Riyotzitawo eejatzi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, riyotzitaka eejatzi ronampiripaeni Tajorentsi ikaatzi riyoshiitakiri. ²² Tee okameethatzi pathawae-yaawo poteya-patzii-totan-tyaawo pako reewatan-teetyaari. Tema aririka riyotee-takiri rantakiro kaari-perori, ikimiwitakaha eerokami kantakaa-shityaawoni. Tema otzimatyee pikite-shiretee eeroka.

²³ Teera apatziro pirapiintero nijaa, pirytaaawo eepichokiini kachori, ari piñaaikiro petsiyata-kote pimantsiya-waewitaha.

²⁴ Eenitatsira atziri, tekira iñeero riyakowenteeteri rantakiro kaari-perori, ikema-kotee-takiri maawoeni. Eenitatsi itsipa eejatzi kaari riyotakoetzi rantziro-rika kaari-perori, apatziro ikemakoeteri paata. ²⁵ Ari okimitari eejatzi, teera romana-kota-piintero atziri rantayitero kameethari. Rooma aririka rantero kaari-perori, ari ikowa-piinta-wityaa romana-kotyaa, roo kanteencha aritaki ikemakoe-takiri.

6

¹ Maawoeni omperataa-rewo, otzimatyee ipinkathateeri omperatariri. Roo nokantantari, ari okantyyaa eero itzimanta paeryaa-shiwaetyaarini Tajorentsi, eero itzimanta kantakowaeteeni ayotaan-tayitzirira. ² Omperataa-rewo kemijantatsiri, aririka romperatemi itsipa kemijantzinkari, tee okameethatzi pikanta-waete: “Eero pikimita-kaanari pomperatani, tema noyemijantzinkari karite eeroka.” Tema okowa-perotatyaa rantawaeteniri kameetha irika omperataa-rewo, retakotani royiri, tema kemijantzinkari irikai. Otzimatyee piyotaan-teero iroka, pishintsi-tan-teero.

Kiteshireta-kaanta-tsiri eejatzi inimotaantsi

³ Aririka ipoki inashityaawoni ikenkithata-kaante, kaari ikimityaawoni okaatzi iñaaniyitakari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, rinashita-paakyaawo eejatzi ikenkithata-kotero pinkatha-tajorentsitan-tatsiri.

⁴ Kantakaa-pero-waetzinkari irika, tekatsira riyote. Apatziro

ikoyi rirori añaanatawakaa-wentyaawo iñaani Tajorentsi. Roo opoñaan-tyaari oñawakaa-waetyaa, akosheka-wakaa-waetyaa, akaweya-wakaa-waetyaa, akanta-kota-wakaa-waetyaa, ⁵ akijaneenta-wakaa-perotanakyaa. Rootaki imata-piintakiri kaari-pero-shireri kaari yotakoperoteroni kyaariperori ñaantsi. Ikenkithashiryaayita raantyaawo koriki ramawenatawo aririka ipinkathatajorentsitanakaha. Tee okameethatzi paapatziyari eeroka.* ⁶ Aritaki okantzimaeta, osheki ipineeteero paata apinkathatzirira Tajorentsi. Roo kanteencha añaantyaawori ipineetee, otzimatyee inimoyitee añaari okaatzi tzimimo-yiteeri. ⁷ Tema paerani owakira atzimapaaki tee amapaaki tzimimoteeri. Ari okantari eejatzi aririka akamae, okaate tzimi-moteeri eero aaneero. ⁸ Tema otzimapiintzi-rika oyaari, otzima-piintzi-rika akithaatari, ari okaate tekatsi akoyiri otsipa. ⁹ Riima ikaate kowayiteroni rashaahantyyaa, okaema-shiretatziri ikaariperot-shirete. Ikimita-kowaetakari shirika-chari iwirentsiki, aririka rantayita-nakiro ikowakaa-shiyitari owaariperotan-tatsiri, rootaki peyakaa-shitee-yaarini. ¹⁰ Aririka ikowa-piinteetero rashaahanteetyaa, okimiwitakawo roomi oparethatari kaariperot-yitatsiri. Eenitatsi matakirori iñaamayitawo rashaahantyyaa, ipakaa-nakiro ikemijantzi, okimiwitakawo riimi kemaatsita-kaawaeta-chanimi apaniroeni.

Pikimita-kaantero powayiri-wentee-yaawomi pikemijantane

¹¹ Rooma eeroka, rashiteemi Tajorentsi, eero panta-netziro iroka-paeni, pikimita-kaantero pishiya-pithateeromi. Tema roo pikowa-perotziri pitampatzika-shirete, pinkathateeri Tajorentsi, pikemijanteeri Tajorentsi, petakotantyyaa, pamawe-waenite, pamatsinkyaa eejatzi. ¹² Eekiro pikemijanta-naatyyee, pikimita-kaantero powayiri-wentaneeyaawomi kameetha-yitatsiri. Pikimita-kaantero eejatzi piña-shintsi-wentee-yaawomi roojatzi paantakyaawori kanteetaa-chani añaakahaemini. Rootaki ikaema-shireteetantzimiri, ari okanta ikemanteemiri atziri-paeni, pikantzi: “Nokemijantee.” ¹³ Eenitatsi noshintsi-temiri. Tema irika Tajorentsi añaakaa-yitzirori okaatzi tzimayita-tsiri, riyotzi nokantzimiri. Riyotzita eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ñaawaeta-piinta-kirori kyaariperotatsiri, roojatzi iñaawaeta-paakiri rahaeta-nakiririka ijeekira Poncio Pilato. Iroka okaate noshintsi-temiri: ¹⁴ Eero pipiyathatawo nokanta-kaanta-kimiri. Pikiteshiretee itzimikari ñaawaeta-kowaeta-shitemiri. Piyaata-kaero eeroka roojatzi

* 6:5 Tee okameethatzi paapatziyari eeroka. = otsipayita ñaantsi-paeni

ipiyantee-yaari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁵ Tema ari ipiyee rirori aririka ikowakaapakyaaworika Tajorentsi, ajahaa-wentani. Tema apatziro Tajorentsi reewata-kaanteero maawoeni tzimayita-tsiri, apatziro ipinkathari-wentziri ikaatzi pinkathari-wenta-witachari, ari reewatziri ikaatzi jewawita-chari nimaeka. ¹⁶ Riitaki ashitawori kanteetaa-chari añaamentotsi, ashi rowaero ijeeki jempe oshipakiryaa-perotzi, rootaki kaari rareetan-teetari. Tekatsi atziri materoni iñeeri, eero imateeteero eejatzi. Omaperotatyaa ipinkathee-tziri. Ashi rowaero ipinkathari-wentantee. Kyaariwé.

¹⁷ Otzimatyee piyotaa-yiteeri ikaatzi ashaahanta-chari nimaeka, eero ikantakaapero-waetanta. Eero rawentaa-shiwaetawo rashaahawo, tema eero okijotzi-motziri. Otzimatyee rawentaa-yitee-yaari Tajorentsi, riitaki matzirori ithaamenta-kaantapero-ta. ¹⁸ Piyotaan-teero ranteeteero kameethari. Ikimita apaani ashaahantzinkari otzimimo-perotziri owaahawo, ari ikimita-neeyaari irika-paeni otzimimo-perotziri rantani, rootaki ikimita-kaanta-neemi roorika rowaahawo. Piyotaan-teero ineshironkae-tante, ikowayite ipashitan-tayiteeyaa. ¹⁹ Rootakirika imataneeri, okimiwitakawo rowaan-tyaawomi rashaahawo ikashiya-kaeyaari paata. Ashi rowaero iñeero ijeekae kameetha.

Oweyaanta-paakawori ikantziriri Pablo irika Timoteo

²⁰ Timoteo, pikyaaryoo-wenteero piyotaan-teero okaatzi ineshironkae-takimi. Eero pimatzitawo eeroka jempe ikenkithata-kota-shiteetawo kaari-perori. Eero pimatzitawo eeroka jempe iñaanata-wakantashitawo ikimita-kaanta-witari rooperori iroka riyoyitziri. ²¹ Tema eenitatsi mayitakirori, ikinashi-waeyitaka, kimiwitaka itzimpina-wenta-tyeeromi okaate ikemijanteri. Okantashitzimaetya ineshironkaetemi. Kyaariwé.

RAPIITEERO PABLO ROJANKINATZINIRI TIMOTEO

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo jankinatzimiro iroka. Rotyaantaa-rewote Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tema riitaki Tajorentsi kowakaa-kinawori nokenkithata-koteero ikashiya-kaakaeri rañaakaa-yitee Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ² Eeroka nojankinatzini Timoteo, eeroka nokimita-kaanta netakotani notyomi. Okantashitzimaetyaa ineshironkateemi Ashiteeri Tajorentsi eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, okantashitzimaetyaa retakotemi, piñeero pijeeki kameetha.

Pikenkithata-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo

³ Ari nokanta-piintatyaa tsireniriki eejatzi kitejeriki namanakoyitzimi, nopasoonkitziri Tajorentsi, nantawae-teeniri. Noshiyakoteeyaari ikimi-yitaka nowae-jatziteni tampatzika-shireri-paeni rirori. ⁴ Aririka noshiretyaawo piraawaetaka paerani, osheki nokowaki napiiteero noñeemi, ari okantyyaa nokimo-shiretan-tyaari. ⁵ Osheki nokenkishiryaa-kotakimi jempe okanta pikemijanta-perotan-tanakari. Tema rootaki etanakawo pijawo Loida, opoñaashita piniro Eunice. Niyotzi eejatzi ari pikimitanakari eeroka. ⁶ Rootaki napiitan-tzimiri nokantemi: Powakirateero itajonka-wentakimi Tajorentsi noteya-patzii-totan-takimiro paerani nako, pikimita-kaanteero rojeetziro paamari tsiwaki-matatsiri. ⁷ Tema tee ithaawa-shireta-kaantzi Tajorentsi. Apatziro raawyaa-shireta-kaantzi, retakoshiretakaanta, iñaako-shireta-kaanta.

⁸ Rootaki eero pikaani-wenta-kaantawo pikenkithata-koteri Awinkatharite, ari pikimiteenari naaka, eero pikaani-wentana romonkyaa-wentee-tanari Tajorentsi. Tema riitaki aawyaa-shireta-kaemini, poshiya-kotan-tenari naaka, nokemaatsita-kowentawo Kameethari Ñaantsi. ⁹ Riijatzi owawijaako-shire-yiteeri Tajorentsi, riitaki kaema-shire-yiteeri akite-shiretan-taari. Teera aaka matashityaawoni, tema riitaki kowaentsi rantero. Ashi royiropaeerani Tajorentsi ikowa-piintaki ineshironka-yitee Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ¹⁰ Rootaki imatakiri nimaeka, ikoñaataki paerani Owawijaa-kotan-taniri, Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. Riitaki matakirori rotsinampaero kaamanitaantsi, ramayitakaero Kameethari Ñaantsi, roo ayotantaari ashi owaero rañaakaa-yitee. ¹¹ Rootaki riyoshiitan-takinari naaka

Otyaantaa-rewo-paeni, riitaki otyaantakina nokenkithata-kaanteero Kameethari Ñaantsi, eejatzi niyotaa-yiteeri kaari nosheninkata. ¹² Rootaki nokemaatsi-waetan-tawori nimaeka, roo kanteencha teemaeta nokaani-wenta. Tema niyotzi naaka iita nawentaari, niyoperotzi otzimi-motziri ishintsinka, ari okantyya eero roka-kaantanawo ikowakaa-kinari nanteeniri roojatzi aririka omonkaateeyaa kitejeri ipiyantee-yaari. ¹³ Ari pikimita-neeyaari eero, poshiyako-tenawo jempe okanta pikemakina niyotaantaki, piyaata-kaero pawentee-yaari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, etakoyiteeri, ashiyiteeri eejatzi. ¹⁴ Ari ojeeka-shiretan-takimi Ishire Tajorensi, riitaki kyaaryoo-shireta-kaemini eero pokantawo kyaariperori otzimi ikowakaa-kimiri piyotaanteero.

¹⁵ Pikema-kotakina eero rooka-wenta-waeta-nakina nampiyitawori Asia-ki. Irika Figelo eejatzi Hermóhenes. ¹⁶ Roo kanteencha irika Onesíforo, osheki roemoshirenka-piintakina rirori, tee ikaaniwenta-kotyaana roojowiteetakina. Osheki nokowaki ineshironkateeri Tajorensi ikaatzi jeeka-wankotziriri. ¹⁷ Tema riitaki aminaminata-paakinari rareetakaha Roma-ki, roojatzi iñaanta-paakinari. ¹⁸ Riira Awinkatharite neshironkateerini paata oweyaantyaawoni kitejeri ipiyeerika. Tema piyotzi eero, osheki ramitakotakina Onesíforo nojeekan-takari Efeso-ki.

2

Pikimita-kaantyya eerokami rowayirite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo

¹ Notyomi, tema riitaki neshironkateemiri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, okantashitzimaetyaa raawyaa-shireta-kaemi. ² Tema pikemakina jempe okanta niyotaantaki atziripaeniki. Oztimatyye piyoshiiyite nimaeka ameentaa-rewo riitaki mataneeroni niyotaa-neeri eejatzi itsipa-paeni. ³ Pamaakowentyaa piña-shintsita-kowenta-neeyaari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Pikimita-kaantyya eerokami rowayirite. ⁴ Tema apaani owayirita-chari tee iñeetziri rantaneero antawae-rentsi rantayita-piintee-tziri. Tema otzimatyye retapaentyaawo ikantakiriri reewarite. ⁵ Kantacha eejatzi pikimita-kotyaari ipinatee-tziri oyiishiteen-tsiri ishiyeyani. Tema antawo iñaashintsitakawo. Roo kanteencha imatantyaawori royiishitante otzimatyye retanakyaawo iñaanta-piintyaawo. Rooma ramataa-shiwaetyaa-rika ikoyi royiishitantemi, eerowa ipinatee-tziri. ⁶ Kantacha eejatzi pikimita-kotyaari ikanta apaani pankiwae-rintzi. Tema riitaki etapiintawo rowayitawo

okithoki iwankiri. ⁷ Otzimatyee pikenkishiryaa-kotero nokanta-yitakimiri. Tema riitaki Awinkatharite kemathatakaa-perote-mironi maawoeni.

⁸ Pikenkishiryaa-koteri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo icharinitakari pinkatharini David. Añahae rirori ikamawitakaha. Rootakira iroka Kameethari Ñaantsi nokenkithata-koteeri. ⁹ Rootaki natsipeta-kowentari

noñaantawori nimaeka roojowaeteetana, romonkyaa-waeteetana, ikimita-kaantee-takina naakami owantzinkari. Rooma iñaani Tajorentsi eero imateetziro roojoteetero roori. ¹⁰ Rootaki namawetan-tawori nimaeka maawoeni nokemaatsi-waetakari, okantakaan-tziro netakotari ikaatzi riyoshiiteeri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús rowawijaako-shire-yiteeri. Ari okantyyaa ashi rowantee-yaawori rañaayitee.

¹¹ Iroka maperori ikantee-tziri:

Aririka akama-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo, aritaki atsipatee-yaari rañaakaa-yitee.

¹² Aririka amawe-waenitaki, ari atsipatee-yaari apinkathari-wentantee.

Rooma aririka akante: “Tee noñeeri.” Aritaki imatee eejatzi aaka.

¹³ Okantawitaka tee añaawitawo oetziñaarikowentyaari, riima rirori roetziñaariko-wenta-yitee.

Tema ashi rowaero rirori, tee ithañaa-pithatantawo okaatzi ikashiya-kaantziri.

Pikimityaari antawae-ryaantzi raakameethee-tziri

¹⁴ Piyotaan-teero iroka. Pishintsi-tantero ikowakaanta-perotziri Tajorentsi: Eero iñaanata-wakaa-wenta-shiteetawo ñaantsi-paeni kaari rooperota-tsini. Tema kantacha owarishireteri ikaate kemironi. ¹⁵ Otzimatyee

piñaashintsiteeyaa pitampatzikateero ñaantsi kyaariperori, ari okantyyaa raakameetha-wentan-tee-mirori Tajorentsi. Pikimita-kotyaari antawae-ryaantzi kaari tzimatsini oetyaa ikaaniwenta-kotyaari. ¹⁶ Eero pikemijanta-waetziro

eeroka iñaawaetashitee-tari ñaantsi kaaripero-yitatsiri. Arira opoñaari itheenka-tajorentsitan-teetzi. ¹⁷ Okimiwitakawo

owawathatanta apathaa-waeterika. Rootaki awiji-motakiriri Himeneo eejatzi Fileto. ¹⁸ Ikinakaa-shiwaetakawo

rirori riyotaan-tziro kyaariperori, ikantaki: “Teera kyaaripero añaayitee aririka akamayitaki, tema añaayiteero roshiya-kaawentee-takiri ‘añaamentotsi.’” Iroka okaatzi

riyotaan-tawitakari rowari-shiryaa-takari ikaateeyini ikemijanta-witanaa. ¹⁹ Roo kanteencha, okimiwitakawo

rowatzika-tyeemi Tajorentsi roo-perori itzinkami, ari rowetsikakimi ipanko. opoñaashitya ipataka-kotaki apite

jankina-rentsi ikanteetzi: “Riyotziri Awinkatharite ikaatzi

rashitari.” Eejatzi: “Ikaate awentahae-yaarini Jeepatzii-totaa-rewo, otzimatyee rookaero kaariperota-tsiri.”*

²⁰ Jame oshiyakaawen-tawakiro okaatzi tzimatsiri ipankoki apaani ashaahantzinkari. Tema eenitatsi owaneenka-yitachari chomo-paeni, poreryaanakitatsiri, osheki ineshironkatziro. Roo kanteencha eeniyitatsi incha-naki eejatzi chomo, tee ineshironka-pero-tziro iroka-paeni.

²¹ Aririka akite-shire-yitanee, ari ikimi-yitee-yaawo chomo ineshironkatziro ashitawori, ikowa-piintzi rowanta-yityaawo. Ari ikiteshoretakaanee Ashiteeri, aamakowentyaa antayiteeniri kameetha-yitatsiri. ²² Inteena powayiteero ikowa-shiwaetari ewankari-paeni, poshiyakaantero pishiya-pithata-tyeeromi. Tema rootaki piñaamata-piinta-nakyaari pikameetha-shire-yitee, pikyaaryoo-wentyaa, petakotantya, kameetha pijeeka-kaantayite, pitsipa-yiteeyaari kiteshireri ikaatzi awentaa-yitaariri Awinkatharite.

²³ Eero piñaawae-yitziro ñaantsi kaari kameethatatsi, tema rootaki opoñaantari ikija-wakaan-teetari.

²⁴ Rooma aakapaeni rompera-yiteera Tajorentsi, tee okameethatzi añaana-minthata-wakaeyaa aakapaeni. Tema otzimatyee aneshinonkatawakaeyaa, akiyothanite ayotaantee, atsinampa-shirete, ²⁵ eentsikiroeni akantawentyaari akaminaa-yiteri kijaneenteeri, aama aritaki ipiya-shireta-kaeri Tajorentsi, aritaki riyota-koteero kyaariperori. ²⁶ Ari okantyyaa riyotan-teeyaari ishirika-kityaa riwiriki Kamaari, tema riitaki omperawaeta-piinta-kariri, ishintsiwentziri rantayiteniri ikowashi-yitari rirori.

3

Jempe ikanteetyaa ijeekaetee paata iweyaanta-paakyaawoni kitejeri

¹ Otzimatyee piyote, paata oweyaanta-paakyaawoni kitejeri antawo opomeentsitzi-moyitee. ² Iroka ikantayityaa atziri-paeni: Apaniroeni ineshironka-pero-waetyaa, iñaawenawaetashityaa roshekiiro rashaahawo, rajahaa-wenta-waetyaa, eero ipinkathatantzi, itheenka-tajorentsi-waete, ipiyatha-waetyaari ashitariri, eero riyoteero ipasoonkitante, ikaweyan-tawaete, ³ eero retakotantaa, eero ikowa-piintee ipeyakotante, itheeya-kotan-tawaetyaa, eero romaanta-kaawo ikowa-shiwaetari, osheki rowatsinaan-tawaetee, ikijaneentero kameetha-yitatsiri, ⁴ pithoka-shitan-tanir irikapaeni, eero iñaakonita, osheki ikantakaa-pero-waetyaa, osheki iñaamawaetyaawo ikowashi-yitari awijanakiro

* 2:19 awentahae-yaarini = waerontsi

ikowakaa-witariri Tajorentsi, ⁵ ari roshiya-kowaeta-
kyaarimi pinkatha-tajorentsi-waetaniri, roo kanteencha
osheki itheeki otzimi-motziri Tajorentsi ishintsinka.
Eerowa pitsipa-yitari eeroka. ⁶ Tema imatakiro irika-
paeni ijeeka-wankotantaki, ramatawi-yitakiro tsinani-
paeni shipeta-shireri, antawo ikenkishiryaa-kaayitawo
okaaripero-shirete, otzimatyee awentee-yaari irika-paeni,
rootaki opoñaan-tyaari oñaama-shirewaeta-nakya roori.
⁷ Rootaki okowa-perotan-tanakyaari iyoperotero, roo
kanteencha tee iyotakoperotzimaetawo okaatzi rooperota-
tsiri. ⁸ Rootaki imatakiri paerani sheripiyari Janes eejatzi
Jambres, ikoshekakari Moisés, ari ikimitari irika atziri-paeni
amatawitan-taniri, tee ookimo-shiretari okaatzi rooperota-
tsiri. Kaari-pero-shireri irika, raminna-shiwaetaka okaatzi
ikemijanta-yiwitakari.* ⁹ Eerowa imatziro, aritaki riyoe-
nakiri aminaashi-waeta okaatzi rantziri, aritaki roshiya-
kotee-yaari sheripiyari akenkithata-kotakiri.

¹⁰ Rooma eeroka, pikimiteena naaka, okaatzi niyotaan-
tziri, jempe nokinakaero, oeta nokoyiri, nokyaaryoo-
wentanta, nentsikiro-wentanta, netakotanta, namawenita,
¹¹ owatsinaa-waeteetakina, ikemaatsita-kaawaetee-takina,
okimita okaatzi awiji-mota-kinari Antioquía-ki, Iconio-ki,
eejatzi Lистра-ki. Tema osheki ratsipeta-kaawenta-kinari.
Roo kanteencha rookakaa-wenta-piintakina Awinkatharite.
¹² Ari okantyaari, aritaki rowatsi-naaryaa-koeteeri ikaatzi
rashiyitaari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús kowanana-tsiri
ipinkatha-tajorentsita-nite. ¹³ Riima kaari-perori atziri-
paeni, amatawitan-taniri eekiro imaperota-tyeeyaa, rashi-
minthatyaawo ramatawitanta-piinte, imateetzi-tyaari rirori
ramatawiteeteri. ¹⁴ Rooma eeroka, poejokirotyaawo okaatzi
piyotakiri, okaatzi pawentaa-naari. Tema piyotzi iita
yotaaki-mirori. ¹⁵ Ari petanakawo eeniro peentsitanaki
piyota-koteero Tajorentsita-tsiri Jankina-rentsi. Ari opoñaari
piyotee aritaki pawijako-shiretee aririka pawentahae-yaari
Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ¹⁶ Tema maawoeni Jankina-
rentsi-perori, riitakira Tajorentsi tajonka-shiryaan-takirori
rojankinee-tanta-kawori. Rootaki riyotaan-teetari, rootaki
ishintsi-theetantari ikaminaan-teete, rootaki itampatzikae-
tantari, rootaki iñaantee-tantari okantyaari ikameetha-
shiretan-teetyaari. ¹⁷ Ari iñeeroori ikaatzi rashitaari Tajorentsi
riyopero-shireteero rantayiteero okaatzi kameethata-tsiri.

* **3:8** Ikenkishiryaa-koetziri Janes eejatzi Jambres sheripiyari irikapaeni, Ap-
itantoni-jatzi irika. Tema paerani rookakaa-wentan-taariri Moisés isheninka-
paeni Israel-paeni, irika sheripiyari-paeni roshiya-kowitakari Moisés, riraa-ntsi-
ta-kaero nijaa, ikoñaata-kaayitaki eejatzi osheki mashero.

4

Pikenkithateero ñaantsi

¹ Iroka okaatzi noshintsi-temiri pantero. Riyotzi Tajorentsi nokantzimiri, riyotzitawo eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, itzimi amina-koteerini rantayitakiri maawoeni añaayita-tsiri, eejatzi ikaatzi kamayiteen-tsiri. Tema rootzimateentsi ikoñaatee ipinkatha-ritapae. ² Pikemi nokantemi: Okowa-perotatyaa powetsikyaa okini pikenkithateero iñaani, teera apatziro pikenkithateero aririka okameethatzi-motemi, tema otzimatyee pimatero eejatzi aririka pikowaenkata-kote. Aririka piyotaante, otzimatyee pitampatzikatante, pishintsi-waantete pikaminaante, piña-shintsi-thatante, roo kanteencha paamaeyaaha pithaakyaa-wenta-piintziro-kari aririka pimayita-neero. ³ Tema paata, eero ikowaetee ikemijanteetero tampatzikari piyotaan-tayitziri nimaeka, tema ari ipiyota-paakyaa itsipa ikaate yoteerini, ari raminaa-shiwaetyaari riyotaantero ikowa-shiyitari rirori. ⁴ Rootaki opoñaan-tyaari ipiya-shiteetero ikemijanteetero ikenkithata-shiteetari, rokae-tanakiro ikemijantee-tziro rooperotatsiri. ⁵ Rooma eeroka, pikiyothanite, pamawetashi-yiteeyaawo awiji-motemini pinteneetyakaa-yitziro Kameethari Ñaantsi, otzimatyera pimonkaatero okaate panteeniriri Awinkatharite.

⁶ Tema naaka kimitaka rooteentsi nopeyakotyaa, noshiya-kotyaaawo ijakoeta-piintziro imiriteetziri ratsipeta-kaetaniki Tajorentsi, aritaki jakotzi-matakaha imiriteetziri. ⁷ Nokyaaryoo-shire-piintaki, noshiyakaawitaka nomatakiro antawo nomankyaan-tapiinta. Okimiwitakawo eejatzi aritaki nomatakiro noyiishitantzi areetakina jempe oweyaa noshiyi. ⁸ Okimiwita-kawo riitakimi Awinkatharite owayita-kironi amathee-rentsi ipaeteeriri tampatzika-shireri-paeni. Tema Tampatzika-shireri rirori Awinkatharite, riitaki yotanta-paatsini kyaari-pero-rika ikameetha-shireteetzi, aripaetera ipapaenawo nashitari naaka. Teera apatziro naaka, ari ikimitaa-yiteeri ikaate kaari ojamanitatsini royaako-taari ipiye.

Apaniroeni ikantee-tziri Timoteo

⁹ Nokowa-pero-taki paminaminate jempe pikantyya pipokan-tyaari intsipaete nojeekira naaka. ¹⁰ Tema rookawenta-nakina Demas, okaema-shireteeri rirori jaawiki-jato. Jatee Tesalónica-ki. Riima Crescente ikinanakiro rirori Galacia-ki. Ari ikimitakari Tito ikinanaki rirori Dalmacia-ki. ¹¹ Apatziro ikantakaawo Lucas riitaki jeekaneentsi apaniroeni itsipatana jaka.

Rootaki nokowantari pipoki eeroka pitsipata-kyaari Marcos, aritaki imatakiro rirori ramitakotena. ¹² Tema notyaanteeri Tíquico janta Efeso-ki. ¹³ Aririka pipokanaki eeroka, pamaenawo nowewiryakowo nookanakiri paerani nampitsiki Troas ojeekira ipankoki Carpo. Nokoyi pamaenawo nojankina-yitani jeekatsiri janta. Riira nokowa-perotzi piyoshiiteri pamaenari nomashi-tsite nojankina-yitziri. ¹⁴ Riima Alejandro, eshiro-pakori riitaki oñaashirenka-piinta-kinari, rowajankitahaa-tyeerira Awinkatharite. ¹⁵ Rijatzira paamaeyaari eeroka, tema imaperotakiro rotzika-tzikatakiro okaatzi nokenkithata-koyitakiri, osheki ikijawenta-kinawo. ¹⁶ Tema owakira rahaetakina paerani naaka ijeekira pinkatha-ri nokamanta-kotero okaatzi ikantakoe-takinari, tekatsira apaani tsipata-nakinani, ithonka ishiya-pithata-nakina. Roo kanteencha, tee nokoyiro naaka rowajankitaa-wenteeteri iroka. ¹⁷ Tema itsipa-shiretakina Nowinkatharite, riitaki ñaapero-shireta-kaakinari. Rootaki nomatan-takawori nokenkithata-kaeri maawoeni, ari okanta ikemathatan-takinari kaari asheninkata. Rootakira rowawijaa-kotan-tanari Nowinkatharite rashiryahae-tenami, okimitawo rookaetziri apaani atziri manitzi-mooki royaari manitzi-paeni. ¹⁸ Riitaki Awinkatharite aminako-wenta-kinari kaari rowashironkae-tantana, eekiro riyaaata-kaatyero roojatzi nareetan-teeyaari ipinkathari-wentantzira Inkite-jatzi. Ashi rowaero rirori rajahaa-wentee-teeyaari. Kyaariwé.

Oweyaanta-paakawori itajonka-wentan-teetzi eejatzi wethataantsi

¹⁹ Nokoyi powethatyaanari Prisca eejatzi Aquila, ari pikimitakiri Onesiforo, eejatzi ikaatzi jeeka-wankotziriri. ²⁰ Riima Erasto, ari ijeekapaaki rirori Corinto-ki. Riima Trófimo, naaka ookanakiriri Mileto-ki, imantsiya-waeta-paakitzi. ²¹ Oztimatyeera piyaate intsiyaete pareetan-tyaari nojeekira naaka tekira okyaawon-tsita-neeta. Tema ikaatzi akantayiteeri jaka “noyemijantzín-karite-paeni,” rowethatee-yimini. Irika ikaatzi wethatzimiri: Eubulo, Pudente, Lino eejatzi Claudia.

²² Okantashitzimaetyaa ijeeka-shiretan-teemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ari ineshironkayi-teemi. Kyaariwé

ROJANKINARI PABLO ROTYAANTZINIRI TITO

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo otyaantzimiro iroka, tema naaka romperatanewo Tajorentsi. Naaka Rotyaantaa-rewote Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ari okantyya ikemijanan-teeyaari ikaatzi riyoshii-yiteeri Tajorentsi, riyoteero rooperota-tsiri ipinkatha-tajorentsiteero. ² Royaa-koteeri rirori-paeni ashi rowaero rañaayitee. Rootaki ikashiya-kaantakiri paerani Tajorentsi tekiraha rowetsikiro kepatsi. Teera ramatawitantzi Tajorentsi. ³ Okanta omonkaapaetetaka, roñaahantaka Tajorentsi Owawijaa-kotan-taniri. Riitakira kantakaan-takirori ikenkithatan-teetyaawori iñaani. Imatakina naaka rotyaantakina nokenkithata-kaante. ⁴ Eeroka Tito notyaantzini iroka nojankinari. Nokimita-kaantakimi Kyaariperomi notyomin-teemi, ari atsipata-wakaa akemijantee. Okantashitzimaetyaa ineshironkateemi Ashiteeri Tajorentsi eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, Owawijaa-kotaniri, okantashitzimaetyaa retakoteemi, piñeero pijeeki kameetha.

Rantayiteri antaripero-paeni eejatzi jewari-paeni

⁵ Rootaki nookanta-nakimiri Creta-ki pitampatzika-shire-yitante, piyoshiite antaripero-paeni jewaterini kemijantzinkari-paeni, rootaki nokowakaa-kimiri. ⁶ Ikaate jewayita-tsini otzimatyee ikameetha-shirete, eero itzimawaetzi ñaaweata-kowaeta-shityaarini, ikinaatyaawo iina, ikemijantayitee itomi-paeni-paeni itzimi-kari kantakowaeterini piyathari irika, ñaathatan-tashi-waetachari. ⁷ Tema riitaki Tajorentsi rantawaeteeniri jewatziriri kemijantzinkari-paeni, otzimatyee raamawentyaa itzimi-kari kantakowaeterini ikante, ajahaawaetaniri irika, kijinkari irika, shinki-tzinka irika, antantzinkari irika, ikowashiwaeta ishekiro rashaahawo ⁸ Tema otzimatyee roemaan-tayite ipankoki, ranta-piinteero kameethari, ikiyothanishirete, itampatzika-shirete, ikiteshirete, iñaakotanyaa, ⁹ ikyaaryoo-shirete ikenkishireyaawo ñaantsi iyotahaetakiriri, ari okantyya imataneero rirori riyotaantero kyaari-perori, ari okantyya eejatzi imonkatziyantyaariri kaari yotakoteroni tampatzikari. ¹⁰ Tema osheki kowatsini iñaanatawakaan-tashi-tyaawo, iñaawaeta-shiwaetyaa, ramatawitantzi. Riitaki antayita-kirori irika iitashi-waetachari “Totameshitaa-rewo.” ¹¹ Otsizimatyeeera pookakayiri

eeroka riyotaan-tayitzira, tema osheki ikompita-kaaka atziri-paeni ikaatzi ijeeka-wankotee-yirini. Riyotaanta-shitawo irika-paeni kaari rooperota-tsiri, apatziro ikowa-shiteeyani raantyaawo koriki. ¹² Tema eenitatsi paerani apaani Cretajatzzi kamantanta-nirita-tsiri, ikantaki: “Maawoeni Cretajatzzi, theeri naaka-paeni, kaari-perori, perantzipaeni naaka, niyawae-tzinkari naaka.” ¹³ Kyaariperori iroka ikantakiri. Rootaki pikijathatan-tyaariri eeroka, ari okantyaa ikemijantee-tantyaawori tampatzikari, ¹⁴ ari okantyaa ipakaan-tyaawori ikemijanta-piintziro ikenkithata-shiyitari Judá-paeni, tema ishintsi-tantaki ipakahaetero kyaariperori. ¹⁵ Rootaki akanta-piintziri aakapaeni: Apaani kiteshireteen-tsiri, tekatsira iityaa owaaripero-shireterini okantawitakyaa eerorika ipinkawaetzi. Riima apaani theenka-shireri, kaaripero-shireta-tsiri, tekatsira iityaa kiteshireta-kaerini okantawitakyaa ipinkawae-wityaa. Tema owaari-pero-shireta-waetaka. ¹⁶ Roshiyakaatzi riyota-koteeri Tajorentsi. Teemaeta, tema okaatzi rantayitziri ari roñaahan-tzirori tee riyota-koteeri, tema Tajorentsi osheki ipinkima-takiri irika. Tema ipiyathata-piintakari irika, tekachaa-jeeni apaani kameethari ranteniri.

2

Riyotaan-teetziro Kameethari Ñaantsi

¹ Rooma eeroka, okowatyaa piyotaan-teero okaatzi tampatzikata-tsiri, iroka okanta-kota: ² Ikiyothanishireyitee antaripero-paeni, iñaakoniteeyaa, ikenkishiryaa-kotero kameetha rantayiteri, ithotyahaero ikemijantee, retakotanteyaa, ramawewaeteeyaa. ³ Ari okimiyityaari eejatzzi tsinani antawo-pero-paeni, opinkathatajorentsitantee, eero oñaawaeta-kotan-tashi-waeta, eero oshinkita-piintayita. Tema otzimatyee iyotaan-tayiteero okaatzi kameetha-yitatsiri, ⁴ ari okantyaa okowaka-shireta-kaantyaawori otsipa tsinani-paeni aakameetha-yiteri oemi, eejatzzi okimiteri otomi-paeni-paeni. ⁵ Okenkishiryaa-kotyaawo kameetha antayiteri, okiteshireyite, antawae-ryaanto, opinkathateri oemipaeni. Aririka omayita-neero iroka, eero itheenka-waetee-tziro iñaani Tajorentsi. ⁶ Ari ikimitee-yaari eejatzzi ewankari-paeni, otzimatyee ikenkishiryaa-koyiteero kameetha rantayiteri. ⁷ Rooma eeroka, pikenkishireeyaa piyotaan-teero tampatzikari, pikiteshiretee, ari okantyaa ipinkatha-wentan-teetemirori pantayitakiri, aritaki oshiyakoe-taneemiro. ⁸ Ari okantyaa eero itzimanta kijimawente-mironi pikanta-yitziri, tema ari ikaaniwentakyaa ikaatzi kenkishiryaa-witachari

ikantako-waeta-shitemimi. ⁹ Otzimatyee pishintsi-yiteeri omperataa-rewo eero ipiyatha-waetari omperatariri, tema ari ikowanee raakameetha-peroteeri, eero iñaana-minthatziri aririka romperatyaari, ¹⁰ eero ikoshiwaetziri eepichokiini, tema otzimatyee roñaahantero kameethatatsi rameentee-tyaari. Rootaki iñaahatan-tyaawori osheki okameetha-pero-tzi riyotaan-teetziro iñaani Owawijaa-koteeri Tajorentsi.

¹¹ Tema Tajorentsi roñaaha-yiteero osheki ikaminthaa-yitee, riitaki materoni rowawijaako-shire-yiteeri maawoeni atziri-paeni. ¹² Riitaki yotakaa-yiteerori apakaan-taawori atheenka-tajorentsitantzi, eejatzi okaatzi akowa-shiyitari. Tema akiyothanishiretatyee nimaeka, atampatzika-shiretatyee, apinkatha-tajorentsiantee, ¹³ amina-wookiteeri oyaako-tani. Tema rootaatsi ipiyee Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, riitaki amaeroni rowaneenkawo Owawijaa-koteeri, Tajorentsi. ¹⁴ Riitakira Jesús Jeepatzii-totaa-rewo shineta-shiteen-chari apaniroeni rowamaeteri. Tema ikowatzii ipinawenteero okaatzi akaariperi-shire-yitaki. Rootaki ikowa-peroteeri ikite-shireta-kaayitee, omatantyaari rashiyitee rirori, akowaperoteero antayiteero kameethari.

¹⁵ Rootaki piyotaan-tayiteeri iroka. Pishintsi-tantero. Rootakira pikijathan-tyaari. Eerokataki rowaetaki pimonkaata-kaantero iroka, otzimatyee rantatee-teero, tema ari pikinakaero eero imaninta-shiretee-tantzimi eeroka.

3

Ineshironkatani owameetha-shireteeri

¹ Otzimatyee pikenkishiryaakaa-piinteeri kemijantzinkari-paeni ipinkatha-yiteeri pinkathari-wentan-tatsiri pinampiki, eejatzi ikimiteri jewari-paeni. Eero ipiyatha-waetanta. Ikowaperoyite rantayita-neero kameethari. ² Eero ikiji-mateeri itsipa, eero iñaana-minthatan-tashi-waeta. Tema retakotantatyeeeyaa, itsinampa-shirete. ³ Paerani eenitatsi akantayiwita aakapaeni, amajontzi-shireta-waetzi, apiyatha-waeyita, atzimpina-shirewitaka, antayitziro akowa-piinta-shitari, eejatzi okaatzi anintakaa-shiyitari, owaariperota-piintakiri otsipa asheninka, ona-kota-wakaa-waetawo oeyita-rika, amaninta-shiretantzi, akijaneenta-wakaeyita. ⁴ Roo kanteencha okaa-paetekaha ineshironka-yitee Owawijaa-koteeri Tajorentsi, retakoyitaari maawoeni atziri-paeni, ⁵ arira rowawijaako-shire-yiteeri. Roo kanteencha eenitatsira oeta rantanta-kawori, teera aaka antashitee-yaawoni apaniroeni akameetha-shire-yitee. Tema ineshironka-matsitee Tajorentsi. Ikimita-kaantakiro riitaki

omitsiryaayiteenimi, okimiwitaka owakira ojeekata-yiteemi Ishire tajorentsi. ⁶ Tema okaatzi rantzimo-yiteeri Owawijaa-koteeri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, riitakira Tajorentsi kantakaawori, rotyaanta-kaero Ishire tajorentsi otsipashire-yitee okimieitakawo ijako-pero-tanta-kityeeromi. ⁷ Rootaki rantanta-kawori iroka okini añaayitero ikashiya-kaayita-kaeri, rootaki oyaakoyiteeri nimaeka ashi owaero añaayitee. Aritaki okanta, rootaki ikimita-kaanteeri nimaeka kameetha-shireri irikapaeni, tema neshironkatan-taniri rirori.

⁸ Omaperotatyaa iroka okaatzi nokanta-kimiri. Rootaki nokowantari piyotaa-yiteeri ikaatzi awentaa-naariri Tajorentsi, ikini ranta-piinta-neero kameetha-yitatsiri. Omaperotatyaa okameethataki iroka, osheki inintaa-yitee-yaawo. ⁹ Rooma aririka iñaana-tan-tawakaa-shityaawo jempe ikanta-kota itziman-tayitakari paerani etakaan-tawori, eero pimatzitawo eeroka pijateka-waetyaa, tekatsi oetyaa, aminaashiwaeta. Ari pikimityaari eejatzi aririka iñaanata-wakante-tyaawo jempe okanta-kota Ikantakaan-teetani. ¹⁰ Itzimi-rika ñaanatan-tawakaawori, pishintsithateri pikamineeri. Eekiro-rika riyaaata-kaatyeeero, papiiteri pikaminayiri. Eekiro-rika riyaaata-kaatyeeero, pomishitoyiri pitsipawitarira. ¹¹ Tema piyotakiri irika iparishiretaatzii, ikaaripero-shireta-waetaatzii. Apaniroeni riyakowenta-waeta.

Apaniroeni ikantee-tziri Tito

¹² Notyaanta-tyeemiri Artemas. Eerorika notyaantzimiri rirori, aamaaka riitaki notyaantemi Tíquico. Aririka rareetakyaa pijeekira eeroka, nokoyira pipoki eeroka pitonkiyoteena nampitsiki Nicópolis. Ari nokoyiri naaka nokyaawon-tsita-koteri janta. ¹³ Riima Zenas yotakoperotzirori ikantakaan-teetani, eejatzi Apolos, aririka ipoki-matanaki rirori, pipawakiri paawiiri eeroka, ikashiya-kaeyaari ipokanaki-rika. ¹⁴ Tema maawoeni aakapaeni, eero ajeekashiwaetanta otzimatyee aakameetha-yiteeri kowityaa-waeyita-tsiri.

Oweyaantawori wethataantsi eejatzi tajonka-wentaantsi

¹⁵ Maawoeni rowethatzimi tsipayita-kinari jaka. Nokoyi eejatzi naaka powethateenari kemijantzinkari-paeni janta ikaatzi etakotanari. ¡Okantashitzimaetyaa ineshironka-yiteemi Tajorentsi maawoeni eeroka-paeni! Kyaariwé.

ROJANKINARI PABLO ROTYAANTZINIRI FILEMÓN

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo ojankinatzi-miro iroka. Tema romonkyaawentee-takinari naaka Jesús Jeepatzii-totaa-rewo jaka. Riitaki notsipatakari noyemijantzinkarite Timoteo nojankinatzi-miro iroka. Eeroka notyaantzini, Filemón, osheki netakotzimi eeroka amitakota-piintanari. ² Roojatzi nojankinatzi-ni Apia nokimita-kaantari “chooeni,” nojankinatzi-niri eejatzi Arquipo tsipayita-kaeri añashintsiyita. Riijatzi nojankinatzi-niri kemijantzinkari-paeni ikaatzi piyota-piinta-chari pipankoki. ³ Okantashitzimaetyaa ineshironka-yiteemi Ashiteeri Tajorentsi, eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, kameetha ijeekakaa-yiteemi.

Retakotanka eejatzi roshirenka Filemón

⁴ Aririka namanako-yitemi, antawo nopasoonkitziri Tajorentsi. ⁵ Tema nokema-kotakimi osheki petakotantayita, pikinatari Awinkatharite Jesús, ari pikimiteeri eejatzi ikaatzi rashiyitaari rirori.* ⁶ Rootaki namana-kotan-zimiri eeroka-paeni pikaatzi paapatziya-wakaa-yitanaa pikemijanta-yitee, tema nokowatzii pikematha-perotaneero kameetha okaatzi rantakaa-shireta-kaemiri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ⁷ Noyemijantzinkarite, petakoyiteeyaari eeroka kemijantzinkari-paeni, rootaki iñaanta-kawori rirori-paeni ithaamenta-shire-peroteeyani. Roojatzi-ra oemoshirenkaanari naaka, thaamentachana.†

Pablo ikantako-wentziri Onésimo

⁸ Niyotzi nimaeka, naaka riyoshiitaki Jeepatzii-totaa-rewo nomonkaata-kaemiromi okaate panteeri.‡ ⁹ Roo kanteencha, apatziro nokowa-kota-shiteemi eepichokiini, tema niyotaki jempe pikanta petakotanta. Pablo-wa naaka, antariperotapaakina, romonkyaawentee-takinari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁰ Irika Onésimo owaetakaantziri “Kameethari”, nokoyi paakameethateeri. Riitaki nokimita-kaantakiri naaka riimi notyomi romonkyaawentzirira Jeepatzii-totaa-rewo. ¹¹ Tema paerani pomperatan-takariri eeroka, tee ikameethatzi-mowitzimi irika. Rooma nimaeka ari ikameethatzi-motee-mi eeroka, ari ikimitzi-moteenari

* 1:5 rashiyitaari = kiteshireri † 1:7 rashiyitaari = kiteshireri ‡ 1:8 riyoshiitaki = waerontsi

naaka eejatzi. ¹² Notyaanteemiri Onésimo, netako-perotari. ¹³ Oshekira nokowawitaka itsipateenami naaka. Ari okantakimi ipoyaateemi eeroka ramitako-yitena jaka romonkyahae-takina okantakaan-tziro nokenkithata-kotziro Kameethari Ñaantsi. ¹⁴ Tema rootaki kameethatatsi, tekira nokemi pikantena eeroka oeta pikoyiri, tee nokoyi naaka noshints-itemi pantero iroka, roo nokowaki eerokataki kantatsini oeta pikoyiri panteri.

¹⁵ Aamaa-shityaa roota-kirika omatantakari ishineteetziri irika Onésimo ishiya-pithatan-takimiri paerani, ari okantyyaa ikemijantan-tyaariri Jeepatzii-totaa-rewo, roojatzi ipiyantee-yaari janta itsipatan-tapae-miri. ¹⁶ Roo kanteencha, teera apatziro pikimita-kaanteeri pomperatani pikimi-witarira paerani, tema pikimita-kaanteeri riimi pirentzi petako-perotani. Ari nokimita-kaanta-kariri eejatzi naaka. Tema eerokaha mapero-teeroni petakoperoteeyaari pomperatari koñaatziro, riijatzi romperataari eejatzi Awinkatharite. ¹⁷ Tema pikimita-kaantana eeroka naaka pitsipatani, ari pikimiteeriri eejatzi rirori paakameethateri, pikimita-kanteri naakami paakameethatzi. ¹⁸ Eenitatsi-rika oeta kaari rinimotakaemi, eenitatsi-rika oeta rireewitzimiri, pikimita-kantero naakami ireewitemini. ¹⁹ Naaka, Pablo jankinatzi-mirori iroka. Omaperotatyaa, aritaki nopinateemi roo rireewitzimiri. Oshiyakaajaantzi eerokawitaka ireewiperotana naaka nowawijaako-shiretee-mira ²⁰ Ari okanta, noyemijantzín-karite. Nokowatzira pikameethatzi-moteena eeroka, ikantakaa-neemi Awinkatharite paakameethateeri Onésimo, tema rootaki otsinkaenari noshireki. ²¹ Rootaki nojankinatan-tzimirori iroka niyotzi aritaki pimatakinawo, tema pimatakiro pawijakaa-nakiro okaatzi nokowa-kotakimiri. ²² Nokoyi eejatzi, paamaakowentyaa niyaata-shitemi piжекira eeroka, ari noжекawaetapaaki. Rootakirika pikowa-kotan-takiri pamana-kotena, ari ishinetakiro Tajorentsi omatyaa.

Oweyaan-tawori rowethatan-teeta eejatzi itajonkawentan-teetzi

²³ Rowethatzimi Epafra, notsipatakari jaka romonkyaaawentee-tanari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ²⁴ Rowethatzimi Marcos, Aristarco, Demas eejatzi Lucas, notsipata-piintakari jaka. ²⁵ ¡Okantashitzimaetyaa ineshironkateemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo! Kyaariwé.

ROJANKINATZINIRI HEBER-PAENI

Tajorentsi rotyaantakiri Itomi ikenkithata-koteeri

¹ Paerani, ikoyi-rika Tajorentsi riyotakaeri awaejatzitenei oeta-rika, riitaki Kamantan-taniri amironi ñaantsi. Osheki rapiipiintakiro Tajorentsi, eenitatsi imatakaa-yitakiriri Kamantan-taniri-paeni. ² Roo kanteencha owakira rotyaanta-kaeri Itomi rirori ikenkithata-koteeri. Tema riitaki Itomi rowetsika-kaaki paerani iroka kepatsi, riitaki rashita-kaakari okaatzi rowetsika-yitakiri. ³ Riitaki Itomi ikimita-kaantakari riimi rowaneenkatanani, ishipakiryaaiki. Ari ikimi-waetari jempe ikanta Ashitariri. Tema oshintsitatzi iñaanitari, rootaki ashi owantawori jempe okanta-yita owakira rowetsika-yitakiro. Tema imonkaata-paentziro paerani omatantakari ikite-shireta-kaantee, riyaaatee inkiteki, jeekapae rakoperoki Ashitariri itsipata-paari ipinkathari-wentantzi. ⁴ Ari opoñaanakari rawijayitziri Ronampiri Tajorentsi, antawo ririiperota-kaeteeri.

Riitaki Itomi awijayiteeriri Ronampiripaeni Tajorentsi

⁵ Tema Tajorentsi kantawaeri:
 Notyomira eeroka.
 Naakataki pipaapa-tentana nimaeka.
 Ikantawaeri eejatzi:
 Naaka tomittee-yaarini,
 ipaapatetee-na rirori.
 Tema tekatsira apaani ronampiri tajorentsi ikanteri Tajorentsi ikimityaawoni iroka ñaantsi. ⁶ Paata aririka rapiiteero rotyaanteeri jaka kepatsiki etanakawori itomi, ikanteete:
 Ithaamentee-yaari maawoeni Ronampiri Tajorentsi.
⁷ Eenitatsi eejatzi ikenkithata-koetziri ronampiripaeni Tajorentsi, iroka ikanteetzi:
 Riitaki matakaeri Ronampiri tajorentsite ikimita-kotyaawo tampyaaenka.
 Riitaki matakaeri rotyaantani-paeni ikimita-kotyaawomi paamari.
⁸ Rooma aririka ikenkithata-koteri Itomi rirori, iroka ikantzi: Tajorentsi, ashi powaero eeroka pipinkathari-wentantee. Ari pikimita-kotee-yaari pinkathari-paeni otzimi-motziri rin-chakaakiri imatantari ipinkathari-wentantzi.
 Roo kanteencha tema eeroka mateeroni pitampatzika-shiretee aririka pipinkathari-wentantee.

⁹ Eeroka koyirori kameethari, rooma kaari-perori osheki owatsimaemi.

Rootaki ijeeptazii-totan-teemiri Tajorentsi, pipinkatha-ritan-teeyaari. Riitaki pitajorentsite matakimirori.

Ijeetan-teemiro yeenkantsi ari okanta pikimo-shiretan-taari, pawijeeri pitsipata-piinta-witari.

¹⁰ Iroka otsipa ikenkithata-kotee-tziri Itomi, ikanteetaki:

Pinkathari, owakira etantanakari paerani eerokataki wet-sikakiro kepatsi.

Eerokataki wetsika-kiro inkite.

¹¹ Iroka okaatzi powetsikakiri, aritaki othonkaeyaa paata, rooma eeroka ashi powaero.

Ari okimitee-yaawo okaatzi powetsikani apaani paejato-mawori kithaarentsi.

¹² Tema aririka opaejato-mawotaki pithaari, pankowimae-tziro, paminee otsipa owakirari pikithaatee-yaari.

Ari pikimiteerori paata powetsikani kepatsi eejatzi inkite.

Rooma eeroka ashi powaero eero pipaashini-waetee.

Eero pithonkataa.

¹³ Ikenkithata-koeteeri eejatzi, ikanteetzi:

Pijeekepae nakoperoki, apinkathari-wentante, roojatzi paata nowajankitaan-takyaariri kijaneenta-yitakimiri, aripaete pimakoryaa-kitzitan-teeyaari.

Tema tekatsi ronampiri Tajorentsi ikimita-kanterori Tajorentsi ikamanterori iroka.* ¹⁴ Tema maawoeni

Ronampiripaeni Tajorentsi, apatziro rotyaantee-tziri ramitako-yiteeri atziri-paeni awijako-shire-yitaa-tsiri.

2

Antawo owawijaako-shiretaantsi

¹ Otzimatyee akemijantero okaatzi riyotahaetakaeri, okantyyaa eero ookantawo. ² Tekatsi materoni rowashiñahaero ikamantantakiri paerani Ronampiripaeni Tajorentsi, rotyaantan-teeta-kariri. Tema maawoeni kaari owayempitatyaaawoni ikemijanteero, rowajankitahaetakirira ipiyathatakawo. ³ Aaka imaperoteete

rowajankitahaetee eerorika owayempi-yitaawo ikenkithata-koetziro antawo awijako-shiretaantsi, okaatzi retapaentari Awinkatharite Jesús ikenkithata-paentziro. Tema rootaki ikamanta-yitakaeri aakapaeni akaatzi akemae-yakironi.

⁴ Riita-kira Tajorentsi iyotakaa-yitakaerori omaperotatyaa okaatzi ikamantee-takaeri, tema imatakaan-takiro itajonka-wentan-teetzi, roñaaaha-kaantakiro kaari iñaa-piinteetzi, Ishire

* 1:13 makoryaa-kitzitaantsi

tajorentsi antakaan-takiro iroka, rootaki omatantakari ikoyiri Tajorentsi.

Ikaatzi matakirori rowawijaako-shiretantzi

⁵ Okaatzira nokenkithata-kota-kimiri, kaarira Ronampiri-paeni Tajorentsi imatakaeri Tajorentsi ipinkathari-wenteero jempe ajeekayitee paata. ⁶ Tema atziri-paeni mateeroni ipinkathari-wentantee. Tema iroka ikanteetaki paerani:

¿Riiperoma irika atziri-paeni pikenkishiryaa-kotan-tariri?

¿Oetaka pikowantari pineshironka-yiteeri irika-paeni?

⁷ Tema eepichokira iñiuro nimaeka atziri-paeni tee rawijantzi, riitaki Ronampiripaeni tajorentsi awijaneenta-kiriri.

Roo kanteencha, rooteentsi pamantheeteeri ipinkatharentsitan-teeyaari, otzimi-moteeri rowaneenkawo.

Riitaki awijayiteerini maawoeni powetsikani.

⁸ Pikimita-kahae-yaari ikantahanki makoryaa-kitzitan-tariri ijianeentani, rompera-yitee-yaari maawoeni.

Arira ikantakaa-yitee-yaari Tajorentsi atziri-paeni, tema eero itzimae apaani kaari awijantaa-tsini. Roo kanteencha, tekiraata iñaayitero nimaeka atziri-paeni ipinkathari-wentante. ⁹ Roo kanteencha eenitatsi apaani atziri rotyaantee-takiri, riijatzi ñaapaentzirori eepichokiini tee rawijantzi, imatzita-kawo Ronampiripaeni Tajorentsi rawiakiri rirori. Riitakira nokanta-kotziri Jesús. Tema riitaki ñaakirori ikemaatsitaka roojatzi ikamantakari,

opoñaashitya ramantheetee-teeri ari okanta ipinkathari-wentan-taari, otzimi-moteeri rowaneenkawo. Rootakira ikamawentan-takaeri maawoeni, tema antawo ineshironka-yitee Tajorentsi.

¹⁰ Oskeki otampatzika-taki jempe ikinakaakiro Tajorentsi ishinetakiri Jesús ratsipeta-kowentee, ari ithotyaa-kirori Jesús okaate ranteri. Tema Irika, ashiyitariri maawoeni, kantakaan-tzirori itzimayitan-takari maawoeni, riijatzitakira atsipe-wentaa-riri, rowawijaako-shire-yiteeri, ari okantyyaa itsipatan-teeyariri, maawoeni itomiitari janta rowaneenkawoki. ¹¹ Iroka okanta-kota-perota, ikimitakaantee Jesús rirentzi, tema ari akaatziri aritaari Tajorentsi.

Riritaari rirori ikite-shireta-kaantzi, aritaari eejatzi aakapaeni ikite-shireta-kaayiteera Jesús. ¹² Rootaki ikantan-takari paerani:

Nokenkithata-koteemi eeroka ijeekayitzi nirentzi-yitaari, Jempe-rika ipiyota-piintayita, ari noweshi-ryaawentee-miri nomampahae-yaani.

¹³ Ikantaki eejatzi:

Nawentahaeyaari Tajorentsi.

Opoñaashita ikantzi eejatzi:

Irika Naaka, notsipa-yitaari itomi-paeni Tajorentsi ikaatzi raminako-wenta-kahaanari.

¹⁴ Akanta-yitaka aakapaeni atziritzira, otzimi awatha, otzimi ira, ari ikanta-paentari eejatzi Jesús, rootaki omatantakari ikami. Aripaete rotsinampaa-kiriri Kamaari. Tema otzimimo-witari rirori Kamaari ishintsinka ikoshekan-tayitariri ikaatzi kamayita-tsiri. ¹⁵ Ari ikinakaa-kirori Jeepatzii-totaa-rewo rookakaa-wentan-teeri athaawan-tayitawo kaamanitaantsi, kimiwaeta-nakami atziritan-nakityeemi kaamanitaantsi rootakimi omperayita-nakaemi. ¹⁶ Omaperotatyaa, kaarira Ronampiri Tajorentsi ipokashitaki Jeepatzii-totaa-rewo ineshironka-yiteeri. Aakaha ipokashitaki, icharini-yiteera awaejatziteni Abraham. ¹⁷ Rootaki ratziritan-takari ikimita-paakae aaka rirentzi-yiteera, ari okanta ithotyaaan-taawori rirori ikowa-piintawitakari ithotyahaeromi Jewatziriri ompera-tajorentsitaarewo. Tema rashita-kaakari Tajorentsi ratsipeta-kaani ipeyakotan-taawori ikaaripero-shire-witaka atziri-paeni. Osheki ineshironkatan-taki rirori, ikyaaryootaki imatantaawori ithotyaa-haero rirori. ¹⁸ Tema ratziritapaentzi rirori Jesús ikemaatsita-kaetakari, ikowashiryaa-kaawitee-takari. Rootaki imatantawori nimaeka ineshironka-yitee akaatzi ikowa-shiryaa-kaawaetee-teero kaari-perori-paeni.

3

Riitaki Jesús awijiriri Moisés

¹ Noyemijantzin-karite-paeni oeteshiretaa-rewo, nokantee-yemini pikaatzi ikaema-shireteemi Inkite-jatzi: Pikenkishiryaa-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, iitziri “Awentaani”. Riitaki kimitakariri apaani Otyaantaa-rewo, riijatzi ikimitakariri apaani Jewatziriri omperatajorentsitaarewo. ² Ikantahanki apaani Otyaantaa-rewo ikyaaryoo-wentziro okaatzi ikantziriri otyaantziriri. Ari ikantakari eejatzi Jesús. Ikimita-kotakari awaejatziteni Moisés, ikyaaryoo-wenta-kiniri isheninka-paeni rashiyitari Tajorentsi, iiteetakiri “Inampi-panko Tajorentsi.” ³ Roo kanteencha riitakira Jesús matzirori irioperotzi, rawijiri awaejatziteni Moisés, tema riitaki wetsika-kiriri paerani. Oshiyawitawo ikanteeta-piintzi: “Pipinkathatero nopanko.” Tema kaari pankotsi ipinkatheeteri, tema riitaki ipinkatheete ashitawori ipanko. Jemperika itzimi wetsika-kirori pankotsi, riitaki rioperota-tsiri. ⁴ Riitaki ashitawo pankotsi jempe itzimi wetsika-kirori, ari ikimitakiro paerani Tajorentsi rowetsikan-tayita-kawori maawoeni. ⁵ Ikanteetzi:

Moisés kyaaryoo-wenta-kiriri isheninka-paeni iiteetziri
“Inampi-panko Tajorentsi.”

Roo kanteencha apatziro ikimi-witakari rirori apaani omperataa-rewo, ikenkitha-yiteero okaate awijatsini.
6 Riima Jeepatzii-totaa-rewo, riita-kira tomintariri ashitawori pankotsi, riitaki jewateeri ikaatzi ikimita-kaantee-taari pankotsi. Aritakira akaateeri aakapaeni irika-paeni iiteetakiri “Inampi-panko Tajorentsi” aririka akyaaryoo-wenteeri, aminawokiteeri oyaako-tani roojatzi oweyaanta-paakyaawoni kitejeri.

Makoryaa-mentotsi rashitari Tajorentsi

7 Iroka okantakiri Ishire tajorentsi:

Pikemaeri nimaeka Tajorentsi iñaawaetzi, ikantzi:

8 Ero pikijo-shireta-waetzi.

Pikimitari-kari pithoka-shita-kinari paerani iñaanta-shireta-waetakina ochempi-mashiki

9 Arira ikowakaa-witakina piwaejatziteni nowajankitaa-yiterimi, iñaanta-shireta-waetakina,

Iñaawitee-yakawoni noneshironkatakiri okaatzi 40 ojarentsi.

10 Rootaki nokijan-tanakari,

Nokantaki: Ashi royiro itzimpina-shireta-waete,

Tee ranta-piintziro nokowakaeriri.

11 Nokijankaki nokantanaki:

Eerowa nareeta-kaayitaari nomakoryaa-mentoki.

12 Noyemijantzin-karite-paeni, paamaakowentyaa pipakayiri-kari Tajorentsi, Kañaanitatsiri. Ero pikaaripero-shireta-waetzi, ero pitheenka-shireta-waetzi. 13 Roo kameethatatsi pikowaka-shireta-wakaa-piinteeyaa poshire-yiteeyaari.

Peta-nakyaa-woota nimaeka ari okantyyaa eero ramatawitee-tantzimi pantayiteero kaari-perori, rootaki kijoshireta-kaawaeteni. 14 Rooma aririka oejokiro-perota-neeyaari Jeepatzii-totaa-rewo, roojatzi iweyaanta-paakyaawoni kitejeri, aritaki añaahaero itsipa-mintha-yitee.

15 Rootaki ikantan-teetari:
Pikemaeri iñaawaetzi Tajorentsi, ikantzi:

Eero pikijo-shireta-waetzi.

Pikimitari-kari pithoka-shiwaeta-kinari paerani.

16 ¿Itzimikama pithoka-shita-kariri ikemataa-witakawo iñaani Tajorentsi? ¿Kaarima irika-paeni reewawentakiri paerani Moisés ipoñaakaakari Apitantoniki? 17 ¿Itzimikama ikija-piintakiri Tajorentsi okaatzi 40 ojarentsi? ¿Kaarima antapiinta-kirori kaari-perori, thonkaen-chari ochempi-mashiki? 18 ¿Itzimikama ikenkithata-koetaki ikanteetaki:

Eerowa nareeta-kaayitaari nomakoryaa-mentoki?

¿Kaarima iiteetakiri piyathari-paeni? ¹⁹ Ari añiirori oeta kantakaan-tzirori kaari rareeta-kaantee-taari, tema rootaki kantakaan-takirori tee ikemijantee-yini.

4

¹ Eenirowa otzimi ikashiya-kaakaeri aakapaeni okimiwitakawo rareeta-kaayiteemi imakoryaa-mentoki. Rootaki pipinkathatan-teeyaariri, otzimi-kari otzikawakimini eero pareetantaa.* ² Tema akemayiteero aakapaeni Kameethari Ñaantsi, ari akimiyitaari ikanta awaejatzitene paerani. Roo kanteencha tee inintaa-maetyaawo irika-paeni ikemako-yiwita-wakari, tema tee rawentaa-shiretanakyaawo ikemayi-witakari. ³ Rooma aakapaeni awentaa-yitakari, aritaki rareeta-kaayitee imakoryaa-mentoki. Iroka ikenkithata-kotakiro imakoryaa-mento, ikantaki:

Nokijankaki nokantanaki:

Eerowa nareeta-kaayitaari nomakoryaa-mentoki.

Tema rootaki ikanta-kotziri Tajorentsi ithonka-kirowa paerani rantawaetaki owakira rowetsikan-takawori kepatsi.

⁴ Tema eenitatsi jempe okenkithatakota 7-atsiri kitejeri, ikanteetzi:

Iroka 7-atsiri kitejeri ari ikaatapaakiro rantawaeri Tajorentsi, makoryaapaaki.

⁵ Iroka makoryaantsi roojatzira ikantakoe-tziri, ikantee-tziri: Eerowa nareeta-kaayitaari nomakoryaa-mentoki.

⁶ Ari okantari. Rootaki itziman-tayitee-yaari makoryaa-shire-yitaa-tsini. Riima itsipa-paeni etayiwita-kawori, tee rareeyiteeyaa, tema tee ikemijantzi ikenkitha-witeetakanari Kameethari Ñaantsi. ⁷ Okanta awijaki paerani osheki ojarentsi, rapiiteero Tajorentsi ikenkithata-koteero otsipa imakoryaa-mento, iiteero “nimaeka.” Rootakira rojankinata-koteeri awaejatzitene David, ikantaki:

Pikemaeri “nimaeka” Tajorentsi iñaawaetzi, ikantzi:

Eero pikijo-shireta-waetzi.

⁸ Ari imatakiromi paerani Josué imakoryaa-perota-kaayiteerimi awaejatzitene, eero rapiiteeromi Tajorentsi

* **4:1** Iroka imakoryaa-mento, eenitatsi oshiyakaa-wenta-chari jaka. Paerani imakoryaan-takari Tajorentsi rowetsikakiro kepatsi, ikimita-kaantakiro “imakoryaa-mento” iroka 7-atsiri kitejeri imakoryaan-takari. Okanta ojamanitaki paerani, ishitoeye Judá-paeni janta Apitantoniki, 40 ojarentsi ikina-kina-waeyitaki, roojatzi rareetan-takari kepatsiki ikashiya-kaakiriri Tajorentsi. Roojatzira iroka kepatsi iiteetakiri “imakoryaa-mento.” Iroka oshiyakaa-wenta-chari “Imakoryaa-mento” riitaki kemijantzinkari-paeni, tema eenitatsi kantatsiri: “Rootaki inkite imakoryaa-mento kemijantzinkari-paeni.” Eenitatsi itsipa kantatsiri: “Rootaki ‘imakoryaa-mento’ iroka awentaa-shiretani rowawijaako-shiretante Tajorentsi, tema tee okowa-jaantyya iñaashintsi-waeteeyaa rawijako-shiretan-teeyari.”

ikenkithata-koteeromi otsipa imakoryaa-mento. ⁹ Arira iyotziri eenitatsi oshiyakaa-wenta-chari imakoryaa-mento-perotee-yaari rashiyitaari Tajorentsi. ¹⁰ Rootaki roshiya-kaawentakiri paerani Tajorentsi imakoryaa-wentakiro rantawaeri ithonka-kirowa. Ari ikantee-yaari ikaate makoryaa-shire-yitaa-tsini aririka othonkae-yaari rantawaeri.

¹¹ Otzimatyeera akemaatsi-takowentee-yaawo areetan-teeyaari jempe amakoryaa-shire-yitee, oshiyayitaari-kari piyatha-yiteen-chari paerani. ¹² Tema owañañantaniro ñaani Tajorentsi, shintsi-paantero okanta. Okimitawo ojataamento-tsi thoyempi-perota-tsiri apimeneteki, tee oshenkaakanta otoshireyitante roojatzi inthomoeki iipathan-tsiki. Roo maperotzirori ñaani Tajorentsi oshiyawaetaka otoshiretayeemi, ari okanta iyotakaan-tantawori ikenkishireteetari, ikowa-shiretee-tziri eejatzi. ¹³ Tema ikaatzi rowetsikayitakiri Tajorentsi, tekatsira materoni romana-pithatyaari eero ñaantari. Tema Tajorentsi riyota-koteero maawoeni antayitakiri, riitaki aminako-yiteeroni eejatzi.

Riitaki Jesús awijiri Jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo

¹⁴ Irika Jesús Itomi Tajorentsi, riitaki awija-perotakirori inkite. Riitaki akimitakaantyyaa Jewatziriri omperatajorentsitaa-rewo. Rootaki oejokirotan-tyaariri awentaa-shireteyaari, ikemaetakae akantaki: “Nokemijanteeri Jesús.” ¹⁵ Tema irika Jesús ikimitari Jewatziriri omperatajorentsitaa-rewo, rootaki ineshironka-yitan-teeri otzimirika pomeentsitzi-moyiteeni. Tema paerani tzimawitakarirori ikowa-shire-witakari, ari ikimita-kotee aakapaeni añayitzirowa awijimo-yiteeri. Roo kanteencha teera ikaariperotaa-paentzi eepichokiini rirori. ¹⁶ Rootaki awentaan-tyaariri amanapiinteeri Jesús, oshiyakaan-teero aatashiretaa-tyeerimi jempe ipinkatha-ritee. Aritaki ineshironka-yitee, ari ikaminthaa-yitee akowityaa-shiretawae-rika.

5

¹ Tema Tajorentsi owakiriri paerani Jewatziriri omperatajorentsitaa-rewo. Riitaki kantako-wenta-yiteerini atziri-paeni kaaripero-shire-yitatsiri. Riitaki taayiteeroni ratsipeta-kaani rashita-kaetariri Tajorentsi. ² Tema atziri irika Ompera-tajorentsitaa-rewo, otzimi-motziriri rirori pomeentsitzi-moyitariri. Rootaki riyotan-tawori ramatsinka-wentari tzimpina-shireta-waeyita-tsiri atziri-paeni ikaatzi pokashitziriri, ikaatzi majontzi-shire-yitatsiri eejatzi. ³ Imatzitawo rirori itaawenta ratsipeta-kaani ikini ipeyakoe-teniri ikaaripero-shiretawaezi, rantziro

rirori ikimita-piintziniri atziri-paeni. ⁴ Tekatsira Ompera-tajorentsitaa-rewo kowakashiwaeta-chani apaniroeni rompera-tajorentsise, tema Tajorentsi owayitziriri, ikimitakiri rowakiri paerani awaejatziteni Aarón.

⁵ Ari ikantakari eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo, kaarira kowashiwaeta-chani apaniroeni roshiya-kotaari Ompera-tajorentsitaa-rewo rajahaa-wenta-waetan-tyaari. Tema riitaki Ashitariri Tajorentsi matakirori, ikantziri:

Notyomira eeroka,

Naakataki pipaapa-tentanaa nimaeka.

⁶ Ipoñaa ikantaki eejatzi:

Eeroka ashi oyironi pompera-tajorentsitaa-rewote,

Pikimityaari ikantaka paerani Melquisedec.

⁷ Tema paerani ratzirita-paentzi Jeepatzii-totaa-rewo, ri-raaneentaka ramanapiintziri Tajorentsi, icheraaperotaki ramanari. Tema eenitataa-witacha Tajorentsi ishintsinka, ari okantakimi rookakaa-wenteri eero rowamaan-teetari. Tema pinkatha-tajorentsitaniri irika Jeepatzii-totaa-rewo, ikemakiri Tajorentsi ikowa-kota-kiriri. ⁸ Okantawitaka irika Jeepatzii-totaa-rewo riwitaka Itomi Tajorentsi, ikemaatsita-paenta. Arira iñiirori jempe okanta ikemijanteetzi. ⁹ Ikanta ithotyaa-kahae-takiri ranteri, arira oமாகারি rowawijaako-shire-yiteeri ikaate kemijanteerini, ashi rowayiteero rawi-jakotee. ¹⁰ Ari okantakari, Tajorentsi ompera-tajorentsita-kaariri Jeepatzii-totaa-rewo, ari okimitakawo jempe okanta rompera-tajorentsita-kaariri paerani Melquisedec.

Ikenkithata-koetziro aririka okaero awentaa-shiretari

¹¹ Eenitatsi osheki nokowawitari niyoteemiri jempe ikanta-kota irika. Roo kanteencha osheki opomeentsita nomatemiro, tema pikijoshireyitatzi, ojamani okantayaa pikemathatan-tyaawori. ¹² Tema aritaki ojamanitakira,

noshiyakaantaki eerokataki yotaanta-yitanaa-tsinimi. Roo kanteencha eeniro pikoyiro iita yotaayitemini eeroka-paeni, roojatzi rapiiteetemi etayitawori riyotaan-teetziro iñani Tajorentsi. Okimiwitakawo jempe ikantee-tziri apaani ithotahae-tziri, tekira okante iipaeteri kijori owanawontsi.

¹³ Ari pikantakari eeroka-paeni, kimiwaeyitakimi eencha-niki ithotahae-tziri, tema tekira piñanta-piinta-yityaawo piyotan-tyaawori kameetha-shireta-kaanta-tsiri. ¹⁴ Riima ikimitakariri owayita-kawori kijori owanawontsi, riyyitakira ikaatzi ñaanta-piinta-kawori, tee opomeentsitzi-motari

riyoteero kameethata-tsiri eejatzi kaariperota-tsiri.

6

¹ Otzimatyee niyaata-kaero niyotaa-perotemiro otsipa jempe ikanta-kota Jeepatzii-totaa-rewo. Teera okameethatzi

napiipiintemiro okaatzi piyotzi-tayitakari eeroka-paeni. Tema riyotahae-takimiro ookaee-tziro kaari-perori kaamani-shireta-kaanta-tsiri. Riyotahae-takimiro eejatzi rawentaa-shiretee-tanaari Tajorentsi. ² Riyotahae-takimiro eejatzi omitsiryaaataantsi, eejatzi oteya-patzii-totaantsi, eejatzi raña-a-kahae-teeri kamayita-tsiri, opoñaashityaa rowajankitahae-teeri kaari-pero-shireri. ³ Rootakira aatakaan-tyaawori paashini-yitatsiri niyoteemiri, ikamintha riitaki Tajorentsi shineteeroni. ⁴ Okantashitzimaetyaa eero aminaashi-waeta pikematha-yiwita-wakari, itajonka-wenta-witee-takimi, ojeeka-shire-witan-takimi Ishire tajorentsi, ⁵ piñaayi-witakawo okameethatzi-motzimi iñaani Tajorentsi, piñaayi-witakawo eejatzi ishintsinka rooñaawonta-yiteeri paata. ⁶ Tema ikaatzi ñaayiwita-kawori ishintsinka, opoñaashita rookaeteero ikemijanta-witakari, eerowa imateero ipiya-shiretee rookan-teeyaawori iyaari-peronka. Ikimiwitakawo riiyitakimi apiiteeroni ikenta-kota-kaanteerimi Itomi Tajorentsi, ikimiwitakawo riimi apiiteeroni itheenki-mawaeteerimi jempe ipiyotee-yakani atziri-paeni. ⁷ Poshiya-kowitakawo okantahanki apaani owaantsi irenka-pathatziri inkani, aririka ipankitan-teetyaawo, rootakirika shookayiteen-tsini pankirentsi pinawon-tsita-tsiri, riira Tajorentsi tajonka-wenta-kiriri pankita-kirori. ⁸ Rooma roorika yoshiita-chani oshookaki kitochee, eejatzi incharishi, teera okameethatzi, kija-shiretanaka pankita-kirori, itaayii-teero paata.

⁹ Rooma eeroka-paeni, netakoyitani, niyotzi eero pikimita-kotawo okaatzi noshiya-kaawentakiri, tema niyoteeyini naaka pantaneero kameethari owakira rowawijaako-shiretee-takimi. ¹⁰ Tema tampatzika-shireri Tajorentsi, eero ramaakiteemiro pantayitakiri eeroka-paeni, petakoyitanaari ikaatzi rashiyitaari Rirori, eekiro piyaata-kaatziiro petakoyitari.* ¹¹ Rootakira nokowako-yiteemiri, ari pikantapiinta-tyeeyaa poñaahan-teero pikyaaryoo-shire-yitee, roojatzi omonkaa-yitan-teeyaari okaatzi poyaako-wenteyirini. ¹² Rootaki eero pipera-shiretan-tawaeta eeroka-paeni, tema rootaki kameethatzi poshiya-koyityaari ikaatzi oejokirotaawori ikemijantane, ikaatzi oetziñaarikota-naawori. Tema riitaki aayiteeroni ikashiya-kahae-takiriri.

¹³ Tema paerani owakira Tajorentsi ikashiya-kaanta-kariri awaejatziteni Abraham, tekatsira apaani materoni ipaeryeeniri iwaero Tajorentsi riyotan-tyaari omaperotatyaa imonkaa-waenite. Tema apatziro ipaeryaaka iwaero Tajorentsi, ¹⁴ ikantakiri Abraham:

* 6:10 rashiyitaari = kiteshireri

Omaperotatyaa notajonka-wentemi Naaka,
Naaka sheniteerini picharinitee-yaari.

¹⁵ Teera rathawaa-waenita-tyeeyaa awaejatziteni Abraham, ramatsinkawentaka, ari okanta iñaanta-kawori ikashiya-kahae-takiriri. ¹⁶ Tema aririka ikowa-piinte atziri-paeni riyote kyaari-pero-rika omatyaa ikashiya-kaantziri, ipaeri iwaero itzimi-rika awijiriri rirori, ari riyoteete omaperotatyaa imonkaa-waenite. ¹⁷ Ari oshiyawae-witakawo okaatzi rantakiri Tajorentsi, ipaeryaaka Rirori riyotan-teetyaari maperori omatyaa ikashiya-kaantakiri. Tekatsi kanteroni ipaashinita-kaero okaatzi ikenkishiyaakari ranteri. ¹⁸ Ari okanta otziman-tanakari apite kaari imateetzi ipaashinita-kahae-teero. Rootaki omatantari iyotee tee itheeya-nita Tajorentsi, rootaki poemoshirenka-shire-peroteeri aakapaeni awentaa-shire-yitaa-rewo Rirori, iyotzi ari omonkaateeyaa oyaakoyitziri.† ¹⁹ Rootaki oyaako-yitakiri roshiya-kaawentee-tziri jaka oshiyawo apaani tenari ayeentzirori antawo pitotsi eero amaataanta. Ari okimitari oyaako-yitakiri, ayeenta-shire-peroyitee. Rootaki kantakaawori oshiya-kotan-tyaariri kyaatsiri itantotee-tantawo tonta-maeta-tsiri. ²⁰ Ari añaashireyitziro aakapaeni kantacha akyaayitee janta oshiyakawo tonta-mawota-tsiri, aririka oyaampoyirita-neeri Jesús roshiya-kaawentee-takiri kyahaen-tsiri janta oshiyakawo tonta-mawota-tsiri. Tema riitaki Jesús roshiya-kaawentakari paerani Melquisedec. Riitaki Jesús Jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo nimaeka, ashi rowaero rirori.

7

Rompera-tajorentsinka Melquisedec

¹ Tema irika Melquisedec, riitaki pinkathari-wentanteensi paerani Aapatziyaweniki, rompera-tajorentsite irika Inkite-jatzi Tajorentsi. Riitaki tonkiyota-waariri paerani awaejatziteni Abraham ipiyantaari ithonkakiri rowayiritari itsipa pinkathari-paeni, ikaminaa-waeri itajonka-wentee-tantyaariri. ² Riijatzi ipaki paerani awaejatziteni Abraham owaahawontsi okaatzi raapithantakiri rowayiritaha. Tema irika Melquisedec, eenitatsi oshiyakaa-wenta-chari iwaero. Iroka etawori oshiyakaa-wentari: “Pinkathari kameetha-shireri.” Iroka apiteta-tsiri oshiyakaa-wentari iwaero ipinkathari-wentan-tzira

† 6:18 Tema eenitatsi apite kanta-kota-chari jaka kaari imateetzi ipaashinita-kahae-teero. Iroka etawori: “Tajorentsi tee itheeya-nita, aritaki omatakyaa okaatzi ikashiya-kaantakiri.” Iroka apiteta-tsiri: “Tekatsi paashinita-kahaeroni ipaeryaaka apaniroeni iwaero Tajorentsi, tema tekatsi awijerini rirori.”

Aapatziyaweniki: “Pinkathari jeekakaan-tatsiri kameetha.”*

³ Tee riyotee-tziro iwaero ashitariri, tee riyoteetzi eejatzi itzimi iwaejatzi-tetanakari. Kimiwitaka tee otzimimi jempe ipoñaanaka jempe ithonkaka, roshiya-kotakari Itomi Tajorentsi, ashi royiro rirori Rompera-tajorentsitaa-rewotzi.

⁴ Ari añiirori riiperori irika Melquisedec. Tema irika Abraham awaejatziteni aakapaeni, riitaki ipaki paerani okaatzi raapithatziriri pinkathari-paeni rowayiri-yitakari.

⁵ Rootaki kimitakawori okaatzi ranta-piinta-yitakiri paerani asheninkani Leví-paeni. Iitziri apaani ikaatzi tzimi-motziriri asheninka otzimi-rika okaate 10, tema rootaki riyota-kotziri Ikantakaan-teetaniki okaate rantayiteri Ompera-tajorentsitaa-rewo. Rootaki rametee-yarini tema irikaete

icharinita-nakari eejatzi Abraham. ⁶ Riima Melquisedec kaari isheninka Leví-paeni, tee riyotzimaeta iita charinitariri.

Roo kanteencha irika awaejatziteni Abraham, ikashiyakaa-peroe-takiri paerani, riita-kira pakiriri Melquisedec apaani kaatatsiri 10 raapithatan-takiri rowayiritaha. Ipoñaashita irika Melquisedec ikaminaakiri itajonka-wentee-tantyaariri

awaejatziteni Abraham. ⁷ Omaperotatyaa ikanta-piinteetzi: “Itzimi-rika tajonka-wentan-tatsiri, rawijirira itajonka-wentziri.”

⁸ Itzimi-rika iitziri apaani kaatatsiri 10 jaka kepatsiki, atziri irika, kaamaneri. Riima Melquisedec, kimiwitaka kañaaniri rirori.

⁹ Roojatzi rantakiri Leví-paeni, ipashita-piinteetari. Tema kimiwitaka riitakimi pinakowentan-tatsinimi, rootaki rantakiri awaejatziteni Abraham,

¹⁰ retanakawo ipinako-wentantaki paerani ipashitakari Melquisedec itonkiyotan-tawaariri ipiyaawo rowayirita. Tekiraata itzimanakiita asheninkani Leví, tema ipinako-wentan-tzitaka awaejatziteni Abraham.

¹¹ Paerani ikaatzi Ompera-tajorentsitaa-rewota-tsiri, icharini-paeni asheninkani Aarón irika, riitaki iiteetziri “Leví-paeni.” Ari okanta Ikantakaan-teetakiri. Roo

kanteencha irika-paeni Ompera-tajorentsitaa-rewo, tee imatziro rowameetha-shiretante. Ari imatakiromi, eero rojankinata-koeteemi itsipa Ompera-tajorentsitaa-rewo kimitaariri irika Melquisedec, kaari icharinitari Aarón.

¹² Omaperotatyaa itzimae itsipa Ompera-tajorentsitaa-rewo kaari icharinitari asheninkani Aarón. Rootaki inashitan-teeyaari Ikantakaan-teetani, omatantyaari itzimae itsipa Ompera-tajorentsitaa-rewo.

¹³ Tema irika ikenkithata-kotee-takiri kimitariri Melquisedec, kaarira icharini-paeni

* 7:2 Iroka okanta-kota ipakiriri paerani awaejatziteni Abraham irika pinkathari Melquisedec. Aririka raapithateri rowayiritani Abraham okaate 10, apaani rashita-kaeyaari Melquisedec. Ari ikantakirori maawoeni raapithatan-takiri, otzimi-rika 10, apaani rashita-kaeyaari Melquisedec.

asheninkani Leví, itsipajatzi-paenira irika, tee itzimaajeezzi apaani isheninka rompera-tajorentsitee-tyaari.† 14 Irika kimitakariri Melquisedec, riitaki Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, icharinitakari asheninkani Judá. Tema rojankinariki paerani asheninkani Moisés, tee oshinetaantsita rompera-tajorentsitaa-rewote icharini-yitari Judá.

15 Ari ayotako-perotziro otzimatyee ipoki itsipa Ompera-tajorentsitaa-rewo kimityaarini Melquisedec.

16 Irika itsipa pokatsini, iinashityaa, otzimi-moteri ishintsinka, eero ikaamanitee. Riitaki awijiriri itsipa-paeni Ompera-tajorentsitaa-rewo ikenkithata-koetakiri paerani Inintakaan-teetaniki, icharini-yitari Leví. 17 Tema riitaki ikenkithata-kotee-tziri, ikanteetzi:

Eeroka ashi owaero pompera-tajorentsitee,
Ari pikimityaari ikanta paerani Melquisedec.

18 Ari okantari, tema okaatzi Ikantakaan-tawitee-takari, otzimatyee rookaeteero, tee omatziro owameetha-shiretante, eenitatsi kowityaa-chari. 19 Tema tekatsi apaani owameetha-shirete Ikantakaan-teetani. Roo kanteencha otzimaera otsipa poyaataawori, rootaki matakaa-yiteeroni okaaki-shiretee-yaari Tajorentsi, tema rootaki oyaakoyiteeri.

20 Rootaki ikashiya-kaeta-kaeri Tajorentsi, riitaki paeryeencha iwaero riyotan-teetyaari omaperotatyaa omonkaatyaa. 21 Riima itsipa ompera-tajorentsiteen-tsiri, teera ipaeryaa-wentyaari Tajorentsi rowantee-takariri irika-paeni. Tema itsipa paeryaa-wentakiri, ikantakiri:

Riitaki Tajorentsi paeryaa-wentzimiri, tee roepithoka-nitziro iñaani.

Eeroka ashi owaero pompera-tajorentsitee,
Ari pikimityaari ikanta paerani Melquisedec.

22 Ari okanta, riitaki Jesús yotakaa-yiteerori nimaeka omaperotatyaa omonkaateeyaa okaatzi ikashiyakaa-teetakiri, rootaki awijakirori otsipa etawita-nakawori paerani ikashiyakaan-teetziri.

23 Tema oshekiwitaka paerani Ompera-tajorentsitaa-rewo. Tema ikama-piinta-yitaki irika-paeni, tee omatyaa riyaa-kaero rantayiterimi, otzimatyee itzimi itsipa poyaatee-yaarini. 24 Riima Jesús, kañaaniri rirori, ashi rowaero Rompera-tajorentsite. 25 Ari okanta, riitakira Jesús owawijaako-shireteerini ikaate okaaki-shiretee-yaarini Tajorentsi, ikantako-wenta-piinteeri.

26 Riitakira Ompera-tajorentsitaa-rewo akowityaa-witakari. Iroka ikantari rirori: Itajorentsi-shiretzi, ikameetha-shiretzi, ikite-shiretzi, tee ijeekimo-yiteeri

† 7:13 rompera-tajorentsitee-tyaari = ikaatzi antawaeta-tsiri janta taapoki-mento-tsiki

kaari-pero-shireri, rawija-peroteero inkite. ²⁷ Irika Jesús tee ikimityaari Jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo paerani. Tema aririka itayiniri atziri-paeni ratsipeta-kaani, retatapiitawo rirori ikowa-kotziri Tajorentsi ipeyakota-wakiri ikaaripero-shiretzira. Riima Jesús ithotyaakiro maawoeni, imonkaatakiro ishinetaka paerani rirori ikimita-kotyaari ratsipeta-kaetani. ²⁸ Ikaatzi Ompera-tajorentsitakaayitziri Ikantakaan-teetani, atziri irikapaeni, shipeta-shireri, ikaamani-yitzi. Riima Itomi-perori Tajorentsi pokaentsiri awijakira paerani osheki ojarentsi, riitakira Rompera-tajorentsita-kaani Tajorentsi ipaeryaa-wentakari paerani iwaero rirori. Riitakira monkaata-kirori kameetha, ari okantetaa-tyeeyaani.

8

Riitaki Jesús kantako-wentan-taatsi owakiratan-taari antzi-mota-wakahaantsi

¹ Iroka otzinkami-perotari nokantakiri: Riita-kira Jeepatzii-totaa-rewo Ompera-tajorentsi-wenteeri, riitaki jeekaatsiri rakoperoki Pinkathari-perori, itsipataari ipinkathari-wentantee inkiteki. ² Okimiwitaawo ari rantawaetemi tajorentsi-thaanteki, roo kanteencha teera rantawaetzi tajorentsi-thaanteki rowetsikakiri paerani atziri-paeni, tema inkiteki rantawaetzi ojeekira rowetsika-kaanteeri Tajorentsi. ³ Tema ikaatzi Ompera-tajorentsitemi siri paerani, eenitatsi rashita-kaariri Tajorentsi, itayiniri ratsipeta-kaani. Ari ikimitakari eejatzi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, eenitatsi oeta rashita-kaariri Tajorentsi. ⁴ Roo kanteencha, tee okantawityaa Rompera-tajorentsitemi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ijeekan-tawita-paentari kepatsiki, tee oshineta-kaantziro Ikantakaan-teetani, tema tee isheninkae-tetari rirori Leví. ⁵ Tema okaatzi rantziri irika-paeni Ompera-tajorentsitaa-rewo oshiyakaa-wontsi irokapaeni, tema eenitatsi iñaashiretee-takari jempe okanteeyaa kyaari-perotaatsini janta inkiteki. Rootaki ikantee-takiriri paerani Moisés, jempe ikantyyaa rowetsikiro tajorentsi-thaante, ikantee-takiri:

Pikimita-kantero powetsikiro, jempe okanta iñaashiretakae-takimiro ochempiki.

⁶ Ari ikantaari Jesús Ompera-tajorentsitaa-rewo irika, rawijeeri Rompera-tajorentsitemi atziri. Tema Tajorentsi rowakiratee itsipa ikashiya-kaanteetani, riitaki kashiya-kahaeni Jeepatzii-totaa-rewo ikantako-wenta-yitee, rootaki awija-kirori okaatzi ikashiya-kaanta-witee-takari paerani, rootaki awijeerori etakawori ikashiya-kaante-takiri. ⁷ Tema eenitatsi kowityeen-chari etakawori ikashiya-kaantziri kaari

imonkaateetzi, rootaki okowantakari otzimi otsipa owakirari, poyaatee-yaawoni. ⁸ Iroka kowityeen-chari, tema ikan-teetaki:

Ikantzi Awinkatharite:

Paminiro okaate awijatsini paata,

Eenitatsi owakirari nokashiya-kahaeriri Judá-paeni,

aritaki nomateero nashita-kahae-yaari maawoeni Israel-paeni.

⁹ Eero okimitaawo nokashiya-kaakiri iwaejatziteni.

Tema paerani nokimita-kaantaari nakathata-tyeerimi,

Naakami jewatee-rinimi nomishitowan-taariri Apitantoniki.

Tee imonkaa-tzimaetawo nokashiya-kaakiriri,

Rootaki nokan-taawori naminakowentziri.

Ari ikantaki iñaawaetaki Pinkathari.

¹⁰ Rapiitakiro iñaawaetaki, ikantzi:

Iroka owakirari nokashiya-kaakiriri paata icharinitee-yaari Israel:

Ari niyoshireta-kaayiteeri kameetha okaate rantayiteeri.

Okimiwityaawo nojankina-shiretaa-tyeenirimi Nokanta-kaantani,

Naaka ikimita-kaantee Itajorentsita,

Riiyitaki nashitee-yaari Naaka.

¹¹ Tee okowa-perotyaa riyotaa-wakaa-waeteeyaa,

Apatziro ikantayiteeri isheninka: Piyoshire-peroteeri Awinkatharite.

Tema maawoeni riyotee-teena.

Ari riyoyiteena riiperori-paeni eejatzi ashironkaenkari-paeni, maawoeni.

¹² Osheki noneshironkateeri ikaaripero-shire-yitaki,

Ari nopeyakoteeniri.

¹³ Tema iiteetakiro “Owakirari Ikashiya-kaanteetani,” ari iyotakoe-tzirori iroka etawita-kawori, kimiwitaki paejatotakimi iroka. Tema okaatzi paejatoteen-tsiri, rooteentsi opey-eyaa.

9

¹ Okanta iroka etakawori ikashiya-kaanteetani, rootaki ikantakaan-takiri Tajorentsi riyotee-tantyaari jempe ikanteetyaa ipinkathee-teeri. Ari okenkithata-kotari Tajorentsi-thaante jempe ipinkathee-teeri. ² Iroka

Tajorentsi-thaante, apinakite okaatzi itantotee-takiro. Janta okimo-nakitzi jempe ikyaa-piinteetzi, ari rowaetakiri ootamentotsi, menkochaa-nikiki, eejatzi tajorentsita-tsiri owanawontsi. Ari iiteetzirori “Tajorentsi-naki.” ³ Rooma inthomoeki, jempe ithata-shitee-takiro tontamawori,

ewonki-nakitzira. Ari iiteetzirori “Tajorentsi-naki-perori”⁴ Ari ojeekiri itaanta-piintee-tawori kajanka-pathari, ari ojeekiri eejatzi Tajorentsi-moko. Riitakira ooro rahaetzi rowetsikae-tziro iroka. Ari owakotari inthomoeki epichokiini ikantee-tziri “Iitaka” rowetsika-ñakita-shitee-takiro ooro. Ari rowaeta-kirori ikotzi Aarón shookaen-tsiri paerani, ari ojeekitari eejatzi mapikota jempe ojankinataka ikashiya-kaanteetani.*⁵ Okanta jeñokiini otapaki Tajorentsi-moko, ari rowaetakiri rowetsikae-tziri roshiya-kaawo ronampiri Tajorentsi, riitaki otsimankantakawo ishiwanki otapaki Tajorentsi-moko. Rootaki iiteetziri “Neshironka-mentotsi.” Roo kanteencha eerowa niyaatakaero nokenkithata-kotemiro jempe okantayita apani-paeni.

⁶ Tema rowetsikae-takiro maawoeni iroka-paeni. Osheki ranta-piintakiri Ompera-tajorentsitaa-rewo janta Tajorentsi-nakiki, ari rantayitzirori ipinkatha-tajorentsitantari.⁷ Rooma inthomoeki Tajorentsi-naki-peroriki, apatziro ishinetee-tziri ikyee Jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo. Apawo-jatzira ikyaa-piintzi ojarentsiki. Aririka ikyaaki janta, raanaki rira piratsi itsikirijan-tyaawo Neshironka-mentotsi. Ari okantyya ineshironkatan-tyaariri Tajorentsi, eero rowajankitaa-wentantari iyaari-peronka. Ari ikimitaayitziriri eejatzi atziri-paeni kaaripero-shire-yitatsiri okantakaawo tee riyowae-tamatsitzii rirori.⁸ Ari okanta, eenitatsi iyotakaa-yiteeri Ishire tajorentsi, iroka okanta: Paerani otziman-tawitari Tajorentsi-thaante, tee okanta ikyaayite atziri-paeni janta Tajorentsi-naki-peroriki.⁹ Iroka okanta-kota: Apaani atziri amayitziriri ratsipeta-kaani rashita-kaeyaariri Tajorentsi, teera roo kantakae-yaarini ipinkatha-shire-perotan-tyaariri Tajorentsi.¹⁰ Apatziro itziyitee-yaawo owanawontsi, imiriteetziri, romitsiryaayitapiinteeyaa. Rootaki imonkaateete ikantakaan-teetakiri koñaayita-tsiri, rootaki imonkaateete roojatzi rowakiratakaante-yaawori Tajorentsi ikashiya-kaanteetani.

¹¹ Ikanta ipokaki Jeepatzii-totaa-rewo, riitaki oshiyawitariri Ompera-tajorentsitaa-rewo. Teemaeta ikyee Tajorentsi-pero-nakiki, rowetsikani atziri-paeni. Apatziro ikyeeri rirori inkiteki, jempe anintahaeyaa paata. Rootaki oshiyakaa-paeri Tajorentsi-naki-perori, kaarira atziri wetsikironi.¹² Tema irika Jeepatzii-totaa-rewo tee ikimitaari Ompera-tajorentsitaa-rewo atzirita-tsiri kyaa-piintawitachari Tajorentsi-naki-peroriki raanaki rira piratsi. Tema riitaki shinetashiteencha rowamaeteri rapata-paentero rira, ikini iñahaeteero maawoeni ashi rowaero rawijako-shire-

* 9:4 Iitakama = maná

yitee.† ¹³ Oshiyakaa-wentziro aririka okameethatzi-moteeri Tajorentsi rira piratsi, eejatzi ijampote, kimiwitaka rootakimi kitewathata-kaerini atziri antakirori ipinkae-tziri. ¹⁴ Rooma rira Jeepatzii-totaa-rewo, rootaki thotyaa-kirori pikite-shiretan-tayitaari. Tema ikimitaha rirori tekatsi oetyaa ikinakaa-shityaari, riijatzi shinetashiteen-chari rowaeteri, okantakaakari Ishire tajorentsi. Riitaki oshetapithatee-mirori pikenkishiryaari kaari-perori, tema pantayitakiro kaamanita-kaanta-tsiri. Tema otzimatyee pantayiteero okaatzi ikowakaemiri Tajorentsi, Kañaaniri.

¹⁵ Riitakira Jeepatzii-totaa-rewo rotyaantakiri Tajorentsi ikantako-wenteeri atziri-paeni, ari okanta rowakirata-kaantaawori ikashiya-kaanteetani. Iroka okanta-kota owakirari ikashiya-kaanteetani, otzimatyee ikami apaani, ari okantyyaa rawijakotan-teeyaari piyathata-kawori etawori ikashiya-kaanteetani. Aritaki iñahaeteero ikashiya-kaakaero paerani kañaanite. Iroka ikashiya-kaanteetani, ariwaetaki apaani jankina-rentsi jempe okenkithata-koyita okaatzi rashiteetari, okenkithata-koyitziri eejatzi ashiiyitee-yaawoni aririka ikama-yitaki ashitaaniri. ¹⁶ Roo kaari riyoperoteetanta itzimi aayiteroni okaatzi rashita-kaetan-takari, apatziro riyoteetzi aririka ikamaki ashitaaniri. ¹⁷ Eenirorika rañii ashitaanari, eero ipiteetari ikashiya-kaetzi-riri rashitee-yaawo. Apatziro ipaeteeri aririka ikamaki. ¹⁸ Ari okantari, retantee-tanakawori etawori ikashiya-kaanteetani, eenitatsi iita kamaentsiri, rira retantee-tanakari. ¹⁹ Paerani ithonkakiro Moisés iñaanata-kiniri atziri-paeni Ikantakaanani, raaki rira piratsi, itentaakiro nijaa, raaki inchashi-mpoki, rankowiitaki kityonka-mawotatsiri, itsikirijan-takawo jankinateen-chari, ari ikimita-kiriri eejatzi atziri-paeni.‡ ²⁰ Ikantakiri:

Iroka iraantsi rootaki ooñaawonta-peroteroni ikashiya-kaakaeri Tajorentsi, rootaki ikantakaan-takiri.

²¹ Itsikirijan-takawo eejatzi iraantsi janta Tajorentsi-thaanteki, ari ikimitaa-kirori okaatzi jeekatsiri inthomoeki.

²² Ari okanta, tema okimiwitaka aririkami itsikirijan-teetyaawo rira piratsi, imonkaata-neero Ikantakaan-teetziri, okimiwitaka roomi oetewathatan-tatsini. Tema eerorika otzimi iraantsi, eero ipeyakotan-teero Tajorentsi kaari-perori.

Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo matakirori rowawijaako-shiretantzi

²³ Rootaki ratsipe-wentantari piratsi itahae-tziniri Tajorentsi kimiwitaka ikitewa-thata-kaanta-tyeemi.

† 9:12 piratsi = cabra, vaca ‡ 9:19 inchashi-mpoki = isopo

Rootaki kimitakawori okaatzi awijeen-tsiri inkiteki, rotyaantakiri Tajorentsi ratsipe-wentan-tyaa Jeepatzii-totaa-rewo, ikite-shireta-kaanta-yiteeri. Rootaki awijakirori ratsipe-wentan-tawitaka ipireetari. ²⁴ Tema tee ikyee Jeepatzii-totaa-rewo Tajorentsi-naki-peroriki rowetsikamatsitani atziri-paeni. Tema rootaki oshiyakaa-wentacha inkiteki janta ikineera Jeepatzii-totaa-rewo, ikantakowenta-yitee ijeekira Tajorentsi. ²⁵ Tema tee rapiipiinta-paentziro Jeepatzii-totaa-rewo ikama-wentantzi. Ari inashiyitaari rantziri Ompera-tajorentsitaa-rewo kyaawitapiinta-chari apawo-jatzi ojarentsiki Tajorentsi-naki-peroriki. Teera riitaki ashityaawoni rira ijakoteetziri. ²⁶ Arimi roshiyaarimi Jeepatzii-totaa-rewo ikaatzi Omperatajorentsitaa-rewo, osheki rapiipiinteromi ikamawentante. Arimi retanakyaawo ikemaatsi-wentan-tyaami owakira owetsikan-takari kepatsi. Tema apawo-jatzi ikamawentantapaentzi ratsipe-wentantyyaa. ashi rowaero rotsinampahaero kaari-perori. ²⁷ Roowaetaki ikantee-tziri: Maawoeni atziri apawo-jatzi okanta ikami, opoñaashityaa ramina-koteeri Tajorentsi. ²⁸ Rootaki rantakiri Jeepatzii-totaa-rewo, apawo-jatzi ikamaki ikemaatsi-wenta-kari osheki kaari-peroshireri. Roo kanteencha eejatzi ikoñaatapae paata rirori, eero ikemaatsita-kaeta-waari, tema rowawijaa-koteeri ikaatzi oyaakoyiteeriri.

10

¹ Rootaki Ikantakaan-teetani oshiyakawori aamparentsi. Tema okanta apaani aamparentsi tee otzimi owatha, apatziro riyoteetzi eenitatsira iita ashitawo raampari. Ari okantari eejatzi Ikantakaan-teetani, iyotaakae eenitatsi paata kameethataa-tsini. Tema ikantakaan-tani iroka Tajorentsi ita-piintee-teniri ratsipeta-kaetani maawoeni ojarentsiki, roo kanteencha teera owameetha-pero-shiretziri atziri-paeni antayita-kirori. ² Arimi omaperotyaa owameethashire-perotante, ikaatzi mayitakiro arimi rooka-kiromi ikaaripero-waetzi, tema aritaki oeteshireta-kirimi, eero iyaatakaeromi okantzimo-shireta-waetari rantayitakiro kaari-perori. ³ Teera ari okantyyaa, rootaki ranta-piintawitakari awijayitzira ojarentsi-paeni, ita-piinta-yitziniri Tajorentsi ratsipeta-kaani, ikenkishiryaa-kotawo iyaari-pero-shirenka. ⁴ Tema rowamaawita-piintari ipira-paeni rapatakaeri rira, tee othotyero opeyako-perotero iyaari-peronka atziri.* ⁵ Rooma ipokantakari-ranki Jeepatzii-totaa-rewo jaka kepatsiki, ikantakiri Tajorentsi:

* 10:4 ipira-paeni = toros, cabríos

Tee pikowae-ro eeroka ramae-teemi ratsipeta-kahaetani ee-jatzi rashita-kaetzimiri.

Rootaki pikowa-peroteeri nokemijanteemi, pikanta-kakaawo otzimi-moteena nowatha.

⁶ Teera apatziro inimotemi itahae-tzimiri ipireetari, rashita-kahae-tzimiri okantakaan-tziro iyaari-pero-shirenka irika-paeni.

⁷ Nokante Naaka:

Tajorentsi, nopokaki naaka nanteero okaatzi pikowakaa-kinari eeroka,

Tema rojankinata-koetakina paerani.

⁸ Pikenkishireero ikanteetaki jaka:

Tee pikowayi-teeri ramaeteemi ratsipeta-kahaetani eejatzi rashita-kahae-tzimiri.

Tee inimotzimi itahaetzimiri ipireetani, rashita-kahae-tzimiri okantakaan-tziro iyaari-pero-shirenka.

Roo kanteencha, ¿kaarima ikantakaan-teetziri iroka?

⁹ Anjatyaa pikenkishireero otsipa ikantee-takiri:

Nopokaki naaka nanteero okaatzi pikowakaa-kinari eeroka, Iroka apiiteen-chari ikantee-takiri, opoyaatawo etanakawori paerani. ¹⁰ Tema ikowaki Tajorentsi roete-shire-yitee aaka-paeni. Aritaki imatakiro rotyaantan-takariri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús ishinetakiro iwatha ratsipeta-kowentan-teeyaa, ikamawenta-paenteri maawoeni atziri-paeni.

¹¹ Paerani, maawoeni Ompera-tajorentsita-rewo raminiri Tajorentsi rashita-kaariri, rapiipiintziro kitejeriki itayiniri ratsipeta-kaani. Teemaeta imatziro rokakaanta-perotero kaari-perori. ¹² Rooma Jeepatzii-totaa-rewo, apawo-jatzi ishinetaka ratsipetyaawo iyaari-peronka atziri-paeni, roojatzi ijeekae rakoperoki Tajorentsi itsipataari ipinkathari-wentantzi, ¹³ ari ijeeki royaawenta roojatzi rotsinampaanteeyariri iijaneentani ikimita-kaantari imakoryaa-kitzi-mento.† ¹⁴ Rootakira rantanta-kawori apawo-jatzi ikamawentan-takiro iyaari-peronka atziri-paeni, ashi rowaero roete-shire-pero-yiteeri. ¹⁵ Ari okantakari Ishire tajorentsi iyotakaakae omaperotatyaa. Tema riitaki etakawo rojankinata-kaantaki:

¹⁶ Tema iñaawaetaki Pinkathari, ikantzi:

Iroka owakirari ikashiya-kaanteetani iñaaheteeri paata:

Ari niyoshireta-kaayiteeri kameethari okaate ranteeteri

Okimiwityaawo nojankina-shireta-tyeenirimi nokanta-kaantani.

Nokenkishireta-kaakiri.

¹⁷ Eekiro ikantatzii:

† 10:13 makoryaa-kitzitaantsi

Ari nopeyakoteeniri ipiyathatakaha, rantayitakiro kaari-perori.

¹⁸ Tema ipeyakotan-teero Tajorentsi ikaaripero-shireteetzi, tee okowa-peroteeyaa rashita-kaetyaari Tajorentsi ikaariperoetakira.

¹⁹ Rootaki noyemijantzin-karite-paeni, tema rapatakiro rira Jesús Jeepatzii-totaa-rewo rowamaan-teeta-kariri, awentaa-shiretee-yaari Tajorentsi, okimiwityaawo akyaatyeeemi Tajorentsi-naki-peroriki. ²⁰ Tema ratziritakira Jeepatzii-totaa-rewo, rootaki omatantaari akyaayitee inkiteki, oshiyakaa-wenta-chari akyaatyeeemi ithateetakirowa tonta-mawota-tsiri Tajorentsi-naki-peroriki. Aaka omapoka-yitaawori iroka kaari imateetzi paerani, rootaki kañaanikaan-taatsiri. ²¹ Pimitaari nimaeka Jeepatzii-totaa-rewo riimi Jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo akaatzi rashiyiteera Tajorentsi. ²² Ari okanta. Kyaari-perowa akanteeyaa atsipa-shiretee-yaari Tajorentsi, kyaaryoo akantyyaa awentee-yaari. Ikiteshiretakaa-yitee, eero akenkishiryaa-koyitaawo kaari-perori. Tema akimitakaantyyaa romitsiryaa-antantatyeeeromi nijaa kiteshaari. ²³ Kijokiro owanakiro awentaa-shiretaa-ri, ikemaetakae akantaki: “Noyaako-tani irika Jeepatzii-totaa-rewo.” Tema irika kashiya-kaakaerori, kijokiro rowakae rirori. ²⁴ Otzimatyyee akenkishiryaa-koteero jempe okantyyaa akowa-shireta-kaantyyaariri itsipa retakotantyyaa, rantayiteero kameethari. ²⁵ Eero apakayiro apiyotapiintyyaa, tema eeniyitatsi ookaa-yitakirori. Tema otzimatyyee akowaka-shireta-kaeyaari akaateeyini. Eekiro aatatyee antaneero ayoteera aritaki ipiye Jeepatzii-totaa-rewo. †

Ikamantee-tziriri antzirori ikowakashitaniki kaari-perori

²⁶ Tema ayoteero kyaariperota-tsiri, aririka othataa-shitanakyaawo oka-nakiro, eekiro aatakaatyeeero antayitero kaari-perori, tekatsi itsipa atsipeta-kowenteeni akaaripero-yitakira. ²⁷ Tema ikamantee-tatyee athaawa-shirete rowajankiteetee, tema ithonkae-ri Tajorentsi itaayiteeri ikaatzi kijaneenta-kiriri. ²⁸ Paerani, itzimi-rika piyathata-kyaawoni Ikantakaantani Moisés, tee ineshironkae-tziri, rowamaae-tziri ikaatzi-rika mawa kanta-koterini. Ari rowamae-takiri eejatzi ikaate-rika apite kanta-koterini.

²⁹ ¿Tema omaperotatyaa rowajankiteeteri maninta-kirori rantzi-mota-kaeri Itomi Tajorentsi? Tema okimiwitakawo raatzika-shiwaeteetawo kaari kameethatatsini, imaninta-shiwaetakawo rapatakiro rira ikamawentantaki. Ari itheenka-shireta-kirori rantzi-motan-tziri Tajorentsi

† 10:25 ipiye = Ikitejerite Pinkathari

ikashiya-kaawitari roete-shireteeri. Ikaweya-waetakiro Ishire tajorentsi neshironkatantaniro. ³⁰ Rooma aakapaeni ayotziri kanteen-tsiri:

Naakataki owajankitaan-tatsini,

Naaka piyakowentan-tachari.

Rootaki ikantakiri Tajorentsi. Ikanteetzi eejatzi:

Rowajankitaa-yitziri Tajorentsi ikaatzi rashitaari rirori.

³¹ ¡kimitaka osheki ithaawa-shiretantee-takimi riyoteetee riita-takira owajankitaan-taatsini Kañaaniri Tajorentsi!

³² Pikenkithashiryaa-kotyaa. Tema eerokayitaki paerani kemijanta-neentsiri, kimiwitaka pikoñeetyaa-kota-tyeemi. Piñaawitakawo ikemaatsita-kaetakimi, roo kanteencha tekatsi eewokimini.

³³ Piñaayitakiro eejatzi ikijeetzimi, rowatsinahae-tzimi jempe ipiyoteeta. Poemoshirenka-yitakiri awijimo-yitziri okaatzi piñaakiri eeroka.

³⁴ Poemoshirenka-yitakiri ikaatzi romonkyaahtakiri, piñaayitakiro eejatzi raapithee-takimiro tzimimoyitzimiri. Roo kanteencha eekiro piyaatatyee pikowashiretanaki, tema piyoteeyini okaate piñeeri paata,

osheki okameetha-perotzi, ashi owaero. ³⁵ Rootaki eero pookantawo okaatzi pawentaa-naari, tema osheki ipineeteemi paata.

³⁶ Pamawetero pantayita-neero ikowakaa-yitzimiri Tajorentsi, ari okantyyaa piñaantee-yaawori ikashiya-kaakimiri. ³⁷ Ikantzi Tajorentsi:

Eero ishenkaa ipiyantee-yaari okaakitzi-mateen-tsiri, Eero rojamanitzi.

³⁸ Tampatzika-shireri irika awentaa-shiretaari, aritaki iñeero rañaantee-yaawo.

Rooma aririka ipiya-shiretee, eero rinimota-kaanawo.

³⁹ Rooma aakapaeni, tee akimitari ikaatzi piyashireta-chari, riitaki ithonkaeri. Tema awentee-yaari aakapaeni, aritaki añaakiro añaashire-yitee.

11

Awentaa-shiryaaantsi

¹ Iroka okanta-kota awentaa-shiryaaantsi. Okimitatyaa aririka ikanta-shireteete: “Aritaki omatakyaa noyaako-tani.” Riyoshiryaaiki aritaki omatakyaa ikoyiri, okantawitakyaa tekira iñeero.

² Rootaki rawentaa-shirenka awaejatziteni inimota-kahaeriri Tajorentsi. ³ Rootaki awentaa-shirenka kantakaawori amatantawori akemathateero jempe okantaka rowetsikan-takawori Tajorentsi kepatsi. Tema apatziro iñaawaetaki, matanaka wetsikanaka. Ari opoñaanakari owetsikanaka iñaaheteeri nimaeka kaari koñaata-tsini paerani.

⁴ Rootaki rawentaa-shirenka Abel kantakaari rashita-kaakari Tajorentsi ratsipeta-kaani, awijanakiro rashi Caïn rashita-kaawita-kariri Tajorentsi. Rootaki ooki-motakari rashita-kaariri Abel. Ari ikantanaki Tajorentsi: “Kameetha-shireri irika Abel.” Okantawitaka ikamaki Abel, eeniro akema-kota-piintziri okimiwitaka roojatzi rañeemi rirori, rootaki kantakaawori ikemijantaki. ⁵ Roo rawentaa-shirenka Enoc kantakaari raantee-taariri, tee iñeetziri ikami. Tema inkiteki rahaeri Tajorentsi. Paerani eeniro ijeeki kepatsiki, ikantakiri Tajorentsi: “Eerokaha inimotakaa-perota-kinari.” ⁶ Tema kaari tzimatsini rawentaa-shirenka, teera inimotziri Tajorentsi. Aririka ikowaete riyoperoe-teeri Tajorentsi, otzimatyee ikemijantee, ikante: “Omaperotatyaa itzimi Tajorentsi.” Ikante eejatzi: “Ari imatakaa-yiteeri Tajorentsi kowaperota-tsini riyoteeri.” ⁷ Rootaki rawentaa-shirenka Noé kantakaari rowetsikan-takawori antawo amaako-mentotsi rowawijaa-kotan-taariri isheninka-paeni rirori. Kyaaryoo ipinkatha-tajorentsita-nite rirori. Tema Tajorentsi kamantakiri okaate awijatsini kaari iñahaetzi paerani. Rootaki kowaperota-chari rowajankitahae-teeri jaawiki-jatzi-paeni. Tema rawentaa-nakari Noé irika Tajorentsi, rootaki ikantan-takariri Tajorentsi: “Tampatzika-shireri irika Noé.”

⁸ Rootaki rawentaa-shirenka Abraham kantakaawori ikemijantan-takariri Tajorentsi ikantakiri paerani ishitoyi inampiki riyatero otsipa nampitsi ikashiya-kaakiriri. Rootaki imatakiri Abraham, jataki, okantawitaka tee riyoteetzi jempe roshiretawo. ⁹ Rootaki rawentaa-shirenka Abraham kantakaawori imatanta-kawori inampitawo kepatsiki tee itzimapee isheninka janta. Ari ijeekakiri ipanko-shetari mashitsimashi. Ari ikimitaakari Isaac, Jacob, tema riijatzi ikashiya-kaeta-kiriri. ¹⁰ Rootaki imatanta-kawori Abraham inampitawo, tema riyotzi ari ikaañaanite inkiteki. Kimiwitaka riitaki okantashiryaa-kawori nampitsi ikenkishiryaakari Tajorentsi, rootaki rowetsikakae-ri. ¹¹ Ari okimitzitakari roori Sara, tzimae eentsite okantakaawo awentaa-shirenka. Tema antawopero-witaka, kaawitapaaka otzimi eentsite. Roo kanteencha, omateero tzimae eentsite, tema awentaa-shireta-nakari Tajorentsi aritaki imatakiniro ikashiya-kaakirori. ¹² Ari ikantakari oemi Sara, ikowawitaka rantariperonkaki, rowaka-haeromi iina, ari okanta ishekitan-taari icharini-yitari, ikimitari ishekitzi ompokiro, ikimitawo impaneki oshekitzi nijaa-cheraaki. Omaperotatya isheki-perotee, tekatsi materoni riyoteeri ikaatzira ishekitzi.

¹³ Maawoeni irika-paeni akenkithata-kotziri, ikamako-

yitakiro rawentaa-shirenka, tee iñaahaero okaatzi ikashiya-kaeta-kiriri. Apatziro rokantashiryaaanakawo. Inteena ojeekaki inkite ikowa-shiryaaakiri inampitee-yaawo. Rootaki ikantee-tantari: “Ajeeka-shiwaewita kepatsiki, kaarira anampi, akimitakari kaari tzimatsini isheninka-paeni.”¹⁴ Tema ikenkitha-waeta-kotakiro awijeentsiri, ari ayoperotziri omaperotatyaa aminamineetzi otsipa nampitsi jempe inampi-perotee-yaawo kameetha.¹⁵ Roomi ikenkithata-kote ipiyayiteemi inampiiteki jempe ipoñaayitakawo paerani, aritaki imatakiro ipiyayiteemi.¹⁶ Tema eenitatsi itsipa ikowa-perotakiri, awija-perotzirori iroka, tema janta inkiteki ikoyiro. Rootaki rowetsika-kiniriri Tajorentsi rashi-paeni irika-paeni, tema tee ikaani-wentziri ikanta-piintakiri “Notajorentsite.”

¹⁷ Rootaki rawentaa-shirenka Abraham kantakaawori rashita-kaantyaariri Tajorentsi rapintzite itomi, irika Isaac. Tema iñaanta-tyaawo Tajorentsi rawentaa-shirenka Abraham. Roowiteen-chami rapintzi-ryeerimi itomi,¹⁸ okantawitaka ikantakiri Tajorentsi:

Irika Isaac riitaki piñaantee-yaari itzimae osheki picharin-ityaari.

¹⁹ Tema rawentaa-shiretakari Abraham irika Tajorentsi, riyotzi aritaki rowañaahaeri kamatsiri. Rootaki roepiyantaariri Tajorentsi itomi Isaac, tema riitaki oshiyakaa-wentakiro rañaahaetee.²⁰ Rootaki rawentaa-shirenka Isaac kantakaawori ikaminaan-takariri itajonka-wentante Jacob eejatzi Esau, rootaki oshiyakaa-wentacha okaate awijayita-tsini paata.²¹ Rootaki rawentaa-shirenka Jacob kantakaawori ikaminaan-takariri itajonka-wenteeteri apiteranki itomi José, tema iweshiryaa-wentaari rirori Tajorentsi ikotzi-pookitan-takari ikami-matakira.²² Rootaki rawentaa-shirenka José kantakaari ikantan-tanakari ikami-mataki, ikantzi: “Aririka ishitowa-yitee Apitantoniki asheninka-paeni Israel-paeni, raminee jempe inampitee-yaawo.” Ikantaki eejatzi: “Otzimatyee rahaeta-neero paata notonki-pooki.”

²³ Rootaki rawentaa-shirenka ashitariri Moisés kantakaari roman-an-takariri reenchara-nite owakira itzimapaaki, roojatzi ikaatakotan-takari mawa kashiri. Tema kameethaanikiri irika eenchara-niki. Tee ithaawantari ipiyathatyaawo okaatzi ikantakaan-takiri pinkathari.²⁴ Rootaki rawentaa-shirenka Moisés kantakaari kaari ikowanta icharinityaari pinkathari Faraón, okantawitaka rootaki rishinto pinkathari oemotan-takiri.²⁵ Tema rootaki ikowaki itsipatyaari atziri-paeni rashitari Tajorentsi, ari itsipatakari isheninka-paeni

rowajankitaa-waetee-tziri, tee ikowaajee-rotzi inintaa-waetyaawo eepichokiini ikowa-shiyitari rirori. ²⁶ Tema riyotaki Moisés rootaki kowaperotacha ikemaatsi-waetyaa rirori ikimitee-yaaha paata Jeepatzii-totaa-rewo, rootaki awijirori oshekitzi-motziri rashaahawo Apitantoni-jatzi. Tema rootaki rokantashiryaaakari ari ipineeteeriri paata. ²⁷ Rootaki rawentaa-shirenka Moisés kantakaari ishiyantakari Apitantoniki. Teera rootaki ishiyantakari ithaawan-tatyaari pinkathari rowajankiteeri, tema ikyaaryoo-wentatziiro okaate rantakaeriri Tajorentsi, okimiwitakawo iñaawoota-tyeerimi Tajorentsi kaari koñaanita-tsini. ²⁸ Rootaki rawentaa-shirenka Moisés kantakaawori imonkaatziro ikantakaan-teetakiro Anonkoryaantsi, itsikirijan-takawo iraantsi eero rowamaantari ronampiri Tajorentsi ithonkiri rantarite itomi-paeni Israel-paeni.

²⁹ Rootaki awentaa-shiren-kantsi kantakaawori imontyahae-tanta-kawori Inkaari Kityonkaari, ranashiteeyanakani opiryaa-pathatanakira. Rooma imawita-paakawo Apitantoni-jatzi, piinkae-yakini riroripaeni. ³⁰ Rootaki awentaa-shiren-kantsi kantakaawori imatanta-kawori rinki-rinkitakiro Kashiryaaari okaatzi 7 kitejeri, roojatzi iñaantee-takawori opooka-thapitaki nampitsi. ³¹ Rootaki awentaa-shirenka Rahab kantakaawori oneshironkatan-takariri owayiri-paeni aminaan-tachari, ari okanta kaari otsipatantari piyathari-paeni ithonkae-takiri. Okantawitaka iroka Rahab mayempiro naawita.

³² ¿Nokenkithata-koterima itsipa-paeni? Eero nohotyaakotziri. Irika ikaateeyini: Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel, eejatzi Kamantan-taniri-paeni. ³³ Rootaki rawentaa-shirenka irika-paeni kantakaa-yitaari okanta: Itzimantari otsinampaa-yiteeriri pinkathari-paeni, itsipa tampatzikatan-tatsiri, itsipa ñaayiteerori ikashiya-kaeta-kiriri, itsipa rookawitee-takari imooki maanitz, tee ratsikiri, ³⁴ itsipa rookawiteetaka paamariki tee itahaa, itsipa romaaminthateetaki rowathee-terimi, itsipa ishintsitakaetee, itsipa ñaaperotachari rowayirita, itsipa romishiya-yitaki owayiri-paeni poñaachari otsipa nampitsi. ³⁵ Eenitatsi tsinani ñaayiteeriri osheninka-paeni rañaayitee ikamawitaha. Roo kanteencha eenitatsi itsipa kamimayiteen-tsiri rompoja-waetee-takiri, tee rokana-nakiro rawentaa-shirenka ipakaan-teetyaaririmi. Tema oyaakotakiro rañaawo-pero-yitee paata, eero okimitawo añaawitaha nimaeka. ³⁶ Eenitatsi itheenka-waetee-tziri opoñaashityaa ipajawaetee-takiri, itsipa roojotee-takiri roojatzi romonkyaantetakari. ³⁷ Eenitatsi ompojeetakiri, itsipa itankae-takiri, itsipa rojatee-takiri. Eenitatsi itsipa anashinashi-waeta-chari apatziro ikithaa-

matsitakari mashitsi-mashi, itsipa kowityaa-pero-waetatsiri, itsipa osheki aminaminee-takiri, itsipa ikemaatsita-kaetakari.* ³⁸ Itsipa ikinawae-yitaki ochempi-mashiki, ochempiki, itsipa inampiyitakawo omooki. Tema riyyitaki kameethaperotatsiri irika-paeni rawijanakiri itsipa-paeni jaawiki-jatzi-paeni, eero omataa-jeeta amonkatziyan-tyaari irika-paeni.

³⁹ Rootaki rawentaa-shirenka irika-paeni kantakaawori okanta Tajorentsi iweshiryaa-wentan-taariri, okantawita tekira iñaayiteero ikashiya-kaayita-kiriri. ⁴⁰ Tema rokantashiryaa-kawo Tajorentsi awijirori: Ikowa-kahaero aakapaeni atsipayitee-yaari irika-paeni, ikameetha-shireta-kaayitee maawoeni.

12

Apatziro owashitaneeri Jesús

¹ Rootakira añaashintsi-yitan-tyaari aakapaeni, okimiwityaawo oyiishitan-tatyeemi, oshiyakaantero eejatzi raminako-yiteemi jempe ipiyoteeyani matakirori rawentaa-shiretaka oshiyakoyiteeyaari aakapaeni. Tema amatantyaawori ashiyaperote, ookaneero ithaari amatsinka-kaeri ashiya. Rootaki oshiyakaa-wenta-chari ookiro ithaari aririka ooka-neero akaaripero-shireta-waetzi. Ari añaarori oetziñaarikotyaawo ashiya-yintee. ² Ikimita shiyachari roetziñaarikotawo raminiro jempe rareetyaa, ari akimitanee-yaari aakapaeni, oetziñaarikotaneeyaari Jesús awentaa-shireta-kaakaeri. Tema riitaki thotyaa-kaeroni awentaa-shiretani. Riitaki oshiya-koteeyaari, tema rokantashiryaa-kawo paerani rirori inintahaeyaa. Rootaki ramawetantakawori ikentako-witee-takarira, tee okantzimotyaari ipashiwentakaawaetyaa ikamawitapaenta. Tema jeekae nimaeka rakoperoki Tajorentsi ipinkathari-wentantee.

³ Aririka akenkishireta-koteri Jesús jempe ikanta ramawetan-takawori rirori ikija-neenta-waetakiri kaaripero-shireri, rootaki thaamenta-shireta-kaeni aakapaeni amawetan-tyaawori, eero okantzi-moneenta-shiwaetee.

⁴ Piña-shintsita-piintakawo eeroka-paeni kaari-perori pookaeromi, roo kanteencha tekira piñero rowamahaetemi.

⁵ Aamaashityaa pipeyakotakiro ishintsi-tan-tzimiro Tajorentsi jankina-rentsi, ikimita-kaantzimi eerokami itomi-paeni, ikantzimi:

¡Notyomi! Eero pimanintziro aririka rowajankiteemi Piwinkatharite.

* 11:37 mashitsi-mashi = imashi owisha eejatzi cabra.

Eero okantzimo-neenta-waetzimi aririka ishintsi-temi.

⁶ Tema riitaki retakotani Pinkathari iñaanta-piintakari, Maawoeni ikimita-kaantaari itomi, rowajankiteeri.

⁷ Okaate awijimo-yitemiri nimaeka pikimita-kaantero Awinkatharite ñaanta-shiretzimiri. Tema ikimita-kaanteemi Tajorentsi eeroka itomi. ¿Tema rowajankitaa-piintziri itomi ashitaa-nita-chari? ⁸ Otzimatyee rowajankitee maawoeni Tajorentsi. Terika piñeero eeroka, kimitaka tekira itominta-perotzimi Tajorentsi, tema notyomi mayempiri eeroka.

⁹ Okimitaha itzimi koñaatziro ashiteeri, rowajankitee, apinkathatziri rirori. ¿Eeroma apinkatha-peroteeri Ashiteeri kaari koñaatatsi omatantyaari añaashire-yitee? ¹⁰ Tema ikaatzi ashiteeri koñaatziro eepichokiini rowajankitaa-yitee jempe okantzi-motari rirori. Riima Tajorentsi rowajankitaa-yitee rirori ari okantyyaa ikameetha-shireta-kaanteeri, ikite-shiretakeae eejatzi ikimitaha rirori. ¹¹ Tema tee inimo-shire-yitee rowajankitaa-minthee-teerika, tema osheki okantzimo-neenta-shireta-waetee. Roo kanteencha paata, ikaatzi kaari maninteroni rowajankitahae-tziri, aririka ikameetha-shire-yitee, aritaki iñahaero ijeekae kameetha.

Apaatakirori ineshironka Tajorentsi

¹² Rootakira piñaa-shintsitan-tyaari pimityaari ñaanta-piinta-kawori ishiya, iñaashintsita okantawitaka ishipeta-shempa-witaka, ari ikimiteerori eejatzi ishipeta-yereto-witaka, iñaashintsita. ¹³ Pikimi-yitee-yaari eeroka-paeni shiya-piinta-chari okameethawokitzi kaari ñeeroni ikithokiri ishipeta-kitzitaki. Tema otzimatyee eero ikariperowaetzi iitziki. ¹⁴ Tema kameetha pakameethata-wakaa-neeyaa, piñaa-shintsityaa pikite-shirete. Tema eerorika pimayiteero, eerowa piñahaeri Awinkatharite. ¹⁵ Paamawentyaari ikaate apaatakirori ineshironka-witaari Tajorentsi. Paamawentyaari oetzimpina-shiretan-taniri, roetzimpineeri-kari ikaatzi kemijanta-yitatsiri, ikimita-kota-kyaawo kephishita-tsiri inchashi piyanta-tsiri. ¹⁶ Paamawentyaari ñaathawaeta-shitantachari. Paamawentyaari theenka-tajorentsitantaniri ikimityaarini paerani Esaú. Tema antawo ayimatakiri itashe, ikowa-perotaki royaa, ari riyomparitakawo rowanawo rirentzi, ipakiri ikashiya-kaawitee-takariri rirori retawita-kawowa itzimi. ¹⁷ Tema piyotzi eeroka-paeni rantakiro Esaú okaatzi awijeentsiri, osheki ikowawitaa iñeeroni itajonka-wenteeteri, antawo riraa-kotakawo. Roo kanteencha tee iñiimaetee-yaawo jempe ikinakaayiro rowetsikan-teeyaawori ikinakaa-shitakari.

18 Tema tee pikimitari eeroka-paeni aakirori paerani Ikantakaan-teetani. Riyaatee-yakini rirori ochempiki ojeekira koñaata-tsiri. Tema osheki otaantzi, tsirenikaakitaki, ooreenkakitaki, antawo otampyaataki. 19 Ikemakiro itziwooteetzi. Ikemaki eejatzi antawo iñaawaeteetzi, ari ithaawae-yanakini, osheki ramanee-yawitakani eero ikemantari ñaawaateen-tsiri. 20 Tema osheki ithaawan-takawo okaatzi ikantakaan-teetakiri, ikanteetzi: Eero pikinawaetzi jaka ochempiki. Eero omaneeta pikinakaa-yiteri eepichokiini pipirayitari janta. Aririka ikineetaki eepichokiini janta, otzimatyera rowamahae-tanta-kyaari mapi, otzimatyera ikenteeteri.

21 Omaperotatyaari okowaenkatzi ikantzi Moisés:

Antawo nothaawan-takawo, ompetawaetakina.

22 Teera pikimitari eeroka-paeni ikaatzi ñaakirori, tema eeroka-paeni kimitakariri ikaatzi jateentsi ochempiki Kijakowentoniki, jeekatsiri Aapatziyaweniki. Rootaki oshiyakaa-wenta-chari piyaayitee inkiteki janta ijeekinta Tajorentsi Kañaaniri. Tema aritaki pitsipatee-yaari eeroka-paeni ipiyotapaa ronampiripaeni Tajorentsi. 23 Pikaateeri ikaatzi piyoteen-chari janta itsipataari retakari Itomi Tajorentsi, tema riiyitaki jankinata-koteen-chari ijeekayitee inkiteki. Pitsipatee-yaari Tajorentsi aminako-yiteerini rantayitakiri maawoeni atziri-paeni. Pitsipatee-yaari ishira-paeni kemijantzinkari-paeni ithotyaa-kaetakiri ikameetha-shireta-kaetziri. 24 Pitsipatee-yaari eeroka-paeni Jesús, kantako-wenteeri otzimaera owakirari kashiyakaantsi, apawentakaeri rira ikama-wenta-yitakae. Tema iroka rira Jesús kimiwitaka oñaawaeta-tyeemi, awijanakiro oñaawaetaki paerani rira Abel.*

25 Paamakowentyaa papaatziri-kari Tajorentsi aririka iñaana-shiretemi. Tema paerani ikaatzi kemawita-kariri Tajorentsi iñaawaetzi jaka kepatsiki, rowajankitaakiri imanintakiro okaatzi ikantziriri. Aaka imaperoteete rowajankitahaetee, aririka apiya-shiretaki akemayiwitakari iñaana-shiretakae inkite-jatzi. 26 Paerani aririka iñaawaete Tajorentsi, rontziña-kaawo kepatsi. Rooma nimaeka, eenitatsi okaatzi ikashiya-kaakaeri, ikantzi: Ari napiiteero nontziña-kaero, teera apatziro kepatsi, tema omatziteeyaa inkite eejatzi.

* **12:24** Paerani rowamaan-takariri Caín rirentzi, Abel, ikantaki Tajorentsi: "Kimiwitaka okaematyeemi rira Abel ikowa-kowataatzi ikijawentee-tyaari Abel." Ari opoñaari ikanteetzi kimiwaetaka oñaawaeta-tyeemi iraantsi. Rooma oñaawaetzi rira rirori Jeepatzi-totaa-rewo, teera ikoyi ikijawentee-tyaari, tema okoyi opeyakotan-teero kaari-perori.

²⁷ Eenitatsi oeta oshiyakaa-wenta-chari ikantziri: “Ari napiiteero.” Rootaki oshiyakaa-wentacha aririka rotekaero okaatzi rowetsika-yitakiri, ithonkaero rowetsikani kaari kijotatsini, apatziro ojeekayitee kijotatsiri. ²⁸ Rooma aaka-paeni, ipinkathari-wenta-yitee jempe okijotapae. Rootaki apasoonkitantyaariri Tajorentsi, apinkathateeri, antawae-teeniri. ²⁹ Tema irika Tajorentsi riitaki kimitakawori paa-mari thonkan-tatsiri otaantzi.

13

Rantaneeri kemijanta-tsiri

¹ Otsizatyee petakota-piinta-wakaeyaa. ² Eero pipakaero poemaante pipankoki. Tema eenitatsi matakirori, tekatsi kamanterini riitakira ronampiripaeni Tajorentsi roemaakiri ipankoki. ³ Eero pipeyakotziro pineshironkateri pikaatzi pikemijanta-yitee romonkyahaetziri. Pikimita-kaantero aririkami pikaateri romonkyahaetemi. Ari pikimiteriri ikaatzi rowatsi-naawaeteetzi, paminakowentee-ri, pikenkishiretyaa jempe pikantyya eerokami romonkyahaetemi. ⁴ Pikinatee-yaari piimi, eero pomanakaa-waeta-shitanta. Tema rowajankiteeri Tajorentsi mayempitatsiri. ⁵ Eero pikowawaetzi poshekiiro pashaahawo. Inimotemi piñiuro okaatzi tzimi-motzimiri. Tema riitaki Tajorentsi payitemironi kowityee-motzimiri, iroka ikantaki: Eero nookawentzimi.

Eero nowapinteemi.
⁶ Rootaki awentaa-shiretan-tyaariri aakapaeni, akantayitee: Riitaki Tajorentsi neshironkatnenani.

Tekatsi nothaawantyya.

¿Eenitatsima ikanteena atziri?

⁷ Pikenkishiryaa-koteri jewatakaemiri pikemijanta-yitee, kamanta-paaki-mirori iñaani Tajorentsi. Pikenkishiryaa-koteri jempe ikantayita ijeeki, oeta imonkaa-yitakiri rirori-paeni. Pikimita-kotee-yaari jempe ikantakiro rawentaa-shiretaari Tajorentsi. ⁸ Roojatzi ikanta nimaeka Jesús Jeepatzii-totaa-rewo jempe ikanta-paenta, ari ikantee-tatyaani rirori. ⁹ Eero pishineteeri ramatawi-yitemi yotaantzirori kaari tampatzikata-tsini, kaari ikemapiinteetzi. Tema riitaki Tajorentsi tampatzika-shireta-kaayiteeri, ineshironka-yiteera. Aririka apinkawae-wityaawo rowaetari, eero otampatzika-shireta-kaayitee. Eenitatsi matayiwita-kawori iroka, teemaeta owameetha-shire-tziri.

¹⁰ Okimiwitakawo otzimimo-yiteemi owakirari taapokimentotsi, rootaki nokanta-kotzi Irika atsipewenta-kaeri

aakapaeni. Riima ikaatzi jatakaerori itaayiteeri ratsipeta-kaani itaapoki-mento-ki ikimita-kotee-yaari matakirori paerani janta Tajorentsi-thaanteki, eerowa omataa itsipayitee aakapaeni.* 11 Tema jempe ikanta rayiro paerani Jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo rira piratsi inthomoenta Tajorentsi-thaanteki okantyya ipeya-kotee-tantyaariri iyaari-peronka, raayitziro iwatha piratsi othapiiteki nampitsi ari itaayiterori. 12 Ari ikimitakari eejatzi, rowamahae-takiri Jesús othapiki nampitsi, ari ikemaatsita-kowentan-takari, rapaatakiro rira rowameetha-shire-yitan-teeri. 13 Otzimatyye akimitakaantero aakapaeni ashitowa-tyeemi nampitsiki aatatyee jempe ijeeki Jesús, ari imaninteetake ikimiitakiri paerani Jesús. 14 Tema jaka jempe ajekayitzi nimaeka eero okantee-tatyaani. Rootaki okantashiryaantawori jempe anampitee-yaawo paata. 15 Rootaki nokantan-tzimirori: Otzimatyye aweshiryaawenta-piintee-yaari Tajorentsi, tema rootaki kimitawori atsipeta-kaani, okantakaan-tziro rantzi-motakaeri Jeepatzii-totaa-rewo. Acheraa-perote, akante: “Riitaki Nowinkatharite.”† 16 Ari okimitari eejatzi, eero pipakahiro kameethata-tsiri, pipawakaeyaa tzimi-motzimiri. Rootaki kimitakawori inimotzi-riri paerani Tajorentsi rashitakaetanari ratsipeta-kaetani. 17 Pimonkaatero ikantzimiri jewayitziriri kemijanta-naatsiri, riitaki aminako-wentzimiri. Riitaki kamanteerini paata Tajorentsi oeta awijimo-yitemiri raminako-wenta-yitakimi. Pamina-minatero eero itzimanta pikoshekyaa, rootaki inimotan-tantyaari rantawaeri okaatzi rantayitzi rirori, eeroka amitako-yitaneerini.

18 Pamana-kota-piinteena ari okantyya iñaantee-tenari tampatzika-shiretakina. Kimitaka rootaki nomatakiri. 19 Pamana-kota-piinteena eejatzi niyaata-shitan-temiri intsipaete eeroka-paeni.

Oweyaantawori wethataantsi eejatzi tajonka-wentaantsi

20 Namanapiintziri naaka Tajorentsi, tema riitaki jeekakaa-yitemini kameetha, riitaki owañahaeriri paerani Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo ikamawitaka. Riitaki Tajorentsi kimitakaan-takari riiperori aminakowentziriri ipira. Osheki rapaatakiro rira imonkaatan-taawori owakirari ikashiya-kaanteetani kanteetaa-chani nimaeka.‡ 21 Namanako-wentakimi rowetsika-shiretan-temiri pimayiteero kameethari ikowakaemiri. Pamaniri eejatzi eeroka pimatantyaawori

* 13:10 eerowa omataa itsipayitee aakapaeni = tee ishinetaantsite rowaetyaari

† 13:15 Riitaki Nowinkatharite = waerontsi ‡ 13:20 ipira = owisha

okaatzi inimotziriri, tema ayotzi riita-kira Jesús Jeepatzii-totaa-rewo matakaeroni. Ashi rowaero ipinkathee-teeri rirori. Kyaariwé.

²² Noyemijantzin-karite-paeni, eero poonamawo piñaanatero okaatzi nojankinata-kimiri, tema tee asheki-perotzi. ²³ Nokoyi piyote eejatzi romishitowae-teeri romonkyaawitee-takari noyemijantzin-karite Timoteo. Aririka rareeta-paeyaa jaka, riitaki notsipata-nakyaari niyaata-shitemi noñeemi. ²⁴ Powethatenari ikaatzi jewatzimiri janta, eejatzi itsipa kemijantzinkari-paeni. Ari ikimitari Italia-jatzi-paeni rowetha-yitzimi. § ²⁵ ¡Okantashitzimaetyaa ineshironkae-teemi maawoeni eeroka-paeni janta! Kyaariwé.

ROJANKINARI SANTIAHO

Wethataantsi

¹ Naaka Santiago jankinatzirori iroka, romperatani naaka Tajorentsi eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Nowethatari ikaatzi rashiyitaari Tajorentsi jatayiteentsiri otsipaki nampitsi.*

Tajorentsiki opoñaawo yotanitaantsi

² Noyemijantzin-karite-paeni, pikimoshireyite aririka piñaayitero awijimo-yitemini. ³ Otzimatyee piyoyite iñaantee-tatziimi kyaaryoo-rika pikemijantzi. Rootakira piñaantyaawori pamaweyiteero. ⁴ Piyaata-kaero pamawetashityaawo oeyita-rika, aritaki piñaayitakiro pantaki-shireyite roojatzi pithotyaan-takyaawori, tekatsi kowityee-motemini.

⁵ Tekatsi-rika piyotani pamawewaetan-tyaari, pikowa-koteri Tajorentsi, riitaki yotakae-mironi jempe pikantyyaa. Tema tee ikijatha-nitziri ikaatzi kowakoyitziriri. Tema ari riyotakaa-pero-yitakiri, tee riyotzi rirori ithañaawaenityyaa. ⁶ Aririka pikowa-koteri Tajorentsi, eero pikantashireta-waeta-shita: “¿Ari ikemaa-kina Tajorentsi okaatzi nokowa-kotziriri?” Tema ikaatzi kijoshireta-waeta-tsiri ikimitawo okantahanki inkaari kaari maeryaata-tsini aririka otajonkaatero tampyyaa. ⁷ Paamakowentyaa pikimita-kotarikari kijoshireri, tema tee iñaayitziro rirori ikowako-witariri Awinkatharite. ⁸ Tema eenitatsi ikenkithashiryaa-witari ranterimi, opoñaashityaa okitejeta-manee eenitatsi itsipa ikoyiri ranteri, tee apaani okantyyaa ikenkithashiryaaari.

⁹ Otzimatyee ikimo-shire-yitee ashironkaenkari-paeni kemijanta-naatsiri, ajahaawenteteeyaari Tajorentsi riiperota-kaeri. ¹⁰ Ari ikimityaari eejatzi ashaahantzinkari-paeni, otzimatyee ikimo-shireyite othonkaeyaa okaatzi tzmimo-witariri. Tema ikimita-kotee-yaawo incha-teyaki opari-teyatzi. ¹¹ Aririka ishintsite rooryee ooryaa okamatyakitzi incha-teyaki, eero iñeeteero owaneenka-teyakityaa. Ari ikimitee-yaari eejatzi ashaahantzinkari-paeni, eero iñaakoe-teeri rowaneenkatan-teeyaawo oshekitakira rantawaeri-paeni.

Athaamenta-shiretyaa iñaanta-shiretee-rika

* 1:1 rashiyitaari Tajorentsi = kimiyitariri 12 otsipayita-chari icharini-paeni Israel.

¹² Aririka añaaawityaawo okaate awijimo-yiteeniri, eekiro-rika aatakaa-nakityeero akyaaryoo-shiretanaki, akimo-shirete, tema eenitatsi rantzi-moteeri Tajorentsi amaweta-kirowa, ikantaki-ranki: “Maawoeni etakotaanari naaka, ashi rowaero nañaakaa-yiteeri paata, ikimita-kaanteero namantheetaa-tyeerimi.”† ¹³ Aririka opoki-motee akowa-shiretero kaari-perori, kaarira Tajorentsi kantakae-yaawoni. Tema Tajorentsi, tee ikoyiro rirori. ¿Kantachama ranta-kahaero aaka? Tema eero. ¹⁴ Tema aakataki ñaamata-piintawori kaari-perori, rootaki akenkithashiryaa-kotantapiintawori. ¹⁵ Tema opoki-moteera akowa-shiretziro antero, oetzinaarikota-nakawo akenkithashiryaa-kotero, roojatzi añanta-kyaawori amatero kaari-perori. Rootakira akemaatsitan-teeyaari paata akamaerika.

¹⁶ Noyemijantzin-karite-paeni netakotani, paamawentyaa otzimi-kari pantani. ¹⁷ Tema okaatzi rantzimo-yiteeri Tajorentsi kameetha okanta, rootaki ranta-piinta-tyeeri. Tema tee ipaashini-tanitzi rirori, tee ikimitiyaari rowetsikani shipakiryaa-yitatsiri, añiiri ishitowa-manee opoñaashitya añeeri ikyaanee tsirenii-teeni. ¹⁸ Tema ikowaki rirori riyotakaa-yiteero kyaari-perota-tsiri iñaani, rootaki etantyaawori aaka akemijanteri, ari roshiya-neeyaari otsipa ikaate kemijanteerini paata.

Jempe ikantaneeyaa kemijanta-neerini Tajorentsi

¹⁹ Rootaki nokantantari noyemijantzin-karite-paeni: Powa-yempita-yityaa, pamina-pero-waantetyaa, eero ayimawaeta-shitzimi pimashirenka. ²⁰ Aririka ayimawaetee amashirenka, eero amatziniri ikowakaa-yiteeri Tajorentsi. ²¹ Okowa-perotatyaa ookayiteero okaatzi owaaripero-shireta-kaeri, otzimatyee atsinampa-shirete akemijanta-neero iñaani Tajorentsi, rootaki mateeroni owawijaako-shire-yitee.

²² Roo kanteencha otzimatyee amonkaa-yiteero iñaani Tajorentsi, eerorika amonkaatziro akemijantero, apaniroeni amatawi-waetaka. ²³ Itzimi-rika kemawitawori roo kanteencha tee imawotzi ikemijantero okaatzi ikemawitakari, ikimitakari aminawoota-chari ñaarontsiki. ²⁴ Apatziro iñaawoota-paenta, roo ojamaniineetaki ipeyakota-neero jempe ikanta iñaawitaka ipitsitaki ipooki. ²⁵ Eenitatsi itsipa aminawoota-chari, kaari peyakoteroni ipoo jempe okanta iñaakiro. Ari akimitanee-yaari aaka, akenkishiryaa-kotero iñaani Tajorentsi, eero apeya-kotziro. Tema rootaki ookakaa-wenteeni. Akimoshirewentee-ro okaate antayiteeri.

† 1:12 amanthee-rentsi

²⁶ Eenitatsi ñaawitawori imatakiro ikemijantanee. Roo kanteencha tee ramina-pero-paantetyaa, raminaa-shiwaetakaha ikemijantzi, apaniroeni ramatawi-waeta. ²⁷ Iroka kyaari-perori kameethatzi-motziriri Ashiteeri Tajorentsi aririka akemijantanee: Etakoyiteeyaari miritzi-paeni, ari akimitaneerori kinankawo-paeni. Otzimatyee akite-shire-yitee, eero akimita-kotari ikantayitaha jeekashiwaetachani jaka jaawiki.

2

Ikenkithata-kotee-tziro manintaantsi

¹ Noyemijantzin-karite-paeni, tema pikemijanteeri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo ipinkatha-peroe-tziri, eero pimaninta-shireta-wakaa-waeta. ² Jame oshiyakaawen-tawakiro: Aririka piñeeri pipiyota-piintaha owaneenkata-chari ikithaata, iporeryaatzi rowayitziri rakoki, opoñaashityaa piñeeri ikyaapaaki itsipa owamata-pookitaka. ³ Riitaki paakameethataki owaneenkateenchari pojatekakiri niyanki pipiyoteeyanira, riima owamata-pookita-chari, pikantakiri: “Ari pikatziyawaki eeroka, tekatsi pijeeki, pikoyi-rika pijeeki jaawiki.” ⁴ Tema apaani paakameethataki, pimanintakiri itsipa. Pikimita-kotakari ranta-piintziri piwinkatharite kaari tampatzika-shireri ramina-kotero oetarika ranteetziri. ⁵ Pikemi nokante noyemijantzin-karite-paeni. Riyoshii-yiteerira Tajorentsi ashironkaenkari-paeni, ikemijantakaa-pero-yiteeri. Tema irika etakota-kariri, riitaki kashiya-kaakiriri itsipateeyaari jempe ipinkatharite rirori. ⁶ Roo kanteencha eeroka-paeni, pimaninta-shire-waetakiri ashironkaenkari. Pipeyakotakiri kijaneenta-piintzimiri ashaahanta-yitachari ikoyi rowajankitaa-kaanta-waetemi. ⁷ Riitaki kyaaryoota-piintatsi itheenka-shiretziri Awinkatharite, ipaeryaashiwaetari.

⁸ Omaperota-tyaarika pikemijanta-neero Otzinkami Inintakaan-teetani, pantakiro kameethari. Iroka ikanteetziri otzinkami: Petakoteeyaari pisheninka pikimita-kanteri petakota eeroka.

⁹ Rooma, eeniro-rika pimaninta-shiretawaka, tzimakira pantani, ari rowajankitaa-wentee-takimiro Ikantakaan-teetani. ¹⁰ Itzime-rika kantatsini: “Nokemijantziro naaka maawoeni ikantakaan-teetziri.” Roo kanteencha eenitatsirika kowityaa-paenchani apaani kaari ikemijantzi, tzimakira rantani. ¹¹ Tema ikanteetzi paerani:

Eero pimayempitzi.

Eero powamaantzi.

Teerika imayempi-witeeta, roo kanteencha eenitatsirika rowamaan-teetzi, eenitatsira rantayiteetziro kaari kameethatatsiri. ¹² Tema roo kameethatatsi antayiteero Otzinkami Inintakaan-teetani, antayiteero añaaawayitziri eejatzi okaatzi antayitziri. Ari okantyyaa eero rowajankitee-tante paata, tema iroka Otzinkami Inintakaan-teetani, rootaki jeekakaa-shiwaeteeni. ¹³ Tema eerorika etakoyitanta, aritaki rowajankitaa-peroetee. Rootaki kowaperotacha etakoyitanyaa eero rowajankitee-tantee.

Eerorika antziro kameetha-yitatsiri, aminaashi-waeta awentaa-witanaari Tajorentsi

¹⁴ Noyemijantzin-karite-paeni, eerorika amataneero kameetha-yitatsiri, aminaashi-waeta akantzi: “Nawentaari Tajorentsi.” Iroka awentaa-shiwaetaantsi, tee owawijaakoshiretantzi. ¹⁵ Jame oshiyakaa-wenta-wakiro: Eenitatsi noyemijantzin-karite okowityee-motari iithaari, itasheyaawaetzi eejatzi, ¹⁶ opoñaashityaa pikanteri: “Pawijanaki janta noyemijantzin-karite, aamaa ari ipaetakimi pikithaatyaari, ari powapaakyaa kameetha.” Tema tee pipawakiri kowityee-motariri, ¿Petakota-karima? Teera petakotari. ¹⁷ Ari okimitari eejatzi awentaa-witaari Tajorentsi. Terika antayirotsi kameethari, aminaashi-waetaka.

¹⁸ Arira okimita itzimi-rika kantatsini: “Nawentaari Tajorentsi.” Itsipa, ikantzi: “Nantziro kameetha-yitatsiri.” Eerorika pantaneero eeroka kameethari, ¿kantachama poñaahantero pawentaa-naari? Naaka-rika, ari noñaahakimiro nawentaa-naari, nantaneero kameetha-yitatsiri. ¹⁹ Pikanta-piintawita eeroka: “Niyotziri naaka Tajorentsi apani ikanta.” Omapero-witatyaa. Roo kanteencha imatzitayitakawo peyari-paeni riyotziro iroka, ithaawantari Tajorentsi, rompetawaeta. ²⁰ Kaari imajontziteetzi, otzimatyee ayoyitee aaka: terika antayiteero kameetha-yitatsiri, aminaashi-waeta awentaa-witaari Tajorentsi. ²¹ Akenkishiryaa-koteri paerani Abraham. Ishinetakiri itomi Isaac rashita-kaeyaari Tajorentsi itaapooki-mentoki. Rootaki rantakiri Abraham ikimita-kaantee-tanta-kariri tampatzika-shireri. ²² Ari añiirori, teera apaani ikantaki: “Nawentaari Tajorentsi.” Tema rantakiniri okaatzi ikantziriri. Ari okanta rooñaawontan-takawori omaperotatyaa rawentaa-perotakari Tajorentsi. ²³ Ari omonkaataka rojankinee-takiri paerani, okantzi:

Rawentaa-nakari Tajorentsi irika Abraham, rootaki ikimita-kaantaariri itampatzika-shiretani.

Rootaki ikantan-teeta-kariri eejatzi paerani Abraham:

Raapatziyani Tajorentsi irika.

²⁴ N̄aakiro. Teera apatziro otampatzika-shireta-kaantzi akantzi: “Nawentaa-naari Tajorentsi.” Otzimatyee anteniri ikanteeri eejatzi. ²⁵ Ari okimitakari eejatzi paerani Rahab, mayempi-witachari. Ikimita-kaantawo Tajorentsi tampatzika-shireri, omanakiri opankoki owayiri, opoñaashita otyaanteeri ikinanta-neeyaawo otsipa awotsi eero rowamaan-teeta-wakari. Tema rootaki ikimita-kaantaawori Tajorentsi tampatzika-shireri roori, tema eenitatsi antakiri. ²⁶ Eerorika otzimanee ashire, peyakotanakae. Ari okimitzitari eejatzi, eerorika antayitziro kameetha-yitatsiri, aminaashi-waeta awentaa-witanaari Tajorentsi.

3

Amina-waantetaantsi

¹ Noyemijantzin-karite-paeni, eero akowashi-waeta ayotaan-tayite. Tema paata aritaki raminakoe-teeri rantayitee-takiri, riiyitaki yotaantaniri imaperoteete rowajankitahaeteri eerorika imonkaatanta. ² Otzimi-motee maawoeni akinakaa-shiyitari. Rooma eenitatsirika amina-pero-waantetaniri kaari kantzimo-neenta-kaeyaarini isheninka, riitaki kameetha-shireteen-tsiri, ari okantaki raminako-wenta-neeyaa eero rantanaawo kaari-perori. ³ Roojo-ponthotee-tziri ikyaakoetani, ari itzimpata-koetziriri, rootaki ikinanta-yityaari jempe inintakae-tziri. Oryaani naawita itzimpata-koetan-tariri, roo kanteencha omatziri okemakaeri, okantawitaka antaritaki ikyaakoetari.* ⁴ Pikenkishiryaa-kotero antawo pitotsi. Aririka otampyaata-kote niyankyaani inkaari, ayiro tampyaa jempe-rika onintakaawo. Eenitzimaetacha oomaro otsinampaerori okinakaero jempe-rika inintziro komatzirori, okantawitaka tee antawotzi komarontsi. ⁵ Ari okimitakari eejatzi paantentsi, tee antawowita, rootaki añaawaetan-tapiintayitari. okimitakari paamari, oryaani naawita owakira omorekanaki, roo kanteencha aritaki opaamata-kaakiro antawo antami.†

⁶ Ari okantari eejatzi paantentsi okimita-kotawo paamari. Aririka añaawaetaki eepichokiini, antawo owaaripero-shireta-waetaka, kantacha eejatzi añaero ashi oyiro owaaripero-shiretante. Tema sharinkaweniri yoteerori añaawae-yitan-tyaawori owaaripero-shiretan-tatsiri. ⁷ Pikemi noshiya-kaawentero. Kameethatatsi ipireetyaari antami-weri-yitatsiri, tsimeri-yitatsiri, maanki-paeni, eejatzi ikaatz

* 3:3 ikyaakoetani = caballo † 3:5 paantentsi = nenetsi

jeekayitatsiri nijaaki, maawoeni. Ari rameyitakyaa irika-paeni ipireeta-kyaari-rika. ⁸ Roo kanteencha tekatsi atziri manteroni ramina-pero-waantetyaa, ikimita-kaantero ipireetari. Okimitawo ipaante opiyanta-tyeemi, owamaantaniro iroka. ⁹ Rootaki apaante akantanta-piintariri Tajorentsi: “Ashitanari, kameethari eeroka.” Roojatzi apaante ayakatantari asheninka, ikaatzi kemashire-yiteeriri Tajorentsi. ¹⁰ Apaani naawita apaante, roo kanteencha ari añaaawaetantawo kameethari eejatzi kaariperori. Noyemijantzin-karite-paeni tee okameethatzi atsipatayitero añaaniiyitari. ¹¹ Pikemi noshiya-kaawentemiro. Jempe-rika oshitowaatzi nijaa, kiteshaari okanta, eero añiiro okipachaate. ¹² Noyemijantzin-karite-paeni, ¿Kantachama pankirentsi pochata-tsiri okithokitzi añeero okithokitero kepishita-tsiri? ¿Kantachama añapiintziri pankirentsi okithokitan-tyaawo shiwitha-maeshi? Ari okantzitari nijaa aririka okipachaate, eero añiiro okiteshaate.†

Inkiteki opoñaaawo yotanitaantsi

¹³ Ayota-nita-naarika, akenkishiryaa-naarika, etakotantyaa, atsinampa-shirete okantakaakae ayota-nita-naari. ¹⁴ Rooma añeero-rika akija-neenta-shireta-waetante, onawakaa-waetyaa, tee okameethatzi akantakaapero-waetyaa. Atheeya akante: “Naaka yotaniri.” ¹⁵ Aririka amayitakiro iroka, kaarira Tajorentsi yotakaeroni. Rootaki ikenkishiryaa-piintziri jaawiki-jatzi, ikenkishiryaa-kaantziri Kamaari. ¹⁶ Ari okanta aririka akija-neenta-shireta-waetante, onawakaa-waetyaa-rika, añiiro eejatzi apomeentsita-wakaeyaa, rootaki akaari-pero-shire-piintantyaari. ¹⁷ Roo kanteencha riitakirika Tajorentsi kowakaeroni ayota-niteeyaa, aritaki añeero akite-shiretanee, aminatero ajeekan-tyaari kameetha, etakotan-tayityaa, eero akija-shireta-waetanaa, aneshironkatantayitee, owameethatero antawae-yiteri, kyaaryoo akantawentantaneeyaa, eero owapeyi-motan-tanaa eejatzi. ¹⁸ Aririka akanta-piinta-nakyaa aapatziya-wakaa-neeyaa, aritaki añaaikiro paata rowameetha-shire-peroetee. Okimityaawo ipankiwaeteetzi, ari añeero paata owiikiyiteero okithoki.

4

Aapatziyawori jaawiki-jato

¹ ¿litaka opoñaanitari pikosheka-wakaantari eeroka-paeni? ¿litaka pikijaneenta-wakaantari? ¿Kaarima

† 3:12 pochata-tsiri = higo; kepishita-tsiri = aceituna; pankirentsi = higo; shiwitha-maeshi = uva

kantakaan-tzirori iñaama-shireteetawo ikowityaa-waetee-tziri? ² Piñaama-perotakawo oetarikapaeni, teemaeta otzimimo-tzimi. Poonako-neentakari rashitari itsipa, tema te otzimimo-tzimi eeroka. Pikoshekanta, powantayiwitaka. Tee piñiimaetawo otzimi-motemi pikowayiwitari, teera pikowa-kota-tziri Tajorentsi. ³ Rootakirika pikowa-kotziriri Tajorentsi pikowayitziri, tee ipimaetzimi. Pikowa-kota-nta-shita pantayitan-tyaawori kameethatzi-moyitzimiri eeroka. ⁴ Pikimita-shitakawo kaari kinatari oemi, oñaaki itsipa, rootaki okijaneenan-tanakariri oemi. Ari ikimitakari maawoeni kowayitzirori raapatziyaawo jaawiki-jato, ikijaneenta-natziirira Tajorentsi. ⁵ ¿Aminaa-shitama rojankinee-takiri paerani, kantatsiri: “Rotyaantakiro Tajorentsi Ishire neshironka-yiteeni, riitaki aminakowenteeni eero antanta-yitawo kaari-perori?” ⁶ Ineshironkatee Tajorentsi, rootaki ikantan-teetari jankinarentsiki:

Tee rariperotziri Tajorentsi kantakaaperowaetachari, Riima tsinampa-shireri osheki ineshironkateeri rirori.

⁷ Rootaki nokantantari naaka: Patsipewentee-yaawo ikowakaemiri Tajorentsi. Pamaweteri Kamaari, aritaki piñaakiro ipakahaemi. ⁸ Pikenkishiryaneeri eeroka Tajorentsi, tema kijokiro rowanakimi Rirori. Pikaari-peroshirewitaka, pooka-yiteero. Terika pikyaaryoo-wenteeri, pikite-shire-wenteeri. ⁹ Pikenkishiryaa-koteero pantayiwitakari, pikimo-shire-wenta-shitakawo kaari-perori. Oztimatyee powashireta-kotee-yaawo okaatzi pikimo-shirewenta-shitakari paerani. ¹⁰ Pitsinampa-shire-wenteeri Awinkatharite, tema riitaki pinkatharita-kahaemini paata.

Kanta-kota-wakahaantsi

¹¹ Noyemijantzín-karite-paeni, tee okameethatzi akantakota-wakaa-waetyaa. Aririka pikanta-koteri itsipa, pitheenka-tziirowa Ikantakaan-teetani. Tema iroka panteeri, otzimatyee pikemijanteero Ikantakaan-teetani, eero pikenkithata-kowaeteero. ¹² Apani ikanta jankinatakaanta-kirori paerani Ikantakaan-tani, apani ikanta eejatzi riitaki matzirori ramina-koteri ranteetziri paata. Riitaki matzirori rowawijaako-shiretantzi, riitaki matzirori eejatzi rowajankitaantzi. Tekatsi aetyaa aaka amatantyaari akantako-yiteri itsipa.

Tee ikantakaa-pero-wenteetawo anteerira paata

¹³ Eeniyitatsi kantashi-waeta-chari: “Aritaki niyaataki okitejeta-manee nampitsiki, apaani oarentsi nojeeka-waete janta, niyomparityaa, nayi osheki koriki.” ¹⁴ Roo kanteencha tee piyotzimaetyaa oeta awiji-motemini inkaamani.

Okimitawo añaantari menkoryeenka. Tee oshenkaa-nitzi, eepichoki okanta-paentyaa, opoñaashityaa opeyaneeeyaa, eero añaawero. ¹⁵ Iroka pikanta-yitemi: “Riitakirika Tajorentsi pinawoni nañaantari, ari nantakiro ikowakaanari rirori.” ¹⁶ Roo kanteencha pawentaa-shiwaetakawo pikantakaa-pero-waetaka apaniroeni. Aminahantsi iroka, tee okameethatzi. ¹⁷ Aririka ayowityaawo owameetha-shiretan-tatsiri, roo kanteencha tee amatziro, eenitatsira antani, kaaripero-shiretakea.

5

Ikenkithata-koetziri ashaahantachari owashironkaan-tatsiri

¹ Pikemi ashaahantziniri-paeni. Piraako-neenteeyaa eeroka-paeni, tema rootaentsi piñero pashironkaawaeteeyaa. ² Ari opathaa-yitee maawoeni powaahawo. Opereki-mawo-yitee pithaari-paeni. ³ Ithonkyaa ipowayitee piyorikite, poreryaa-yita-tsiri, maawoeni. Ari riyotee-temiri pipiyota-shitakari, riitaki taakahae-mini paata. ¿Rootakima pipiyotan-takariri? ⁴ Tee pipinayi-tziri patzirite, pipiyota-shitakawo powaahawo. Ikiji-mata-kimira pipanki-waetakaani-paeni eejatzi powiikita-kaani-paeni, tema ikemakiri Tajorentsi Shintsi-perori. ⁵ Apatziro pinintaa-waetaka, tee pikenkishiryaa-kotziri itsipa, apatziro pikimo-shirewentakiro powaahawo. Pikimitakari piratsi iwathan-teetziri, aririka ikyeetaki kameetha, ikantaki ashitariri: “Jame owamayiri nopira, wathataki kameetha.” Ari ikimiteemiri Tajorentsi. ⁶ Powashironkaa-yitakiri kameetha-shireri, roojatzi ikamanta-yitakari, tee piñaawityaari ipiyakowentyaa.

Pamawewaenitee, pamana-yiteeya

⁷ Noyemijantzin-karite-paeni, pamawewaenite poyaawentyaari ipiye Awinkatharite. Pikimityaari pankiwae-rintzi, amawewaetaniri irika royaawentawo inkani oparya-kote iwankiri iñaantyaawori okithokite. ⁸ Ari pikimityaari eeroka, pawewaetanite poyaawentyaa. Kijokiro powanakiri, tema eero ojamanitzi ipokanteeyaari Awinkatharite. ⁹ Noyemijantzin-karite-paeni, rootaki eero pikanta-kowaetantari itsipa-paeni. Tema pokimatee amina-koteemini pantakiri eeroka. ¹⁰ Pikenkishiryaa-koteri Kamantan-taniri paerani. Tajorentsi otyaanta-kiriri ikenkithata-koyiteeri. Roo kanteencha osheki ikemaatsi-waeyitakawo rirori ramaweyitakiro. Ari pikimi-yiteeyaari eejatzi eeroka.* ¹¹ Tema aeyiteeri “kimoshireri”

* 5:10 otyaanta-kiriri = waerontsi

irika-paeni atsipeta-kawori ikemaatsi-waeta. Piyota-kotziri awaejatziteni Job, ramaweyitakiro. Piyotzi-teeyani jempe ikanteeri retakotaari Tajorentsi. Tema Tajorentsi, riitaki neshironkatan-taniri, kaminthaan-taniri.

¹² Noyemijantzin-karite-paeni, iroka kowaperota-chari: Otzimi-rika pikenkithata-koteri, eero pipaeryaa-shiwaetari Inkite-jatzi eejatzi jaawiki-jato. Kyaari-pero-rika pantero pikantziri, pikante: “¡Ari!” Rooma eerorika pantziro, pikante: “¡Eero!” Amine rowajankitee-tzimi-kari.

¹³ Piñaa-karika okantzimo-shireta-waetemi, pamaniri Tajorentsi. Rooma pikimo-shireta-waete-rika, pomampaa-wentyaari Tajorentsi. ¹⁴ Pimantsiya-waetzi-rika, pikaema-kanteri reewarite-paeni kemijantzinkari ipoki ramana-kotemi, opoñaashitya itziritan-temiri yeenkantsi ikowa-koteri Tajorentsi.† ¹⁵ Tema aririka ramana-kotantakyaa awentaa-perotariri Tajorentsi, aritaki retsiyata-kotakahaemi. Rootakirika kantakaan-tzirori pikaaripero-shireta-waetzi pimantsiyatan-takari, ari ipeyakoe-teemiro eejatzi. ¹⁶ Powaryaa-shiretziri-kari pisheninka, pikanteeri: “Pipeyakoteena.” Pamaneeri Tajorentsi, pikanteri: “Ashitanari, petsiyata-kota-kaayiteeri mantsiyayitatsiri.” Tema aririka ramana-kotantyyaa kameetha-shireri, rantayitziniri ikowako-yitziriri. ¹⁷ Tema atziri irika paerani Elías, roshiya-yitee akantayita aaka awathaki. Roo kanteencha ikemijantakiri kameetha Tajorentsi. Ikowakotakiri eero oparyanta inkani. Mataka, awijaki mawa ojarentsi tee oparyee. ¹⁸ Opoñaashita rapiiteero ikowakoteeri, roojatzi oparyan-taari inkani. Shookayitane pankirentsi.

¹⁹ Noyemijantzin-karite-paeni, aririka pikemijantakahaeri ikaatzi ookawi-taawori rooperota-tsiri, ²⁰ powawijaa-koteeri ikaaripero-shire-witaka. Jatawitaa sharinkaweniki aririka ikamaemi. Maperowitaka ikaaripero-shire-witaka, roo kanteencha ikemijantee, ipeyakoteeniri Tajorentsi maawoeni, eero ikenkishiryaa-kotaawo.

† 5:14 ikowa-koteri = waerontsi

RETAKARI ROJANKINARI PEDRO

Wethataantsi

¹ Naaka Pedro jankinatzi-mirori iroka. Rotyaantaa-rewote Jesús Jeepatzii-totaa-rewo naaka. Eeroka-paeni nojankinatzi pikaatzi pijeeki-moyitziri jaawiki-jatzi-paeni kaari rashitaari Tajorentsi, tema pinteenaryaayitanaka pinampi-yitawo maawoeni nampitsiki-paeni janta Pontoki, Galacia-ki, Capadocia-ki, Asia-ki eejatzi Bitinia-ki. ² Riyotzitaka paerani Tajorentsi Ashiteeri ari riyoshii-yiteemi roete-shiretan-teemiri Ishire. Ari okanta pikemijantantaariri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo itzimi apatakirori rira ikamawentakimi. ¡Okantashitzimaetyaa ineshironka-peroteemi, ijeeka-kahaemi kameetha!

Añaashireta-kaantzi oyaako-yiteeri

³ Jame ajahaawenteeyaari Tajorentsi, riitaki ipapatetari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tema ineshironka-pero-yitee okimiwitaawo owakirami atzimayiteemi. Añaashireta-kaayitee oyaako-yiteeri, tema añahae Jesús Jeepatzii-totaa-rewo ikamawitaka. ⁴ Rootaki akowaeri ikashiya-kaeta-kaeri, ashi oyiroyo añeero, tee amashinita, ero othonkanitaa. Roojatzi ikashiya-kahae-takimiri eeroka-paeni inkiteki. ⁵ Rootaki ishintsinka Tajorentsi raminakowentan-teemiri eeroka-paeni. Riitaki kantakaawori pikemijantan-teeyaariri ari okantayaa rowawijaako-shiretan-teemiri paata oweyaanta-paakyaawoni kitejeri. ⁶ Rootaki pikimo-shiretan-takari, okantawitaka piñaawitakawo pikemaatsiwita-paenta, iñaantashiretee-tzimi. ⁷ Ikimita-kaantee-takimiri jempe ikantee-tziri ooro, itahaetziri iñaantee-tyaariri kameetha-rika ikanta. Okantawitaka irika ooro tee ashi royiro iñahaeteri, aritaki ithonkaeyaa. Roo kanteencha aririka ipiyapaaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ari iñahaeteemiri kyaaryoo-rika pikemijantakiri. Arira iweshiryaaawentee-teemiri eeroka-paeni, ari ipinkathateemi, osheki ikenkithata-koeteemi. ⁸ Petako-perotyaaari Jeepatzii-totaa-rewo okantawitaka tee piñaaritzii. Pikemijanteeri, osheki pikimo-shire-wenta-peroteeri, okantawita tee piñaawityaari nimaeka. ⁹ Tema pikemijanta-yiteera eeroka-paeni, aritaki piñaayiteero rowawijaako-shireteemi.

¹⁰ Ikamanta-koyitakiro paerani Kamantantaniri-paeni jempe okanta-kota ineshironkatantee paata Tajorentsi. Rootaki neshironkatantsi piñaakiri eeroka-paeni. Roo

kanteencha irika-paeni Kamantan-taniri, tee ikematha-perotziro, ramatsinka-wentakawo, osheki rojampita-kowentakiro jempe okantyya rowawijaa-koetan-tyaariri. ¹¹ Ikowaki riyote iita owawijaa-kotan-tatsini, jempe-rika okaatzi ipokantyaari. Tema riitaki Itajorenka Jeepatzii-totaa-rewo thaweta-kaayita-kiriri, oshekira ikemaatsita-kaawaetyaari Jeepatzii-totaa-rewo opoñaatyaaari iñeero rowaneenkawo. ¹² Eenitatsi yotakaa-kiriri Kamantantaniripaeni, teera rii ñaayiteroni, tema eeroka-paeni. Tema pikemayiteero nimaeka Kameethari Ñaantsi. Rotyaanteetakiro Ishire tajorentsi ipoñaakawo inkiteki ikenkithata-kaanta-kimirori. Roojatzira iroka ikowaeya-witakarini Ronampiripaeni Tajorentsi iñeero.

Akitei-shirewentee-yaari Tajorentsi

¹³ Paamaakowentyaawo pikenkishiryaani, pikimityaari owatha-kitzirori iithaari. piKiyothanite. Poyaawentyaa ikaminthaa-paemi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo aririka ipiypaaki. ¹⁴ Pikimityaari shirethari eentsi. Eero pantashi-waetawo piñaamata-shiyitari paerani, okantakaemi tee piyowaetzi. ¹⁵ Riitaki pikimita-koteeyaa kaema-shireta-kimiri. Riitaki kiteshireri. Pikimita-kotee-yaari, pikite-shirete otzimayitzira pantani. ¹⁶ Tema jankinataka ikanteetzi: Pikiteshireyitee eeroka-paeni, tema kiteshireri nokanta naaka.

¹⁷ Tema pikanta-piintziri “Pawa” aminako-yiteeroni tampatzika okaatzi rantayitakiri atziri-paeni, otzimatyeeera pikemijanta-piinteri eenirowa pijeeki jaka kepatsiki. ¹⁸ Tema piyotzi kaari koriki, kaarira ooro ipinako-wentan-teeta-kimiri, pawijako-shiretan-taari pitzimaetyaa-shiwitaka pikimita-kotari piwaesatziteni. Tema te ikameetha-perotzi ooro eejatzi koriki, aritaki ithonkaeyaa. ¹⁹ Tema rootaki rira Jeepatzii-totaa-rewo ipinako-wentan-teeta-kimiri, tema ikama-paentzi rirori, ikimita-kotakari piratsi, tee ramashi-waeta, tekatsi ikantawaetyaa iwathaki. ²⁰ Tema paerani tekira rowetsikiroota Tajorentsi kepatsi riyotzitaka oeta ranteri Jeepatzii-totaa-rewo. Roo kanteencha owakira piñeero nimaeka, ipokaki, rowawijaako-shireteemi. ²¹ Okaatzi rantzi-mota-kimiri Jeepatzii-totaa-rewo, rootaki opoñaantari pawentaa-shiretaari Tajorentsi. Tema riitaki Tajorentsi owañaaheriri, roñaahan-teero rowaneenkawo. Poyaakoyiteeri nimaeka Tajorentsi pawentaa-shiretaarira.

²² Tema pishiretha-wentaawo kyaariperori, tema kiteshireyiteemi. Poetziñaarikotyaaawo petakotantayityaa, pikimita-kaantero petakotari pirentzi okaakiini. ²³ Tema okimiwitakawo papiitaa-tyeeromi pitzima-yiteemi. Roo

kanteencha eenitatsi pipaapa-tentaari, kaari atziri kaamaniri, tema kañaaniri rirori. Okanta apiitan-taari pitzimayitapanaatzii, rootaki iñaani kañaanitakahaemiri eejatzi.

²⁴ Tema:

Awatha okimiwitawo inchashi.

Eeniwitacha owaneenkawo, okimiwitawo inchashi otzimi oteyaki.

Roo kanteencha okama-shitzi inchashi opoñaashityaa opari-teyakitee.

²⁵ Roo kanteencha iñaani Tajorentsi, ashi owaero.

Rootaki iroka Kameethari Ñaantsi ikamantee-takimiri eeroka.

2

¹ Rootakira pookan-tyaawori pikaariperotzira, eero pitheeya, eero pikamatawi-ritzi, eero poonawa-kaa-waeta, eero pikiji-matawa-kaawaeta. ² Pikimityaari eentsi owakira tzimaentsiri ikoyi ithote iteni. Ari pikanta-yitanee-yaari eeroka-paeni, pikowaero tajorentsita-tsiri antaripero-shireta-kaemini, ari okantyyaa pawijako-shiretan-teeyaari, ³ tema piñaakiro ineshironkayiteemi Awinkatharite.

Mapiki kañaanitatsiri

⁴ Pikemijanteri eeroka-paeni kimitakawori kepayi, roo kanteencha kañaaniri rirori. Osheki atziri-paeni maninta-kirori kepayi, roo kanteencha Tajorentsi ikimita-kaantawo ikowa-peroetani kepayi, osheki owinawo.* ⁵ Ari pikantzi-taari eejatzi eeroka-paeni pikimitaawo kepayi, rahaetakiro rowetsikan-teetyaawori pankotsi, okantawitaka tee pikimi-witawo kepayi, tema añaatsimi eeroka. Pikimitaari eejatzi Ompera-tajorentsita-rewo ashitakaariri Tajorentsi ratsipeta-kaani. Riima pashita-kaariri eeroka Tajorentsi, tee ikoñaaniwita, riitaki ookimota-kariri, okantakaawo okaatzii rantayiteeri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ⁶ Tema rootaki okantziri Jankina-rentsi-perori:

Pamini, nowatzika-kiro otzinkami ikowa-peroetani Kijakowentoniki.

Rootaki otzinkamipanketyaari pankotsi.

Osheki owinawo iroka.

Ikaate awentaa-shiretee-yaarini otzinkamitakari, eerowa raminaa-shiwaeta paata.†

⁷ Eeroka-paeni pikaatzi pikemijantee, pinintaa-yitaawo otzinkami tzimatsiri osheki owinawo. Riima kaari kemijanta-tsini, tee iñiuro rirori-paeni, riitaki ikenkithata-koetakiri Jankina-rentsi-perori, ikanteetzi:

Imaninta-witakawo kepayi wetsikirori pankotsi,

* 2:4 kepayi = mapi † 2:6 otzinkami = mapi

Roo kanteencha roojatzi rahaeteeri iroka tzinkamintsi-perotatsini.

⁸ Ikanteetaki eejatzi:

Kijotatsiri rantziwateetari,
ochoompiki owaryaan-tatsiri.

Tema ikimiwitawo iparyan-tatyee-yaawomi ikaatzi piyathayitakawori ifaani Tajorentsi. Riyyitakira riyoshii-yitakiri Tajorentsi rowajankitaa-yiteeri.†

Isheninka-yitaari Tajorentsi

⁹ Rooma eeroka-paeni, iroka pikanta-yitaari:

Riyoshiitaki Tajorentsi pisheninka-paeni,
Rompera-tajorentsitemi Pinkathari,
Roete-shireta-tziimi rinashi-yitaari itsipa-jatzi-paeni.
Pitsipayitaari atziri-paeni rashiyitaari Tajorentsi.

Ari pikanta-yitaari omatantyaari pikenkithata-koteero kameethari jempe okanta ikaema-shire-yiteemi pijeekawitaka otsirenikaa-kitzira, kimiwitaa nimaeka pijeekatyeeemi ikoñeeta-kaerowa rirori. ¹⁰ Paerani eeroka-paeni tee pisheninkata-wakaawita, rooma nimaeka pimateero tema isheninkateemi Tajorentsi. Paerani eeroka-paeni tee pitsipawitari ineshironkatani Tajorentsi, rooma nimaeka piñero ineshironka-yiteemi eeroka.

Romperatani akapaeni Tajorentsi

¹¹ Netakotani-paeni, pikimita-kaantero eeroka-paeni eeromi pisheninkata-naari jaawiki-jatzi. Rootaki noshintsiantemiri eero pikowashiryantawo jaawiki-jato. Tema rootaki kimitakawori iroka-paeni roomi kosheka-shireyitee-mini. ¹² Okaate pantayiteri, kameetha inimoyiteeri atziri-paeni. Aamaashityaa tzimatsi kijimawae-witzimiri nimaeka, roo kanteencha aririka ifaaneero pantaneero kameethari, ari ikenkishiryaa-neeyaa, ipinkathata-neeri Tajorentsi aririka raminakoe-teeri maawoeni rantayitakiri. §

¹³ Ikoyi Tajorentsi eero pipiyathayitari atziri-paeni ikaatzi pinkathari-wentzimiri pinampiki. Pimatzi-tyaari itzinkamitari pinkathari-wentan-tatsiri pinampiuteki.

¹⁴ Eero pipiyathatari eejatzi rotyaantani owajankitayiterini kaari-perori, tema riitaki iweshiryaa-wentyaari atziri-paeni antayitzirori kameethari. ¹⁵ Rootaki ikowakaemiri Tajorentsi. Aririka pantaneero iroka tampatzikata-tsiri, aritaki romaeryaakiri majontzi-shireri ikoyimi ikanta-koteri. ¹⁶ Jeekayiteemi Kameetha nimaeka

† 2:8 kijotatsiri, shoompikinto: mapi rantayitakiri = Ikitejerite Pinkathari

§ 2:12 aririka raminakoe-teeri

eeroka-paeni. Roo kanteencha eero pantaneero kaari-perori, tema pikimita-kotaari romperatani Tajorentsi. ¹⁷ Pipinkathateri maawoeni. Petakotyaari noyemijantzinkarite-paeni. Pipinkathateeri Tajorentsi. Pipinkathateeri pinkathari-wentzimiri pinampiki.

¹⁸ Eeroka-paeni omperataa-rewo, pishirethatyaa aririka romperatee-temi. Tee apatziro pipinkathateri aakameethatzimiri, pimatzi-tyaari eejatzi owatsimaa-waetzimiri. ¹⁹ Eenitatsi-rika antakirori ikoyiri Tajorentsi, opoñaashityaa ramaweta-nakiro imaninta-waetee-takirira, riitaki rajahaa-wentyaari atziri-paeni iñaakiri imatakiro kameethari. ²⁰ Eenitatsi-rika amawetashita-kyaawoni rowajankitaa-wentee-tziri rantakiro kaari-perori, tekatsira ajahaawentyaarini. Rooma eeroka-paeni, aririka pamaweta-kiro pikemaatsita-kowentyaawo tampatzikari, rootakira inimotziriri Tajorentsi. ²¹ Rootaki ikaema-shiretee-tantakimiri, tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo kemaatsita-kowenteemi eeroka. Ari okanta roñaahanta-paentzi-mirori okaate panteeri eeroka.

²² Tekatsi kaari-perori ranta-paenteri rirori, Tee itheeri-waanteta-paenta.

²³ Ikaweya-waetee-takiri paerani rirori, tee ipiyatantyyaa. Ikanta rowajankitaa-waetee-takiri tee rajarii-matantyyaa ipiyatantyyaa, tema riitaki rawentaa-pero-taka yotzirori ramina-kotante kameetha tampatzika. ²⁴ Ari okanta ikentakoe-tanta-kariri, okantakaawo iyaari-peronka atziripaeni. Rootaki añaantee-yaawori ooka-yiteero kaari-perori, akameetha-shiretantayiteeyaari, akimitakaan-taneeromi akamayita-tyeemi opoñaashita añaayiteemi. Tema ikanteetzi:

Osheki rowatsi-naawaetee-takiri, rootaki añaantaawori aaka-paeni awijakoyitee.

²⁵ Paerani eeroka-paeni pikimitakari piratsi kinawaeta-shitachari.

Roo kanteencha okimiwitaka pipiyaa-tyeemi ijeekira aminakowentziriri piratsi, riitaki aminakowenta-shire-yiteemiri eeroka-paeni.*

3

Rantayiteeri awakaachari

¹ Iroka pikanta-yityaari eeroka-paeni iinanteetari, pishirethatzi-motyaari piimi-paeni. Okantawityaa eeniyitatsi-rika ikaate kaari kemijanteroni iñaani Tajorentsi. Aamaa-shityaa aritaki pikemijanta-kahaeri aririka iñaakimi

* 2:25 piratsi = owisha

jempe pikantanaa, ² kiteshoretaneemi, pipinkathatantzi. ³ Ero aminaashi-waeta ifneetemi owaneenkatakimi, pimpitayitziro piishi, piporeryaa-perotzi, powaneenka-yityaa. ⁴ Tema rootaki kameethatatsi pimataneero kaari koñaanitatsini, pikameetha-shiretee. Tema aririka atsinampashireta-waete ero athaa-wako-waeta, ashi oyiro roori tee othonka-nita, rootaki ikowa-perotziri Tajorentsi. ⁵ Arira okantayitakari paerani kiteshireri tsinani awentaa-shiretakariri Tajorentsi, opinkathayitzi oemipaeni. ⁶ Okimitaha paerani Sara oshirethatzi-motari Abraham, oetziri oemi: "Nowinka-thatani." Eerokaetera kimitawori ojawoyiteemi aririka pimataneero tampatzikari. Ari okantyyaa ero otzimanta oeta pithaawan-tawaetyaari ikijawentee-temiri.

⁷ Ari pikimitari eejatzi eeroka-paeni iimentetari, piñaanta-piintyaawo pari-perotero piina-paeni. Pineshironkatero, otsinaniwaetatzi roori. Pikimita-kantero ineshironkaetziro jataa-nita-tsiri owamentotsi. Pinkathatero tema ineshironkae-teero roori añashire-yitee ikimitee-takimira eeroka, tee opaashinitzi okaatzi ikashiya-kaeta-kimiri. Rootaki pantaneeri ari okantyyaa ero omanonkan-tawaeta pamana-piintani.

Pankinawentawori rantayita-neero kameethari

⁸ Ari okantari, paapatziya-wakaeyaa, pineshironkatante, petakota-wakaeyaa tema okimitanaa-tyaawo pirezitawakae-yaami. Pineshironkateeri piimi. Pitsinampa-shirete. ⁹ Ero pikemaatsita-kaari kemaatsita-kaemiri eeroka, ero pininatzi ninatakimiri eeroka. Tema pineshironkatatyeeeri pitajonka-wenta-kaateri rirori. Tema rootaki ikaemashiretan-takimiri Tajorentsi itajonka-wenta-yiteemi eeroka. ¹⁰ Tema ikanteetaki:

Ikaatzi koyirori inintaa-waetyaa kameetha rañee,

Rookaero ininatan-tawaetzi, ikamatawi-riwaanetzi eejatzi.

¹¹ Oztimatyyee rookaero kaari-perori. Tema ranteero kameethari.

Rootaki ikowa-ntaa-piintaari ijeekayitee kameetha.

¹² Tema riyotziri Awinkatharite ikaatzi kameetha-shireri.

Rowayempitatari ikaatzi amana-piinteeriri.

Riima kaari-pero-shireri-paeni, ikatsimatzi raminiri Awinkatharite.

¹³ Eentsikiroeni pantayita-neero kameethari, ¿eenitatsima kemaatsita-kaemini? ¹⁴ Eenitatsi-rika owajankitaa-kimini pantzirowa kameethari, ari itajonka-wentakimi Tajorentsi. Tema ikanteetaki:

Eero pithaawan-tashi-waetari, ero okantzimo-shireta-waeta-shitzimi eejatzi.

15 Tema rootaki kameethatatsi poshiretee-yaari Jeepatzii-totaa-rewo, tema riitaki pipinkatha-peroteeri. Powetsikayityaa pikamantantero jempe okanta-kota poyaakoyitziri, aririka itzimi ojampitemini. Roo kanteencha entsikiroeni pikamantantero, pipinkathatante eejatzi.

16 Eekiro piyaatatyee pikenkishiryeeero tampatzikata-tsiri, pantayiteero kameethari pawentaa-neeyaarira Jeepatzii-totaa-rewo. Aamaa-shityaa ari ikaaniwenteyaa ikaate theyako-witemini.

17 Rootakirika ikoyiri Tajorentsi, rootaki kameethatatsi pikemaatsita-kowentyaawo pantayitziro kameethari. Rootaki maperotzirori okaariperotzi piñeero rowajankitaa-wentee-temiro pantakirowa kaari-perori.

18 Ari ikantzitaka eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo, tampatzikashireri rirori, ikamawentakiri kaari-peroripaeni tzimpinashire-waeta-tsiri. Rootaki rantantakawori okantyyaa raantee-yaariri itsipatee-yaari Tajorentsi. Osheki rowatsinawatha-witee-takari rowamaan-teeta-kariri, roo kanteencha rowañaa-shiretee-teeri.

19 Riitaki jatashire-teen-tsiri ikenkithata-kaayiteeri ishire etayita-kawori paerani romonkyaaashirete-takiri.

20 Tema osheki ipiyatha-yitaka rirori-paeni rowetsikan-takawori paerani Noé antawo amaatako-mentotsi, oyaawenta-witacha Tajorentsi tee ithaakyaa-waetzi. Roo kanteencha eepichokiini atziri awijakotaatsi ipiinkimi, ikaamatsitzi 8.

21 Riitaki pikimitakotaari eeroka-paeni jempe pikanta pawijako-shireyitee pomitsiryaa-yitaa. Iroka omitsiryaataantsi teera okimitawo ikiwaetziro ikepatsi-watheetzi. Tema amanaantsi iroka ikowakoe-tziri Tajorentsi ikenkishiryaa-kaantero tampatzika-shireta-tsiri. Tema pawijakotee okantakaantziro rañahaera Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

22 Ijeekae inkiteki nimaeka rakoperoki Tajorentsi ipinkathari-wenteeri Ronampiripaeni Tajorentsi, ipinkathari-wenteeri inkiteweri pinkatha-ritatsiri janta, ipinkathari-wenteeri tzimayitatsiri ishintsinka.

4

Antawaeteeniri kameetha Tajorentsi tema eenitatsi imatakaa-yiteeri

1 Ari okanta, ikemaatsita-kowentee Jeepatzii-totaa-rewo ijeekanta-paentari jaka jaawiki. Rootaki pikenkishiryaa-kopiintee-yaari eeroka-paeni. Tema ikaatzi ñiirori ikemaatsita-kaetari, teera ikowaero ranteero kaari-perori.

2 Ari pikimityaari eeroka-paeni eeniro pijeeka-yitzi nimaeka jaka jaawiki, rootaki panta-piinteeri ikoyiri Tajorentsi.

Eero pantashi-yitawo pikowashiyitari, tema rootaki ranta-piintakiri jaawiki-jatzi-paeni. ³ Rootaki panta-piintawitakari paerani, pikimitakari itsipa atziri-paeni ñaawena-waetashita-chari. Tema rameta-piintakawo imayempyookitzi, ithawinatawakaawaeta, ishinki-waeta, iñaamatawo roemoshirenka-waeta rantantyaawori kaari-perori, niyawaerintzi, ramana-piintakari tajorentsi-niro. ⁴ Osheki okompitzi-motari jaawiki-jatzi pitsipa-witari paerani, tee inimotziri pooka-nakiri pitsipaminthari rantayitziro kaari-perori. Rootaki opoñaantari ikijima-waeta-nakimi. ⁵ Roo kanteencha aritaki raminakoe-teeri irika-paeni paata okaatzi rantayitzi. Tema Tajorentsi, riitaki yotzirori maawoeni rantayitakiri ikaatzi añaayita-tsiri nimaeka, okaatzi rantayitakiri ikaatzi kamayiteen-tsiri. ⁶ Rootakira ikamantantee-tawori Kameethari Ñaantsi, imateetakiri eejatzi ikaatzi kamayiteen-tsiri. Ari rowajankitaa-wathateetakiri ikamayitakira, rootaki omatantaari rowañaa-shireyiteeri Tajorentsi.

⁷ Rooteentsi othonkaeyaa okaatzi añaari kepatsiki. Pikiyothanitee, poetziñaarikotyaa pamana-piinteeyaa. ⁸ Roo kowaperotacha piyaata-kaaneero petakotawakaaneeyaa. Tema ikanteetzi:
Eenitatsi-rika etakoyiteeyaari, eero akowawaetziro rowaariperotee.

⁹ Poemaa-nta-piinte pipankoki, eero pikiñaani-wentziro. ¹⁰ Tema ikaminthahaemi Tajorentsi, itajonka-wentakimi okantyyaa pantanta-yityaawori imatakaa-yiteemiri. Okaatzi imatakaa-yiteemiri eeroka, pamitakoteeri itsipa, panteero kameethari. ¹¹ Ikaatzi imata-kahae-takiri ikenkithate, riyote Tajorentsi ikenkithata-kotzi. Riima ikaatzi imata-kahae-takiri ineshironka-tantayite, rantawaetan-tyaawo jempe okanta raawyaa-kaakiriri Tajorentsi. Ari okantyyaa ipinkathatee-tantyaariri Tajorentsi, ikantakaa-kyaawo Jesús Jeepatzii-totaa-rewo otzimi-moteeri rowaneenkawo, ashi rowaero ipinkathari-wentantee. Kyaariwé.

Kemijantzinkarira aaka osheki akemaatsityaari

¹² Netakotani, pamaeya omapokimi-kari aririka piñaanakiro pomeentsitzi-motemini. Teera awijimo-waeta-shitemi iroka, tema iñaantee-tatziimi. ¹³ Rootaki ikemaatsita-paentari paerani Jeepatzii-totaa-rewo. Aririka piñero eeroka ikemaatsitakaa-perotee-temi ikimiteetakiri rirori, kantacha pikimo-shire-wentero. Tema ari pithaamenta-perotee-yaari ipiyeerika rirori ramaero rowaneenkawo. ¹⁴ Aririka ikijimaetemi eeroka okantakaanziro pawentaari Jeepatzii-totaa-rewo, itajonka-wenteeteemi

eeroka. Tema rootaki ooñaawontzirori ojeekan-takimi Ishire Tajorentsi otzimimo-perotziri rowaneenkawo.* 15 Teera okameethatzi powamaante, pikoshitante, pantero kaari-perori, pikoshekantyyaa, ari piñaakiro rowajankitaa-wentee-temiro eeroka. 16 Roo kanteencha roorika rowajankitaa-wentee-temiri rashiteemira Jeepatzii-totaa-rewo, eero pikaani-wenta-waeta. Tema rootaki kameethatatsi pajahaa-wentee-yaari Tajorentsi iiteeteemira “Jeepatzii-totaa-rewo-weri.” 17 Tema monkaata-paaka ramina-kotan-teeyaawori Tajorentsi okaatzi ranteetakiri. Aakapaeni akaatzi rashiyiteera, retayitakae ikemaatsita-kaayitee. Riitakira maperoteeroni ikemaatsiteeyaa ikaatzi theenka-kirori Kameethari Ñaantsi rotyaan-takaeri Tajorentsi. 18 Tema ikanteetzi:

Otzimimo-yitziri pomeentsitzi-motariri kameethashireri-paeni okantyyaa rawijako-shiretan-teeyaari,
 ¿Jempema oeta awiji-moteerini kaari-pero-shireri theenka-tajorentsita-tsiri?

19 Tema ikaatzi kemaatsi-waeta-chari nimaeka, riitakira Tajorentsi shineteeriri ikemaatsi-waetyaa. Otzimatyee rawentaa-shiretee-yaari wetsika-kiriri, rantayiteero okaatzi tampatzika-yitatsiri.

5

Ikaminayi-tziri kemijantzinkari-paeni

1 ¡Jewari! Iroka nokaman-temiri pikaatzi peewayiteeri kemijantzinkari-paeni. Eejatzi naaka neewatziri kemijantzinkari-paeni, ari akaateeyini. Naaka ñaaperotakiri Jeepatzii-totaa-rewo jempe ikanta ikemaatsita-kaetakari, ari nokaatzi-takari naaka ikaate ñaayiteeroni owaneenkataka.

2 Iroka nokamineemiri: Paminakowentee-ri kameetha kemijantzinkari-paeni pikimita-kaanteri paminakowentziri pipira. Eero pantashi-waetawo aririka ishinteetemi pantero, rooma pikoyirika pantero eerokaha kowashitaneechani. Eero pantziro pikowa-shityaa paantyaawo koriki, tema pantero eeroka-rika kowashita-nakawori.

3 Eero pikowashi-waeta pomperatantyyaa, otzimatyee poñaayiri ikaatzi paminakowenteeri pantaneeri eeroka ikini imataneero rirori-paeni. 4 Okini paata aririka ipokae Jewari-perori paminakowenta-kiniri ipira, ari ipinata-paemirori owaneenkata-chari, okimiwityaawomi ramantheetan-temiro kanteetaa-chani oshipakiryaaani.*

* 4:14 pawentaari = waerontsi

* 5:4 amanthee-rentsi

⁵ Eeroka-paeni ewankari-paeni pipinkathateri jewari-paeni. Otzimatyeeyee pipinkathata-wakae-yiteeyaa maawoeni, pitsinampashireyitee. Tema ikanteetzi:

Tee ineshironkatziri Tajorentsi kantakaapero-waetachari, Riima tsinampa-shireri osheki ineshironkateeri rirori.

⁶ Pitsinampashirewenteero okaatzi imatakaa-yiteemiri Tajorentsi. Roojatzi paata aririka omonkatapaakyaa, riitaki kantakae-yaawoni okantyyaa ipinkathatee-tantemiri.

⁷ Aririka piñaayitero okantzimo-shireta-waetemi, pawentee-yaari Tajorentsi. Tema riitaki neshironkatemini.

⁸ Pikiyothanite, paamawenta-shiretyaa. Tema irika Kamaari kijaneenteeri, ikimitakari manitzi kinakina-waeta-tsiri, rajoontzi raminaminatzi iita ratsikiri.

⁹ Roo kanteencha otzimatyeeyee pipiyatyaari, pikyaaryoo-wenta-neeri pawentaa-shiretaari Tajorentsi. Tema piyotzi ari pikimitakari maawoeni noyemijantzinzin-karite-paeni pikemaatsiteeyani jempe-rika ijeekayitzi jaka kepatsiki.

¹⁰ Roo kanteencha aririka okaatapaaki pikemaatsi-waetaka eepichokiini, aritaki rowawijaa-koteemi Tajorentsi, roejokiroteemi, raawyaa-shireta-kahaemi, ari ikyaaryoo-wentakaakimi.

Tema neshironkatantaniri irika, riitaki kaema-shireteemiri piñaantee-yaawori kanteetaa-chani rowaneenkawo Jeepatzii-totaa-rewo.

¹¹ Jame aweshiryaa-wentee-yaari Tajorentsi. Ashi rowaero ipinkathari-wentantee. Kyaariwé.

Oweyaantawori wethataantsi

¹² Riira Silvano nojankinata-kaakiri iroka. Nameentani noyemijantzinzin-karite irika. Rootaki nojankinatan-tzimiro eepichokiini nokaminayimi, nokaman-tzimiro jempe ikanta Tajorentsi ineshironkatantee. Otzimatyeera pikyaaryoo-wenta-yiteeri.

¹³ Rowetha-yitzimi kemijantzinkari-paeni piyota-piinta-chari Kompitaariki ikaatzi oshiyayiteemiri eeroka-paeni riyoshiitee-teemi. Rowethatzimi eejatzi Marcos ikimita-kaantari riimi notomi.†

¹⁴ Petakotantayityaa powethata-wakaa-neeyaa. †Okantashitzimaetyaa pijeeka-yitee kameetha pikaatzi rashiyiteemi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo!

Kyaariwé.‡

† 5:13 Ikanta-kotziri Pedro jaka “Kompitaari” rootakira ikanta-kotziri nampitsi Roma. Tema ramawenatee-tatyaawo Roma ikenkithata-koetziro, rootaki ikenkithata-kota-piintan-tawori Kompitaari. Ari okantyyaa eero riyotee-tantari jempe ijeeki Pedro, eero rowajankitee-tantari. ‡ 5:14

powethata-wakaa-neeyaa = thowootaantsi

APITETA-NEENTSIRI ROJANKINARI PEDRO

Wethataantsi

¹ Naaka Simón Pedro jankinatzi-mirori iroka. Naaka romperatani Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, Rotyaantaa-rewote naaka. Eeroka-paeni nojankinatzeni pikaatzi pikemijantane, pikimita-yiteena naaka-paeni, rootaki kantakaan-takirori itampatzika-shirenka Tajorentsi, ari ikimitari eejatzi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo owawijaako-shireteeri. ² ¡Okantashitzimaetyaa ineshironka-peroteemi, ijeekakaa-peroteemi kameetha! Eekiro piyotanaa-tyeeri Tajorentsi eejatzi Awinkatharite Jesús.

Jempe okantyyaa pikite-shiretan-teeyaari eeroka-paeni

³ Tema antawo ishire Tajorentsi, riitaki kantakaawori otzimi-motan-teeri maawoeni kowityeemo-shireteeri apinkatha-tajorentsitan-tyaariri. Ari okanta, omaperotatyyaa ayoperoteeri. Tema owaneenkataka rirori, osheki ikameetha-pero-taki, rootaki omatantaari ikaema-shire-yitee. ⁴ Rootaki ikashiya-kaanteerori pina-perotachari, kameetha-perota-tsiri, ari okantyyaa pikimita-kotan-teeyaariri eeroka-paeni Tajorentsi. Pookaero pikaaripero-shiretaki, pikimi-yitari jaawiki-jatzi antapiintakirori ikowashire-yitziri. ⁵ Rootaki piña-shintsitan-tyaari pitampatzika-shire-yitee okantyyaa poejokirotan-tyaawori okaatzi pawentaari Tajorentsi. Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki piñaayitakiro piyota-nityaa. ⁶ Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki piñaako-niteeyaa. Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki poetziñaarikoteeyaa. Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki pipinkatha-tajorentsi-waetee. ⁷ Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki pineshironkatanta-yitee. Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki petakotanteeyaa. ⁸ Roorika pimata-piintanaki eeroka, ari iñahaetakimi omaperori piyoteeri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, eero piperawae-nitaa, eero piñiuro paminashi-waetyaa. ⁹ Rooma itzimi-rika kaari mataneeroni kenkithata-koteen-chari, ikimitakari mawityaakiri kaari kowichaata-tsini. Tema imaejanta-kitziuro rantayitakiri Jeepatzii-totaa-rewo ikite-shire-yitakaan-taariri, tema kaari-pero-shireri naawitaka paerani. ¹⁰ Ari okantari noyemijantzin-karite-paeni, otzimatyee pikenkishiryaa-piinteeyaa, eero piñaantawo pikijo-shire-wenta-waetero riyoshiitee-teemi, ikaema-shireteeteemi. Tema rootakirika

pimata-piintanaki ikowakae-takimiri jempe pikanta-neeeyaa, eero piñiuro pitzimpina-shire-waeyitee.* ¹¹ Ari okantyyaa piñaantee-yaawori osheki okameetha-pero-tatsiri ikyyaakaha-teemi ipinkathari-wentan-tapaera owawijaako-shireteeri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

¹² Rootaki eero nookantawo nokenkishiryaaakaa-piintemiro okaatzi akenkithata-kotakiri, okantawitaka aritaki piyoyiwitakawo, poejokirokawo kyaariperori riyotahae-takimiri. ¹³ Rootaki kameethata-tsiri nokenkishiryaaakaa-piinteemiro eeniro nañii naaka, ¹⁴ tema eepichokita-paaki noñaantyaawori nokami. Ari okanta riyotakaakina Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁵ Nokowaki naaka rootaki poetziñaarikotyaa pikenkishiryaa-piinteero eeroka iroka-paeni aririka nookawenteemi nokamaki.

Ñaapero-yitakirori rowaneenkawo Jeepatzii-totaa-rewo

¹⁶ Tema paerani, owakira nokenkithata-kota-paakimiri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, nokanta-paakimi: “Otzimi-motziri ishintsinka, aritaki rapiiteero ipiyee.” Teera niyota-shitawo naaka-paeni, tee namatawi-waetan-tapaa-kimiro. Tema naaka-perotaki ñaakiriri Jeepatzii-totaa-rewo, osheki ipinkathari-pero-taki rirori. ¹⁷ Riitaki Ashiteeri Tajorentsi kantakaawori ipinkathee-teeri, roñaahan-takiro rowaneenkawo, iroka ikantaki iñaawaetaki paerani:

Notyomira irika netakokitani, osheki nokimo-shire-wentakiri.

¹⁸ Naakayitakira kemaperota-kirori iñaawaetaki inkiteki notsipatan-tariri Jesús janta Tajorentsiitoniki. ¹⁹ Rootakira iyotakaa-peroteeniri omaperotatyaa irika ikantakiri paerani Kamantantaniri-paeni. Otzimatyee pikemijantayiteero, tema okimitako-waeta-kyaari ootamentotsi ikoñee-tyee otsirenikaakitzi. Rootaki pantayita-neeri eeroka roojatzi ipiyantee-yaari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo ithaamenta-shireta-kaapae-mi, ikimita-paakyaari ompokiro kitejemenkiri. ²⁰ Otzimatyee akemathatero iroka: Tekatsira apaani okaatzi jankinateen-chari Jankina-rentsi-peroriki ikamanta-waeta-shitan-takyaari Kamantantaniri-paeni. ²¹ Kaarira yotashi-waetyaawoni atziri-paeni, tema Ishire Tajorentsi yotashireta-kaantakiro okaatzi ikowakiri Tajorentsi.

* **1:10** tzipina-shireri = antziwa-shireri

2

Kamantanta-shiwaetachari eejatzi yotaanta-shiwaetachari
(Jud. 3-13)

¹ Roo kanteencha, eenitatsira paerani kamantan-shiwaetachari. Roojatzi okantari nimaeka pijeeka-yitzira eeroka-paeni. Ari piñaaki kantemini, “Naaka yotaantaniri.” Tema romanakashitani-ki ikoyi rowaariperotan-temiro riyotaa-yitemiri. Imaninta-tziirira Awinkatharite, pinakowenta-witaariri rowawijaako-shire-yiteeri. Rootakira eero oshenkaanta iñaayitero irika-paeni ithonkaeyaa. ² Roo kanteencha tekira ithonkaata, eenitatsira osheki kimitakotyaarini okaatzi roñaahan-takiri, imayempi-waetzi. Riitaki kijimawaeta-kaanterini anashitan-tanaariri “Awotsi-perori.” ³ Tema ikowashiwaeta ishekiiro rashaahawo, ikowa-piintaki pipinateniri okaatzi riyotaa-shiwaetzimiri. Roo kanteencha Tajorentsi eero ishenkaa raminako-yiteeniri rantayitakiri, ari ithonkaeri.

⁴ Tema paerani ikaariperotan-takari Ronampiripaeni Tajorentsi, imatakiro Tajorentsi rowajankitaakiri, rookakiri sharinkaweniki, tsirenikaarikiri ikanta-kotaka royaawenta rowajankitaa-peroe-teeri. ⁵ Ari ikimitakiri Tajorentsi kaari-pero-shireri-paeni atziri etayita-nakawori paerani inampitawo kepatsiki, thonkaka ipiinkaki oonkawopaeteki. Roo kanteencha Tajorentsi rowawijaa-kotakiri Noé, kenkithata-kota-kirori paerani jempe ikantyya kameetha-shireri. Tema riitaki Tajorentsi owawijaa-kotakiri paerani isheninka-paeni Noé ikaateeyini 7. ⁶ Ari ikimitakiri eejatzi nampiyitawori Paamaariniki eejatzi Katsimaariniki, ithonkakiri itaakiri. Arira iñahaetziro oetyaa awijimo-yiteerini theenka-tajorentsitaniri. ⁷ Roo kanteencha Tajorentsi rowawijaa-koteeri Lot, tema kameetha-shireri rirori. Irika Lot antawo oñaashireenkakiri kaari-perori okaatzi rantayitziri piyathari-paeni. ⁸ Tema ikanteetani maawoeni kitejeri irika tampatzika-shireri Lot tsipata-kariri kaari-pero-shireri, iñiiri, ikemiri rantayitziro kaari-perori. Antawo okantzimo-shiretakari. ⁹ Arira okantari, riyotzi Awinkatharite rowawijaa-koteri pinkathatajorentsitaniri ñaapiinta-kirori ñaanta-shiretaantsi. Tema retzitakawo rowajankitaa-yitziri kaari-pero-shireri, roojatzi paata ramina-kotan-teeyaariri rantayitziri maawoeni. ¹⁰ Imaperoteeri Tajorentsi rowajankiteeri antayitzirori kaari kameethata-tsiri iñaamata-shitari, ipiyathatakawo ikantawitee-tariri. Tee iñaakonityaa, osheki ikantakaa-peroyita. Tee ithaawan-tyaari ikijima-waetziri Ronampiripaeni Tajorentsi otzimi-motziri ishintsinka.

11 Riima Ronampiripaeni Tajorentsi okantawitaka otzimimo-perotziri ishintsinka, tee ikijima-tziri kaari-pero-shireri-paeni riyaa-shita-piintzirira Tajorentsi ikamanta-koteri. 12 Irika-paeni kaari-pero-shireri ikimiwitakari antami-weri, tee riyotzi ikenkishireeyaa. Itzimaetyaa-shiwaetaka opoñaashityaa iñahaero ikemaatsita-kaetyaari roojatzi ithonkae-tantee-yaariri. Ari ikantee-yaari ithonkaeyaa kijimayita-kiriri Ronampiripaeni Tajorents kaari riyota-kotzi jempe ikantayita rirori-paeni. 13 Roo ikemaatsi-waetan-tyaari okantakaan-tziro ikemaatsita-kaantaka rirori, rootaki kimityaawoni ipinataa-tyeeromi iyaari-peronka. Tema irika-paeni kaari-pero-shireri-paeni, tee ikaanita-nitzi rantayitziro kaari kameetha-yitatsiri kitejepaete. Okimiwitakawo riitakimi opitsi-yitakimini rakiyoyitakimi ikowayitzira ramatawitemi. 14 Rootaki roetziñaarita imayempyooki-waetaki, iwathatakawo kaari-perori. Ikaema-shiretziri shipeta-shireri ikaariperota-kaeri. Ikowa-perotziro otzimi-moteri rashaahawo. Rootaki rowajankitaan-teetyaariri. 15 Ikinashi-waeyitaka, imanintakiro tampatzikari. Rantakiro okaatzi rantakiri Balaam, itomi Beor, ikowa-kotantaki ipineeteri rantantyaawori kaari-perori. 16 Roo kanteencha irika Balaam, rantakiro awijayiteentsiri, riitakira kijathata-kiriri ipireetari ikyaakoetari. Okantawita tee riyotzi iñaawaeta-nite ikyaakoetari, ikimita-nakari atziri iñaawaetanaki, ari rooka-kaari ikenkishiryaa-witakari ishinki-wentani-ki ikoyi ikosheka-waetyaami Balaam.*

17 Irika-paeni kaari-pero-shireri ashi rowaero rowajankitahae-teeri otsirenikaaki-perotzira. Tema ikimitakawo okantaka-hanki opiryaatzi omotyaa nijaa, okimitakawo eejatzi okantahanki ocheenkatzi menkori ateenkatziro tampyaa, opoñaashita añeero eero oparyi inkani. 18 Ari okanta oshiya-kaawentee-tziri kaari-pero-shireri, tema rowapeya-shita jempe ikanta iñaawiteetari. Tema ikantakaa-perotatyaa iñaawae-yitzi, aritaki ramatawitakiri owakira kemijanta-tsiri, shiya-pitha-witawori kaari-perori, ikanteri: “Kameetharini apiiteero antero akowayitziri, kameetha amayempite.” 19 Ramatawitanta-shita irika-paeni riyotaantzi, ikantayitzi: “Oshinetaa-ntsitzi pantayitero pikowayitziri.” Roo kanteencha irika-paeni yotaanta-shiwaetachari, tee ijeekashiwaeteeyaa rirori, tema ikimita-kotari omperataa-rewo, rootaki kaari-perori kimitakawori omperawaetyaarini. 20 Paerani irika-paeni kaari-perori owakira ikemijanta-witaari Awinkatharite,

* 2:16 ikyaakoetari = burro

Owawijaa-kotan-taniri, rooka-witanakawo rantayitziro kaari kameethatsiri. Okanta ojamanitanaki ipiyakotaawo rantayita-neero, roojatzi imaperotan-takari nimaeka teera ikimita ikantawita paerani. ²¹ Ari okameethawita eeromi iñiiri “Awotsi-perori” tampatzika-shireta-kaantsiri. Tema maperotaka okowaenkatzi okaatzi rantayita-neeri, ikemijanta-witanaawo ikantakaan-tawitari tajorentsita-tsiri, opoñaashita rooka-nakiro ojamaniityaaki. ²² Ikimiwitakawo ikanta-piintee-tziri:

Apaani otsitzi, aririka ikamaankaki, ipiya-shitawo rowaeyaawo.

Opoñaashita ikanteetzi eejatzi:

Apaani chaancho, arikami ikiwaeteri roepatsitaka, ipiyanaa eejatzi roepatsi-waetyaa.

3

Ipiyantee-yaari Awinkatharite

¹ Netakotani, rootaki apiteta-tsiri iroka jankinarentsi notyaan-tzimiri, nokowa-shireta-kaatziimi,

² pikenkishiryaa-kotan-tyaawori ikantayitakiri Kamantantaniri-paeni kite-shireri, ikantakiri eejatzi Awinkatharite Owawijaa-kotan-taniri, otyaanta-yitakinari nokaman-teemiro eeroka-paeni. ³ Oztimatyee akemathatero iroka: Tekira ipiyeeta Jeepatzii-totaa-rewo, itzimi osheki theenka-waetaniri. Riiyitaki antashi-waetyaawoni okaatzi ikowa-shiyitari. ⁴ Osheki itheenka-waete ikante: “¿Jempema okaateka iñahaetero ikanteetzi ari ipiye Jeepatzii-totaa-rewo? Eero ipiyaa. Kaari añeero opaashinite kepatsi, tema roojatzi okantzita owakira rowetsikae-takiro. Tem kamayitaki ashiyita-nakaeri, tee añeero opaashinite.” ⁵ Ikinashi-waetakaha ikaatzi kantatsiri. Tee riyotzi riitakirika Tajorentsi wetsikakiro inkite, rootaki iñaaani rowetsikantaka. Rowetsikakiro eejatzi kepatsi, rapataatakiro nijaa-paeni okoñaatan-tanakari opiryaa-pathatzi. ⁶ Roojatzi nijaa ithonkan-takari Tajorentsi paerani, oonkantakari kepatsi.

⁷ Roo kanteencha, inapaenta-tziira tee ipaashinitakaero Tajorentsi inkite eejatzi kepatsi. Rootaki iñaaani eejatzi ikantan-takari eero opaashini-waetzi rowetsikani roojatzi paata aririka raminako-yiteero okaatzi ranteetziri maawoeni, opoñaashityaa ithonkaeri kaari-perori theenka-tajorentsitaniri aririka itahaero kepatsi.

⁸ Netakotani, iroka piyoteri: Tema ikimita-kaantawo Awinkatharite apaani kitejeri okaataki osheki ojarentsi. Aririka okaataki osheki ojarentsi, iñaaakiro rirori apaani

kitejeri.* ⁹ Teera rojamanin-kashityaawo Awinkatharite imonkaateero okaatzi ikashiya-kaantakiri, tema eenitatsi kenkishiryaa-chari rojamanin-kashi-waetawo. Tema entsikiroeni ikanta Awinkatharite, ikoyi ipiya-shireteetemi maawoeni, tekatsi apaani peyashi-waetaachanimi. ¹⁰ Rooma paata ipiyaki-rika, ikimita-paakyaari romapokantzi koshintzi. Ari ikemaeteero antawo poemataatsini, aripaete othonkae-yaari inkite. Ari okimitee-yaari eejatzi kepatsi othonkaeyaa. Othonkyaa otahaeyaa shipakiryaa-yitatsiri inkiteki. Ari ikimitee-yaari maawoeni rowetsikani atziri-paeni, otahaeyaa maawoeni.†

¹¹ Ari okantyaara ithonkae-teero maawoeni, ¿Jempema pikantee-yaaka pijeekae eeroka-paeni eero otzimanta pantani? ¿Tema otzimatyee pikite-shiretee? ¿Tema otzimatyee pipinkatha-tajorentsita-nitee? ¹² Paamawenta-yiteeyaa, piñaa-shintsi-yiteeyaa, tema rooteentsi ipiye Awinkatharite, aripaete itaayiteero Tajorentsi inkite, ipookayiteeri shipakiryaa-yitatsiri inkiteki. ¹³ Rooma aakapaeni, tema ookantakawo owakirari inkite, eejatzi owakirari kepatsi, jempe inampitee-yaawo kameetha-shireri. Tema rootaki ikashiya-kaakaeri Tajorentsi.

¹⁴ Ari okantari netakotani. Tema poyaako-wentakawo eeroka-paeni maawoeni iroka, pikowa-shiretee, ikini iñapaemi Tajorentsi kiteshireteemi, eero ikantako-waeteetzimi pantakiro kaari-perori. ¹⁵ Pikenkithashiryahaa-kotero, entsikiroeni ikanta Awinkatharite, rojamaninka-tziiro ipiyantee-yaari ari okantyaara rawijako-shiretan-teeyaari atziri-paeni. Teera opaashinitzi iroka, ari okimitawo rojankinata-kimiri etakotani noyemijantzin-karite Pablo. Tema riitaki Tajorentsi yotakaakiri Pablo maawoeni iroka, ¹⁶ ari ikimitakari eejatzi itsipa rojankina-yitakiri. Osheki ompitawitaka ikemathee-tantyaawori okaatzi rojankina-yitakiri Pablo. Rootaki itziman-tayitari atziri kaari yotakoperoteroni, tema tee raawyaa-shireta-nitzi, ikinakaa-shiwaetakawo riyotan-tawita-naawo rojankinari Pablo. Ari ikimitaa-yitakiro eejatzi maawoeni Jankina-rentsi-perori. Aritzimaetaka ithonkae-teeri ikaatzi kinakaa-shiwaeta-kawori. ¹⁷ Rooma eeroka-paeni netakotani, aritaki nokaman-tzita-kimiro, paamawenta-yityaa eero ikinakaa-shiwaetan-tzimi irika-paeni piyathari-paeni. Paamawentyaa rooka-kaemiro-kari poetziñaarikotaha. ¹⁸ Tema rootaki kameethatatsi piyaata-kaero eeroka-paeni pantaki-shire-yitee, piyaata-kaaneero piyoperota-koyita-neeri Awinkatharite, Owawijaa-kotan-taniri Jesús Jeepatzii-

* 3:8 osheki = 1,000 † 3:10 ipiyaki-rika = Ikitejerite Pinkathari

totaa-rewo, jempe ikantakiro rirori ineshironkatan-teemiri.
Ashi rowaero rirori ipinkathee-teeri. Kyaariwé.

RETAKARI ROJANKINARI JUAN

Ñaantsi okanta-kota Añaamentotsi

¹ Irika kanta-kota-chari jaka nojankinatzimiri: Riitakira iiteetziri “Ñaantsi Añaakaan-taniri.” Itzimitaka paerani owakira etantana-kawori rowetsikan-teetzi. Naaka kemaperotakiri, naaka ñaaperotakiri, noteyaataari nako. ² Roñaahantaka rirori, inampita-paentawo kepatsiki, naakayitaki ñaakiri. Rootaki nokenkithata-kotan-takimiriri ashi owaeroni añaamentotsi, tema rañiitaka paerani rirori itsipatakari Ashitariri. Riitaki oñaahaanari naaka-paeni. ³ Rootaki nokenkithata-kotan-tzimiriri noñaakiri, nokemakiri eejatzi, jame aapatziya-wakae-yiteeyaa aakapaeni. Riita-perotakira Ashiteeri aapatziyaari, ari akantaneeriri eejatzi Itomi. ⁴ Rootaki opoñaantari nojankinatzimiro eeroka-paeni, ari okantyyaa pinintaa-perowaetan-tyaari.

Iiteetziri Tajorentsi Koñeetyaaniri

⁵ Iroka ñaantsi riyotakaanari, rootaki nowawijayimiri eeroka-paeni: Iiteetziri Tajorentsi “Koñeetyaaniri.” ¡Tekachaa-jaeni ikimitzi-motyaari tsirenikaakiri! ⁶ Aririka akante “Naapatziyari Tajorentsi,” eekiro-rika antapiinta-tyeero kaari-perori, atheeyaka. Okimiwitakawo anashita-tyeemi otsirenikaakitzira, apiyathatakawo kyaariperori. ⁷ Rooma aririka anashite okoñeetyeera, akimita-kotaari Tajorentsi ijeeki rirori okoñeetyeera, aritaki amatakiro aapatziya-wakaa-neeyaa. Ari okantyyaa ipeyakotan-teerori antawitakawo kaari-perori, rootaki rapatantakawori rira paerani Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, Itomi, ikamawenta-kaera. ⁸ Aririka akante “Tee nantani-tziro kaari-perori,” apaniroeni amatawi-waetaka, tee ayotakotero kyaariperori. ⁹ Rooma aririka akamanteeri Tajorentsi antakiro kaari-perori, aritaki imatakiro ipeyakoteero. Tema ikyaaryoo-wenta-yitee rirori, tampatzika-shireri rirori, riitaki kiteshire-perota-kaeri. ¹⁰ Aririka akantawaete “Tee nokaariperotzi,” akimiwitakawo akantatyeeemi “Theeri irika Tajorentsi.” Teera ayota-koteero iñaani.

2

Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo ookakaa-wenta-yiteeri

¹ Notyomi-paeni, opoñaantari nojankinatzimiro iroka ari okantyyaa eero pantantawo kaari-perori. Rooma aririka antakiro kaari-perori, eenitatsira ookakowenteeni Ashiteeriki. Riitaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, kameetha-shireri. ² Riitaki

atsipewenta-kaeri akaaripero-witaka. Tee apatziro ratsipe-wenta-kaahae aakapaeni, tema maawoeni atziri ikaatzi nampitawori kepatsiki. ³ Iroka ayotantyaari kyaaryoo-rika ayoteeri Jeepatzii-totaa-rewo: Aririka amonkaata-piinta-neero ikantakaan-teeri. ⁴ Eenitatsi-rika kantawita-chani, “Niyotziri naaka,” roo kanteencha eeniro ipiyathatawo ikan-takaanani, itheeyakaha irika. Tee riyotako-tziri kyaariper-ori. ⁵ Eenitatsi-rika monkaata-neerori ikantakaanani, ri-itakira ninta-perota-neeriri Tajorentsi. Rootaki riyotan-tyaari kyaariperowa raapatziya-naari. ⁶ Eenitatsi-rika kantatsini, “Naapatziyaari naaka,” otzimatyeeera roshiya-kotee-yaari jempe ikanta-paenta rirori Jeepatzii-totaa-rewo.

Owakirari ikantakaan-teetziri

⁷ Noyemijantzin-karite-paeni, teera nomapoki-mi nokaman-tzimiro iroka nojankinata-kimiri. Tema rootaki piyotzi-takari paerani. Rootaki ñaantsi pikemayitakiri paerani eeroka-paeni. ⁸ Rootaki kimitakawori owakirari ikantakaan-teetani, okantakaawo ranta-paentziri Jeepatzii-totaa-rewo. Okantakaawo pantayita-neeri eeroka-paeni. Kimiwitaka awijee-nkatanaki tsireñeenkari, kitejeta-paaki riiperori koñeetyaatsiri. ⁹ Eenitatsi-rika kantatsini, “Rashitaana koñeetyaatsiri,” teemaeta ipakahiro ikijaneenta-wakaa ikaatzi iyemijantzin-karitzu, tekiraata imatziro, tema okimiwitakawo roojatzi ijeekakimi otsirenikaakitzira. ¹⁰ Riima ikaatzi etakotanaariri kemijantzinkari-paeni, riitakira kimitanaariri anashita-naachari okoñeetyeeera, tee itzimpinawaetzi.* ¹¹ Ikaatzi kijaneenta-wakaa-chari iyemijantzin-karitzu, roshiyakari anashitan-tawori tsirenikaakiri. Tee riyotzi jempe ikini, tee ikowichaatzu otsirenikaakitzira.

¹² Notyomi-paeni, eeroka nojankinatzi iroka pawentaarira Jeepatzii-totaa-rewo,

Rootaki ipeyakotan-teemirori piyaari-pero-shirenka.†

¹³ Ashitaaniri, eeroka nojankinatzi, tema piyoteeri Jeepatzii-totaa-rewo etakawori rañaaki paerani etantana-kawori rowetsikan-teetzi.

Ewankari-paeni, eeroka nojankinatzi, tema potsinampaa-haeri Kamaari.

Notyomi-paeni, eeroka nojankinatzi tema piyoteeri Ashiteemiri.

¹⁴ Ashitaaniri, eeroka-paeni nojankinatzi tema piyoteeri etakawori rañaaki paerani etantana-kawori rowetsikan-teetzi.

Ewankari-paeni, eeroka nojankinatzi

* **2:10** tzimpininkari = antziwatzinkari † **2:12** pawentaari = waerontsi

tema aawya-shireyiteemi, piyoteero iñaani Tajorentsi, potsinampahaeri Kamaari.

¹⁵ Eero petako-waetashitawo jaawiki-jato. Eenitatsirika etakotashiwaeta-kyaawoni jaawiki-jato, teera ikowaperoteeri Ashiteeri Tajorentsi. ¹⁶ Tema maawoeni jaawiki-jato kaarira Tajorentsi poñaakaan-tyaawoni, tema jaawiki-jato iroka. Iroka okanta jaawiki-jato, akowa-shiwaetawo kaari kameethatatsiri, akowayitziro otzimi-motee ashaahawo, akowayite akantakaapero-wenta-waetyaa. ¹⁷ Maawoeni jaawiki-jato iñaamayitari atziri-paeni, ari othonkaeyaa. Riima antaneeroni ikoyiri Tajorentsi, riitaki ashi owaeroni rañahae.

Kijaneentziriri Jeepatzii-totaa-rewo

¹⁸ Notyomi-paeni, rooteentsi othonki-mateeyaa kepatsi. Pikemayitaki eeroka ari ikoñaataki kijaneenterini Jeepatzii-totaa-rewo aririka othonki-mateeyaa. Tzimakira nimaeka jaka kijaneenta-yitakiriri Jeepatzii-totaa-rewo. Rootaki ayotantari rooteentsi othonki-mateeyaa kepatsi. ¹⁹ Irika-paeni kijaneenta-kiriri Jeepatzii-totaa-rewo, riyyitaki akaawita-piintakari akemijantzi, rooka-wenta-yitanakae. Omaperotatyeyyaami itsipayiteemi, eero rookakaa-wenta-yiteemi. Ari ayoyitzi teera omaperota itsipashire-yitee aakapaeni. ²⁰ Roo kanteencha eeroka-paeni rotyaantee-takimi Ishire tajorentsi ojeeka-shiretan-teemiri, okimiwitaka ijeepatzii-toetan-takimiri. Tema piyoyiteero eeroka-paeni iroka. ²¹ Rootaki nojankinatan-tzimirori, tema piyoyiteero eeroka kyaariperoyi. Piyoyiteero pinashitaawo roorika theeyaantsi. ²² ¿Eenitatsima theyachari? Eenitatsira, riitakira kantatsiri “Irika Jesús kaari Jeepatzii-totaa-rewo.” Riitaki aetziri “Iijaneentani Jeepatzii-totaa-rewo.” Riijatzi maninta-kiriri Tajorentsi eejatzi Itomi. ²³ Itzimi-rika maninta-waeta-kirini Itomi Tajorentsi, riitaki imaninta-kiri Tajorentsi. Rooma kantanaa-tsiri: “Nawentahaari naaka Itomi Tajorentsi,” omaperotatyaa rashitaari Ashitariri. ²⁴ Rooma eeroka-paeni, poejokirotanakyaawo petakari pikemakiro paerani. Rootakirika pimata-nakiri, ari poejokirota-nakyaari Itomi, ari pikimita-nakiri eejatzi Ashitariri. ²⁵ Iroka ikashiya-kaakaeri rirori: Ashi owaero añaashire-yitee.

²⁶ Rootaki nojankinatzimiri jempe ikanta-kota kowayitatsiri ramatawi-yitemi. ²⁷ Roo kanteencha poejokirotanakawo eeroka-paeni ijeepatzii-toetakimira. Rootaki eero okowityaanta itsipa yotaayimini. Iroka Ishire tajorentsi ikimita-kaantee-takari ijeepatzii-toetan-takyaarimi, riitaki yotahaemini kameetha. Riyoteemiro kyaariperori, kaari

theeyaantsi riyoteemiri. Otsizmatyee pantayiteero jempe okanta riyoteemi rirori, paapatziyaari.

²⁸ Ari okanta notyomi-paeni, otzimatyee aapatziyaari Jeepatzii-totaa-rewo, ari okantyyaa eero akaani-wenta-waetanta aririka ipiyaki, tema awentaa-shiretanakityeeya atonkiyota-waeyaari. ²⁹ Tema piyoyiteeri kameetha-shireri rirori Jeepatzii-totaa-rewo, piyoteeri eejatzi ikaatzi ashiminthata-naawori rantaneero kameethari itominta-naari Tajorentsi.

3

Itomi-paeni Tajorentsi

¹ Pikenkishiryeeero iroka: Antawo retakotee Tajorentsi, itomiyitee. Omaperortatyaa. Teera ikematha-tziro jaawiki-jatzi jempe iita Jeepatzii-totaa-rewota-tsiri, ari ikimi-yiteeri ee-jatzi aakapaeni tee ikematha-yitee. ² Ari okanta netakotani-paeni. Itomintaana Tajorentsi. Tekira ayotako-perotziro jempe akantayiteeyaa paata. Apatziro ayotzi ari akimiteeyaari ikantaha Jeepatzii-totaa-rewo aririka ipiyapaaki, tema ari omatakyaa añeeri jempe ikanta rirori. ³ Maawoeni atziri oyaakoyiteeriri, ranta-piinteero okaate kiteshireta-kaerini. Tema Jeepatzii-totaa-rewo kiteshireri rirori.

⁴ Riima kaari ookaeroni rantayitziro kaari-perori, ipiyathata-tyaawo ikantakaan-tziri Tajorentsi. Tema iroka piyathataantsi rootakira kaari-perori. ⁵ Piyoteeyini eeroka oeta ipokantakari Jeepatzii-totaa-rewo kepatsiki, tema rootaki ipokantakari ithonkaero kaari-perori. Teera ranta-paenta-tziro rirori kaari-perori. ⁶ Ikaatzi oejokirota-naariri Jeepatzii-totaa-rewo, tee okameethatzi rantaneero kaari-perori. Tema ikaatzi oejokirota-awori kaari-perori, teera riyoteeri Jeepatzii-totaa-rewo. ⁷ Notyomi-paeni, eero pamatawitaa-rewotzi. Ikaate antapiinta-neeroni kameethari, riitakira kameetha-shireri, roshiya-kotanaari Jeepatzii-totaa-rewo ikameetha-shiretzi Rirori. ⁸ Roo kanteencha itzimi-rika antapiinta-kirori kaari-perori, rashi Kamaari irika. Tema riitaki Kamaari etakaan-takawori rantakiro kaari-perori. Rootaki ipokantakari Itomi Tajorentsi kepatsiki, ithonkaero kaari-perori ranta-piintziri Kamaari. ⁹ Riima ikaatzi rowameetha-shireteeri Tajorentsi kimitanaa-chari owakirami itzimayiteemi, teera ranta-piinta-naatziro kaari-perori. Tema Tajorentsi tominta-naari. ¹⁰ Rootaki kaari okompitatanta ayoteri itzimi rashiyitari Tajorentsi, itzimi rashiyitari Kamaari. Maawoeni kaari antapiinteeroni kameethari, teera itsipataa-ri Tajorentsi. Ari

ikimitari eejatzi kaari etakota-wakaa-chani iyemijantzin-karitz, tee itsipataa-ri Tajorentsi.

¹¹ Iroka ñaantsi pikemayita-wakiri paerani owakira pikemijanan-tanakari, ikanteetzi: Otzimatyee etakotawakaayiteeyaa. ¹² Eero oshiya-kotari ikimita Caín, rashitari Kaari-pero-shireri, rowamaakiri rirentzi. ¿Oetaka rowamaan-takariri? Tema rootaki rowamaan-tariri okantakaari ikaaripero-shiretzi Caín, riima rirentzi kameetha-shireri rirori. ¹³ Noyemijantzin-karite-paeni, eero okompitzi-motzimi ikija-neenta-waetzimi jaawiki-jatzi. ¹⁴ Ayoteeyini aaka, okimiwitaka akamashireyi-witaka paerani. Roo kanteencha nimaeka, kimiwitaka añaashire-yitee. Rootaki ayotantari, tema etakoyita-wakaa-piinta akemijanta-yiteera. Itzimi kaari etakotan-tachani, ikimitakari kamashireri. ¹⁵ Itzimi-rika kijaneentan-tatsiri, roshiyakari owamaan-taniri. Ayota-kotee-yirini apaani owamaan-taniri eero iñeero raña-shire-yitee. ¹⁶ Irika oñaahanta-perotzirori jempe ikanteeta retakotan-teeta: Ikamawentakae Jeepatzii-totaa-rewo aakapaeni. Rootaki amataneeri aakapaeni, akowayitee akamawentan-tayite. ¹⁷ Eenitatsi-rika otzimi-motziri ashaahawontsi, aririka iñeeri apaani noyemijantzin-karite kowityaa-waeta-tsiri, riitaki imashitha-waetaki irika noyemijantzin-karite, tekira imaperotziro retakoteeyaari Tajorentsi. ¹⁸ Notyomi-paeni, tee okameethatzi akanta-shiwaetyaa, “Netakotanta.” Tema otzimatyee amateero oñaawontzirori etakotanta.

¹⁹ Rootaki ayotantari omaperotatyaa rashiyitee Kyaariperori Tajorentsi. Tema ayotee rashiyitee Tajorentsi, rootaki awentaa-shiretan-tariri amana-piinteeri, ²⁰ okantawitakyaa otzimayitemi oetyaa katsitzimoshireteeni. Tema Tajorentsi riyotziro maawoeni, riyotzitawo akenkishiryaaari okaatzi katsitzimoshireta-kaeri akaariperotaki. ²¹ Netakoyitani, aririka ooka-neero ayaariperonka okaatzi owaryaa-shiryaa-yiteeri, eerowa athaawan-tanaari Tajorentsi amana-piinteeri. ²² Rootaki ayotantyaawori aritaki imatakaero okaate akowakoyiteriri. Tema amonkaa-yitaa-tziro ikantakaantani, antapiinteeneri ikoyiri rirori. ²³ Iroka ikantakaantani: Otzimatyee awentee-yaari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, Itomi Tajorentsi. Otzimatyee etakotawakaayiteeyaa eejatzi. Rootaki ikantakaantani amateeri. ²⁴ Ikaate monkaateeroni ikantakaantani, riitakira oejokirotaariri Tajorentsi. Riijatzi Jeepatzii-totaa-rewo roejokirotzitari rirori. Rootaki Ishire tajorentsi rotyaan-takaeri yotakaa-yiteeri kyaaripero roejokirotari.

4

Ishire Tajorentsi eejatzi ijaneenta-shiretani Jeepatzii-totaa-rewo

¹ Netakoyitani, eenitatsira osheki kantawita-chari: “Naaka Kamantantaniri.” Roo kanteencha kamaari ñaawaeta-kaeriri. Rootaki eero pikemijanantari okaatzi ikantayiteri, tema otzimatyee piñaantyaari rii-perotaki-rika Tajorentsi ñaawaeta-kaeriri irika Kamantantaniri. ² Iroka ayotantyaari riitakirika Ishire Tajorentsi ñaawaeta-kaeriri, aririka ikante: “Ratziritzi-motee Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.” ³ Riima theen-kirori iñaani ikantee-takiri, kaarira rashitari Tajorentsi, riitakira iñaawaeta-kaeri Iijaneentani Jeepatzii-totaa-rewo. Pikemakotee-yakirini eeroka-paeni, ari itzimaki jaka kepatsiki ñaawaeteroni iroka. Tema tzimaki. ⁴ Roo kanteencha eeroka-paeni, notyomi-paeni, rashiteemi Tajorentsi, eeroka awijayiteeriri. Tema antawo ishintsinka Jeepatzii-totaa-rewo, itzimi aapatziyeemiri eeroka-paeni. Rawijeeri aapatziya-yitariri jaawiki-jatzi. ⁵ Irika-paeni kamantantashiwaetachari jaawiki-jatzi irika. Rootaki ikemijantawakaantari ikaatzi ijaawiki-jatzitzi. ⁶ Rooma aakapaeni rashiyitee Tajorentsi. Rootaki pikemijantan-tanari pikaatzi rashi-peroteemi Tajorentsi. Teemaeta ikemijanta-yitana kaari yoteerini Tajorentsi. Ari okanta, tee okompitatzi ayoyiteeri oñaawaeta-kaayiteeri Ishire tajorentsi, ari okanta imatantaawori riyotaan-teero kyaariperori. Ari ayotziriri rashitari Kamaari itzimi yotaantzirori kinakashi-waetaantsi.

Tajorentsi riitaki iiteetzi “Etakotantsi”

⁷ Netakoyitani, otzimatyee petakotawakaayiteeyaa. Tema riitaki Tajorentsi kantakaawo opoñaantari etakotantsi. Itzimi-rika mataneerori iroka, itominta-naatyaari Tajorentsi. Riyyitaki yotayiteeriri. ⁸ Itzimi-rika kaari etakotan-tachani, tee riyoteeri Tajorentsi. Tema riitaki Tajorentsi iiteetzi “Etakotantsi.” ⁹ Iroka ikanta Tajorentsi roñaahakaero omaperotatyaa retakotee: Rotyaan-takaeri rapintzite Itomi jaka kepatsiki, ari okanta raña-shiretakaanteeri aakapaeni. ¹⁰ Iroka okanta-kota kyaari-perori etakotantsi: Teera aakapaeni poñaakaan-tyaawoni etakotyaari Tajorentsi, tema riitaki Tajorentsi poñaakaan-taawori retakoyitee. Tema antawo retakoyitee, rotyaan-takaeri Itomi. Riitakira ratsipeta-kaetani ari okanta rariperotan-teeteeri akaaripero-witee-yakani aakapaeni. ¹¹ Netakoyitani, osheki retakoteera Tajorentsi, ari akimiyitee-yaari aakapaeni etakotawakaayiteeyaa. ¹² Tekatsira apaani atziri materoni iñeeri Tajorentsi. Roo kanteencha aakapaeni kantacha aapatziyaari aririka etakotawakaayiteeyaa.

Riitakira Tajorentsi matakaeroni aatakaan-tyaawori etakotantapiinteyaa.

¹³ Tema Tajorentsi rotyaan-takaero Ishire ojeeka-shiretantee, rootaki ayotantaari omaperotatyaa aapatziyaari. ¹⁴ Tema naakayitaki ñaakiriri Itomi Tajorentsi, itzimi rotyaan-takiri rowawijaa-koteeri jaawiki-jatzi-paeni. Riitakira nokenkithata-koyiteeri. ¹⁵ Itzimi-rika kantatsiri, “Jesús Itomi irika Tajorentsi,” riitakira maperotzirori raapatziyaari Tajorentsi. ¹⁶ Ayoteera aakapaeni jempe ikanta retakoyitakae Tajorentsi, akemijanta-yiteeri. Tema riitaki Tajorentsi iiteetzi “Etakotantsi.” Ikaate etakotantapiintaa-chani, raapatziya-piintaari Tajorentsi. ¹⁷ Tema kyaa-riperorika etakota-wakaeyaa, akimita-kota-naari jempe ikanta-paenta ijeeka-paentzi jaka kepatsiki irika Jeepatzii-totaa-rewo, tekatsi oetyaa athaawan-tantyaariri aririka ipiyaki raminako-yiteeri ikaatzi nampitawori jaka kepatsiki.* ¹⁸ Aririka etakotantyyaa tekatsi athaawantyyaa. Tema iroka etakotantsi okimitari owayiri romishitoyiri ijaneentani iroka thaawan-kantsi. Aririka athaawantyyaari Tajorentsi rowajankitahae, tekiraataha ayotero etakotantyyaa. ¹⁹ Rootaki etakotan-taariri aakapaeni Tajorentsi, apiyata-tyaari retakawowa retakoyitakae aakapaeni. ²⁰ Enitatsi-rika kantatsini, “Netakotakari Tajorentsi,” roo kanteencha ikija-shiretziri noyemijantzinkarite, itheeyaka irika. Tema kaari etakotyaarini isheninka, iñiiri rirori, ¿Jempema ikini retakotyaari Tajorentsi, kaari koñaanita-tsini? ²¹ Iroka ikantan-teetari paerani: Ikaatzi etakotaariri Tajorentsi, otzimatyee retakotawakaayiteeyaa.

5

Awentaa-shirenka otsinampaan-tyaari jaawiki-jato

¹ Maawoeni awentaa-shiretaniri kantatsiri, “Irika Jesús, Jeepatzii-totaa-rewo irika,” Tajorentsi tominta-naari. Ikaatzi etakotaariri Ashiteeri, retakotaarira eejatzi ikaatzi itomitaari rirori. ² Aririka aneshironkateeri Tajorentsi, aririka amonkaateeniri ikantakaantani, rootaki ayotantaari omaperotatyaa etakoyitari ikaatzi itomitaari rirori. ³ Aririka aneshironka-perota-neeri Tajorentsi, okimiwitakawo amonkaatee-nirimi ikantakaantani. Eero apomeentsitawo amonkaa-yiteero ikantakaantani. ⁴ Ikaatzi itomintaari Tajorentsi, ari rotsinampaa-yiteero jaawiki-jato. Tema awentaa-shirenka otsinampaan-tayityaari. ⁵ ¿Eenitatsima materoni rotsinampaero jaawiki-jato? Riitakira mateeroni

* 4:17 aririka ipiyaki: Ikitejerite Pinkathari

awentaa-shiretaniri, kantatsiri: “Itomira Tajorentsi irika Jesús.”

Ikenkithata-kaantziri Ishire tajorentsi

⁶ Tema ipokaki Jeepatzii-totaa-rewo jaka kepatsiki. Roo kanteencha, teera apatziro ipokaki romitsiryaa-tyaawo nijaa, tema otzimatyee rapaateero eejatzi rira, rowamahaeteri. Rootaki Ishire tajorentsi kenkithata-kaanta-kirori jempe okanta-kota iroka. Okaatzi ikenkithata-kaantziri rirori, kyaariperori iroka. ⁷ Tema mawa

rapiitee-takiro ikanteetzi Itomira Tajorentsi irika.*

⁸ Etanakawori rootaki Ishire tajorentsi kenkithata-kaanta-tsiri. Apiteta-tsiri, riitaki Tajorentsi ñaawaeteentsi romitsiryaa-paeteta-kahanki Jesús. Mawatatsiri, riitaki Tajorentsi ñaawaeteentsi ikenkithata-kotzi-rowanki Jesús jempe ikantyya rowamahaeteri. Tee opaashinitzi ikanteetzi,

oshiyakaa-wentaansi iroka.† ⁹ Tema akemijantziri atziri-paeni okaatzi ikantayitziri, rootaki amaperoteri akemijanteeri ikanteeri Tajorentsi. Iroka ikantaki ikenkithata-kotziri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ikantzi:

“Riitaki Notyomi irika.” ¹⁰ Itzimi-rika kemijanteeriri Itomi Tajorentsi, riitaki kemathateerori omaperotatyaa

okaatzi ikantakiri Tajorentsi. Riima kaari kemijanta-tsini, itheeya-nitakaakari Tajorentsi, tema itheenkakiro iñaani ikantakiranki “Notyomi irika Jesús.” ¹¹ Iroka ikantee-takiri:

Riitaki Tajorentsi kantakae-yaawoni añaashiretan-teeyaari, tema awentaari Itomi. ¹² Ikaatzi aapatziyee-yaarini Itomi aritaki raña-shiretee. Riima kaari aapatziyee-yaarini Itomi

Tajorentsi, eero raña-shiretee.

Ayoyitee ashi owaero añaashire-yitee

¹³ Tema pawentaari eeroka-paeni Itomi Tajorentsi, pikemijanteeri. Rootaki nojankinatan-tzimirori iroka ari okantyya piyoperotan-tyaari ashi powaero pañaayitee

* 5:7 Eenitatsi jankina-rentsi ikanteetzi: Mawa ikaatzi ñaawaeta-tsiri inkiteki: Ashiteeri, Ñaantsi, Ishire. Irika kaatatsiri mawa, apanira ikanta.

Paminiro: inashiyita ñaantsi-paeni † 5:8 Okaatzi kanta-kota-chari jaka, riira ikenkithata-koetzi: “Ishire tajorentsi, Nijaa, Iraantsi. Ikaatakira mawa, tee opaashinitzi oshiyakaa-wenta-chari.” Ikwatzii jaka Juan, riyotako-peroeteri Jesús omaperotatyaa Itomitari Tajorentsi. Tema mawa

okaatzi rapiitee-takiro ikenkithata-koetziri, ikanteetaki: “Itomi Tajorentsi irika Jesús.” Etanakawori, roota-perotaki Ishire tajorentsi yotakaa-yiteeriri Rotyaantaa-rewote Jeepatzii-totaa-rewo riyotaan-tayite. Apiteta-tsiri, rootakira “Nijaa” oshiyakaa-wenta-chari romitsiryaa-kahanki Jesús.

Rootaki ikenkithata-perotakiri Tajorentsi, jankinaten-chari Mt. 3.16-17. Mawatatsiri, rootaki “Iraantsi” oshiyakaa-wentacha rapaatakoro rira Jesús rowamahaeta-tanta-kariri. Rootaki ikenkithata-perotakiri Tajorentsi ijeekan-takari-ranki Jesús ochempiki ikenkitha-waeta-kaeri Moisés eejatzi Elías jempe okantyya rowamahaeteri. Roo jankinateen-chari Lc. 9.31-35; Jn. 12.27-33.

paata.† 14 Awentaa-shireteeyaari Tajorentsi, tema ayoyitzi ikemayitee aririka amanakoyiteero jempe okanta ikowa-kaeri rirori. 15 Ayoyiteera ikemae Tajorentsi aririka amaniri, ayotzita eejatzi ari imatakaero okaatzi akowa-kota-kiriri. 16 Aririka piñeeri eeroka apaani noyemijantzin-karite tzimatsiri rantani, pamana-kotyaari, aritaki rañaa-kashireta-kahaeri Tajorentsi. Riitaki nokanta-kotzi jaka tzimatsiri rantani kaari maperota-chani okaariperote. Tema tzimatsi kaari-perori kowaenkata-tsiri. Kaarira nokenkithata-kote. Tema tee okameethatzi amana-koteeri antakirori maperotzirori okaariperotzi. 17 Nokenkithata-kotakiro “kaari-perori kaari maperota-chani,” teera nokantatzii kameethatatsi iroka. Maawoeni kaari kameethatatsi, tee okameethatzi antayitero. Roo kanteencha tzimatsi kaari-perori kaari kowaenkata-tsiri.

18 Ayoteeyini tee ranta-piinteero kaari-perori ikaatzi itom-intaari Tajorentsi. Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo aminakowenteeri, eero ikemaatsita-kaantaari Kamaari.

19 Tema ayoyitee aaka rashiyitee Tajorentsi. Riima jaawiki-jatzi, riitakira ashitaari Kamaari, ipinkathari-wentziri maa-woeni.

20 Tema ayoyitee ipokaki Itomi Tajorentsi, riitaki kemathata-kaayiteerori kyaariperori. Rootaki amatantaawori ayoteeri iiteetziri “Kyaariperori.” Aapatziyaari Kyaariperori, tema aapatziyakari Itomi, riitaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Riitaki Tajorentsi iiteetzi “Kyaariperori,” iiteetziri eejatzi “Kañaaniri.” 21 Notyomi-paeni, paamawentyaari pipinkathatziri-kari tajorentsi-niro-paeni. Kyaariwé.

† 5:13 pawentaari: waerontsi

APITETA-TSIRI ROJANKINARI JUAN

Wethataantsi

¹ Reewarite kemijantzinkari-paeni naaka jankinatzi-mirori iroka. Eeroka nojankinatziini owaetakaantziriri “Iyoshiitaa tsinani eejatzi otomi-paeni.” Eeroka netakoperotani, tema ari akaatzi akemijanteero kyaariperori. Teera apatziro naaka netakotzimi, tema retakoperoteemi eejatzi maawoeni yotayiteeroni kyaariperori.* ² Ari okantari, oejokiroteeyaawo kyaariperori, ashi owaero. ³ Okantashitzimaetyaa ineshironka-yiteemi Ashiteeri Tajorentsi, ikaminthaa-yiteemi, kameetha pijeeka-yitee. Ari ikimitemiri eejatzi Itomi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, piyotako-yiteero kyaariperori petakotawakaantayiteeyaari.

Poejokirotyaawo riyoteemiri Jeepatzii-totaa-rewo

⁴ Osheki nokimo-shiretanaki noñaayitakiri pitomi-paeni imata-piinta-nakiro kyaariperori, imatanakiro ikantakaan-takiri Ashiteeri. ⁵ Tsinani, (tema ari nowaetakaantzimi eeroka-paeni piyemijantzín-karítzi janta), teera nomapokatzimi nokaman-tzimi iroka nojankinata-kimiri. Tema rootaki nokenkishiryaa-kaemiri okaatzi nokaman-tayita-kimiri owakira pikemijanan-tanakari. Iroka okanta: Otzimatyee etakota-wakaeyaa. ⁶ Aririka antapiinta-neero ikantakaan-tani Ashiteeri, aritaki amataneeero etakotawakaapiinteeyaa. Rootaki nokanta-kaanta-kimiri panta-piinta-yiteero okaatzi pantayita-nakiri owakira pikemijantan-tanakari. ⁷ Tema tzimayitatsi nimaeka osheki amatawitaniri. Ikantayitzi: “Tee ratzirita-paentzi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.” Theeri irika ñaawaetzirori iroka, iijaneentani irika Jeepatzii-totaa-rewo. ⁸ Paamawentyaa, pipakaero-kari okaatzi niyotaa-yitakimiri. Tee nokoyi paminaa-shiwaeteeyaa, eero piñero pinintahaeyaawo paata ipineeteemiri. ⁹ Ikaate tzimpinatsiri, kaari oejokirotyaawoni riyotaanta-paentziri Jeepatzii-totaa-rewo, teera raapatziyari Tajorentsi. Riima ikaatzi oejokirota-kawori riyotaanta-paentziri Jeepatzii-totaa-rewo, riitaki matakirori raapatziyari Ashiteeri, ari ikimitzi-takari eejatzi Itomi. ¹⁰ Itzimi-rika areetemini janta, opoñaashityaa ikoyi

* **1:1** “Iyoshiitaa tsinani eejatzi otomi-paeni,” riira oshiyakaa-wenta-chari kemijantzinkari-paeni ikaatzi piyotachari nampitsiki. Tee rojankinee-tziro koñaatziro iwaero, tema omanaakaashitaatsi, eero iñaanteetawo iroka jankina-rentsi, tema aritaki riyaaete-tanaki janta ijeekaeyinira rowajankitahaeteri kemijantzinkari-paeni ikaatzi nampitawori janta.

riyoteemiro inashi-waeta-chari kenkitha-rentsi, eero pishinetziri ijeeka-wankotemi. Eero piwethatyaari eejatzi.
¹¹ Tema aririka piwethatyaari, ikimitaka pakakota-tyeerimi iyaari-peronka okaatzi rantziri rirori.

Nokoyi noñeeyimini

¹² Eenitatsi osheki nojankinatemi, roo kanteencha teera apatziro nokoyi nojankinatemi, tema nokowatzii niyaata-shitemi noñeemi, nokenkitha-waeta-kaemi, akimo-shiretan-tyaari.

¹³ Rowethatee-yimini owaetakaantani “otomi-paeni pitsiro iyoshiitawo.” Kyaariwé.†

† **1:13** “Otomi-paeni pitsiro iyoshiitawo,” riiyitaki oshiyakaa-wenta-chari kemi-jantzinkari-paeni ikaatzi piyoyita-chari jempe inampitawo Juan jankinatzirori iroka.

MAWATATSIRI ROJANKINARI JUAN

Wethataantsi

¹ Reewarite kemijantzinkari-paeni naaka jankinatzi-mirori iroka. Eeroka nojankinatziini Gayo, netako-perotani eeroka. ² Netakotani, namanakotzimi piñaantyaawori otzimi-motemi kowityee-motzimiri koñaatziro. Namanakotzimi eejatzi piñaantyaawori pitekatsiwathate kameetha. Tema niyotzi kameetha-rika pikanta poshoretanaa. ³ Ari nokimo-shire-perotaki noñaakiri rareeyitaka noyemijantzin-karite-paeni ikamanta-paakina roojatzi pikanteeyani eeroka poejokirotao kyaariperori. ⁴ Tekatsira otsipa awijironi nokimo-shiretanaki, nokemakira roejokirotanakawo kyaariperori ikaatzi nokemijanta-kaayiteeri naaka.

Ikimo-shire-wenteeri Gayo roemaanta-piintaki ipankoki

⁵ Netakotani, pimatakiro eeroka tampatzikata-tsiri pamitako-yitakiri noyemijantzin-karite-paeni ikaatzi awijayita-tsiri janta pijeekinta, okantawitaka tee piñaayiwitari paerani. ⁶ Ikenkithata-koyitakimi rirori-paeni jaka ipiyoteeyanira noyemijantzin-karite-paeni jempe okanta petakoyitakari. Tema rantawaeta-kaani Tajorentsi irika-paeni, ari otampatzikatzi pipayiteri kowityee-motariri aririka piñaayiteri. ⁷ Tema riyaayitatzii irika-paeni ikenkithata-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo, tee raawakotziri ipashiyi-witakariri kaari kemijanta-yitatsini. ⁸ Rootaki apayitan-tyaariri aakapaeni okaatzi kowityee-motariri. Ari okantyya atsipatan-tyaariri akenkithatakoyiteero kyaariperori, ikemakoe-tantyaawori.

Itheenka-kiro ñaantsi Diótrufes

⁹ Nojankina-witakanari paerani piyoyita-chari pinampiki. Roo kanteencha Diótrufes itheenkakiro nojankinari. Ikimita-kaanta-shiwaetaka riiperorimi rirori. ¹⁰ Rootaki nokamantan-tapaakiri janta okaatzi rantakiri irika. Ikantako-waeta-shitakina. Teera apatziro iroka, tema osheki imaninta-shireta-wetakiri noyemijantzin-karite-paeni, tee ishinetantzi raakameethata-wakae-yityaa. Romishitowayitakiri eejatzi ipiyota-piinta kemijantzinkari-paeni.

Kameetha ikenkithata-koetakiri Demetrio

¹¹ Netakotani, eero pimatziro eeroka kimitawori iroka kaari-perori. Tema rootaki pimata-piintee kameethata-tsiri. Ikaatzi anteeroni kameethari, riitaki rashitaari Tajorentsi. Rooma ikaatzi antzirori kaari-perori teera

riyotziri Tajorentsi. ¹² Riima irika Demetrio, maawoeni ikenkithata-kotee-tziri kameetha. Tema okaatzi ranta-piintziri, roñaaahanta kyaariperori irika ikanta-kotee-tziriri. Ari nomatzi-takawo eejatzi naaka, najahaa-wentari. Piyoteeyini eeroka-paeni okaatzi nokantziri kyaariperori irika.

Oweyaan-tawori wethataantsi

¹³ Eeniwitacha osheki nojankinatemiri, roo kanteencha teera apatziro nokoyi nojankinatemi, ¹⁴ tema nokowatzii niyaate noñeemi, okini akenkitha-waeteeyini. Okantashitz-imaetyaa pijeekayite kameetha. Rowethatee-yimini jaka akaayitzira. Powetha-yiteenari eejatzi ikaatzi jeekatsiri janta.

ROJANKINARI JUDAS

Wethataantsi

¹ Naaka Judas jankinatzi-mirori iroka. Naaka romperatani Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Naaka rirentzi Jacobo. Eeroka-paeni nojankina-yitzini rashiyitaari Ashiteeri Tajorentsi, pikaatzi ikaema-shire-yiteemi. Eerokayitaki raminakowenteeri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.* ² ;Okantashitzimaetyaa ineshironka-peroe-teemi, ijeekakaa-peroe-teemi kameetha, retakoperoteemi!

Yotaanta-shiwaeta-chari

(2 P. 2.1-17)

³ Netakoyitani, nokowawitaka nojankinata-kotemiro jempe okanta awijako-shire-yitan-taari aakapaeni. Roo kanteencha okowa-perotatyaa nimaeka nojankinata-kotemiro jempe okanta-kota pishintsi-tan-tyaariri kemijantzinkari-paeni, ari okantyyaa roejokirotan-tyaawori okaatzi riyotahae-teeriri. Ashi rowaero ikemijanteero ikaatzi rashitaari Tajorentsi.† ⁴ Tema eeniyitatsi atziri romanakaashitani-ki rojatekan-tayitaka. Theenka-tajorentsitantaniri irikapaeni, ikenkithata-kaanta-shiwaetaka, ikantayitzi: “Retakotani irika Tajorentsi, kameethatatsi antayitero akowayitzi, kameethatatsi eejatzi amayempi-waete.” Irika-paeni ñaawaeta-kirori iroka ñaantsi, imanintakiri Tajorentsi, apaniroeni romperatanta. Ari ikimitakiri eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Rootaki ikenkishiryaa-takari paerani Tajorentsi rowajankiteeri irika-paeni.

⁵ Nokoyi nokenkishiryaa-kaemiro okaatzi piyoperoteeyirini. Itajonka-wenta-perotakiri Tajorentsi ikaatzi rashitari rirori, irika-paeni roemishitowaeri Apitantoniki, roo kanteencha rapathakiro-ryaakiri ikaatzi theenka-tajorentsiteen-tsiri. ⁶ Ari ikimitakari Ronampiripaeni Tajorentsi maninta-kirori inampi, kaari jatakaeroni ipinkathari-wentante kameetha. Okimiwitaka roojotakota-tyeerimi Tajorentsi jempe otsirenikaakitaki, ari royaawentari rowajankitahae-teeri paata omonkaata-paakyaa-rika kitejeri kowaenkata-tsiri.‡ ⁷ Ari ikimitakari paerani Paamaarini-jatzi, Katsimaaniri-jatzi eejatzi ikaatzi jeeka-nampitziriri. Osheki kaaripero-shire-yitatsiri, mayempi-waeta-tsiri, thawinata-wakaa-waeta-chari.

* 1:1 Jacobo = Santiago † 1:3 kemijantzinkari-paeni = kiteshireri ‡ 1:6 kitejeriki kowaenkata-tsiri = Iktejerite Pinkathari

Rowajankitaan-teetakari paamari. Arira iñahaetzirori oeta awijimo-yiteerini kimityaarini irika-paeni rowajankitee-tantee-yaari paamari kaari tsiwaka-nita-tsini.

⁸ Ari ikimita-yiteeyaari irika-paeni kenkithata-kaanta-shiwaetaniri, kenkishiryaa-kaanta-shiwaeta-chari, kowa-shiwaeta-kawori kaariperoyitatsiri, theenka-waetaniri. Tee ithaawan-teeyaari ikiji-matziri ronampiripaeni Tajorentsi otzimi-motziri ishintsinka.

⁹ Rootaki kaari imatajeetzi Miguel, reewarite ronampiripaeniTajorentsi, tee riyakatziri rirori iñaana-minthatziri Kamaari ikenkitha-waeta-kotziri Moisés ikamanta-paentari. Apatziro ikantaki Miguel: “Riitaki Nowinkatharite kijimini.” ¹⁰ Riima irika-paeni atziri riyakatakiro kaari riyotaa-jeetzi. Tema okaatzi riyotashi-witari rirori-paeni okimitawo riyota-ninka ipireetari. Riitaki thonkawaetacha apaniroeni. ¹¹ ¡Ashironkamatsiteriini! Tema rantakiro kimitawori rantakiri paerani Caín. Ikinashi-waetaka ikimitakari Balaam, apatziro ikowa-shitaka raantyaawo koriki. Ikimita-kotakari ikaatzi kamayiteentsiri ikoshekan-tantakari paerani Coré. ¹² Okimiwitakawo riimi pitsipooki-yitakimini rakiyoyitakimira. Tema itsipatashiyitzimi itheenka-tajorentsi-waetante, apatziro ikoyi rantayitero inimotziriri rirori. Ikimitakawo ochenkaani-kitzi menkori otajonkae-nkatziri tampyaa, eero opariyaanta inkani. Ikimitakawo pankirentsi tee okithokitzi omonkaa-paetewita okithokitan-tyaari, kamaperotaki, tema itzimponchakiryee-takiro. ¹³ Ikimitakawo okanta otamakaatzi inkaari oshimoryaata-kaashi-waetawo nijaa, rootaki imayitakiri irika-paeni roñaaahan-tashi-waetakawo iyaari-peronka. Ikimita-kotakari pariyinkari ikemakaanta ithonkante, ari ikimita-yitee-yaari rirori-paeni ithonkaeyaa otsirenikaakitzira.

¹⁴ Riyyitakira ikenkithata-kotzi-takari paerani Enoc 7-tatsiri icharinita-nakari Adán, ikantaki-ranki:

Pamini, ipokaki Pinkathari itsipatari oshekyaaantzi Ronampiri tajorentsite. §

¹⁵ Ipokaki ramina-koteero okaatzi rantayitakiri maawoeni. Ipokaki rowajankiteeri theenka-tajorentsitantaniri okantakaan-tziro maawoeni okaatzi rantakiri. Ipokaki rowajankiteeri kaari-pero-shireri ikaatzi ikijimatakiri.

¹⁶ Irika-paeni kenkithata-kaanta-shiwaetaniri, kijimatantaniri irikapaeeni. Osheki itheeya-kowaetantaka.

§ 1:14 oshekyaaantzi = 10,000; Ronampiri tajorentsite = kiteshireri. Iroka okaatzi iñaanitakari Enoc, tee opoñeeyaawo Jankina-rentsi-peroriki, tema otsipaki jankina-rentsi opoñaakawo, iiteetziro “Rojankinari Enoc.”

Rantayitziro ikowa-shiyitari rirori. Kantakaa-pero-waetaniri irika. Inintaa-thatan-takimiro riyotaan-tziri ikoyi raantashi-waetyaawo koriki.

Ikaminee-tziriri kemijantzinkari

¹⁷ Rooma eeroka-paeni, netakoyitani, pikenk-
ishireeyaawo riyotaa-yitakimiri paerani Rotyaantaa-
rewote Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁸ Tema
ikantayitaki rirori: “Paata iweyaanta-paakyaawoni
itzimayite theenkan-taniri-paeni, riitaki antashi-
waetyaawoni iñaamata-shiyitari.” ¹⁹ Riiyitakira kantakaawori
ikija-wakaan-teetyaari, apatziro ikenkishiryaa-kotawo
jaawiki-jato. Tee ojeeka-shiretantari Ishire tajorentsi.
²⁰ Rooma eeroka-paeni, netakotani, powetsika-shireta-
wakaa-yiteeyaa poejokirotan-tyaawori pikemijanta-
piinta-neero Ñaantsi. Pamana-piintyaa jempe okanta
iyotakaemiri Ishire tajorentsi. ²¹ Kijokiro poyiro
retakotanka, poyaakoteero ineshironkatanka Awinkatharite
Jesús Jeepatzii-totaa-rewo ashi owaero rañaakaa-yitee.
²² Pineshironkateri piyoteeri ikaate kijoshire-neenta-
tsini. ²³ Itsipa, pikimita-kaantero eepichoki okantaka
powawijaa-kotan-taariri itahaeyaami. Itsipa, otzimatyee
pineshironka-yiteeri. Rooma iyaari-peronka, ikijaneentero.
Ari pikanteerori ikithaatari ikaaripero-shiretan-takari,
pikimita-kaantero pikijaneenta-tyeeromi. Pipinkiro iroka
pimatziro-kari eeroka.

Weshiryaa-wentaantsi

²⁴ Athaamentee-yaari irika matzirori raminakowenta-
yitee kaari atzimpina-shireta-waetanta, tema ikimita-
kaantee tee amashiwaetyaa, rootaki omatantari
athaamenta-waeteeyaa atsipataari tzimatsiri rowa-
neenkawo.* ²⁵ Athaamentee-yaari Tajorentsi apanita-tsiri,
yotaniri, owawijaa-koteeri. Riitaki irika Tajorentsi tzimatsiri
rowaneenkawo, rajahaa-wenteetari, omaperotatyaa otzimi
ishintsinka, pinkathari-perori irika, riitaki etakawo itzimaki
tekiraata otzimayite maawoeni, roojatzi ikanta nimaeka,
ashi rowaeta-tyeeroni. Kyaariwé.

* 1:24 tzipinari = antziwatyyaa

ROÑAAYEE-TAKIRIRI JUAN

Roñaahan-takiri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo

¹ Iroka okaatzi roñaahan-takiri Tajorentsi jempe ikanta-kota Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, riira Tajorentsi kantakaa-wori riyotan-tyaawori romperatani-paeni jempe okanta-kotyaa okaakitzi-mateen-tsiri iñahaeteero. Rootaki rotyaan-tanta-kariri Tajorentsi Ronampiri ikamanteri Juan, romper-atani Tajorentsi. ² Riitaki Juan kenkithata-kirori okaatzi iñaa-kiri. Iroka okaatzi ikenkithatakiri iñaani Tajorentsi, rootaki ikowakaan-takiri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo ikaman-tantero. ³ Ikimoshireyitee ikaate ñaanateeroni iroka kaman-taantsi, ari ikanteyaari eejatzi ikaate kemijanteroni. Iki-moshireyitee ikaate monkaayiteeroni okaatzi jankinateen-chari. Tema okaakitzi-mataki iñaantee-tyaawori.

Rowetheetari kemijantzinkari-paeni kaatatsiri 7 ipiyoyi-taka

⁴ Naaka Juan jankinatzirori iroka. Eeroka nojankinatziini kemijantzinkari-paeni kaatatsiri 7 pipiyoyitaka janta inashiyita-chari nampitsi jeekatsiri Asia-ki. Tema añaatsi Tajorentsi nimaeka, riitaki etakawori paerani itzimaki, rooteentsi ipiye. Ineshironkayiteemi rirori, kameetha ijeekakaa-yiteemi janta. Ari ikimitemiri eejatzi iiteetziri “7 tajorentsi” itsipatakari inkiteki iwinkathari-mentoki. ⁵ Ari ikimitemiri eejatzi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tema kyaariperori irika okaatzi iñaawaetziri. Riitakira etanaawori rañahae ikamawitaka, riitakira pinkathari-wenteeriri maawoeni ikaatzi pinkathari-witachari jaka kepatsiki. Riitaki etakoyiteeri aakapaeni, ipeyako-yiteero ayaariperonka rapaatantakawori rira ikama-wenta-yitee.

⁶ Riitaki pinkatha-ritakaa-yitakaeri. Riitaki ompera-tajorentsita-kaayiteeri antawaetan-taanariri Tajorentsi Ashitariri. Riitaki otzimi-moteeri rowaneenkawo, riitaki pinkathari-perota-tsiri. Ashi rowaero rirori. Kyaariwé.

⁷ ¡Pamini! Irika Jeepatzii-totaa-rewo, ikinapae menkoriki, maawoeni iñahaeta-waeri.

Imatzityaawo iñeeri owathaa-merikita-kiriri.

Riraakoe-teeyaari maawoeni jaka kepatsiki, imatzityaawo kaari sheninkata-wakaa-chani.

Ari okantyaari. Kyaariwé.

⁸ Iroka ikantzi Awinkatharite Tajorentsi: Naakataki oshiyawori etawori jankina-rentsi, Naaka oshiyawori eejatzi oweyaantawori.

Añaatsi rirori, retakawo paerani itzimaki, riitaki piyaatsini paata. Riitaki Shintsi-perori.

Roñaahantaka Itomi Atziri

⁹ Naaka Juan, pirentziyitaana piyemijantzin-karitee, ari akaatee-yakini amawetakiro akemaatsi-waetaka, ari atsipata-wakaa ipinkathari-wenta-yitee Tajorentsi. Eeniro nojeeki-ranki othampishiki iiteetziri Patmos nokenkithatziro iñaani Tajorentsi, nokamantantziro ikantakinari Jesús. ¹⁰ Okanta apaani kitejeri ipiyowenta-piinteetari Awinkatharite, eenitatsi oñaaha-kinari Ishire tajorentsi. Nokemakiri notaapiiki iita kantanari, roshiyakawo tziwootaantsi iñaawaetzi, ¹¹ ikantakina: “Pojankinatero okaate noñaayimiri. Rootaki potyaanteniriri kemijantzinkari-paeni kaatatsiri 7 ipiyoyitaka janta inashiyita-kawori nampitsi jeekatsiri Asia-ki. Tema iroka 7 nampitsi: Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea.”

¹² Ari nopithokanaka notaapiiki naminiri iita ñaanatanari. Noñaatziiri ootamentotsi-paeni rowetsikae-tziri ooro. Ikaatzi 7. ¹³ Roo kanteencha janta niyankineki ari rojatekaka apaani kimitakariri Itomi Atziri. Opamankakiri iitziki iithaari. Ithaantakiri rooromashite rowetsikaetziri. ¹⁴ Kitamaa-powaenkataki iitoki, kimiwitaka roomi iwitzi owisha, kitamaa-nikitaki roowaetaki jiriniki. Rooma rooki kimita paamari. ¹⁵ Poreryaayitaki iitzi, riüwaetaki iporeryaatzi koriki itahaetziri. Okimiwaetakawo iñaani opoempaatzijijaa. ¹⁶ Roteeyaki ompokiro-paeni rakoperoki, ikaatzi 7. Roemishitowa-kiro ipaanteki oshiyakawori ojataa-mentotsi, apimenete othoyempitzi. Ikimitakari ipooki ooryaari ishipakiryaa-perotzi tampatzika-paete.

¹⁷ Ikanta noñaakiri, tyaanakina nokamanaki. Roo kanteencha ipampitantakinawo rakoperori, ikantana: “Eero pithaawantana, Naaka etawori, Naaka oweyaantyaawoni. ¹⁸ Naakataki kañaaniri. Nokamawitaka roo kanteencha ashi nowaero nañahae. Naaka matzirori otzimi-motana noshintsinka nashita-ryaan-tyaawori ikyyaa-piintee-tziro sharinkaweniki, aritaki omatakyaa eejatzi nashiteero. ¹⁹ Pojankinatero okaatzi piñaakiri, rootaki petanakyaaari okaatzi piñaakiri awijatsiri nimaeka, roojatzi okaate piñeeri awijatsini paata. ²⁰ Ikaatzi ootamentotsi piñaakiri kaatatsiri 7, riitakira oshiyakaa-wentariri kemijantzinkari-paeni kaatatsiri 7 ipiyoyitaka janta inashiyita-kawori nampitsi. Ikaatzi piñaakiri ompokiro noteeyakiri nakoperoki, kaatatsiri 7, riitaki oshiyakaa-wentariri ronampiripaeni

Tajorentsi tsipayitaariri kemijantzinkari-paeni kaatatsiri 7 ipiyoyitaka.”*

2

Kamantaantsi rotyaan-teeta-kiniriri 7 ipiyoyitaa kemijantzinkari-paeni: Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Efeso-ki

¹ “Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari Efeso-ki. Riitakira ñaanatziri oteeyakiriri 7 ompokiro rakoperoki, ojatekaen-chari niyanki ipaamatakira 7 ootamentotsi. Ikantziri:

² ‘Niyotziro okaatzi pantayitziri, jempe pikanta pantawaetaki, okaatzi pamawetakiri. Poonayitakari kaari-pero-shireri-paeni. Piñaanta-yitaari iitashi-waeta-chari, “Otyaanta-perori-paeni” yotaanta-shiwaeta-chari. Piyoteeri eeroka theeyinkari irikapaeni.

³ Eeroka kinatan-taniri, pamaweniwaenitzi, osheki pikemaatsi-waetaka rowajankitaa-wentee-tzimirow pawentaanaha naaka. Teemaeta pounawaetyaa.*

⁴ Roo kanteencha, eenitatsi yotapaen-chari, rootaki kaari kameethatatsini. Iroka okanta: Pooka-nakiro eeroka-paeni petakotanta, tee pikameethatzi pikimi-witanakawo paerani.

⁵ Pikenkishireero jempe pikanta paerani owakira pikemijantanaki. Pookaero jempe pikanta nimaeka, pipiyakoteero panteero jempe pikantanaka owakirani pikemijantanaki. Tema eerorika pookaero, ari niyaata-shitakimi, naapithateemiri ootamentotsi jeeki-mota-kimiri janta.

⁶ Roo kameethatatsi pikijaneentakiro eeroka-paeni rantayitakiri ikaatzi kemijanta-neeriri riyotaantziri paerani Nicolás. Nomatzi-takari naaka.

⁷ Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire tajorentsi iñaanatziri kemijantzinkari-paeni. Eenitatsi-rika otsinampaa-kironi, ari noshineteeri royaawo chochoki owañaan-tatsiri pankiteen-chari itajorentsi-pathateki Tajorentsi.’ ”

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Esmirna-ki

⁸ “Iroka pojankinate-niriri Ronampiri tajorentsita kemijantzinkari-paeni piyotachari Esmirna-ki. Riitakira ñaanatziriri etakawori, oweyaantyaawoni eejatzi. Riitakira ñaanatziri kamawiteencha roo kanteencha añahae eejatzi. Ikantziri:

* **1:20** Eenitatsi kantatsiri irika-paeni “Ronampiripaeni Tajorentsi” ikenkithata-koetziri jaka, riitaki itziri-paeni ikaatzi jewayiteeriri kemijantzinkari-paeni. Eeniyitatsi itsipa kantatsiri, riitaki kyaariperori

Ronampiripaeni Tajorentsi. * **2:3** pawentaana = waerontsi

9 ‘Niyotziro okaatzi pantayitakiri, eejatzi pikemaatsi-waetee-yarini, niyotzitawo pikowityaa-waetee-yirini, okantawitaka eeroka ashaahanta-shireri. Niyotzi eejatzi eenitatsi Judá-paeni janta theeyako-waeta-kimiri. Iitashi-waetaka Judá-paeni, tema Kamaari ashiyita-kariri. 10 Eero pithaawanta-shitawo okaate pikemaatsityaari. Tema rooteentsi piñeero eeniyitatsi janta jempe ikaate romonkyaa-kaante Kamaari. Ari pijeekiri okaate 10 kitejeri pikemaatsi-waetyaa, iñaanta-shireta-tziimira Kamaari. Roo kanteencha otzimatyee pikyaaryoo-shirete eeroka-paeni piyaata-kaero okantawitakyaa rowaetemi, tema paata aritaki nañaa-kahaemi, okimiwaetee-yaawo namanthee-yitaa-tyeemimi.† 11 Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire tajorentsi iñaanatzi kemijantzinkari-paeni. Eenitatsi-rika otsinampaa-kironi iroka, eerowa iñeero ikemaatsi-waeteeyaa rapiiteero ikamae.’”

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Pérgamo-ki

12 “Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari Pérgamo-ki. Riitakira ñaanatziiriri otzimotziri rojataa-mento apimenetatsiri othoyempitzi. Ikantziri:

13 ‘Niyotziro pantayitzi, niyotzi pijeeki-motakiri ikaatzi ipinkathari-wentziri Kamaari. Roo kanteencha niyotzimi eejatzi kijokiro powanakina pawentaana, tee pookiro. Tee pookanakiro eeroka-paeni okantawitaka rowamaa-witeetakariri Antipas noyemijantakaa-perotani kenkithata-kotakinari janta jempe ijeeki Kamaari.‡ 14 Roo kanteencha, eenitatsi yotapaen-chari, rootaki kaari kameethata-tsini. Iroka okanta: Eeniyitatsi pikaateeyini kimitakariri Balaam riyotaantzi. Tema paerani Balaam, riyotaa-piintakiri Balac okantayaa ikaemashiryaan-tyaariri Israel-paeni rowakae-yaari ratsipeta-kaetani rashita-kaetariri tajorentsiniro. Imayempi-waeta-kaakiri eejatzi. 15 Ari ikimitakari eeniyitatsi eejatzi kemijanta-yitakirori riyotaan-tziri paerani Nicolás. 16 ¡Pookaero! Eerorika pipakahiro, ari niyaata-shitakimi nowayiriteri, rootaki nowayiritan-tyaariri ojataamentotsi shitowa-tsiri nopaanteki. 17 Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire tajorentsi iñaanatzi kemijantzinkari-paeni. Eenitatsi-rika otsinampaa-kironi iroka, ari nopakiri royaawo omanaa-ntsita-tsiri iiteetziri paerani “Iitaka”. Ari nopakiri eejatzi apaani kitamaari mapí jempe ojankinataka owakirari waerontsi kaari riyoteetzi, apatziro riyoteero aakironi iroka mapí.’”§

† 2:10 amanthee-rentsi ‡ 2:13 Kamaari = Yakatantaniri § 2:17 Iitaka = maná

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Tiatira-ki

18 “Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari Tiatira-ki: Riitakira ñaanatziri Itomi Tajorentsi, kimitakaiwori rooki paamari, poreryaateen-tsiri iitziki. Ikantziri:

19 ‘Niyotziro pantayitziri, petakoyitantaka, pikemijantaki, pantawaetaki, oetziñaarikotaniri eeroka. Eekiro poetziñaarikotatyaawo nimaeka pawijakaa-nakiro pikantawita paerani. 20 Roo kanteencha, eenitatsi yotapaen-chari, rootaki kaari kameethata-tsini. Iroka okanta: Paapatziyakawo eeroka-paeni tsinani iitachari Jezabel. Okantzi roori kamantantanirowa, roo kanteencha okaatzi iyotaantakiri roori, osheki oetzimpina-shiretakiri nomperatani. Rootaki opoñaantari owakaayitakari ratsipeta-kaetani rashita-kaetariri tajorentsi-niro. Omayempita-kaawae-yitakiri eejatzi. 21 Ojamani noyaako-witakawo ookaeromi antayitakiri, roo kanteencha tee okoyi ookaero omayempiwatzi. 22 Eerorika ooka-shitaawo, ari nomantsiyaa-kiniro jempe omayempitanta-piintaki, ari okemaatsi-waetyaari. Ari nokimita-kiriri ikaate mayempita-kironi. 23 Ari nothonka-yiteeri ikaatzi iyotaayitakiri. Rootaki opoñaantyaari riyotee maawoeni kemijantzinkari-paeni naakataki iyoshiretziri maawoeni, niyotzi oeta ikenkishiryaa-yitari, niyotzi oeta ikema-shire-yitziri. Ari okantya noepiyan-teemirori okaatzi pantayitakiri eeroka-paeni. 24 Rooma eeroka-paeni, tzimahaantapaetsiri janta Tiatira-ki kaari kemijanta-kironi okaatzi iyotaan-tashi-witakari, eero nokijathatzimi. Tema tee pipankinawenta-waetyaawo okaatzi iyotaan-tashi-witakari iiteetziri “romanakaaperotani Kamaari.” 25 Roo kanteencha eeroka-paeni otzimatyera poejokirotena roojatzi nopiyan-takyaari. 26 Eenitatsi-rika otsinampaa-kironi imonkaatero noñaani roojatzi oweyaanta-paakyaawoni, aritaki nomatakaakiri ipinkathari-wenteeri paata atziri-paeni. 27 Ari oshiyakyaawo ikimitaakina Ashitanari naaka, imatakaa-kinawo ipinkatharitakaakina, ari ikimitakahaeyaari eejatzi rirori-paeni ipinkatharitakae-teeri.

Ari reewatan-teeyaari reshiro-kotzite.

Riijatzi thonkaerini ijaneentani, ikimita-kaanteeri ipookaetziro chomo.

28 Aritaki nopaeri naaka oshiyakariri ompokiro kitejemenkiri koñaata-paentsiri. 29 Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire tajorentsi iñaanatziri kemijantzinkari-paeni.’ ”

3

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri nampitsiki Sardis

¹ “Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari nampitsiki Sardis. Riitakira ñaanatziri iiteetziri ‘7 tajorentsi,’ oteeyakiriri 7 ompokiro. Ikantziri: ‘Niyotzimiro pantayitakiri, rowaetee-takaan-teetziri “añaashireri,” tema tee ari pikantyya, kamashireri eeroka-paeni.

² Pikakempi-shiretee. Piñaa-shintsityaa eero pikama-shiretanta. Tema Tajorentsi iñiuro okaatzi pantziri tee pimonkaa-tziro ikowakaemiri. ³ Pikenkishireero ikamantee-takimiri paerani, pimonkaatero. Pookaero panta-piintakiri. Eerorika pikakempitee, ari nomapoka-paemi nopiyeerika, nokimityaari romapokantzi apaani koshintzi. ⁴ Roo kanteencha eenitatsi eepichokiini janta pinampiki Sardis matakirori ikite-shiretzi. Riityitaki kimitakariri kaari oepatsiteroni iithaari, riitaki kameethataatsiri irika-paeni okantyya itsipatan-teenari nokithaatawo kitamaari. ⁵ Itzime-rika otsinampaa-kironi, aritaki nokithaateeri kitamaari rirori. Eero noshepoyiro iwaero itsipataari rojankinata-kotaka ikaate añaayitaa-tsini. Tema ari nokanteeri Ashitanari, eejatzi Ronampiripaeni Tajorentsi: “Ikemijantaana irika.” ⁶ Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire tajorentsi ikantziriri kemijantzinkari-paeni.’ ”

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Filadelfia-ki

⁷ “Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari Filadelfia-ki:

Riitakira ñaanatziri Tajorentsita-tsiri, Kyaari-perori.

Riitakira iñaanatzi rowaetakiri romonkyaayiteeri atziri-paeni, riijatzi otzikayiteerini kaari ishineteete ikyaayite.

Ari ikimiteeyaari piwaejatzeneni David.

Tekatsira shintsi-terini omonkyaan-taatsiri, otzikayitan-taatsiri eejatzi.

Iroka ikantziri:

⁸ ‘Niyotziro pantayitziri. Pamini. Noshinetakimi pikyee, tekatsi otzikawa-kimini. Rootaki nomatakimiri teera paawyaashireta-waetee-yanitzi, roo kanteencha pimonkaata-kinawo noñaani, tee ikemaetzimi pikante: “Tee rashitana Tajorentsi.” ⁹ Riima irika-paeni kantashi-waeta-chari: “Naaka Judá-paeni.” Kaarimaeta Judá-paeni, tema riitaki rashiyitari Kamaari. Rootaki notziwerowa-kaantee-yaariri paata ipinkatha-yiteemi. Ari riyoteeri omaperotatyya netakotakimi.* ¹⁰ Pimonkaatakiro nokaman-takimiri,

* 3:9 Kamaari = Yakatantaniri

nokantaki: “Pamawe-waenite.” Rootaki naminako-wentanteemiri eero iñaanta-shiretan-teetzimi. Tema eepichokita-paaki iñaantee-tantyaariri ikaatzi nampiyitawori kepatsiki. ¹¹ Rooteentsi nopokimate. Kijokiro poyiro pikemijantakiri, eero paminaa-shiwaetanta pinintahaeyaawo ipineeteemiri, okimitee-yaawo ramantheetaa-tyeemimi.† ¹² Itzimi-rika otsinampaa-kironi iroka, ari ikimita-kaanteeri tzinkamintsi otzinkamipanke itajorentsi-pankote Tajorentsi. Ashi rowaero ijeekae. Ari nokenta-koteeniri iwathaki iwaero Tajorentsi, ari riyoteeri Tajorentsi ashitaari. Ari nokenta-koteeniri iwathaki owaero owakirari Aapatziyaweni, ari riyoteeri ijeekae irika inampiki Tajorentsi, otzimi areetaa-chani jaawiki opoñahae-yaawo inkiteki. Ari nokenta-koteeniri eejatzi iwathaki owakirari nowaero. ¹³ Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire Tajorentsi ikantziriri kemijantzinkari-paeni.’”

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Laodicea-ki

¹⁴ “Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari Laodicea-ki. Riitaki ñaanatziri iiteetziri ‘Kyaariwé,’ riitaki rawentaa-shireta-piinteetari iñaawaetzirowa kyaariperori. Riitakira ñaanatziriri rowetsika-kaetakiri paerani iroka kepatsi. Iroka ikantziri:

¹⁵ ‘Niyotziro pantayitziri. Poshiyakawo kaari jaawaatsini, kaari katsinkaata-tsini. Nokoyiri naaka jaawaari. Eerorika ojaawatzi, katsinkaari nokoyiri. ¹⁶ Rooma pikimitakawo katsinkaeronkari nijaa, ari noowawentakimi. ¹⁷ Pikanta-piinteeyini eeroka-paeni: “Ashaahantakina, tekatsi nokowityee.” Roo kanteencha teera ari pikantyyaa, tema owashiretako-waetakimi, manintaa-rewo, ashironkaenkari, mawityaakiri, kanki-merikiri.

¹⁸ Tema otzimatyee pikimita-kaanteero pamanantaatyeeerimi noorote itahaetakiri iporekyaa-perotantyaari. Aritaki pimateero pashaahantyyaa. Pikimita-kaanteero pamanantaa-tyeeromi kitamaari nithaari, eero pikanki-meriki-waetanta, pikaani-wenta-waetakiri. Pikimita-kantero pamanantaa-tyeeromi naawintawo petsiyata-kotan-teeyaari pimawityaaki-waetaki. ¹⁹ Roo nametari naaka nokijathatziri netakotani, nowajankiteeri. Otzimatyeera pikyaaryootee eeroka-paeni, pipiya-shire-yitee. ²⁰ Pamini, kimiwitaka nokatziya-tyeemi jantakiroki nokaemi nokyaan-tyaari. Eenitatsi-rika kemakinari inthomoeki, ishinetana-rika nokyee, aritaki atsipata-wakahae-yaari akiyota-wakaeyaa. ²¹ Itzimi-rika

† 3:11 amanthee-rentsi

otsinampaa-kironi iroka, aritaki itsipatee-na nopinkathari-wentante. Tema nomatakiro naaka notsinampaakiro, notsipataari ijeeka-mentoki Ashitanari nopinkathari-wentantee. ²² Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire tajorentsi ikantziriri kemijantzinkari-paeni.’ ”

4

Thaamentaantsi inkiteki

¹ Okanta okaatapaaki iroka, noñaatzii ashitaryanaaka inkite. Riijatzi apiitapaero iñaanata-paana noñaakiri inkaahanki poemata-paentsiri ikimitari tziwoorentsi. Ikantana: “Jame inkiteki ari noñaayi-mirori okaate awijatsini paata.” ² Ikanta niyaa-shire-tanaki inkiteki, noñaakiro jeeka-mentotsi, okimiwitakawo ijeekanta-piintari pinkathari-perori, owaneenkataka. Eenitatsi apaani jeekanta-kawori. ³ Tema irika jeekaen-tsiri shipakiryayitaki, ikimitakawo kityonkae-ronkatatsiri mapi karenikitatsiri. Itapotakari oye ijeeka-mentoki, ikimiwitakawo oye jaryaakitatsiri mapi karenikitatsiri.* ⁴ Eenitatsi eejatzi okaatzi 24 jeeka-mentotsi janta, rootaki ojateka-kiriri niyankineki jeekaen-tsiri. Ari ijeekayitakiri antaripero-paeni, kitamaayitaki iithaari, ooroyitaki ramantheeri. ⁵ Nokemakiro ookatharentsi morekaneen-tsiri opoñaanakawo jeeka-mento-tsiki. Tema eenitatsi janta 7 ootamentotsi onthoteen-chari, riitaki omontetakari jeeka-mentotsi. Riitaki oshiyakaa-wentziriri Iiteshirete Tajorentsi, kaatatsiri 7.

⁶ Eenitatsi inkaari omontetakari jeeka-mentotsi, kiteshaanikitaki. Eenitatsi 4 inkite-weri katziyeen-chari, riitaki tapotakirori iroka jeeka-mentotsi. Roo kanteencha irika inkite-weri eenitatsi osheki rooki, rootaki raminantari jempe-rika-paeni, raminantawo eejatzi itaapiiki.† ⁷ Apaani inkite-weri roshiyakari manitzi. Itsipa roshiyakari antari ipireetari. Itsipa atziripootaki. Riima Itsipa roshiyakari rewowaeta pakitha.‡ ⁸ Opoñaa-shitaka otzimayitanaki ishiwanki irika inkite-weri, 6 ishiwanki tzimayitaneentsiri. Eenitatsi osheki rooki iwathaki, otzimitanaka rooki inthomoeki iwathaki. Riitaki oetziñaarikota-nakawori romampaa-piintaka, kitejeri eejatzi tsireniriki, ikantzi: Tajorentsi, Tajorentsi, Tajorentsi irika Tajorentsi, Shintsi-perori. Riitaki añaatsi nimaeka, riitaki etakawo paerani itzimaki, rooteentsi ipiye.

* **4:3** kityonkaeronkatatsiri karenikitatsiri = jaspe, cornalina; jaryaakitatsiri karenikitatsiri = esmeralda † **4:6** kiteshaanikitaki = cristal ‡ **4:7** antari ipireetari = becerro, toro, shirampari vaca

⁹ Ari ikanta-piintatyaa irika-paeni inkite-weri iweshitaryaawentari jeekaen-tsiri, kañaaniri, ikanteeyini: “otzimi-motzimi eeroka powaneenkawo.” Ikanta roñaaahan-takiro irika-paeni ipinkathata-piintakiri, ipasoonki-piintakiri, ¹⁰ imatanakiro eejatzi 24 antaripero-paeni rotziwerowashita-nakari jeekaen-tsiri, kañaaniri. Iweshiryaa-wentanakari, ramantheerii-mota-nakari ipanakiri ramantheeri pinkathari ijeekakira. Ari iñahaetzirori omaperotatyaa ipinkatha-ritzi irika jeekaen-tsiri, tema imataawitawo antaripero-paeni ipinkathari-wentantzi rirori. Ikantee-yanakirini:

¹¹ ¡Nowinkatharite! ¡Tajorentsi!

Rootaki kameethatatsi otzimi-motzimi eeroka powaneenkawo, ipinkatheetzimi, otzimi-motzimi pishintsinka.

Eeroka wetsika-yitakiro maawoeni, tema eeroka kowashiteen-chari otzimayite powetsikani.

5

Jankina-rentsi eejatzi Ipireetari

¹ Noñaatziiri irika jeekaen-tsiri jeeka-mento-tsiki, roteeyaki rakoperoki apaani jankina-rentsi. Kameetha apineetaka, 7 okaatzi rapiitee-takiro otsirekae-takiro eero rapinee-ryaan-teetawo. ² Noñaatzii apaani Ronampiri Tajorentsi tzimatsiri ishintsinka, shincheenkari iñaaawaetzi, ikantzi rojampitantzi: “¿Itaka ishinetee-takiri rotsireka-ryeero iroka jankina-rentsi, opoñaashityaa rapinee-ryeero?” ³ Tekatsi materoni rapinee-ryeero iñaanatantyaawori. Tekatsi inkiteki, eejatzi tekatsi kepatsiki, ari okimitakari eejatzi sharinkaweniki, tekatsi apineeryeeroni iñaanatantyaawori. ⁴ Antawo niraanaka, tema tekatsi materoni rapinee-ryeero iñaanatantyaawori. ⁵ Ari ikan-tana apaani antariperori: “Aritaki piraaka. Pamini. Eenitatsi matzirori otzimi-motziri itajorenka, riitaki materoni otsireka-ryeero, rapinee-ryeero. Riitaki apaani charinitariri Judá, iiteetziri ‘Manitzi.’ Riijatzi charinitariri David. Riitaki ikowakahaetakiri imatero.”

⁶ Opoñaashitaka noñaaki apaani ipireetari. Ikatziyaka niyankineki ojeekaki jeeka-mentotsi, rojatekakari inkite-weri-paeni, eejatzi antaripero-paeni. Kimiwitaka irika ipireetari aritaki rowamaa-witee-takari paerani. Eenitatsi okaatzi 7 ichee. Eenitatsi eejatzi 7 rooki. Riitakira oshiyakaa-wenta-chari 7 Tajorentsi, ikaatzi iñahaeteeri maawoeni kepatsiki.* ⁷ Ikanta ipireetari riyaaata-shita-nakiri jeekaen-tsiri iwinkathari-mentoki, raapaakiro jankina-rentsi

* 5:6 8, 9, 13 ipireetari = cordero

roteeyakiro rakoperoki. ⁸ Tema maawoeni irika 4 inkite-weri eejatzi antaripero-paeni, rotziwerowa-shita-nakari ipireetari, ipinkathata-nakiri. Tzimayitatsi iwiyompimento-paeni. Tzimayitatsi iyajanka-patharite itaayitakiri rowetsika-ñakita-shitakiro ooro, rowayitakiro janta. Tema iroka kajanka-pathari rootaki oshiyakaa-wenta-chari ramana-piintani ikaatzi rashiyitaari Tajorentsi.† ⁹ Ari romampahae-tanakawo owakirari mampaantsi, romampaa-kotari ipireetari, ikantzi:

Eeroka riiperori, ishinetee-tzimi poteeyiro jankina-rentsi, eeroka otsireka-ryeeroni,

Eeroka apaatakirori pira ratsipeta-kahae-takimi, pipinako-wenteeri atziri-paeni rashitan-taariri Tajorentsi.

Aripaete rashiyitaari Tajorentsi ikaatzi sheninkata-wakayitachari jempe-rika-paeni, ikaatzi kemathata-wakaawori iñaani jempe-rika-paeni, ikaatzi nampiyitawori jempe-rika janta, ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni.

¹⁰ Eeroka kantakaawori ikimitan-taariri Omperatajorentsitaa-rewo, ipinkathari-wentziri Tajorentsi.

Riiyitakira pinkathari-wenteerini jaawiki-jatzi-paeni.

¹¹ Opoña-shitaka noñaaki osheki Ronampiripaeni Tajorentsi piyowenta-paakawori jeeka-mentotsi, jempe ijeekaki inkite-weri-paeni eejatzi antaripero-paeni. Ari ipiyo-peroteeyapaakani osheki, oshekini Ronampiripaeni Tajorentsi.

¹² Ikanteeyini:

Irika ipira ratsipeta-kaawitee-takari, riitakira riiperota-tsini otzimi-motan-tyaariri itajorenka, rashaahawo, riyotani, ishintsinka, ipinkathanka, rowaneenkawo, eejatzi iweshiryaa-wentanka.‡

¹³ Nokematzii romampahae-yanakani maawoeni jeekantawori inkite, kepatsi, inkaari, sharinkaweni. Ikanteeyini:

Irika jeekaetsiri jeeka-mento-tsiki, itsipatakari ipireetari, aweshiryaa-wentyaari irika, pinkathataa-rewo irika, otzimi-motziri rowaneenkawo,

ipinkathari-wentantzi, ashi rowaero.

¹⁴ Riitakira inkite-weri-paeni apiipiintzirori ikantzi, “Kyaariwé.” Riima antaripero-paeni rotziwerowashiteeyakarini ipinkathatee-yirini irika kanteetaachani.

6

Itsireka-ryeetakiro

† 5:8 rashiyitaari Tajorentsi = kiteshireri ‡ 5:12 ipira = Cordero

1 Okanta noñaaayiri Ipireetari itsireka-ryaanakiro etanakawori rotsirekae-takiro. Ari ishinchee-nkatanaki iñaaawaetanaki apaani inkite-weri kaatatsiri 4, okimiwitakawo ookatha-rentsi, ikantzi: “¡Pipoki!”* 2 Naminaki, noñaatziiri ishiyapaaka apaani kitamaari ikyaakoetari, eenitatsi kyaakota-kariri roteeyakiro iwyaaani. Ramantheetee-tawakiri, jataki rowayirityaa, ithonkante.†

3 Ikanta Ipireetari itsireka-ryaanakiro otsipa, apiteta-tsiri. Ari iñaaawaetanaki otsipa inkite-weri kaatatsiri 4, ikantzi: “¡Pipoki!” 4 Ari ishiya-paaka otsipa ikyaakoetari kityonkari, iipaetawakiri antawo owathaa-mentotsi kyaakota-kariri. Riitaki rowaetaki roka-kaeri atziri-paeni ijeeki kameetha kepatsiki. Roojatzi opoñaan-tanakari rowamaa-wakayita.

5 Ikanta Ipireetari itsireka-ryaakiro otsipa, mawatatsiri. Ari iñaaawaetanaki otsipa inkite-weri, ikantzi: “¡Pipoki!” Ari naminaki, noñaatziiri ishiya-paaka otsipa ikyaakoetari chenkari, roteeya-kiro itena-mento kyaakota-kariri.

6 Nokematzii ñaaawaeta-neentsiri ikatziyee-yakanira inkite-weri, ikanteetzi: “Pipimantayite eepichokiini piwankiri, pipinatakaa-perotyaaawo, tema tee otzima-perotzi. Aritaki paaki osheki koriki apaani kitejeri, roojatzi iñahaetan-takyaawori antawo tashetsi. Roo kanteencha eero powaariperotzitawo pankirentsi jempe raayitee-tziro imiriteetziri, jempe raayitee-tziro eejatzi yeenkantsi.”‡

7 Ikanta Ipireetari itsireka-ryaakiro otsipa. Ari iñaaawaetanaki otsipa inkite-weri, ikantzi: “¡Pipoki!” 8 Ari naminaki, noñaatziiri ishiya-paaka otsipa ikyaakoetari kiteriri, iiteetziri “Kaamanitaantsi” kyaakota-kariri. Ari itsipatakari iiteetziri “Sharinkaweni.” Irika iiteetziri “Kaamanitaantsi” ishinetee-takiri rowamaayite osheki jaawiki-jatzi-paeni. Eeniyitatsi rowamaa-kaantakiri rowathan-teetyaari ojataa-mentotsi, eeniyitatsi aayiteri itashe, itsipa aayitakiri mantsiya-rentsi, itsipa ratsika-yiteri katsimari piratsi.§

9 Ikanta Ipireetari itsireka-ryaakiro otsipa. Noñaatzii oponkitziki taamentotsi ishire-paeni ikaatzi rowamaa-wentee-takiri ikyaaryootzi ikenkithata-koteero iñaaani Tajorentsi. 10 Riitaki kaemayita-neentsi shintsiini, ikanteeyini: “Nowinkathari-perote, Tajorentsi, Kyaarperori. ¿Jempe-paetema okaate poyaawentyaa okantyyaa pipiyakowentan-teenari, powajankitaa-yiteeri jaawiki-jatzi-paeni?”

* 6:1 Ipireetari = Cordero † 6:2 ikyaakoetari = caballo ‡ 6:6 Rootaki ikantee-takiri jaka: “Pipimante apamotoki-roeni opane trigo okaate opinatyaa apaani koriki denario. Pipimante mawamotoki-paeni opane cebada okaate opinatyaa apaani koriki denario.” § 6:8 eeniyitatsi = 1/4

11 Ikanta iipaetakiri kitamaari kithaarentsi ikithaatyaa, ikantziri: “Piyaata-kaero pimakoryaawaki roojatzi rareetan-takyaari pirentzi-paeni pitsipatakari pantawaetaki. Tema otzimatyee rowamaeteri rirori-paeni roshiya-koteemiro eeroka-paeni.”

12 Noñaatziiri Ipireetari itsireka-ryaakiro otsipa, yotapaaka apaani ithonkan-tyaawori. Ari omapoka-nakari antawo omoyeka. Tsiwaki-matanaki ooryaa, tsirenikaakitanaki. Kityonkatanaki kashiri roshiya-nakawo iraantsi.* 13 Ari ipariyayitapaaki ompokiro, ikimiwita-nakawo opariyayitzi irakakiri chochoki oteka-kitziro antawo tampyaa.† 14 Tee okoñaatane inkite, okimita-nakawo apineeta-hanki antawo tsipana. Tee iñahaetaneero ochempi-paeni thonkanaka otaanka-yitanaki eejatzi othampishi-paeni. 15 Omaneeya-nakani atziri-paeni impeeta-mooki. Ari ikaatzi romanee-yanakani maawoeni, pinkathari-paeni, riiperori-paeni, reewari-paeni owayiri-paeni, ashaahantaniri-paeni, shintsiri-paeni, omperataa-rewo-paeni, jeekashi-waetaniri-paeni, maawoeni. 16 Irika-paeni omanayita-noonchari ikaema-kaemata-nakiro ochempi, mapipaeni, ikantzi: “Patsinakae-yinani. Pomanina eero noñaantawo jeekaentsiri iwinkathari-mentoki. Pomanina eero noñaantari iyatsimanka Ipireetari. 17 Tema monkaa-paeteta-paaka iyatsimanka. ¿Eenitatsima amaweteeroni?”

7

144,000 ikentakoetziri ipankaki

1 Okanta okaatapaaki iroka, noñaaki ikatziyayita 4 ronampiripaeni Tajorentsi jempe-rika owatzichentetapaa kepatsi. Riitaki otzikayitakirori antawo tampyaa. Rootaki kaari iñeetantawo otamakaata-kaero inkaari, tee iñahaetziro eejatzi owaha-pana-yitero oshi inchato. 2 Ikanta noñaaki eejatzi itsipa Ronampiri Tajorentsi itonkaa-paaki ishitowapintzira ooryaa. Riitaki amakirori ikentakomento Tajorentsi, Kañaaniri. Icherapaaki iñaanata-paakiri 4 ronampiri Tajorentsi. Tema irika-paeni 4 ronampiri Tajorentsi, otzimi-motziri ishintsinka, ishinetee-takiri rowaariperotero kepatsi eejatzi inkaari. 3 Ikantapaakiri: “Paata powaariperotziro kepatsi, inkaari, inchato-paeni, nopothona-wakiriita nokentako-tawakiriita ipankaki rompera-yitaari Tajorentsi.” 4 Nokematzi apaani kenkithawaeta-kota-nakiriri ikaatzi ikentakoe-takiri ipankaki. Ikaateeyini 144,000. Riyyitaki kaatatsiri 12 rinashi-yitaa

* 6:12 tsirenikaakitanaki = oshiyaka meremawota-tsiri kithaarentsi † 6:13 chochoki = higuera, higo

icharini-yitari Israel. ⁵ Ikentakoyite-takiri ipankaki 12,000 icharini-paeni Judá, 12,000 icharini-paeni Rubén, 12,000 icharini-paeni Gad, ⁶ 12,000 icharini-paeni Aser, 12,000 icharini-paeni Neftalí, 12,000 icharini-paeni Manasés, ⁷ 12,000 icharini-paeni Simeón, 12,000 icharini-paeni Leví, 12,000 icharini-paeni Isacar, ⁸ 12,000 icharini-paeni Zabulón, 12,000 icharini-paeni José, 12,000 icharini-paeni Benjamín.

Kitamaa-yiteen-tsiri ikithaa-yitaka

⁹ Okanta okaatapaaki iroka, noñaatzii ipiyotee-yakani atziri-paeni. Tema osheki-pero ikateeyakini, tekachaa-jeeni materoni riyoteri jempe-rika ikaateeyini. Riyyitakira poñaayiteen-chari jempe ipinkathari-wentzi-teekari jempe-rika-paeni, sheninkata-wakaa-chari jempe-rika-paeni, nampitzi-yiwitawori jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori iñaani jempe-rika-paeni. Irika atziri-paeni, riitaki katziyi-mota-kariri jeekaen-tsiri iwinkathari-mentoki eejatzi Ipireetari, kitamaayitaki ikithaa-yitaka. Roteeya-yitaki kompiroshitonki.* ¹⁰ Thaamentee-yakani, ikaemaeyini ikantzi:

Riitakira Tajorentsi owawijaa-kotan-tatsiri, riitakira jeekaen-tsiri iwinkathari-mentoki, itsipatakari Ipireetari.

¹¹ Ikanta rotziwerowae-yanakani tapotheeta-kirori pinkathari-mentotsi. Irika ikaatee-yakini: Ronampiripaeni Tajorentsi, antaripero-paeni eejatzi inkite-weri-paeni kaatatsiri 4. Iweshiryaa-wenta-nakari Tajorentsi,

¹² ikanteeyini:

“¡Kyaariwé! Ithaamenteeyanakarini rirori, otzimi-motziri rowaneenkawo, yotaniri irika,

pasoonkitaarewo irika, pinkathataa-rewo irika, eenitatsi itajorenka eejatzi ishintsinka.

Ashi rowaero aweshiryaa-wentee-yaari Tajorentsi. Kyaariwé.”

¹³ Ikanta iñaanata-nakina apaani antaripero, ikantzi rojampitana: “¿Iitaka irika-paeni kitamaa-theeteen-tsiri ikithaataka? ¿Jempema ikinapaakika?” ¹⁴ Ari nokanta-nakiri naaka: “taanitya, piyotziro eeroka nowinkatharite.” opoñaashita ikantanakina rirori: “Riyyitakira ñaayitakirori ‘Antawo Kemaatsi-waetaantsi.’ Okimiwitakawo ikewayitan-takyaawomi iithaari rira Ipireetari, rootaki kitamaa-pero-mawota-kaerori. ¹⁵ Rootaki rotsinampaantaawori irika-paeni ikatziyi-motaari Tajorentsi ijeeka-mentoki. Ashi rowaero kitejeriki eejatzi tsireniriki

* 7:9 Ipireetari = Cordero

rantawaeteeniri itajorentsi-pankoteki. Irika jeekaen-tsiri iwinkathari-mentoki, ikimitawo riimi katziya-thaanteteenchani, raampiyeeri irika-paeni. ¹⁶ Eero itashe-neenta-waetee, eero imiri-neenta-waetee, eero ikemaatsi-waetaari ooryaa, eero ratsipeta-waetaawo majawirentsi. ¹⁷ tema irika Ipireetari, tsipata-kariri jeekaen-tsiri iwinkathari-mentoki, riitakira aminakowentee-rini, ikimita-kaanteeri raminakowenteetziri ipireetari, riitaki aayiteerini rirakaeri nijaa añakaan-tatsiri. Tema Tajorentsi oshekyaaiki-peroteerini, riraawae-yitakaha.”

8

Kaatapaen-tsiri 7 itsirekae-takiro

¹ Ikanta Ipireetari, itsireka-ryaakiro otsipa kaatapaen-tsiri 7 itsirekae-takiro. Ojamani imaeriteeta-paentzi inkiteki, tekatsi apaani ñaawaeta-tsini.* ² Ikanta noñaaakiri 7 ronampiri Tajorentsi itsipata-piintakari Tajorentsi. Iipaetakiri tziwoomentotsi. ³ Ikanta ipokapaaki itsipa ronampiri Tajorentsi, ikatziyi-mota-paakawo taamentotsi, roteeya-nakitakiro rowetsikae-tziri ooro. Irika ronampiri Tajorentsi, iipaetawakiri osheki kajanka-ri itaantyaawo roteeya-nakitakiri. Ari otsipataanakawo ramanani atziri-paeni rashiyitaari Tajorentsi, okimiwitaka opiyota-kyaami taamento-tsiki.† ⁴ Okanta otaanaka kajanka-ri janta roteeya-nakitakiri ronampiri Tajorentsi, katziyee-nkatanaka oyachaarinka otsipae-nkata-nakawo ramanani rashiyitaari Tajorentsi, osheki inimotakiri. ⁵ Ikanta irika ronampiri Tajorentsi oteeya-nakitakiro itaamento, raaki omaamari-menkite taamentotsi, rotetakiri roteeya-nakitakirira. Rookakiro kepatsiki. Ari omapoka-nakari kamenee-nkataneneentsiri, antawo ookathatanaka, antawo omoyekanaka eejatzi.

Tziwoomentotsi-paeni

⁶ Wetsikae-yanakani 7 ronampiri Tajorentsi itziwooteeyini.

⁷ Ari retanakawo apaani Ronampiri Tajorentsi itziwootanaki, omapoka-shita-paaka ookathatanaka, oparyaa-paaki kepatsiki jiriniki otsipataanakawo iraantsi. Otaapaakiro kepatsi. Rooteentsi othonkyaami kashetani kepatsi otayaa inchato-paeni, eejatzi inchashi-paeni.†§

* **8:1** ipireetari = Cordero; ojamani imaeritetapaentzi = 1/2 hora. † **8:3** rashiyitaari Tajorentsi = kiteshireri-paeni ‡ **8:7** ookathatanaka = oparyaa-paaki paamari § **8:7** rooteetsi othonkyaami kashetani = 1/3

⁸ Ikanta itziwootanaki itsipa ronampiri Tajorentsi, omapoka-shitanaka otonkanaki oshiyakawori antawopaeni ochempi, shitowanaki paamari ookapaaka inkaareki. Rooteetsi othonkyaami kashetani kepatsi jempe otzimayitzi nijaa eejatzi inkaari-paeni oshiyanakawo iraantsi. ⁹ Rooteentsi ithonkyaami ikamayitemi kashetani ikaatzi jeekayitan-tawori inkaari, eejatzi rooteentsi othonkyaami kashetani antawo amaatako-mentotsi-paeni. ¹⁰ Ikanta itziwootanaki itsipa ronampiri tajorentsi, omapoka-shitanaka iparyaapaaki ompokiro, paamatapaaki roojatzi jempe ojeekayitzi nijaa, rooteentsi othonkyaami kashetani antawaani, eejatzi jempe ikaapiinteetzi nijaa. ¹¹ Irika ompokiro paryaapaen-tsiri kepatsiki iiteetziri “Kepishiri.” Tema ikepishaatakapaakiro maawoeni nijaa jempe oparyaa-yitapaaki ipomeki. Rooteentsi othonkyaami kashetani kepatsi ikamayitemi atziri opiyakiri rirakirowa nijaa.

¹² Ikanta itziwootanaki itsipa Ronampiri Tajorentsi, omapoka-shitanaka itsireni-tanaki ooryaa, rooteentsi othonkyaami kashetani tee ooryaane. Ari ikimita-nakari kashiri eejatzi ompokiro, tee roorentanaa tsireniriki.

¹³ Nokematzii poemata-paentsiri ikinapaaki inkiteki, noñaatziiri pakitha, ikantapaaki rateki: “¡Aapa, aapa, aapa, ashironmatsiterini ikaate nampitee-yaawoni kepatsiki, riitaki atsipetyaawoni yotapaen-chari itziwootawae mawa Ronampiripaeni Tajorentsi!”

9

¹ Ikanta itziwootanaki itsipa ronampiri Tajorentsi. Noñaatziiri iparyaapaaki oshiyakariri ompokiro jaka kepatsiki. Riitakira ikowakaetakiri rashita-ryeero omoo inthomoeki-perota-tsiri. ² Ikanta rashita-ryaakiro, ari oshitowaen-katanaki kachaari, okimitanakyaaawo okantahanki antawo ootaantsi. Opamanka-nakiri ooryaa eejatzi tampyaaenka. ³ Ari ishitowa-nakiri kachaariki osheki tsinawo-niro, ikimita-paakyaari ikentantzi kitoniro. ⁴ Tee ishineteetzi rowaariperotero pankirentsi, inhashi-paeni, inchato-paeni. Apatziro ikentayita-paakiri atziri-paeni kaari ikentakopanka-yitzi Tajorentsi. ⁵ Irika-paeni tsinawo-niro, tee ishineteetzi rowamayiri atziri-paeni ikentayitakiri. Apatziro ikemaatsita-kaa-shiyitakari ikaatzi 5 kashiri. Antawo ikatsitzi-motakiri, kimiwaetaki iyatsinka kitoniro. ⁶ Oshekira ikemaatsi-waetyaa atziri-paeni, ikowawityaa ikama-pithateri, eero omatzi-maeta.

⁷ Irika-paeni tsinawo-niro ikimita-kotakari ikyaaakoetari iñaanta-kaetari rowayirityaa, ramanthee-yitakari ooro.

Atziripoo-teeyakini.* ⁸ Jantha-petee-shiri iishi, roowaetaki oeshi tsinani. Antawo-paeni raeki roowaetaki raeki manitzi. ⁹ Okimiwitaka ikithaata-tyeeyawomi eshirotakiri ichopineeki. Antawo ipoematanaki rahaeya-nakini, ariwaetaki opoematzi ishiya-kotan-teetari inoshika-yitziri ikyaakoetari aririka riyayite rowayirita-wakaetyaa. ¹⁰ Ikimitakari kitoniro-paeni otzimayitzi ithoyeni ipatzishithaki. Ikaatzi 5 kashiri ojamanitzi awijantyaari iyepiyanka. ¹¹ Irika reewaritakari tsinawo-niro, ronampiri Tajorentsi naawita, riitakira pinkathari-wentan-tatsiri janta inthomoeki-perotzi omoo. Iiteetziri “Thonkan-taniri.” Iñaaniki Heber-paeni, iiteetziri “Abadón.” Iñaaniki wirakocha, iiteetziri “Apolión.”†

¹² Arira oweyaari etanakawori ratekaetzi “jaapa!” Roo kanteencha eenirowa iyota omonkaatyaa apite ikanteete “jaapa!”.

¹³ Ikanta itziwootanaki itsipa ronampiri Tajorentsi, eeniro iyotapaaka itziwootawae apaani Ronampiri Tajorentsi roojatzi imonkaatan-tyaari ⁷ Ronampiripaeni Tajorentsi. Nokematzi ñaawaeta-neentsiri onampinaki taamentotsi monteta-kariri Tajorentsi. ¹⁴ Iñaanata-paakiri ronampiri Tajorentsi tziwootaneen-tsiri, ikantziri: “Poojoryaa-koteri ⁴ ronampiri Tajorentsi kimitakawori oojotatyeerimi nijaa Antawaani.” ¹⁵ Roojoryaa-koetakiri ronampiri Tajorentsi ayimatakiri rowamaante. Rooteentsi ithonkirimi rowamayiri atziri nampiyitawori kashetani kepatsi. Rootaki roojoryaa-koetan-takariri ithonkante.‡ ¹⁶ Eenitatsi osheki owayiri-paeni kyaakota-kariri ipireetari. Ikantee-takina, ikaateeyini 200,000,000 owayiri-paeni. ¹⁷ Ikanta noñaaakiri ikoñaa-perotanaki irika owayiri-paeni noñaaashiretakiri, ikithaayitakawo eshirotakiri ichopineeki. Eenitatsi poreka-theeteen-tsiri ikimitakawo paamari, itsipa kityonkaeronka-theeteen-tsiri, itsipa kiteritheeteen-tsiri. Irika-paeni ikyaakoetari, ariwaetaki iito manitzi. Oshitowanaki ipaanteki paamari, kachaari, kiteri-moetotanaki kachaari, osheki oshitzinka. ¹⁸ Iroka okaatzi shitowa-neentsiri ipaanteki, rooteentsi othonkirimi owamayiri atziri nampiyitawori kashetani kepatsi. ¹⁹ Tema ipaanteki ikyaakoetari otzimayitzi ishintsinka. Tema kantacha ratsikan-tantyaawo eejatzi ipatzishithaki, ikimiwitakari maanki.

²⁰ Roo kanteencha, teera rookiro ikaaripero-yitzi atziri-paeni kaari rowamahaete. Eekiro riyaaata-kaatziroo

* **9:7** ikyaakoetari = caballo † **9:11** iñaaniki wirakocha = griego ‡ **9:15** Rooteentsi ithonkirimi rowamayiri atziri nampiyitawori kashetani kepatsi = 1/3 atziri-paeni tzimatsiri kepatsiki

ipinkatha-yitanakiri peyari-paeni, ipinkathatziri oshiyakaa-wontsi rowetsikae-tziri ooro, koriki, eshiro, mapi, incha-kota, riyyitaki itajorentsi-nirote, teemaeta iñaanta-nitzi, tee ikema-nitzi, tee ranashita-nitzi. § ²¹ Teera rookiro rowamaan-tayitzi, ikija-minthatantzi, imayempitzi, ikoshiyitzi.

10

Ronampiri Tajorentsi oteeyakirori oryaani ojankina-rentsi

¹ Ikanta noñaaki ishaawi-nkaeya-paaki itsipa ronampiri Tajorentsi, ikinanta-paakawo menkori, kimiwitaka irika roomi ikithaata-kyaami menkori. Kimiwitaka riimi oye ramantheetakyaa iitoki. Shipakiryayita ipooki, ariwaetaki ooryaa. Kimitaka omoreka-tyeemi ipori-paeni.

² Roteeyakiro oryaani jankina-rentsi panaryeen-chari. Ikanta rayiitzi-mata-paakira, raatzikan-tapaakawo iitzi-peroki inkaariki, rooma rampate raatzikan-tapaakawo kepatsiki. ³ Ikaemapaaki, riywaetaki ikaemi manitzi. Omapoka-shitanaka ookathatanaka, 7 okaatzi apiitanakiro ookathata.

⁴ Okanta okaatapaaki 7 ookathataka, ari nokowawita nojankinateromi nokemakiri iñaawaetakiri ookatha-rentsi. Nokematzii iñaanata-nakina apaani inkite-jatzi, ikantana: “Eero pojankinatziro pikemakiri ookatha-rentsi.”

⁵ Ikanta iñaawaetanaki noñaakiri ronampiri Tajorentsi aatzika-paakirori inkaari eejatzi kepatsi. Itzinaa-wakota-naka rakoperori, ⁶ rootaki riyotetan-tyaari tee itheeya. Ikantanaki: “Riitaki Tajorentsi yotzirori omaperotatyaa nokamantemi, riitaki Kañaaniri, wetsika-kirori inkite, kepatsi, inkaari, maawoeni ikaatzi tzimantawori. Teera ojamanitapae, ⁷ rooteentsi itziwoote oweyaantawori ronampiri Tajorentsi, arira omonkaa-paetetyaari okaatzi ikantakiriri Tajorentsi Kamantantaniri-paeni ikamantantero kaari riyotako-witeeta paerani.”

⁸ Nokematzii rapiita-nakiro iñaanatana inkite-jatzi, ikantana: “Piyaata-shiteri ronampiri Tajorentsi katziyeen-chari inkaariki eejatzi kepatsiki, payiro eeroka jankina-rentsi panaryeen-chari roteeyakiri.” ⁹ Ari nokantakiro.

Niyaata-shita-nakiri ronampiri Tajorentsi, nokowa-kota-paakiri, nokantziri: “Pipinawo jankina-rentsi.” Ari ikantanakina rirori: “Iroka, poyaawo. Osheki owochanka, ariwaetaki pitsi aririka powakyaawo, rooma aririka piniyakiro, ari okepishikapakimi pimotziki.”

¹⁰ Ari nokantakiro, naakiro, nowakawo. Ari okantaka, pochawitaki ariwaetaki pitsi, roo kanteencha osheki oepishika-nakina nomotziki. ¹¹ Ari ikantanakina ronampiri

Tajorentsi: “Pikamantanteero okaate awijimo-yiterini ikaatzi nampiyitawori jempe-rika-paeni janta, ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori iñaani jempe-rika-paeni. Pikaman-tayiteeri eejatzi pinkathari-paeni.”

11

Apite kenkithata-kowentan-taniri

¹ Ikanta iipaetakina kotzitsi, nomonkaa-mento iroka. Ikanteetakina: “Piyaate pimonkaatero tajorentsi-panko, eejatzi taapokimentotsi. Piyoteri eejatzi jempe ikaatzi piyoteen-chari janta ipinkathatantzi. ² Eero pimonkaatziro jantakiroki tajorentsi-panko. Rootaki ishinete-takiniriri itsipa-jatzi atziri-paeni, arira ipiyotee-yaani koshekan-taniri janta tajorentsi nampitsi. Ari rawijeri okaate 42 kashiri ojamanite.* ³ Aripaetera, notyaante apite kenkithata-kotenari, riitakira kenkithata-paakironi awijayita-tsini, okaate 1260 kitejeri ikenkithata-kotena. Ikimita-kotyaari ikanta ikithaayita owashireta-kotariri kaminkari.”†

⁴ Irika apite kenkithata-kotan-taniri, riitaki roshiya-kaawentee-takiri paerani apite inchato, riijatzi roshiya-kaawentee-takiri apite roota-mento Tajorentsi pinkathari-wentziriri kepatsi-jatzi-paeni.‡ ⁵ Itzime-rika kowatsini ikoshekyaaari irika apite kenkithata-kaantaniri, ari oshitowanaki ipaanteki paamari, ithonkakiri kijaneentziriri. Ari ikantyaari maawoeni kowawita-chani ikoshekyaaari, ari ikamaki. ⁶ Irika kenkithata-kaantaniri otzimi-moteri ishintsinka. Ari ikantakaa-kyaawo rirori eero oparyahae inkani roojatzi imonkaatan-takyaawori ikenkithata-kaantzi. Ari imatakiro ipeyiro iraantsi nijaa-paeni. Ari omatakyaawo otzimi oetarika pomeentsitzi-mowaetyaarini jaawiki-jatzi. Ari rapiipiintero okaatzi ikoyiri rirori.

⁷ Aririka okaatapaaki ikenkithataki, ari ishitowa-nakiri mashireyantzi owantaniri ipoñaakyaawo omooki inthomoe-perota-tsiri, ikosheka-paakari apite kenkithata-kaantatsiri, roojatzi rowamaan-takyaariri. ⁸ Rookanakiri rowamaani awotsiki janta antawoeteki nampitsi, jempe ikenta-koteetaki paerani Iwinkatharite. Rootaki oshiyakaa-wentchari “Paamaarini” eejatzi “Apitantoni.” ⁹ Eero ishinete-tziri ikiteeteri rowamaani, aririka awijanaki mawa kitejeri okaate ojamanite ramina-mintheeteri. Ithonkyaa iñeeri nampiyitawori jempe-rika-paeni, sheninkata-wakaa-chari

* 11:2 kashiri = 1260 kitejeri = awijaneentanaki mawa ojarentsi ojamanite

† 11:3 ikithaayita owashireta-kotariri kaminkari = karenimawota-tsiri kithaarentsi ‡ 11:4 inchato = olivo

jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori iñaani jempe-rika-paeni, ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni.
¹⁰ Antawo roemoshirenkya kepatsi-jatzi-paeni, ipashita-wakae-yityaa oeta-rikapaeni. Ikimoshireyitee rowamahae-takirira apitekiro kenkithata-kaantaniri kemaatsita-kaayitakariri kepatsi-jatzi-paeni. ¹¹ Roo kanteencha, awijanaki otsipa mawa kitejeri, itajonkaeri Tajorentsi irika-paeni, añaayitee. Ikanta ipiriintaa. Osheki ithaawae-yanakini iñeetakiri ipiriintaa. ¹² Ikemaetaki shintsiri ñaantsi inkiteki, ikanteetaki: “Pateete jaka jenoki.” Romapoka-shitanaka roenokan-tanaawo menkori. Tema iñaawaeri maawoeni kijaneenta-waeta-kiriri. ¹³ Ari omoyeka-nakari antawo kepatsi, rooteentsi othonkiromi nampitsi, ikamayitaki ikaatzi 7000 atziri. Riima kaari kamatsini, ikantayitanaki: “Omaperotatyaa otzimi ishintsinka Tajorentsi jeekatsiri inkiteki.”§

¹⁴ Ari awijawitaka apite ikanteetaki “jaapa!” Roo kanteencha, rooteentsira iñeetero mawatatsini.

Oweyaantawori tziwootaantsi

¹⁵ Ikanta itziwootanaki oweyaantawori ronampiri Tajorentsi, ari ikaemae-tanaki inkiteki, ikanteetzi: Nimaeka ipinkathari-wentantee Awinkatharite kepatsikinta.

Ari ipinkathari-wentantee Jeepatzii-totaa-rewo, rotyaantakiri Tajorentsi,

ashi rowaero ipinkathari-wentantee. ¹⁶ Ari rotziwerowae-yanakani 24 antaripero-paeni, iweshi-ryaawentanakari Tajorentsi, ¹⁷ ikanteeyini:

¡Tajorentsi! ¡Pinkathari! ¡Shintsiperori!

Eerokataki nimaeka, pitzimita paerani, rooteentsi pipiye.

Osheki nopasoonkitemi, tema pimatakiro poñaahan-tziro pishintsinka, pipinkathari-wentantzi.

¹⁸ Paerani osheki ikijaneentakimi atziri-paeni, rooma nimaeka, monkaata-paaka poñaahan-teeyariri piyatsimanka,

powajankitahaeri kamayiteen-tsiri,

pithonkaeri owamaan-tayiteen-tsiri.

Aripaete pipinayiteeri Kamantantaniri-paeni pomperatani eeroka,

ari pikimitahaeri maawoeni kiteshireri pashiyitari, ikaatzi pinkatha-yiteemiri.

Maawoeni pipinayiteeri, petanakyaari antari-paeni eejatzi iryaani-paeni, maawoeni.”*

§ 11:13 rooteentsi othonkiromi nampitsi = jeemperika ojeekayitzi 10 pankotsi, opookanaki apaani, ari okantakari maawoeni nampitsi. * 11:18 pinkatha-yiteemiri: waerontsi

19 Ikanta ashitaryaanaka itajorentsi-pankote Tajorentsi janta inkiteki, koñaawaetanaki tajorentsi-moko jempe rotetakoe-tziro jankinata-kota-chari ikashiya-kahaetani. Antawo ookathatanaka, omoyekanaka kepatsi, paryapaaki antawo jiriniki.

12

Tsinani eejatzi noonki

1 Okanta okoñaatanaki inkiteki aamparentsi. Noñaatzii apaani tsinani, ariwaetaki ooryaa okithaatakari, riitaki kashiri okatziyantaka. Amantheeta-kotakari ikaatzi 12 ompokiro. 2 Tema omotzitatzi iroka tsinani. Osheki okaema-kaema-waetaki okemaatsita otzimaa-nite. 3 Ari okoñaatanaki inkiteki otsipa aamparentsi. Noñaatzii apaani noonki, kityonkari. Eenitatsi 7 iito, eejatzi 10 ichée. Ramanthee-yitakiro iito. 4 Osheki ompokiro ratahan-takari ishitha, rootaki imaterimi kashetani ijeekayitzira ompokiro, rowaryaakiri kepatsiki. Ikanta ipokaki noonki ojeekira tsinani, ikowaki royityaawo eenchaa-nikite aririka itzima-paaki.* 5 Okanta otzimaa-nitaki tsinani, shiramparyaa-niki irika. Riitaki jewatan-teeyaarini atziri-paeni reshirkotzite. Omapoka-shitaka rahaeta-nakiri ijeekaki Tajorentsi iwinkathari-mentoki. 6 Rooma tsinani, shiyanaka roori ochempi-mashiki. Ari rowetsika-kiniro Tajorentsi jempe onampityaawo, okaate 1260 kitejeri iipaetero owanawo janta.

7 Aripaete otzimaki owayiritaantsi inkiteki. Riitaki Miguel koshekan-teenchari itsipatakari Ronampiri tajorentsise. Riitaki ikoshekaka Noonki itsipayitakari rirori Ronampiri Tajorentsise. 8 Teemaeta otzima-perotzi ishintsinka irika Noonki eejatzi Ronampiri tajorentsise. Tee ishineteetzi ijeekawaete inkiteki. 9 Ari rowaryee-takiri Noonki itsipateetaki Ronampiri tajorentsise. Irika Noonki rowaryee-takiri, riitaki iiteetziri “Kamaari,” iita eejatzi “Yakatan-taniri.” Riitaki kowatsiri ramatawiteri maawoeni atziri ikaatzi nampitawori kepatsiki. 10 Nokematzi cheraneentsiri inkiteki, ikantzi:

Retateeta-nakawo ipinkathari-wentantzi Tajorentsi,
retateeta-nakawo roñaahan-tziro ishintsinka, rowawijaa-
kotantee.

Retateeta-nakawo eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo rotyaan-
takiri.

Tema rotziryaa-kiri thaweta-kota-piinta-kiriri aetziri
“noyemijantzin-karite-paeni.”

Kitejeriki eejatzi tsireniriki ithaweta-kota-piintziri
Atajorentsise.

* 12:4 roo imaterimi kashetani = 1/3

11 Tema irika-paeni iiteetziri “noyemijantzín-karite” rotsi-nampahaeri rirori Kamaari, tema ikamawenteeri Ipireetari, rapaatanakiro rira ikamaki. Rootaki imatantaawori eejatzi rirori ikenkithateero ñaantsi, ikowaki rirori ikamawenteeri Jeepatzii-totaa-rewo.

12 Rootaki pithaamentan-tyaari eeroka-paeni inkite-jatzi. Ashironkamatsitemini eeroka-paeni kepatsi-jatzi, eejatzi nijaa-weri,

Tema kijanaka Kamaari rowaryee-takiri jempe pijeekawita, Rootaki ikatsimatan-takari, tema riyotzi yotapaaka eepichokiini.”

13 Ikanta iñaakiro noonki rowariryee-takiri kepatsiki, retanakawo ikemaatsita-kaawaetakawo tsinani tzimakiriri shiramparyaa-niki. 14 Roo kanteencha, tzmanaki apite oshiwanki, roowaetaki ishiwanki pakitha. Rootaki aantanaari iyaatero ochempi-mashiki, ojeeka-pithateri inteena maanki. Ari awijanaki mawa ojarentsi ojeekawaete janta.† 15 Ikanta ipaapate-paeni maanki roemishitowanaki nijaa ipaanteki, kimiwaetanaka iniraani nijaa. Ikowawita rowiinkiro aririka oonka-kota-nakya. 16 Roo kanteencha, tankanaki kepatsi, oniyaata-wakiro nijaa, ari okanta awijakotan-takari tsinanira. 17 Ari opoñaanaka ikatsimaperotanaki noonki. Jataki rowayirityaari itsipa otomi-paeni iroka tsinani. Riivitaki roshiya-kaawenteetzi kemijantakirori ikantakaantani Tajarentsi, oetziñaarikota-naawori ñaantsi ikenkithata-koetziri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

13

Apite mashireyantzi antami-weri

1 Nokanta nokatziya-paaka inkaari-cheraaki. Noñaatzii ishitowanaki nijaaki apaani mashireyantzi owantaniri antami-weri. Eenitatsi okaatzi 10 ichee, eejatzi 7 iito. Ramanthee-yitakiro ichee-paeni. Eenitatsi rojankinee-takiri iitoki, itheenka-tajarentsi-waeteetzi. 2 Irika owantaniri ariwaetaki ikarinatzi manitzi. Rooma iitzi-paeni ariwaetaki maeni. Ariwaetaki ipaante manitzi. Riitaki oshinchaakiriri noonki, riiperori ipinkathari-wentan-tanaki irika owantaniri. 3 Okanta apaani iito irika owantaniri kimiwitaka rowamahae-takiro, roo kanteencha eejatzi añaahae. Osheki ipampoyee-ya-nakirini jaawiki-jatzi-paeni, ikemijantanakiri. 4 Osheki ipinkathata-nakiri, riitaki rajahaa-wentanakari, ikanteeyini: “¿Eenitatsima monkaatyaarinini irika

† 12:14 Ari awijanaki mawa ojarentsi = apaani ojarentsi, ojarentsi-paeni ipoñaakashetani ojarentsi

owantaniri? ¿Eenitatsima otsinampaerini?” Ari ikimitee-takiriri eejatzi noonki, rajahaa-wentee-tanakari, tema riitaki oshinchaha-kiriri irika owantaniri.

⁵ Ishineteetakiri iñaawaeta-piinte irika owantaniri, itheenka-tajorentsi-waetanaki. Riitaki ikowakahaetakiri ipinkatharite, ikaatzi 42 kashiri ipinkathari-wentante.

⁶ Osheki itheenka-tajorentsi-waetaki ipaeryaa-waeta-shitakari Tajorentsi, ipaeryaa-waeta-shitakawo tajorentsi-thaante, ipaeryaa-waeta-shitakari inkite-jatzi. ⁷ Riitaki owayirityaarini rashiyitari Tajorentsi, ikoyi rotsinampaeri.

Riitaki ikowakahaetakiri ipinkathari-wenteeri ikaatzi sheninkata-wakaa-chari jempe-rika-paeni, nampiyitawori jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori iñaani jempe-rika-paeni, ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni.* ⁸ Osheki ipinkathata-nakiri jaawikiki-jatzi-paeni kaari jankinata-kota-chani jempe rojankinata-koyitaka riyoshiitee-takiri paerani rowetsikan-teeta-kawori kepatsi, ikaate rañaakahae-teeri, ikaatzi ikamawenteeri Ipireetari.†

⁹ Koyirori ikemathatero iroka, ikemijante:

¹⁰ Ikaate rominkyaawaeteeteri, ¡Imateroota!
Ikaate owamaantan-tyaawoni ojataa-mentotsi, ari ikimiteeri paata rirori rowamaan-teetyaari ojataa-mentotsi.

Rootaki roejokirotan-tyaawori ikemijanteeri rashiyitari Tajorentsi.

¹¹ Nokanta noñaaki itsipa mashireyantzi antami-weri ishitanaki kepatsiki. Eenitatsi apite ichee, ariwaetaki otapo-terempita ichee ipireetari. Riitaki ñaawaeta-paentsiri, roshiya-paakari noonki. ¹² Irika antami-weri otzimi-motziri ishintsinka. Ipajawyaa-wakari etakawori owantaniri rowama-witee-takari iito, eejatzi añahae. Ishintsitakiri atziri-paeni ipinkathateeri etakawori owantaniri. ¹³ Tema roñaahan-tapaakiro kaari iñaapiinteetzi. Ithonka iñaayitakiri maawoeni atziri rowayitaki ookatha-rentsi.‡ ¹⁴ Osheki jaawiki-jatzi-paeni ramatawitan-takari ishintsinka ipajawyaa-kiriri etakawori owantaniri rowama-witee-takari iitoki. Ishintsita-nakiri atziri-paeni rowetsiki roshiya-kaawo etakawori owantaniri. ¹⁵ Ikanta irika antami-weri, itajonkakiri oshiyakaa-wontsi, añaanaki. Ari iñaawaetanaki. Ithonkakiri rowamaakiri kaari pinkathaterini. ¹⁶ Ikentako-pankata-kaantakiri atziri-paeni, imatakiri itsipa-paeni rakoperoki. Ithonka ikenta-kota-kaantakiri atziri-paeni, antari-paeni, eenchee-riki-paeni, ashironkaenkari-

* 13:7 rashiyitari Tajorentsi = kiteshireri † 13:8 Ipireetari = cordero ‡ 13:13 rowayitaki ookatha-rentsi = paamari rowayitakiri inkitekinta

paeni, ashaahantzinkari-paeni, omperatantzinkari-paeni, omperataa-rewo-paeni, maawoeni. ¹⁷ Riima kaari ikentakopankatakoteetzi, tee ishinetee-tziri ramananta-waete, eejatzi ipimanta-waete. Rootaki okowa-perotan-tyaari ikentakoteniri iwaero owantaniri maawoeni atziri-paeni. Itzimayite itsipa ikentakoe-takiniri oshiyawitawori iwaero. ¹⁸ Apaani yotaniri, ari okantaki ikemathatero iroka oshiyakawori iwaero owantaniri. Tema iroka oshiyakawori iwaero, rootaki rojankinee-tziri “666.”

14

Romampaani kaatatsiri 144,000

¹ Nokanta napiitakiro naminanee, noñaatziiri Ipireetari ikatziya ochempiki Kijakowentoniki. Ari itsipayitakari kaatatsiri 144,000 kentako-pankatako-yitakawori iwaero rirori, eejatzi rashi Ashitariri.* ² Nokematzi poemata-neentsiri inkiteki ariwaetaki oparyeenkaatzi nijaa, ariwaetaki shintsiri ookatha-rentsi, ariwaetaki ipiyompi-waeteetzi. ³ Rootakira owakira mampaantsi nokemakiri. Riitakira omampahae-yacharini kaateen-tsiri 144,000 ipinako-wenteeri Ipireetari. Itapothetaki romampawentari jeekaentsiri iwinkatharimentoki, ari ikatziyi-takari eejatzi 4 inkite-weri, eejatzi antaripero-paeni. Riitakira yoshiitacha romampahae-yakani irika-paeni, tekatsira itsipa materoni romampaeyaawo. ⁴ Irika-paeni kaateen-tsiri 144,000, kiteshireteeyakini, tee rantayi-tziro kaari kameethayitatsi imayempi-yitero tsinani. Riityitaki oyaatapiinta-kiriri Ipireetari jempe-rika ikinayitzi. Riityitakira retakari rashitaari Tajorentsi, riijatzi rashiyitakari Ipireetari. ⁵ Tee itheeya-waante-nita, tee otzimawaetzi iyaari-pero-shirenka oeta ithaweta-koeteriri ijeekira Tajorentsi.

Ikamantantakiri mawa ronampiri Tajorentsi

⁶ Ikanta noñaaki rahapaaki inkiteki itsipa ronampiri Tajorentsi, ikenkithata-kaapaakiri jaawiki-jatzi ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni, sheninkata-wakaa-chari jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori iñaani jempe-rika-paeni, nampiyitawori jempe-rika-paeni. Ikenkithata-kota-paakiniri kanteeta-chari Kameethari Ñaantsi. ⁷ Icheraa-perotatzii, ikantzi: “Pipinkathateri Tajorentsi. Pajahaa-wentee-yaari. Tema rooteentsi raminakoe-teero okaatzi ranteetakiri. Rootaki piweshiryaaawentan-tyaariri wetsika-kirori inkite, kepatsi, inkaari, eejatzi nijaa-paeni.”

* 14:1 Ipireetari = Cordero

⁸ Ikanta ipokapaaki itsipa ronampiri Tajorentsi, ishintsitapaaki ikaemapaaki, ikantzi: “Rapathakiro-ryeetakiro antawo nampitsi Kompitaari. Ithonkae-takiri atziri-paeni nampitan-tawori, oetziñaarikotawori imayempi-waetaki. Tema ikaema-shiryaaakiri itsipa-jatzi atziri-paeni roshiyakotyaari okaatzi rantayitakiri rirori. Okimiwitakawo roeshinkita-tyeerimi okanta imayempita-kaanta-kariri.”

⁹ Ikanta ipokapaaki itsipa ronampiri Tajorentsi, mawatatsiri, ikaemapaaki ikantzi: “Itzimi-rika pinkathata-kiriri owantaniri, pinkathata-kirori eejatzi roshiya-kaawo, itzimi-rika kentako-pankatako-yitakawori iwaero, eejatzi rakoki, ¹⁰ riijatzitakira ikija-neenta-yiteri Tajorentsi. Okimiteeyaawo roetaatyeerimi piyanta-tsiri. Antawo ikemaatsita-kaayitee-yaari itahaeri, ratsipetee-yaawo kachaari, kiteri-moetotatsiri, osheki oshitzinka. Ari iñaayiteeri maawoeni ronampiri Tajorentsi tajorentsiten-tsiri, ari iñeeri eejatzi Ipiretari. ¹¹ Ashi rowaero ikemaatsitee-yaawo awijayiteentsiri, kitejeriki eejatzi tsireniriki, eero otsiwaka-neentzi eepichokiini. Ari kimateeyaari ikaatzi pinkathata-kiriri owantaniri, pinkathata-kirori roshiya-kaawo, kenta-kota-kawori eejatzi iwaero.”

¹² Rootaki roetziñaarikotan-tyaawori ramaweni-waenite rashiyitari Tajorentsi, imonkaata-piinteero ikantakaan-teetziri ikemijanteerira Jesús.†

¹³ Ikanta nokematzi iñaawaetanaki apaani inkite-jatzi, ikantzi: “Pojankinatero iroka: Aririka ikamayite ikaatzi rashitaari Awinkatharite, kimoshireyitee.” Ari okantanakiri Ishire tajorentsi, ikantzi: “Omatyaata, tema tee okowajaantyaa nimaeka iñaashintsi-shireta-waeteeyaa, tema kameetha imakoryaa-waetzi, inintaa-waeta-paawo okaatzi rantawentakiri.”

Rowiikitee-teeri kepatsiki

¹⁴ Okanta okoñaata-paaki kitamaari menkori, noñaatziiri jeekaki kimitakariri Itomi Atziri. Ramantheetakari ooro, roteeyaki thoyempyaa-nikiri kotsiraaniki. ¹⁵ Ikanta ishitowanaki tajorentsi-pankoki itsipa ronampiri Tajorentsi, ikaema-kota-paakiri jeekaentsiri menkoriki, ikantziri: “Jampae-nkatakira pankirentsi, powiikitan-tyaawo piyotsiraanikite.” ¹⁶ Ikanta irika jeekaentsiri menkoriki, itotantakawo iyotsiraanikite, rowiitantaki kepatsiki.

¹⁷ Ikanta itsipa ronampiri Tajorentsi jeekantawori tajorentsi-panko janta jenokinta, shitowanaki rirori, roojatzi roteeyakiri thoyempyaa-nikiri kotsiraannki. ¹⁸ Ari ishitowanaki itsipa ronampiri Tajorentsi ipoñaanakawo

† 14:12 rashiyitari Tajorentsi = kiteshireri

taapookimento-tsiki. Riyaata-shita-nakiri ishinetee-takiri raminakowentero paamari. Ikaema-kota-nakiri itsipa oteeyakirori kotsiraaniki, ikantziri: “Picheka-yitero kithoki-yiteen-tsiri kepatsiki, tema irakayitaki.”[‡] ¹⁹ Tema imatakiro ronampiri Tajorentsi, ichekakiro kithokiteen-tsiri kepatsiki, ipiyotakiro inchato-naaki, ikawirinkaetero. Roo oshiyakaa-wentacha iroka jempe ikantyya Tajorentsi rowajankitahaeri kaari-pero-shireri-paeni. ²⁰ Imaetakiro maawoeni chochoki ikawirinkae-takiri othapiki nampitsi, shitowanaki iraantsi janta inchato-naki. Kimiwitaka ari opamanka-nakiro nampitsi. Iweyaakari ipaanteki ikyaakoetari ojaanaatanaki iraantsi. Jataki inteena oonkyaa.[§]

15

Ronampiripaeni Tajorentsi amironi paata 7 owajanki-taantsi

¹ Nokanta noñaaki otsipa aamparentsi inkiteki. Roopero okantaka, ipampoyaaawentee-tanakiro. Eenitatsi ikaatzi 7 ronampiri Tajorentsi. Riyyitaki tsipayita-kawori rowajankitaan-tayitaki. Tema okaatzi rantayitakiri ronampiri Tajorentsi, ari omonkaatari iñahaetziro iyatsimanka Tajorentsi.

² Ari noñaaki eejatzi apaani inkaari, okimiwitakawo ñaarontsi. Roo kanteencha morekatheetaki iroka inkaari. Ari ikatziya-yitakari otsinampaa-kiriri mashireyantzi owantaniri eejatzi ikimita-kaawo. Roteeya-yitakiro iwiyompi-mento ipawaeriri Tajorentsi. Riyyitaki kaari kentako-yityaawoni iwaero kowaenkari. ³ Rootaki romampahae-yarini irika-paeni romampaakari paerani iwaejatziteni Moisés. Iiteetziro “Romampaani Ipireetari,” okantzi:

Nowinkatharite Tajorentsi, Shintsi-perori,
Roopero okanta pantakiri, ipampoyeeyanakironi.
Panta-piintakiro eeroka tampatzikari eejatzi kyaariperori.
Eeroka pinkathari-wenteeriri atziri-paeni.

⁴ ¿Eenitatsima kaari pinkathateemini, kaari ajahaawenteemini?

Apatziro eeroka pitajorentsitzi.

Ari ipokashi-yitemi maawoeni itsipa-jatzi, tema eeroka ipinkathateeri.

Tema poñaahan-takiro osheki okameethataki pantayitakiri.*

[‡] 14:18 kithoki-yiteen-tsiri = uva § 14:20 inteena = 1600 estadio, 300 kilómetro, rootaki oshiyakawori aririka anashite okaate 7 kitejeri * 15:4 ajahaawenteemini: waerontsi

⁵ Okanta noñaaki inkiteki tajorentsi-panko, ashitaryaanaka tajorentsi-naki-perori. ⁶ Ari ishitowa-nakiri ⁷ ronampiri-paeni Tajorentsi owajankitaan-tatsini. Kitamaanikiyitaki iithaari, shipakiryaa-pero-taki owaneenkataka. Ithaantakiri rowetsika-mashiteetziri ooro ⁷ Ikanta apaani inkite-weri kaatatsiri ⁴, ipayita-wakiri ronampiripaeni Tajorents apaani pajo. Kimiwitaka janta pajoki, ari ojaa-kyaami iyatsimanka Tajorentsi, ashi oyirori ikañaanitee. ⁸ Kachaaryeenkataki tajorentsi-panko, okantakaakawo rowaneenkawo Tajorentsi eejatzi itajorenka. Tekatsi mateeroni ikyee tajorentsi-pankoki roojatzi okaatan-tapaa-kyaari rowajankitaantaki ronampiri Tajorentsi.

16

Pajonaki-paeni jaayitaka katsiman-kantsi

¹ Nokematzii tajorentsi-pankoki, ñaanata-nakiriri ⁷ ronampiripaeni Tajorentsi, ikantziri: “Piyaate pijakotero kepishaari okaatzi jaayiteen-chari ⁷ pajoki kimitakawori iyatsimanka Tajorentsi.”

² Arira retanakawo apaani ronampiri Tajorentsi ijakotakiro kepishaari jaayiteen-chari iwajoniki. Ari omapoka-shita-nakari antawo ipathaa-waetanaki ikaatzi kenta-kota-kawori iwaero mashireyantzi owantaniri, ikaatzi pinkathata-kirori roshiya-kaawo.

³ Ikanta itsipa ronampiri Tajorentsi ijakotakiro inkaari-mashiki jaayiteen-chari iwajoniki. Oshiyanakawo iraantsi inkaari, ithonkaka ikamaki jeekantawori.

⁴ Ikanta itsipa ronampiri Tajorentsi ijakotakiro nijaa-mashiki, oyaapyaaki nijaateni-mashi jaayiteen-chari iwajoniki. Opeyanakawo iraantsi nijaa-paeni. ⁵ Nokematzii iñaawaetanaki ronampiri Tajorentsi rowaetakiri raminakowentero nijaa-weri, ikantanaki:

Tajorentsi, kañaaniri, rañiitaka paerani, tampatzika-shireri eeroka,

tema eeroka amina-koteeroni kameetha iroka-paeni.

⁶ Tema ikaatzi owamaayita-kiriri pashiyitari, ikaatzi apaatakaakiriri rira Kamantantaniri-paeni rowamaayitakiri,

riiyitaki nimaeka miriyiteeroni iroka iraantsi.

Tema rootaki ikowakiri.

⁷ Okanta nokemaki iñaawaetanaki irika-paeni jeekatsiri taapookimento-tsiki, ikantee-yanakini:

¡Ariwé! Nowinkatharite Tajorentsi, okaatzi pikowakiri panteri tampatzikayitaki. Kyaariperori iroka.

⁸ Ikanta itsipa ronampiri Tajorentsi, ijakotakiro ooryaaki jaayiteen-chari iwajoniki. Romapoka-shitanaka ooryaa itaanakiri atziri-paeni. ⁹ Tema antawo itaakiri atziri-paeni ooryaa, rootaki opoñaan-tanakari itheenka-tajorentsi-waetanaki, ipaeryaa-shiwaeta-nakari Tajorentsi, ashitawori ishintsinka, owajankitaan-tatsiri. Tee imateeyaa ipiya-shireyitee ipinkathateeri Tajorentsi.

¹⁰ Ikanta itsipa ronampiri Tajorentsi, ijakotakiro jempe ipinkathari-wentantzi owantaniri jaayiteen-chari iwajoniki. Antawo otsirenikaakitanaki. Antawo rashironkaa-yitaka atziri-paeni janta, ratsika-waetakiro inene ikemaatsi-waetaka. ¹¹ Ari itheenka-tajorentsi-waetanaki, ikijima-waeta-nakiri Inkite-jatzi Tajorentsi, tema osheki ikemaatsi-waetaka, osheki ipathaa-waetaki. Roo kanteencha tee rooki-maetyaawo iyaari-peronka.

¹² Ikanta itsipa ronampiri Tajorentsi, ijakotakiro Antawaa-ki nijaa jaayiteen-chari iwajoniki. Omapoka-shitanaka opiryaatanaki. Aritaki imatakyaa imontyaa-yitapaaki pinkathari-yitatsiri jempe ishitowapiintzi ooryaa, rowayirityaa. ¹³ Ikanta ishitowanaki peyari ipaanteki noonki. Ishitowanaki eejatzi peyari ipaanteki owantaniri, ari okimitakari ipaanteki theeri kamantantaniri, ishitowanaki peyari. Ikaatzi peyari shitowa-yitapaen-tsiri, ariwaetaki mashero, ¹⁴ Aritaki imatakiro rantayitero kaari iñaapinteetzi. Ithonka riyaa-shiyitakiri ikaatzi pinkathari-yitatsiri kepatsiki. Iñaanta-kaayitakari rowayirita-kaeyaari, ipiyi-materika Tajorentsi Shintsi-perori. ¹⁵ (Pamini, noshiya-paeyaari koshintzi aririka nopiyakiri. Kimoshireyitee aamawentee-nani, kimitakariri oyirori okaakiini iithaari intsipaete ikithaata-nakyaawo, eero ishiyamerekitantanaka, rowaañee-tapaakiririka.) ¹⁶ Ikanta irika-paeni peyari, ipiyoyitakiri pinkathari-paeni Owayiriitoniki. Iñaani Heberpaeni, ikantee-tziro “Armagedón.”

¹⁷ Ikanta iweyaanta-paakawori ronampiri Tajorentsi, ijakotakiro tampyaaenkaki jaayiteen-chari iwajoniki. Ikemaetatzii kaemaneen-tsiri tajorentsi-pankoki, ojeekira iwinkatharimento, ikanteetzi: “¡Ari othonka-paaka!” ¹⁸ Ari iñeetakiro ochenkitanaka ookatha-rentsi, antawo okamenitaki, ikemaetakiro eejatzi antawo omoyekanaka kepatsi. Tee iña-piintee-tziro kimitakawori iroka omoyeka, roojatzi paerani owakira itzimantayi-tanakari atziri-paeni kepatsiki. ¹⁹ Okanta antawo nampitsi Kompitaari, mawakota okaatanaki otankanaki. Ari othonkakari eejatzi opookanaki nampitsi-paeni tziyayita-tsiri kepatsiki. Roo kanteencha tee imaejantzi-maetari Tajorentsi Kompitaari-jatzi, tema

imapero-waetakiri rowajankitaan-takari iyatsimanka.
²⁰ Ari othonkakari maawoeni othampishi, tee ifeeteero. Ari okimitakari eejatzi ochempi-paeni. ²¹ Tema paryapaaki tenayita-tsiri jiriniki, anawyaa-yitapaakiri atziri-paeni. Roo kanteencha eekiro riyaaata-kaana-kitziiro itheenkatajorentsi-waetanaki, ikijima-waeta-nakiri Tajorentsi, tema imaperotakitziro ikowaenkaa-perotakiro Tajorentsi.*

17

Rowajankiteetero oshiyakawori antawo mayempiro

¹ Ikanta ipoka-shita-paakina apaani Ronampiri Tajorentsi kaatatsiri 7 roteeya-yitakirori iwajoni, ikantapaakina: “Pipoki, piñero jempe ikanteeteri rowajankiteeteri atziri-paeni, tema ikimi-yitakawo apaani mayempiro jeeka-cheraatan-takawori aataayitakaha nijaa.” ² Iroka kimitakawori mayempiro, kimiwitaka roomi imayempiyitakimi ikaatzi pinkathari-wentan-tatsiri nampitsiiteki. Okimiwitakawo eejatzi, othonka-kirimi oeshinkitaa-yitakirimi kepatsi-jatzi-paeni. ³ Ikanta raashire-tanakina ochempi-mashiki. Ari noñaakiro apaani tsinani okyaa-kotakari kityonkari owantachari, okaatzi 7 iito, 10 ichee. Eenitatsi waerontsi-paeni jankinateen-chari iwathaki, itheenkatajorentsi-waeteetzi. ⁴ Okithaataro iroka tsinani, okityonka-mawotatzii, eejatzi kamaamawoneentatsiri. Kameetha rowaneenkaetan-takawo ooro, eejatzi poreryaari mapiki-paeni. Oteeya-nakitakiro rowetsikae-tziri ooro. Okimiwitaka ari ojaayita-kyaami oyaariperonka, eejatzi omayempinka. ⁵ Eenitatsi jankinateen-chari opankaki, kaari ikematha-witeeta paerani, okantzi: “Antawo Kompitaari, Antawo Mayempitaantsi, Kijaneenta-peroteetziro Kepatsiki.” ⁶ Namina-perota-nakiro iroka tsinani, tema oshinkita-tyaawo riraa rashiyitaari Tajorentsi ikaatzi rowamahae-takiri, riraa eejatzi ikaatzi rowamahae-takiri ikenkithata-koteeri Jesús. Ikanta noñaakiro iroka, osheki nopampoyaa-wenta-nakiro.*

⁷ Ari ikantana ronampiri tajorentsi: “¿Iitaka pipampoyaa-wentan-tawori iroka? Aritaki nokantakimi oeta oshiyakaa-wenta-chari, teera riyotako-witeetawo paerani iroka tsinani, eejatzi irika owantachari okyaa-kotakari, shenita-tsiri iito, eejatzi ichee. ⁸ Itzimitaka paerani roshiya-kaawentee-tziri owantachari, tee ifeetziri nimaeka, roo kanteencha

* **16:21** tenayita-tsiri = apaani talento, 40 kilo * **17:6** rashiyitaari Tajorentsi = kiteshireri

rooteentsi ishitoyi ipoñaakyaawo omooki inthomoeki-pero-tzira, aritaki rowamahae-teeri. Riima kepatsi-jatzi-paeni, kaari jankinata-kota-chani paerani rowetsikan-teeta-kawori kepatsi, osheki ipampoyaa-minthata-nakiri irika owantachari. Tema eero ikemathatziro oeta kanta-kota-chari: 'Itzimitaka paerani, tee iñahaeteeri nimaeka, rooteentsi ipiyee.' ⁹ Omatantyaari ikematheetero iroka, okowa-perotatyaa otzimi yotanitaantsi. Kaateen-tsiri 7 iitontsi okyaa-kotakari tsinani, rootaki oshiyakaa-wentacha 7 ochempi. ¹⁰ Eenitatsi paerani ikaatzi 7 pinkathariwentakirori janta. Aritaki rotsinampaetaki ikaatzi 5 pinkathari. Eenitatsi apaani pinkatha-ritatsiri nimaeka. Riima itsipa, riitaki pinkatha-ritatsini paata, tekiraata itzimi. Irika oweyaantanakyaawoni eepichokiini ipinkathariwita-paentyaa, eero ojamani-perotzi. ¹¹ Irika owantachari tzimita-chari paerani, kaari iñeetzi nimaeka, itsipa irika, riitaki kaatapaen-tsini 8. Roo kanteencha ari roshiya-witapaa-kyaaari itsipa kaateen-tsiri 7 pinkathari-paeni. Ari ithonki-maetee-takyaari. ¹² Rooma kaateen-tsiri 10 ichee, oshiyakaa-wentari pinkathari-paeni, kaatatsiri 10. Tekiraata ipinkathari-wentan-tayite rirori. Tema aririka ipinkathari-wentan-tanaki owantachari, riityitaki itsipayityaari ipinkathari-wentante. Eero ojamani-perotzimaeta, apatziro ishirinka-paentyaa eepichokiini ooryaa. ¹³ Irika-paeni pinkathari-paeni raapatziya-kota-wakae-yaawo ranteri. Ipinkathateri owantachari, eero ipiyatha-waetari. ¹⁴ Osheki rowayiri-minthatyaari Ipireetari. Roo kanteencha irika Ipireetari, riitaki otsinampaan-tatsini. Tema riitaki omperayitari omperayitan-tachari. Riitaki pinkathari-wentziri pinkathari-wentan-tatsiri. Itsipayiteeyaari rirori ikaatzi ikaema-shire-yiteeri, ikaatzi riyoshiiteetakiri, ikaatzi kyaaryoo-wenta-kiriri."†

¹⁵ Ikanta ikantakina eejatzi ronampiri Tajorentsi: "Iroka aataayitaha nijaa ojeeka-thapyaatan-takari tsinani, riitakira oshiyakaa-wenta-chari atziri-paeni nampiyitawori jempe-rika-paeni, piyoyiteen-chari jempe-rika-paeni, ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori iñaani jempe-rika-paeni. ¹⁶ Irika-paeni atziri-paeni jeekantawori 10 nampitsi, oshiyakaa-wentakari 10 icheepaeni, ari ikijaneenta-nakiri jeekantawori nampitsi oshiyakaa-wentakari tsinani. Ari ikimita-kirori eejatzi owantachari osheki ikijaneenta-nakiro. Okimiwityaawomi raatonkoryaatyeeromi tsinani, rowawatha-waetanakyaawomi, itaawaeta-kiromi. Tema ithonkakiro

† 17:14 ipireetari = owisha = cordero

nampitsi oshiyakaa-wentakari tsinani. ¹⁷ Riitaki Tajorentsi kantakaawori aapatziya-wakaan-takawori antayitziro iroka-paeni. Riijatzi kantakaawori ikemijanan-takariri owantachari. Rootaki ranteeteri, roojatzi omonkaatan-takyaari ikantakiri Tajorentsi. ¹⁸ Ari okantakari, tema iroka tsinani rootaki oshiyakaa-wentacha antawo nampitsi. Tema ikaatzi jeekantawori iroka nampitsi, ipinkathari-wenta-witakari nampiyitawori otsipaki nampitsi-paeni.”

18

Rapathakiro-ryeetakiro Kompitaari

¹ Okanta okaatapaaki iroka-paeni, noñaatzii ishaawi-nka-paakini itsipa ronampiri tajorentsi. Otzimi-motziri rirori osheki ishintsinka, osheki rowaneenkawo. Roorenta-paakiro kepatsi. ² Ikaemapaaki, ikantzi:

Rapathakiro-ryeeta-kirowa antawo nampitsi Kompitaari. Apatziro inampitaawo janta inashi-yita-chari peyari-paeni, ijeekayitee janta maawoeni kamaari-yitatsiri.

Ari inampitaawori eejatzi inashiyita-chari tsimeri ipinkae-tziri owapiintariri kaminkari.

³ Tema atziri-paeni ikaatzi jeekawita-chari nampitsiki oshiyakaa-wentakari tsinani, ashaahanta-pero-yiwitaka,

Riyompari-waeta-piinta-witakari atziri-paeni jeekayita-tsiri otsipaki nampitsi.

Ikaema-shire-yitakiri atziri-paeni roshiya-kotee-yaari jempe ikantayi-witaka rirori-paeni apatziro ikowa-pero-yitziro ashaahawontsi, eejatzi iñaaamata-shiwae-tari.

Rootaki kaari iñaaantawo ikinatyaari Tajorentsi, ikimita-kotakawo tsinani mayempiro.

Okimiwitakawo ishinkita-tyeeyaawomi ashaahawontsi, rootaki rantayitan-takawori oshiyakawori mayempitaantsi.

⁴ Okanta nokemaki rapiita-nakiro iñaaawaetzi inkite-jatzi, ikantzi:

Asheninka-paeni, eero pitsipatari jeekantawori nampitsi oshiyakaa-wentakari tsinani,

Eero pitsipataari pikaaripero-shireta-waete, Pitsipataari-kari rowajankitahae-teeri.

⁵ Tema ikenkishiryakiro Tajorentsi iyaari-peronka, okimiwitaka oenoka-tyeeyaami iyaari-peronka inkiteki, ari opiyotakari.

⁶ Pikijako-wentee-yaari, papiipiinteri powajankiteeri.

Tema iroka kaari-perori oshiyakaa-wenta-chari oeta-kiriri tsinani shinkitan-tatsiri,

Poepiyiniro roori, pitontaateniro.

⁷ Aminaashi-waetaka okanta-piintzi roori: ‘Naaka pinkathawo, eero iñeetana nashironkaa-waetyaa noshiya-kotyaaowo kinankawo.’

Tema osheki ajahaa-wenta-pero-waetakawo owa-
neenkataha, oetziñaarikotakawo omayempi-
perowaetaki.

Rootakira oñaantyaawori nimaeka okemaatsi-pero-
waeteeyaa.

⁸ Rootaki omapokan-teeyaari rowajankitahaero apaani kite-
jeri,

Ari omantsiyataki, okemaatsi-waeteeyaa, ayimateero otashe,
ari itahaeteero.

Riitaki mateeroni Awinkatharite Tajorentsi rowajankita-
haero.

Tema otzimi-motziri rirori ishintsinka.

⁹ Aririka iñahaetakirowaachaarinka otahaeyaa nampitsi
oshiyakaa-wentakari tsinani, osheki rowashireta-kotee-
tyaawo, riraako-waetyaawo pinkathari-paeni, tema
riitaki tsipata-kariri ikaatzi jeekanta-kawori rantayitziro
oshiyayitawori mayempitaantsi. ¹⁰ Inteena ikatziya-yitaka
irika-paeni ithaawan-teeyaakawoni rowajankitee-teri,
ikanteeyini:

¡Ashironkamatsiterini nampitawori Kompitaariki!

Roopero-waewitaka nampitsi.

¿Intsipacetema rowajankitee-takimi? Tekira ishirinkyaa-ta
ooryaa.

¹¹ Ari ikimita-kyaari ikaatzi riyomparita-piintakari,
osheki rowashireta-kotyaaari, riraako-waetyaaari, tema
tekatsi riyompariteeyaa. ¹² Tema riyompari-piintakari
roorote, iyorikite, poreryaari imapini kijokiri kitamaa-
nikiri pinaperota-chari, inashi-yitachari kithaarentsi,
kitamaa-mawori, kamaama-woneentatsiri, kityonka-
mawoperotatsiri, karenimawori. Eeniwiwitacha oshiyawori
jantari. Eeniwiwitacha rowetsikani ipothoyitakiri kameetha,
cheetsi, incha-kota pinayita-chari, eshiroyita-tsiri, mapi.*

¹³ Eeniwiwitacha meta, eeniwiwitacha inashiwaeta-chari
kajankari, eeniwiwitacha imiriteetziri, eeniwiwitacha
owaaki inchatoshiyariri yeenkantsi, eeniwiwitacha opane
rowaetari, eeniwiwitacha ipira-paeni, ikyaakoetari, ishiyako-
mentotari, eeniwiwitacha eejatzi romperatani-paeni.†

¹⁴ Ikanteeyeni:

Ari othonka-paakari chochoki-paeni piñaamata-piintakari.

* **18:12** kijokiri kitamaa-nikiri pinaperota-chari = perla † **18:13** ipira-paeni =
ganado, owisha; ikyaakoetari = kawayo

Tee otzimayitee ashaahawo pikowa-piintakiri, ari okaata-paaki owaneenkata.

¹⁵ Inteena raminako-yiteero riyomparita-piintari, ithaawaki eero itsipatahae-tantari rowajankitee-teri. Antawo riraa-kotyaaowo rowashireta-kota-nakyaawo.

¹⁶ Ikanteeyini:

¡Ashironkamatsiterini nampitawori janta! Roopero-waewitaka nampitsi.

Tzimayi-witacha osheki rooperori kitamaa-mawori imaatha, kamaama-woneenta-tsiri, eejatzi kityonka-mawoperota-tsiri.

Eeniyiwitacha osheki roorote, kijokiri kitamaa-nikiri pinaperota-chari.

¹⁷ Apatziro ishirinka-neentanaka eepichokiini ooryaa, ari ithonkae-takiro antawo ashaahawo.

Ari roshiyakari jeekayiteen-tsiri ramaatako-mentoki, inteena ikatziya-yitaka ramina-kotziri jempe ikanta ithonkae-takiri. Ari ipiyotee-yakani ikaatzi antakoyitzirori ramaatako-mento, itsipayitakari ikaatzi otetantawori. ¹⁸ Ikanta iñaakiro okachaarenkataki nampitsi otahaa, osheki riraa-kotakawo, ikantayitzi:

Tekatsi otsipa nampitsi ikimitee-yaawoni iroka rooperow-itachari.

¹⁹ Antawo rowashiretako-waetaka, ikantee-yakini:

Ashironkamatsiterini ikaatzi nampita-kawori janta.

Tema ashaahanta-yiwitakae aakapaeni aayita-piintakiro ashaahawontsi amaatako-mentoki.

Tema apatziro ishirinka-paenta eepichokiini ooryaa, ari ithonkae-takirori.

²⁰ Rooma eeroka-paeni inkite-jatzi, kiteshireri, Otyaantaa-rewo-paeni, Kamantantaniri-paeni,

Otzimatyee pikimo-shireyite, tema ikamantzita-yitakae Tajorentsi rootaki rowajankitaan-takariri jeekantawori antawo nampitsi, ikijako-wenta-yitaa-tziimi eeroka-paeni.

²¹ Ikanta apaani ronampiri Tajorentsi tzimatsiri ishintsinka, raaki antawo mapi tonka-mentotsi, rookakiro inkaariki, ikantzi:

Nokimitaakiro nookakiro antawo mapi,

Ari nokimiteerori eejatzi antawo nampitsi Kompitaari.

Ari opeyaari, eero iñahaeteero.

²² Eero ikemaeteero omampaani, okameñee-nkate owiyompi-mento, ojonkari eejatzi otziwoori.

Eero iñahaeteero okaatzi owetsika-yitziro jempe-rika oeyitari.

Eero ikemaeteero opoemate otonka-mento.

²³ Eero iñahaeteeri imorekae ootamento.

Eero ññaahaeteero aawakaeyaa.

Ari okaatapaaki maawoeni iroka, tema osheki oetzimpina-shire-yitakiri itsipa-jatzi atziri-paeni, kimiwitaka okija-minthata-tyeerimi.

Tema antawo ishintsi-yiwitaka ikaatzi yompari-piintawitariri.

²⁴ Rootaki owatsinaa-waeta-kiriri itsipa-jatzi-paeni, apata-kaawaetakiri rira Kamantantaniri-paeni. Ari okantakiriri maawoeni kiteshireri-paeni.

19

Ithaamenteetya inkiteki

¹ Okanta okaatapaaki iroka, nokematzii kameñee-nkate-neentsiri ikaemaeyini osheki inkite-jatzi, ikantzi:

¡Aapa! Riitaki Tajorentsi owawijaa-koyiteeri. Otzimi-motziri rowaneenkawo, eejatzi ishintsinka.

² Okaatzi ikoyiri ranteri rirori, tampatzikari okantayitaka.

Kyaariperori irika.

Tema rowajankitaakiro mayempiro owaaripero-yitakiriri kepatsi-jatzi-paeni.

Ipiyako-wentaari ikaatzi rowamayi-takiri romperatani.

³ Roojatzi rapiipiintee-yirini, ikantzi:

¡Aapa! Okatziyeen-kateeta owachaarinka. Ashi owaero.

⁴ Ikanta 24 antaripero-paeni, itsipatakari 4 inkite-weri-paeni, rotziwerowae-yanakani, tema ipinkathata-nakitziiri Tajorentsi ijeekaki rirori iwinkathari-mentoki, ikanteeyini:

¡Kyaariwé! ¡Aapa!

⁵ Eenitatsi ñaawaeta-neentsiri jeeka-mento-tsiki, ikanteetzi:

Maawoeni rompera-yitaari Tajorentsi, piweshiryaa-wentee-yaari.

Pipinkathateeri maawoeni, retanakyaawo iryaani-paeni eejatzi antari-paeni, maawoeni.

⁶ Okanta nokemaki kameñee-nkate-paentsiri, ariwaetaki ipiyoteeyani atziri-paeni, ariwaetaki oparyee-nkatzi nijaa, ariwaetaki ookatha-rentsi. Ikanteetzi:

¡Aapa! Aritaki pinkathari-wentantee Tajorentsi, riitaki Awinkathari-tee-yaari Shintsi-perori.

⁷ Jame akimo-shire-wenteri,

Jame ajahaawentee-yaari,

Tema rooteentsi roemoshirenkiri raawakaeyaa Ipireetari.

Tema wetsikaka iinanyaari.

⁸ Ishinetee-takiro okitamaate oethaari, tee okipatsi-waetzi, poreryaayitaki.

Oshiyakaa-wenta-chari kitamaari oethaari, rootaki kameethari ranta-piintziri kemijantzinkari-paeni kiteshireri.

Rakiyoteeteri raawakaeyaa oshiyakariri Ipireetari

⁹ Ikanta ikantapaakina inkite-jatzi: “Pojankinatero iroka: Osheki ikimo-shiretee ikaatzi ikaemae-takiri rakiyoteeri raawakaeyaa Ipireetari.” Eejatzi ikantakina: “Iroka, rootaki iñaani-perori Tajorentsi.” ¹⁰ Ari notziwerowanaka nopinkathata-nakiri ronampiri Tajorentsi, ikantana: “¡Eero pipinkathatana naaka! Ari akaateeyini romperatee Tajorentsi, ari noshiyimi eeroka, ari noshiyakari ikaatzi oejokiro-yitakawori ikenkithata-paentziri Jesús. Tema riitaki pipinkathate Tajorentsi. Tema okaatzi ikenkithata-paentziri Jesús, rootaki yotashireta-kaayita-kiriri Kamantantaniri-paeni.”

Kyaakota-kariri kitamaari ikyaakoetari

¹¹ Okanta noñaaki ashitaryanaana inkite. Eenitatsi janta apaani kitamaari ikyaa-koetari. Riima kyaakota-kariri, riitaki iiteetziri “Oejokirotantaniri,” iiteetziri eejatzi “Kyaariperori.” Aririka rowajankitaante, raminaperotziro kameetha tampatzika. Ari okimitari eejatzi aririka rowayirite.* ¹² Ikimitakawo paamari roki. Amantheeperotaka. Rojankinatakawo waerontsi kaari riyotakoetzi, apatziro riyotziro rirori. ¹³ Riitaki kithaata-kawori kithaarentsi othakakiri iraantsi. Iiteetziri eejatzi “Iñaani Tajorentsi.” ¹⁴ Eenitatsi osheki rowayirite inkiteki. Okitamaa-theetakira iithaari, tee okepatsi-waetzi. Riitaki oyaatakiriri kyaakoyita-kariri kitamaari ikyaakoetari. ¹⁵ Ari oshitowa-nakiri ipaanteki oshiyakawori othoyempyaa-nikitzi ojataa-mentotsi, rootaki rompojan-teeyaariri iijaneentani. Riitaki omperatan-teeyaarini reshiro-kotzite. Rijatzi kawirinkironi chochoki oshiyakawori imiriteetziri iiteetziri “Imashirenka Tajorentsi Shintsi-perori.” ¹⁶ Riitaki jankinata-kawori iroka waerontsi iithaariki, eejatzi iporiki. Iroka waerontsi: “Pinkathari-wentziriri pinkathari-paeni. Omperatariri omperatan-taniri-paeni.”

¹⁷ Ikanta noñaaki itsipa ronampiri Tajorentsi ikatziyantakari ooryaa, ikaemapaakiri maawoeni tsimeri-paeni ahayita-tsiri, ikantziri: “Pipoki pipiyotee-yaani, pakiyoteeri eeroka-paeni Tajorentsi roemoshirenkaha. ¹⁸ Tema ari powayitee-yaari atziri-watha: iwatha pinkathari-paeni, iwatha reewari omayiri-paeni, iwatha riiperori-paeni, iwatha ikyaakoetari eejatzi kyaakota-piintariri. Tee apatziro

* 19:11 ikyaa-kotari = caballo

powaeyaari irika-paeni, tema powayitee-yaari eejatzi iwatha maawoeni: omperataa-rewo, omperatantaniri, antaripero-paeni, iryaani-paeni, maawoeni.”¹⁹ Okanta noñaakiri kowaenkari owantachari, noñaakiri eejatzi pinkathari kepatsi-jatzi itsipayitakari rowayirite. Ari ipiyotee-yakani ikoyi rowayiriteri kyaakota-kariri kitamaari ikyaakoetani itsipayitakari eejatzi rowayirite.²⁰ Eenitatsi iita oteeyawa-kiriri owantachari. Ari ikimitee-takiri theeri kamantantaniri itsipata-piintakari itajonka-wentantzi. Rootaki ramatawitan-takariri ikaatzi kentakoyitakawori iwaero owantachari, eejatzi ikaatzi pinkathatakirori roshiya-kaawo. Irika owantachari eejatzi theeri kamantantaniri, rookaetakiri opaama-shithakyaa-takira paamari, okiteri-moetotakira shitziro owachaarinka.²¹ Rowamae-takiri maawoeni kemijanta-nakiriri, rowatheetantakari shitowa-paentsiri ipaanteki kyaakota-kariri kitamaari ikyaakoetari. Kema-perotee-yakani tsimeri-paeni.

20

Osheki ojarentsi okaate 1000

¹ Okanta noñaaki rayiita-paaki itsipa ronampiri Tajorentsi. Roteeyakiro rashita-ryaan-tyaawori omoo inthomoeki-perota-tsiri. Roteeyaki eejatzi antawo eshirotha.² Raakiri noonki, maanki tzimiteen-chari paerani. Riitaki Kamaari, Yakatantaniri. Roojotakiri okaate 1000 ojarentsi ijeeki.³ Ari rowariyaakiri omooki inthomoeki-perota-tsiri. Rashita-kotakiri, rowichako-takiri eero ramatawitan-taari atziri-paeni, roojatzi omonkaatan-takyaari okaate 1000 ojarentsi. Aririka okaatapaaki iroka, ari roojoryaa-kota-paentereri eepichokiini.

⁴ Okanta noñaaki osheki jeeka-mentotsi jempe ijeekayitee ikaate pinkathari-wentan-tatsini. Ari noñaakiro ishire-paeni ikaatzi ithatyee-takiri ikemijanteerowa iñaani Tajorentsi, ikenkithata-paentziri paerani Jesús. Tema irika-paeni, tee ipinkathatziri rirori owantachari, tee ipinkathatziro roshiya-kaawo eejatzi. Tee ikentako-pankatakotyaaawo iwaero owantachari, eejatzi rakoki. Riityitaki añaayitaatsiri, ipinkathari-wentan-tayitee rirori itsipataari Jeepatzii-totaa-rewo, okaatzi 1000 ojarentsi.⁵ Riima itsipa ikaatzi kamayiteen-tsiri, tee rañaayitee rirori, roojatzi omonkaatan-tapaakari 1000 ojarentsi. Rootaki iiteetziri “Etawori Añahaantsi.”⁶ Ari ikimoshireyitee paata ikaate piriintaa-chani iiteetakiri “Etawori Añahaantsi.” Tema kiteshireyitee. Eero rapiiteero ikamayitee. Ashi rowaero rañaayitee, riitaki oshiyee-yaarini Ompera-tajorentsitaawo rantawaeteeniri

Tajorentsi, rantawaeteeniri eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo. Ari itsipataari ipinkathari-wentantee okaatzi 1000 ojarentsi.

⁷ Aririka omonkaatakyaa 1000 ojarentsi, aritaki romishitowaeta-paenteri Kamaari rashita-koetakiri.*

⁸ Aririka ishitowapae, retapae-yaawo ramatawita-paeri maawoeni atziri jempe-rika inampiyitawo. Iroka nampitsipaeni iiteetakiro “Gog,” otsipa “Magog.” Ipiyoteeri maawoeni janta ikoyi rowayirita-kaeyaari. Oshekiperote atziri, okimitawo oshekiitzi impaneki nijaa-thapyaaiki.

⁹ Riyaatee-yakini jempe owinteni-pathatzi, itapotakiri kiteshireri-paeni jempe ipiyotee-yakani rirori-paeni. Ari okaatzi itapotakiro eejatzi iiteetziri “Etako-perotaawo Nampitsi.” Ari romapoka-shiteeyaa oparya-paaki paamari, othonkakiri maawoeni. ¹⁰ Riima Kamaari amatawitananiri, rookaetakiri opaama-shithakyaatakira paamari, okiteryeenkatakira oshitzinka owachaarinka. Ari rookiteetakariri kowaenkari owantachari, itsipahae-takiri theeri kamantaniri. Ashi rowaero ikemaatsi-waeteeyaa janta.

Raminakoe-tantee kitamaariki jeeka-mentotsi

¹¹ Okanta noñaaki antawo kitamaari jeeka-mentotsi. Eenitatsi jeekanta-kawori, riitaki thonkaerori inkite eejatzi kepatsi. ¹² Ari ikatziyee-yakani kamayiteen-tsiri janta kitamaariki jeeka-mentotsi, itsipayitaari antari-paeni eejatzi iryaani-paeni, maawoeni. Ari rapinee-ryaanakiro jankina-rentsi, rapinee-ryaanakiro eejatzi otsipa jempe rojankinata-kotaka añaaayitaa-tsini. Ari raminakoe-teero jempe rojankinata-koetziri atziri-paeni okaatzi rantayitakiri.

¹³ Ari ikimi-tzitakari ikaatzi piinkayiteen-tsiri nijaaki, ipiyotaka rirori-paeni. Ikaatzi kamayiteen-tsiri, ari ijeekitee-yakani eejatzi janta ikimiwitakawo atziritatyeeemi “Kaamanitaantsi,” apakahaerimi omperawae-witakari. Ari ikaatzi raminakoe-teeri rirori-paeni okaatzi rantayitakiri.

¹⁴ Okanta rookaeta-kirori “Kaamanitaantsi” opaama-shithakyaatakira paamari otahaeyaa. Iroka paamari paama-shithakyaateen-tsiri, rootaki iiteetakiri “Apiteta-tsiri Kaamanitaantsi.” ¹⁵ Ari ithonkyaari rookaeteeri opaama-shithakyaatakira paamari ikaatzi kaari jankinata-kota-chani rañaayitee.

21

Owakirari inkite eejatzi owakirari kepatsi

¹ Okanta noñaaki owakirari inkite, eejatzi owakirari kepatsi. Tema thonkaka paejatoteentsiri inkite, eejatzi paejatoteentsiri kepatsi. Tee iñahaeteero inkaari. ² Okanta

* 20:7 Kamaari = Yakatantaniri

noñaaki okinapaaki inkiteki nampitsi tajorentsita-tsiri, iiteetziro “Owakirari Aapatziyaweni.” Riitaki Tajorentsi owayiita-kaanta-kirori. Owaneenkataka, ariwaetaki tsinani owaneenkata-shitari oemintyaari. ³ Ari ishintsiteetanakiro iñaawaetee-tzi janta jeeka-mento-tsiki, ikanteetzi:

¡Pamini! Ojeeki-moteeri kepatsi-jatzi-paeni tajorentsi-thaante jempe inampitawo Tajorentsi.

Tema itsipataari Tajorentsi jempe ijeekayitzi rashiyitaari.

⁴ Tema riitaki Tajorentsi oshekyaaiki-peroteerini, roemoshirenka-yitee-ri.

Eero ikaamane-yitee,

tekatsi katsiwaetaa-tsini, tekatsi irahaachani, tekatsi kemaatsi-waetaa-chani.

Tema ari okaatapaaki iroka-paeni.

⁵ Ikanta iñaawaetanaki jeekaen-tsiri iwinkathari-mentoki, ikantzi: “Nowakirata-kahaero maawoeni.” Ikantanaki eejatzi: “Pojankinatero iroka, tema kyaariperori ñaantsi iroka, ari okantee-tatyee-yaani.” ⁶ Ari ikantana: “¡Ari oweyaapaaka!

Naaka oshiyawori etawori jankinarentsi, eejatzi oweyaantapaakawori. Naakataki etakaan-tanakawori. Naakataki thonkaeroni. Eenitatsi-rika miritatsiri, ari nomirita-kahae-ri nijaa owañaan-tatsiri. Ipashii-teeyaari, tee opinata. ⁷ Rootaki noshineta-

kiniriri otsinampaataniri-paeni. Tema naaka Tajorentsi ipinkatha-yitee. Nokimita-kaanteeri rirori notyomi-paeni.

⁸ Roo kanteencha eerowa notyomintaari thaayin-kari, kijoshireri, kijaneentantaniri, owantaniri, mayempiri, matsintzi, pinkathata-kiriri oshiyakaa-wontsi, theeri-paeni. Tema riyyitaki taayitaa-chani opaama-shithakyaatakira, kiteryee-nkateen-tsiri owachaarinka. Rootaki apiteta-tsini ikamayitee.”

Owakirari Aapatziyaweni

⁹ Okanta okaatapaaki iroka-paeni, ipoka-shita-paakina apaani ronampiri Tajorentsi owajankitaan-taniri roteeya-kirori iwajoni. Ikantapaakina: “Pipoki noñaayimiro oshiyakaa-wentari tsinani iinantyaari Ipireetari.”

¹⁰ Raashire-katanakina tonkaariki ochempiki. Roñaaha-kinawo antawo nampitsi tajorentsita-tsiri iiteetziri Aapatziyaweni, rootaki rowayiiteeri Tajorentsi opoñaahaawo inkiteki. ¹¹ Janta nampitsiki, ari iñahaeteerori rowaneenkawo Tajorentsi, shipakiryaa-waetaki, ariwaetaki okanta mapiki poreryaa-tatsiri, pinaperota-chari.* ¹² Antawo iroka otantonampiro. Okaatzi 12 jempe ikyaa-piinteetzi. Eenitatsi ikaatzi 12 ronampiri Tajorentsi aminako-wenta-yitzirori jempe

* 21:11 poreryaa-tatsiri = jaspe

ikyaa-piinteetzi. Ari rojankinee-takiro iwaero itomi-paeni Israel. ¹³ Okaatzi mawa janta ikyaa-piinteetzi monteta-kariri ishitowapiintzira ooryaa. Eejatzi jempe itziroryaapiintziro ooryaa okaatzi mawa. Katonkonta okaatzi mawa. Kirinkanta okaatzi mawa. ¹⁴ Eenitatsi okaatzi 12 antawo mapi otzitakirori otanto-nampi. Ari jankina-yitakawori 12 iwaero-paeni Rotyaantaa-rewopaeni Ipireetari.

¹⁵ Irika ñaanata-kinari, roteeyaki imonkaa-mento-shithaki rowetsikae-tziri ooro, rootaki imonkaatan-tyaawori otanto-nampi, eejatzi jempe ikyaa-piinteetzi. ¹⁶ Ari omonkaata-wakaa ojanthatzi onampi-naki iroka nampitsi, tee awija-wakaa. Ikanta retanakawo ronampiri Tajorentsi imonkaatziro jempe oweyaa ojanthatzi onampina, ojenokitzi eejatzi otontatzi, okaatzi 12000 shiya-shiyawae-mentotsi omonkaataka.† ¹⁷ Ikanta imonkaatakiro eejatzi otanto-nampi, okaatzi otontatzi 144 ikonaki. Rootaki imonkaatan-takari ronampiri Tajorentsi kimitawori ikonaki atziri imonkaatanta-piintari rirori. ¹⁸ Iroka otanto-nampi, oshiyawitakawo mapi porekatsiri. Riyoshiita ooro rowetsikae-tanta-kawori nampitsi, porekatsiri.‡ ¹⁹ Iroka otzinkamitakari otanto-nampi, rootaki rahaetaki pinapero-yitachari mapiki inashiyita-chari oporeka-kiyitzi: thonkiritatsiri, eeriyitatsiri, kitiaa-nikiri,§ ²⁰ kiteriri, kityonkari, kityeryenkari, anashiriki, potsitari eejatzi kitamaa-ri. ²¹ Okaatakira 12 ikyaa-piinteetzi, roo rahaetaki antawo-perori mapi, kijokiri kitamaakiri pinaperota-chari, imokayitakiro rowetsikan-takawori. Maawoeni owaankiiteriteki nampitsi, riyoshiita ooro rowetsikae-tanta-kawori, porekakitatsiri.*

²² Tee otzimapaee janta tajorentsi-panko. Tema riitaki inampitantee-taari Awinkatharite Tajorentsi Shintsi-perori itsipataari Ipireetari. Riitaki poyaatee-yaawoni tajorentsi-panko janta. ²³ Tee ikowaeta-paeri ooryaa, eejatzi kashiri. Tema rowaneenkawo Tajorentsi koñeetyaa-kahaeroni. Riitaki Ipireetari kimittee-yaarini ootamentotsi. ²⁴ Riitaki koñeetyaa-koteeroni ranashi-yiteera atziri-paeni janta. Pinkathari-paeni tzimayiwita-chari rowaneenkawo kepatsiki, kameetha ijeekayitee janta ipinkathateeri Tajorentsi. ²⁵ Eero ot-sirenitapae, tema ashii owaero okitejetapae. Eero ashitanitaa nampitsi janta. ²⁶ Ikaatzi tzimayiwita-chari rowa-

† 21:16 12000 shiya-shiyawae-mentotsi = 2200 kilómetro. ‡ 21:18 porekatsiri

= vidrio § 21:19 pinapero-yitachari mapiki inashi-yita-chari oporeka-kiyitzi = jaspe, zafiro, ágata, esmeralda, ónice, cornalina, crisólito, berilo, topacio, crisopraso, jacinto, amatista.

* 21:21 kijokiri kitamaakiri pinaperota-chari = perla

neenkawo kepatsiki ipinkatha-witeetari, kameetha ijeekayitee janta ipinkathateeri Tajorentsi. ²⁷ Eero itzimae janta kaariperota-paatsini, eero iñahaeteeri antayiteeroni ipinkaeztziri, eero itzimapae eejatzi theeyapaa-chani. Apatziro inampiyitee-yaawo ikaatzi rojankinata-kotakiri Ipireetari rañaayitee janta.

22

¹ Ikanta roñaaha-kinawo nijaa añaakaan-tatsiri. Kiteshaanikitaki. Rootaki shitowaata-tsiri ijeeka-mentoki Tajorentsi itsipatakari Ipireetari,* ² rootaki shiyaateen-chari niyankineki kaankiite-rentsiki. Omontetha-mashaataka oshookathapyaatan-takawo chochoki añaakaan-tatsiri. Ari okantee-tani maawoeni kashiri okithokitzi eejatzi ojarentsiki. Aryaajenitakaanapae oshi. ³ Eero otzimapae yakataantsi janta. Ari ojeekapaeri iwinkathari-mento Tajorentsi, eejatzi rashi Ipireetari. Ashi rowaero romperatani-paeni ipinkathateeri janta. ⁴ Aritaki iñaawootee-teeri Tajorentsi. Ikentakopankatakotee-yaawo atziri-paeni iwaero Tajorentsi. ⁵ Eero otsirenitapae janta. Eero itzimapae ooryaa. Tema riitaki koñeetyaa-tsini Tajorentsi, Awinkathari-tetaari. Ashi rowaero ipinkathari-wentan-tapae atziri-paeni janta.

Rooteentsi ipiye Jeepatzii-totaa-rewo

⁶ Ikanta ikantanakina ronampiri Tajorentsi: “Kyaariperowa iroka ñaantsi, kantacha akemijantero.” Tema paerani riyotakaa-yitakiri Tajorentsi Awinkatharite Kamantantaniripaeni, ari ikimitakiri nimaeka romperatani, rotyaan-takiniri Ronampiri Tajorentsite roñaaha-yitakiri iroka-paeni, rootaki riyotan-teeyaari rooteentsira omayityaa jempe-rika oeyitari.

⁷ Iroka ikantzi Jesús: “¡Pamini! Rooteentsi nopiye. Iki-moshireyitee ikaate kemijanta-kironi kamantantee-takiri jaka jankina-rentsiki.”

⁸ Naakataki Juan jankinatzirori iroka. Naaka ñaakirori maawoeni, naaka kemakirori eejatzi. Ari notziwerowa-witanaka nopinkathateri ronampiri Tajorentsi oñaahaki-nawori maawoeni iroka. ⁹ Ikantanakina rirori: “¡Eero pipinkathatana naaka! Ari akaateeyini romperatee Tajorentsi, ari noshiyimi eeroka, ari noshiyakari Kamantantaniripaeni piyitziri ‘noyemijantzin-karite-paeni,’ noshiyari eejatzi ikaate kemijanteeroni jankina-yiteen-chari jaka. Tema riitaki pipinkathateeri Tajorentsi.”

¹⁰ Ari ikantanakina eejatzi: “Okaatzi pojankinatakotakiri awijayita-tsini paata, eero pomana-kotziro okaatzi ikamantee-takimiri, tema rooteentsi iñahaetero awijatsini.

* 22:1 kiteshaanikitaki = cristal

11 Tema ikaaripero-shire-teete itzimi-rika kaaripero-shireta-tsiri nimaeka. Ikamaari-pero-shire-teete itzimi-rika kamaari-shireteen-tsiri nimaeka. Ranta-pero-teetero kameethari itzimi-rika antakirori nimaeka. Itajorentsi-pero-shire-teete itzimi-rika tajorentsi-shireteen-tsiri nimaeka.

12 ¡Rooteentsira nopiye! Rooteentsira nopinayiteeri atziri-paeni okaatzi rantawae-wentakari apaani-paeni. 13 Naaka oshiyawori etawori jankina-rentsi, Naaka oshiyawori eejatzi oweyaantawori. Naakataki etawori, Naakataki oweyaantyaawoni. Naakataki etakaan-takawori, Naakataki thonkaeroni.”

14 Ikimoshireyitee ikaate kiwayiteeroni iithaari, okini ishineteeteri iroka chochoki añakaan-tatsiri, okini ikyaayitee ikyaa-piinteetzira nampitsiki. 15 Eerowa ikyaayitee janta oshiyako-yitariri otsitzi, matsitan-taniri, antapiintakirori kaariperoyi-tatsiri, owamaan-taniri, ikaatzi pinkathata-kiriri tajorentsi-niro, ikaatzi ameta-piinta-kawori itheeya.

16 “Naaka Jesús otyaanta-kiriri ronampiri Tajorentsi ikamantemiro iroka-paeni, powawijayiniri eeroka ikaatzi piyowenta-piinta-kariri Tajorentsi jempe-rika-paeni. Naaka charinitariri pinkatharini David, ikashiya-kaetani. Naakataki iiteetzi ‘Ompokiro Kitejemenkiri.’ ”

17 Ikantzi Ishire tajorentsi: “Pipokiita.” Ari okantziri eejatzi ikimitakawori tsinani iinantee-tyaari.

Ikaate kemayiteeroni eejatzi iroka, ikantayitee: “Pipokiita.” Ipokayite itzimi-rika miriyita-tsiri. ¡Itzimi-rika kowaneen-tsiri imiriteero nijaa añakaan-tatsiri, rirawaete, tee opinata!

18 Eenitatsi nokaman-teriri ikaate kemaeroni jempe ojankinata-koyitaka awijayita-tsini paata: Eenitatsi-rika owanaa-shita-kyaawoni jankinateen-chari, aritaki imaperoteeri Tajorentsi rowajankitaan-teeyaari okaatzi kenkithata-koyiteen-chari jaka jankina-rentsi. 19 Eenitatsi-rika thañaa-pithatan-tyaawoni okaatzi ojankinateen-chari jaka, ari ithañaa-pithatee-yaari paata Tajorentsi rirori eero ishineteeniri chochoki añakaan-tatsiri. Eero ikyahae nampitsiki ikenkithata-koetakiri jaka.

20 Iroka ikantzi kenkithatzirori iroka-paeni: “Rooteentsi nopiye.” Ari nokantzi naaka: “Kyaariwé, intsipaete pipiye.”

21 Okantashitzimaetyaa ashi rowaero ineshironka-yiteemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Kyaariwé.